+

prohibitus donec prodeat expurgat.

R. D.

IOAN. FERI,

MOGVNTINAE ECclesiæ concionatoris, in sanctorum festa quæ per totum annum in catholica celebrantur ecclesia Postillæ,

Nunc demùm per R. D. Ioannem à Via, sacræ Theologiæ Doctorem Latinitate donatæ.

LVGDVNI,

Apud hæredes Iacobi *Iunctæ,*

M. D. LIX.

Cum priuilegio Regis.

Extraict du Priuilege du Roy.

PAr grace & Priuilege du Roy, eſt permis à Arnould Birkman, heritiers de feu Iaques Iunte, & Guillaume Rouille, Libraires & imprimeurs, d'imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé *Sermones Ioannis Feri De ſanctis*, moyennent la certification qu'ilz ont fait apparoir des Docteurs de la ſaincte Theologie du College de la Sorbonne: laquelle eſt attachee à l'original du Priuilege, auec le contreſeel du Roy: laquelle certification ſera cy-apres declaree & imprimee de mot à mot. Et pource eſt deffendu depar ledict Seigneur à tous autres libraires & imprimeurs & autres perſonnes quelconques de ſes païs, terres & ſeigneuries, de n'imprimer ledict liure, vendre ne diſtribuer d'autre impreſsion que celle que feront leſdicts Birkman, Iuntes, & Rouille, ſans leur vouloir & conſentement: & ce iuſques au temps & terme de dix ans, à commencer du iour & datte que ſera paracheuee la premiere impreſsion, & ce ſur peine de confiſcation deſdicts liures, & d'admande arbitraire, applicable audict Seigneur & aux dictes parties. Et oultre ce, le Roy veult & entend que moyennant l'extraict dudict Priuilege eſtant mis au commencement, ou à la fin de chacun deſdictz liures, ſoit pour toute deuë ſignification, ſans que leſdictz ſoyent tenus à en faire autre plus expreſſe: car ainſi luy plaiſt, nonobſtant oppoſitions ou appellations quelconques, comme plus à plein le tout eſt contenu par l'original deſdictes lettres de Priuilege ſur ce donnees à Saint Germain en Laye, le 28. iour de Decembre, 1558.

Par le Roy, Maiſtre Iean Nicot maiſtre des Requeſtes de l'hoſtel, preſent.

Signees, Guillaudet.

Anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, die verò decima quinta menſis Decembris, congregata fuit ſacratiſsima Theologiæ Facultas apud collegium Sorbonæ ſuper ſuis agendis. Audita relatione magiſtrorum Theologorum, qui viſitauerunt librum intitulatum Sermones Feri De ſanctis. Non impedit dicta Facultas Theologiæ Pariſienſis quò minus prædictus liber imprimatur.

De mandato Dominorum Decani & magiſtrorum noſtrorum ſacratiſsimæ Facultatis Theologiæ Pariſienſis.

N. Riuoti.

PIO ET CHRISTIANO LECTORI PHILIPPVS AGRICOLA THEOLOGIAE DOCTOR,

Gratiam Dei per Ieſum Chriſtum precatur.

SEcundam hanc, ſiue æſtiuam Poſtillæ partem, candide Lector, quàm fieri potuit accuratiſſimè in breues conciones ex relicto autoris archetypo redegimus: non quidem eo conſilio, vt te reliquis illius Sermonibus priuaremus, aut eos immeritò ſup-

primeremus:ſed vt ad tempus vſum quoque Sanctorum qui per æſtatem celebrantur, haberes, donec opportunitatem nacti maiorem, reliquos etiam Sermones in lucem proferamus. Quamuis autem præſens huius exulcerati ſeculi ſtatus ab hoc labore deterrere aliquem facilè poſſit: in quo nimirum animi hominum vſque adeo exacerbati ſunt, vt ſi fieri poſſet, Sanctos Dei ipſos, quorum vitam & paſſiones ludibrio habent, de cælo quoque deiecturi eſſent: ſpero tamē Deum æternum, & benignum Patrem in tanta malorum colluuie, aliquem ſibi piorum cœtum ſeruaturum eſſe, qui à recto tramite non aberrent, nec ſequantur, vt Petrus

2.Pet.2. ait, viam Balaam filij Boſor, qui mer-
3.Reg.19. cedem iniquitatis dilexit: neque genua etiam curuaturi ſint ante Baal: ſed

ſed quibus Eccleſiæ vnio iuxta Apoſtolicum vſum magis placeat, quàm contentiones & ſchiſmata, per quæ diſcinditur miſerè & dilaceratur Chriſtiana charitas. Quibus, cùm norint externa exempla rudioribus neceſſaria eſſe, hæc ſcripta parari debent. Noſter quidem hic Autor tempus ſibi à Deo conſtitutum, non aliò, quàm ad ſalutem & vtilitatem Eccleſiæ conuertendum duxit, non ignarus Pauli præceptum ad Timotheum, iubentis opus Euangeliſtæ facere, ad alios etiam verbi miniſtros pertinere. Quamobrem in eam curam per totam vitam diligenter incubuit, vt in hac ſua vocatione gregem ſibi commiſſum ſedulò admoneret, inſtaret opportunè, importunè, in ditionibus, ciuitatibus, villis: nec contentus doctrinam purè tra-

2. Tim. 5.

didiſſe, exempla etiam Sanctorum ſuis propoſuit, vnde perſpicerent, quomodo ſancti Patres ſynceritate doctrinæ, & integritate vitæ nobis præluxerint. Quæ res Euangelium in primis, præcipuè verò in doctrina & conſolatione crucis, promouet: cùm afflicti intelligunt, ſe non ſolos eſſe qui perſecutionem ferant, ſed habere eam cum multis millibus communem: quorum pars magna præceſſerint, alij comitentur, alij verò adhuc ſecuturi ſint: imò verò Chriſtum per fidelium cruces & tormenta gloriam & potentiam ſuam tam magnificè mundo patefeciſſe ſemper, & adhuc patefacere quotidie. Quæ doctrina longè ſaluberrima, ſi omnibus in locis & Eccleſiis, ita vt par eſt, retineretur & ſeruaretur in vſu: proculdubio maiore

cum

cum fructu apparituri essemus in die Domini, quàm vt nunc fieri posse de nobis sperandum sit. Si enim leuem hunc & sceleratum mundum cum natura & fructu suo rectè contemplemur: haud abs re cogitabimus, imò etiam palàm fatebimur, illud iam tempus adesse, quod Christus vnà cum Apostolo suo sancto venturum prædixit: quo nimirum sanam doctrinam non sustinebunt, sed iuxta concupiscentias suas coaceruabunt sibi doctores ii, quibus pruriunt aures, & à veritate quidem aures auertent, ad fabulas verò conuertentur. *2.Tim.4*

Iniuria autem afficiunt Ecclesiam catholicam, qui iudicant eam, honorem Christo seruatori debitum, illi detrahere, & ad Sanctos, in quibus tam potenter opus suum exer-

cuit, transferre. Nunquam enim hæc Ecclesiæ mens fuit, & absit ab omnibus piis isthæc cogitatio. Est autem hæc Ecclesiæ voluntas, vt vnà cum Dauide Dominum in Sanctis, & per Sanctos suos laudibus celebret, vt in quibus gratia Dei tam abundè habitarit. Deinde vt nos post acceptam fidem, ad vitæ quoque pietatem & modestiam, illorum exemplo perducat: vt in gratia & cognitione Dei proficientes, ad salutem æternam crescamus: quales sanctus Petrus vult esse Christianos. Etsi autem nostri seculi sanctuli, si diis placet, obiecturi fortassis nobis sint superuacua esse Sanctorum exempla in Ecclesia, cùm Christi nobis in ea repræsentetur imago, ad quam vitam nostram, tanquam filij sui, quàm proximè formare debeamus: tamen

quia piæ matri noſtræ Eccleſiæ non incognita eſt humanæ conditionis fragilitas, & exploratum habet, ne minimam quidem filiorum ſuorum partem ad eam, quæ in Chriſto eſt, perfectionem creſcere & peruenire poſſe: vtiliter nobis Sanctorum quoque exempla proponit, vt qui vnà cum Chriſto metam perfectam non poſſit contingere, cum Paulo ſaltem & ſanctis eius collegis dicere queat: Certamen bonum decertaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: quod ſuper eſt, repoſita eſt mihi iuſtitiæ corona. Ita & diſcipuli Chriſti nos docent. Paulus Corinthiis præcipit, vt imitatores ſui ſint, quemadmodum & ipſe CHRISTI imitator eſt: & tamen adhuc alio loco infirmitatem ſuam deplorat. Item, Hortatur Hebræos ne ſint imbecilles,

2. Tim. 4.

1. Cor. 3

Roma. 7

ſed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam hæreditatem accipiunt promiſſionis. Iiſdem poſtea capite duodecimo Patriarchas proponit ad fidei, ſpei, & charitatis exemplum. Quamobrem Sanctorum etiam memoria in Eccleſia CHRISTI vnà cum doctrina Euangelij, ad imitationem meritò conſeruanda eſt: vt quemadmodum ipſi Chriſtum ſecuti ſunt, ita nos illorum veſtigiis inſiſtentes, pariter cum iis Chriſto adhæreamus, & iucundum hoc melos SANCTVS SANCTVS, & cæt. abſoluere conemur. Sic eos DEVS in omnem terram emiſit, vt fructum afferant,
Ioan. 15. & maneat fructus ipſorum. Ad eun-
Phil. 2. dem modum Paulus Philippenſibus præcipit, vt in medio nationis prauæ ac tortuoſæ luceant, tanquam luminaria in mundo. Porrò quid veteres

Ecclesiæ scriptores de sanctis Dei & festis ipsorum senserint, doctis obscurum non est. Athanasius certè inter recentiores minimè numerandus, tanti facit Sanctorum festa, vt ex eorum obseruatione manifestè indicium sumat, num Spiritu sancto præditus quis sit, nécne. Ait certum & euidens signum sancti Spiritus esse in homine, si de festis Sanctorum vehementer lætetur, & hoc tem pus, quo eorum celebratur memoriã, simplicitate, deuotione & obedientia præcipuè transigat. Similia & maiora etiam apud alios extant testimonia, quæ omnia vt hoc loco recenseãtur pii necessum non habent, malis verò tædio ac fastidio futura essent: quemadmodum & Paulus *1.Cor.1.* Euangelij prædicationem aliis stultitiam, aliis scandalum, vocatis verò,

Dei

Dei potentiam & Dei ſapientiam eſſe aſſerit. Quæ ingeniorum diſparitas & noſtro ſeculo inuenitur, in iis etiam, qui Euangelij doctrinam, & ſanctorum exempla præ cæteris meritò ſequi deberent: vt vehementer admiranda ſit Dei lenitas, qua hanc malitiam tam diu tolerare poteſt. Quod ſanè ideo fit, quia, vt Prophe-

Ioel. 2. ta ait, Benignus & miſericors eſt Dominus, patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia, nimirum vt ad pœnitentiam & emendationem conuertamur. Quemadmodum & Paulus teſtatur, Bonita-

Rom. 2. tem Dei ad pœnitentiam nos inuitare. Vtinam hanc nobis DEVS gratiam largiatur, vt his diligenter expenſis, ita vitam & mores noſtros inſtituamus, vt è peccatis ad iuſtitiam, è tenebris ad lucem, è menda-

cio

cio ad veritatem Domini & Seruatoris noſtri IESV CHRISTI euigilemus. Quam ad rem & Sanctorum exempla adiumento nobis eſſent, ſi ſequi eos vellemus, ſique tempeſtiuè nos ad illorum vitam, legendo, audiendo, meditando, fide, charitate, ſpe & ſimilibus exercitiis Chriſtianis, componeremus. In hunc enim finem celebris & ſancta eſt in Eccleſia memoria illorum: Hanc ob cauſam nobis & ad doctrinam & ad exemplum proponuntur. Hoc eſt quod Patres docent.

Quod ad me attinet, hoc opus ex officio ſuſcepi, non vanæ gloriæ, aut priuati commodi cauſa, ſed ad promouendam Eccleſiæ vtilitatem, ne otioſus planè in forum prodirem, ſed Dei benignitate adiutus, pro mea quoque portione in vinea Domini

vſque ad veſperam, & hoc tempus quod Deus mihi & omnibus pro ſacroſancta ſua voluntate ſtatuit, labo rans inuenirer. Oro autem Lectorem beneuolum, vt iſto qualicunque initio pro hoc tempore contentus eſſe velit: neque quidquam de nobis ſiniſtrè interpretetur: quòd (cum in priore opere Dominicali ab Autore ipſo, felicis memoriæ, promiſſi fuerint Sermones decem in ſingulas Dominicas & feſta Sanctorum, nec tamen hactenus id per omnia præſtitum ſit) Autoris id, aut mea, aut Typographorum Franciſci Behemi, & Theobaldi Spengelij conciuium noſtrorum, culpa acciderit: neque alium quenquam hoc nomine ſuſpectum habeat. Nondum enim perficiendi huius promiſſi occaſio, vel opportunitas data fuit. Quã ſimul-

atque nacti erimus, dabitur à nobis opera, vt qui ad ſupplendum hunc numerum denarium Sermones deſiderantur, tam in Dominicis, quàm Sanctorum feſtis, eos in vnum volumen coniectos Auctarij vice ſeorſim non ſine piorum fructu in lucem edamus: vt ne quid emptores horum operum grauentur.

Deus gratia ac miſericordia ſua omnibus nobis præſtò eſſe, & collapſam ac profligatam propemodum Eccleſiam ſuam, quaſi poſtliminio reuocare & erigere rurſus dignetur, Amen. Moguntiæ, 16. Februarij, Anno 1557.

	Errata		*Correcta.*
Pagina. 29. linea. 19	Oſia. Oſia.	lege	Oſiam. Oſias
Ibidem lin. 12	Manaſſe. Manaſſe.	le.	Manaſſem. Manaſſes.
Ibidem lin. 18	Eliacim. Eliacim.	le.	Eliachim Eliachim
Ibidem lin. 19	Zadoc. Zadoc.	leg.	Sadoc. Sadoc
Pag. 374. lin. 1	deſcendit.	leg.	deſcendi.
Ibidem lin. 4	amplecti	leg.	amplectitur.
Pag. 385. lin. 33	ſeculo accuſant	leg.	ſeculo falsò accuſãt.
Pag. 391. lin. 36	ſacramentum.	leg.	ſacramento.
Pag. 436. lin. 18	modum percipi.	leg.	modũ fructuoſe percipi.

Laudate Dominum in ſanctis eius. Pſal. 150.

IN DIE SANCTI ANDREÆ APOSTOLI, EVANGELIVM

MATTH. IIII. CAP.

AMbulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonē qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciam vos piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus, sequuti sunt eum. Et procedens indè vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocauit eos. illi autē statim relictis retibus, & patre, sequuti sunt eum.

EODEM FESTO EPISTOLA PAVLI, ROM. IIII.

FRatres, Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confeßio ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt eum in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Sed non omnes obediunt Euāgelio. Isaias enim ait: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu est, auditus autem per verbum Dei. Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis verba eorum.

PRIMVS SERMO, QVOMODO Christus Euangelij negotium aggressus sit, quos in hoc selegerit, tum Andreæ prædicatio.

HODIERNA dies Apostolo sacra est, nec vlli vestrum ignotum arbitror, quid illius ordinis sanctis debeamus, quidue ab illis tenendum sit. Sit li-

cet non omnibus plenè cognitum nomen Apoſtoli, quia Græcum: quia tamen nos nuntios dicimus, fit perſpicuum legatos ſiue veredarios intelligi, à Chriſto Domino miſſos ad nos: tales inquam, omnino legatos regios, qui non verbis & humanis rationibus, ſed virtute & potentia diuina, non leui aliqua de cauſa, ſed (quod maximi momenti eſt) ſalutis noſtræ ratione apud nos ſuo fungantur officio. Hoc igitur quale ſit, ſi quis ſecũ diligentius cogitauerit, nõ magno labore quid nõ dico Apoſtolis modò, verũetiã quãtum Deo & patri noſtro, qui illos miſit, debeamus, perſpiciet. Porrò Euangeliũ hoc duo nobis conſiderãda loquitur. Primùm, quod quorundam hîc apertè expreſſa ſunt nomina, tum ex quo vitæ genere, quales ad eam dignitatem prouexerit. Eſtq; omninò eiuſmodi hiſtoria, quæ meritò admirationem parit omnibus. Certè magnum quid Chriſtus hac vice inter obambulandum iuxta mare Galileæ præmeditabatur: tale, inquam, quale nemo vnquam cogitauerit attentare, quantumlibet maxima non pauci magno niſu conati ſint. Non enim parum quid eſt, quòd Adami ſoboles quieſcentibus aquis diluuij, ad cœlum vſq; turrim ædificare auſa fuit, quòd Alexander ille magnus nec totum mundũ ſui vnius legibus ſubiugare dubitabat. quòd Aſſyriæ Tyrannus abolitis diis, ſolus Deus agnoſci & reuerêri voluit, quod ſimili audacia nonnulli deinde Cæſares magna ipſa etiam cogitatione impoſsibilia attentauêre, vt de Nerone & aliis in Suetonio eſt. Sed quid hæc omnia ſunt reſpectu eorum quæ hic molitur Chriſtus? Ipſum nempe Satanam impetere, regnóque ſuo huius mundi profligare principem: erroribus extirpatis Moſi legem Iudaicáſq; ceremonias, & cultũ, duo magna profectò autoritate à Deo exhibita & commendata, immutare. Hæc, inquam, Chriſtus illo ſecum ingenti cura verſabat tempore, eáq; propter cœleſtia ſede in hunc mundum deſcenderat. At nunc porrò conſideremus quo cõſilio, quáue ratione tantum opus aggreditur. Principiò triginta annis obſcurus ſine ſtrepitu humilem vitam agens, nullius magni facinoris ſpecimen edit, nec quicquam in eo à cuiuſlibet Mechanici filio alienum conſideratur. Deinde manum operi appoſiturus, cùm in templo honoratos, in prætorio ſapientes & ſciolos, in Cæſaris aula potentes viros ſeligere potuiſſet, deligit inopes, indoctos, ſimplices. Illos præterit, mari proximus quos videt piſcatores, vocat, ſuſcipit,

Marginal notes: *2.Cor.5.* (beside "ad nos: tales inquam"); *Gen.11.* (beside "tare, quantumlibet"); *Iudith.3.* (beside "ſcentibus aquis"); *Luc.3.* (beside "immutare").

pit. Hos idoneos testes, & mysteriorũ Dei iãiam in lucem edendorum præcones iudicat. Per hos ipsos totus mundus concuti, moueri & conuerti debuit: per hos potentum vis, infringi, omniúmque sapientum prudentia conuinci. Hos signa facere, miracula cunctis inaudita seculis edere, propositum est. Et quis tanti ponderis non miratur facinus? Quis expectasset, quòd ipsus ille abiectus Christus cum suis pauperculis despectísq; Apostolis, aliquod horum quæ moliebatur effecisset? Quæ Pharisæorum Scribarúmque dum hæc viderent, cogitatio? Haud dubiè lusum arbitrati, hæc intra se tacitis colloquuti sensibus: Quid fatuus iste per hosce suos efficiet rusticos? Quod damnum, quam cladem diabolo eiúsque regno importabit? Sed sic Deus huius mundi confundit sapientes. Quod illis abiectum, assumit: horúmque opera plus quàm mundus vel artibus suis vel potentia, conficit. Quin nihil hic mundus nisi per opulentos, doctos, & potentes, per prouidos ingeniosósque efficit, contrà Deus sua per ignobiles, imbelles, & humiles perficit opera. Et hoc quidem primum hodierna lectione considerandum venit. Secundum, quòd Andreæ quoque hîc fit mentio, paucissimis licet, minimum tamen in sacris Scripturis propositum à nemine prætereundum est. Vocatur ergo inter alios & Andreas in hac lectione Euangelica à Christo, qui etiam post hæc in Apostolum eligitur & confirmatur. Quæ autem vitæ ipsius in Apostolatu series, ex eo videre est, quòd statim à conuersione sua Simoni Petro fratri suo insinuat dicens: Inuenimus Messiam. Et quidem eius prima concio, qua satis quid illo tempore de Christo iudicauerit, quidue postea in totius mundi huius partibus prædicando docuerit, apparet. Quid excellentius, quid iucundius in omni materia predicari potest, quàm inuenimus Messiam? Quicquid enim & egregium & pulchrum cùm in veteri tum in nouo Testamento traditum est, totum in hoc vno verbulo comprehensum est. Messias enim vnctus dicitur, quomodo olim Reges & Sacerdotes vngebantur. Qui ergo Messiam se inuenisse confitetur, Regem se inuenisse insinuat & ostendit, qui & redimere potis sit & defendere: & Sacerdotem, qui peccata auferre, & cum Deo reconciliare valeat. Tantum ergo Andreas vna illa, qua Christo conuixerat, die didicerat. atq; vtinam vel hoc solùm toto vitæ nostræ tempore possemus

1. Cor. 1. *Matth. 10.* *Ioan. 1.*

addiſcere. Equidem haud magno labore iſthæc efferuntur verba, Inuenimus Meſsiam, eáque addiſcere cuilibet facile. Quemadmodum videmus addictiſsimos quoſq; carni homines nihil æquè in promptu habere, quàm quòd Christum & Meſsiam inuenerint, & agnouerint ore profiteri: ſed certum eſt, non omnes eo modo Meſsiam inuenire, quo Andreas inuenerat. Hic labor multus eſt. Primùm enim Chriſtus quæri, hoc eſt, deſiderari vult: Deinde vult & teneri. Et hæc duo plenè conſiderare licet in Andræa noſtro. Quo enim deſiderio Meſsiam quæſierit, principiò ex hoc colligi poteſt, quòd ſtatim Ioanne ſuum munus prædicandi auſpicante, ipſi ſit diſcipulus: vel ea intentione, vt quem ſuapte natura inuenire non poterat, Ioannis teſtimoniis addiſceret. Secundò ex hoc videre eſt, ꝙ ſtatim monſtrãte Ioanne Chriſtum, ſequitur ipſum. Pari autem cupiditate & diligentia Chriſtum antè quæſiuit, & alios deinde ipſi adduxit. Hoc primũ in fratre oſtẽdit, quem ante alios ad Chriſtum perducit: nec requies, quin obuios quoſq;, quibus adhuc Chriſtus incognitus, in Meſsiæ agnitionem pertrahat. Poſtremò agnitum Meſsiã tenebat mordicus, nec vel ſecundis vel aduerſis, nec morte nec vita, nec vel hominibus, vel impiis à Chriſto auelli & diuidi potuit ſpiritibus. Et hæ quidem, quas adhuc quotidie ab Apoſtolo hoc audimus, prædicationes. Verbis approperans cœlorũ regnũ vicinũ nobis eſſe denuntiat. Exẽplo ſuo quomodo, qua ratione quærendus Chriſtus ſit edocet: nempe ad ſalutem. Et denique paſsione ſua, qua mentis conſtantia apud Chriſtum perſiſtendum, commonſtrat. Et quid deſideramus amplius? Quid cæteri Apoſtolorum ſuis vel Euangeliis vel Epiſtolis ſcriptum reliquerunt amplius his tribus partibus? Id quod eorum cauſa retuli, qui ea propter hunc noſtrum Apoſtolum inferiorem iudicant, quod non vti Petrus, Paulus, Ioannes, & alij vel Euangelia vel Epiſtolas conſcripſerit. Audiſtis enim, quòd primùm hoc verbo, Inuenimus Meſsiam: deinde etiam ſuo exemplo ſatis docuerit. Agamus ergo Deo gratias, qui tales nobis dedit Apoſtolos, patres & doctores. Laudemus Deum, qui tam mirabilis in ſancto ſuo Andræa perſtitit. Rogemus Deum vt nos gratia ſua imbuat quo Andreæ ſequentes veſtigia, tandem cum ipſo omnibúſque electis in beatorum exultemus curia, Amen.

Ioan.1.

SEC-

SECVNDVS SERMO DE PROcesſione in die Palmarum, quæ continet Eccleſiæ ab Adam ad vltimum hominem, typum: tũ quomodo Andræas in hoc comitatu, quo loco, &c.

DOminica die proximè elapſa, ſumpta occaſione ex eius diei Euangelio audiuiſtis, quòd ab origine mundi in noſtra hæc vſque tempora, hinc etiam ad finem mundi, hoc eſt, ab ipſo Adam vſque ad vltimum credentem qui in fine mundi naſciturus erit, credentium deducta linea, ordo, & ſucceſsio, nullibi rectius & clarius inſinuatur, quàm illa proceſsione, qua Chriſtus in Palmarum die comitatus vrbem intrauit Hieroſolymam. Aderant plurimi multorum ordinum homines: qui licet omnes vnà cum Chriſto vrbem intrarent, non tamen omnes ſimul: longè alij alios præcedebant ſequebantúrque ordine, quidam medium tenenti Chriſto proximi: omnes tamen vno ore acclamabãt, ipſum confitentes veram Dauidis ſobolem & Meſsiam. Vna, inquam fides omnibus, vna acclamatio, vna omnibus confeſſio, multis licet poſtremi primos, primíque vltimos ſequerentur, præiréntque paſsibus, nec omnibus æqua videndi copia Domini. Viderunt enim ſequentem præeuntes minimè: contenti, quòd certò ſequebatur Chriſtus, eóque cæteris laudando perſtrepant nihilominus. Plus aliquid ſequentibus priuilegij, quod licet præcedentis non faciem contueri datũ eſt, inter cæteros tamẽ eminẽtis caput, poſterioráq; videre cõceſsũ erat. At planè beati, quibus proximus apud Chriſtũ locus contigit: his nimirũ auricomũ barba totáq; adeò facie intueri & admirari licuit. Ea igitur ratione, eóq; modo Chriſtus in terris regnũ ſuũ inſtituerat, ſemper ſuis legibus obedientes ſibiq; deuinctos habuit populos: qui licet non vno eodémq; viuerẽt tẽpore, per ſucceſsionẽ tamẽ omnes in nemine, quàm in vno illo Chriſto ſalutẽ & crediderunt & ſperauerunt. Præceſſerunt Chriſtũ homines, ſequuti ſunt ipſum homines, etiãnum ſequuntur homines. Ille inter omnes medius, vt qui ſolus in potenti ſuo brachio è mũdi huius perditione eripit, & in cœleſtẽ Hieroſolymã in tẽplũ ſummi Dei pducit. Eorũ ergo q Chriſtũ pceſſerũt, quoſdã pxima cõcione enumeraui, & ex propriis ipſorũ dictis indicaui, φ oĩs eorũ fides, & ſermo, & oratio nihil aliud fuerint, q̃ quędã cũ populo Hieroſolymitano acclamatio, Hoſiã- *Mat. 21.*

na filio Dauid. Andreas porrò noster vicinior Christo fuit: imò eorum vnus ex numero, qui æquis passibus iuxta Christum incesserunt, eóque non iam à tergo, sed coram faciem contemplari commodiùs potuerunt: ac cùm non parua exultatione dicere, vt in Ioanne est, Oculis nostris
1.Ioan.1. vidimus, auribus nostris audiuimus, perspeximus, & manibus nostris attrectauimus. Qui certè non minimus ad
Luc.10. salutem gradus est. Quemadmodum ipse etiam Christus attestatur cùm ait: Beati oculi qui vident quæ vos
Ioan.17. videtis. Et, iterum: Hæc est vita æterna, vt agnoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Hoc ergo præcipuũ, inter ea quæ in S. Andrea miratur, veneratur, & prædicat Ecclesia. Neq; enim quicquam melius in hac vita mortalibus cõtingit, quàm in Christi regno inter Dei annumerari filios, & amicus Christi esse & dicier. Mũdus licet hic stultus istum honorem nihili æstimet, tantùm ab hominibus honorem quærat & gloriolam: imò hono-
Ioan.11. rem, quem Deus tribuit, despicit, contemnit, abiicit, eóque non immeritò eorum vnà cum hominibus ipsis gloria dispellitur, fugit, interit, sempiternáque subsequitur ignomi-
Psal.108. nia. Voluit maledictionem, & veniet ei (inquit Psalmista de impiis:) noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Qui ergo verè Christiano gaudet nomine, hodie & audiat & meditetur, quomodo Andreas primùm in huius processionis comitatum peruenerit, quam in ea vitæ sequutus rationem, quóque modo vitam postremò cum morte commutauerit. Cùm Christus primùm conspiceretur in mortalibus, nedum Andreas Baptistæ conuersationem reliquerat.
Ioan.1. Sed quod quærebat apud Ioannem, peruestigare nõ potuit: ratus in Ioanne se habere Messiam: sed non erat. Perhibente verò Ioanne testimonium Christo, in quem & commonstrabat digito: reliquit magistrũ, & Christum sequitur Dominum: non enim seruum, sed dominum: non hominem, sed Dei quæritabat sobolem. Hoc desiderium suum à Christo quem quæreret rogatus, verbis indicat: Rabbi, inquit, vbi habitas? ac si diceret: Agnosco me peccatorem, quæro reconciliatorem: confiteor me perditam ouem, & verũ inuestigo pastorẽ. Te ergo, quia talis mihi perhiberis, ipsum quærito: te, inquã, audire cupio: tuáque semper beata familiaritate frui desidero. Et hoc quidem initium Apostoli huius. Quid porrò de ipso sacra attestatur historia? Relicto

aliquán

aliquantiſper Domino, fratrē reperit Simonem: huic prior euangelizat: Inuenimus Meſsiam, inquit. Et adduxit eū ad Ieſum. Quod autē tunc primū in fratre oſtendit, hoc deinde omni vitæ ſuæ tempore perficit. Hæc prædicatio eius, Inuenimus Meſsiam: hic labor, hæc diligentia, hic eius conatus, vt omnes ad Chriſtum adduceret. Et hæc quidem in regno Chriſti præcipua: Chriſtum confiteri & prædicare, alios adducere, & indeſinenter quoquo modo Chriſti regni fines extendere, & propagare. Quomodo vitæ concluſit ordinem? Et hoc accipe. Cum magno ſtudio, maiore conatu, maximo etiam fructu, ſancto in vinea Domini Sabaoth propagandæ fidei negotio incumberet ad Patras Achaiæ vrbem, Aegeas ecce proconſul, ab ipſo Satana miſſus, nō ſolùm Apoſtoli prædicationibus obſiſtit, verumetiam minis à confeſsione deterrere nititur. Huic ſeſe fortis Athleta opponens, ait: Nedum Aegea Romanis principibus cognitum, Deū noſtræ ſalutis cauſa in hunc orbem proprium demiſiſſe filium, &c. Et continuans ſermonem, tanta in laudem crucifixi Domini, tanto cum affectu perorat, vt vix à quoquā pio ſine mentis cōmotione legi queant. Ac deinde Aegea crucē minitante, Si, inquit, crucis pœnam timerem, gloriæ crucis Chriſti prædicator non eſſem. Verbum profectò dignum quod omnium mentibus inſcriptum maneat. Nouimus enim gloriam crucis Chriſti, eóque nec ipſam formidoloſi timebimus crucē. Rapitur ergo cum gaudio ad crucē, & martyrij loco appropinquans, cùm à longo crucem videret, ſalutat eam dicens: Salue crux ſancta, decorem & pulchritudinem tuā de membris ſuſcepiſti Domini. O crux diu deſiderata, ſine intermiſsione quæſita, ſuſcipio te lætus, gaudens ad te venio: ſuſcipe me diſcipulum eius qui pepēdit in te. His dictis, crucis Andreas ſubit martyriū, & iam cruci affixus, crucis myſterium prædicat: hócq; biduo cōtinuans, eò auditores permouet, vt adorti Proconſulem, iuſtum iniquiſsimè cruci affixum poſtularēt reddi hominē: verū Dei amicū acclamarent. Cōmotus Procōſul populi poſtulatione, cruce iubet deponere: ſed Apoſtolus Deū, vt animam ſuſciperet, efflagitans, cælitus emiſſo lumine, ſtatim Deo tradit ſpiritum. Hæc hiſtoria, hæc S. Apoſtoli vitæ ſeries, quæ tria hæc nobis commendat: Chriſtum quærere, confiteri, & tenere. Quæramus igitur Chriſtum, non vt multi ſtulta curioſitate: nec iniquitatis noſtræ operculum, vt Pſeudoeuan-

gelici:sed ad salutem,ad felicitatem,& ad beatitudinẽ. Inuenisti Christum?noli erubescere eum:confitere eum non verbis modò,verũ etiam factis:imò omni vita,omnibus actionibus tuis. Sed nec quid à Christo te diuellat,abstrahat, diuidat. Nullis enim opibus,nulla huius mundi fortuna
Rom.8. damnum reparabit,si Christum perdideris. Neq; etiam cõdignæ sunt passiones & pericula huius vitæ,quæ comparari queant remunerationi,quæ est & expectatur in Christo Iesu. Eum nobis Dominus Deus æternus largiatur Spiritũ, qui sese in Andrea nobis manifestauit Apostolo,Amen.

TERTIVS SERMO VSVM ostendit gratiæ,maximè sub crucis insignijs.

Matt.4. HOdiernæ diei lectio Euangelica Apostolorum vocationem nobis insinuat:& hodierna festiuitas vnũ nobis ex ipsis exhibet Apostolis:Andream dico,qui non solũ vt alij à Christo vocatus, verumetiam vocationi in omnibus respondit,neq; id modò initio,sed ad finem vsq; vitæ suæ. Et quidem hoc solũ meretur laudẽ. Quid enim vocatio proderit,nisi quis ad finẽ perseuerauerit?quid proderit habere gratiã,& abuti ea?quid pulcherrimarum rerum optimum,sine felici fine,initium? Nunquid & Saul,ipsúsq; adeò Iudas,vocati erant?nunquid gratiã cõsequuti?nunquid pulchris gaudebant rerũ initiis? Et quidẽ Scriptura testimoniũ
1.Reg.9. reddente,melior Saulo in omni non erat Israël. Et Iudas
Matt.10. ab ipso Christo,quẽadmodũ & alij,in Apostolum electus & vocatus erat. Sed quid vtriusq; profuit vocatio.cũ ipse Saul perditissimus hominum,& Iudas traditor simul & occisor
Matt.26. Dei filij factus est?ipso Domino dicente,melius esse nõ natum esse hominem illum. Et quẽadmodũ Petrus de omni-
2.Petr.2. bus loquitur in genere,satius esse non cognouisse viam salutis,quàm cognouisse,& conuerti ab ea. Id quod nos quoque cogitare debemus magno studio. Habemus enim ipsi initium salutis,vocati in regnũ filij Dei. Omnes enim filij
Gal.3. Dei estis,per fidem in Christo. Quotquot enim in Christo baptizati estis,Christum induistis. Eóque studiosiores in accepta gratia pergere,ac in dies magis magisque in ea succrescere debemus, ne quod Saulo & Iudæ accidit, nobis quoque contingat. Et in hoc exemplum Andreæ seruit. In ipso enim coniuncta vidimus, Dei gratiam & genuinum eiusdem vsum:optimum initium,& huic finem non absimilem:

lem: vocationem Dei, & eiusdem exequutionem diligẽtem simul & perseuerantem. Nam cùm Ioannis primùm per desertum rumor increbresceret, cùm, inquã, ipse anteambulo Messiam annunciaret, regnúmque Dei esse prędicaret in propinquo, in primis quoque hic erat eorum qui Ioanni cõsentiebant, vt vel hac ratione citius manifestatum Messiam agnosceret. Deinde etiam cùm Ioannes neminem non à se ad Christum ablegaret, digitóque monstraret: quia hic est, primus quoque inter multos sese Christo associat Andreas. Vocatus denique è naui cum fratre Petro, relictis retibus, vocantem sequitur Christum. Optimum profectò, præclari facinoris initium: neque tamen in hoc gradum sistit, pergit inde, séque ipso indies fit melior. Potuisset quidem alius apud se cogitare, & cõsentiẽtibus tacitè colloqui affectibus: Ecce quæsitum diúque desideratum bonũ adeptus, Christum, ipsum Messiam, salutémque veram, quid est quo indigeas? Sed minimè priuata salute contentus, qui diuite thesauro opulentam gratiam consequutus fuerat, omnes ex eo ditescere cupiebat: omnibus Messiæ agnitionem & gratiam super infundi desiderabat. Hac mente primũ fratrem suum (vti in re naturali proximũ) ad Christum adduxit. Qui enim (Paulo teste) suis, maximè familiaribus, non prouidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Prouidebat ergo Andreas fratri, vt & ipsum in agnitionẽ Messiæ pertraheret. Deinde porrò vna hæc illi solicitudo, omnes ad Christum pertrahere: omnes ad propriam salutem perducere. Nunquid non laudi hoc ipsum Apostolo nostro datur? Quid enim in hoc ipso videmus, nisi eã, qua & Paulus præditus erat, mentẽ? cùm ait: Testis est mihi Deus, quàm cupiã vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et iterum ad Agrippã regem: Optarim à Deo non solùm modica ex parte, verum etiam magna, non te modò, sed omnes qui me audiunt hodie, tales esse, qualis ego sum: exceptis his vinculis. Simile, dico, ingenium in Andrea videre est. Quod autem bene & pulchrè incepit, optimè pulcherriméque perfecit, ita planè, vt ne satis quidem admirari queat Ecclesia, nec vno modo ante oculos ponens, summè omnium Christianorum mentibus inscribere quicquid hic noster Apostolus ad crucis mortísque locum properans loquutus est, cupiat. Sunt enim dubio procul magni momẽti verba, quæ omnes

Luc. 3.
Ioan. 1.
Matt. 4.
1. Tit. 5.
Phili. 1.
Acta. 26.

nos meritò in sui rapiant admirationem. Non illa naturæ humanæ vis: non hoc carnis sanguinisq;, quod geritur, opus est: sed constantis pietate fidei, conscientiæ nullius mali sibi consciæ, ipsiúsque Dei & Spiritus sancti gratiæ. Quia autē Andreas his omnibus imbutus erat: fide, inquam, animo optimè sibi conscio, & Spiritu diuino: hinc est quòd tam intrepidè, támque cupidè crucis subit periculum: salutat crucem, & à longe crucem intuendo, crucem prædicat: &, qui in cruce pro omnibus mortem obierat, Christum celebrat: intráque se exultat, quòd in cruce mori dignus sit habitus. Et ne cruce deponeretur viuus, Deum exorabat. Crux huic & pretiosissimus thesaurus erat, & ingens mentis gaudiū.

Hac igitur ratione Apostolus noster vitæ suæ finiit fabulam. Id quod tantoperè in ipso Ecclesia recolligit, miratur, prædicat, sequendum exemplum proponit. Nulli impossibile eam adipisci perfectionem videatur. Qui enim in Andrea erat & operabatur, in nobis quoque est & operatur, nisi nos ipsi obstiterimus. Si tamen etiam perfectionem, eúmque finem attingere non datur: quid obest quominus initium amplectamur? Non statim initiò ad suprema pertingitur. Non votis scalarum suprema arripiuntur & occupantur: scandendo eò peruenitur: ab inferiori gradu peruenitur ad summum. Ab initiis ergo & paruis sumetur perfectionis principium. Apponit tibi crucem Deus, fer patienter: maiora & grauiora te commeritum esse cogita, & quòd duriora, & importabilia comminata sunt peccatoribus. Hic primus ad summa connitenti gradus est. Præterea & hoc rememora tecum, omni comparatione
Rom. 8. minora esse quæ hìc sustinemus, ad futuram gloriam, quæ aliquando reuelabitur in nobis. Hæc enim si probè & ex animo cogitaueris, non patienter modò, sed etiam lubens ac volens crucē baiulabis. Postremò & Christi crux in memoriam redeat, quæ præstabit augmentum, vt non solùm patienter ac volens iam, quin etiam summo desiderio crucem suscipias: quò ea tandem ratione confor-
Ibidem. mis reddaris imagini filij Dei: imò vt olim in patria simul conregnes cum ipso, qui hìc compateris sub crucis gra-
1. Cor. 1. uamine. Et hic quidem perfectionis supremus gradus est. hanc scandens noster Apostolus Andreas, infima quæque reliquit, summa attigit. Commodus processus à paruis ad

uis ad

uis ad magna, à minimis ad maxima, à timore ad ſpem, à ſpe denique in charitatem. Dominus Deus largiatur mentibus noſtris gratiã, vt in ſua quilibet pergat vocatione. Nam hæc (dolor) diſsidia, quæ Satan noſtro excitauit tẽpore, hoc quoque ſubſequitur mali: vt omnes in primis hęreamus gradibus, nemo curat aſcendere: imò non parua pars hominum reciproco gradu priora repetunt, fiúntq; quotidie poſteriora peiora prioribus. Et niſi ſingularis gratiæ donum perceperimus, actum erit de Chriſtianiſmo noſtrarum partium. Quod tepidum, hoc eſt, neque frigidum neque calidum eſt, Deus expuit, atq; ex ore ſuo euomit: non quòd interiturum planè ſit Chriſti regnum, ſed quòd à nobis auferre potẽs eſt Deus, daréque alteri genti, quemadmodum in Iudæis exemplum datũ eſt. Si enim non fecerimus quæ decet filios Abrahæ, potẽs eſt Deus ex lapidibus filios excitare Abrahę, ſuáſq; in ipſis promiſsiones adimplere. Propoſitum ergo Andreæ exemplum ſequamur, cuius vitam cogitemus & meditemur ſedulò, Deúmque, vt & nobis de ſua munificentia largiatur gratiam, rogitemus. Hi enim duo illi pedes quibus aſcẽdendo vtimur, ſunt: bona meditatio, & pia ad Deũ precatio. Meditatio noſtram nobis indigentiam inſinuat: precatio neceſſaria impetrat. illud viam oſtendit: hoc ducit. Meditatione futura mala, imminentiáque pericula agnoſcimus: per orationem omnia mala declinamus. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus nobis, Amen.

Apoc. 3.

Matth. 3.

QVARTVS SERMO IN Euangelium vigiliæ Andreæ, Ioan. 1.

PVlchram ſanè & iucundam præſens lectio complectitur hiſtoriam: in qua primùm videmus in genere, quo Chriſtus modo Apoſtolos vocat, quibus rebus eos vt ſibi adhęreſcant attrahat. Deinde & præter iſta, de Apoſtolo Andrea, cui hæc dies ſolennis eſt, aliquid in ſpecie innuitur. Duo oppoſita, quæ multa piis cogitandi occaſionem ſubminiſtrant. Quatuor autem Apoſtolorum in hoc Euangelio fit mentio, quos omnes Chriſtus diuiſim vocat. Primus ordine Andreas, ſecundus frater illius Petrus, tertius Philippus, quartus deinde Nathanaël, quem Apoſtolum dico, licet hoc nomen eius (excepto ſemel in Ioannis Euangelio) nullibi ſcriptum offendatur. Quòd autem hic Nathanaël Apoſtolus fuerit, nonnulli etiam ante nos Eccleſiæ doctores tenuerunt,

Ioan. 21.

runt, in cuius comprobationem duo inducunt argumenta. Primum, quòd tanta Christus eum laude dignatur, verum Israëlitam vocans, in quo dolus non sit pronuntiátque plura visurum esse, vt Angelos descendere & ascendere supra Filium hominis. Hoc indicat, quòd postmodum inter Apostolos vixerit, alio fortè inscriptus nomine. Quinetiam quia Philippus hunc Christo adduxit Nathanaëlem, & quia aliàs vbicunque Apostolorum catalogus recitatur, Philippus & Bartholomæus coniunctim efferuntur, ipse Nathanaël alio nomine Bartholomæus dictus est. Sic ergo hoc loco intelligo, vt apertum sit, quemadmodum initiò dixi, quatuor nobis Apostolos suis propositos esse nominibus in hoc Euangelio. Quibusdam tamen placuit addere & quintum, arbitrantes eum, qui Christum vnà cum Andrea sequutus, Ioannem esse, qui hoc Euangelium conscripsit, sed humilitatis causa proprium suppressisse nomen, Andreæ hoc honoris concesso titulo. Quemadmodum & Lucas in suo Euangelio facit, vbi duorum meminit, quibus Christus se in Emaus manifestauit, alterius tantùm nomen indicans. Vnde quidam alterum hunc Lucam fuisse iudicant: quódque non ambitiosus, Cleophæ nomine tantùm expresso, suum proprium silentio præterierit. Simili ratione Ioannes aliàs quoque suum nomen celat, per hoc sese insinuans, quòd sit ipse discipulus ille, quē diligebat Iesus. Potuit ergo, vt quidam volunt, hic quoque nomen suum supprimere, tantum socium vitæ consortémque indicare. Sed vtut est, nō magno periculo nomina præterimus rē porrò aggrediamur ipsam. Quotquot ergo sunt Apostolorum, qui illo tempore vocati ad Christum venerunt: quisque tamen suæ vocationis & conuersionis euidentes & magnas causas habet. Andreas enim eiúsq; collega ex Baptista didicerant, Christum esse agnum Dei, qui totius mundi peccata tolleret. Et hæc quidem res, vt Christum sequerentur, eorum pectora permouerat. Et quem hodie ad Christi imitationem hæc non inflammarent, si quis, vt omnes debemus, diuinæ gratiæ donum delictorúmque remissam desiderat? Alia deinde Petro fuit occasio. Intellexerat enim ex Andrea fratre, quòd inuenissent Messiam. Hoc eum trahebat: nec immeritò. Vna enim hæc cunctorum erat expectatio. Quis enim nō accurreret quàm velocissimè, si quis nouus per acclamationes populi innotesceret, qui omnibus omnium hominum morbis mederi, omnia

Matth.10. Luc.6. Mar.3.

Ioan.13.19.& 21.

Ioan.1.

omnia omnium mala tollere posset? Alia etiam Philippo vt Christum sequeretur, fuit causa. Ipsum enim Philippum ipse Christus vocat: Sequere me. Vox imperantis & potestatiuè attrahens, cui Philippus cùm non potuit resistere, obsequitur, Christum imitatur: quemadmodum & Paulus vbi è cœlo vocantis vocē audit, oblitus propositi, suis quod dicat non habet, nisi: Domine quid vis me facere? Et hanc diuinæ vocis potentiam tam magnificam sacra Scriptura nō vno in loco attestatur & prædicat. Dabit Dominus, inquit Dauid, voci suæ vocem virtutis Et, Vox Domini cum virtute. Hæc igitur vox Philippum traxit. Quartus denique siue Nathanaël, siue ille Bartholomæus, suā quoque peculiarē sequendi rationem habuit. Dixerat enim Philippus: De quo scripsit Moyses in lege & Prophetæ, Inuenimus Messiam, Iesum, filium Ioseph Nazarenum. Et licet Nathanaël principiò impossibile arbitraretur à Galilæa aliquid boni & magni esse posse, ad primum tamen Christi verbum, maiori & excellentiori quàm cæteri ante omnes appellatione confitetur Dominū: Rabbi inquit, tu es ille filius Dei, tu es ille Rex Israël. Ex his ergo, opinor, nō obscure patet quid ad Christum attraxerit Apostolos. Non vana in his viris curiositas erat: nęque, vt mūdus solet, incertos nouarū rerū sequebantur rumusculos: sic nec leuitas in sanctis dominatur pectoribus, vt sicut nonnunquam fex populi certatim cōcurrens, antesignanum suæ nequitię eligit, suos desererent, alios læderent: sed fides hos & æternæ salutis impellebat cupiditas. Atque ideo tam placidè Christus eos alloquitur: primos illos duos quid quęrerent, interrogat, & hospitij sui cum ipsis iura communicat. Petro statim dicit in quem vsum vocatus, quod munus obiturus esset. Nathanaëli quoque insinuat, suæ intelligentiæ etiam aperta esse secreta quorumcunque corda. Postremò omnibus futura promittit prodigia læta illa & visu iucundissima, ipsósq; adeò Angelos, aperto cœlo descensuros super Filiū hominis. Ecce, igitur, hæc omnia in prima vocatione Apostolorū cōtigère, quæ si quis penitius cōsideraret, multæ vtilissimæq; meditationis haberet materiā. Præterea, adhæc plenā de S. Andrea historiā habet: historiā, inquā, certam, firmam, cui consentire omnes, omnes approbare & confiteri cogentur. Hunc enim vides primum fuisse, qui sese Christo crederet, ipsúmque sequeretur. Magnum profectò, magnæ fidei argumentū. Necdū enim aliquam sibi Christus in po

Act. 9.
Psal. 67.
Psal. 28.
Ioan. 1.

in populo conciliauerat autoritatẽ: necdum miraculis clarus: nec vlli ex plebe Messias creditus: contrà Andreas Baptistæ familiaris (qui inter multos maximus habebatur) & tamen cũ tanta ex Ioanne de Christo audit, obuiis manibus huius conuersationẽ amplectitur,& sequitur. Neq; verò spe fallitur. Quem enim credebat esse Christum, is ipsus erat. Quod in illo desiderabat, inueniebat: & quod inuenerat, mordicus deinde tenebat. Vnde hodie Ecclesia illius veras laudes canendo celebrat: *Andreas Christi famulus, dignus Deo Apostolus, germanus Petri, & in passione socius.* Quibus quatuor verbis summa laus Andreę celebratur. Primùm enim annon honoratissimus titulus est, Christi famulum esse? Mundi huius filij de herôum familiaritate, nonnunquam etiam seruitute superbiunt. Et quę inde salus? Aegyptus homo nõ Deus,

Esa.31. est, inquit Isaias: virtus eius caro, nõ spiritus. Dauid, Nolite,

Psal.145. inquit, confidere in principibus in quibus non est salus. Sed Christi Andreas famulus, imò & Apostolus, nec id nomine tantũ tenus, sed re, dignus Deo Apostolus. Adhæc Petri germanus & frater non naturâ modò, verumetiã & multò magis propter fidẽ: id quod in passione ostendit euidentissimé. Vterq; enim cruci adfixus. De his ergo quilibet piè Christianus denuo amplam meditandi occasionem sumere posset: & huic quidem hoc præsens seruit Euangeliũ. Hæc ergo cogitemus fratres, quæ sint Christianismi exordia, quomodo primi in hoc albo docuerint, vixerint, & obierint. Hæ sunt viæ

Hiere.6. antiquæ, quarum Hieremias meminit. Si vllo vnquam tẽpore opus fuit, certè nunc summè necessarium est: vt exeamus in vias, & de viis antiquis circũspiciamus, vt eodem incedentes, requiem inueniamus animarum nostrarum. Gratia Domini nobiscum, Amen.

QVINTVS SERMO DE duplici vocatione Apostolorum.

Matth.4. SAcra huius diei Euangelica lectio historiã vocationis S. Andreæ nobis insinuat, quam quidem Euangelista nudè proponit. Christus, inquit ille, vocauit Petrum & Andream? Illi autem relictis omnibus, sequuti sunt eũ. Et hæc quidem duo Matthæus indicat. Verùm si quis ea, quæ heri in Ecclesia ex Ioannis Euangelio lecta sunt superioribus addiderit, eaipsa inueniet duplicia: Duplicẽ, inquam, vocationẽ: dupli-

Ioan.1. cem item Apostolorũ sequelã. Sic enim habet textus Ioãnis:

Vidit

Vidit Ioannes Iesum venientē ad se, & ait: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hæc verba Ioannis duorū ex eius discipulis mētibus insedebāt. qui relicto Ioāne, sequebātur Christum: quorū alter hic noster Andreas erat. Et hæc quidem prima, sed interna vocatio fuit. Nondū enim audierat Euāgelizātē Christū: sentiebat tantū intus trahētē, vt vltro ipse sequutus, tandē etiā germanū Christo adduceret: ambo deinde, cùm nondū per omnia adhærerēt Domino, ad piscationem reuertētes. Postea verò ambos simul Dominus vocat. Venite post me, faciā vos piscatores hominū. Et hæc externa vocatio, cui obsequētes, relictis omnibus cōstanter in finem vsq; cum Christo perseuerabant. Et hæc quidē sunt quæ Euangelium hoc de Andrea nostro nobis refert. Vnde haud difficilè colligitur, quo modo Christo attrahamur, & quæ vera Domini sequela. Nemo, inquit Christus, venit ad me, nisi Pater meus attraxerit eū. Duobus verò modis à Patre ad Christum attrahimur: vno modo internè per Spiritū sanctum: deinde externè, per verbum suum. Pulchrè autem Paulus de externa in hodierna Epistola disserit: Non est (inquit) distinctio Iudæi vel Græci. Nam idē Dominus omniū, diues in omnes inuocātes se. Quisquis enim inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo autem inuocabūt eū, in quē nō crediderūt? Quomodo autē credent ei, de quo nō audierūt? Quomodo audiēt absq; prædicāte? Ex his ergo Paulus cōcludit, fidem ex auditu esse, auditū verò per verbū Dei. Hæc igitur externa vocatio. Sed minimè isthæc sufficit, nisi interna quædā vocatio accedat. Non enim externus auditus ad omnia pertingit. Deus est qui mentes hominū per Spiritū suum consulit. Tollam (ipse ait) cor lapideū à vobis, & dabo vobis cor carneū, & effundā de Spiritu meo in mediū vestri. Et in Hieremia: Dabo legē meam in visceribus eorū, & erūt omnes theodidacti. Hęc ergo vbi externo verbo accesserint, plena fit & perfecta vocatio: ideóq; minimè satis est audire verbum Dei: rogandus Deus est, ita mētes nostras gratia sua & sancto Spiritu perfundat: vt animemur verbū, quod audiuimus, in effectū ducere. Hoc ergo primum est, quod in Andrea cōsiderandū nobis proponitur. Quòd si de cætero percōtaris, quæ vera sequela sit. Audi: ipse Paulus initio hodiernæ Epistolæ primo verbo hoc indicat, dicēs: Corde creditur ad iustitiā, ore autē fit cōfessio ad salutē. Duas hic audis partes, credere & cōfiteri. Ambas verò in nostro Andrea cōspicimus

Ioan. 6. *Rom. 10.* *Ioël. 2.* *Ezech. 36.* *Hiere. 37.* *Rom. 10.*

cimus: & in ipsis adeò verbis, quibus dixit, Inuenimus Messiam, fidem scilicet cordis, confessionem oris. Id quod verè est sequi Christum: Corde credere, ipsámque deinde imperterrite fidem palàm confiteri: non tamen vt hæc confessio ore fiat tãtùm, nec vita actúsque nostri respondeãt. In hunc enim sensum Paulus suiipsius interpres est, vbi conqueritur, nonnulos esse qui confiteantur quidem fidem ore, sed tamen abnegãt factis. Quibus sanè verbis quid aliud vult innuere: quàm sine factis confessionẽ oris minimè suffic.re? Vtrunque in Andrea habes. De fide enim quã alta mẽte seruabat repositam, & de confessione oris modò audiuimus. Quomodo autem factis confessus est, Matthęus innuit: Relictis omnibus, sequuti sunt eum. Hoc est, Christum factis confessum esse: omnia relinquere, ipsúmq; solum pluris ęstimare quàm totius hanc orbis machinã. Hæc igitur omnia nobis de Sancto Andrea Euangelica recoligenda offert lectio. Et quidem hucusque initium historiæ eius audiuimus. Cui verò & reliquum vitæ mortísque illius audire animus gestit, quæ Ecclesia in laudem eius psaslat, percipiat: Deus, in tua virtute Sanctus Andreas gaudet: & lætatur eadẽ comitatus. Piscatio nati tui ipse primum factus piscator populorum Mirmidones idololatras diu fluctiuagos rete cepit fidei. Is legibus Achaiam tuis Deus victor illius subiugauit: Et trophæum Christi tui fixit ibi, bonum se ostentans militem, miraculis, virtutibus, doctrinis, quæcunque quæsita spolia, tibi ô Rex attulit, atque suo cruore triũphi inscripsit titulos tui regum Domine, &c. In quibus verbis totam historiam habes, hoc est, vitam, & mortem Andreæ, breuiter simúlque festiuè descriptam. Fuit enim prima piscatio, id est, primus quẽ Christus verbi sui rete attraxit. Sed & primus cum fratre Petro hominũ factus piscator, vti modò ex Euangelio audiuimus. Qomodo autem piscationis suæ officio præfuerit, quid effecerit, subsequentia indicãt verba. Primũ Mirmidones Aeginæ insulæ habitatores, idololatras fluctiuagos sua prædicatione ad nostram religionem perduxit. Secũdò totam etiam Achaiam legibus & verbo Dei, fidei Christianę subiugauit, atque ibidem fortis athleta & victor signum crucis triumphale erexit. Tertiò, quicquid doctrina, vitę exemplo, & miraculis Satanę detraxit, non sibi sed Christo obtulit. Postremò, quod maximum est hęc omnia in sanguine suo obsignauit. Sed quicquid illud est, in tua Deus virtute semper sibi

Tit. 1.

Matth. 4.

aſsiſtente, conſummauit, de qua etiamnum lætatur perenniter. Hæc igitur hodie de S. Andræa totum per orbem diffuſa ſacra canit Eccleſia. Sed nunquid tam paucis verbis multa & maxima comprehenduntur? Eos Chriſtus habuit Euangelij ſui Apoſtolos, eos Eccleſia habuit paſtores & cuſtodes. Eiuſmodi ergo exempla præſtaret ſemper ante oculos habere: ad eam normam, fidé, vitámque noſtram iuſtificare ſummè prodeſſet, ne vel Chriſti gratia, vel Apoſtolorum actus fideles & opera incaſſum abirent noſtra negligentia. Nondum eorum officium ceſſauit, necdum munus eorum conſummatum eſt: ad mundi finem vſque ſpiritualis eorum piſcatio permanet. Felices planè qui ita attrahuntur, vt olim, cùm mali ſegregantur, inter bonos piſces numerati, in vitam æternam aſſumantur. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus nobis, Amen.

IN DIE SANCTI NICOLAI EPISCOPI, EVANGELIVM LVC. XII.

SInt ergo lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei Beati ſerui illi, quos cùm venerit Dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Et ſi in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

EODEM DIE EPISTOLA
ECCLESIAST. XLIIII.

ENoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det gentibus sapientiam. Noe inuentus est perfectus & iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluuium. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluuio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis illi in gloria, qui conseruauit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, & in tentatione inuentus est fidelis. Ideò iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum, & vt stellas exaltare semen eius, & hæreditare illos à mari vsque ad mare, & à flumine, vsque ad terminos terræ. Et Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus. Et testamentum suum confirmauit super caput Iacob. Agnouit eum in benedictionibus suis, & dedit hæreditatem, & diuisit illi partem in tribubus duodecim.

PRIMVS SERMO.

Ioan. 1. ECCE verus Israëlita, in quo dolus non est. Vetus & vsitatissimum prouerbium est, Haud difficile excusaueris quod inuitus feceris. Re ipsa comperimus, apud nonnullos hoc prouerbium locum habere Christianos: qui in quamcunque rem licitam, imò necessariam, allicere conaris, semper quod excusent inueniunt, nullã profecto aliam ob causam, quàm q; non afficiantur ad pietatem: nullo religionis mouentur affectu: eáq; propter semper habent quod responsent. Adhortaris eos, vt bene agant: statim audis: Nõ tu nobis Euangelicus concionator, sed operum legislator es: quasi nihil aliud prædicandũ restet inter credẽtes, quàm quia Christus venerit, pro nobis satisfecerit, omnia nobis qui qualésque simus, largiatur. Si Sanctorum proposueris vitam, austeritatis & pœnitentiæ plenam, obiiciunt non esse Euangelium, dictis eiusmodi credere cogi posse neminem. Credere & negare nobis perinde est. Si ipsorum Apostolorum vitã exẽpláq; adduxeris: Putásne, inquiunt, nobis Apostolica præsto est perfectio? Quòd si veteris instrumenti Patres, qui sub lege fuêre, recensueris, valeat lex iã dudum (inquiunt) abolita. Euacuata est, ab ea liberati sumus. Exempla

eorum

eorum qui ante legem fuerunt indicas?nec hoc placet. Vetustatem olet. Excusant semper, quærúntq; diuerticula: placet nihil quo possint ad pietatem instrui. Sed quis rerum finis quis effectus?Omnis pietatis in Ecclesia defectus, omnis iniquitatis quotidianus successus. Et hoc quibusdam pie Christianéque viuere est. Hoc tamen persuasum sit cuiq; Christiano: non solùm Christum & Euangelium, verùm etiam totam Scripturam docere secus, secus credidisse, secus vixisse, cuiusque temporis Dei filios. Huius ergo euidentissimum exemplum in S. Nicolao habemus, quem ita sua Deus imbuit repleuítq; gratia, vt videatur mihi peculiare in illo toto Christiano orbi exẽplum voluisse proponere. Ita planè, vt si nulla etiã superesset Scriptura, in vno illo Nicolao tamen quid faciendum, liceret animaduertere. Atq; vtinam nõ minus eius vitæ sequeremur exemplum, quàm omnes ferè vitæ modum habemus cognitũ. Verè vtiq; de eo, quod Christus de Nathanaële, dici potest: Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est. Et quod de Mose dictum est: Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est. Et quid amplius, quid honorificẽtius de vllo mortalium dici potest? Vtrunque in S. Nicolao conspicimus. Verus israëlita fuit non secundum carnem vel literam, sed secundum spiritum in veritate, sine dolo, eóq; Deo hominibúsq; dilectus. Pueritiam cum Patriarcha Iacob habuit non absimilem: simplex, innocens, rectus, non ad malũ procliuis. A parentibus ad omnem pietatem nõ impiè educatur, quibus hoc vnum in votis erat, vt filium quem diuina benedictione genuerant, non hæreditatis corporalis modò, verumetiam spiritualis, hoc est virtutũ & pietatis haberent, & possessorẽ & imitatorẽ. Quorum haud dubiè exaudiuit Dñs preces. Nec frustrarentur etiamnum nostri parentes votis suis, si similia à Deo precarentur liberis. Iã verò in virili ætate Nicolaus alter nobis factus est Moses, hoc est, sanctus, timoratus, seruus Dei, amator boni, cõpatiens, contemptor temporalium. Sicut enim Moses fecit, eligens malis affici simul cum populo Dei, quàm temporariis peccati commodis frui, maiores arbitratus diuitias probrum Christi, quàm Aegyptiorum thesauros (respectum enim habebat remunerationis) sic & Nicolaus. Defuncto vtroque parente anxiè cogitabat, qua via diuitiarum laqueis expeditus posset liber effugere. Sciebat enim, neminẽ posse dominis simul inseruire duobus. Sciebat dixisse Chri-

Ioan. 1.
Eccl. 45.
Gen. 25.
Heb. 11.
Exod. 2.
Matth. 6.

Luc.14. stum: Qui non renunciauerit omnibus iis quæ possidet, nõ
Luc.8. potest meus esse discipulus. Nec ignorabat, nõ sine causa di-
2.Tim.6. uitias à Christo spinis, à Paulo laqueis, & ab Abacuc luto cõ-
Abac.2. paratas esse. Proinde pleno affectu ad Deum, nunquam interitura bona quærens, conuertitur, pauperibus clementi manu, sine ambitione, sine retributione humana, tẽporaria dispensat. In Episcopali suo munere sine inuidia comparari potest Simoni Oniæ filio, de quo Sapiens in hæc verba scribit: Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis suffulsit domum, & in vita sua corroborauit templum: qui curauit gentem suam, & liberauit eam à perditione. Nec hoc solùm; sed & quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna ple-
Eccl.50. na in diebus suis. Quasi sol refulgens in domo Dei, &c. Huic se similem reddere exemplo Nicolaus studuit, maximè Episcopus factus. Nam cùm primũ à Deo nec sine miraculo ad eam dignitatem & officium electus esset: sic vixit, vt bonus odor veræ pietatis & sanctitatis, non modò in omnes nationes statim exiret, verumetiam non longè pòst, totum Christianum orbem impleret. Hinc ergo videre est, & ex ipsa adeò pueritia & prima ætate Nicolai colligi potest, quæ virtutes iuuenes rectè deceant, homines ornent, nempe, castitas, innocentia, simplicitas, modestia, pudor, obedientia, fuga mali, ardor amórq; boni, &c. His ineuntis ætatis ornantur pueri, quibus (malum) in nostris pueris nihil rarius. Imò his contraria vbiq; apud omnes obuia: impuritas, libido, leuitas, procacitas, malignitas, insolentia, inobedientia, in omne malum procliuitas, in omne bonum nausea, & deniq; quicquid eius generis zizanię succrescentis est, ex quo certè nihil boni sperare licet. Videmus præterea ex huius S. Nicolai ætate virili, quę virtutes viros deceant, fides sibi per omnia constans, spes erecta in Deum, vera & perfecta charitas, religionis zelus, assidua & deuota precatio, in inopes prompta liberalitas, patientia in afflictionibus, & in his omnibus, profunda & perseuerans mentis humilitas. Et hæ veræ virtutes proficientium, hæc ornamenta perfectorum sunt: sed non minus hæc rara sunt apud vulgus hominum,
Matth.24. quàm quę supra recensuimus in adolescentibus. Alget apud
Osee.4. nos omnes charitas, abundauit iniquitas. Hei, nimis verè prophetia Osee, imò querela in nostra infelicissima tempora competit: Nõ est, inquit, veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium,

&

& homicidium & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Et quid boni hinc sperabimus?

Tertio in Episcopali munere S. Nicolai, quæ ornamenta Euangelic. & Christiani pastoris sint, sine difficultate colligimus, mentis in Deum exultatio, cura, sollicitudo in commissas oues, labor in promouendo verbi Dei negotio, compatientia in pauperes & oppressos, pertinax in lupos constantia, sanctitas & grauitas vitæ. Et hæ quoq; Episcopi virtutes, quas omnes & plenas in hoc nostro Nicolao comperimus. Primũ ergo est, quod hodie nobis considerandum proponitur, nempe, quales olim Ecclesia habuerit pastores & rectores. Nam quemadmodum peculiaris quædam diuini amoris significatio fuit in Israel, quòd non Tyrannum, non propriæ rei studiosum hominem ipsi Deus præfecerit, sed Mosen iustũ, qui omnium vtilitati, Deique honoribus studeret, adeò vt scripturæ testimonio illi tribuatur, non fuisse inuentum similẽ eius, antè nec pòst antesignanum in tota illa ex Aegypto emigratione: sic quoque magnum argumentum, quòd piissimus pater Ecclesiæ suæ iam tum ab initio tales támque pios pastores dederit. Sint licet rarissimi hoc nostro tempore, in exordio tamen videbantur, qui rem religionis pro affectu pio promouebant. Quin præposito Mose Israëlitis, multos imò infinitos habuisse Ecclesiam enumerare licet, qui non modo legis Mosaicæ, sed multò magis Spiritu Christi imbuti fuêre. Et quomodo Christus Ecclesiam suam, quã ita dilexit, vt sese pro ea in mortem daret, hac parte desereret, præsertim cum multis retro seculis promiserat se secundum cor suum pastores daturum esse? Habebant Israëlitæ in Mose virum iustum, virum egregium, sed in successione non est inuentus similis illi: quin multi cum mali & impij, paucissimi recti sequebantur. Verũenimuerò apud Christianos nos per longam successionẽ habebamus episcopos iustos, quorum maxima pars sanguinem pro Christi gloria fundere non dubitaret, quemadmodum in S. Nicolao videre est, qui circiter trecentesimũ post Christi natalem annum venerat, quo tempore & alij sanctissimi fuerunt apostoli, vt in Niceno Concilio clarissime videmus. Nec hodie eorum laboramus penuria: obierint licet corpore, viuunt tamen exemplis, scriptis, memoria. Nihil ergo quod excusemus est reliquum. Quod si pietatem in nostri seculi Episcopis desideras, antiquorum memoriam repete, atq;

Deut. 34.

Ephes. 5.

Hier. 3.

in recompensam vtere. In hoc verò elaboremus, vt ardentius sequamur, quàm suos Israël. Habes S. Nicolaũ, in quo quod desideres non est. Vides optimum puerum, Christianum, grauem, sanctum & pium Episcopum, vt meritò cum D. Paulo
1. Cor. 1. omnes nos & hodie inuitare posset: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Quisquis igitur suam vitam examinet, scrutetur conscientiam suam, consideret, si vnquam illum zelum ostenderet: inueniemus certè omnes nos adhuc in primis hærere elementis. Vt quid ergo assiduè gloriamur, quòd mundus nunquam vt modò Christum agnouerit, cùm tamen minimè vel vita vel mores respondeant? Quid igitur a-
Iacob. 4. gnitio proderit sine imitatione? Nonne Scriptura ait: Scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi? Nonne &
Luc. 12. Christus dicit, Seruus sciens voluntatem domini, non tamen eam facit, vapulabit plagis multis? Et iterum: Non omnis qui dicit, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit, voluntatẽ Dei? Sed dico, nónne patres nostri æquè atque nos magna de Christo loqui potuerunt? Attamẽ maior illis sequendi Christũ ardor, quàm nobis. Vtrumq; ecce in Nicolao nostro videmus: sequamur eũ. Ecce enim verus Israëlita, in quo dolus non est. Gratia domini nobiscũ. Amẽ.

SECVNDVS SERMO, QVOMOdo honorificetur Deus, & quomodo suos glorificet Deus.

QVicũque honorificauerit me, honorificabo eum, quondam per Prophetam Heli Deus dixit. Solent ideo San-
1. Reg. 2. ctorum exempla quàm maximè proponi, vt per ipsos, inque ipsis quid sit Deus, quid à nobis postulet, quid ab illo sperandum sit, discamus. Quanquam autẽ hæc omnia in sacra Scriptura nobis insinuantur satis apertè & clarè: exempla tamen iuxtà ponuntur, vt non solum audiamus, verumetiam videamus, quid Deus operetur in bonis simul & malis hominibus. Sic in Abraham, in Isaac, in Iacob, Mose, Dauide & aliis, quid fidelis facere, quid a Deo debeat expectare. Contrà in Cain, in Pharaone, Saulo, Iuda, aliisque, quę malorum a Deo merita. Id quod in ea quoque sententia cogitandum proponitur, quã initio recitaui: Quicunque honorificauerit me, honorificabo eum, dicit dominus: qui autem contẽnunt me, erunt ignobiles. Hæc ipse dominus Deus loquutus, propterea infallibilia. Quæ omnia in vno hoc nostro Nicolao, cuius hodie

die festũ peragimus, si nulla alia nobis proponerētur exempla, satis euidēter & clarè vera esse cōperiemus. Primùm, ꝙ vt in aliis omnibus, sic in his quoq; verax sit Deus. Deinde Deũ à nobis velle honorarier. Tertiò, ꝙ contra suos honoret ministros. Quicunq; honorificauerit me, inquit, glorificabo eũ. Ex hoc igitur videmus primùm, verum honorē à Deo esse: propria enim laus sordet, vt Christus ait: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Et Paulus: Qui seipsum commendat, ille probatus nō est, sed quē Deus cōmēdat. Et sapiens: Laudent te alieni & nō os tuũ: à seipsa enim malitia fallitur. Qui videtur sibi aliquid esse, inquit Paulus, cùm sit in veritate nihil, seipsum fallit. Et Ioannes: Si dixerimus quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quin nec propria solũ laus nihil est, verumetiã mundi huius vana & incerta gloria est. quoniam nemo scit quid sit in homine, nisi spiritus hominis, qui est in homine, & Deus præcipuè, qui etiam corda renésque perscrutatur hominũ. Quem verò Deus commendat, honorificatus est: quem ille confundit, confusus est. Propterea & Dauid orabat: O Domine in te speraui, non confundar. Quid enim homo, vt vel addat quid gloriæ magnificentiæ tuæ, vel deroget? Tu solus verè dicere potes: Ego glorificabo. Sed consideremus appendicē: Honorificantes me, ego glorificabo. Nō promittit Deus se oēs homines glorificaturũ esse, sed se honorificantes. Et qui sunt hi? aut quid est honorificare Deum? Hoc circa cardo rei vertitur. Iudæi arbitrabantur, si sabbatũ cæteróśq; festos dies statutis temporibus obseruarēt: si edicto legis hostias & holocausta offerrent: satisfactũ diuinis honoribus abũdè. Sed non ille verus Dei cultus, non ille quē Deus requirit, honos est. Quin nec voluit se coli hisce honoribus. Quo mihi multitudinē victimarũ vestrarum, dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietũ, & adipem pinguiũ, & sanguinē vitulorũ & agnorũ, & hircorũ nolui: incensum abominatio mihi est. Neomeniã & sabbatũ, & festiuitates aliàs non ferã: iniqui sunt cœtus vestri. Calendas vestras & solēnitates odiuit anima mea. Manus enim vestræ sanguine plenę sunt. Alij videbantur sibi pulchrè diuinis honoribus insistere, si assidui in tēplo, laudes Deo labiis canerēt. Sed nec hoc diuino placuit aspectui: Populus hic, inqt, labijs me honorat, cor autē eorũ longè est à me: frustra ergo me colũt. Vt eñ externo actu

Ioan.8. *2.Cor.10.* *Prou.27.* *Gal.6.* *1.Ioan.1.* *Psal.7.* *Psal.30.* *Isai.1.* *Isai.29.*

Deus minimè coli vult, sic nec verborum strepitu honorari debet. Alij, quod sese ieiuniis assiduis macerarent, placere Deo (interim nihil meliores facti interno homine) putabãt. Sed
Isa. 58. & hoc reprobauit. Nũquid tale est ieiuniũ qđ elegi per diẽ affligere hominẽ animã suã? Ecce, in die ieiunij inuenit voluntas vestra, & oẽs debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & cõtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nec nostrũ hoc præsens seculũ ab eiuscemodi hominibus liberũ est, qui Dei cultũ in solo ritu externo ponũt. Falluntur in-
Ioan. 4. dubiè. Spiritus est Deus, & eos qui venerãtur & adorãt eũ, in spiritu & veritate oportet adorare. Quæris ergo quis sit verus cultus Dei? Externo id te docebo exẽplo. Nunquid si principi tuo assurgis, si caput nudas, si genua curuas, satisfactum eius honoribus arbitraris? Minimè. Non principis ille honos, sed tuus est. Quisquis enim id facientẽ te cõspexerit, collaudat te. Ecce, inquit, hominẽ obedientẽ, suæ'que sibi cõditionis cognitũ. Cõtrà, si nõ cũ honorẽ Magistratui tuo impendis, cuius id fit dedecore? principis ne an tuo? Certè tuo. Nihil enim ex te in hoc derogatur principi, at de te clamitant oẽs: Ecce hominẽ superbũ suúmque erga Magistratũ inflatũ: quã suæ conditionis immemor: quàm debitæ obedientiæ oblitus. Tibi ergo nõ principi derogas. At quis verus Magistratuũ honos? Primũ si bonus, verus, iustus, misericors & benignus erga subditos: si stat promissis, si suo officio fungitur. Secũdò, si hæc omnia in illo cognita sunt, si credũtur, si prædicãtur de eo. Hic verus honos principis est. Quòd si cõtrarium feceris, si malè de principe tuo sentis & loqueris, cũ sit optimus, vel nõ malus: iã inhonorasti & iniuria affecisti illũ. Cõtrà, si hæc nõ sunt in principe, quæ certè debẽt, si verè hæc de Magistratu dici nequeunt: ingens profectò & summũ dedecus est. Hinc videmus quis verus Magistratuũ honos. Ac mirũ, quosdã potentes ita stultos, ita cæcos esse, vt putent, satisfactũ esse suis honoribus, si assurgatur, si caput nudetur, si genu flectatur, etsi oẽs propter tyrannidẽ & iniustitiã malè de se sentiant, inuideant, maledicant, imprecẽtur dira. Sed hæc missa facio, & ad institutũ redeo. Superiore exẽplo posito, existimo colligi posse, quis verus Dei cultus. Non enim ille in hoc cõsistit, vt dictũ est, vt prædicetur, illique immoletur, vt ad appellationẽ nominis sui caput nudetur, genuáq; in terram vsq; incuruentur: sed hic genuinus cultus est, quod optimus, iustissimus, veracissimus,

ſimus,omnipotens,benigniſsimus eſt.Quicunq; ergo hæc in ipſo credit,fidit,& ſperat,atque ea fiducia eius opem imploraturus accedit, hic verè Deum honorificauit. De hoc honore Chriſtus ait:Pater,ego te clarificaui ſuper terram. Quomodo? Nomen tuum,hoc eſt, bonitatem,veritatem, miſericordiam,omnipotentiam tuam manifeſtaui hominibus. Hic verus & præcipuus Dei cultus eſt, cui innititur quicquid aliàs Deo externi honoris impenditur. Qui enim hæc de Deo ſentit & credit quòd optimus,iuſtiſsimus,miſericors ſit, verax ſit:haud dubiè amabit eum, vt piiſsimum Deum, timebit vt iuſtiſsimum,ei credet vt veraciſsimo,obediet vt omnipotenti. De hoc ergo honore loquitur Deus,vbi ait: Quicunque honorificauerit me,glorificabo eum. Ad hunc ipſum modum S. Nicolaus noſter Deum coluit & honorificauit, id quod tota vitæ ipſius hiſtoria indicat. Quòd ſemper præclarè magna de Deo ſenſerit,magna huius cauſa peregerit. Conſideret quicunque volet vitæ ordinem huius viri, inueniet & quomodo ipſe Deum,& qua ratione rurſus ipſum Deus honorificauerit & glorificauerit. Ac de hoc poſteriore videamus,quomodo Deus longè aliter ſuos glorificat, quàm hic mundus ſuos miniſtros exaltat. Neque enim ſecus poteſt exaltare ſuos mundus,quàm vt tranſeuntia,poſſeſsiones,honores,autoritatem,gaudia,voluptates,& id genus alia conferat. Nec enim præſtantius quid habet. Hoc modo Pharao Ioſeph, Aſſuerus Mardochæum,Balthaſar Danielem exaltauerunt. Pij verò iſthæc omnia non honores æſtimant,ſed onera & grauamina:quemadmodum nec per ſe veri honores ſunt, quòd plurimum in iniquos cadant. Non eſt honos, quo homines non redduntur meliores. Et quod genus honoris eſt, extrinſecus auro gemmíſque ornari,intus verò corpus multis morbis obnoxium,adhæc animam habere peccatis ſordidam? Quis honos, aſſurgant tibi nudatis capitibus licet omnes, ac in animo pro iniuſtitiæ tuæ merito imprecentur omnia mala? Deus verò longè alio modo ſuos glorificat, imò & vera bona largitur, inſuper & nomen ſuúmque cum ipſis honorem communicat. Et quid magnificentius,quid excellentius, quid præclarius, quàm habere nomen honorémque Dei? Hoc verò nomen honóſque Dei, quòd ſolus bonus, verax, ſapiens,fortis, & omnipotẽs ſit,eáque omnia ſummè & maximè.Hũc etiam

1.Reg.2.

Gene.46.
Heſter.1.6.8.
Dan.5.

ſuis impertitur honorem. Primùm, quia ſe bonũ credunt, & confitẽtur: credentes bonos, iuſtóſque facit: non in hypocriſi, ſed in veritate: non ſolùm foris coram hominibus, verùm etiam intus coram Deo. At certum, naturam noſtram per peccatum corruptam eſſe: ita planè, vt omnes noſtræ cogitationes ipſique adeò ſenſus in malum ab infantia
Gen.6. proni ſint. Vnde ſacræ ſcripturæ innumera ferè teſtimonia, ſemper magni fuiſſe negotij, in ipſis etiã ſanctis, quouſque vitiatã naturam cupiditatéſque in ſeſe mortificarent, & ob id vehementi ardore inenarrabilibúſque gemitibus
Pſal.50. Deo ſupplicauiſſe. Vt Dauid: Cor mundũ crea in me Deus,
Pſal.118. & ſpiritũ rectum innoua in viſceribus meis. Et iterũ: Inclina Domine cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiã. Quid præſtantius naturæ noſtræ obtinget, quã vt reddatur melior? Tolle quicquid magnum habet & admiratur mundus, vni id omne confer homini, glorioſior & honoratior tamẽ erit is, qui innocentia, iuſtitia, probitate & ſanctitate ornatus eſt. Hũc ergo honorẽ ſuis largitur Deus. Aufert ab illis peccatũ, largitur ſpiritum, per quem renouãtur & iuſti
Oſee.2. ficantur. Mũdus foris ſuos honoribus veſtit. Sed Deus minatur per Prophetã, ꝙ huiuſmodi homines hiſce honoribus expoliare velit, ſpoliatóſque nudos vt in die natiuitatis ſtatuere. Non ergo verus ornatus, quẽ non ſeruare poſſumus, quem in mortis hora relinquere oportet. Quid iuuat paruo tẽpore corã mũdo honoribus cumulatè ornatũ eſſe, ac corã Dei aſpectu nudũ apparere? verè ornatus eſt, qui probitate, iuſtitia & ſanctitate imbutus eſt. Hæc ſolus Deus elargiri cũ poteſt ſemper: ſemper cõfert ſuis. Bonus enĩ eſt, & omnibus benè facit. Seruos ſuos bonos reddit, vt boni per ſe, omnib⁹ benè cupiãt. Secũdò, Et ſapiẽs Deus eſt: imò ipſe Sapientia eſt, quæ falli nequit, & quã nemo corripit. Et hanc quoq; ſapientiã ſuis cõfert, vt Chriſtus ait: Cõfiteor tibi Pa-
Matt.11. ter, ꝙ hæc abſcõdiſti à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. Et iterũ: Paracletus ducet vos in omnẽ veritatẽ. Et in Pſal-
Ioan.14. miſta noſtro: Intellectũ tibi dabo, & inſtruam te in via hac,
Pſal.31. qua gradieris: firmabo ſup te oculos meos. At quis doctior, quis ſapiẽtior illo, quẽ Dñs erudit, ſuámq; ſapiẽtiã cõmunicat? Beati, inquit Chriſtus, oculi, quæ vidẽt quæ vos videtis.
Luc.10. Contrà, quã ſudant, quã laborant, & tantùm nõ ſeſe excruciant mũdi huius filij, vt ſapientes, prudentes, doctiue euadãt, nihil præter nudum nomẽ referẽtes? Verã ſapiẽtiam ne

attingunt

attingunt quidem: imò in ſpiritualibus & diuinis cæci planè, in omnem lapidem offendunt vt corruant. At pius quiſq; intra ſe ſuum doctoré habet, qui nõ permittit cadere. Nobis, inquit Paulus, Deus reuelauit per Spiritum ſuũ (ſapientiam puta) quam nemo principum ſeculi huius nouit. Et hæc quidem ſecundus honos quo Deus ſuos glorificat. Reddit ſapientes & doctos, non ſimulatione, ſed veré. Tertio in hoc quoq; honos noménq; Dei conſiſtit, ꝙ fortis, & omnipotẽs eſt: ita planè, vt eius poteſtati reſiſtat nemo, cui nihil impoſsibile. Et hanc etiã fortitudinem ſuis largitur, reddẽs eos fortiores ad perferẽda imminentia quæque pericula. Vt Paulus ait: Quotidie morti tradimur. Verũ in his omnibus ſuperamus, per eũ qui dilexit nos. Et iterum: Malè audientes, benedicimus: perſecutionem patientes, ſuſtinemus. Et: Laboramus & ſuſtinemus, ſed non in deſperationem inducimur: perſecutionem patimur, ſed nõ deſolamur: morti addicimur, ſed non perimus. Sic Deus ſuos fortes, & in omne bonum paratos facit, vt in Paulo videmus: Plus omnibus laboraui: non autẽ ego ſed gratia Dei mecum. Et: Omnia poſſum in eo qui me corroborat. Tertiò, fortiores ſuos reddit Deus contra peccatũ, mortem & Satanã. Ecce, do vobis, ait Chriſtus, poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutẽ inimici, & nihil vobis nocebit. Et Paulus: Benedictus Deus qui dedit nobis victoriã cõtra peccatũ & mortem per Dominũ Ieſum Chriſtum. Quartò, eam quoque Deus ſuis fortitudinem largitur, vt ſeipſum Deum teneant. Sic Iacob Angelum tenuit, vt diceret: Dimitte me, quoniam aurora ſurgit. At Iacob contrà: Non dimittã te, niſi benedixeris mihi. Sic Moyſes Deum tenuit, vt diceret: Dimitte me vt oſtendã iram meã in populum iſtum. Sic Abraham Deum retinuit, vt tandem promitteret: Si decem in Sodoma iuſti inuenti fuerint, parcam eis. Ecce piè credentis fortitudiné, qui ſua oratione Deum obtinere poſsit. Qui me honorificauerit, glorificabo eum. Quintò non ſolùm fortes, ſed & omnipotentes Deus ſuos facit. Vt Chriſtus ait: Omnia poſſibilia credenti. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Et: Si habueritis fidem, dicetis huic monti: Tollere, & mittere in mare, fiet. Et hoc quicquid eſt longo experimento didicimus cõfirmatum. Moyſes percuſſit mare virga, quam in manu tenebat: diuiſum eſt mare, & Iſraeli ſiccũ tranſitum præbuit. Loquutus eſt Ioſue, & ſtetit ſol

1. Cor. 15. *Roma. 8.* *1. Cor. 4.* *2. Cor. 4.* *Phil. 4.* *Luc. 10.* *1. Cori. 15.* *Gen. 32.* *Exod. 32.* *Gen. 18.* *Matt. 17.* *Ioan. 14.* *Mar. 11.* *Exod. 14.* *Iosue. 10.*

in fir

in firmamento, quousque hostiũ copias occideret omnes. Lo-
4. Reg. 6. cutus est Helias, & cecidit ignis. Helizæus natare fecit ferrũ su
per aquas. Aliáque his similia recẽset Scriptura, quibus omni-
bus considerare licet, quàm sint vere crẽdẽtes fortes & poten-
Phil. 4. tes. Omnia (inquit Paulus) possum in eo qui me confortat. Et
quid collata ad hæc hominum valet potestas? Quàm optarẽt
mundi huius filij pretio comparare eam potestatem. Sed Dei
Act. 8. donum est, quod pecunia non venit. Simon Magus hanc po-
testatẽ, hoc donum nitebatur pecunia suum facere, sed Petri
maledictione repellitur. Et quid multa? Honorificantibus se
Deus non hæc modò bona sua sapientiã, veritatem, iustitiam
& fortitudinem largitur, verùm etiam semet iis impendit, sese
patrem, protectorem, conseruatorem, redemptorem, & salua-
torem offert. Et quid hoc optabilius? Quid totius huius mũ-
di honos erga hanc gloriam, quam Deus tribuit? Quam mi-
seri ergo nos, quàm deplorandi, quàm infelices sumus, qui tã-
tùm humanam citóque perituram gloriam venamur: veram,
quam Deus donat gloriam negligimus? Honorificauit Ni-
colaus noster Deum: honorificauit, inquam, fide, spe, charita-
te, obedientia, obseruantia mandatorum eius, omnísque pie-
tatis: corde, ore & opere, anima & corpore, & quicquid suum
possidebat. Eáque propter ipsum quoque Deus glorificauit,
dedit illi iustitiã suam, manifestauit illi sapientiam suam, vir-
tutem, pariter potentiã suam contulit illi, vt non solum pos-
set bene agere, aduersáque sustinere, verùm etiam miracula
edere, vt legenti eius vitę historiam apertum est. Veneremur,
& honorificemus ergo & nos Deum secundum S. Nicolai no
stri exemplum, vt vnà cum ipso hic & alibi, in sempiternum
glorificemur. Gratia Domini nobiscum, Amen.

IN DIE CONCEPTIONIS MA-riæ, Euangelium MATTH. I.

LIber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Abraham autem genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Hesron. Hesron

autem

autem genuit Aram. Aram autē genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſon. Naaſon autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rachab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiā. Abia autem genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oſia. Oſia autem genuit Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manaſſe. Manaſſe autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis. Et poſt tranſmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Aſor. Aſor autem genuit Zadoc. Zadoc autem genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.

EODEM FESTO EPISTOLA PROVERBIORVM VIII.

Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. ab æterno ordinata ſum & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyſſi, & ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole conſtiterant. Ante omnes colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat & flumina, & cardines orbis terræ.

Quan

Quando præparabat cœlos aderam: quando certa lege & gyro vallabat abyssos. Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum. Quando circundabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens. Et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, & ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abijcere eam. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidiè, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.

PRIMVS SERMO.

INITIO huius sermonis libet ea repetere, quæ Dominica proximè elapsa in Epistola ex Paulo audiuimus: Deus, inquit, patientiæ & solatij det vobis idipsum sapere in alterutrũ, secundum Iesum Christum, vt vnanimes vno ore honorificetis Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. *Roma. 15.* Ex hac diui Pauli prece facilè colligimus, permultum interesse Ecclesiæ Christi, vt vbique & semper doctrinæ verbi & cultus seruetur vnanimitas & conformitas. Ad quid enim Apostolus hoc ipsum credentibus tanta cum diligentia, cáque verborum grauitate optaret, cùm alia potuisset precari? Sed & tum iam videbat quæ impedimenta Euangelio simul & Christiano nomini, Romanorum quorum alij ex Iudæorum familia, alij ex Gentium domo ad fidem Christi conuersi erant, allatura esset dissensio. videbat, inquam, hanc rem vniuersæ Ecclesiæ maximum damnum, ingentémque calamitatem vltimis hisce temporibus importaturam esse. Optat ergo fidelibus in primis vnanimitatem, & os vnum. Optimum profectò votum, necessariũ desiderium. Id quod non solùm in præsenti festiuitate, verumetiam quotidiana experientia ostendi posset. Nemo enim nescit, quod scandalum tam variæ disputationes, contentionésque de virginis matris conceptione quondam pepererint. Sed nec necesse fuit vllis contentionibus in hac materia laborare. Licuisset enim esse Christianos, etiam non mota hac quæstione. Sed & contra apertam in hac re veritatem nõ decuit tot machinis pugnari. Nemo enim nescit, his cõtentionibus Christia-

nę religioni nihil commodi venire, magnam verò calamitatem accedere ex iis, quibus hodie nihil impugnatum manet. ita plane vt nisi tandem finis rei imponatur, extrema mala expectare, nihil boni liceat sperare. Ad pietatem vbique nos sancta Scriptura adhortatur, vti ad omnia vtilem, habētem *1. Timot. 4.*
huius & futuræ vitę promissiones. sed ecce eam & quicquid eius relinquimus, ac solùm contentionibus occupamur: nec libet attendere, Sacrarum Scripturarum autoritate ad charitatem, ad pacem, ad concordiam, & quicquid contentionibus contrarium est adhortari. Neque enim Christus vllum Apostolis suis præter charitatis præceptum dedit: nec quic- *Ioan. 13.*
quam ea grauitate discessurus, vt hoc concordię mandatum, *Ioan. 14.*
commendauit: tum nec quicquam à patre tam ardētibus votis optauit, quàm credentes suos in dilectionem inducere, in *Ioan. 17.*
eáque conseruare. Denique & Paulus patrē dicit non dissen- *1. Corinth. 14.*
sionum, non contentionū, sed pacis, sed vnitatis, sed concordiæ dicit Deum. Ex cōtentionibus porrò multa oriri mala, vt sunt, liuor, ira, inuidia, odium, suspitio, blasphemia, & id genus innumera. Et Galatis dicit: Quòd si alium alius vicis- *Gal. 5.*
sim mordent & deuorant, videant ne vicissim alius ab alio consumantur. Necesse ergo haberemus, omnes ardentibus votis cum diuo Paulo precari Deū, vt tandē exoratus omnibus vnanimitatem largiretur, consensum in Religionis doctrinæque Christianę negotio piis pectoribus insereret. Sed hæc ne quidem cogitare malignus ille cōcedit spiritus. Ferre nequit vt in doctrina simus concordes, vtilioribúsq; occupemur negotiis. illius lucrum nostra dissensio est, qua horribiliorem calamitatem nullus vnquam tyrannus impiissimus Ecclesiæ Christianæ intulit: imò sæuientibus tyrannis credentes cōiungebantur arctius. At vbi ipsi inter sese Christiani disputationum, hoc est, contentionum pugnis conflictare inciperent, vt Arrij aliorúmque hæreticorum temporibus, mox Ecclesia dissidij cladem excipit. Atque hæc maxima nostri fundi calamitas. Verùm enimuerò quod ad hodiernam festiuitatem, nullæ nunc rixæ. atque vtinam reliqua alia doctrinæ Christianæ dissidia ea ratione sedata essent. Quòd si cui disceptandi adhuc libido insedit maximè in hac materia, breuiter cum diuo Paulo respondeo: Nos ta- *1. Corinth. 11.*
lem consuetudinem non habemus. Hactenus hæc mea consuetudo: hanc eiúsque generis alias festiuitates proponere, vt simplicis ingenij hominibus emendationi sint: atque de-

inceps porrò antiquum obtinebo. Et quidē in Ecclesiæ sanctæ gremio positus, credo, Beatam hanc virginem matrem Mariam sine peccato conceptam esse originali, eóque cum Ecclesia confidēter cano: Tota pulchra es amica Dei, & ma-
Cat.4. cula nō est in te. sed enim vt lilium inter spinas, sic tu inter ceteras fœminas. Ideóque vident te filiæ Sion, & beatam te prædicant. His Ecclesia hodie in virginis matris laudem vtitur verbis: nec dubitat hāc esse ipsam, de qua Salomom hæc ipsa verba propriè dictauerit. Quanquam enim libellus ille Canticorū præcipuè in vniuersum de Ecclesia, deinde etiam de qualibet fideli in specie animæ loquitur: certum tamē est in nullum hominem vel melius, vel rectius, vel denique perfectius competere, quàm in hanc ipsam virginem matrem. Id quod omnes confitebimur, si penitius isthæc verba examinauerimus. Duo sunt autem quæ de ea prædicantur: primùm, quod tota pulchra, secundò, quod amica Dei. Certè postremum hoc aliis quoque tribuitur sanctis hominibus,
Ioan.15. vt sint amici Dei. Sic enim Apost. suos Christus alloquitur. Porrò primum illud non ita facilè alicui competit. Neque enim parum est, totam pulchram esse. Multa enim comprehendit, Tota pulchra. Cōcludit enim in se corpus, animam omnésque potentias hominis, intellectum, voluntatem, memoriam, concupiscentiam, sensualitatem. Postea etiam cogitationes omnes, verba, opera, vitā, cōuersationē, initium, mediū, & finem hominis. Postremò excludit etiā omnigena peccata, mortalia, quotidiana, imò ipsum quoque originale. Vbi verò horū aliquid desideratur, ibi plenè & perfectè pulchra tota non est anima. Sed quis est hic? quis gloriari potest mundum se habere cor? Summo studio in hoc quondam laborabant Gētes, vt Veneres, Proserpinas, Iunones, Lucretias suas aliásque exornarent, & toti mundo exempla proponerent. Sed nequicquam sudabant. Quomodo enim hæc laus homini in infidelitate & idololatria posito conueniet? Qomodo purus, qui in anima precipua hominis parte, peccatis atq; impietate impurus? Laudātur quidē nōnulli vtriusq; sexus homines, diuinarū Scripturarū eulogiis pro vera quæ in illis pulchritudine, & ornatu: vt Abel, Enoch, Noe, Abraham, Sara, Rebecca, & alij: sed inter omnes, de quo dici posset, Tota pulchra es, nemo. Sēper aliquid in singulis ani-
3. Reg.8. maduersum est imperfectionis. Nec mirū, qñ ipsa sacra Scri-
Psal.129. ptura testetur, nō esse hominē qui nō peccet. Et Dauid quoque

que dicat: Si Deus, iniquitates obseruaueris, qs sustinebit? Vnica est, quã hęc laus singulari diuinę gratiæ priuilegio decet, Maria beata virgo. Huic inquã soli post Christũ hęc laus cõpetit. ipsa enim liliũ inter spinas, ex spinis quidẽ ortũ, sed à spinis illæsum. Nos spinetũ, nos peccati spina sumus ciuẽtati: sed tu spinæ nescia, canit Ecclesia. Ipsa est, in qua singulare quid Deus operari voluit. Nã reliquos oẽs e puluere suscitat peccati, vt collocet eos cũ principibus populi sui. Hãc verò præseruauit gratia sua, ne in puluerẽ incideret. Et hoc ipsum vult Ecclesia, qñ canit: Tota pulchra es amica Dei, & macula non est in te. Magna laus, nec quid alienũ ab eo qd primũ Angelus ad eam loquebatur: Inuenisti gratiã apud Deũ. Et deinde Elizabet: Benedicta tu inter mulieres. Super isto ergo opere non disputabo, nec sciolus quæstiones mouebo, nec præceps iudicabo, sed cũ ingenti admiratione recogitabo, qualis quantúsq; architectus Deus sit: atq; indubitatè credã, ipsum non solũ lapsos posse erigere, verùm etiã quoslibet, ne labantur, conseruare. Nunquid nõ hęc vtilitate commendabilis exercitatio est, si quis secum reputet, qua potentia, qua sapiẽtia, qua arte actus suos ordinet Deus, cuius certè excellẽs hodie ꝓpositũ habemus exẽplũ? Egregiũ Deus quõdã opus cõfecerat, pulcherrimũ vasculũ exornauerat, cuius vsum honorificũ, imò in quod thesaurũ suũ reponere prædestinauerat: hoc est, hominẽ creauerat, cui imaginẽ suã impresserat, ac postea eidẽ similitudinẽ sui donare, id est, gratiam & spiritũ sanctũ suũ infundere, pérq; seipsum in eo habitare volebat. Sed malus ille spiritus ita hoc opus perturbauerat, in puluerẽ lutúmq; pessundauerat, vt ipse homo fateri cogeretur ac dicere: Factus sum vas perditũ. Veruntamẽ Deus opus suũ hoc reformauit, atq; secundã manũ apponẽs ad integrũ instaurauit, hominẽ per Christũ redemit, omnibúsq; nuper amissis honoribus donauit. Potuisset vtiq; opus suũ ab ea perditione cõseruare, Satanæque malis artibus resistere: sed voluit pius Creator se & nouas rerũ formas creare, & collapsas deperditásq; rursus instaurare posse ostẽdere, nec posse nequã illũ cauillatorẽ tantũ cũctis suis artibus deformare, quãtũ diuina manus reformare potis sit.

Psal. 112. *Luc. 1.* *Gen. 1.* *Gen. 3.* *Psal. 30.*

Vt tamẽ veteratori illi suisq; cõplicibus innotesceret posse Deũ plasma suũ à lapsu perditionéq; integrũ conseruare pro sua volũtate: nouũ quid hodie Deus fecit, eóq; illud subuexit, tantáq; industria communiuit, vt ne quidẽ attingere

ausus sit malignus spiritus, ne dicã perdere & pessundare posit. Illud ergo Maria virgo est, quã Deus statim ab initio eius conceptionis ita suis gratiis circunuallauit, vt ne quidẽ appropinquare ille cauillator lethali sua potione ausus sit. Hoc opus quod hac nobis festiuitate proponitur, & profectò grande opus, in quo architectus Deus maiestatẽ suã, potentiam sapientiámq; magnificè exhibet & ostendit. Vides igitur qua ratione hoc festũ nos ad Deũ ínq; Deum respicere docet. Præterea in nos ipsos quoque respicere docet, principia nostra consideremus, cõmunia mala examinemus, quibus grauati fuimus: hoc est, in originale peccatũ oculos cõuertamus, per quod in irã Dei dãnationémq; dati eramus priusquã nati. Quæ sola meditatio omnẽ in nobis superbiã, omnẽ arrogantiã suffocare posset. Secundũ originale pecca-
Matth.3. tũ omnes sacrarũ Scripturarũ dictis genimina viperarum appellamur. Quod enim ex parentibus cõtraximus primæuũ venenũ, porrò in nostrã sobolẽ diffundimus. Peccatũ illud à nostris nobis parentibus hæreditariũ est, illud ipsum quoq; nostris hæreditariũ relinquimus. Et quid efferimur? quid superbimus? Non nobis Dñe, non nobis, sed nomini tuo da gloriã. Tu enim solus nos, nostrãq; sobolẽ à pestifero hoc veneno liberas. Vide ergo nũ & hæc pulchra vtilisq; foret meditatio. Ad hęc vnũ adhuc discere ex hodierno festo licebit, nullũ tã enorme peccatum esse, quod tolli nõ posit diuina gratia. Quod enim malũ in nostra natura altiores radices egit, quàm peccatum originis, quod per omnes homines omnia mẽbra discurrit, ac inficit? Deus tamen potest, non solùm ab illo nos (quẽadmodum in baptismo fecit) liberare, verũetiam homines ab illo malo conseruare, id quod in beata virgine ostẽdit. Quòd si id potuit in originali, quod quodã naturali modo nobis insitũ est: quãto magis in aliis peccatis? Vide ergo nũ pſens festiuitas & hac parte cõsolationẽ nostris pectoribus adferat. Malis pœna perpetua est, mordens cõsciẽtias eorũ, pro perpetrato malo. Piis verò crux est, semper in acie stare, ne qua parte irrepat hostis, & nos ad peccatũ pertrahat. Sed quid loquitur hæc festiuitas? Ne desperes homo. Deus est, qui lapsum te eriget, qui etiã ne labaris cõseruat: exẽplũ cape ex me. Non parua cõsolatio est homini hæc cogitãti. Vides ergo hac festiua die plurimã nobis dari occasionẽ benè cogitãdi, rectè loquẽdi, piéq; faciẽdi? Primũ. Quę melior meditatio, q̃ in hoc lucidisimo Marię speculo,

culo, quā Deus ab omni macula, ab omnibus cicatricibus purā seruauit, nostrā deformitatē conspicere & deflere? Nunquid bonū cū Dauide dicere: O Dñe crea in me cor mundum, spiritúmq; rectū innoua in visceribus meis? Nūquid necessariū in hoc festo omnibus viribus incūbere, vt ipsi à peccatis liberi maneamus? Haud dubiè in hos vsus pręsens festiuitas instituta est. Non sufficit frater, si credas Mariā præter originale peccatū cōceptā, & canas, Tota pulchra es amica Dei, si porrò in peccatis perseueraueris. Nō est, hæc speciosa laus in ore peccatoris. Si esse sine peccato magnū excellentis gratiæ donum arbitramur, vti profectò est, certè laborandū est, sine peccatis, quantum eius fieri potest, inueniamur. Nullū enim aliàs cōmodum erit, Mariā sine originali conceptam esse peccato, si nihilominus nos & in conceptione, & omni vita peccatis sordidi perseuerauerimus. Sine dubio fratres, nostra quoq; hîc res agitur. Et nos Deus mundos cupit. Ideò eñ Christus sanguinē propriū fudit, vt Ecclesiā suā, hoc est, fideles suos lauaret & mūdaret, vt ipse sibi exhiberet gloriosam sponsam, non habentē maculā aut rugā. Tum etiā certū est, immundū nihil in regnū Dei procedere. Certū ꝙ in suā nos Christus receperit amicitiā, atque in omnibus verum fidúmq; amicū exhibuerit. Nā, vt verbis Mosi vtar, fecit nos creans, & quasi peculium suscepit nos. Secundū corpus, ex terræ luto fecit nos: secundū animā ex nihilo creauit nos: vtrunque & animā & corpus in suū suscepit peculiū. Insuper in deserto, in peccatis & tenebris inuenit nos, sed eduxit nos, docuit, & sicut pupillā oculi sui custodiuit nos. Postremò in terrā opimā introduxit nos in sanctā Christianā Ecclesiā, vt comederemus fructus terræ, & mel sugeremus de firmissima petra, qui est Christus. Hæc nobis Christus exhibuit, in his se fidū amicū præstitit. Et cur tanto amico non respōdemus amicitia? O quanta deuotione, qua humilitate, qua obedietia beata illa virgo sese Deo obtulit, vbi primū hanc diuini fauoris gratiā sensit? Magnificat, inqt, anima mea Dominū, & exultauit spiritus, &c. Huius ergo sequamur exēplū, gratiā & fauorē Dei magni æstimemus. Non enim talis est, quales in mundo videmus, amicus, qui simul cū fortuna mutātur in horā: ille semper sui similis est, nūquā suos deserit, deserti sint licet ab omnibus creaturis. Pręterea quod à nobis exigit grāde non est, sed charitatē, gratitudinē, fidē postulat. Plura & multò maiora tibi faciēda restāt vt hoīm amici-

Psal. 50.

Eccle. 15.

Ephe. 5.

Apoc. 22.

Deut. 36.

Gen. 8.

Luc. 1.

tiã cõserues, quid grauaris minimo si potes Dei fauorẽ in te fouere? Sequamur igitur beatæ virginis exẽplũ: annitamur placere illi, cui illa placuit: quæramus ibi gratiam, vbi illa inuenit gratiam: studeamus illi innocentiæ & pulchritudini, quam in illa laudamus & admiramur. Quod si fecerimus, haud frustra hodiernum nobis festum celebratum est. Gratia Domini sit cum omnibus nobis, Amen.

SECVNDVS SERMO DE IPSO FESTO.

DIcturus de hodierno festo, vnũ mihi timendũ est, nẽpe ꝙ nõnulli superuacaneũ arbitraturi sunt, multa diúq; de ea re loqui præsertim cũ eò mũdus ipsus deuenerit, nullos ferè festos dies obseruet: imò non obscurè intonet posse multos festos dies prætermitti. Sed & iniquũ reputet, cùm eiuscemodi rebus nos occupari, quibus nihil vel decedit religioni nostræ, vel etiam accedit: & maximè cùm sint, quæ populo possunt proponi multa, quorum fundamentum in Scripturis est, quæq; ad salutem necessaria. Non eo inficias, nõ vsq; adeò displicere quod dicitur, si nõ sub herba lateret anguis, contẽptus ordinationũ Ecclesię. At verò negari potest minimè mundũ hũc in iis quæ diuina concernunt, tã negligẽtẽ, tã pigrũ esse, vt multis etiã nec audire libeat quæ nõ nescirẽt necessariò: & quid in nõ perinde necessariis? Multa quidẽ sunt in Ecclesia instituta, quæ nõ aliquis reprehendere, multis vsibus iisq; piis inseruire possent. Sed vt dixi, mũdus ea porrò cõtẽnit. Esset igitur operæ pretiũ, imò nec quicquã melius, postpositis aliis oĩbus, id vnũ vrgeremus, quod oẽs scire necessariũ est, ne qua in re stultus mũdus Ecclesiæ traditiones ita traduceret. Nihilominus tamẽ, nõ possum (vtut contra sese opponat mundus) quin vno verbo summã huius festi recẽseã. Et quidẽ hoc ipsum verbũ quod hodie inter cætera cecinimus: Auctor mortis diabolus, genus ab exordio vitiauit humanũ. Sed aurũ fulgẽs reperitur in luto. Et ex pũgente spina pulchrè rubẽs oritur rosa. Ex radice vitiata sine vitio prodiit virga Iesse Maria. Eo modo hodiernũ festũ meditatur Ecclesia. & ipsa quidẽ summa est. Duo his verbis audis. Primò quid Satã per peccatũ in homine ꝑfecerit, imò perdiderit. Secũdò, quid Deus per gratiã in hoĩe instaurauerit & renouauerit. Vtrobiq; magna sunt quæ cogitãda sunt. Magna perditio hoĩm, ingẽs Saluatoris gratia. id quod Apostolus pulchrè & disertè enarrat. Sicut

vnius delicto multi mortui sunt: ita gratia Dei & donum, & gratia vnius hoīs Iesu Christi in plures abundauit. Vtriusq; & delicti & gratiæ hodiernus dies nos cōmonefacit, ac iustè quidē cōiungūtur: neutrū enim sine altero posset vere intelligi. Nunquā enim magnitudinē diuinæ gratiæ dimetiri poteris, nisi prius enormitatem delicti perditionisq; in qua positi eramus, diligenti indagine ꝑscrutatus fueris. Ingratus hic cæcúsq; mundus audit Dei prędicari gratiā & per Christum annuntiari, sed nec commouetur, nec in minimo emēdatur, eò ꝙ cogitat profunditatem perditionis, cui subiecti eramus. Vis scias quæ nostra perditio? discas ab Ecclesia. Auctor, inquit illa, mortis diabolus, genus ab exordio vitiauit humanū. Hei nimiū verè hæc. Experti quondā oēs, experimur hodie. Deplorarūt ea semper pij quiq;, vt in Dauide videre est: imò deperire oēs homines primū fuit, nisi diuina per Christum gratia subuenisset. Quæris quis fuerit tanti facinoris autor? Quis vel potuit alius præter dæmonē? Huic conueniētissimum nomē, Mortis autor. Deus enim mortē non fecit, sed inuidia diaboli intrauit in vniuersum genus humanum. Coërcet quidē ac punit Deus homines morte & dānatione, sed nō eius autor est. Quomodo autem hęc diabolus potuit? Per peccatum. Mors, inquit Paulus, stipédiū peccati. Nūquā morte potuisset nostra corpora perimere, si non prius anima peccato interépta fuisset. Cogere hominē ad peccandū nō valuit, médacio allicere potuit. Et cōsequenter prima & radicalis mortis causa propria hoīs volūtas, corrupta volūtas Satanę. Ideò verè hoī dicit Deus: Perditio tua ex te, salus autē tua ego sum. De diabolo verò idē dicit, Ille homicida fuit ab initio. Quid ergo peregit? Vitiauit genus humanū. Benè ac propriè dictum. Neque enim hæc res vllis cōmodioribus verbis posset effari melius. Vitiauit genus humanum, perdidit, infecit, dedecorauit, sauciauit, imò peccatis omnigenisque deformitatibus impleuit: nec solū primū hominē, non aliquos tantùm sed totum genus in vniuersum, non aliqua ex parte sensibus, concupiscentiis, potétiis, corpore & anima. Et quādo hæc fecit? ab exordio non modo temporis, verūetiā radicis. Incepit non ab ramis, sed à radice ipsa: cámque ita vitiauit, vt nisi singulari gratiæ priuilegio, nihil ex ea nasci queat sanū: imò quicquid vnquā ex ea prodiit, id totū peccato subiectum fuit, ꝑter vnū Christū, in quo nihil habuit diabolus,

Rom. 5.

Psal. 50.

Sapien. 1.

Rom. 16.

Osee. 8.

Ioan.14. & (quemádmodũ hodie piè credimus) Mariã virginẽ beatã.

Quod verò vitium, quod damnũ, quo Satan humanum genus sauciauit, vitiauit, atque eo modo radicitus deperdidit? Ipsum originale peccatum, id quod paucis quidem effertur verbis, nemo tamen vnquã tanti peccati damnũ satis expressit, multi licet multa de eo conscripserint. Et quidem hoc ipsum experientia docti fatemur omnes. In baptismo quidem extirpatur quantum ad culpam: sed tamen & post baptisma tot pessimorum fructuum in nobis relinquit semina, vt per oẽm etiam vitã eradicãdis iis defatigemur. Qu eris quid hoc? Est internè mens impia, externè procliuitas in omne malum. Hoc remanet in nobis ex originali peccato, quod aliud nihil est, nisi veræ originalísque iustitiæ carentia, quæ iustitia propriè in gratia ac similitudine Dei consistit. Vbi ergo ipsa originalis iustititia non est, ibi carẽtia omnis boni est: ibi neq; fides, neq; spes, neq; charitas, neque agnitio Dei est. Atq; hinc est, ꝙ adeò nihil in diuinis rebus intelligimus, nec ea curamꝰ. Deo nõ credimus, nõ illi fidẽ habemus, nec amamꝰ: fugimus. odimus, mãdatis eius reluctamur, nec vnquã nos illiꝰ legibus verè submittimus. Hos ergo similésque fructus pessimos post se in anima originale relinquit peccatũ. In corpore itẽ externísque sensibus, haud illis absimiles: vt ꝙ ad omnia peccata proni, ꝙ nunquam sine peccato viuimus. Et quanquã per baptismũ, vt dixi, nobis auferatur culpa, ita vt nõ reputetur hæc procliuitas ad peccatum, si non sequimur ac cõsentimus illi,

Rom.5. & hoc Christi merito (nam quẽadmodũ per vnũ hominem multi sunt cõstituti peccatores: ita & per vnũ hominẽ multi iustificantur:) nihilominus tamen post baptisma hoc semen

Matt. 6. nequã in nobis manet, séque identidẽ patefacit, etiã in San-

Psal. 50. ctis in alio atque alio minus. Hinc ergò est, ꝙ precamur: Pa-

Psal. 87. ter, dimitte nobis debita nostra. Ac cũ Dauid dicimus: Ecce

Psal. 43. in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis cõcepit me ma-

Ephes. 2. ter mea. Et iterum: Anima mea repleta est malis, & vita mea

Rom. 3. appropinquat inferno. Et: Tota die, siue quotidie ignomi-

Thren. 5. nia mea cõtra me est, quoniam humiliata est anima mea vsq; ad puluerem. Huc ergo pertinet quod Paulus ait: Natura oẽs filij iræ fuimus. Et: Omnes peccauerunt: & egent gloria Dei. Et quod Hieremias ait: Væ nobis quia peccauimus. Vide ergo, hoc modo per peccatum autor mortis Diabolus humanum genus vitiauit ac deperdidit. Nunquid autẽ misera perditio, internè spoliatum esse omni bono, externè procliuum

esse ad omne malum, ipsamq; adeò mali omnis radicē intra se circunferre? Núquid talis homo æternæ maledictionis dignus, nisi culpa per Christum condonaretur? Quid ex seipso homo posset, qui naturà peccator est? Qui posset amara atq; vitiata hæc radix bonos fructus proferre? Quomodo, inquit Christus, potestis bona loqui, cum scitis mali? Et iterū: Nunquid de spinis colligunt vuas? Quisquis ergo originalis peccati calamitatē hoc modo penes se cogitauerit, citius ad proprię infirmitatis agnitionē perueniet, eóq; celerius desiderium sortietur diuinæ gratiæ. Quin ex huius peccati consideratione quilibet videre potest melius, cur in Ecclesia credatur ac seruetur, Mariā peccato originali non esse subiectā. Audiuimus enim iamiam: ꝙ istud peccatum hominē non tantùm gratia Dei spoliat, atq; in irā Dei præcipitem dat, in maledictionem damnationémq; deiicit: verumetiā quòd totā naturam nostrā inficiat, ita planè, vt qui semel huic peccato subiectus fuerit, semper in se inueniat procliuitatem ad malū, acediam, id est, tædium ad bonum, vt núquā ferè sese diuinis legibus subiiciat, ꝙ si sacro regenerationis lauacro mundetur, vix etiam sine peccato viuat: Sed quis hoc de beata illa virgine speraret? Imo quis tanta audacia, vt non vereatur templum dei primū atq; adeò omniū vnum excellentissimū Christi hospitiū isto luto aspergere? Satius tolerabiliúsque forte foret dicere Mariā aliis peccatis maculatā esse, quàm originali vitio, per quod irę filij nascimur, deformatā asserere: quáquam neutrum sit dicendum. Quisquis igitur tam pertinaciter asserit fuisse peccatum originis in Maria, idē fateatur necesse est, ipsam virginē núquam deinceps sine peccato, nisi speciali quodā priuilegio adiuuaretur, aut saltē mala concupiscentia & ad peccata procliuitate fuisse. Sed vbi iā quod ad eam defert angelus: Benedicta tu inter mulieres? Vbi illud Sapientis dictū: In maleuolā animā non introibit sapiētia: nec habitabit in corpore subdito peccatis? Vbi etiā, quod Paulus ait: Lux & tenebræ, iustitia & iniustitia: Christus & Belial nō inuicē conueniūt. His aliisq; causis, seruat ac credit Ecclesia, Mariam non fuisse peccato originali subiectā, sed gratia præseruatam, ne in illud incideret, vt decebat tēpliū Dei in quo ipse Christus requiescere volebat, & quā sibi in matrem elegerat: Obseruat, inquā, ac credit Ecclesia, ꝙ Christus secūdum humanitatē inhonora-

Matt. 12
Matt. 7.
Luc. 1.
Sapien. 1.
2. Cor. 6.

tius principiũ non habuerit ipso Adamo,qui de Virgine principiũ non habuerit: ipso Adamo,qui de virgine terra, priusquã in eã deuenisset maledictio,creatus erat:& ꝙ Maria inhonoratiorẽ originẽ non habuerit ipsa Eua,quę sine delicto de viro sumpta atq; creata fuit. Ac propterea hodie canimus, Ex radice vitiata sine vitio prodiit virga Iesse Maria. Huc iam confer duo illa exempla auri & rosæ. Quid terra immũdius? lutosius? Fulgẽs splẽdẽnsque tamẽ in ea reperietur aurũ. Quid inconueniẽtius,& quod magis lædit quã spinetum? Rosas tamẽ profert non tantũ nõ pungẽtes, verũetiam omnes forma gratóq; odore delectantes. Quòd si hoc natura valet,quomodo ergo naturæ Autor nõ poterit, homo vt ex peccatoribus, & tamẽ sine peccatis nascatur ꝑficere? Quod si hoc Deus potest: vti nemo dubitare põt,certè in aliquibus hoc ostẽdit hominibus. At quis hoĩm dignior,cui hoc pręstaret Deus, ꝑter Mariã? Hæc igitur totius huius festi summa est,ꝙ non tantũ honoribus diuæ Virginis matris, verumetiam ac multò magis gloriæ maiestatique Dei, & Domini nostri Iesu Christi seruit: tum etiam consolationem adfert omnibus piis, in hoc opere Dei Opti. Max. gratiam videntibus & admirantibus. Det Deus sua gratia hæc sedula mente cogitemus. Amen.

TERTIVS SERMO DE PECCAto originali.

QVãquam hodiernũ festũ à quibusdã traducitur: nobis tñ ob id erit cõmẽdabilius,ꝙ in eo Opt. Max. Dei gratia tanta cũ dignitate, tã ꝑspicuè nobis exhibetur,quum nos peccati originalis cõmonefacit,in quo vniuersum genus humanũ submersum suffocatúmq;,per Christũ sola gratia seruatũ est. Huius, inquam, hodie in primo limine admonemur. Optima cõpendiosissimáq; via Dei beneficia cogitandi. Nemo em̃ quid gratia Dei sit discet,qui nõ antè naturã proprietatémq; peccati nouerit. Nemo rectè agnouerit,quantũ commodi Christus attulerit,& quã in ipso redemptionem habeamus,nisi prius ac iuxtà quã calamitatẽ Adã intulerit, & quæ dãnatio, cui obnoxij,cogitauerit. Quemadmodũ in corpore nemo verè bonũ sanitatis agnoscit, qui nullas vnquam imbecillitates sustinuit. Inde est ꝙ Paul. primus præcipuúsq; gratiæ declamator,non arbitrabatur se posse diuinæ miserationis maiestatẽ ꝓ dignitate annũtiare ac palã facere, nisi prius peccati dãno insinuato. Id quod præcipuè in ea, quã ad Ro-

manos scripsit, Epistola facit: in qua principio Iudæis pariter atque Gentibus sua ipsorũ peccata ostendit & ob oculos ponit, nõ alia ratione quàm vt oblatã gratiã rectius agnoscerẽt. Maximè verò hoc agit quinto capite, facta collatione Adam & Christi: primũ enumerans inobedientiæ peccatũ in primo Adam, eiúsq; demeritam ac iustã damnationẽ: ac statim deinde subnectẽs de obedientia, gratia, donis, iustitia & redemptione Christi. Hæc, inquam, sibi inuicẽ pugnãtia cõfert. gratiam verò per Christũ datam magnificẽtius commendat, affirmans multis parasangis excedere quod Christus restituit, quàm quod Adã deperdidit. Verũ enimuerò nõ parum horribile formidabiléue baratrũ, in quod primus Adã versutia malitiáque diabolica præcipitatus est: nec mediocris perditio, quæ inde secuta est, & in omnes homines pertrãsiit. Certè Paulus eam describens, multis verbis vtitur: peccatum vocat, transgressionem, maledictionẽ, ipsámque mortem. Vnde facilè colligi potest, redemptionem per Christum non parui esse momenti. Atque ideo idem Apostolus non paucioribus verbis in hac describenda vtitur quàm in illa: donum vocat, gratiam, redemptionem, iustitiam & vitam æternam. Insuper vbicunque Christi eiúsque donorum mentionem facit, semper addit, vtitúrque hoc verbo, Multò magis: Dei gratiam in Christo multò maiorem esse, seséque latius diffundere, quàm peccatum insinuans. Huius ergo hodiernum festũ nobis & exemplũ & indicium præbet: nempe, quòd Christus etiam priúsquam nasceretur in mundum, in sua matre voluit ostendere, Dei gratiam multò præualere peccato. Christus, inquã, in sua matre ostendere voluit, quòd non solùm instaurare ac in integrum restituere colapsum Diabolique malitia deperditum: verumetiam maiora & excellentiora donare & elargiri posset. Proinde & nos non immeritò canimus: *Mariam sui genitricem sublimiori sanctificationis genere redemit.* At verò certũ est, Christũ ab origine nobis suam exhibuisse gratiam, qꝫ post lapsum erexerit nos. Si ergo matrem suam virginem sanctam excellẽtiori & sublimiori sanctificationis modo redemit: sequitur quòd ita gratiis suis eam præuenerit, vt in nullũ originis peccatum inciderit. Quale verò hoc sit donum, quæ gratia, nemo rectè perspiciet, nisi prius cogitauerit quam sit originale peccatum lethale venenum. Sed nec hoc quisquam verè agnoscet, qui non ante, quæ fuerit originalis

Rom. 1. et 2.

Rom. 5.

iuſtitia agnouerit. Quapropter pio cuilibet multa cogitandi ex hoc feſto materia venit, quomodo ſit Homo creatus, in quam cladem & perditionem per peccatum lapſus ſit, quomodo per Chriſtum liberatus ſit, quale priuilegium gratiæ ſuæ Virgini matri donauerit, quomodo illa ſeſe in illo exercuerit, & quid ex his omnibus colligendum diſcendúmue ſit. Quæ certè omnia eiuſmodi ſunt, vt dignè conſiderentur meritò, partim verò eius generis, vt de iis noſtra ætate non minimæ oriantur diſputationes intra doctos, maximè de originis peccato, de quo tamen antiqui illi Doctores, ante Auguſtini tempora nunquàm ſatis expreſſe ſcripſerunt.

Sancti illi Eccleſiæ proceres ſimpliciter docebant, quòd omnes in peccatis naſcamur, quæ mala ex illo peccato nobis orta ſint, & quòd in baptiſmo per Chriſtum ab illo ipſo peccato manumittamur. His contenti erant. Vbi autem Pelagius & Celeſtius ſua doctrina percrebuiſſent, nimiúmque humanis viribus tribuiſſent, contra gratiam Dei eleuarent, ipſúmque originale peccatum in totum abnegarent: grauiſſimis de cauſis Auguſtinus & alij, ipſum originale peccatum aliquantò latius & profundius declarabant. Poſt hos verò talibus conflictabatur contentionibus, vt docti ne hodie quidem in definitione illius peccati conſentiant. Quidam inobedientiam primi hominis originale peccatum dicunt, & hanc omnibus nobis imputari. Alij malam concupiſcentiam quam in nobis deprehendimus originale peccatum dicunt. Alij quòd natura non tantùm non timemus vel amamus Deum, verumetiam fugimus, odimus, deſpicimus, nec ipſi fidimus, originale peccatum dicunt, quæ tamen magis fructus & effecta illius peccati ſunt, quam ipſum peccatum. Propriè tamē originale peccatū nihil aliud eſt, quam quòd omnes originali iuſtitia vacui & ſpoliati naſcimur, contrà eam naturam nobiſcum in mundum inferentes, quæ in corpore & anima, mala concupiſcentia infecta atque deperdita eſt. Id verò vt intelligatur rectius, animaduerte, quòd Deus nō ſolùm ad imaginem ſuam, hoc eſt, rationalē creauit hominem, verumetiam pro ſingulari dono ipſi, ne quid inordinatum ſibi ineſſet, omnia verò ordine ſuo fungātur munere, indidit. Superiores enim illæ potētiæ obediebant Deo: inferiores porrò, vt eſt ſenſualitas hominis, rationi. Nulla hic omnino colluctatio. Qui enim hominis imperio omnia

Originale peccatum quid.

cætera

cætera animantia ſubiecerat Deus, idem & ſenſualitatẽ veræ rationi obedire dederat ſine vllo conflictu & pugna carnis & ſpiritus, quam nos hodie experimur, & Paulus in multis locis indicat. Hoc donũ ſiue mũdum Adamo Deus donauerat pro ſe ſuáque poſteritate omni, vt ab ipſo in omnes homines velut hæreditarium quid (ni cecidiſſet Adã) iſta rectitudo & innocentia tranſcenderet, quam etiam omnes nobiſcũ in hũc mundũ intuliſſemus. Atque hac de cauſa originalis ſeu hæreditaria dicitur innocentia & iuſtitia, quòd primo homini data, noſtra eſſet quodammodo hæreditas. Nec ſola iſthæc iuſtitia fuit in homine: omnes virtutes, omnia Dei dona ſecum habuit, vt ſunt, agnitio & amor Dei, fides, ſpes. Tum, temperantia, iuſtitia, veritas, quibus in omne bonum promptus faciliſque fuit homo. Neq; verò in hac originali iuſtitia confirmatus homo erat, quomodo nunc ſunt Angeli, qui labi neſciunt: ſed eò vſque hæc rectitudo & obedientia ſenſualitatis erga rationem, eò etiam vſque hæc concordia inter carnem & ſpiritum perduratura erat, quò vſque homo Deo obedientiam præſtare perſeueraret. Et huc pertinet quod Sapiẽs ait: Deus ab initio cõſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. hanc rectitudinem aut nolle aut velle ſeruare, in hominis erat arbitrio. Si voluiſſet Deo obediens perſiſtere, & ipſe ſenſualitatis ſuæ erga rationem obedientiam experiretur, vt nulla lucta inter carnem & ſpiritum ſentiretur. Appoſuit illi, inquit Syrach, malum & bonum, vitã & mortem, ignem & aquam: quod placuerit ei, dabitur illi. Vide ergo quid porrò contigerit, & quomodo Adam noſter ſua ſit vſus libertate. Homo, inquit Dauid, cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Nam ſuggerente diabolo, inobediens factus eſt in Deum: idcirco etiam ſenſualitatis ſuæ erga dominam rationem amiſit obedientiam, ac mox repugnantiam in ſe carnis contra ſpiritum ſenſit, originalem iuſtitiam miſerè perdidit. Sic ergo inobedientia alia aliam trahit: ſic homo mundum ſuum amiſit: ſic diabolus eum innocentiæ habitu ſpoliauit, omnibus donis & gratiis diuinis, virtutibúſque priuauit, corpore & anima vulnerauit, vt ſemimortuus homo animæ vita perdita, ad momentum relicturus vitam tantùm ſeruaret corporis. Tum etiam in toto homine nihil præter miſerandam inordinationem erat: mox enim in corpore mali dominabantur affectus. Ratio ipſa ignorantiæ obſcurabatur

Roma. 7
Gal. 5.
Eccleſi. 15
Pſal. 48.

nebula quæ Dei diuinarúmque rerum agnitionem obfuſcabat:in voluntate inordinata oriebatur ad malum procliuitas, tædium in omne bonum creſcebat. Nihil ergo homo iam erat niſi amiſſo clauo nauis,quæ ventorum vi nunc huc nunc agitur illuc. Haud ſecus, atque indomitus equus; qui, deiecto ſeſſore, excuſſo fræno, quoquouerſus rapitur, ſeque ipſum vel fouea vel per abrupta petrarum præcipitans. Hinc
Roma. 7. eſt quod Paulus dicit, Condelector legi Dei ſecundũ interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Hinc etiam eſt, quòd ratio quæ debebat domina eſſe, ſæpe carni & ſenſualitati ancilletur: contrà caro & ſenſualitas meritò ſerua dominetur, & regno in nobis potiatur. Atque ideo idem Apoſtolus ait: Non quod video bonũ hoc facio, ſed quod nolo malum hoc ago. Hinc igitur fructus illi infecti naſcuntur, quòd (niſi Dei gratia renouati) nec timemus, nec amamus Deum: ſed fugimus, odimus, obmurmuramus illi, veloces in malum, pigri in bonum. Duas ergo hîc partes audiuimus: quid Adam in creatione ſua à Deo acceperit, quid per peccatum amiſerit. Originalem iuſtitiam acceperat: hanc ipſam diabolus ab homine abſtulit: imò homo ipſe, imprudentia & incuria ſua amiſit, & perdidit. Quod ergo propria voluntate perdidit, ipſo carere deinde oportuit: imò quod amittendo non habuit, hoc poſteritati ſuæ hæreditarium poſt ſe relinquere non potuit. Vnde omnes in peccatis ac ira Dei naſcimur, ſpoliati carentes originali iuſtitia:
Pſal. 50. & huic contraria, omnia illa mala de quibus ſupra diximus,
Epheſ. 2. nobiſcum circunferimus. Et quidem hoc originale peccatũ eſt. Ideo originale dictum, quòd à parentibus ab origine hucuſque in nos hæreditarium ſuſcipimus & trahimus: peccatum verò, quod nobis etiam imputetur, quum Adam illud non pro ſeipſo tantùm, ſed etiam pro poſteritate ſua ſuſcepit. Porrò in hac originalis iuſtitiæ carentia naſcimur omnes atque ideo omnes iræ filij. Deus enim ſua dona cum fœnore & augmento eorum exigit. Quando ergo in nobis dum naſcimur, non inuenit, quod antè Adamo donauit pro omnibus: imò contrarium illi offendit, nempe fœdatam ſuã ſimilitudinem eſſe, Satanæ peccatoris damnatique Adam ſimilitudinem erectã: certè in tali creatura beneplacitum habere nõ poteſt. Ac propterea natura filij iræ dicimur. Et quidem in hac ira in perpetuum permanſiſſemus, ni ſecundus

Adam ſuppetiatum veniſſet. Ille enim noſtri miſertus, pro nobis ſatisfecit: ſua gratia, noſtra peccata ſuſtulit: ſuis donis noſtram indigentiam recōpenſauit, ſua iuſtitia ignominiam noſtram cōtegit: ſua redemptione noſtram maledictionem abſtulit: ſua vita mortem noſtram fugauit. Et denique ſuo ſpiritu deperditam noſtram naturam ſauciámque ſanauit, extulit, ſicq; imaginem Dei rurſus in nobis erexit, vt Deus ſuos nos agnoſceret porrò filios. Illius ergo magnæ miſerationis hodierna die admonemur, quum eiuſmodi exemplum nobis proponit, in quo luce meridiana clarius videmus, multò magis præualere ad noſtram ſalutē Chriſti gratiam, quàm diaboli malitiam ad noſtram perditionem. Malignus ille ſpiritus proſternere hominē potuit, at Chriſtus eundem non tantùm erigere, verumetiam cōfirmare, ne caderet, prę ualuit. Quod ſi eo modo quem præſeruat, ne labatur in peccati lutum, ea profectò multò excellentior gratia eſt, quàm ſi quem lapſum iam erigat. At potuiſſe Chriſtum vtrunque dubitat nemo. Quod ſi potuit, haud dubiè vtrūq; etiam ipſo opere oſtendit & exhibuit. Et quidem primùm in nobis omnibus oſtendit, quos poſt lapſum erexit: quin ergo æquum fuit, dignū ſuis honoribus factū: alterum quoque vel in paucisſimis oſtenderet, cóſque eo modo præſeruaret, quò gratiæ ſuę maieſtas eò melius appareret. At certum eſt, beatā Virginem illius gratię fuiſſe dignisſimam, atque ideo non dubitamus, hanc Deus ſingulari ſanctificationis modo præ cæteris dignatus ſit. Id quod maximè facit ad honores Dei, eiúſque gratiam prædicandam. Et hæc quidem tertia pars huius feſti, nempe quòd Chriſtus ſuæ matri, etiam in conceptione illius, gratiæ priuilegium contulerit. Reliquum eſt, vt etiam reliquas duas partes audiamus: nempe quomodo Maria ea gratia vſa ſit, & quid inde diſcere nobis neceſſe ſit. Nec hic verbis neceſſe eſt multis agamus, quum in vnica illa cantione ſatis perſpicuum ſit, eo modo ipſam gratia diuina vſam fuiſſe, vt deinceps etiam maiori gratiarum priuilegio dignata ſit. Ex quo etiam hoc optimum eſt diſcere, primùm noſtram miſeriam cogitare, cui ſubiecti eramus. Id quod plurimum facit ad humiliationem noſmetipſorum. Secundò, vt cogitemus miſerationes Dei per Chriſtum, qui nos ex damnatione illa eripuit. Id quod nos ad gratitudinem incitabit. Tertiò, vt ſingularis gratiæ priuilegium meditemur: Id quod nos ad laudes Dei præparabit: *Luc. 1.*

rabit: tum etiam ſpem dabit, quòd etiam nobiſcum Deus ſuam miſericordiam facturus ſit, vltra quam vel ſperare, vel petere audeamus. Ideo enim in quibuſdam gratiam ſuam magnificat, vt alij eò audacius ab ipſo petant. Accedamus ergo, vt Paulus monet, ad gratiæ thronum, vt inueniamus gratiam in tempore opportuno, Amen.

Hebr. 4.

QVARTVS SERMO, CVR maneat Sanctorum memoria in piorum Eccleſia.

PRincipio huius ſermonis, vt quilibet pius hoc aliáque ſimilia feſta eò melius defendere poſsit, iiſque facilius reſpondere, qui nullas Sanctorum in Eccleſia memorias ſuſtinere volunt, neſcio hac vice, quod firmius ponam fundamentum, quàm hiſtoriam, in qua ſacra Scriptura ita propriè enumerat, quos Dauid in ſuo quondam regno viros fortes bellíque peritos habuit, quémque proprio nomine quæque vniuſcuiuſque egregia facinora deſcribens. Quam ſi quis examinauerit, is certè non arguet Eccleſiam, quòd Sanctorum ac præcipuè Virginis matris memorias toties & tam honorificè repetit: tum verò & aliis commodius reſpondebit hac de re ſecum quæſtionem mouentibus. In ea enim ipſa hiſtoria videmus primùm, ſacram Scripturam non tantùm Dauid ipſum, eiúſque regnum deſcribere, verumetiam cuiuſlibet & omnium, qui egregium quid in illo Dauidis regno perpetrarunt, laudes enumerari: nec hoc id tantùm loco, repetit idipſum poſtea, ac quibus de cauſis ad Dauid venerint, & quomodo illius ſe regno dediderint. Tui ſumus ô Dauid, & tecum fili Iſai. Pax tibi, & pax adiutoribus tuis: Te enim adiuuet Deus tuus. Atque hæc quidē præcipua cauſa, cur eorum ſacra Scriptura meminerit, quòd à Saulo deficientes, Dauidi adhæſerint, atque cum ipſo in periculis permanſerint, quòd Dei voluntatem in Rege agnouerint, quòd totis viribus ad dilatandas regni fines incubuerint, ſemper contra hoſtes repugnauerint. Hoc, inquam, in his herôis laudatur, ab hoc celebrantur, atque apud omnes ęterna memoria viuunt. Nec immeritò: ſi enim iis, qui ſeſe Dauid opponebant, exterminatio denuntiabatur, æquum profectò fuit eos, qui Dauid ſuppetias tulerunt, iuſtis non defraudari honoribus. Vbicunq; enim hoſtium mentio fit, ibi amicorum

2. Reg. 23.

1. Paralip. 12. & 13.

fides

fides minimè obliuioni tradenda est. Omne enim hoc diuinis seruit honoribus; qui vtrobiq; operatur. Dei opus fuit, Dauidem tot hostium copias debellare, eorúmque vires infringere: sed & Dei opus fuit, tot Dauidem fortes heroas in suo regno habuisse. De his quidē omnibus dicitur, quòd fortes viri fuerint, sed tamen non sine differentia. Alij fortes, alij fortiores, nonnulli etiam fortissimi dicti sunt, quibus similes non fuerunt alij. Sed tamen vtut egregia de iis prædicentur, Dauid tamen vbique supremum locum occupat, præfertur omnibus, vt cuius fortitudo omnium excelluerit virtutem. Et hic quidē catalogus Heroum fortissimorum, horúmque facinorum Dauidis demeritos honores minimè deprimit: quin verò æternum magis ipsius suíque regni decus est. Et hoc quidem huius sermonis fundamentum sit positum. Nunc verò quibus rationibus festi nostri dies, manentésque memoriæ in Ecclesia Sanctorum hac ex historia defendi queant, porrò videamus. Primùm negari nō potest, Dauid fuisse Christi figuram: nec regnum Dauid aliud quicquam est, quàm sancta Christianorum Ecclesia. Et qui sunt illi fortissimi duces in regno Dauidico, nisi omnes electi Dei, mundum, diabolum, propriam concupiscentiam affectúsque vincentes? Hi sunt qui sese Christo dediderunt, tanquam altero Dauidi, vtut ille pauperculus despectúsq; in terris mundo habitus creditúsque sit. Hi sunt qui cum Christo *Luc.21.*
in tentationibus permanserunt: qui in dilatandis finibus Christiani regni Christo auxilio fuerunt: qui omnem vim suam, fortitudinem, omnémque virtutem cōtra Christi hostes exercuerunt. Fortissimi heroës omnes: nulla enim hic differentia est. In Christo nemo infirmus: in Christo neque mas neque fœmina: imò in Christi regno nōnunquam vnica tenella virguncula virtute contra Christi hostes tres adæquauit fortissimos. Huius nobis hodierno festo exemplum proponitur. Quis enim mortalium plus ad ædificationem Christi regni contulit vnquam, atq; hæc beata Virgo? Nunquid angularem lapidem posuit Christum, cui domus Dei *Coloss.2.*
ipsáque Ecclesia Christianorum superædificata persistit? Quis hominum vnquam regni Christi hostem magis comminuit? Nunquid hæc genuit eum, qui diabolum deuicit, ipsúmq; palam omnibus lusum posuit, de ipso triumphum ducens? Quid potuit ille hostium nequissimus omni sua potestate, artibus omnibus, lethalique veneno, contra hanc

1.Cor.11. beatã Virginem? Nonne isthæc illa est qua ipsi Diabolo sta-
Gen.5. tim à principio minitabatur? Verum quidẽ est, minationem ipsam propriè non mulierem, sed mulieris respicere semen, hoc est Christum, qui contriturus erat serpẽtis caput: sed tamen & ipsius fœminæ fit mentio. Neque enim simpliciter Deus dixit: Ponam inimicitias inter semen tuum & semen mulieris: sed, Inter te & mulierem, inter tuum illiúsque semen. Audis ergo hanc quoq; mulierẽ Diabolo oppositã, victoria licet atq; triũphus Christo propriè assignetur. Vides opinor hoc exẽplo, in Christi regno, etiã qui in specie imbelles, magna fecisse atque adhuc facere in rẽ regni Christi, ad debellandum eius hostes. Omnes fortes duces, alius sit licet fortior alio: varię enim sunt donationes Spiritus. Alia atque alia dona aliis atque aliis donantur. Quod si Dauidis duces illi fortissimi nominis sui gloriã in Sacris libellis habent, eámque apud fideles omnes memoriã, vt heroica ipsorum virtus ad mundi vsque consummationẽ vbique prædicetur, nec vnquã, dum sancta Scriptura manet: obliuione sepeliantur: cur non & Christi duces fortissimi suam in Christiano orbe memoriam laudésque haberent? Num quid in his perinde atque in aliis illis Dei operatus est Spiritus? Nunquid æquè hæc nobis exempla ad consolationẽ, ad corroborationem, ad emendationẽ prosunt atque illa? aut decorũ magis cum Dauid esse, quàm cum Christo? Vtrùm maius est, cõtra homines, an verò contra malos spiritus pugnare? Nunquid vtrunque ad gloriã Dei est, quod per hos magnum fecit, & quod olim per illos? En verò Christo suęque Ecclesiæ & regno est dedecori, suorum militum non obliuisci? atque ipsorum egregia facta in Ecclesia laudare atque celebrare? Minimè gentium. Quemadmodũ & Dauid eiúsque regno nec dedecori nec dãno est, quòd sui enumerantur milites, vt vt enim illi magnificè laudãtur extolluntúrq;, Dauid tamen, hoc est Christus, semper primum locũ occupat. Dauid, inquit
2.Reg.23. Scriptura, sedet in Solio suo, est mánetq; rex, prudẽtissimus & pręcipuus inter omnes. Ipse ille est cui cõparari potest nemo: imò ipse est qui omnibus aliis virtutẽ fortitudinẽque præstat. Nunquid & aliud huius vis exẽplum, quod nostri milites in Christi regno, hoc est sancti & electi omnes, quàm multa etiam vnquam de ipsorum factis dicantur, multo tamen, atque adeò nulla cõparatione Christo inferiores prædicãtur: imò quòd omnis eorum fortitudo, pręclarè gesta om-

nia

nia non ipsis, sed Christo ascribãtur? Quid hodie canamus,
accipe: *Corde & animo Christo canamus gloriam, laudantes in
conceptione Virginis magnalia diuinæ gratiæ.* Sic cecinimus ho-
die. atque ex his verbis facilè videmus, nos Christo omnem
honorem ascribere, atque huc præcipuè hoc festum dirigi,
vt diuinæ gratiæ laudentur in Maria magnalia. Quæris
quæ sint magnalia? Quòd Christus fortior sit diabolo, quòd
peccatum præualeat gratiæ, excellat, ac multò præeat. Nun-
quid eá potestas diaboli, vt per vnum hominẽ peccatorem, *Rom. 5.*
omnes in suam potestatem pertraxerit, nec tamen Deus per
vnicum suum vnicè dilectum filium omnes rursus redime-
re potuerit? Absit. Quòd si peccatum tam est lethale, vt per
vnum hominem pertransierit in omnes, imò in omnia mem
bra hominis cuiuslibet deriuatum sit: est sine dubio & Dei
gratia tam potens, vt per vnum hominem Christum in om-
nes, imò in omnia membra hominis cuiuslibet peruenerit.
Quòd si vnius hominis inobedientia omnes peccatores cõ-
stituit, in mortem damnationémq; pertulit: cur non & o-
bedientia vnius hominis Christi, ipsiúsq; merita, omnes
homines ad iustitiam, ad vitam, ad salutem perduceret? Hæc
similibúsque argumentis in Epistola ad Romanos vtitur
Paulus. Et hæc quidem diuinæ gratiæ magnalia. Sed vbi
vel certius vel potentius hæc considerantur, quàm in hodier
no festo? Quod euidentius signum, peccato præualere gra-
tiam, quàm est conceptio Mariæ? Ita enim venenũ suum per
totam illam humanæ naturæ massam perfuderat, vt certis-
simum esset, neminẽ illius posse effugere manus. Sed quia
hanc Deus ab illo præseruauit malo: nemo dubitet, gratiam
præualere peccato. Non ergo immeritò admonemur, ma-
gnalia diuinæ gratiæ in conceptione laudare virginis. Et
hoc quidem iam rursus exempli loco pono: quòd, licet non-
nullis Sanctorum selectissimorúmq; militum in Ecclesia fa-
cta præclara memorentur, quicquid tamen boni in ipsis cõ-
sideratur, Deo omne assignatur. Hic in illis laudatur.

Atque hinc puto licebit videre, non immeritò in Ecclesia
fortissimorum militum, quos Christus regni sui propu-
gnatores habet, fieri mentiones, memoriásque honorifi-
cas, cùm omnium sanctorum, tum in primis beatæ Vir-
ginis matris festa celebrari: neque id Dauidis, Christi re-
putationi obesse, eiúsue nomem eleuare, verùm multò-
magis laudi eximiæ tribui. Quotquot enim sunt, omnes

tamen dicunt: Tui sumus ô Dauid. Quicquid habemus, tibi acceptum ferimus: imò ecce quod te donante accepimus, grata mente reddimus. Tua omnis gloria, potestas, atque victoria. Quicquid vel sublime cælum, vel patens terra cõtinet, tuum. Tua virtute potestatem omnem superas: tuum regnum, diuitiæ, omnes omnium tibi subiectæ sunt. Tu thesauros omnes possides, tu dominaris omnium. Benedictus sis, & superexaltatum nomen tuum in secula seculorum. Hæc est illa confessio, quam Dauid quondam pro se suóque populo Deo tribuit. hoc ipsum semper omnes electi Deo tribuunt. Quare nulla diminutio Christi gloriæ est, memorias habere Sãctorũ, eorúmq; fortissimas pugnas recẽsere, quãdo ipse solus operatur in omnibus: eóq; omniũ honores omnes in ipsum diriguntur ab omnibus. Atq; hac ratione Ecclesia docet hanc pręsentẽ celebrare festã diẽ eóq; minus rationis est eã contẽnere. Faxit Deus Opt. Max. suę gratiæ donis suiq; Spiritus imbuti muneribus, sua magnalia rectè cogitem⁹, atq; ab eius nũquã laude cessemus, Amẽ.

1. Par. 92.

QVINTVS SERMO DE VERbis Psal. 45. Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei, sanctificauit tabernaculũ suũ Altissimus.

EVangelium Lucæ habet, ꝙ aliquando habente coram multitudine concionem Christo, mulier quædã de turba extollens vocem suam, dixerit ad Iesum: Beatus venter qui te portauit, & vbera quę suxisti. Inducebatur mulier, mouebatúrq; id facere ex magna admiratione diuinæ doctrinæ Christi. Verisimile est, hanc mulieris vocem, vel nõ placuisse omnibus, vel nõ vno modo susceptã esse ab omnibus.

Luc. 11.

Placuit fortasse nonnullis, displicuit aliis pro cuiusq; in Christũ vel amoris, vel odij affectibus. Approbare mulieris sententiã diligentes Christũ, irasci atq; indignè ferre hunc clamorem fœminæ inuidentes ipsi. Probabile quosdam ita secum cogitasse: Insana isthæc mulier est, quæ suis clamoribus totum cœtum perturbat. Quemadmodũ ipse etiam Apostolus Portio Festo insanus videbatur, ꝙ imperterritus tantacum constantia Christum prædicaret, tam multa etiam de futura resurrectione dissereret. Sed Christus confirmat vocem fœminæ, addens vt & ipsi plurimique alij huic ipsi beatitudini studerent, audiendo & custodiendo verbũ Dei.

Act. 26.

Quòd si apertis auribus, nec cæcis oculis attendere libet,

inueniemus & hodie simile quid. Ipsa enim Ecclesia hac festa die clamat: Beatus venter qui te portauit Christe.& vbera quæ tu suxisti. Hanc occlamationem nos quoque disparibus interpretamur animis. Sunt qui inertes neglıgentésq; in diuinis,nequicquã quid in Ecclesia agatur curant. Alij indigne ferunt toties tantáq; cũ laude beatæ Virginis matris memoriam celebrari in Ecclesia,indignũ rati, haud secus atq; olim Pharisæi indignabantur discipulos Christi domino suo acclamare: Benedictus qui venit in nomine Domini. Increpa,aiebant,discipulos tuos. Sed quid respondet? Dico vobis: ꝙ si hi tacuerint, mox lapides clamabunt. Idipsum & mihi hodie dicendum puto: Si tacuerimus nos,nec Dei magnalia in beata Virgine prædicauerimus, ipsi lapides cõtra nos clamabunt. Itáq; propter qui piè Christianus est, non auersatur in Ecclesia Dei laudes in Maria tanta cum diligentia rememorari atq; celebrari. Et maximè cùm videmus nõ hoc primũ facere Ecclesiam,nec solam. In veteri quoq; Testamento Spiritu sancto illuminati Prophetæ, hæc Dei magnalia in hac fœmina cum ingẽti admiratione & laude Dei meditauêre, quemadmodum id modò facit Ecclesia. Cuius quidem hoc ex Dauide damus exemplum, ita dicente: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius,non commouebitur. Adiuuabit eam Deus manè diluculo. Hæc sunt verba regij illius Prophetæ Dauid,quæ propriè quidem, vt alibi dixi,de Ecclesia interpretanda sunt. Illa enim Dei ciuitas est,atq; in ipsa omnia inueniuntur quæcunq; Dauid his verbis insinuauit. Sed quis non videt,ea ipsa verba etiam in hanc diuam Virginem omnino quadrare,vt quæ non modò membrum, verumetiam nobilissimum honoratissimúmq; membrum Ecclesiæ sub capite ipso Christo est? Primùm, quis mortalium ciuitas Dei, æquè vt Maria dici potest? & in quo homine vnquam Deus habitauit eo modo, quo in Maria? Quem vnquam ea donorũ cœlestium perfudit atque impleuit abundantia qua beatam Virginem? Cæteris (antiqui illi proceres Ecclesiæ canebant) per partes gratia præstatur. In Mariam verè tota se infudit gratiæ plenitudo. Alij enim alio dedit minus maiúsq;, qui secundum suæ donationis mẽsuram omnia elargitur omnibus. Vnde si vnquam de aliquo homine dici potuit, ꝙ cum Deus fluminis gratiæ perfuderit impetu, certe hæc ipsa Virgo est. Iã verò sancta

Matth.21. *Luc.19.* *Psal.49.* *1.Cor.12.*

Luc.1. Scriptura dicit: ꝙ Ioãnes Baptista adhuc in vtero matris repletus sit Spiritu sancto. Sed & Zachariam & Elizabeth plenos Spiritu sancto legimus. Tum etiam eadem autoritate D. Stephanum plenum fide & Spiritu sancto accepimus, plenum gratiæ & fortitudinis. et de Hieremia, de quo ipse Deus loquitur. Priusquam formarem te in vtero matris, noui te, & antequàm exires de matre tua sanctificaui te, & Prophetam dedi te. Quantò magis hæc omnia de beata credenda sunt Virgine, cuị & Angelus testimonium de plenitudine Spiritus sanctus dedit, dicens, Aue gratia plena: Benedicta tu inter mulieres. Inuenisti gratiam apud Deum. Et hoc primũ verbum huius Psal. Secundò, si vnquam Deus hominem aliquem sibi sanctificauit in templum & domũ, hæc ipsa virgo est. Iam verò de omnibus Paulus dicit, ꝙ sunt tẽplum Dei, & Spiritus sanctus habitet in eis. Quantò magis de hac Virgine matre dici potest, quòd Deus in tẽplum ac domum suam eam elegerit. Et hoc secundũ huius Psal.

Act.6. Hier.1. Luc.1.

Tertiò, si vnquam de quodam dici potuit verè, Ecce hîc Deus, hîc Omnipotens habitat: de hac profectò Virgine id dicere debuit. Iam verò de iusto illo Simeone scribitur, ꝙ Spiritus sanctus erat in eo. Cur ergo non de beata Virgine hac dicere licebit, ꝙ Deus in medio eius? Atque hoc huius loci tertium. Quartò, ꝙ si vnquam de homine dictum est verè, quia Deus ab eo non sit commotus, idipsum quoq; de hac dici potest Virgine. Quis est hominum, à quo Deus nunquam amotus fuerit, quiq; labi aliquãdo permissus non sit? Hîc vero verè Propheta dicere potuit: Deus in medio eius non commouebitur. Postremò, de quonam homine ita propriè dici potuit, Adiuuauit eum Deus manè diluculò, vt illud potest de hac Virgine? Quod illud Mane? Ipsa nempè conceptio in materna aluo. Quem igitur præseruauit, vt non sit originali peccato maculatus, hunc verè adiuuauit manè in diluculo. Ecce, inquit Dauid, in peccatis conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et sanctus ille Paulus: Omnes, inquit, filij iræ nascimur. Et iterum: Per vnum hominem peccatum pertransiit in omnes, & per peccatum mors: imò in vno illo peccauimus omnes. Summa: Nostrum manè diluculum, hoc est, nostra conceptio contaminata est peccato originis. Quod enim natũ est de carne, caro est. Nobis verò si quòd adiutorium est, in regenerationis lauacro est, quod Christus in aqua & Spiritu sancto

Psal.50. Ephes.2. Rom.5. Ioan.3.

instituit. Hic nostra sordities ab Adamo hæreditaria nobis aufertur, priórq; ab originali peccato mundatur natiuitas.

Nihilominus tamen necesse est, sit aliquis in quo Deus gratiam suam manè diluculo, in cōceptione ostéderit, quádo certò constat, ipsum non solùm à peccatorum seruitute redimere, verùm etiam à peccatorum tyrannide posse custodire ac præseruare. Id verò de quo mortalium, quàm de beata hac Virgine, intelligitur & creditur rectius? Neq; enim est quisquam in hac nostra massa quē Deus omnigenis gratiis perindè in sublime euexerit, atq; hanc ipsam Virginem matrem. Quare rectè creditur, ꝙ Deus hac etiam parte prę cunctis eam manè diluculo adiuuerit, in conceptionis momento sua gratia præsto fuerit, ne in originis vitium incideret, sed stirpe peccatrice, vitiata radice, sine peccato, speciali priuilegio Deíq; processerit adiutorio. Vt autem simplicioris ingenij homines minus hoc mirentur, ꝙ hæc tanta constantia Ecclesia credat, quòd matrem suam honoratissimam Christus hoc aliisq; priuilegiis honorauerit: aliud placet non absimile superiori exemplum in medium afferre. De Helisæo legitur, ꝙ cùm ab Helia Dei mandato Propheta constitutus, post raptum Heliæ pro Prophetici muneris officio huc illúcque in ea terra circumiens prædicaret, sæpe Sunem transiret, acciderit. Hic notus ferè cunctis: mulier quædam iuxtà opibus ac honestate clara, aliquando sua cum marito secretò confert consilia: Video de Helisæo loquens, quia hic vir Dei, sanctus est. præparemus illi cellulam & lectum: sellam, & candelabrum in eam ponamus, vt cùm hàc transit, ibi requiescat. Hanc mulieris humanitatem Propheta suscipit, eáque vtitur, non ingratus: quærit enim primùm occasiones, quibus gratias agat. Considerata igitur sterilitate amborū, & ꝙ tædio inertis matrimonij nihil perinde ardēter, atq; sobolē, quā heredē mortalibus relinquerēt, à Deo efflagitarēt, mox oratione ad Deū conuertitur, atq; exauditus illo ipso anno mater pulcherrimi filij esset, obtinuit: eūdémq; puerū post nō multos annos mortuū, ad vitā reuocat. Hoc Helisæus mulieri pstitit ignotę. Quid ergo Christus dilectissimę Virgini matri suæ non præstitisset? Quin hæc ipsa historia inducit nos, vt facilius eò cum Ecclesia credamus, Mariā esse, quā Deus manè diluculo in conceptionis suæ momento adiuuerit, & ab originali vitio custodierit. Quid em̄ Helisæus nisi salus Dei. Et quis

3. Reg. 19. 4. Reg. 1. & 4.

Elisua Hebraicè, salus Dei.

Dei salus nisi Christus? Certè Simeon ille iustus ipsum salutare Dei vocat, quemadmodũ & Isaias: imò Deus ipse longo tempore antè salutem nominat, dicens: Dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et quæ isthæc mulier, quæ Helizæum Christũ, tum honorificè excepit, nisi virgo mater? Quicquid enim de ista dicitur, cumulatè in hac inuenitur. Si ergo isti laudi datur per tot secula, quòd Prophetã hospitio excepit: cur non & Virgini matri sempiternę laudi tribuitur, ꝙ Christum Prophetarũ omniũ dominum, imò Dei Patris vnigenitum hospitio susceperit, non materiali domo eũ complectens, sed sanctissimi vteri subter virginea præcordia, includens? Quòd si sacrę Scripturæ testimoniis approbatur, quomodo fidelis fœminæ deuota in Prophetam obsequia, à Deo diuite retributione compensata sint (idque ad cõsolandum, ad incitandũ alios ad religiosam pietatem) cur in Ecclesia silentio prætermitteremus, quid Deus in hac fœmina quæ Christũ peperit gratiæ contulit, quidque in ea stupendum admirandúmue impendit? Vtiq. Helizæo multò maior Christus est, tũ verò Christum concipere, quã solũ Prophetam hospitij iure dignare, longè præstãtius. Iste homo quõdã, hic Deus ipse & homo. Si ergo remuneratiõe nõ caret quicquid Prophetæ Dei impenditur: quomodo, dic oro, manebit irrepensum quod ipsi Deo est impẽsum? At quis vnquàm eiusmodi obsequia Deo impendit quæ Maria? Quæris quæ eius plena deuotiõis clientula? Hospitio, nõ iam spiritualiter per fidẽ tãtum, sed & corporaliter suscepit eũ. Et hoc præcipuum. Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundũ verbũ tuum. Et qua hũc hospitem liberalitate tractauit? Nouã cellulã cõclaue nullis aliis vsibus commodũ, hoc est, cor mundũ, ab omni huius mundi amore, concupiscẽtia & cura secretũ parauit illi. Hic lectulus pacatæ & trãquillæ conscientiæ, candelabrum illuminatæ fidei, sedes constantis contẽplationis rerũ cælestium diuinarúmque est. In hanc politè pulchréque exornatam domum excepit Dominũ. Quid ergo mirum illic morari huic fuisse delicię: Imo cur miramur, ibi abũdantiores gratiæ effudisse riuulos, quàm vsquã alibi? Sed, inquis, quæ bñdictio? Respexit inquit illa, humilitatẽ ancillæ suæ, quinimò magna mihi fecit qui potens est, cuius nomen sanctum est. Iam ergo vide, num pulchra foret meditatio huius festi, cõparatis inuicẽ, qua deuotione hæc virgo Christum concepit,

Luc. 2. *Isai. 49.* *Luc. 1.* *Ibidem.*

perit, ipsíque ministrauerit, tum verò, & ecõtrario quomodo eã Deus honorauerit, quibus etiam benedictionibus impleuerit. Atque hæc huius festi summa est. Nobis verò cõmunis sortis hominibus gratũ est, imò Deo Opt. Max. acceptũ ferim⁹, ꝙ nõ omnino in luto desertos linquit, sed vespere & lapsu facto, nos erigit. Neque enim obligatus id facere. in æternum perituros potuisset deserere. Gratia saluat nos, atque de ea triumphãtes dicimus, Apparuit nobis benignitas & humanitas saluatoris nostri Iesu Christi, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundũ misericordiã suã saluos nos fecit. At in Maria excellentius quid prædicamus, ꝙ manè diluculo, in cõceptionis eius momẽto dexteram diuinæ miseratiõis suæ extẽderit, atque ne originali peccato fœdaretur prǽseruauerit. Ex quibus omnibus nemo nõ pius facile videt, nõ sine graui causa nos huius festæ diei sacra colere. Sed & piè credẽtibus piorũ meditationũ plurima potest esse occasio, vt aliquando dixisse me memini. Huius aliorúmque igitur festorum piam obseruantiã largiatur Dominus, Amen. Tit. 3.

SEXTVS SERMO DE IPSO festo.

QVod hodierna die agi solet, de immaculata atque beata virgine Maria, plurimã olim disputationem, aut, si mauis, quæstionẽ inter doctos mouit, sitne sacræ scripturæ cõsentaneũ credere, Virginẽ matrem sine peccato originali cõceptã esse. Verisimile est necdũ omnino omniũ hac de re pacatas esse cõsciẽtias, quandoquidẽ de omnibus in genere Paulus dicat. Omnes peccauerũt, & egẽt gloria Dei. Et: Conclusit eos oẽs Scriptura sub peccatũ & infidelitatẽ, vt omniũ misereatur. Et iterũ. Oẽs nos filij iræ nascimur. Et Dauid: Omnes inutiles facti sunt, nõ est qui faciat bonũ, nõ est vsq; ad vnũ. Et Isaias: Oẽs aberrauimus, vnusquisq; in viã suam abijt. Hæc similiáque pronuntiata causam præbuerũt quæstioni, sitne Maria his sentẽtiis inclusa: sitne vna cum aliis mortalibus maledictioni subiecta, in peccatis concepta: an verò singularis gratiæ præseruata priuilegio, immaculata lethali veneno originalis peccati permanserit, etiamsi sancta Scriptura perhibeat, omnes esse peccatores, omnes in peccatis iræ diuinæ nasci filios. Cui quidem quæstioni vel vnico illo Danielis dicto responderi poterit, quod ipse ma- Rom. 3. Rom. 11. Ephes. 2. Psal. 31. Isai. 53. Dani. 2.

gna pietate secretorũ Dei ac futurorũ doctus à Deo pleno menti, affectu dictauerat. Benedictũ & laudabile nomẽ Dñi in seculũ seculi: quoniã sunt omnis sapiẽtia & virtus. Transfert tẽpora & momẽta, creat reges & deponit: qui sapiẽtiam præstat prudẽtibus, & intelligẽtibus largitur intelligẽtiã. Hoc vnico inquã dicto Danielis, satisfieri posset illi quæstioni. Si enim apud Deũ potestas omnis est, ostenderit eam aliquãdo, necessum est. Si etiã apud eũdẽ omnis sapiẽtia est, prudentissimè æquissiméq; haud dubiè omnes actus suos disposuit. Id quod ipse etiã Dauid fatetur, vbi dicit: Omnia
Psal.103. in sapiẽtia tua fecisti Dñe. Sed minimè vti omnes nouimus, hanc potestatẽ suã in cœlis tantũ exercuit, quin etiã in his terris eã magnificauit, in corporalibus simul & spiritualibus. Daniel quidẽ illo in loco externa tantùm nominat, in quibus Deus suã potẽtiã ostendit, & vnde omnipotentiam Altissimi colligere licebit. Mutat tempora, inquit, &c. Magna profecto isthæc virtus est sed non tamẽ omnis: plurima enim Deus & maiora potest, illa etenim externa sunt.

Maiora igitur sacra Scriptura indicat, quibus Dei potestas non solũ temporaneis his, sed etiam in iis, quæ Spiritus sunt, manifestè ostenditur. Ipse in Osee loquitur, cùm dicit:
Osee.13. De manu mortis liberabo populum meũ, de morte redimã eũ. De hoc Michæas: Deponet iniquitates nostras, & proijciet in profundum maris omnia peccata nostra. Rursus ipse
Ezech.36. Deus in Ezechiele: Tollã vos, inquit, de Gentibus, & adducam vos in terrã vestrã: congregabo vos de vniuersis terris. Et effundã super vos aquã mundã, & mũdabimini ab omnibus iniquinamentis vestris. His similia alia plurima inuenimus, quibus Deus Opt. Max. suã potentiam in Satanæ regno magnificaturus à Prophetis perhibetur. Id quemad-
Col.1. modũ Prophetæ futurũ antè prophetarunt, sic Paulus iam completũ testatur: Redemit nos, inquit, de potestate tenebrarũ, & adduxit nos in regnũ Vnigeniti filij sui. Videmus ergo, & in spiritus negotio aduersus Diabolũ, omnem apud vnũ Deum potẽtiã esse, quãdo à peccato, à morte, à Diabolo deniq; ipso liberare potest. Atq; hic nostra res maximè agitur, quibus necessaria isthæc potestas plurimũ est, vt de Satanæ regno, hoc est, à peccato, morte & damnatiõe nos liberet. Id quod per Christũ semel fecit, facitq; etiãnũ, sed diuersimodè. Quosdam enim ex hac Diaboli tyrannide eripuit, lõgo iam tẽpore in peccatis & perditione illa assuetos, vt

tos, vt in Matthæo, Zacchæo, Latrone illo & aliis multis videre est. At verò in nobis hanc ipsam potestatē ostendit iam recèns in mundū natis, per baptismū à potestate regnóque diaboli eruens, & in sanctā Christianorū communionē filios & hæredes nos adoptans. In quibusdā etiā, sacris literis attestātibus, adhuc materna aluo clausis, hāc magnificauit potentiā: vt in Hieremia, & Ioanne Baptista. Vnū restabat, vt etiā hanc potentiā suam in quorundū conceptione ostenderet, quos ita suis gratiis muniret, vt omni Satanæ intercluso aditu: nul⁹ lethalis sibilus cōtingeret. Et hic magnæ illius diuinæ potestatis aduersus Diabolū, in humanæ redēptionis opere supremus gradus est. Vt ergo cūctis apertū sit, omnē potestatē apud Deū esse, imò suū propriū esse: igitur Ecclesia credit & obseruat, Deū in hoc supremo gradu suī potentiam exercuisse & ostendisse, & præcipuè atque in primis in beata Virgine, qua nemo hac gratia dignior, conseruasse eam, custodiuisséque, vt ne minimū in ea habuerit Satā, vel vnico momēto in suā potestatem importare potuerit. Hoc, inquā, sancta credit & obseruat Ecclesia. Sic etiā in Basiliensi concilio definiuit, nēpe mundā & intaminatā Mariæ conceptionē, nō solū humanæ rationi, verū etiā fidei nostræ, & sacris literis cōformē, & cōsonam esse. Vnde & hodie hæc inter alia modulatur: *De mundissima matre, mundissimus natus est filius, in cælo habens Patrē immortalē, æternum, & in terra matrē omni corruptione carentem*. Vt in cælis Pater est, sic & filius est: vt in terris mater est, sic & filius secundū hominē est. Sed in cælis cū Patre hic Filius omnipotens est, incōprehensibilis est, immensus est, & in terris cū matre mundus & immaculatus est. Ecce, quomodo intaminata virginis Mariæ conceptio omnipotētia Dei præseruari potuit. Si enim apud eū omnis potestas est, hoc potēs fuit facere. Si potuit, igitur & voluit, inquit Anselmus: si voluit, certè factum est. Omnia enim quæcunq; voluit fecit, in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Et hoc primū. Id ipsum & incomprehensibilis ostēdit Sapiētia. Si enim cætera omnia in summa creauit prudētia, nihil profectò hic prætermisit, vbi filio suo selectā matrē. Spiritui sancto honorificū templū, sibique ipsi beneplacitā ancillā creare proposuit. Sed nunquid decebat Dei Sapientiam, vt veritas responderet figuræ, & quemadmodum primus homo ex virgine terram, in quam necdū maledictio venerat, creatus est: ita etiā Chri-

Hiere.1. *Luc.1.* *Psal.134.* *Gene.1.*

stus secundus homo ex matre virgine, quæ nunquam peccato vel maledicto, nunquã Diaboli imperio subiecta fuisset, nasceretur? Nunquid dignũ fuit diuinæ prouidentiæ, suum ipsius templum quod tanquã domũ, corporaliter inhabitare elegerat, ab omni fœditate & impuritate purum præseruare, maximè quãdo multis retro seculis David de hoc habitaculo prædixerat, quia domum Dei sanctitudo decet?
Psal.92.
1.Cor.6. Quid verò perinde pugnat cum sanctitate atque peccatũ? Neque enim hæc duo simul in vno subsistunt subiecto. Si ergo nihil præter sanctitatẽ domum Dei decet: nullus profectò peccato in Maria, quæ proprie domus templúmque Dei est, locus fuit. Ecce, quòd & incomprehensibili Dei prouidentia intaminata Mariæ conceptio, quemadmodũ & pij
Ephe.2. Patres nostri fecerunt, satis constanter asseritur. Quòd si cui libido est, in illis verbis Scripturæ pedem figere atque persistere, quæ dicit omnes filios iræ nasci, atque hinc cõcludere, Mariam ergo in peccatis conceptam fuisse, quod, Omnes, ibi neminem non includat, ne falsitatis arguatur Scriptura: possem & ego alios Scripturæ locos in medium producere, multò absurdiora in specie significantes. Vt: cõmunem omnibus maledictionem Deus mulieri denuntiauit, in
Gen.3. dolore filios pareret. ac ne vna quidẽ ab hac execratione excipitur: imò ipsa experiẽtia ostendit omnibus fœminis esse communẽ. Ergo etiam Maria, necesse erit, suã prolẽ in do-
Ibidem. lore pepererit. Aliud. Omnes homines tãgit seuera illa Dei sententia, quòd sint terra, & necessario in terrã reuertãtur: ergo & Mariæ corpus in terram redeat necesse est, quod & ipsa homo humano corpore animam circũdata fuerit. Vide ergo, quæ consequentia, si in nudis verbis hæseris, ferè expectanda foret. Sed quis isthæc loqui non verebitur? Quis eam sustineret blasphemiam? Si ergo cõpertum habemus, Mariam in tam multis priuilegiatã esse, vt quod virgo conceperit, virgo pepererit, stupente etiam natura ipsa, quòd sine dolore pepererit, etiamsi in omnes communis sit maledictionis fœminas dictata sententia, quod corpus ipsius non sit in terram solutum, etiamsi ipse Deus dictauerit, quemcunque hominem in terram reuersurum: si, inquam, hęc omnia vera esse cõfiteamur, necesse est, sine peccato originali cõceptã esse, licet Scriptura oẽs sub peccatũ includat:
Rom.11. neminẽ excipit, impossibile certè Deo non est. Autori legis semper dispẽsatio legis præseruata est. Qui in tam multis

Mariam

Mariam priuilegio donauit,& in hoc quoque excipere atq; immunem defendere potuit. huius omnis poteſtas & ſapientia eſt. Id enim verbum quicquid vnquam in intaminatam Virginis huius conceptionem innecti poterit, totum diſſoluit. Non immerito pius quilibet hoc diuinæ gratiæ factum miratur, atque Dei magnificentiã laudans, ipſi omnem honorem, omnem gloriam cum ipſo Daniele aſsignat: Benedictum nomen tuum Domine,& laudabile in ſeculum ſeculi. Et qua ratione vtilius hanc præſentem diem tranſigere poſſemus? Quid præterea hodie à nobis poſtulatur? *Lauda Teruſalem Dominum* (Eccleſia canit) *exultent Mariam diligentes. Nam eius conceptum fundauit Rex altiſsimus, gratia præuentum redemptúmque ſublimius.* Nam quẽadmodum olim diluuium ſuſtulit omnes homines ſola arca Noë, & quæ in ea, ſaluata ſunt: ſic & hanc ſuam Deus à peccato immunem præſeruauit arculam, à peccato, inquam, in quo ab origine omnes periere, pereúntq; quotidie homines. Vide qua ratione hodiernæ diei feſtum recolendum proponitur. Quę omnia in eum finem dirigũtur, vt eò commodius Dei opus, & redemptionis Chriſti virtus agnoſcatur. Nec alia ratione hoc ipſo feſto vtamur. Id ergo vt præſtemus, gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti nos adiuuet, Amen. *Gen.7.*

SEPTIMVS SERMO.

NVlla alia hiſtoria maiori cum diligentia in Gene. lib. deſcripta eſt, quàm vbi rectus ille Noë diuino mandato arcam præparauit, vt in eo diluuij tempore aliqui ſeruarentur illæſi. Non ergo mirum ſi, qua poteſt diligentia, Mariam nobis proponit Eccleſia, quæ & ipſa arca Dei, mirè & diligentiſsimè ædificata, in communi omnium diluuio peccati, quo omnes ſubmerſi ſumus, præſeruata eſt. Quamobrem etiam tantùm Dei Opt. Max facinus minimè incogitanter præteribimus, vt alij, qui eò impietatis deuenerunt, vt neque feſtorum, neque Sanctorum deinceps reminiſcantur. His, feſta celebrare inutile atque adeò ſuperfluum eſt: Sanctorum recordari, eóſque in Domino Deo honorari, Deum contumelia afficere eſt, quacunque id tandem ratione fiat. Verùm enimuerò ſi impiè magis quàm religiose venerantur Sancti, ſi cum Dei obliuione obſeruantur, ſi Deo debitus honos iis attribuitur, ſi ab ipſis poſtulamus & ſperamus, quę propriè à Deo dantur, hoc certè diuino cultui contrarium, Deíque honorum diminutio eſt. Neque mihi ea excuſandi *Gen.6.*

anim

animus eſt:attamen non poſſum nõ mirari,cur hac ſola parte diuino cultui timeamus tantopere,quum in cæteris illius honorem nõ tantùm non promoueamus, verumetiã ipſum Deum,atq; reuerendũ nomẽ eius indignißimè execramur, eáſq; blaſphemias ſine reſpectu vllius,ſine correptione,ſine animaduerſione vlla ab aliis ſuſtinemus ac toleramus. Sed & hoc demiror,ꝙ hac ſola parte tam anxiè à peccatis timemus nobis,cùm aliàs, tum in aliis omnibus, nullo timore, nulla formidine, nullóue pudore impingimus, quaſi apud Deũ nullius alterius delicti pœna maneret, nihilq; peccatũ eſſet,præter venerari Sãctos,intereſſe diuinis Miſſę officiis. Cõtra hæc enim duo hodie ex omnibus cãcellis,in omnibus vociferatur ſermonibus.Hęc noſtra ætate ſola atq; maxima peccata mũdi ſunt.Hinc ergo plebs nullũ præterea peccatũ æſtimat ſupereſſe,cætera omnia perferantur vtut enormia, tãtùm nullorũ Sãctorũ memineris,nulli Miſſæ interfueris. Sed nũquid nõ Satanę dolos ſentis?Quod per ſe minimè malũ,plurimi cauſa boni eſt,quaſi peccatũ,quaſi abominationẽ, quaſi execrationẽ diſſuadet,cõtrà,quod per ſe malũ,veréque corã Deo abominatio eſt,vt dulcè & ſuauè incogitãtibus nobis ingerit,ne delicti magnitudinẽ cõſideremus. Et hoc qdẽ ille laborat,vt à pietate deterreat,in impietatẽ pertrahat,il-
2.Corint.2. laqueatos detineat.Nõ ignoramus cogitationes eius,inquit
Ioan.7. Paulus.At meritò nõ neſcimus iſthæc. Filij hominũ,nolite, inquit Chriſtus,ſecũdũ aſpectũ iudicare,ſed iuſtũ iudicate iudiciũ.Quòd ſi tãtus vobis erga cultũ die zelus cordi eſt: incũbite illi,ſtudete illi,ſed & in aliis,nõ in hac parte tãtùm.Si tãtùm vobis à peccatis timetis: ſi tãtùm impietatẽ exhorreſcitis,per omnẽ vitã veſtrã oſtẽdite,vt verè id velle dignoſcamini: neq; enim aliàs ſuſpitione carebitis, quaſi ſub hoc operculo aliud,vt,innouationes,omniúmq; Chriſtianarũ ordinationũ diſsipationẽ moliẽtes.Sed de his alibi ſatis dictũ eſt.Pius quiſq; catholicus nõ cõſentit,nullos Sanctos Dei in memoria habẽtibus,ſed experiẽtia doctis,eiuſmodi diuorũ memorias in multis prodeſſe,multò minus his aſtipulaĩ, qui vt malũ reputãt Deũ in Sãctis,Sãctóſq; in Deo venerari: ſed iis qui Deũ in omnibus operibus, in omnibus etiã creaturis ſuis glorificare didicerũt.Ac tertiò qdẽ minimè in eorũ opinione ſtat,q grãde peccatũ blaſphemiámue æſtimãt,ſi qs dicat,Sãcta Maria pro nobis ora:ſed in horũ ſentẽtiã manibus pedibúſq; it, qui propriæ infirmitatis minimè obliti,
insuffi

insufficientiæ suæ semper viuunt memores, eóque cum diuo Paulo, omnibúsq; piis aliis, omniũ ad Deum intercessiones expetunt. Quæ omnia ideo dico, vt minus hoc aliáq; per anni totius circulũ festa in Ecclesia fastidiamus. Certè nõ impiè ab Ecclesia, sed vt per ea ad pietatẽ adiutemur, nobis sunt proposita. Quòd verò ad hãc præsentis diei festiuitatẽ, multæ variæq; disputationes quondã motæ sunt, at porrò nũc sedatæ, quãdoquidẽ in Ecclesia receptũ est, ac creditur, ꝙ Deus ingens facinus ac peculiarem in virginis Mariæ cõceptione ostenderit gratiã. Cõcedendũ vtique, nos omnes cõmuni lege naturæ nasci filios iræ. In Adam enim omnes peccauerũt, ab eoipso mortis dãnationísq; maledictũ in se tanquã hęreditariũ quid recipiẽtes. Sic & Scriptura omnes homines sub peccatum includit, vt Deus solus inter omnes benedictus, ne quis glorietur. Sed tamen nõ ignoramus ꝙ Deo potestas est & æquitas quẽlibet eximere & libertate donare. Quis enim repugnabit illi, vt nõ quod vult faciat, nec vbi quãtũcũq; volet largiatur? Deinde & illud scimus, ꝙ aliàs quoq; hanc suã liberã potestatẽ in hac ipsa Virgine ostẽderit, quando repugnante naturę ductu, vt integra virginitate cõciperet, & sine omni dolore filiũ pareret, largitus est. Tertiò & illud nouimus, licet incarnationis Christi mysteriũ vltimis mũdi tẽporibus manifestatũ sit, apud Deũ tamen præcognitũ, prædestinatũ, ac definitũ, priusquã hic cõderetur orbis, vt Petrus ait, & à principio ꝑ Prophetarũ respõsa vaticinatũ fuit. Vnde sequitur, hanc quoq; personã fuisse præcognitã, prædestinatã, & in Vnigeniti Dei matrẽ electã, priusquã mundi huius fundamenta locarentur, tum etiã cõsequenter à Prophetis prædictam. Quartò etiã hoc scimus, ꝙ Adam & Euæ primis nostris parẽtibus statim ab initio singularis quædam fœmina, quæ in semine suo diabolo caput esset contritura, promissa fuerat. Quintò certum habemus, hãc ipsam beatã Virginẽ, eam esse fœminã. Ipsa enim nobis illud semen benedictũ illum fructum genuit, qui solus diabolo virtute potior, ipsum deuicit, tulítq; prædã ab origine mundi raptam. Sed & sextò Scripturis attestãtibus didicimus, in maleuolã animã nõ introire Spiritũ sapiẽtiæ, neq; habitare in corpore subdito peccatis. Tum etiã lucis & tenebrarũ, iustitiæ & iniustitiæ, Christi & Belial, tẽpli Dei & tẽpli dæmoniorũ nullã omnino esse communionem. Postremò & illud nouimus, quod in omne tempus templum seu domum Dei sanctitudo deceat. Ex his ergo

Ephe.2. *Rom.5.* *Roma.11.* *1.Pet.1.* *Luc.1.* *Sap.1.* *2.Cor.6.* *Psal.91.*

ergo omnibus cõcludimus, Mariam in initio, ipsóque adeò conceptionis suæ momento, ab omni peccato, diuinę gratiæ & operationis priuilegio præseruatã esse, vt & esset, & fieret digna Dei vnigenito Christo mater. Credimus vtiq; in nullum aliũ hominem tantum honoris cõtulisse Christum, quàm in suam matrem. Nec immeritó. Honos enim matris decus filij, vt è contrario, decus filij honos matris est. Iam verò maius decus, maiórque honos est, præseruare quem ne prolapsus luto fœdetur, quàm post lapsum erigere & abstergere. At quis illo honore diua Virgine dignior? Deinde & hoc certò persuasum habemus, quòd diuinã suã maiestatem Christus præcipuè in hac Virgine ostenderit. Iam verò pro ea maiestate atq; omnipotentia sua ab omnibus hominibus diabolum fugauit. Quid ergo si maius quid matri exhibuerit, atq; diabolo, ne omnino accederet appropiarétue restiterit? Insuper credimus nõ inhonoratũ Christo ab Adã fuisse principium. Sed ille è terra nondum maledicta creatus fuit: quantò ergo ęquius de Christo id cõfidimus quòd ex matre, quæ nunquam vel peccato, vel maledicto subiecta fuerit, natus sit? Postremò etiam credimus Christi matri nõ inhonoratius fuisse principium, quàm ipsi Euæ matri mortis. Hæc verò sine peccato creata ex costa Adæ. cur ergo nõ magis credimus Mariam vitæ matrem sine peccato & cõceptam & genitam esse? Hoc ergo diuinę miserationis opus hodierna festiuitate celebrat Ecclesia. Sed & admonet nos, simus licet tantæ gratiæ indigni, pro suo tamen quisq; gratiæ acceptæ modulo grates Deo persoluat, instemus oratione ad Deum ardentius, vt in nos respiciat clementius, in sua tutela nos conseruet, & ab imminentibus peccatorum periculis defendat pius atque custodiat.

Gene. 3. *Gene. 3.*

OCTAVVS SERMO.

IN corporeis fit, vt læta forma fructum aliquem visu gustúue percipiẽtes, admiremur: nec tantùm fructum ipsum, sed etiam terram vel arborem, in qua natus ille, imò & qui plantauit seu coluit, agricolam prædicamus: in primis verò Deum, qui virtutem naturæ incrementúmque dedit. Quòd si tantũ nobis in iis, quæ Spiritus sunt, rationis prudentiæq; esset, non nunc peculiaris aliquis hodiernæ diei requireretur sermo, quisque pro seipso, quid faciendum cogitaret optimé. Toto anni circulo benedictus ille fructus, admirabile

bile illud ac nobile frumẽti granum Christus Iesus ob oculos nobis ponitur, tanta etiã & tam multa de eo nobis prædicantur, vt sine miraculo quis terram illam atque agrum, vnde natum illud frumentum videre cupiat. Certissimum enim, bonam esse arborem, terrámq; fertilem, quæ tam nobilem fructum produxerit, maxime, quod non dubitatur nullibi, hunc oriri fructum præterquam in vbere ac bono agro. Iam verò hæc solennitas ipsum nobis agrum, in quo ille fructus Christus natus est, demonstrat, nec id simpliciter, sed cum ingenti laude, ita planè, vt si quis rectè cogitationes suas in hoc festum direxerit, non miretur porrò, eiusmodi agrum talem progenuisse fructum. Hic ager beatissima omnium Virgo mater est, qua in cunctis creaturis nil nobilius, nihil est sanctius. Hæc illa ipsa est, quam omnes homines à progenie in progeniem, qui fuerunt, sunt, atque aliquando erunt, beatam sanctámque dixerunt & prædicauerunt, beatam & sanctam in seculum vsque prædicant. Hæc illa quæ in omnibus & hominum & Angelorum creaturis, ipsíque Deo pro fructu, quem nobis genuit, sola vt beneplacita electa est, & dilecta Angelis quidem pro virginitatis puritate: Deo, pro fidei constantia, próque humilitate profundissima. Hic ille ager, qui præ vbertate sua, nulla humana cultura, sed tãtùm rore, pluuia, solísque operatione cœlitus, hoc est, gratia virtutéque Spiritus sancti necesse habuit. Hic ipse ager ita circũuallatus custodiáque munitus vndique, vt nulla patẽte parte infernalis ille serpẽs suo audeat pestiue accedere sibilo: sic diuinæ gratiæ splendoribus oppositus, vt nullis gelicidiis frigoribúsque esset locus. Hæc illa terra à Deo ita benedictionibus imbuta, vt nullũ omnino vel actuale, vel originale peccatum appropinquare posset. Non ergo immeritò hodie pedem hic sistere tantámque formæ lætitiam huius contemplari iubemur agri: nec hoc solùm, verumetiam nostrã calamitatẽ deplorare, quòd tantæ inertiæ agri nil nisi immaturos malósque fructus, imò tribulos & spinas proferimus, lõgè à diuini amoris sole positi, nũc pruina immoto cœlo, nũc tẽpestatibus obrigemus facilimè. Collatis ergo ad inuicẽ his duobus, cũ admiratione, & gaudio licebit dicere: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus vẽtris tui. Et cũ Salomone: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Deinde & ad ipsum vsque Deum nostram meditationẽ dirigemus, à quo omne bonũ procedit.

Ioan. 12.
Luc. 1.
Cant. 4.

Et hic

Et hic quidem optimus diuinorum humanorũque contemplationis ordo. Neque enim satis, nobile illud frumẽti granum Christũ laudibus prædicare, nec rursus sufficit agrum hunc latissimũ aspicere cum admiratione, hoc est, Mariam beatam matrem suspicere. Et illum etiam, qui vtriq; grano frumenti Christo tãtam virtutem, atque agro in quo natum
2. Cor. 1. est illud, Mariæ tantam formæ excellentiã dedit, cogitemus operæ pretium est. Hic verò solus Deus Optimus Maximus est, pater misericordiarum, & Deus totius cõsolationis. Hic
Gal. 4. filium vnigenitum suum nobis donauit, ac misit, ex Maria virgine natum, sub lege positum, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem, hoc est, honorem & hæreditatem filiorum reciperemus. Quæ autem huic apud Deum gratia, quis honos, qua dignitate fulgeat, ex hoc colligitur, quod in ea sola, plus quàm in aliis hominibus omnibus operatus est. Primò quod huius integritatem Virginis diuina potentia fœcundauerit, vt nihil magis virginitati partus obstiterit,
Exod. 3. quàm rubus ille in quo Mosi quondam Deus apparuit, ignis calore consumptus est. Secũdò, quòd ea ipsa ineffabili modo quodam in vnam personam vtranque diuinã humanámque naturam coniunxerit, vnde perpetua inter nos qui in terris, & iis qui in cælis sunt, pax, familiaritas cõmunio se-
Genes. 28. quitur. Quẽadmodũ id quondam Iacob Patriarchę scala quę terram pedibus, cœlum summitate tangebat, in qua angeli ascendebãt descendebãtque: imò cuius ipse Deus summitati innitebatur, ostensum fuit. Tertiò, quòd eã insuper perfecta puritate atque sanctitate ornauerit, corpore pariter & anima, in cõceptione eius, natiuitate tótaq; vita. Et hoc quidẽ huic pręsenti festiuitati seruit. In hoc ergo non tantùm contemplationem nostram, sed & laudes, gratiarũ actiones, orationésque dirigere decet hodie, vt in hanc sententiã aut non absimilẽ pro se quisque meditetur, loquatur, oret: O te ter felicẽ, Virgo beata, quã ipse Altissimus magnis gratiarum donis preuenit, à peccato originali pręseruauit. Benedicta tu nõ inter fœmineũ sexũ modò, sed etiã inter mortales omnes. O quæ tua nũc in deitatis oculis dignitas, quæ hic in terris positã te respexit piissimè? Quãtũ nũc in gloria omnes electos angelos excellis & homines, qui in terris Dei filios omnes præcessisti in gratia? Tibi ò piissime Domine Deus laus, tibi honos: qui hanc virginẽ tam cumulatè donorũ tuorũ gratiis beasti: qui gratiã pariter & misericordiam

tuam

tuam tam manifestè in ea ostendisti. Da clementissime domine Deus, vt sicut illa ab originali macula munda præseruata est, vt dignum vnigeniti tui habitaculum efficeretur, ita & nos ab omni peccati labe mundi, dignam filio tuo domum in nobis præparemus. Huc ergo pius quisque hodie suas cogitationes, Dei laudes, orationes dirigat. Ita enim hoc festum piè collitur, si in aliud ex alio, ex inferioribus ad sublimiora transcenderimus, à Maria ad Christum, ab illo ad ipsum Deum patrem ascendentes. Hinc ergo optimi nascerentur fructus. Gratia Domini nostri Iesu Christi nobiscum, Amen.

IN DIE SANCTI THOMÆ APOSTOLI, EVANGELIVM IOAN. XX. CAP.

THomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas & dixit: Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt.

PRIMVS SERMO, COMPARATIO huius Apostoli cum Ioanne.

IN multis aliis quibus Ecclesia nos per aduentus Domini tempus, nocentissimum peccati somnũ, omnémq; impietatem vitæ nostræ deseramus, hortatur & admonet, seuerus ille Baptistæ clamor præcipuum est, eáq; propter duobus Dominicis diebus illius clamoribus, non sine causa, vt illo tempore dictũ est, occupati fuimus. Nunc porrò hac festiua die, appropinquãte natalis Domini festo, vt quæ præterito tempore audiuimus penitius animis nostris insideãt:
Matth.10. alius quoq; concionator Ioanni adiungitur, ipse nempe Tho
Mar.16. mas Apostolus, cui ipse Christus prædicandi munus delegauit: intérq; eos annumerauit, qui suum suiq; regni Euangelium declamaturi erant omnibus. Eam igitur ipse Thomas (vt in hodierna lectione Euangelij audiuimus) clamantis vocem edidit, quæ meritò omnium piorum mentes in admirationem & deuotionem induceret. Quam & ipse Christus exclamationem vt piè rectéq; credentis vocem agnouit &
Ioan.20. approbauit. Quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Collatis igitur ambobus Ioanne & Thoma, vnáq; eorum prædicationibus, quid
Num.10. nisi eas duas argenteas illas tubas, quibus populum suum quondã Moses conuocabat audimus? Sed vltrò hi duo nostri causa hodie conueniunt, Ioannes & Thomas: & quidem adhortationibus summoperè egemus. Primò enim iam tē-
Rom.13. pus est à somno surgere, quando iam dudum ex Paulo, quòd nox præcesserit, diésq; appropinquauerit, audiuimus. Secundò, omnino opportunum est surgere, ac Christo non solùm appropinquanti, verumetiam in foribus & propè stanti obuiam procedere. Sic enim hodie nobis acclamatum est. Nolite timere: quinta enim die veniet ad vos Dominus Deus vester. Tertiò, iam necessarium maximè est, vt nos vndiquaque muniamus quàm diligentissimè, ne tantam nobis gratiam præripiat, vel tantis nos donis spoliet Satan, scientes nihil illi tam primum esse, quàm Christum nobis facere inutilem. Postremò & vrgēs causa adest, vt præparemus corda nostra, à peccatis emundantes ea, atq; omnigenis pietatis virtutibus ornemus: quãdoquidē summa nostræ salutis in propinquo est festiuitas. His tantis rebus denuntiandis non vnica tuba sufficit: ideo ergo duabus arduũ clagētibus hodie

vtimur. Ioannes & Thomas non dormiẽtes solùm, verũetiã demortuos, Ioannes in Iudæa, in India Thomas clãgore suscitant. Id quod in nobis etiã præstarẽt hodie, nisi ipsi aures nostras obturantes à veritatis sono auerteremus. Quẽ enim non commoueat, quod de Ioanne testatur Lucas? Erat Ioannes prædicãs baptismũ pœnitẽtiæ in remissionẽ peccatorũ. Sicut dixit Isaias Propheta: Vox clamãtis in deserto, parate viã Dñi. Sicut dixit Isaias Propheta: Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas, & videbit omnis caro salutare Dei. Hæc diui Ioannis totũ mundũ clãgore implẽs buccina. Clarè enim insinuat neminẽ huius salutis fore participẽ, qui se nõ antè pœnitẽtiæ submiserit. Sed & docet, regnũ Christi omnino nouos mores nouãq; vitã in nobis requirere. Vt enim Christus suo aduentu noua facit oĩa, mõtes pręaltos, i dest, Iudæos superbos humiliat: valles profundas, id est Gentes humiles in agnitionem Dei extulit: prauã nodosámq; mundi doctrinã suo Euãgelio direxit: asperã, iniquã peruersámq; impietate doctrinã Gentiũ æquã & planã fecit: sic etiã necesse erit tota vita nostra innouetur ita, vt qui antè mõs ꝑ superbiæ tumorẽ extitit, deinde vallis, hoc est, per humilitatẽ efficiatur submissus: & qui quondã per desperationẽ ex peccatis vallis, in sublimia cælestis gratię exurgat: & qui quondã prauæ volũtatis, iniquã viã sectabatur, nunc porrò cõiunctã sua cũ Dei volũtate, suã vitã diuinis legibus adęquet. Qui deniq; asper, hoc est, in proximũ & fratrẽ inhumanus immitísq;: nunc tandẽ per cõpassionẽ reddatur, & fiat mitior & benignior. Hæc ergo Ioannis cõcio, aut certè præcipua eius pars fuit, quã nos auidis auribus audire optimum procul dubio esset, quoniã tãgit oẽs, qui nulla præeunte pœnitẽtia, imò apertissima impietate tantũ Christianũ nobis vendicamus nomẽ, déq; Christi benignitate plurimũ cõfidimus. At neutrũ horũ Ioannes cõcedit. Aut ergo Ioannes errauit, aut nos à veritate deuiamus. Sed Ioannes errare nequiuit, vt qui à Deo missus, à Spiritu sancto agitat⁹, & ad quẽ sermo Dei factus est. Sequitur ergo ꝙ nos ipsos seducamus misere. At hæc sufficiãt de Ioãnis dixisse buccina. Diuus Thomas noster pari clamauit studio, licet cũctaretur. Sero enim attestãtibus licet Apostolis se vidisse Dñm, resurrexisse credidit. Nec potuit credere quod nõ di licerat visus tactúsque sensibus. Id quod singulari quadã Dei ordinatione factum

1. Tim. 4.
Luc. 3.
Isa. 40.
2. Cor. 5.
Luc. 1.

credimus, vt primò apparente Iesu, Thomas nõ adesset, nec postea crederet, vt vel sic per occasionem secundò appareret Iesus, suæq; veritatem resurrectionis clarius demonstraret, ipsum cunctantem Apostolum ab errore & incredula men-
Luc.23. te conuerteret. Non enim suos in erroribus perire permittit pius Dominus. Quemadmodum ergo in ipsa passione sua Petrũ tertiò se negantem respexit; ita etiam hunc incre-
Psal.36. dulum Thomam nunc docet pius magister, vt Scripturæ sua maneat veritas, quæ dicit, Iustus cùm ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Neque tamen e vestigio Thomã ab incredulitate eximit, octiduo antè probat: tandem verò vbi iã de aduentu desperare potuisset nunquam reuersurum esse Dominum, ecce in foribus adest: imò medius inter ipsos præsto est: isthęc Deo in aliis quoque cõsuetudo est: vbi minimè speratur, adest præsentius. Interea tardat, suámque manum remoratur, probãs nos, nec tamen omnino emanet. Vnde nec immeritò Propheta nobis occi-
Abac.2. nit: Expecta Dominum si tardauerit: veniens enim veniet, & non tardabit. Quod autem Christus non nisi peracto octi duo ad suos redit, indicium est, nos nunquam verè ac plenè Deum posse agnoscere, dum septem hi dies sunt, hoc est, quousque hæc vita manet: vbi autem octaua orta fuerit, hoc est, quando generalis omnium resurrectio venerit, tunc Deum, sicuti est, videbimus, ibi porrò nullus dubietatis lo-
2.Cor.13. cus erit. Interea verò Apostolorum sequamur exemplum,
1.Ioan.3. qui vnà manebant congregati, experti semel charitatis mu
Matth.18. tuæ & concordiæ fructus. & ꝙ Christus (vt charitatis amator) tunc maximè se ostendat, quando vnanimes in suo nomine nouit congregatos. Eam ob causam ergo Apostoli manent vnà congregati, sperantes se Dominum reuertentem visitaturum. Neque verò eos fefellit opinio, & hoc ipsum Thomam coniunctum illis seruabat. Semel sese à grege segregauerat, suo id dãno maximo: spoliauerat enim seipsum magno contẽplationis Dei bono. Congregatus igitur aliisque iunctus, cõmuni gaudio & consolatione participat. Mox enim se mediũ videndũ offert Iesus. Rursus clausis venit ianuis, se iã porrò clarificatũ & immortale corpus cui nihil obesset, habere insinuans. Medius inter oẽs stat: eũ enim locum post resurrectionẽ sibi suũ elegerat. Ab illo vtiq; tẽpore nul
Matth.18. li obscurus, credẽtibus suis oĩbus in finẽ vsq; mundi vult es-
Ioan.20. se pręsentissimus. Adhęc rursus pacẽ precatur, vt bis vna illa

priore

priore apparitione fecerat, omnibus, ne quid dubitarent se pacem inter Deum fecisse & hominem, id quod aliàs perterritis tardisq; conscientiis credere difficilimum est. Secundo, vt sciret pacem illā, quam Christus ipse daret, summum bonum esse. Tertiò, vt triplicem à Deo pacem petere discerent: internam, externam, & sempiternam. Verùm super hæc omnia ad Thomam, vt plus cæteris instructionis egentem Christus conuertitur, quem non nauseat, eò quòd non malitia, sed pusillanimitate peccasse non nescit. Atq; hoc ipso verū ostēdit quod Dauid cecinit: Sicut pater filiorū suorū, ita misertus est nostri. Ipse enim agnoscit factură suā. Quod autē Thomę dicit: Infer digitū tuū huc, & vide manus meas, & affer manū tuā, & mitte in latus meū, & noli esse incredulus, sed fidelis: se nō nescire absente se Thomæ procacitatē linguæ, insinuat. Tū ꝙ attrectare eū iubet, fit vt eò facilius credat Apostolus, & per externā attrectationē Magistri, interna cordis vulnera sanarētur discipuli, tū etiā nostra cōfirmaretur fides & robur sumeret: imò vt si recusamus iis credere, qui post resurrectionē Christū viderūt, saltē fidē habeamus iis, qui & viderūt, & suis manibus attrectauerūt. Pòst enim de deitatis illa summæ triade fidē, pręcipua in Christi resurrectione solatia nostra cōstāt, vt Paulus attestatur. Si confessus fueris Christū (intellige, ꝙ patri Deo æqualis sit) & credideris in corde tuo, qm̄ Deus à mortuis eū excitauerit saluus eris. Ideóq; Christus dicit: Noli esse incredulus, sed fidelis. de promissionibus & verbis meis ne dubita, etiā si impossibilia videātur, quādo iā nunc in me cernis & palpas, quod ante iniquū & impossibile arbitrabaris. Et hæc regula omnibus præscripta, ne sint increduli, sed fideles. Ecce quantum requirebatur, vt Thomas ad suam exclamationem induceretur, sed quò tardius eò perducitur, eò deindè audentius & honorificentius confitetur: Dominus meus & Deus meus, inquit. At hic mihi mirificam Dei manum vide. Quis crederet ex tam pertinaci incredulitate tantam venire fidem, & tam citò? Sic nec quisquam latronem saluum, nec Saulum Apostolum fore putauisset. vtrunq; tamen factum est. Nullius ergo hominis, quoad hic vixerit, salutē in desperatis habebimus: Quo autē huic Apostolo pręter omnē spem & expectationem contigēre. Videbat & palpabat, ꝙ Christus verè resurrexisset. Adhæc audiebat ipsum quoque quæcunq; ante dixerat nouisse. Atque

Psal.102. *Rom.10.* *Ioan.20.* *Luc.23.* *Act.9.*

ideo eum dominum suum confitetur & Deum. Dominũ, ꝙ mortem deuicisset: Deum, quod omnia etiam abscondita nosset cordium. Et hæc vera perfectáque nostræ fidei confessio est, similis per omnia confessioni Petri, vbi dixerat:
Matt. 16. Tu es Christus filius Dei viui. Quãquã Thomas apertius & clarius omnia, quòd Christum non dominum solùm, verũ etiam confitetur Deũ: nec hoc simpliciter, sed suum dominum suúmque Deũ. Et hic cardo rei vertitur. Neque enim satis est credere, ꝙ Christus sit dominus & Deus, nisi etiam quòd tuus dominus tuúsque Deus sit, tota mente confidas, hoc est, in ipsum speres, omniáque bona ab illo expectes.

Vide ergo, hæc Thomæ concio est, qua hodie exhortamur, nec immeritò. Vtut enim verbis breuissima, ea tamen omnia comprehendit, quæ nobis scitu sunt necessaria. Vt, quid de Christo credẽdũ, nempe quòd dominus sit & Deus: deinde, quid ab illo quærendum, nempe auxilia vti à Dño, salutem, quasi à Deo. Postremò, quod illi debeamus: nempe, obedientiam tanquam Domino & fidem, cum spe & charitate, vt genuino Deo nostro. Animaduertis ergo, quanta & quàm multa Christus paucissimis his nos doceat verbis. Et hęc quidẽ maximè omnium necessaria. Audiamus igitur ambos hos buccinatores: audiamus diligenter Ioannis & Thomæ buccinas. Veneremur vt viros sanctissimos. Precemur Deum, vt cordium nostrorum reseret abdita, hæc hisq; similia audiamus, cogitemus, & diligentissimè opere impleamus, Amen.

SECVNDVS SERMO DE fide S. Thomæ.

INter alia multa, quæ in nobis corripienda sunt meritò, nõ infimum locũ tenet, quòd tam tardè quæ nobis commoda essent, videmus: cõtrà tam oculati sumus, si qd vsquã, quod ad tegenda delicta nostra arbitramur facere. Id quod clarissimè videmus in præsentis diei Euangelica lectione, vbi leuissimi quique Christiani non Christianè nil aliud vident vel obseruant, quã ꝙ ita serò resurrectionẽ Christi credidit Thomas: imò ꝙ quodãmodo pertinaciter contrà pugnat, certa licèt dent cæteri signa, & nõ ꝙ aliorum relatione obiter audierint, sed ꝙ viderint referrent. Hoc tantũ, inquã, inutiles illi homines ex hoc Euãgelio obseruant, arbitrantúrque se nihil oportere, hoc prætextu, nisi ꝙ videant, credere.

credere. Quod verò alibi Scriptura huic laudi tribuit, nolunt discere: imò nec in sequētia statim hac ipsa lectione nolūt vi-videre: nempe ꝙ tam citò idē ille Thomas noster abiecta incredulitate sua mox constantissimè fidē suam confitetur, cùm clamat: Dominus meus & Deus meus: & ꝙ ideo à Christo laudatur. Quòd si in aliis etiā idē facere animus est, id solum quod peccatorū leuitatisq; nostræ operculum arbitramur, ex Euangelicis lectionibus enucleare, alia omnia negligere: nunquā profecto Christiana religio pristinum recuperabit statū. Taceo interim minimè Christianū esse, ex sacris Scripturis solùm si quid mali est, excerpere, cū D. Paulus prudētes in bono, simplices verò in malo velit esse: hoc est tales sumus, qui facilè quod bonū est videant, malū autē videntes, quasi minimè videamus. Porrò bonum & malū in diuo Thoma habemus propositū. Malum erat, ꝙ Apostolis credere recusabat resurrectionē Christi annūtiantibus: Bonum verò, ꝙ tam facilè ad fidem cōuertitur. Vtrūq; describit Ioannes: vtrunq; audiamus. Et principiò quidē nō approbandū est. Thomas, referentibus ipsi Coapostolis, nec vno solo sed omnibus simul, lætum illud nuntiū resurrectionis Domini, tā procaciter obganniit: Nisi videro in manibus pedibúsq; illius fixuras clauorum, & mittam manū meam in latus eius, nō credam. Sed minimè mirandū. Nam & homo ipse, & non solus inter discipulos, in quo Christus defectū aliquem cōperit. Petrus ipse non absimilia loquitur statim ante passionē, & quasi Christo veritatē dicenti repugnat, cùm audiret modò, Non potes me sequi, sequêris autem postea: recusat credere. Cur, inquit, non possum te modò sequi? Animam meā pro te ponam. Et vbi Christus ait, ꝙ ter se negaturus esset, necdū vera dicenti credidit, imò loquitur audentius: Et si, inquit, omnes scandalizati fuerint in te: ego nūquā scandalizabor: imò si oportuerit me mori tecū, nō te negabo. Quod si id in Dominū ausus fuit Petrus, cur nō & in cōdiscipulos Thomas? Quin idipsum quod Thomas, cæteri oēs facturi erant Apostoli, si à solis hominibus Christū surrexisse audiuissent. Neq; enim mulieribus Christi resurrectionem significantibus crediderunt. Sed & Christo seipso manifestante, cū ipsis colloquente, vt viderent & palparent iubente, corámquecomedente, dubitauerunt, putantes se spectrum videre. Nō ergo mirandū illud in solo Thoma. Nemo itaq; sinistrè iudicet de quopiam homi-

Rom. 16.

Ioan. 13.

Ioan. 20.

Luc. 24.

ne,in tentationibus ſuccubête.Si enim tu idem ſuſtineres,grauius fortè delinqueres.Quòd autem Ioannes incredulitatem Thomæ ita propriè depingit,nó detrectandi,aut aliis ſua vitia obiiciendi id factum eſt libidine,quemadmodū nec eo animo alij Euāgeliſtæ Petri lapſum deſcripſere. Minimè.In lapſu Petri hoc ſolū docere voluerunt,ne quid nimium quis ſibi polliceatur de ſeſe,vel in ſua virtute confidat.Sic Ioannes id deſcriptione incredulitatis Thomæ, proprietatem naturæ noſtræ inſinuare voluit. Nudo verbo non credimus,niſi co-
Ioan.4. râm videntes palpemus. Quemadmodum & Chriſtus Regulum ea propter corripit: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Quare ſemper cum Apoſtolis precemur neceſ-
Luc.17. ſe habemus:Domine adauge nobis fidem.Et: Credo Domi-
Matt.8. ne,adiuua incredulitatem meam.Videmus ergo propriā noſtram infirmitatem in Thoma. Videmus & iudicia Dei, qui nonnunquā vt ſui labantur permittit, vt deinde vbi dextra cœleſtis porrigitur: diuinam opem & miſerationem agnoſcant rectius, vtq; alij timidius cautiúſque ambulēt. Sed hoc quoque cogita, Thomam hoc facto perſonam geſſiſſe Iudaici populi: ij ab initio vſque modò idipſum quod Thomas, faciunt. Vtut enim multa illis Apoſtoli annuntiarunt, & etiamnū hodie tota Eccleſia profiteatur Vidimus Dominū,in incredulitate tamen ſua ſemper perſeuerāt, nec vnquā
2. Cor. 3. credituri,quo vſque Deus velamen oculorum ipſorum tandem abſtulerit, ipſum Chriſtum ipſi videant.Atque hæc de incredulitate Thomæ dixiſſe ſufficiant.Porro & fidem eiuſdem audiamus,quam omnibus credentibus idem deſcripſit
Ioan.17. Apoſtolus. Dixerat quondam Dominus Ieſus, idque ipſum impleri neceſſe fuit. Pater:quos dediſti mihi,cuſtodiui: & ne-
Ioan.10. mo ex eis periit, niſi filius perditionis. Et rurſus: Nemo de ouibus meis peribit: & nemo eas, de manu mea tollet. Pater,qui mihi dedit eas, maior eſt omnibus.& nemo eas tollet de manu Patris mei.Propterea nec Thomas periit in incredulitate ſua. Chriſtus eripuit. Huius gratia, denuo Apoſtolis ſe manifeſtat, omnibus pacem precatur,at mox ad Thomam ſe vertit:uſque verbis alloquitur,vt exaltata voce prorumpat:Dominus meus & Deus meus. Cui etiam reſpondit Dominus:Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: Beati qui non viderunt & crediderunt. Tantum de fide Thomæ ſcripſit Ioannes,omnia prægnantia verba,quæ me illius hiſtoriæ vete-

ris

ris Testamenti admonent, vbi filij Iacob crescente fame in Aegyptum perrexissent: atque à fratre suo Ioseph, quem non agnouerant, frumenta emerent. Iuniorem nátu fratrem domi reliquerant, sed benè illius recordatur Ioseph: quærit de eo, nec requies donec coràm videat. Etsi autem protraheretur id longo tempore, suscipitur tamen in summa dilectione & amicitia à fratre Ioseph Beniamin, nec minus, imò cumulatius dimittitur. Nec secus hoc ipso Thomæ accidit. Christus frumenta inter Apostolos distribuit, cùm ait: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Dedit eis cibum in viaticum, cùm ait: Pacem meam relinquo vobis. Habebant & sacculos ad summū impletos, quando Ioannes de illis dicit, Gauisi sunt discipuli viso Domino. Thomas autem non erat cum eis illo tempore. Pater eum domi seruauerat, hoc est, diuina Patris prouidentia factum est, vt non adesset cæteris Apostolis illo tempore Thomas, vt deinde euidentius doceretur, quòd verè à mortuis resurrexisset Christus. Neque enim propterea in obliuionem abiit, quia tunc abfuit: nec reiicitur quòd non cum aliis credidit, quòd serò ad fidem reuertitur. Imò illius gratia comparet denuo, peculiarique eum donat priuilegio. Infer digitum tuum huc, & vide fixuram clauorum. Nihil ergo minus quàm cæteri etiam Apostoli inde retulit Thomas. Id quod his colligitur verbis, quum dicit, Dominus meus & Deus meus. Ostendunt enim primùm fidem eius, quibus quid de Christo credendum, insinuat manifestissimè. Deinde & obedientiam eius suscipimus, quòd Dominū confitetur Christum. Postremò & spem, quòd Christum confitetur Deum. Ac demum dilectionem suam minime vulgarem, quòd eundem Dominum suúmque Deum vocitat. Sed nónne pleno tibi gaudere videtur sacco, qui hæc quatuor in sese comperiens, confitetur palam, fidem, inquam, spem, charitatem, & Dei mandatorum obedientiam? Hæc omnia in vno Thoma, quæ non verbis modo, sed & factis, tota vita, atque adeò sua passione ostendit, vnde pro merito a Christo celebratur. Quia vidisti me Thoma, inquit, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt. Quasi diceret. Oculis tuis Thoma, vidisti me, manibus tuis attrectasti me, corde tuo agnouisti me, nec cæcus, nec piger, nec permansisti pertinax. In vita mea, in morte mea, in resurre-

Gen. 42. et 43.

Ioan. 20.

ctione mea vidisti me. Vidisti docentem me populos, vidisti liberantem, vidisti triumphantem. Constanter credidisti corde, fideliter confessus es ore, perseueranter id ostendisti operibus. Beati omnes ita me confitentes, ita credentes, corporalibus licet me oculis nunqu m viderint. Atque hoc quidem verbo, omnes nos ad imitationem Thomæ confessionis nos, attrahit. Hoc, inquam, verbo consolatus nos, fore, vt æquè salutem consequamur nos, qui núquam vidimus Dominú Iesum corporaliter, nec videbimus hic, atq; illi qui viderunt, modò crediderimus. Sed & incredulos his verbis præuenit Christus, ne arbitrentur sua causa Christum rursus, quemadmodum Thomæ sese manifestaturum. Tibi, inquit Christus, Thoma, datum est, rursum videndum me offeram: cæteris autem non sic, quibus verbo meo assentiri satis sit. Beati qui non viderunt, & tamen crediderunt. Illuminet & adaperiat omnium nostrûm oculos pius Dominus:.& in plenam sui agnitionem nos dirigat, Amen.

IN DIE S. STEPHANI EVAN.

MATTH. XXIII.

DIxit Iesus Iudæis, Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatē: vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filium Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis: veniēt hæc omnia super generationem istam. Hierusalem Hierusalem, quæ occidis Prophetas & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Di-

co enim

co enim vobis, non me videbitis à modo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

EODEM FESTO EPISTOLA
ACT. VI. ET VII. CAP.

Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano, & non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur. (Tunc submiserunt viros, qui dicerent se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Mosen & Deum. Commouerunt itaque plebem, & Seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in Concilium, & statuerunt falsos testes, qui dicerent: Hic homo non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legem: audiuimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones quas tradidit nobis Moses Et intuentes eum omnes, qui sedebant in Concilio, Cap. 7. *viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.) Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant in eum dentibus. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei virtutis. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eÿcientes eum extra ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum, inuocantem & dicentem: Domine Iesu, accipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit.*

PRIMVS SERMO, QVOMODO hæ festiuitates natali Domini iungantur.

QVOD Ecclesia alia adhuc festa Natalis Domini solenniis coniungit, quibus corporalibus exercitiis, vanisq; mundi curis vacaremus, nemo quasi vacuũ ratione aspernet. Optimo enim id & Christiano planè fit proposito, cùm vt & melius

melius & diutius mentis nostræ perduret deuotio, tum etiam vt Dei mirabilia cogitandi temporis angustia non prohibeamur. Sed & penitius discamus, & agnoscatur nouus noster in mundum natus Rex, & fides nostra sumat inde augmentum. Nihil ergo his festis diebus præter laudem Dei, nostrámque salutem, quæritur. Nemo igitur paucis his diebus ab opere manuario solicitudinibúsque vacare, quo in sola Dei filij natali occupetur, difficilem se præbeat. Si enim mundi huius filij, totos menses, ne dicam integros annos sine difficultate nonnunquam impendunt, vt paululum lucelli faciant: cur nos pauculos dies iuxta Domini Iesu præsepe, vbi diuitias veras nulla etiam comparatione in infinitum cunctis mũdi huius opibus maiores inuenimus, morari grauamur? de qua diffusius heri dictum puto. Sed hinc difficultas illa, quòd non minima inter nos hominum pars his diebus ad otium, ad comessationes, ad ebrietates, ad lusum & iocos, ad peccandum miserè abutitur: vnde fit sæpenumero his diebus plus cæteris vbique peccetur. Sed non ea horum dierum instituendorum causa. Non hoc piorum Patrum nostrorum exemplo didicimus. Illis enim hi dies nihil aliud, quàm continuatio, & duratio, & perductio quædam deuotionis, indefessa quædam diuini honoris diligentia, & constans sibi per omnia Dei Opt. Max. mirabilium admiratio erat. Non profectò vna diecula, nec duo, vel etiam tres tanti partus meditari magnalia sufficiunt: totius vitę nostræ huic rei tempus postulatur. Huius quidem nos commonefaciunt illi festi dies. Quanquam autem obiter intuenti, videntur non Christum, sed Sanctos respicere, quòd hodie Stephani, cras Ioannis fit memoria: propriè tamen eò tendunt vt simul vnáque cogitemus, quomodo se Christus per semetipsum, quo modo etiam in Sanctis suis se exhibuerit mundo. In persona Christi quatuor nobis Ecclesia proposuit heri, facta mirabilia, verba consolatoria, magnos fructus, exempla salutaria. Eadem nobis etiam in Sanctis suis Christus exhibet. Quæris quomodo? Sume tibi ad manus
Act. 6. ipsum Stephanum. Sic enim de eo scriptũ legimus: Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat signa magna in populo. Vide ergo & hìc tibi mirabilia. Insuper & alia in ipso consideramus, æquè mira atque illa, quòd tam patienter patiebatur, quòd tam lætus ac volens in mortem abiit, quòd in his omnibus magis pro persequentium, quàm pro
propriis

propria suiipsius salute rogauit. Atque hæc illa verè miracula, quæ non natura in nobis, sed diuina perficit gratia. Adhæc certissima signa sunt, Christum cor hominis inhabitare. Id quod ipse Stephanus testatur: Ecce, inquiens, video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Ex illo fonte eiuscemodi facta promanant. Quàm diu terram, quæque terræ sunt, cogitationum intuemur oculis: nihil horum efficimus. Qui enim de terra est, de terra loquitur, ipse terra. at oculos in cœlum subleuantes, Deúmque suspicientes, tunc tandem istiusmodi in nobis perficiuntur opera. Sic & in Maccabæis legimus, quòd quondam vbi Antiochus credentes à Dei lege ad idololatriam tormentis cogere voluisset, constantis fidei matrona liberos suos admodum piè cœlum suspicerent, Deúmque cogitarent, hinc nec tyrannum nec ipsam mortem etiam timerent, futurum fore, cohortata sit. Idem & Apostolus ille Gentium de quibusdam prædicat: Direptionem, inquit, bonorum vestrorum cum gaudio accepistis, scientes vos habere in vobis potiorem substantiam in cœlis ac manentem. Ecce ergo primum, nempe quòd Christus etiam in beato Stephano magnalia operatus est. Sed & consolatoria verba in diuo Stephano comperimus, quòd dicit: Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Non impiis quidem persecutoribus illis hæc verba vllam consolationem adferebāt: imò & obturatis auribus audire recusarunt. Terrenis tantùm inhiantes nulla animi afficiebantur lætitia, quòd cœlum apertum audirent: piis verò & fidelibus nihil amabilius, nihil est iucundius, quàm audire cœlum apertum esse sibi, & quòd Iesus à dextris Dei stet, se defendat: imò quòd à dextris diuinæ potentiæ adstet paratus, in omnibus angustiis, in omnibus aduersitatibus, ad eruendum & liberandum. Hoc ergo secundum signum, quod Christus in diuo Stephano operatus est, quòd tam consolatoria verba loquutus est. Tertiò & magnos fructus, maxima dona in hoc Stephano videmus. Stephanus, inquit Scriptura, plenus gratia & fortitudine erat. Et, Stephanus plenus fide & Spiritu sancto. Nónne autem hęc magna sunt dona Dei? Vnde enim illa Stephano, nisi à Deo? Ecce ergo & tertiò hoc sese Christus in Stephano ostendit.

Act. 7. · Ioan. 3. · 2. Mac. 2. · Hebr. 10. · Act. 7.

Postremò nec desunt in illo salutaria exempla, & quidem multæ consolationis illa, maximè quòd non maledicebat, nec obganniebat, cùm malediceretur, & quòd pro inimicis

ſuis orabat, cùm lapidaretur. Id quod nemo præter vnum Chriſtum in eo operatus eſt. Videmus ergo hoc ipſum Chriſtum in Stephano operatum eſſe, quòd in ſeipſo antè in natiuitate ſua exhibuit: facta mirabilia, conſolatoria verba, magna dona, ſeu fructus vberrimos, ſalutaria exempla. Quia ergo nihil in Stephano præter Chriſtum, & ſua facta, meritò & hæc feſtiuitas natali Domini ſubnectitur, in hoc nobis ſeruiens, vt rectius agnoſcatur Chriſtus. Reſtat ergo vt eo modo ſuſcipiamus, & honorificentius tractemus eum, quàm vel Bethlehemitæ ſuſceperunt eum in propria perſona, vel Iudæi, vt hodiernum Euangelium docet, tractauerunt eum in membris ſuis. Magna enim certè diuinæ pietatis miſeratio eſt, quòd Chriſtus Prophetas ſuos in hunc mundum mittere non ceſſat. Contra ingens quoque ingratitudo eſt, quòd mundus hic nequiſsimus, eius generis à Deo miſſos Prophetas non tantùm non ſuſcipit, verumetiam plerunque & maximè iniuria afficit, & perſequitur, vt apertiſsimè in Stephano videre eſt, in quem perſequutores ſui dentibus ſtridebant, impetum in eum facientes, & extra portas eiicientes: & quem lapidabant qui pro ipſis orabat, annuntians illis cœlos eſſe apertos, & Ieſum qui ab ipſis crucis pœna damnatus eſſet, in omnium auxilium paratum coram Deo ſtare, vt vnicus inter nos & Deum mediator. Certè horrendum iudicium futurum expectatur, ſi, vt veriſsimè expectatur, & hoc ipſo Euangelio Chriſtus prænuntiat, ſeruorum ſuorum ſanguinem vindicabit Deus in mundo. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam, omnis ſanguis iuſtus à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare. Fugiamus ergo è mundo, *Apoc. 18.* ne ſimul cum ipſo damnemur. In eam concedamus partem, vbi Chriſtus cum omnibus electis ſuis ſtat, vt ipſius gloria & ſempiterno regno participemus, Amen.

SECVNDVS SERMO, CVR peracto Natali Domini, ſtatim de Sanctis habeatur memoria.

MIrabitur fortè quis, nec id ſine cauſa, hodie: quandoquidem Eccleſia heri natalem Domini Ieſu tanta celebrauerit lętitia, tantáque exultatione, tanta de eo, vti verò Meſsia,

Meſsia, indubitata Dei hominíſque ſobole, & cantando & prædicando per totum hunc Chriſtianum orbem denuntiauerit: cur hodie tam repente ad alia, nempe à Chriſto ad Stephanum, hoc eſt, à domino ad ſeruum, à Deo ad creaturam, conuertatur. Quin huius ignorans cauſas, aut aliàs faſtidiens quicquid in Eccleſia peragitur, occaſionem inde calumniandi & detrectandi de Eccleſia, vt quæ à Chriſto nos ad Sanctos dirigat, aut Sanctos pari cum Chriſto honore dignetur, aut Chriſti honoribus detrahat, præter hunc aliam quandam ſalutis denotet viam, piſcabitur. Sic enim quibuſdam mos eſt Eccleſiæ interpretari ordinationes, vt Chriſto iniuriam fieri arbitrentur, ſi quando vel in minimo recordamur Sanctorum, vel quàm prudentiſsimè de iis verba faciamus. Vt ergo ceſſet eorum calumnia & in Eccleſiam detrectatio, initio huius ſermonis, rationes reddere, cur ſtatim peracto natali Domini quorundam Sanctorum in Eccleſia habeatur memoria, viſum eſt operæpretium. Nemo ergo neſciat, non eum Eccleſiæ morem, vllius Sancti, quotquot vel hac ſeptimana, vel alias ſuas habent memorias, feſto nos à Chriſto abſtrahat, quinimo rectà ad ipſum adducit. Nulla profectò hi feſti dies alia ſunt inſtituta ratione, quàm vt beneficium Chriſti, hoc eſt, gratia & effectus, intentio & fructus ſanctæ natiuitatis illius apprehendatur & cognoſcatur rectius. Neque enim vllo noſtro commodo tot inſignitus eſſet titulis, quòd Rex ſit Chriſtus, quòd omnium regum Rex, quòd dominantium dominus, & ſi qui ſunt alij, quorum heri mentionem fecimus, niſi noſtri commodi iis vteretur. Quanquam autem abundè id ſatis Scriptura paſsim demonſtret: plurimum tamen ad rem facit, iuxta Scripturam proponantur alij, in quibus clariſsimè videre liceat quid & Dominus Ieſus Chriſtus in nobis hominibus operetur. Imò totius ſacræ Scripturæ autoritas vileſceret nonnihil, ſi tantùm verbis conſolari nos velit, non etiam aliquem exhibere, in quo promiſsiones ſuas compleuiſſet Chriſtus, poſsit. Quemadmodum ergo Scriptura non modò promiſsiones Dei nobis denuntiat, ſed etiam plurima exempla, in quibus non nuda verba aut inanes promiſsiones eſſe perſpicimus: ita etiam facit Eccleſia. Heri Chriſtum nobis vt fundamentum & angularem propoſuit lapidem, cui tutò coagmentamur: qui & ipſe fons eſt, vnde omnes omnis ſalutis promanant riuuli. Ne verò quis dubitet, omnes certò ſcia

tò ſciamus vera & indubia eſſe, quæcunque vel angelici cœtus vel homines de hoc puero Chriſto magna prædicarunt, mox ecce proferuntur exempla, in quibus videmus, immobiles perſiſtere, quicunque in Chriſtum coædificantur, quibus gratiarum donis ſe ſequentes ditet & remuneret. Huius rei cauſa tantùm, hodie ſancti Stephani habetur memoria, eadem etiam aliorum Sanctorum per annũ, non vt per hæc à Chriſto ſeducamur: ſed vt & Scripturis doceamur, & exter nè ipſis oculis veluti videamus quid nobis à Chriſto ſperandũ, quid in nobis operetur, & quales nos eſſe cupiat. Quicquid, inquã, his feſtiuitatibus peragitur, omne eò dirigendum eſt, vt eò Chriſtus agnoſcatur rectius, quæratur diligentius, diligatur vehementius, teneatur fortius. Hanc ergo eſſe Eccleſiæ voluntatem in his feſtiuis diebus, inde colligitur, quòd licet recordetur Sanctorum, quotidie ta-
Pſal.110. men ſuis filiis acclamat verbis Dauidicis: Miſit Dominus redemptionem populo ſuo, mandauit in æternum teſtamentum ſuum. Et iterum. Pſal. 111. Lux orta eſt iuſtis, alleluiah, & rectis corde lætitia. Lux, inquam, miſerator, & miſericors & iuſtus Dominus. Et: Apud Dominum miſericordia,
Pſal.129. & copioſa apud eum redemptio. Hæc ergo verba quotidie hoc tempore nobis Eccleſia præcinit, euidens profectò argumentum, quòd non abducat nos à Chriſto. Id quod breuiter indicare volui: partim, vt ſimpliciores feſtorum huius temporis cauſa non ſcandalizentur: partim etiam, vt tandem Eccleſiæ hoſtibus os obturetur, qui huius cauſa Eccleſiam condemnant, euulgantes mininimè Chriſtianè Chriſtianos facere, à Chriſto homines ad Sanctos detrahere: id quod apertiſsima calumnia, & iniqua, vt modò audiuimus, detrectatio eſt. Summa. Optimè Chriſtus & Stephanus conueniunt, nec minus amborum feſta congruunt, imò neceſſe eſt coniuncta ſint, ita planè, vt nihil nobis proſit Chriſti vel natalis, vel etiam natiuitas, vtut per ſe magnifica & ſacroſancta, niſi ſanctorum feſta ſequantur. Id quod ſic intelligas: Vtut multa de Chriſti perſona nobis prædicet ſacra Scriptura, nulla tamen nos lætitia afficeret, niſi ea ſua bona nobis communicaret. Si quando autem magna de Chriſto prædicantur, & conſideramus quòd ea ipſa nobis etiam elargiantur, totos nos gaudiis implet & lætitia. Et quid hæc feſta natalem Chriſti ſubſequentia indicant, niſi
Rom.8. quòd Chriſtus non ſolùm vnigenitus velit eſſe Patris,

verum

verumetiam quòd primogenitus in multis fratribus? Non qui solus regni illius hæreditatem possideat, sed qui multos cohæredes habeat. Hoc, inquam, præsentes sanctorum nobis indicant memoriæ, multò celebriorem, quàm alioqui esset, reddentes natalem Domini. In his enim festis, in multis, non in vno clarè videmus, quòd Altissimi Patris omnipotens filius, ideò de cælis in terras deuenerit, vt nos in cælos sustolleret. Ideò hominis factus filius est, vt nos Dei filios efficeret. Qua aliàs audacia sanctus Stephanus dixisset, Video cælos apertos? aut qua iam morti proximus confidentia petiisset, Domine Iesu, suscipe spiritum meum? Quis huic omnibúsque aliis pie credentibus cælos reserauit & aperuit, nisi Iesus Christus? Sed & vnde illi isthæc confidentia in capitis etiam periculo, nisi quod certò sibi persuaserat, Christum in se credentibus sua dona communicasse, omniáque velle cum ipsis habere communia? Huic ergo rei hæc festa seruiunt, ideóque coniuncta necessariò sunt. Neque enim scire debemus tantùm, quòd Christus venerit, quòd plurima dona secum attulerit, sed etiã, cui venerit. nobis vtiq;, & quales nos esse cupiat. Ideò ergo vt heri audiuimus, qualis Christus rex sit, quæ ornamenta eius: ita hodie videmus quos requirat seruulos, & quis horum ornatus sit. Heri, quòd ipse sanctus sit: hodie, quòd idem & alios sanctificet percipimus. Heri, quòd à Deo vnctus, plenus gratia & veritate sit, audiuimus: hodie, quòd illa vnctio etiam in alia omnia membra ab ipso tanquam capite diffluat, videmus. *Ioan. 1.* certum enim ab eius vnctione manauerit, quod de Stephano scriptum est: Stephanus plenus gratia & fortitudine, plenus fide & sancto Spiritu. Heri, quid in seipso possit habeátque Dominus, audiuimus: hodie, quid in piis operetur seruulis videmus. Et quid multa? Heri dictum est, quòd Christus fons veræ totiúsque etiam salutis sit: hodie ab ipso fonte profluentem demiramur riuulum. Quemadmodum enim naturali ebulitione fons multis humanis aquam largitur vsibus, vt lauetur, vt bibatur, vt aspergatur vel humectetur, vt coquatur: sic etiam à Christo promanãs gratia, credẽtibus in omne bonum commodat, vt clarè in S. Stephano videre est. De ipso enim scriptum est, quòd plenus gratia, fide, & Spiritu sancto fuerit. Atq; hæc quidẽ aqua, qua à peccatorum mũdamur sordibus. Sed vnde illhæc *Bern. 9.* *Act. 6.*

Stephano? Per Christum per hũc gratiã, per hunc habemus redēptionē per fidē in sanguine ipsius, ipsam dico peccatorũ remissam. Deinde & ꝙ fecerit signa & prodigia magna in
Ephes.1. populo, legimus: atq; hæc quidē aqua, qua nouellæ plãtationes irrigãtur. In hoc enim sanctis virtus edēdorũ largita est miraculorũ, vt eò fortius imbecilliores crederent, & in fide cõfirmarētur. At vnde illi hæc virtus? Haud dubiè ab eodē Christo. Ego, inquit, dedi vobis omnē potestatē calcãdi su-
Luc.1. per serpētes & scorpiones, & cõtra omnē vim diaboli cõterendã. Tertiò de ipso Stephano legimus, ꝙ prædicauerit, & cũ aduersariis disputauerit. Et hæc quidem aqua situm releuans, aqua, inquam, sanæ doctrinæ & sapientiæ. Sed nec hoc ipsum Stephanus vllo aliquo nisi à Christo habuit. Ille enim solus est, qui suis os & sapientiam contra omnes ad-
Luc.21. uersarios tribuit, cui nemo potest resistere. Quartò & hoc de sancto Stephano nouimus, quòd seuerè & duriter im-
Act.7. pios increpauerit. Duri ceruice & incircuncisi corde & auribus, inquit, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri ita & vos. Atq; hæc quidem feruens aqua, qua cibus coquitur, aqua æmulationis. Sed vnde illi illa gratia, vt potentes & doctos corriperet, nisi à Christo? qui in Hieremia, Ecce, inquit, posui te vt diruas, vt destruas, vt eradi-
Hier.1. ces quod malum, vt erigas, vt ædifices, vt plantes quod bo-
Ezech.3. num. Et in Ezechiele: Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum, vt adamantem & vt silicē dedi faciem tuam. Ne timeas eos, neq; metuas à facie eorũ, quia domus exasperans est. Quintò de S. Stephano legimus, quòd dixerit: Ecce video cælos
Act.7. apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et, Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Et, Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Et hęc aqua deuotionis, imò aqua vitæ æternæ: videre nempe Deum, & de eius gratiis gaudere. Et deniq; vnde Stephano hæc gratia
Ioan.14. nisi à Christo? qui dicit: Rursus veniam ad vos, & suscipiam vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, illic & minister meus erit. Ecce ergo, quòd nihil in Stephano nisi Christum comperimus, audimus, & videmus, eóque minus admiremur, eius in hac septimana celebrari solennia. Rogemus ergo Deum, vt sua nos donet gratia, & vt Christus eo in nobis loquatur modo, & operetur, quo in illo: maximè vt ex cordibus nostris remittamus, & pro inimicis nostris, vt ille fecit, cuius

hed

hodie festa peragimus, oremus.

TERTIVS SERMO IN EVANgeliu n Matth. vicesimo tertio cap.

EVangelium quod hodie audiuimus, non solùm per se valde seuerum, verùm etiam omnino dispar ab illo quod heri nobis prælectum est. Tunc enim nobis præcinebatur ex Dauide: Speciosus forma præ filiis hominum, &c. Verùm in huius diei Euangelica lectione ita nos alloquitur Christus, vt meritò exhorrescant & timeant omnes. Heri dicebant Angeli: Natus est nobis hodie saluator mundi: hodie verò ipse Christus nonnullis: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: imò auferetur à vobis regnũ Dei. Heri, Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus dominus illuxit nobis: hodie verò: Nõ videbitis me amodò. Et quę causa, quod multò alia ratione heri denuntiatur ab angelis, quàm hodie per seipsum prædicatur orbi? Quæ illa morphosis? aut nunquid falsum reputabitur quod heri de eo per angelos denunciatur? Quod heri de ipso in Ecclesia prædicatur? At verò idem ipse Christus est qui fuit semper. Verùm enimuerò hoc videndum, quibus hominibus familiariter loquatur Christus, quibus secus. Isaias quidem in persona Christi loquitur. Consolamini, consolamini: sed addit, Popule meus. Sic Angelus de ipso: Ipse liberabit, sed populum suum de peccatis suis. Et quis illius populus? Audi quid Dauid dicat: Populum humilem, saluum facies. Et iterum: Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Ecce hic populus Domini Dei, qui in quem confidant non habent: sed in Domino Deo spes eius. Atq; his quidẽ Christus amicus est. Talem se pastoribus, talem ab Oriente Magis, talem Simeoni, Apostolis, Latroni in cruce, multísq; aliis infimæ sortis hominibus sese exhibuit. Ad quos verò sermo hodierni Euangelij venit, non erant eius populus. Et quid mirum, quia nec amicè nec familiariter eis loquitur? Vt vt tamen seuerus illis semet exhibet Christus hoc Euangelio: multa tamẽ sunt quæ amicũ ipsum ostẽdunt. Atq; hoc ipsum breuiter dicã, finẽ deinde facturus de sancto Stephano. Primũ itaq; duo cõsideremus in hac lectione Euangelica, nẽpe quo tẽpore & ad quos huius Euangelij sermo factus est. Atq; hinc illud primũ consideremus, quod nõ suæ prędicationis initio, sed à fine statim his verbis vsus est. Et cur nõ

Psal. 44. *Luc. 21.* *Matth. 23.* *Psal. 117.* *Isa. 40.* *Matth. 1.* *Psal. 17.* *Psal. 9.*

à principio? Arundinẽ quassatam ne corrumperet, & linum
Isa.42. fumigans nõ extingueret: hoc est, ne amplius homines perterrefaceret, vt pusillanimiores reddat, quos antè Ioannes obstupefecerat diuini iudicij denuntiatione. Ideo, inquam, Christus prædicationis suæ munus verbis consolatoriis auspicatus est. non nisi in fine seueris his sermonibus vsus est, vt impij & impœnitentes, se non solùm saluatorem, sed & iudicẽ esse: non agnũ tantùm, sed & leonem: nec solùm gra-
Apo.5. tiæ in se habere mel, sed & iudicij aculeum, quemadmodum
Ioan.5. & in alio dicit loco: Pater omne iudiciũ dedit filio. Sed quibus, audiamus obsecro, tam atrocibus verbis loquitur Dominus? Haud dubiè malis, &, qui mitè quid à Christo audirent, indignissimis. Sed nũquid publicanis, peccatoribus, tyrannis, idololatris, mœchis aut homicidis loquitur? Non: sed Scribis, sed Pharisæis. Et quis isthęc non miratur? Quid, inquis, nũquid aliis tam atrociter atq; seuerè loqui potuit? Aut cur non adulteros, tyrannos, aliósq; eius farinæ homines tam inclementer alloquitur? An verò soli Pharisæi damnationem demeriti? Audi. Externa & omnibus manifesta delicta Moysi lex corripuit & dãnauit, ideòq; superfluum si denuò ea repetere velit Christus. Maledictus omnis, qui non
Deut.17. permanserit in omnibus verbis istis, quę scripta sunt in lege Mosi. Sed Pharisæi Iudæorum sibi ipsis videbantur iusti, vt lex, nec quisquam alius eos argueret. Ideo ergo necesse erat
Rom.11. Christus eos argueret, vt se peccatores agnoscerẽt, & nemo diceret, qa nullo saluãte indigeret. Oẽs enim Scriptura sub peccatũ cõplectitur, vt omniũ misereatur Deus. Et qd Chri-
Luc.18. stus in Pharisæis offendit mali? Nõ erant sicut cæteri homi-
Matth.6. nũ, raptores, adulteri, iniusti. Ieiunabant & orabãt plurimũ: imò planè iusti habebãtur coram hominibus. Nihilominus
Heb.4. erat in eis quod argueret Christus. Ipsius enim oculi etiã abs-
Matth.23. condita vident cordium. Sed quæ eorũ peccata fuerint, longo inuenies in Matthæo recitata catalogo. Quid ergo profuit, ꝙ coram hominibus honestis gaudebant titulis, quòd neque raptores, neque adulteri, sed in corde coram Deo superbi, auari, impuri, inimici honorum Christi, veritatis persequutores, & iustitiæ? Atque hîc quidem mentis suspiciamus oculis. Nos enim hæc res tangit, necdum enim Pharisaicum illud fermentum à nobis abstersum est, pleni internè omnigenis cupiditatibus & peccatis, simus licet foris in specie iusti, atque ideò meritò timemus ne
pari

pari modo Christus contra nos clamet, Væ vobis hypocritę, &cæt. Certissimè enim grande hoc peccatum formidanda sequitur pœna. Nam hac ipsa Euangelica lectione Christus triplicem pœnam eiusmodi minitatur hominibus. Temporaneam vnam, cùm dicit, Relinquetur domus vestra deserta. Spiritualem aliam, cùm ait: Amodo non videbitis me, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. Sempiternam denique, vbi ait: *Væ vobis*, &cæt. Et, veniet super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, &cæt. Sit ergo nobis dictum, & timeamus semper. Sed sit licèt hoc præsens Euangelium durum & atrox in malos: habet tamen piorum causa verba consolationis plena, & quidem numero multa. Primum, quòd non nisi vel negligentibus vel aspernantibus immitis Deus est. Secundum, quòd suorum iniuriam non sinit inultam in malos. Demortui erant Abel & Zacharias aliquot annorum centenis, nihilominus Christus ait, fore vt eorum sanguis veniat super istam generationem. Tertium, quod suos semper sub alas alliciendo collocet, hoc est, in suam fidem & defensionem suscipiat. Ea enim propter in præsepe pueriliter vagiens plorauit, ideo prædicans magna voce clamauit, ideo etiam cruci affixus, manus expandit. Et quid pio magis consolatorium?

Quartum, quòd non tantùm priscis seculis suos legatos, Prophetas, Sapientes, & Scribas miserit, verumetiam necdum desistat idipsum factitare: mittit quotidie homines, qui nobis præterita in memoriam reuocent, & iis quæ præsentia sunt de futuris admoneant. Id porrò magna diuinæ pietatis miseratio est. Prophetæ sunt, qui futura prænuntiant. Sapientes & prudentes sunt, qui rectè præsentibus vtuntur, ideóque & villicus iniquitatis prudens: contrà diues de possessionum suarum magnitudine confidens, stultus, & lampades tenentes sine oleo virgines, fatuæ Scripturarum autoritate dictæ sunt. Scribę verò sunt, qui præterita nobis in memoriam reuocant. Talis scriba diuus Stephanus extitit, qui longo sermone magnalia Dei ipsorum parentibus exhibita Iudæis repetit & enumerat. Fuit idem & sapientum numero vnus, de quibus Christus loquitur. Primùm, quòd vera Dei dona, vt fidem, fortitudinem internam, gratiam Dei & Spiritum quæsiuit. Secundo, quòd in defensione eius, quæ in se erat, fidei, prudentem se per omnia exhibuit: quam etiam fidem constanter prædicans,

Luc.19.
Matth.25.
Act.7.

nullo modo relinquere voluit. Tertio genuinam illam & inter multos raram ſapientiam oſtendit per omnem vitam. Inter bonos enim multa & maxima ædebat miracula, inter malos verò angelicè planè viuẽs, angelicam ex ſeſe oſtendebat faciem. Quarto & maximè eam ſapientiam in mortis ſuæ piiſsima oſtendit præparatione. Suſpexit enim in cœlum, remiſit inimicis ſuis, orauítque pro eis. Animam ſuam Chriſto Ieſu vero Saluatori commendauit. Hoc denique morti ſe præparare eſt. Hæc ſumma ſapientia eſt, & præcipua ars eſt. Poſtremò & Propheta erat, cùm dicit: Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtãtem à dextris virtutis Dei. Quaſi diceret: Surrexit è ſolio paratus ad vindictam & pœnam: reſipiſcite ergo, & viã iniquæ vitæ veſtræ relinquite. Securis enim ad radicem arboris poſita eſt. Nõ
Matt.3. effugietis iram Domini Dei, &c. Sed nobis id dictum arbitremur, quotidiè Prophetas ſimilia denunciantes audimus. Videmus quotidie etiam ſapientes, in quibus veram inueſtigare licebit prudentiam. Sollicitè præuideamus, vt maiori cum vtilitate iis vtamur, quàm Iudæi vſi ſunt Stephano & aliis. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

QVARTVS SERMO, CVR huic Feſto hoc Euangelium ſit deputatum, Matth. XXIII.

SIc Chriſtus in hoc Euangelio minimè blandis ſermoni-
Matt.13. bus imò horrificis increpationibus intonat, vt mirari quis poſsit, ſit ne idem ille Chriſtus, quem Saluatorem mũ-
Luc.2. di Angeli, quem ſanctum ſanctorum appellauit Daniel, de
Dan.9. quo omnes paſsim Prophetæ tam multa bona prædicant. Si enim ipſe ſaluator, & redemptor orbis (dicet aliquis) cur tam horrenda minitatur hominibus, quod omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, ſuperuenturus ſit in eos? Si, vt Angelus docuit, pro natiuitate eius gaudendũ eſt: cur ita adoritur Iudæos quibus primùm viſus? Si ſanctus ſanctorum, cur non & hos, ne in eam impietatem prolaberentur, ſanctificauit? His ergo ſimilia cogitabit forte quis.

Sed nemo pius propterea erroris ſumat materiam. In externis enim videmus, quòd non vbique idem effectus ſolis eſt: mollificat ceram, indurat limum: vtrunque tamẽ vno ſplendore. Tum etiam quid Scriptura Deo attribuit, nouí-
Pſal.17. mus, quòd cùm ſancto ſit ſanctus, & cũ peruerſo peruerſus.

Adde,

Adde, quod ipse Christus dicat, se in mũdi venisse iudiciũ, vt qui *Ioan. 9.*
cæci videãt, & videntes non videant. Prædixerat idẽ illud
Daniel, quòd præteritis septuaginta hebdomadibus ad *Dan. 9.*
Messiæ aduentum pręfinitis, consummaretur præuaricatio.
Id doctiores interpretantur, quod vbi Messias appareret, Iudæorum iniquitas maxima esset futura, implens mensuram ad summum, ideóque Christum nõ longius expectaturum, sed simul eos eradicaturum esse. Id verò pulchrè conuenit cum eo quod statim ante initium huius Euangelij Iudæis
Christus dixerat: Implete mensuram Patrum vestrorum. *Matt. 23.*
Quasi diceret: Ecce tẽpus adest, vt in vos deueniat à Daniele prædicta desolatiõis abominatio. Vos ergo nihil prætermittite: quin, quod Patres vestri in Prophetis, hoc ipsum in me perficite, vt consummetur mensura, eóque citius & celerius Dei iudicium in vos descendat. Manifestum est ergo, Prophetas vtrunque coniunxisse, nempe Christum credentibus, Saluatorem, infidelibus scandalum, Gentibus lucem, Iudæis excæcationem fore: credentibus perpetuam iustitiam allaturum, excæcatis verò Iudæis dignã factis pœnam irrogaturum. Minus ergo turbetur pius quicunque est, quòd seueriorem se Christus verbis huius Euãgelij exhibet, tam familiaris & amicus, cùm Angeli, tum vbique Scripturarum eulogiis denuntiatus. Luti, non solis defectus est: non æquè mollescit atque cera. Non Christi, sed Iudæorũ causa est, quod nec salutaris domini aduẽtus, sermo & actus, passio, & mors, nec Euãgelium eos fructus in Iudæis protulit, quos in Gẽtibus. Hierusalẽ Hierusalẽ, inquit, quo-
ties volui filios tuos cõgregare, queadmodũ gallina cõgre- *Matt. 23.*
gat pullos suos sub alas, & noluisti? Pulchre igitur hoc Euãgeliũ hodie legatur institutũ est. Primũ, ne quis arbitretur nihil esse Christũ, præter saluatorẽ: quasi nihil posset præter saluare, dare, tueri, misereri, qui necesse habeat omnia ab hominibus sufferre: qui nesciat irasci, quemadmodum id credere inductus est totus ferè mundus, persuadetúrque à quibus nescio, quotidie. At verè fallitur. Quòd enim irasci quoque possit, maximo suo damno, æternáque dãnatione sua didicère. Non omnia omniũ hominum acta approbat, qui & saluator esse potest, & Iudex. Atque id ipsum etiã atque etiam inculcetur hominibus oportet, iuxta ea quæ heri audiuimus, aliàs de iis quæ blandè de Christo sunt dicta, superbirent, atque sine vlla formidine in miserationes

Dei peccarent. Atque hæc quidem vna ratio, cur Euangelium hoc ipso die in Ecclesia legatur. Secunda ratio, quod haud dubiè Stephanus eorum numero Sapientum & Scribarum vnus, quos æterna Sapientia, substantialéque ipsum verbum Dei Iesus Christus ad Iudæos delegauit, imò quòd Protomartyr Christi, in cuius se sanguine asperserunt & fœdarunt. Potuisset quidem Stephanus in multis commodare Iudæis. ab ipsis enim ad nos deuenit. Quæris qui sic? Ecce videmus, & audimus, & officium, & vitam, & orationem, & passionem, denique & ipsam mortem eius. Omnia eiuscemodi, in quibus ad nos à Deo missus ab Ecclesia nobis proponitur. Fidelis in officio, verax & constans in doctrina, in vita sanctus & irreprehensibilis, in oratione deuotus, in passione mitis, in morte voluntate paratus. Et hæc quidem propriè hominis Christiani sunt. Eáque propter Christus, vt Apostolica tradit autoritas, in mundum venit, vt mundaret & acceptaret sibi populũ acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Atque ea causa tanta honorificentia statim à natali Domini nostri in memoriam reuocatur Stephanus, nempe quòd omnia quæ in Christiano homine maximè requiruntur, propriè & apertissimè in ipso considerantur. Id quod singulari est perpendendum diligentia. Si enim heri non obliquis oculis decôrem perspeximus Christi Regis nostri, ad confirmationem fidei nostræ, ad consolationem conscientiæ nostræ: iam quoque consideremus quòd decus Christiani militis, ad vitæ nostræ institutionem. Sanctus, imò sanctus sanctorum Rex noster, vt Daniel. Idem & ministros suos sanctos desiderat. Sed de his alibi fusius dictum est. Redeo ad Euangelium de quo suprà dictum memini, quod ideo recitatur hodie, quia & Stephanus eorum numero vnus, quos ad nos Christi delegauit benignitas, & vt sciatur perinde inclementem fore Christum in iudicio contra incredulos, atque initio suæ incarnationis & gratiæ, piis sese exhibuit clementem. Ac hoc quidem nos cautiores reddat. Ita ô fratres Christum suscipiamus, vt ab Angelis annuntiatus est, vt à Stephano à dextris Dei in cœlis visus est, sic minimè talem experiemur, qualem hoc Euangelio Iudæi verbis, postea verò in virga experti sunt. Quæramus vt pastores, & inueniemus. Confiteamur eum cum verbo tum vita, vt Stephanus, & paratum expeditúmque in omnibus aduersi

Tit. 2.

Dan. 9.

aduersitatibus in ipsa morte ad auxiliandum sentiemus. Ecce, inquit Stephanus, video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Beatus planè qui eo modo Christum intuetur: nam hic in morte confidere, atque cum fiducia dicere poterit: Domine Iesu suscipe spiritum meum, vt Stephanus in sua morte. Deus Opt. Max. largiatur nobis suam gratiam, vt Christus in æternum nobis omnibus maneat saluator: nec vertatur nobis in seuerum & inclementem iudicē, qualem Iudæi senserunt, & omnes impij experturi sunt. *Act. 7.*

QVINTVS SERMO, COLlatio Festi hodierni & Euangelij, Matthæi vigesimo tertio capite, cum Festo Natalis Domini.

NOn videntur vel Euangeliū hoc, vel etiam ipsa isthæc festiuitas quicquam ad ea facere quæ heri peregimus, quæ'que non modo Angeli aut Prophetæ, sed ipse etiā Christus per Dauidem prædicauerunt. Illud enim omni lætitia & exultatione fœcundum: hoc contrà minitationibus formidandum. Verùm etiam atque etiam intuentes, dupliciter iis omnibus seruit. Primò per cōtrarium. Si quis enim ignorat, quantum consolationis adferat, quòd Christus homo in hunc mundum natus est: si cui ignotum quod bonū, quia iam porrò populū nos suum vocat, séque nobis Deum fore promittit: Audi Israël, per Dauidem ait, & contestabor tibi: Deus ego tuus sum: si quis, inquam, ignorat nec intelligit quæ isthæc gratia, hodiernum Euangelium intueatur, & contrarium inueniet, nempe quòd malum eos maneat, qui nec populus Dei sunt, nec Christum siue Deum habent, nec natalem vllum, Saluatorem vllum agnoscunt, vel quòd Deus dominus illorum sit. Veniet, inquit Christus, super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram. Et: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Et iterū: Amodo non me videbitis. Et quid his minis atrocius? quid formidabilius? Quis infelicior illo, cui Christus eo modo loquitur? Quid nisi sempiterna indignatio reliquum illi, qui eo modo à Christo deseritur? Hæc ergo quisque piè Christianus secum cogitet, & non multo labore videbit, quod bonum sit, quæ gratia, quam conscientiis *Psal. 49.* *Matt. 23.*

pacem adferat, quòd, se Christus, in sua natiuitate, Dominum nostrum fore pollicetur & contestatur. Seruit ergo hoc Euangelium natalitiis solenniis per contrarium. Vt ibi suos alloquitur blandè, sic modò intonat contra hostes suos seuerè. Qui ergo natalem Christi negligit, vel blandiloquentiam Christi temnit, vel non suscipit, nihil reliquum expectat, quàm quod hic Iudæis minitatur. Id si quis effugere cogitat, apud humile præsepe Christi incarnati persistat. Nam quò illic durius hostes suos aggreditur, eò mitius hîc agit: accedere iubet, accipere mandat, & omnem petitionem omnémque expectationem excedentia

Psal.49. daturum se promittit. Congregate mihi sanctos meos, inquit. Et mox: Audi populus meus, & loquar: Israël, & cõtestabor tibi: Deus Deus tuus ego sum. Huc pertinet, quicquid vbique Scripturarum de regno Christi consolatorium dicitur: vt videremus quàm securè sub Christo habi-

Dan.2. temus. Atque vnicus ille Daniel sua inuitatione, omnes certatim concurrerent mouere posset. Deus, inquit, cœli suscitabit regnum quod non dissipabitur in æternum, & regnum eius alteri populo non tradetur. Comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternũ.

His verbis, inquam, apertissimè videtur Christo adhærentium beatitudo. Primò enim, si quod regnum Christo est in terris, vtique qui in illud iurauerunt, sunt. Neq; enim

1.Cor.9. de bobus cura est Deo, nec cætera bruta eorum bonorum capacia sunt. At Angeli cœlestis regni ciues sunt. Restat ergo homines Christi in terris regni incolæ sint.

Secundò, si hic regnum Christus habet, non vnus tantùm homo, sed plures sint incolæ necesse est. Vnus enim non constituit regnum, sed magna hominum frequentia.

Tertiò, si regnum Christo in terris est, potentiam, maiestatem, rerum copias, sapientiam, leges, seruos habeat necesse est: his enim omnibus conseruatur regnum vt sit.

Quartò, si Christi regnum à Deo suscitatũ est, vt sit æternum, vt non dissipetur: necesse ergo est, nihil in se habeat, præter diuina omnia: fortitudinem, potentiam, diuitias, sapientiam, imò nihil præter Dei filios, amicos & seruulos. Quintò, si Christi hoc regnum nulli alteri populo tradetur, nec ab ipso auferetur: sequitur omnes huius regni subditos perituros minimè, vti nec ipse rex periturus est vnquam. Et hoc quidem ipse Christus te-

statur

ſtatur ſignantiſsimè: Oues meæ non peribunt in æternum, *Ioan.10.*
neq; rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus qui dedit mihi eas, maior omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Et, Pater, quos dediſti mihi, cuſtodiui, & *Ioan.17.*
nemo ex eis periit, niſi filius ille perditus. Ecce omni æſtimatione maiorem certitudinis conſolationem iis qui Chriſti regno inſerti Chriſto adhærent. Eóque minus miramur tot mala minitari Deum aſpernantibus. Et hoc primum, in quo hodiernum Feſtum pro ratione Euangelij, natali Domini ſeruit. Secundum eſt exemplum, & quæ de S. Stephano dicuntur, quę alio quodammodo illi rei ſeruiunt, vbi Chriſtus alia ratione ſe Deum noſtrũ fore teſtatur, ſi modò ſe ſequuti fuerimus. In diuo Stephano id oſtendit. Primò, quòd ipſi nõ modò gratiam & fidem, verumetiam eam ſpiritus fortitudinem largitus eſt, vt miraculis clarus, nemo eſſet qui eius ſpiritui reſiſteret. Secundò, quòd perſequutionis tempore, tantis conſolationibus, tanta lætitia cor eius imbuit & impleuit, vt facies eius etiam externè in modum Angeli luceret. Inimici eius, vt Scriptura tradit, videbant faciem eius tanquam Angeli. Tertiò, quòd & cœlum patefecit, quòd gloriam ſuam oſtendit. Hoc igitur modo teſtificatus eſt Ieſus, quòd non modò diui Stephani, ſed & noſter Deus velit eſſe. Sed nunquid non certæ approbationes & teſtimonia? Annon verè eum animum meũ profiteor, proximum meum dico, qui mihi largitur, me conſolatur, & in neceſsitatibus meis præſto eſt? Eo autem modo Stephano Chriſtus adſtitit, nec huic ſoli verùm etiam innumeris aliis. Eſt ergo oſtenſum denuo, teſtificatum, & approbatum, Chriſtum qui ab æterno Deus erat, nunc in humanitatis natiuitate noſtrum etiam Deum factum, noſtrum in æternum permanſurum eſſe. Id quidem quum merita noſtra longe excellit, difficile creditur, ita ſeſe Deum nobiſcum ſubmergere, & maxime, ſi quales ſimus nos, qui pœnis, nullis beneficiis dignandi ſint, cogitauerimus. Sed ſatis ſupérque confirmatum eſt, Chriſtum Deum noſtrum fore, ipſo in Dauide atteſtante. In natali ipſius heri id prædicatum eſt, videmus & audimus idipſum hodie in Stephano. Meritò igitur omnes in nobis animaduerterent quod tam ſplendidis verbis Iſaias quondam
cecinit: Exultabunt ſicut qui lætantur in meſſe. exultabunt *Eſa.9.*
ſicut victores capta præda, quando diuidunt ſpolia. Meritò profectò in nobis exultationem conſpicerent, & quidem ſummam

ſummam. Si enim mundi huius filios in corporis vſus dimetiri fructus lætificat,quantò magis nos Dei filios gaudio imbuet,quòd Chriſtus ſemel omnia gratiarum dona, imò totum regnum,totámque hæreditatem ſuam, quam vt vnigenitus & naturalis Dei filius propriam habet, donare & tradere vult,imò donauit & tradidit? Quòd ſi mundi huius filios lætificat,vbi corporales hoſtes deuicerint,vbi prædam amplam ceperint:quantò magis nos lætabimur, quòd Chriſtus inuiſibiles hoſtes noſtros debellauit, & ſimul importabile iugum, & virgam humerorum noſtrorum, & actoris baculum à nobis abſtulit & confregit, hoc eſt, non ſolùm quòd noſtras conſcientias præmebat peccatum. non ſolùm virgam humerorum noſtrorum,maledictionem Legis, ſed etiam baculum & poteſtatem diaboli, qua nos omnes anguſtiabat, à nobis abſtulit. Profectò, qui Chriſtum verè nouit, nunquam ſpiritali carebit gaudio etiam in maximis neceſsitatibus & periculis. Id quod rurſus clariſsimè in diuo Stephano videmus. Hic tantum gaudium minimè celare potuit,etiam cùm blaſphemator & Dei inimicus accuſatus
Act.7. iudici ſiſteretur, cùm dentium hoſtilium fremitu, extra ciuitatem eiectus lapidaretur. In his omnibus,inquam,animi ſui lætitiam abſcondere non potuit, nihil motus vel fremitu hoſtium,vel mendacio,vel accuſatione, vel etiam lapidatione. Ecce,inquit,video cœlos apertos,& Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Et: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et quid iſta verba, niſi plenum gaudij animum indicant? Sed vnde tantum gaudij hauſit fortiſsimus Athleta, niſi ex ipſo natali Domini, ex agnitione & conſideratione gratiæ, quam Chriſtus attulit, nobiſque in ſuo regno exhibet? Hoc igitur modo, quid natiuitas Domini in nobis operetur,fiet conſpicuum: ideóque ſtatim ab illa Stephanus nobis proponitur, quo quiſque eius exemplo monitus, ſemet cognoſcat, & recténe an ſecus natalem illum celebrauerit,iudicet. O pulchram & neceſſariam probam: ſed timeo multos comperturos in ea, admodum parum ſe de regno Chriſti noſſe. Summa hæc eſt, quandoquidem viuentes natalem Domini attigimus cum Stephano,ſemper cum ipſo in Domino nobis gaudendum eſt, eóque cum maiore diligentia gratiæ agendæ, qui nos replet conſolationibus: & gratiarum donis diligentius vtentes ipſe noſter in ſempiternum maneat, nec nos ab illius regno vllatenus excidamus.

mus, honestè ambulantes, viam mandatorum illius curramus. Hæc igitur cogitemus & meditemur hodie: in hoc enim nobis hodie diui Stephani inseruit memoria. Satis vbique occasionis ad deuotionẽ, ad pietatem, Deus Opt, Max. vt ea rectè vtamur largiatur gratiam, Amen.

SEXTVS SERMO, COLLAtio hodierni Euangelij & historiæ de sancto Stephano.

IN hac Euangelica lectione Christus de Iudæorum ingratitudine, quam in Prophetas pariter, & eos qui ad se missi erant, exercuerunt conqueritur. Id verò pulchrè natalitiis Domini congruit. Nam eam ipsam ingratitudinem à prima ortus sui die Christo, & maximè Bethlehemitę ostenderunt. Inter hos enim in sua natiuitate Christus pro hospitio stabulum, pro cunabulis præsepe tantùm reperit. Atque tum quidem statim impletum est quod de Christo narrauit Ioannes: In propria venit, & sui eum non receperunt. Et: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. Neque ergo mirum, idipsum legatis quoque ipsius factitare. Si enim patrem familiàs vocaueruut Beelzebub, quid non in seruis illius facerent? Quòd si mundus intelligeret, quæ & quanta ab his legatis susceperit, suscipiátque, si velit, etiamnum, non ea profectò ingratæ mentis signa exhibuisset. De Christo Ioannes loquitur, quòd omnibus in se credentibus potestatem dederit, filios Dei fieri, quod bonum omne desiderium, omne facilè votum in his terris superat. Nulla alia Deus Prophetas, Christus Apostolos suos causa in hunc mundum delegauit, nisi pro salute hominum. Quoties, inquit Christus, volui congregare filios tuos, quemadmodũ gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Imò non tantùm noluit, verùm etiam Christum, & quicquid eius, persequutus est, nulla alia causa, quàm quod suis operibus sentiret oppugnatorẽ. Mala enim cùm essent eorum opera, oderunt lucem, aut certè magis dilexerunt tenebras suas, quàm lucem. Quòd si pomposus, magna satellitum caterua stipatus, in mundum venisset Christus, apparatus vbiq; locus fuisset inuentus, vbique obuiam famuli: sed quia pauper summa inopia pressus, summa humilitate submissus, ab omnibus excluditur, à nemine intromittitur. Idẽ Apostolis & legatis suis vsu venit. Si de mũdo fuissent, mundus

Ioan.1. *Matth.10.* *Ioan.1.* *Matth.23.* *Sap.2.* *Ioan.3.* *Ioan.15.*

dus quod ſuum erat dilexiſſet: ſed quia de mundo non ſunt, propterea odiuit eos mundus. De hac ergo ingratitudine Chriſtus conqueritur in hoc Euangelio. Quod autem de omnibus ſuis in genere dixit, hoc totum in diuo Stephano o-
Act.6. ſtenſum eſt apertiſsimé. De hoc enim Lucas teſtatur. Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat ſigna & prodigia magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum & eorum qui erāt à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano: ſed nemo poterat reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur in illo. Tunc ſubornauerunt viros, qui dicerent, Audiuimus eum dicentem verba contumelioſa in Moſen & Deum. Et cõmouerunt plebem & Seniores & Scribas, atq; inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, ſtatuerúntque falſos teſtes, qui dicerent: Hic homo non ceſſat loqui verba contumelioſa, aduerſus locum ſanctum hunc & legem. Audiuimus enim eum dicentẽ: Ieſus Nazarenus iſte demolietur locum hunc, & mutabit traditio-
Act.7. nes, quæ tradidit nobis Moſes. At quum longo ſermone Stephanus eos increparet, ꝙ non ſolùm Prophetas omnes, verùm etiam illo ipſo tempore ipſum Dei filium, verúmq; ſuũ Meſsiam perſequuti fuiſſent, & trucidaſſent, diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant in eum dentibus ſuis: exclamantes voce magna, obturauerunt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum, eiicientes eum extra ciuitatem, lapidabant, &c. Hæc de eo Lucas. Hæc mundi huius facta in hunc tantæ ſanctitatis virum, & Dei legatum. Iudæi nihil
Ioan.15. ingratitudinis prætermiſerunt. Quomodo perſequuti fuerunt Dominum, eodem perſequuntur & ſeruum. Sed dignè
Matth.23. retaliatum eſt iis. Ablatum eſt ab ipſis regnum Dei, ciuitatem & templum amiſerunt, temporaneè puniuntur, æternùm cruciantur. Sed iſthæc modò miſſa facio: non enim hîc de Iudæis, ſed de ſancto Stephano mihi inſtitutus eſt ſermo. In hoc ergo pulchrè videmus, quæ nobis ex natiuitate Chriſti bona, & quis iis bonis vtendis modus. Duo autem in eius hiſtoria audiuimus. Primò, quòd plenus gratia & fortitudine, plenus fide & Spiritu ſancto fuerit. Et hæc quidem omnia ingentia bona, omnibus neceſſaria ſunt. Primùm e-
Heb.11. nim impoſsibile eſt ſine fide placere Deo. Tum apertè Pau-
Roma.8. lus, Qui non habet Spiritum Chriſti inquit, hic nõ eſt eius. Inſuper certum eſt, neminem ſine Spiritu ſancto quicquam

boni perpetrare, quemadmodum & ipse Christus: Sine me, inquit, nihil potestis facere: multò minus poterimus in tentationibus persistere. Ideo ergo & ad Petrum Christus: Non potes me modò sequi. Ideo etiam discipulos in genere vetuit, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent quousque acciperent virtutem ex Alto. hac enim sine tam non permansissent in persequutione cæteri, quàm in pasione Christi Petrus. Stephanus omnia hæc in se vno complectitur, fidem & Spiritum, gratiam & fortitudinem. Sed hæc omnia à solo Christo. Videmus ergo in Stephano fructus natiuitatis & aduentus Christi. Paulus quatuor enumerat effectus, sapientiam, iustitiam, sanctificationem, redemptionem: hîc verò quatuor alios fructus inuenimus, fidem, Spiritum, gratiam, & fortitudinem. Et hac proculdubio causa hodiernum festum natali Domini annexum est, nempe vt eò meliùs & rectiùs beneficia Christi agnoscerentur.

Ioan.15. *Ioan.15.* *Luc.24.* *1.Corint.1.*

Secunda causa est, vt in Stephano diuinæ gratiæ donorum vsum addiscamus. At quæris quomodo iis Stephanus sit vsus? Primò constanter simul & apertè confitetur Christum. Secundò, etsi multis falsis testibus obrueretur, nihil tamen præter Angelicam faciem ipsi etiam hostes sui videre poterant in eo. Tertiò, quàm vehementissimè sæuientibus inimicis, ipse in cœlum sublatis oculis, sese consolatur, quòd cœlum apertum habebat, quòd valentem reconciliatorem, & defensorem pro Dei tribunali videret ipsum Iesum Christum iustum, qui & ipse est reconciliatio pro peccatis nostris. Quartò, cùm lapidaretur, patientissimè fert omnia, de nullo queritur, non maledicit: imò duobus tantummodo verbis vitam & sermonem finiit. Pro se alterum, alterum pro persequentibus se. Pro se quidem: Domino Iesu, inquit, suscipe Spiritum meum: pro se persequentibus: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.

1.Ioan.2.

Ecce hoc statim à natali Domini nobis ob oculos ponitur exemplum. Et eo modo nos quoque gratiarum donis vtamur. Primò imperterritè & apertè confiteamur coram mundo, nec pudeat nos Christi. Qui enim erubuerit Christum coram hominibus, hunc ipse etiam erubescet coram Angelis Dei. Secundò, vt Angelicum præferamus aspectum, & quemadmodum Petrus docet, bonã conuersationem habeamus inter Gentes, vt qui detrectant de nobis, videant opera nostra bona, & glorificent patrem Deum, qui in cælis est.

Matth.10. *1.Pet.2.*

Tertiò

Col. 3. Tertiò, vt ſemper cælum ſuſpiciamus, & quæ ſurſum ſunt quæramus, vbi Chriſtus ſedet in dextera patris. Quartò, vt patientiam præſtemus in tentationibus, & denique non tantùm pro nobiſmetipſis, ſed etiam pro inimicis & perſequutoribus noſtris precemur. Hoc demum verè & rectè vti eſſet natalitiis Dei. Deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus gratiam ſuam & ſpiritum, fidem pariter fortitudinem largiatur nobis, eáq; omnia in nobis efficientia faciat, vt ſemper in omni tentatione perſtantes, in fine vitæ noſtræ cum Stephano dicamus confidenter: Domine Ieſu, ſuſcipe Spiritum meum, Amen.

IN DIE SANCTI IOANNIS EVANGELISTAE, EVANGELIVM IOAN. XXI.

DIxit Ieſus Petro: Sequere me. Conuerſus autem Petrus vidit alium diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & in cœna ſupra pectus Domini recubuit, & dixit: Domine quis eſt qui te tradet? Hũc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Ieſu: Domine, hic autẽ quid? Reſpõdit Ieſus. Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere. Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quòd diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus: Quia nõ moritur, ſed: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.

EODEM FESTO EPISTOLA ECCLESIASTICI XV.

QVi timet Dominum, faciet bona, & qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam: & obuiabit illi quaſi mater honorificata: & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum. Cibabit illum pane vi-

tæ & intellectus: & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum præ proximis. Et in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & implebit eum Spiritu sapientiæ & intellectus, stola gloriæ induet eum. Iocunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum.

PRIMVS SERMO, CVR HÆC tria S. Stephani, Ioannis, & Innocentum festa, statim à natali Domini celebrentur.

HODIERNVS dies ordine à natali Domini tertius est, nomine quidem à Ioanne appellatus, at in hoc verè solẽnis edicto, vt eo diutius deuotioni & meditationi immoraremur sanctæ illius & lætabundæ natalis Christi: quandoquidem omnes fateri cogimur, hei nimis citò in nobis fidei deuotionísque deficere & absumi ignem, nisi asſiduo vsu, piis & exhortationibus & exemplis foueatur. Sit licet semper festos dies agere, nullóque non tempore externis orationibus & ceremoniis inhærere impoſsibile, exhortatio tamen ideò cessabit minimè. sic quemadmodum & in lege veteris Testamenti, quanuis semper offerre, nunquam consueuerunt, singulari tamẽ edicto mãdatum erat, Leuitæ æternos ignes in tabernaculis fouerent, mane & vespere lignorum fomenta administrarent. Quis ergo vt iniquum vel poterit damnare, si Ecclesia qua potest industria & studio, apud nos insistit, ne diuini in nobis amoris ignis penitus suffocetur & extinguatur? Non quidem magni momenti res erat, si illum Leuitæ fouerent ignem: potuisset enim extinctus nullo sumptu facilè, citóque incendi rursus. At secus hic multò. Difficillimè enim & magno sudore semel deficiẽs aut extincta fides, charitas deuotióque incenditur. Id quod nimium, heu nimium verè nostra ætate videre est. Ita enim infernalis ille Draco flumine, quod contra Ecclesiam fœdiſsimo ore eructans euomit, omnem in eo ex hominũ mentibus pietatẽ extinxit, vt vix poſsit incendi rursus. Nec id mirũ. Si quando enim ipse per se ignis deficit, manẽt tamen carbones & cinis, & sine magno labore incendi potest: at aqua in eum effusa nihil quò incẽdi queat

Leuit. 6.

Apoc. 12.

remanet. Hinc ergo est, ꝙ suis filiis sine intermisſione causas & occasiones deuotionis subministrat Ecclesia, ne in totum pereat pietas. Huius verò in his natalitiis exemplũ habemus. Vt enim dixi, hodie tertius ab illo dies est, nec tamẽ cessat illa eiuſcemodi res contradicere nobis, quibus & augeri & conseruari potest pietas. Habent quidem nomina sua à diuis Stephano, Ioanne, & Innocentibus isti dies: sed verè huic rei seruiunt, vt Christus suæque in hunc orbem natiuitatis fructus agnoscantur rectius. Quid enim vel Stephanus, vel Ioannes, vel omnes illi sine Christo Innocentes? Vnde his tantæ pietatis gratia nisi à Christo? Ille enim Sanctum illud à quo, vt Angelus prædicauit, in humanum genus omnis defluit & emanat sanctitas. Quòd ergo hos dies festos edixit Ecclesia statim à natali Domini celebrandos, sic factum intelligimus, quasi velit dicere: Benedictus qui venit in nomine Domini, & benedictum nomen sanctitatis eius, quoniam sanctũ est: hoc est, ideò instituti sunt hi dies sacri, vt laudetur & glorificetur ille, qui non modò per sese sanctus est, verùm etiã aliis vt sanctitatẽ cõmunicaret, huc descendit: id quod hi dies clarisſime indicant. Et hæc quidem de tribus hisce festis dictum sit. Sed & præter hæc vnũquodq; singulare & priuatũ quid habet, quod natali illi inseruit: id ergo breuiter indicandum est. Incipiã à minimo, hoc est, nominibus ipsis. Primũ igitur festum nomẽ suum à Stephano habet: secundum à Ioanne: tertium ab Innocentibus sortitur. Stephanus verò, Latine dicitur vel corona, vel coronatus: Ioãnes verò, vel gratia, vel in quo est gratia, vel etiã gratiosus. Porrò quid innocentia sit, nemo non ignorat. Sed nunquid hæc nos nomina in Christũ respicere docẽt? Nónne Christus in Apocalypsi loquitur: Esto fidelis vsq; in mortem, & dabo tibi coronã vitæ? Sic & de ipso scriptũ est: Gratia & veritas per Iesum facta est. Tum etiam ꝙ in sanguine suo à peccatis nos lauerit. Ecce igitur huius nos tria nomina commonefaciunt. Stephanus quidem coronę, quam Christus se diligentibus promisit: Ioannes verò gratię, quam hic à Deo suscepimus: Innocentes verò nobis in memoriam reuocant, acceptã in baptismate innocẽtiã & iustitiã. Sed nũquid non tibi omnia ad natalẽ Domini videntur pertinere? Certè Christus solus ille est, per quẽ in baptismatis lauacro mundamur, iustificamur, & innocentes reddimur, per quem postea omnis generis gratias acquirimus: per quem tãdẽ in illo

Luc. 1.

Apoc. 2.

Ioan. 1.

illo seculo æternæ vitę coronã expectamus. Ecce quid nobis horũ festorũ nuda nomina insinuant. Quòd si porrò & personas ipsas intueri libet, alia quoq; comperiemus ad natalem illum non parum facientia: vt, q Stephanus, Ioannes & Innocentes inæquali quidem modo hunc mundum liquerint, omnes tamen in Christi regnum asciti sint. Stephanus quidem à persequutorum manu lapidatus est: at volens mortem subiit. Ioannes in pace defunctus est: nihilominus passionis calicem & truculentæ mortis cum Christo amaritudinem paratus bibere. Sed Christus dicit: Si eum volo manere donec veniam. Præter voluntatem suam occiduntur Innocentes, sed tamen propter Christum. Omnes, ecce isti, inquit Bernardus, sancti sunt. Stephanus sanctus, Ioannes sanctus, Innocentes sancti sunt. Ideò etiam sequuntur Natalem Christi. Verùm enimuero triplex in his sanctitatis ostenditur differentia. Stephanus Martyr voluntate & opere, Ioannes Martyr voluntate tantùm. Innocentes Martyres opere tantùm, nondum voluntate præditi. Sed omnes calicem Domini biberunt, omnes à Christo suscepti, omnes in regni illius ciues vocati sunt. Nunquid ergo non videtur tibi, sese magnificè Saluatoris nostri in his omnibus ostenderit gratia? Videmus quòd neminem quantumuis infirmum excludat. Quicunque venit ad me, non eiiciam foras. Exigit ille quidem in nobis & voluntatem & factum, vt in Euangelio dicit: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et: Qui vult me sequi, & non odit patrem suum, & matrem, & fratrem & sororem, insuper & animam suam, nõ potest meus esse discipulus. Et hoc quidem in Stephano insinuatur, qui non modò moriendi cum Christo voluntatem habuit, sed & ipsum factum, lapidatus propter eum. Et hic profectò Christianæ perfectionis supremus gradus est, vbi voluntas simul & factum coincidunt. Atq; ideò in Natalitiis Christi Stephanus præcedit Ioannem. Verumenimuero vbi non datur, eam operis & facti metam attingere, vt pro Christi nomine trucidetur & moriatur, Deus Opt. Max. paratam voluntatem facti loco suscipit. Hoc ergo in Ioanne docetur: hic quidem calicem Domini bibere cupiuit, & vbi Christus Petrum ad crucem vocat, dicens: Sequere me, indicans ipsum quoque crucifigendum: sponte sequitur Ioannes, paratus & crucifigi cum Petro, sed Christus

Matth. 20. *Ioan. 21.* *Ioan. 6.* *Matth. 10.* *Luc. 14.* *Matth. 20.* *Ioan. 12.*

dicit: Sic eum volo manere donec veniam. Consolamur ergo in Ioanne, quòd non solùm sanguinem suum pro Christi nomine effundentes, verumetiam licet nullum sufferentes mortis genus, in aliis tamen Christo seruiunt & ipsum sequuntur, in regni sui ius pertinere. Perfectius quidem illud est, eóque præit Stephanus. Sed hoc quoque Christo placuit, ideò Ioannes sequitur statim Stephanum. Vterque in Nataliтiis Domini proponitur. Et quod maius quid est, In infantulis nostris, qui nullum vel intellectus vel voluntatis vsum habent, illud solùm opus, quod in fide Ecclesiæ in baptismate acceperunt, suscipit Deus. Id quod in innocentibus signatur, quos in suum regnum nullo proprio ipsorum opere Christus suscepit. Hinc ergo lucet, opinor, denuò, quomodo hæc festa nos in Christum respicere doceant, & quòd non sine longa præmeditatione in hanc septimanam instituta sunt. Sed & aliud quiddam in hoc ordine, quòd Ioannes Stephanum sequitur, hic illum præcedit, discendum restat: nempe quòd Christus se hominibus alio atque alio minus magísque insinuat. In natiuitate sese pastoribus manifestauit: sed hi humanitatem & humilitatem viderunt tantùm. Stephano sese in sua Deitate ostendit. Vidit enim eum in sublimi cælo à dextris Patris stantem. In vtraque & humana & diuina natura patefit Ioanni, humilem in horto, sublimem in monte clarificatum: Ioannes, inquam Christum vidit, vt
Ioan.1. leonem, affirmans Verbum carnem factum. sed subdit: Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre. Et hæc quidem vera Christi agnitio est. Si enim videris eum tantùm in humilitate, scandalum patieris: si in diuinitatis maiestate, pręterrefactus timebis & fugies. Verùm si & humilitatem & maiestatē cōtueris, nec ab humilitate scandalizaberis, sciens non modò hominem, sed & Deum esse: nec rursus ab eo fugies, credens quòd etiam homo sit, nō Deus tantùm. Ecce, cur Ioannes postponatur Stephano. Iisdem ergo gradibus nobis etiam ascendendum est, vt Christi agnoscamus non tantùm humilitatem, vt Pastores, non tantùm maiestatem, vt Stephanus. sed vtranque naturam simul vt Ioannes. Sic verè agnoscitur Christus, sic eius natalis rectè celebratur & completur. Et hucusque de his festis in genere dictum est.

Nunc porrò & de Ioanne quid (priuatim dicendum mi-

hi esset, sed eo modo spero, quæ de ipso dici possunt omnibus aperta & nota sunt, vt putem superuacaneum latius quid velle differere. Laudatur à nomine, ab officio, & scriptis suis post se relictis. Magnum profecto nomen eius. Ioannes enim interpretatur gratiosus. Minime in illo ficticium. Apostolico muneri verbis & factis satisfecit, nec illo tempore præsentes tantùm, verùm etiam omnem posteritatem docuit, quibus nunc fidem, nunc charitatem inculcauit eo modo, vt de eo cantetur meritò: *In medio Ecclesiæ aperuit os suum, & impleuit eum Dominus Spiritu sapientiæ & intellectus: quin & pane intellectus & vitæ cibauit illum, & aqua salutaris sapientiæ potauit eum.*

Neque tamen vllo hîc sese per totum Euangelij sui contextum alio dignatur nomine, nisi discipulum Christi. Sed & nomine & opere Christi fuit discipulus. Voluntatem sui agnouit Domini, voluntatem sui fecit Domini, voluntatem sui Domini confessus est, voluntatem sui alios fideliter docuit Domini. At nunquid hæc omnia Christi natalitiis seruiunt? Vtinam hunc Ioannem vtroque intueremur oculo & cogitaremus. Vtinam omnes illi similes Christi essemus discipuli. Vtinam vel huius solius scripta cordibus nostris inscriberemus, profectò salutarem celebrassemus natalem Domini.

SECVNDVS SERMO EOdem argumento occupatur.

DIxi hesterna die, quæ D. Stephani nomini sacra fuit, cur factum sit, quòd hac septimana, quæ recte omnibus piis solius Christi beneficiis cogitandis adhiberetur, aliorum quoque Sanctorum festa plura celebrentur. Sed & Ecclesiam matrem nostram, ea calumnia liberare laboraui, quæ ipsi eiuscemodi festorum dierum ratione imputatur & attribuitur, quasi à Christo ad Sanctos nos detraheret, vti à minus sufficiente saluatore: quæ tamen minimè Ecclesiæ opinio aut voluntas vnquam est. Et hoc quidem ostendi & confirmaui illo ipso quod quotidie Ecclesia canit, quòd his festis nihil aliud velit & quærat Ecclesia, quàm vt videamus omnes diuersitatem gratiarum per Christum allatarum, quo instituat modo regnum suum in his terris, quos velit huius ciues & domesticos.

Videmus in mundi huius imperiis, huc omnes reges omnésque potentes laborare, vt ex sua voluntate & beneplacito instituantur omnia, atque in hoc quærant deligántque sibi conformes & habiles seruulos. Et cur Christus quidquam, quod ad sui regni ornamentum & decus facere videretur prætermitteret? aut qua ratione in eo inordinatum quid sufferret? Multa imperium huius mundi officia tenet, & multos habeat ministros necesse est, qui iis officiis præsint: vt sunt, à consiliis, belli duces, operarij, Præfecti, Iudices. Eodem fere modo Christus in suo regno per Spiritum suum varia gratiarũ dona elargitus est, multos etiam familiares, numerosam familiam instituit. Quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas, alios Euangelistas, Pastores alios, nonnullos etiã doctores: & hæc omnia in ædificationem corporis sui mystici, quę est Ecclesia. At verò inter vtrunque regnum hæc differentia. Nil mundus præter temporanea omnia, diuitias, honores, potentiam, voluptatem & perituram citò quietem appetit. Ideóque summo studio exquirit Camillos & Catones, eiusmodi planè viros, qui vel ferro defendant, vel consilijs conseruent Rempublicam. At Christus nihil horum appetit, tantùm quæ Spiritus sunt quærit: ideóque nec Camillos nec Catones anxiè conquirit, nec belli miratur peritiã, nec fandi eloquẽtiam. Meros Stephanos, & Ioannes, hoc est, homines, qui pro se, quíque mundi huius aduersitates perferant æquo animo, quíque alios in veritatem & salutem possint inducere. Nam vibrare hastam, & gladio percutere, alios trucidare & occidere, nihil magni est: ipsæ enim feræ idem faciunt: sed contumeliam, persequutiones, martyria, mortẽ denique ipsam perferre patienter, hoc laudis opus Deo placet, hos regni sui vult consortes. Melior est patiens forte, inquit Sapiens: & qui dominari potest affectibus suis, maior est, quàm qui expugnat vrbes. Talis vero Stephanus fuit, qui in sua persequutione, non modò nullam impatientiæ significationem dedit, nullam iræ, sed etiam orauit pro inimicis suis. Sic nec laude magna dignum, artibus, prudentia, solertia, vel etiam eloquentia mundi regna, hoc est pompas, potentiam, tyrãnidem, diuitias & id genus alia conseruare & augere. Id ipsum enim & mali possunt homines. Hoc verò laudis opus sana doctrina & piæ vitæ exẽplo, Christi regni fines extendere, multósque homines Deo in salutem adducere. ac talis

1. Cor. 12. *Ephe. 4.* *Act. 7.*

Ioannes

Ioannes erat. Quemadmodum igitur heri in Stephano, veram virtutem & in omnis generis malis perferendis fortitudinem considerauimus: ita hodie in Ioanne genuinum Dei Spiritum & verum zelum Dei regno multos homines inferre cognoscimus. Et hæc quidem ratio, amborum memorias statim à natali Domini haberi. Summa vtique Ecclesiæ voluptas est, omnes habere Stephanos & Ioannes. Atque vtinam tales essemus. Vbique enim eiuscemodi virorum magna in Ecclesia penuria est. Multa quidem de Christo prædicamus, de ipso summè gloriamur omnes: sed quid ille à nobis exigat, nemo cogitat. Inuenies verò multos, qui quantumlibet iniquissimam vitæ rationem instituentes, nihil obesse, tantùm si credant, sibi persuadentes. Sed intuens hæc duo festa, secus multò inueniet. Imò si nihil in vtroque Stephano & Ioanne, quàm credere inueneris: hoc ipsum credere ad salutem sufficere concedam. Quod si contrarium videris, quòd non solùm crediderint, sed quòd in fide omni pietati studuerint (id quod verba ipsorum omnia, facta omnia, vita, & mors satis indicant) omnino tibi persuadeas aliud quiddam à te postulari, quàm quòd dicas: Credo. Ecce igitur hoc modo hæc duo festa insinuant, non modo quid nobis præstiterit Christus, sed etiam quid à nobis exegerit. Atque ideo aliquantò diligentiùs hic noster Ioannes cogitandus est. Et quidem eius fama omnibus Christianis est notissima, quòd non solùm nomen ipsius, verùm etiam maior pars historiæ vitæ eius Euangelicis testificetur autoritatibus, imò quòd ipse eorum numero, qui conscripserunt Euangelia, nō minimus: quin vel hac ratione facilè præcipuus, quòd præter Euangelij contextum, etiam Epistolis Christi nomen euulgauerit. Sed hoc scire, ac Ioannem talem agnoscere sufficit neutiquam. Non enim in sciendo, sed in operando nostra res consistit. Breuiter ergo Ioannis vitæ cape historiam. Ante vocationem piscator, nullius reprehensione victum quæsiuit. Post vocationem verò discipulus & indefatigatus Christi sequutor: id quod eo liquet, quia vsque sub crucem sequutus erat Dominum. Post Domini ascensum Apostolum se præbuit. Post exortis hæresibus contra diuinam naturam in Christo, etiam Euangelista factus est. Postremò & Martyr factus, quòd à Domitiano, in dolium olei feruentis plenum, pro sua in Christum *Ioan.19.*

fide impositus, tandem ab eodem in exilium missus, in Pathmos insulam profligatus est. Hæc vitæ ipsius descriptio. Et hic denuo gradus quosdam veræ perfectionis videmus.

Primus, iustum & inculpatæ vitæ coram mundo esse, quem etiam multi Iudæorũ & Gentium populi gradum attigerunt, qui coram mundo honestam & irreprehensibilem vitam duxerunt, cuius apud Romanos historicos multa exempla sunt. Sed hic gradus nobis qui Christo initiati sumus, minimè sufficit, imò si in hoc quieuerimus, haud absimiles Pharisæis, qui & ipsi sese coram multitudine iustificabant. Sed nec ipsis ad salutem satis erat. & Christus ait se recepisse mercedem suam. Ascendendum igitur altius.

Est autẽ secundus gradus pietatis, iustum & irreprehensibilem apud Deum reputari, id quod per fidem in Christum præstatur. Sine hac enim nemo placere potest Deo: *Heb. 11.* nec vllus coram Deo iustus, nisi cui remissæ sunt iniquitates. Id verò solum Christus præstat, vt qui mediator noster, & interpellator coram Deo, sed & reconciliatio pro peccatis nostris. Sed ne hoc ad salutem satis est. Tertius gradus est, Christum fida mente sequi, eo plane modo, quem *1. Ioan. 11.* ipse præmonstrauit: Qui vult me sequi, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. *Matt. 16.* Et quemadmodum ipse Ioannes: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, ambulare. *1. Ioan. 2.* Et rursus ipse Christus: Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. *Ioan. 13.* Et iterum: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. *Matt. 11.* Quartus pietatis gradus est alios quoque ad Deum perducere. Non enim quærere debemus solum quod nostrum est, sed etiam quod aliorum hominum commodis seruit: quemadmodum Christus non suam, sed omnium nostrûm salutem quæsitum aduenit. Sed & omnibus mandato Dei cura proximi imposita est. *Eccle. 17* Quintus pietatis gradus, est patientem & tolerantem esse in tentationibus, imò gaudere in tribulatione, vt Apostoli. *Acto. 5.* Et quidem hic supremus omnia concludit & consummat, quando in fide nostra non tantùm operamur quod bonum est, verum etiam æquanimiter quod malum est sufferimus. Hæc omnia in Ioanne videmus. Sed facile est videre, quam nihil horum cogitemus. Mundo sumus scandalum coram Deo & in conscientiis impij, in sequela Christi pigri, in propria salute neglig

gligentes,in alios incogitantes, in persequutionibus pusillanimes & impatientes, nihilominus tamen de Christianismo nostro gloriantes. Eò igitur diligentius hunc Ioannem contueamur. Satis vbique Euangelium eius quid de fide in Christum sentierit,tum & satis Epistolæ eius indicant,quid de charitate & Christiana vita. Sed vita eius pariter & mors, quòd illa non modò sciuerit, verùm etiam opere compleuerit testatur. In hoc enim consistit Christiana perfectio, vt cùm sciamus voluntatem Domini nostri Iesu Christi, tum opere etiam impleamus. Precemur ergo vagientem infantulum,imò Christum regem nostrum, vt nobis suam gratiam largiatur, quo hæc omnia meditemur sedulò, faciamus semper.

TERTIVS SERMO DE collatione natalis Domini & Ioannis.

IN hac præsenti festiuitate non absurdè videmus, quàm inuito animo ecclesia à Natalitiis cesset solenniis, quando iam in tertiam vsque hunc diem ab externis operibus quiescit, haud alia ratione, quàm vt S. Petrus ait in clarificatione Christi, Domine, inquit, bonum est nos hic esse. *Matt. 17.* Cupiuisset enim cum ea voluptate semper ibi morari. Ea,inquam, ipsa, non alia ratione huic contraria, Ecclesia in his solenniis perstat, quòd tantum consolationis, tantum lætitiæ & gaudij hic apud præsepe Domini comperit: eóque nō parua cum voluptate videret filios secum suos ibi morari & pedem figere. Nam vbi verè agnoscitur Christi gratia & maiestas: vbi verè gratiæ verbum mentes imbuit hominum: mirandum non erit, si homo externorum omnium oblitus, his tantùm occupetur. Nec vllum in nobis tam enorme vitium, quàm quod nunquam verè audiuimus vel vidimus Christum:hoc est,nunquam plenè magnitudinem donorum & promissionum Christi considerauimus. Si enim considerassemus, nullo tædio, quinetiam cum voluptate aliqua iis rebus diutius occuparemur.

Atque ideo quidnam sit:quod tanto nobis studio his diebus proponitur cogitandum est diligentiùs: nam eò dirigitur omne,vt gaudium quod ex Domini natali concepi-

mus, agnoſcatur meliùs, & permaneat in nobis diutiùs. Habetur quidem ipſe Ioannes hodie in memoria, & non immeritò: quia inter Apoſtolorum primos numeratur, atque ita in Eccleſiæ negotio laborauit, & docendo & viuendo, vt meritò æternus apud omnes Chriſtianos celebretur. Nam in illo & per illum, Chriſtum laudat, & quærit Eccleſia: Omnia enim hæc feſta ſunt teſtimonia & confirmationes, quòd Chriſtus in hunc mundum è cœlo hominum cauſa delapſus venerit homo factus. Tum etiam exempla ſunt & incitamenta, patrociniáque nobis data, qua ratione erga tam amicum & beneficum ſeruatorem grati eſſe debemus. Quæ duo ſemper ſunt cogitanda ſimul.

Iam verò vtrumque in Ioanne deprehendimus. Primùm enim: vnus omnium Euangeliſtarum iucundiſſimè nobis incarnationem Verbi denuntiauit. Totum eius Euangelij contextum à capite ad calcem vſque perlege: nihil ita magnificum, quàm omnibus oblatam Chriſti gratiam inuenies. In Ioanne inquam, videmus manifeſtiſſimè, quod
Ioan. 3. totum ſe nobis donauerit Chriſtus. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum daret vnigenitum. Nobis Chriſtus natus nobis vixit, & omnem ſuam nobis impēdit vitam. Nobis mortuus eſt, hoc eſt, pro peccatorum noſtrorum ſolutione & reconciliatione oblatus eſt. Omnium enim noſtrûm peccata Deus poſuit ſuper eum, vt Iſaias capite quinquageſimotertio loquitur. Et Petrus primæ cano. tertio: Chriſtus ꝓ peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autē ſpiri-
Hebr. 9. tu. Nobis reſurrexit, id eſt, propter noſtrā iuſtificationē. Nobis à dextris Dei ſedet, vt interpellet pro nobis, & in conſpectu Dei appareat. Et quid porrò Scriptura? Dilectus meus
Can. 2. mihi, & ego illi. Verus amor in nullam declinat partem. Si Chriſtus ſe ipſum nobis tradidit, & nos ipſos tradamus ipſi. Si ille nos prior dilexit, diligamus & nos ipſum. Proponitur ergo omnibus Ioannis exemplū, vt qui vtrunq; & verbis docuerit & opere. In Euangelio ſuo paſſim docet, quo modo nos dedamus illi per fidem: in Epiſtola verò, quomodo hoc ipſum per charitatē præſtemus. Quod verò vtrobiq; verbis ſcriptiſque docuit: vita moribúſque cōpleuit in ſeipſo. In Chriſtū credidit, Chriſtū dilexit, Chriſtū ſemper in ore & corde habuit: Chriſto adhæſit, Chriſtū ſequutus eſt: Chriſtū

prædic

Prædicauit, pro Christo multa pertulit: in Christo denique obdormiuit. Ecce hoc ipsum dicitur: Dilectus meus mihi & ego illi. Idipsum & natiuitas Domini à nobis exigit. Minimè, ô frater; sufficit quod Christus se nobis impendit: illi respondeamus oportet, nec semel tantùm, sed omni tempore. Ideóque & Paulus ait: Christus pro omnibus mortuus est, vt qui viuunt, non sibi, sed Deo viuant. Summa: hic est & ille discipulus qui testimonium perhibet de his omnibus. Verbũ caro factum est, inquit Ioannes, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia & veritate. Hoc ergo Christi natalem tangit, hoc de fide dictum est. Idem Ioannes alibi dicit: Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Et iterum: Diligamus Deum, quoniam ille prior dilexit nos. Hoc vitam tangit, & verum gratiæ vsum notat. Erat lux illa, lux vera, inquit idem, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ. Hîc rursum tibi fides, & Christi natalis gratia insinuatur. Videte qualem charitatẽ dedit nobis Deus, quòd filij Dei nominamur & sumus: sed nõdum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniã cùm apparuerit ille, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Ecce hoc rursus vitam tangit, verúmque vsum gratiæ docet. Similiter & illud fidem, gratiam, & natalem Domini tangit, quod statim initio Epistolæ dicit: Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis, & manus nostræ cõtrectauerunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est: & vidimus & testamur & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt gaudeatis & gaudium vestrum plenum sit. Mox addit: Hæc scribo vobis, vt non peccetis. Et: In hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius seruamus. Hoc rursus vitam & vsum gratiæ tangit. Et quidem eius generis multa ex eius scriptis testimonia adferre liceret, vbi perspicuum, huc se sua scripta direxisse omnia, vt ex natali Christi, boni & ingenui enascantur Christiani: & eò magis pietas & deuotio diuinarum rerum in nobis augeantur, quò rectius Christi multiiuga gratia agnoscitur. Atque hac causa Ioannes præcipuè hac septimana proponitur, quòd tam perspicuè Christi gratiam prædicauit, insuper etiam tam clarè gratiæ vsum demonstrauit. Alia ratio est, quòd tam

Ioan. 1.

Ioan. 1.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 1.

mani

manifestè gratia isthæc ipsa in eo luceat. Nam præter communem in omnes homines effusam gratiam, nemo inter reliquos omnes Apostolos est, cui maiora & euidentiora suæ dilectionis signa exhibuerit, quàm huic ipso Ioanni.
Ioan.13. Verum quidem est, quòd Christus suos, quos in mundo habuit, in finem dilexit, & omnes pariter: sed nihilominus eò Ioannes hoc nominis obtinuit priuilegium, vt solus is dicatur, quem dilexit Iesus. Nec id nudum sine re nomen, ipso facto ostenditur. Quotiescunque enim aliquid singularis
Matth.10. gratiæ Christus suis exhiberet, hic semper eius fuit coràm particeps. Elegerat Apostolos duodecim: horum numero Ioannes non infimus. Inter duodecim hos, duos fecit Euan
Matth.17. gelistas: horum vnus Ioannes est. Clarificatus est Christus
Ioan.13. coram aliquot suis: & hic Ioannes. Insuper solus supra pectus Domini in cœna recubuit. Quando igitur ita apertè Christi in Ioanne perspicitur & gratia & dilectio: mirum non est, eius quoque statim à natali Christi memoriam celebrari, imò quod vel vltimo penè loco ponitur anni. Nam qui non ab hoc Christi dona & beneficia agnoscere didicerit, ex nullo alio facilè discet. Nemo enim tam clarè, tam dilucidè de his scripsit, vt ille. Id quod Euangelium ipsius testatur. Quicunque ergo per hunc ad fidem non fuerit perductus, à nemine perducetur: nemo enim perinde graphicè depingit fidem, quid sit, quid efficiat, atque ille ipse.
1.Ioan.5. Quodcunque natum est ex Deo vincit mundum: & hæc est victoria qua vincimus mundum, fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quòd Iesus est filius Dei? Qui etiam denique per hunc Ioannem ad dilectionem Dei & proximi, postea etiam ad vitæ innocentiam non pertrahitur, nunquam eò pertrahetur ab aliquo. Et quid multa? Vnus hic Apostolus, totius Christi natalis nobis initium, medium descripsit & finem. Initium eius gratia Dei est: hanc in Euangelij contextu descripsit Ioannes. Medium verò vita innocens: hanc idem in Epistola depingit. Finis
Apocal.22. erit beatitudo iustorum: hanc in Apocalypsi præuidit. Beati, inquit, qui lauerunt stolas suas in sanguine agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent ciuitatem. Ex hoc ergo quilibet facile considerabit, non sine causa Ioanni in ipsa hac hebdomada locum attributum esse. Habentes ergo tantum testem in conclusione natalis festi, qui sua parte tam clarè Christum, Dei gratiam, & fidem

dem prædicat & tradit: ex alia verò parte tanto studio ad dilectionem ad quamlibet pietatem hortatur & inflammat: nos quoque nulla commodiore via hæc festa concludemus, nisi vt cogitemus hæc omnia, cum pastoribus in firma fide ad gratiæ thronum properemus, cum diuo Stephano & Ioanne acquisitam gratiam ad Dei Optimi Maximi laudem, ad vtilitatem proximi, & ad nostram propriam salutem impendamus. Neque enim superfluum reputabimus, tot festa coniungi simul. Vtinam nostros natales dies cum Ioanne, hoc est, cum gratia finiremus. Vtinam eo modo quo Ioannes gratiam Dei prædicando magnificaremus, ea etiam suo exemplo vteremur, in eadem succresceremus vt ipse, & vt ipse idem in finem vitæ conseruaremus. Sic profectò per omnia huic tempori & natali Christi satisfactum esset. Gratia Domini nostri Iesu Christi nobiscum, Amen.

QVARTVS SERMO,
In Euangelium.

PRæcedentibus sermonibus dictum est, hæc duo festa, licet propria sua nomina, non à Christo, sed à Stephano & Ioanne habeant: propriè tamen in magnam illam natalis Domini solennitatem pertinere, nulla alia ratione in hanc septimanam instituta, quàm vt eiusmodi exemplis gratia & benignitas Saluatoris nostri Christi reddatur magis perspicua, & vt hac occasione illi meditationi immoraremur diutiùs. Atque ita fieri necesse est: hic scopus, in hunc finem, quicquid aliàs in Ecclesia peragitur, dirigendum est. Nunc porrò hoc sermone videamus qua ratione Euangelia sibi istorum festorum inuicem respondeant, & veluti vna in natalem directa sint. Id quod facilè peruidebitur, si penitius aliquantò introspexerimus. Primum enim in magna illa solennitate audimus, quòd Iesus Nazarenus, regnante Augusto Imperatore, in Bethlehem natus, iustus, atque adeò *Luc.2.* mundi seruator vnicus, qui simul Deo honorem suum, nobis verò pacem retulit: pacem, inquam, conscientiarum, remissionem delictorum, & in sempiternum permanentem iustitiam, completionem, quæ passim per Prophetas vaticinata sunt, omnium. Hoc ergo primum propositum est nobis, & meritò primum: fundamentum enim est, quod ante

ante omnia in spirituali structura nostra ponendum est necessariò, cui & innitendum est. Sit ergo illud primum. Ad hæc illud considerandum est, quòd licet talis seruator sit Christus, qui neminem cogat ad salutem, vehementer tamen indignatur, oblatam suam gratiam sperni & negligi. Ac quidem hac de re hesternum Euangelium loquitur, in quo satis declarauit, quæ sibi mentis sententia in Iudæos, quòd gratiam non modo per Prophetas, verùm etiam per semetipsum oblatam sibi præ omnibus mortalibus, impiissimè spreuerint. Neque verò hic vlla disputatione opus est, quandoquidem Scriptura vbique tanta de Christi benignitate prædicet, qui factum sit, eam non ita multum in Iudæis elucere. Non hæc in Christo culpa est, sed in Iudæis vitium est. Noluisti, inquit. Quemadmodum si cui lumen admotum oculorum dolorem suscitat, non luminis splendor, sed oculorum imbecillitas in causa est. Nihil enim corporalium rerum pulchrius lumine est. Hoc ergo secundum, eorum quæ de Christo scienda sunt: quòd gratiam suam nolit sperni. Sed non hoc solùm: vult etiam ea rectè vtamur. Atque hic nostra res agitur, non minus, imò magis, quàm superiori parte & maximè his temporibus. Possemus fortè induci, vt susciperemus oblatam gratiam. Quis enim tam stolidus, vt danti sibi multum reluctetur, si norit? Sed hoc omnibus insipidum, vt rectè vtamur acceptis donis. Hoc opus, hic labor. Sed qua commodiore ratione iis vtemur, quàm vt secundum dantis voluntatem, & dignè pro cuiusque vocatione vtamur? Ecce, hoc ipsum nos præsens docet Euangelium. Videmus enim hic duorum exemplis Apostolorum Petri & Ioannis, non vnius omnes esse vocationis, & tamen quisque suæ respondeat necesse esse. Petro quidem ardua ad metam properandum erat via, qui Christum non solùm vita, sed ipsa etiam morte sequi debuit, crucifigendus sicut & Christus. Sequere me, inquit Christus. Et paulò antè: Cùm esses iunior, cingebas te, & ibas quocunque volebas: cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet, quò tu non vis. Hoc autem dixit, inquit Euangelista, significans qua morte ipse clarificaturus esset Deum. Et hæc quidem Petri vocatio. Ioannis mitior est: hic ita permansurus, donec veniret Dominus: hoc est, tranquilla morte indormiscere debuit. Suam vterque vocationem placidè suscipit. Surgit ab instanti Petrus, & vti iussus

Matth. 23. *Ioan. 21.*

erat,

ferat, sequitur Dominum. Sed & Ioannes sequi paratus, sponte sequitur. sed huic aliud disposuerat Christus. Vt ergo paratus cum Christo crucem pertulit Petrus, post eum cruci affixus mortuus est: ita etiam paratus & sedulus Ioannes Deo, eiúsque Ecclesiæ in tranquillitate ministrauit. Vtrobique, in amborum mente, plena & perfecta propriæ voluntatis resignatio in Dei beneplacitum. Hoc igitur est rectè vti gratia, vbi eum in se quisque sentit animum, qui cum Dauide dicat: Paratum cor meum Deus: paratum cor meum. Et deinde etiam cum Paulo: Domine quid vis me facere? Ac demum cum Christo ipso: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Ecce, quam ob causam hæc tria Euangelia aliud post aliud ordinata sint: vt in primo, Christum verum & vnicum humani generis redemptorem agnoscamus: in secundo, nolle ipsum ab vllo sua dona negligi: & in tertio, necesse esse rectè vtamur per Christum acceptis donis pro sua quisque vocatione. Hæc ergo tria si quis coniunxerit, simúlque didicerit, totum plenè celebrauit natalem Domini, huic profuerit Christus. Qui verò vel vnum horum negligit, non ille totum peregit natalem. Huic nec Christus proderit multum. Hoc ergo agamus: quòd si lætitia afficeris, si te recreat, tanta de Christo audire, noli hîc persistere, perge deinde: noli contemnere vt Iudæi, sed rectè vtere vt Petrus, & Ioannes: sic tibi hæc festa commodè peracta sint. Et hæc quidem de tribus his Euangeliis dicta sint.

Psal. 107. *Act. 9.* *Matth. 26.*

Restat, vt de Ioanne etiam ex hodierno Euangelio audiamus aliquid. Hic de seipso præsentem lectionem scribit ita planè, vt rogare quis sit ipse, & quomodo eius nomini inscripta festiuitas nobis in his natalitiis commodet, omninò superfluum sit. Ille discipulus, quem diligebat Iesus, qui & in cœna supra pectus Domini recubuit: qui & testificatur de omnibus his, quæ vel fecit Iesus, vel passus est, vel docuit. Tria sunt profectò, quæ natalem Christi denuò nobis insinuant. Primùm enim nos omnes charitatis admonet, qua motus Christus, nostram cœlo elapsus naturã assumpsit. Dilexit nos, & in sanguine suo à peccatis nostris lauit nos. Nihil eum cœlo descẽdere mouit, præter de parentis protoplasti, fraude facta cõdolens, vt Fortunatus cecinit, in terras deuenit. Cuius te admoneat quandocunq; audis Christi amorem in Ioannem peculiarem: hic enim amor in omnes dile-

Ioan. 21. *Apocal. 1.*

1.Ioan.3. ctionis Dei signum est. Et hæc prima pars ad Christi natalem faciens. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Sed vnde nobis tantum bonum, nisi à Christo? Nemo ex nobis Dei factus fuisset filius, nisi prius Christus hominis factus fuisset filius. Quemadmodum ergo dilectio ipsum hominis fecit filium, ita humanitas illius nos in Dei filios adoptauit. Ex alio aliud defluit, quorum omnium principium & origo charitas est.

Deinde etiam de Ioanne, quòd in cœna supra pectus Domini requieuerit dicitur, id quod reciprocam in Christo & Ioanne ostendit dilectionem, inter vtrunque gradientem, nec minus affectu discipulum Christo adhæsisse, quàm capite suo pectus eius perhibetur attigisse. Id iam rursus nos commonefacit, qua dilectione, deuotionisque vehementia Christo adhærendum sit: nihil enim aliàs vtilitatis adfert, Ioannem in cœna supra pectus recubuisse Domini. In nobis implendum idem est. Qui si Dei in Christo experti charitatem, nos reliquā exequamur necesse est. Diligamus Deum,
1.Ioan.4. inquit Ioannes, quoniam ille prior dilexit nos. Et hoc quidem secundum, quod ad natalem Christi pertinet. Postremò illud quoque additur, quòd Ioannes is fuerit, qui testificetur de his, quæ & fecerit & docuerit. Id quod rursus nos monet de gratiis agendis Deo pro humili demissione, qua natus in mundum sese demisit. Nam & hoc ad Natalem pertinet. Neque enim sufficit, si in nobis ipsis magnificauerimus Dei dilectionem, si in vera fide, omnibus animæ potentiis Christo dederimus. externis etiam laude & gratiarum actione, vita, moribus confirmandum & testificandum est, vt de quolibet nostrûm dici posit: Hic est ille discipulus qui testimonium perhibuit. Hic populus, quem non solùm Christus dilexit, qui etiam non modo ipsi in toto corde & fide adhæsit, sed etiam id ipsum verbis, factis, omníque vita testificatus est. Sic ritè Domini natalis peragitur, sic Christus verè in nobis nascitur. Sic & nos rectè ille populus, cui dicit: Audi popule meus, loquar: Ego Dominus Deus tuus. His ergo dictis puto non magno labore quilibet videbit, quomodo non solùm Ioannes, verùm etiam ipsum hoc Euangeliū ad natalitia gaudia nobis seruiat. Hoc agendum, vt deinceps de his meditemur, his occupemur. Sic nos Deus Optimus Maximus largiatur natalem Christi his

in

in terris celebrare, vt olim aliquando cum omnibus electis & angelis in cælesti curia videamus, Amen.

QVINTVS SERMO.

OMni animanti à natura insitum est, vt quærant quæ naturalem vitam conseruent, quæ contrà lædunt, fugiant; id quod in minutissimis animalculis videmus, sed & in nobismeipsis. Sed hominem Christianum nō naturalem tantùm, sed etiam spiritualem & supernaturalem vitam habere nouimus: imò præcipuè spirituali vitæ creatus est. Sic enim Deus ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostrā. Non in hoc creati, vt hac tātùm temporanea vita viuamus, verùm etiam vt æterna fruamur. Nō ergo minori cura quæ ad spiritualem vitam conseruandam faciunt quærenda, quàm quæ in sustentationem naturalis conducunt. Hac causa tot festi in Ecclesia dies instituti, in quibus non modò sacra Scriptura, verumetiam externa nobis proponuntur exempla, quæ omnia ad conseruationem spiritalis vitæ commodare posſint. Caue igitur, ne ea quę corporis cures tantùm, animæ verò rationem habere obliuiscaris. Nemo tam deses, qui non, si thesaurum quo reliquum vitæ tempus pro voluntate iucundam transigat exhibeas, exurgat. At nobis thesaurus & offertur & proponitur, cuius nulla in omnibus terræ diuitiis cōparatio est, qui inexhaustus est, quo nū modò hanc vitam pacificè conseruare, verùm etiam futuram, in sempiternum permanentem consequi possumus. Hic thesaurus sacræ Scripturæ. Scriptura est liber vitæ, vitæ continens verba, quibus cùm indoctus doctior, tum pusillanimis redditur fortior. Id confirmandum ex hodierna lectione sumamus indiciū, vbi & multimodam instructionem, exempla, & consolationem habemus. Primùm enim duplex nobis vita in eo per Petri & Ioannis personas describitur: operosam aliam: alteram verò meditatiuam, quam alij actiuam & contemplatiuam dixêre. Vtraque alibi in Martha & Maria significata, cùm Martha occupatur externis, Domino ministrans, Maria sedens secus pedes Domini audit verbum eius. Petrus vocatur ad laborem, ad crucem, ad ærumnas, & ad mortem: Ioannes verò, vt sic maneat, donec Dominus veniat. Ad operosam vitam pertinet quod Christus ait: Qui vult me sequi, *Luc.10.* *Ioan.21.*

Matth.16. abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur
Matth. 25. me. Et quod in iudicij die dicturum se promisit: Esuriui, &
non dedistis mihi cibum: sitiui, & non potauistis me, &c.
Matth.17. Ad meditationem verò, quòd Petrus in clarificatione ait:
Psal.72. Bonum est nos hîc esse. Et quod Dauid: Melius est sperare
in Deo, & adhærere illi. Ab operosa sumatur initium:
quousque enim hîc viuimus, operi insistendum est. Meditatiua porrò finis sit, vtpotè quæ perseuerabit in æternum.
Maria enim optimam partem elegit, quæ non auferetur
ab ea. Hoc primum quod præsens offert Euangelium: duplex vocatio. Sed quia maxima parte in actiua consistendum nobis hîc est, hoc etiam idem Euangelium docet,
quomodo rectè ambulemus, quisque in sua vocatione, in
ea. Aut enim Magistratus es, & plurimis præes, aut priuatam vitam ducis. Magistratus duplex, spiritualis & secularis (vt vocant.) Vtraque nobis opus est, quando & internum & externum hominem circunferimus. Ad internum
Ioan.20. spiritualis Magistratus pertinet. Et hęc potestas, cuius Christus meminit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Et iterum: Quodcunque solueritis super terram, erit solutũ & in cœlis &c. De hoc & Paulus: Potestatem
Matth.18.
2.Cor.13. dedit mihi Dominus in extructionem, non in destructionem.
1.Cor.4. Et: Sic nos existimet homo, vt seruos Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Quod ergo illius potestatis
siue Magistratus officium? Sequere me, ait Christus Petro,
quando iam tertiò oues illi suas demandasset, atque Pastorem Ecclesiæ constituisset. Sequere me, intellige in dilectione & in mortis genere. Hæc enim duo antè, licet ob-
Ioan.21. scurius, significauerat illi. Diligis me: pasce agnos meos.
Atq; his quidem apertissimé quid spiritalis potestas ab homine postulet significatum est. Pasce agnos meos, quasi dicat: Non dominum sed pastorem te agnosce, cura & labor
officium tuum est, non honos & pompa. Pascere oues non
Ezech.34. deglubere tibi incumbit meas: sed tritico non paleis pasces. Bonam vbertate doctrinæ pascuam non pessundabis:
sanam doctrinam mala conuersatione non reddes inutilem. Meas oues pasces in genere, sine personarum respectu,
non vbi maximi prouentus respicies, sed vbi maius periculum imminet. Cogita oues esse, facile posse seduci, ideóque
in eis patientiam habe. Cogita meritò te pascere, qui lac &
lanam

lanam consumis ouium. Cogita meas esse oues, vt quas meo redemerim sanguine. His ergo quantum me diligis impendas. Meæ sunt, ideóque tua merces: meæ sunt, ideóq; de tuis manibus, quotquot ex iis tua culpa perierint, requiram. Sequere me Petre: ego pastor bonus, qui meam pro meis ouibus deposui animam. Quemadmodum ego feci, sic tu quoque facias. Ecce hæc spiritali dicta Magistratui sunt. Sed & externo, quem secularem vocant, Magistratui Christus dicit: Sequere me. Quasi diceret: In forma Dei cùm essem, non superbiui, sed memet inter vos humiliaui seruulum. Cùm mihi pro mea iustitia omnes vos perdere æquum erat, ecce primùm gratiam meam, & misericordiam offero. Contritis & corde compunctis, qui me quærunt, in defensionem veni, siue diuites illi sint, siue pauperes. Nihil aliis demandaui, quod non ipse primùm peregerim: sed & animã meam pro ouibus meis impendi. Sic & tu fac. Ciuili Magistratui Christus ait: Sequere me. Eadem ipsa voce Christus omnes nos alloquitur: Sequere, vti pastorem ouis. Vocem meam audi, mandata mea serua: non cur vel hoc vel illud demandarim interroga. Ego intellectum dabo tibi, & instruã te.

Ioan.20.

Phil.2.

Psal.31.

Ecce hac ratione nos vnica hæc vox omnes cuiusq; conditionis docet. Quantum ergo doctrinæ ex hoc toto Euangelio hauriret, si quis singula examinaret verba, vt quod Petrus diuino edicto certus mori, & crucifigi, atq; certo modo Christum sequuturus, tanta cum diligentia quærit, quid de Ioanne futurum esset. Domine, inquit, hic autem quid? Quasi diceret: Agnosco tuam Domine in me gratiam, qua non solùm ad fidei consortium: sed etiam ad mortis conformis sequelã me vocare dignaris, cuius profecto gratia summè lætor & gaudeo: hic autẽ quid? Visne & illum illud gratiæ fastigium conscendere? Atq; hoc modo isthæc Petri verba iustorum in tribulatione gaudiũ insinuare videntur. Gloriamur, inquit Paulus, in tribulationibus nostris. Et: Vobis datum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, verùm etiam vt pro illo patiamini idem certamen habentes, quale vidistis, & nunc auditis in me. Sic & Iacobus hortatur, vt omne gaudium existimemus, cùm in varias tentationes inciderimus. In hanc ergo sententiam quidam illa Petri verba exponunt: vt intelligant Petrum, iis mentis suæ lætitiam insinuasse, quòd pro Christo esset crucifigendus, eundémque honorem fratri Ioanni optauisse. Id quod

Rom.5.

Phil.1.

Iacob.1.

multò aliter in nobis conſpicitur. Non enim nos in tribulationibus gloriamur, ſed fugimus: gloriam & lætitiam in externis, nonnunquam etiam in peccatis quærimus. Atque hinc huiuſcemodi Diuorum exemplis licet videre, quātum diſtemus à vera pietate. Quòd autem nullo reſponſo Petrum dignatur Chriſtus, niſi quòd ait: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te: tu me ſequere, nobis parænesis data eſt, vt nimiam illam curam abiiciamus, qua quidam in alios, ſui obliti, reſpiciunt. Hîc reſpondet Chriſtus: Quid ad te, in quod ego vel hunc illúmue vocauerim: tu me ſequere. Iſthæc tua vocatio eſt. Quàm præſtaret omnibus iſthæc inſideret ſententia penitus, ne tanta curioſitate de
Act.1. aliorum ſciſcitaremur rebus, ſed in noſipſos oculos conuerteremur & animos. Non eſt veſtrum, inquit Chriſtus, noſſe
Eccl.3. tempora vel momenta quæ poſuit Pater in ſua ipſius poteſtate. Ideóque & Sapiens pulchrè monet & ſapienter: Altiora te ne quæſieris: & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper. Ecce hoc modo ex hac lectione diſcere licebit, quod ad pietatem faciet plurimùm. Sed hic cardo rei vertitur, vt in his operemur, eóque modo in operoſa vita procedamus, quo tādem aliquando in diuinæ maieſtatis contemplationem ſempiternam perueniamus, Amen.

SEXTVS SERMO.

Pſal.64. Beatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis. De Ioanne, cuius hodie feſtum celebramus ſuperfluum arbitror fuſius, quis fuerit, enarrare: quandoquidem & depicta eius laus eſt in Euangeliis, & ſua ipſius ſcripta Chriſtianum & planè pium animum eius teſtantur. Neque
Matth.12. enim fallunt prouerbia: Ex abundantia cordis os loquitur:
Luc.6. Et, Vbi theſaurus, ibi & cor tuum. Bonus homo de bono theſauro cordis expromit bona: & malus homo de malo theſauro profert mala. D. Ioannes tantæ vbique pietatis tam ignitis verbis vtitur, vt nefas ſit dubitare, diuini ignem amoris eius cor poſſediſſe. Et qui ita apertè, quis ſit, in proprio ſermone deprehenditur, hedera non eget aliena.

Vnum tamen de eo quod ex ſuis ipſius ſcriptis enarrem
Ioan.21. habeo, nēpe ipſus ille diſcipulus fuerit, quē dilexerit Chriſtus, qui & in cœna ſupra pectus recubuerit Domini, nō tamē qua id ratione, præ aliis ſit meritus, ſed quia planè nihil de

ſuis

ſuis meritis refert, non meriti hoc præmium, ſed meram fuiſſe teſtatur gratiam. Id quod ex hodiernæ diei Euangelica lectione hodie nobis cogitandũ proponitur. Summa profectò, Deóque pergrata virtus eſt, acceptam confiteri cũ humilitate gratiam. Tribus è numero diſcipulorum (vt legimus) Dominus permutauit nomina. Petrus antè dicebatur Simon, ſed à Chriſto nomen vel Petri vel Cephæ accepit. Sed & duobus Zebedęi filiis immutauit nomina: vt filij tonitrui dicerentur. Atq; hos eoſdẽ Petrum, Iacobum, & Ioannem, familiariores præter cæteros habens, maioribus & ſecretioribus imbuit myſteriis. Nam & Iairi filiolam à mortuis ſuſcitans, & clarificatus in monte, & prę anguſtia ſanguineum ſudans humorem, hos tantùm tres teſtes habuit ſecum & comites. Et licet nullibi legatur quo id facto ſint demeriti: nomina tamen eorum indicant clariſsimè, quando Petrus Petra, Iacobus ſupplantator, Ioannes eum ſonat, in quo eſt gratia. Quo quidem non abſurdè ſignificata tria hominum genera arbitror, quibus ſua Deus præcipuè reuelet arcana. Primùm ij qui ſimul cum Petro fidem verbis factiſq; profitentes, Chriſto lapidi inſiſtunt. Secundò, qui aſsidua pugna contra Diabolum & peccata certant. Tertiò, qui Dei confitẽtur gratiam. Id quod Ioannes noſter præſtat: atq; ideò minimè mirãdum, ꝙ eum Chriſtus ſingulari ditauerit gratia, eo planè modo, vt non immeritò de eo dicatur: Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis. Quanquam autem de quolibet piè Chriſtiano id dicat Pſalmiſta: propriè tamen huic noſtro competit Apoſtolo. Tria autem iiſdem verbis Dauid inſinuat. Primò quæ vera felicitas ſit. Secundò, vnde ſit. Tertiò, qui ad eam gradus ſint. Primò, felicitatem, hoc eſt bene beatéque viuere volunt omnes: ſed pauci, qui rectè quæ ſit illa, norint. quin & multis annis magno ſudore hac de re diſceptauerunt Philoſophi. Ille mundi huius filiis beatus dicitur, cui omnium rerum ſuppetit copia, quemadmodum & Dauid: Beatus, inquit, dixerunt populum, cui hæc ſunt. Sed falſum. quicquid enim corporeis percipitur oculis, temporaneum & tranſitorium eſt. Sed quæ illa beatitatis perfectio, quæ breui finitur tempore? Quin externa ſæpe & oculis ſubiecta corporeis, à vera felicitate hominem auocant, & in profundiſsimum dãnationis æternæ detrudunt barathrũ: vt in Euangelico videre eſt epulone, qui rerum abundantia, luxu, & voluptatibus in ſem-

Ioan. 1.
Marc. 3.
Matth. 9.
Matth 17. & 26.
Pſal. 64.
Pſal. 143.
2. Cor. 4.
Luc. 16.

cam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens, accepit puerum & matrẽ eius nocte: & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meũ. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra: secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc impletum est, quod dictum est per Hieremiam Prophetam dicentem: Vox in Ramah audita est, ploratus & vlulatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

EODEM FESTO EPISTOLA APOCALYP. XIIII.

ET vidi: & ecce agnus supra montẽ Sion, & cũ eo centũ quadraginta quatuor millia habentes nomẽ eius, & nomẽ patris eius scriptũ in frontibus suis. Et audiui vocem de cœlo, tanquã vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores. & nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo & agno: & in ore eorum non est inuentum mendacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei.

PRIMVS SERMO, CVR INnocentium memoria in hac hebdomada fiat.

PRAECEDENTIBVS D.Stephani & Ioannis feſtiuitatibus rationes oſtendi, cur hæc feſta hac hebdomada celebret, & quid horum dierum & inſtitutione & obſeruatione velit Eccleſia: reſtat igitur de hodierna feſtiuitate nonnihil loqui, & cur hac octaua celebretur. Sed nullam hic huius diei peculiarem rationem reddo, præter eam quæ in
præcedẽtibus poſita eſt. Nempe, quòd Chriſtus primogeni- *Rom.8.*
tus eſſe voluerit in multis fratribus, nec minus lucri adferre mortalibus, quàm dãni importauerit Adam. At certum
eſt, omnes homines in Adã vitiatos, etiam ipſos infantulos, *Rom.5.*
vt Paulus teſtatur. Ideóque gratiã ſuã ſecundus Adã effundere in omnes voluit. Quando ergo infantes maledictionis in Adam non ſunt vacui: cur non & benedictionis in Chri-
ſto eſſent capaces? Quando ipſe Deus ait: Omnis anima mea *Ezech.18.*
eſt. Vt anima patris, ita etiam anima filij mea eſt. Nec ad
Abraham dicit tantùm: Ego Deus tuus, ſed addit etiam: & *Gene.17.*
ſeminis tui, hoc eſt, poſteritatis tuæ. Idem etiam per Ioëlem *Ioel.2.*
promiſit: Et erit, inquit, in nouiſsimis diebus effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnẽ, & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, &c. Sed & Paulus teſtatur, quòd Deus omnes
homines velit ſaluos fieri. Quin ipſe Saluator, Omne (in- *1.Tim.2.*
quit Ioan.6.) quod venit ad me, non eiiciam foras. Id quod non tantùm intelligendum eſt de iis qui ſponte veniunt ad Chriſtum: ſed etiam de his qui ab aliis quoquo modo ad Chriſtum perducuntur. Hos etiam non vult aſpernari, vt alio loco dicit: Sinite illos venire ad me. &, Nolite prohibe-
re eos: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Eodem lo- *Marc.10.*
co dicitur, quòd Chriſtus infantes complexus ſit, impoſuerit manus ſuper eos, & benedixerit eis. Euidens certè indicium, etiam infantes pertinere ad Chriſtũ. Atque ideo mirandum eſt minimè, eorum quoque in hac ſeptimana fieri memoriam. In his ergo ſat occaſionis cuilibet pio meditandi quæ ſit ineffabilis Dei bonitas, in cuius admiratione
meritò cum Dauide exclamamus: Domine, quid eſt homo *Pſal.8.*
quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam viſitas eũ?

Quin hoc festum non solũ ad laudandum Deum te incitabit, verùm etiam vt liberos tuos quàm cõmodissimè Christo adducas, qui plurimam illorum curam gerit, & apud quem nulla inuenitur malitia, præter quem nulla præsto est
Ioan.8.10.14. bonitas. Ille lux, salus ille, via, veritas & vita est: eum quicunque sequitur, in tenebris nõ ambulat: &, Qui in eo manet, nõ peribit in æternum. Et hæc ratio sufficiat, cur hac Octaua natalis quoque Innocentium celebretur. Nulli profectò pio obscurum erit, iustam huius festi rationẽ esse. Nec quisquam miretur, hanc præsentem lectionẽ Euangelij non perinde lætis sonare voculis, vti præcedentium dierũ Euãgelia. Nam omne illud quod inde hucusque audiuimus ab angelis, à pastoribus, à Stephano, ipsoque Ioanne, plenum
Matt.2. gaudij est. Quibus omnibus Christus gaudium lætitiámque attulit. At hæc præsens lectio, nõnihil tragicum habet. Videntur enim nobis hi Innocentes non modò nullũ ex Christi incarnatione commodum, verùmetiam plurimum dãni habere, quòd sine culpa tam truculenter sine omni misericordia interimuntur. Sed nemo scandalizetur. Nam quicquid sæuiens Tyrannus in illis hostile prosequutus est, nõ ad perditionem, sed ad salutem iis seruiuit. Compẽdiosissi-
Matt.5. ma enim ad Deum via est, pro Christi mori nomine. Beati, inquit Christus, qui persequutionem patiũtur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Plus hostis ille truculentus sua profuit illis Tyrannide, quàm si voluisset, omnibus suis diuitiis, maiestate, honoribus, potuisset commodare.

In summa, quicquid Euangelij hæc lectio tristius propo-
Apoc.14. nit, ipsum Epistolæ vice decantata lectio rependit. Ecce, inquit Ioannes, vidi agnum supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomẽ eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Scripta quidem isthæc visio est de omnibus credentibus in genere, nec quicquam peculiare de nostris innocentibus refert: sed non incongruè eis applicatur, quòd quædam in ea verba, nulli præter nostris infantibus conueniunt melius. Vt cũ dicit Ioannes: Hi sunt, qui cũ mulieribus nõ sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Et iterum: Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo & agno: & in ore eorum non est inuentum mẽdacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei: nemo negauerit hæc verba perappositè infantibus

conuenire

conuenire. Si ergo miserandum arbitraris quod de iis in Euangelio lectum est, sume ad manus lectionem Epistolæ, & cõpensatum videbis totum. Primò enim licet Matthæus testetur, Herodem occidisse eos in Bethlehem, & in omnibus finibus eius: Ioannes tamen dicit se eos in monte Sion vidisse, qui mons sempiternæ beatitatis imaginem gerit. Quid igitur mors nocuit, quæ illis corporalis tantùm, vitæ æternæ ianua fuit & introitus? Secundò, idem Ioannes testatur, quòd eos cum agno, hoc est, cum Christo viderit. Id certè illis beatius fuit quàm sub isthoc Tyranno in terris morari diutiùs, qui nec propria vxore, suísque ex seipso genitis liberis nefarias manus abstinuit. Tertiò idem Ioannes refert, quòd Christi nomen scriptum habuerint in frontibus suis, id quoque maiore commodo & honore, quàm si cum sui generis hominibus in sacrosancto se Christi sanguine coinquinassent, cum iisdem vociferati fuissent: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Id quod potuisset euenire, si ad Christi passionis tẽpora vixissent. Profuit ergo eis infensissimus Tyrannus hoc ipso, quòd à truculentissimo nefandissimóque facinore eos præseruauit. Rapti sunt, ne malitia mutaret mentem eorum. Quartò, etiam nomen Dei ipsos in frontibus habuisse vidit, Dei inquam, qui genuinus parens est, super omne quod Deus dicitur in cœlis & in terra. Nullum ergo, aut certè perexiguum damnum, quòd externis orbi sunt parentibus. Quid enim si superfuissent, ipsorum parentes eis commodassent? At Deus verè pater est, qui hic & in sempiternum commodare potest, vt Christus ait: Noli timere pusillus grex, quia complacitum est Patri vestro dare vobis regnum. Quintò, Ioannes testatur se audiuisse eos canentes nouum carmen: & hoc rursus maius quid est, quod ipsis hìc in terris potuisset contingere, vbi nec fari, ne dicam cantare potuissent. Postremò, nec ambulare pedum officio potuerunt, quia bimi: at Ioannes eos vidit sequentes agnum quocunque iret. Quid igitur beatius, quàm à terra in montem Sion, hoc est, in æternam felicitatem sublimari? Quid lætius quàm esse cum Christo, qui & vita & resurrectio est? Quid tutius, quàm Christi Deique nomen in fronte scriptum gerere? Quis enim huiuscemodi homini aliquod inferet damnum? Turris fortis & arx munita est nomen Domini omnibus in eum sperantibus. Tum etiam in Apocalypsi traditur, hos tantum à seuera iusti iudicis

Matth.2. *Matth.21.* *Sap.4.* *Ephe.3.* *Luc.12.* *Ioan.11.* *Prouerb.10.* *Apoc.7.*

dicis seruari sententia, quibus Dei signum in frontibus in-
Apocal.7. scriptum est. Demum, quid sublimius, quid fidelis opta-
ret melius, præter cum Christo omnibúsque electis nouum
canticum decantare, quod nemo potest, nisi electi tantùm?
Hoc autem totum hi Innocentes consequuti sunt. Quid er-
go Tyrannus nocuit? Quin maximè profuit, quum ad cœlos
misit, ad Christum, ad Deum, ad Angelorum electorúmque
hominum cõsortia præmisit. Hac ergo ratione perspicuum,
arbitror, fit, natiuitatem Christi, non solùm nihil obfuisse
his innocentibus, verùm etiam plurimùm profuisse. Cõstan-
Ioan.1. ti ergo veritate durat quod Ioannes scribit: Vidimus gloriá
eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia & veri-
tate: ita planè, vt omnes de eius plenitudine accepimus, gra-
tiam pro gratia. Per Mosen enim lex data est, gratia autem
& veritas per Iesum Christum. Confiteamur ergo hodie
Deo, qui talem nobis proposuit Principem. Sub huius mili-
Ioan.8. temus signis, qui neutiquam seducet. Qui sequitur me, non
ambulat in tenebris: sed habebit lumẽ vitæ, dicit Dominus.
Hæc dicta sint, vt videamus hanc festá diem vtut lugubrem
teneat historiam, non sine causa, imò magnis rationibus læ-
tæ Christi natalis festiuitati subnexam esse. Deus Opt. Max.
omnibus nobis gratiam suam largiatur, vt salutifera Chri-
sti natiuitate participemus omnes, Amen.

SECVNDVS SERMO, QVID vel in Herode vel Infantibus cogitandum.

DVo hominum genera in hac Euangelica lectione nobis
proponuntur admodum inter se disparia, sed multam
cogitandi materiam subministrant. Illic Herodes Tyran-
nus sæuissimus: hîc Innocentes pro Christi gloria mortem
perpessi paruuli. Vtrunque genus pius quisque cogitabit se-
dulò, id quod non paruo fiet commodo. In Herode non tan-
tùm sæuissimum quod perpetrauit facinus cogitandum est,
verumetiam & maximè infensissima Satanæ, qui huc infeli-
cem hominem illum pertraxit, cogitanda ira est. Diabo-
lus, inquam, verus huius latrocinij autor est. Timebat enim
Gen.3. suæ potestati, quem in homines iniquissimè susceperat.
Nouerat quoque interminationem in se edictam, quòd tan-
Esa.15. dem aliquando caput suum esset pellundandum, baculum
quo

quo populos cædebat, conterendum, vim qua totum mundum sibi subegerat, auferendam per Christum, insuper seipsum quoque ad inferni abyssum detrahendum. Hæc timuit, atque ideo eam excitauit tragœdiam, ratus inter cæteros se Christum quoque interempturum, à quo solo sibi timuit. Id quod deinceps obsessos relinquens vel inuitus fateri coactus est. Quid tibi & nobis, exclamabant, Iesu Dei soboles? Venisti ante tempus perdere nos? Præuenire igitur voluit nequissimus. In hoc Herodem in tantam crudelitatem, in horribilem immanitatẽ excitauit. Sed ne quicquam sudat, frustráque laborat. Per Christum Deus humano generi opitulari proposuerat, hoc nemo impedire valebat. Iam in via erat, in itinere pergebat pius Pastor perditam ouem quærere. Hoc primum quod in hac historia cogitandum proponitur: nempe, Satanam verum esse huius rei autorem, qui semper operatur in filiis diffidentiæ. Nunc porrò huius instrumentum examinemus Herodem. Atque hîc mox considerabimus, quæ mundi huius liberorum natura sit. Statim enim nato Christo, contra eum mundus sæuire incipit. Odio habuerunt me gratis, inquit Saluator. Primus contra Christum sæuientium Herodes est. Timebat regno suo, quod non iustitia, sed mera obtinebat tyrannide. Seipsum in illud vi intruserat: sic habenas regni moderabatur, vt nemo amicus, hostes omnes. nec quicquam quàm exurgente alio Rege, omnium à se descisionem sperare ausus fuit. Nõ ergo sibi fabula lusus, alium Iudæis nasci Regem. Hoc primum, aut Christum occidere, aut omnes infantes vnà interimere. Exclamat amens nuntio, inquit Prudentius, Successor instat, pellimur, satelles in ferrum rape, perfunde cunas sanguine. Quia Regem nescit, multorum occisione quærit. At quid expediuit? Idipsum quod Pharao quondam, qui vt Hebræorum vires diminueret, omnes recèns natos volebat mersos. Vtut autem plurimos merserat, Moses tamen elabitur, qui Tyranno regnum simul & vitam eriperet. Imò videret oportuit, & enutriri in aula eum, & à filia in filium adoptari. Idem effecit Herodes, qui Martyres facere, sugentes perfodere, non Christum inuenire quem quæritabat, potuit. Quanquam autem plus Innocentibus commodi quàm incommodi attulerit, qui nec potuisset omnibus suis diuitiarum copiis tantum bonum adferre, quantum immana illa tyrannide attulit. Temporaneam vitam sustulit, ad æter

Mar.1. *Luc.4.* *Luc.15.* *Ephes.2.* *Ioan.5.* *Exo.1.* *Exod.2.*

æternam multísque parasangis meliorem transmisit: imò de terra ad cœlos, ex Satanæ tyrannide, ad Christi regnum transtulit. Sibiipsi nocuit, licet serius experiretur tandem. Sed quò suspensa erat vindicta Dei longius, hòc superuenit pòst horribilius. Nam iusta Dei dictante sententia, in eam deueniebat mentis insaniam, vt propriam vxorem trucidaret & liberos proprios, seipsum quoque cruenta manu occisurus, ni parricidalem alij cohibuissent conatum. Nihilominus tandem, quod tyrannide ad se rapuerat, quod multorum cruore obtinuerat, perdidit, amisit, quin & maiora perdidit, non temporaneum tantùm regnum, verùm etiam æternum, ac demum magno cruciatu summa infelicitate regni sui deponens gubernacula. Dignus profectò tyrannorum finis, dignum pro meritis præmium, innocentem san-
Apocal.16. guinem effundentium. Iustus es Domine, inquit Ioannes, quia hæc iudicasti: quia sanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem dedisti eis bibere.

O insanum, O impium hostem te, Christum venire quid times? Non accepit mortalia, qui regna dat cœlestia. Non eripere aliis sua, sed pius elargiri venit propria. Non venit ministrari sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Spineam, non auream sibi in terris coronam quæsiuit. Non eburneo vehi lectulo, sed crucis suspendi & exaltari voluit patibulo. Sed hæc mundus non cogitat, curat temporanea solùm: quæ Spiritus sunt, atque ob id sempiterna sunt, negligit. Vnde necesse est, vtroque ca-
Prouerb.21. reat. Nobis verò hæc historia plurima cogitandi subministrat materiam. Primò nihil contra Dominum perficere vllum consilium, vllam prudentiam, vllámue fortitudinem. Herodes quibus potuit contra Christum vsus est, consilio, dolis, potentia. Sed ne quicquam laborat. Secundò videmus in Herode, quàm sit miserè deperdita in nobis nostra natura, quàm sit in malum prona, vt nihil tam impium quod non attentarent & auderent homines, nisi formido pœnæ, vel aliud quid huiusmodi retraheret. Non
Gen.6. enim mentitur sacra Scriptura, quæ cunctas humani cordis cogitationes ad malum omni tempore intentas esse testatur. Et iterum: Prauum est cor hominis & inscrutabile. Et quid boni ex radice eo modo infecta enasci poterit? Ex
Hiere.17. corde, inquit Christus ipse, exeunt cuncta mala: adulteria,
Matth.15. homicidia, furta, & id genus alia. Id quod clarè in Herode vide

videtur, qui ne quidem erubuit tantum infanticidium committere, quoslibet ausus suos sequutus, cùm auderet omnia. Timeamus ergo semper, humilitatis memores, nemo sibi quicquam boni ascribat, sed illi, qui & velle & perficere in nobis operatur. Nemo se alteri præferat. Nullum enim tam enorme delictum perpetratum ab aliquo, quin idem faciat alter, si benignus conditor manum suam subtraxerit. Atque ideo meritò cum Daniele exclamamus omnes: Tibi ô Domine iustitia, nobis verò ignominia. *Philip.1.* *Dan.9.*

Tertiò, in Herode consideramus, quanam in miseria & cæcitate impij quique sint positi: discurrunt huc illuc sæuientes, nihil efficientes: quos haud dubiè puderet, suíque metipsorum misererentur, si cæcitatem ac insaniam suam possent conspicere. Nihil quidem Tyrannus ille efficit, nisi quòd se inutili labore cruciat, & eneruat, haud secus, atque illi, qui in somnis arduis plurimum occupantur negotiis, expergefacti, nihil præter lassos se factos, comperiunt effectum. Id quod omnes impij tandem aliquando fatebuntur & dicent: Lassati sumus in via iniquitatis: quid profuit nobis superbia nostra & diuitiæ? &c. Omnia vt vmbra præteriêre. Hos bene Apostolica alloquitur autoritas: Exurge qui dormis: exurge à morte, & illuminabit te Christus. Et iterum: Nunc tempus à somno surgere. Nox enim præteriit, dies autem appropinquauit. *Isai.29.* *Sap.5.* *Ephes.5.* *Rom.13.*

Quartò, in eodem Herode videre licet radicem ac fontem omnis mali esse philautian, id est, inordinatum sui ipsius amorem. Quid enim eum ad tantæ sæuitiæ tam horrendum facinus perpetrandum mouit, præter ambitionem & dominandi libidinem? Qua quidem ex causa non solùm, verùm etiam aliàs plurimum effudit sanguinis. Vt vitæ scilicet suæ foueret splendorem per fásque nefásque. Vnde seriò & instanter orandus Deus cum Dauide: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Et: Inclina cor meum in testimonia tua Domine, & non in auaritiam. Quintò, in Herode considerare licet, quam calamitatem & perditionem prouinciis regnísque impius Magistratus importet. Vide enim quàm facilè incandescat qui ex vnica causa, eáque admodum leui, & propè nulla, quòd non, vt iussi, redierint Magi, horrendum infanticidium exequitur. Quoties nonnulli insani *Psal.50.* *Psal.118.*

ſani maléq; compti principes facili de cauſa eiuſcemodi illicita bella mouent, quibus Prouinciç perduntur & homines, ac terra humano Chriſtianóque ſanguine perfunditur, cuius vel ſoli ipſi ſunt occaſio. Hæc ergo multáque alia pius in Herode cogitare poterit. Contrà verò in Innocentibus conſiderandum eſt, nihil eſſe felicius, nihil beatius, quàm pro Chriſti ſubire mortem nomine, vtut maleſanus miſerandum arbitratur mundus. Primùm enim certũ eſt, ex benigna Dei voluntate fieri, quicquid piè credentibus aduerſi contigerit. Quia autem ex bona Dei voluntate venit, indu-
Rom.8. biè hominum ſaluti inſeruit. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. At ex bona Dei voluntate ea ve-
Hebr.12. nire, apertiſsimè Paulus in ea quam ad Hebręos ſcripſit epiſtola, teſtatur. Quin ipſe Deus aſſerit: Si filij eius (de Chriſto
Pſal.88. loquitur) dereliquerunt legem meam, in virga corripiam eos, miſericordiam autem meam non amouebo ab eis. Ideo & Dauid de maledicente ſibi Semei loquitur: Maledicat ſi-
2.Reg.16. nite: Dominus mandauit illi maledicere Dauid. Et Iob: Do-
Iob.1. minus dedit, Dominus abſtulit: ſit nomẽ Domini benedictũ.
Iob.2. Sicut Domino placuit, ita factũ eſt. Et iterum: Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala autem cur non ſuſtineamus? Immittit ergo nonnunquam Deus multa aduerſa ſuis, ſed pro ſua bona voluntate, & eorum quibus ea immittit commodo, aut vt commiſſa puniantur, aut iis probentur, & creſcant merita. Neque tamen impij, qui iuſtam Dei ſententiam exequuntur, hoc excuſantur. Quod enim pro bona ſua voluntate Deus facit, hi faciunt contrà peſsima. Id quod hîc in Herode videmus perſpicuè. Conceſsit Deus pro bona ſua voluntate occidi infantulos, maximo ipſorum commodo, nempe vt æternùm viuerent. At Herodes exequutor impio id facit animo. Proinde etiam non his, ſed ſibi cladem intulit. Credentem enim verè, nulla lædit creatura, at à ſeipſo læditur. Quid enim niſi temporanea auferre poterit creatura? Sed dum ea auferunt, credentis commodis ſeruiunt, quòd vel delicta eius contegunt & abluunt, aut meritis incrementum tribuũt. Qui verò peccata abluit, qui merita tua multiplicat, non profectò incommodat ſed vehementer commodat. Quid his infantulis Herodes damni intulit? Nihil planè. Quid Satan Iob nocuit? Quid Saul
Dan.3. Dauid? Quid Nabuchodonoſor tribus, qui cum Daniele erant,

erant, collegis? Quid Diocletianus innumeris Martyribus? Nihil omnino: nisi quòd selectissimos Dei amicos, Deo chariores, totique mundo honoratiores reddiderunt. Quid ergo est, quo tibi quoque tuus sua tyrannide nocebit hostis? Erit fortè quod corpori tuo noceat, at plus propriæ nocet animæ. Qui enim peccat, & iniquitatem amat, animam suam odio habet. Quin quælibet anima peccans, morte morietur. Nullus ergo contra hostes tuos tibi querelæ locus relictus est, qui sibimetipsis plus quàm tibi incommodant: condolere autem magis decet, quemadmodum Christus, cùm ait: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Nemo ergo te lædet verè, nisi lædas teipsum. Nemo tibi incommodat, nisi qui tibi Deum præripit, aut eum tibi reddit infensum. Sed hoc nulla creatura facere potis est. Solum peccatum tibi alienum Deum facit & infensum. Tibi ergo ipsi plurimùm si peccaueris incommodas. Videri posset aliquo Herodes innocentibus obfuisse, qui profuit maximè. Nihil superesse piorum post rogum, mundi est opinio: cùm tamen tum demum verè incipiant viuere. Iustorum enim animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ. Visi sunt insipientium oculis mori, illi autem sunt in pace. Deus Optimus Maximus, & viuendo, & moriendo, gratiam suam largiatur. Amen.

Psal.10. *Ezec.18.* *Luc.23.*

IN DIE PVRIFICATIONIS MARIAE, EVANGELIVM DE CHRISTO IESV, LVC. II.

POstquàm impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Mosi: tulerunt Iesum in Ierusalẽ, vt sisterent cũ Domino, sicut scriptũ est in lege Domini: quia omne masculinũ adaperiens vuluam, sanctum vocabitur Domino. Et vt darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon. Et homo

Leui.12. *Exod.13.*

iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israël: & Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et venit in Spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo, & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit eum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

EODEM FESTO EPISTOLA MALACHIAE CAP. III.

Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, & angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diẽ aduentus eius? & quis stabit ad videndũ eũ? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonũ. Et sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum: & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem sicut dies seculi, & sicut anni antiqui.

PRIMVS SERMO.

SI quis huius diei sacrosanctam Euangelij lectionem penitius aliquantò secum examinauerit, haud dubiè facile considerabit, quia Ecclesia totum diffusa per orbem, non sine pregnanti & iusta causa, tanta cum solennitate, támque egregiis laudibus, nec sine cæremoniis hodiernam festam diem celebrat. Tanta enim in hac lectione nobis ob oculos ponuntur, vt meritò iis solis, nullo prætereà accedente, & ad diligendum, & ad celebrandum Deum incit

incitaremur. Quanquam autem secundum ea quæ exterior litera præ se fert, nihil peculiare, nihil arduum aut nouum esse videatur, quòd Dei mater Maria elapsis diebus lustralibus, templum ingreditur, quòd se secundum legem sacerdoti ostendit, quod vnigenitum suum sistit: imò quod iustus ille Simeon (qui responsum acceperat non se visurum mortem, nisi prius vidisset Christum Domini:) primo quoque intuitu huius infantuli, tanta lætitia afficitur. In Mose enim omnibus mulieribus præceptum erat eius gentis, vt peracto partus tempore, Deo sacrificia offerrent lustrationis: nempe, agnum anniculum pro holocausto, pullum columbarum in victimam pro peccatis. Tum etiam Dei mandatum erat, vt omne primogenitum tam in animalibus, quàm in hominibus vuluam matris adaperiens, Domino sanctum vocaretur. Taceo interim senes, qualis hic noster Simeon, naturali quodam affectu & mentis quadam lætitia erga infantes affici: quod tamen hoc loco peculiarem suam habet interpretationem. Posset inquam, verborum contextus huius Euangelij, nihil magni polliceri, si obiter tantum perlegas: at si altius inuestigaueris, maxima & multa plena admiratione inuenias. & quod dici solet, nuce fracta suauissimum nucleum habeas obuium. Inuenies sanctam Dei genitricem, ante, póstque partum virginem immaculatam conseruatam esse. Inuenies hanc nouam sobolem non solùm primogenitum hominis, puta Mariæ, verùm etiam ac multò magis primogenitum omnium creaturarum, hoc est, ante omnes creaturas. Quandoquidem per verbum, qui est Dei filius, omnia quæ in cælo quæ'que in terris facta sunt, imò quòd ipse vnigenitus Dei altissimi. Tum Simeon quoque, non vti hominis alicuius natum apprehendit, sed diuino quodam zelo eum vt Dei filium, vt mundi redemptorem, & quemadmodum ipse canit, salutare omnium pupulorum cõplectitur. Hunc nucleum qui inuenerit, & secum in cogitationum mola ruminauerit, inueniet non modo magna, sed noua planè, & inaudita hominibus miracula hodie toti mundo illuxisse, atque nobis hac festa die ab Ecclesia in exemplum ob oculos poni. Certum est enim nec venisse antè, nec venturam esse aliquando in templum honoratiorem puerperam. Tum nunquam aliquis excellentior infantulus Deo Optimo Maximo præsentatus: nullum valentius vel acceptius

Leuit.12.

Exod.13.

sacrificium Deo oblatum est hodierno. Cui igitur mirum, aut cui indignum vel alienum à pietate videbitur, quòd Ecclesia Catholica hoc festo tāto tripudio, cum tanta puerpera, ac Dei matre, cum tantæ benedictionis fructu, Dei filio, cum prouectæ ætatis sene Simeone, qui per Spiritum in has solennitates adductus, cum mentis iubilo Deo canit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi nostri salutare tuum. Quis hanc solennitatem argueret, maximè cùm sciamus certò quicquid vel factum vel conscriptum est, ad nostram doctrinam & factum & scriptum esse: vt per patientiam & consolationem gratiæ Dei operum, & per scripturarum testimonia tandem aliquando nostram in Deum fiduciam ponere discamus? Quis non vel cum ingenti animi lætitia eorum interesset consortio, vbi tanta confluunt, vbi tam diuitis thesauri porriguntur & suspiciuntur dona, tam bona auditur nuntiatio? Truncus sit, & quoquo adamante durior, necesse est, qui tantis miraculis non tangitur, tantis donis non mitigatur, tanto & tam bono nuntio non lætatur. Ter te felicem Simeon, cui hæc omnia coràm videre, tantum infantulum benedictis manibus suscipere, imò toto affectu complecti datum est. Sed & beati illi, qui licet hæc non viderunt, annuntiant tamen, audiunt, piáque mente credunt. Vnde nemo desperet, aut fiat tristior, quòd non viderit isthæc cum Simeone, quòd non illis interfuerit sacris, nec puerum externis vlnis susceperit. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiam in secula, inquit Paulus. Quotidie hominibus se, vti dilectis filiis suis, offert, sed & quotidie cum vera fide comprehenditur. Quod ergo Simeon ille senex externis vlnis accepit, aut quod interius in mente sensit: hoc plenè atq; perfectè nos quoque habere licebit, tantùm ardenti fide huic festiuitati præparauerimus, & in vnum conuenerimus. Et quid lætius, quid excellentius, quid magis salutiferum obtingeret, quàm Christum puerulum habere in manibus, huius diuinam gratiam & consolationem in scrinio pectoris sentire interius? O vtinam vel semel tantùm id experti essemus, quàm in omne porrò opus bonum paratos nos exhiberemus! quàm fortes nos in omni afflictione exhiberemus, quàm imperterriti in mortis etiam extremo periculo! Dicere cum Paulo, semper primum esset: Mihi viuere Christus, & mori lucrum est.

Rom. 15. Ioan. 20. Heb. 13. Act. 17. Phil. 1.

Hæc

Hæc igitur Ecclesia cogitat, atque ideò anniuersaria die proponit, vt eo firmior nostra à Deo petendi auxilij confidentia. Quòd si cui hanc diem decentibus atque dignis sanctificare laudibus voluptas est: omnia illa, quæ tunc cùm hæc fierent in templo, agebantur, quasi coram videre & audire se arbitretur. Mox lumen in manus accipiat fidei, nec vllo modo vel de virginitate matris, vel multò minus de Deitate hæsitet filij: sed gratias agat Deo & Patri, quòd se eousque in diuinæ gratiæ agnitione educauerit & conseruauerit. & cum Dauide, imò cum vniuersa Ecclesia decantet: Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui: sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini: ideóque ô Domine Deus, sicut nomen tuum, ita & laus tua in fines terræ. *Psal. 47.* Hæc nobis offeruntur hodie, huiusmodi magnalia hac festa die nobis tradit S. Ecclesia. Sed ô Deus, ô Pater, quàm pauci, quibus illa nunc cordi sunt. Omnes feriari, omnes otiari volunt, sed Dei in totum obliuiscimur. In dictos dies pro more & ex consuetudine obseruamus tantùm: paucissimi, qui vno Spiritu, recta fide, veráque deuotione cum Simeone Deum in Ecclesia complectimur. Vnde fit, vt festi nostri dies contrariæ parti in risum abeant. Verùm vt nos, quos Dei huc in vnum congregauit bonitas, vberiorem aliquem fructum ex Euangelica historia, vt quæ plena doctrinæ & consolationis, hauriamus: placuit simplicioris ingenij causa hominum, breuiter quid hodierno festo agat Ecclesia in genere, vt hoc discant, qua ratione sanctificanda dies hæc, quidue in ea agere conueniat. Tria autem salutaria Ecclesia hodie peragit. Primò Deo & patri Domini nostri Iesu Christi gratias agit, quòd vnigenitum suum, saluatorem nostrum in hunc mundum miserit. Secundò filios suos, quomodo laborandum sit, Dominum Iesum in interiora mentium intromittere atque suscipere, edocet, instruit, magnáque cum diligentia erudit. Tertiò orat Ecclesia, vt filij sui credentes, per sanctum hoc Domini Iesu Christi sacrificium, pura mente in sempiternum templum, in sanctum sanctorum vocentur & suscipiantur. In his tribus hæc præsens consistit solennitas, hic Ecclesia eiúsq; filij occupantur hodie. vnumquodq; plurima cogitandi subministrat materiam: singula igitur examinemus. Primùm gratias agit Deo, quòd vnicum suum filium in has terras peccata mun-

di tollere, miserit. Gratias agit Deo filio, quod cùm in forma Dei esset, in humana natura, & pro nostris delictis offerri sese demiserit, & humiliauerit. Gratias agit Deo Spiritui sancto, quod non solum per Prophetas, verũ etiam lucidissimè hodie per Simeonem, verum Messiam Christum Domini agnoscere se doceat. Sed huiuscemodi hæc sunt omnia, quę merito vt Dei magnalia omnes in admirationem inducant, omnes ad grates referẽdas incitent. Sed nõ omnes hæc cogitãt (dolor) ferè inter nos hodie euenit, quod quondam cùm hæc agerentur, quæ Euangelium retulit Plurimi illo tempore videbant Christum in templum deferri, Deóque sisti: at pauci, qui ea propter gratias agerent Deo, illique confiterentur, visi sunt. Nam ex omni illa Iudæorum turba, duo tantum decrepiti, Simeon & Anna, qui Deo laudem darent & honorẽ, inuenti sunt. Hi haud dubiè amplius quid in hoc infantulo conspexerunt cęteris. Credebãt vtiq; hunc verũ mundi redemptorem, Dei sobolem, verum sacerdotem, & vnicum pro hominum peccatis sacrificium. Pro-
Agg. 2. phetarum dicta, maxime Aggæi & Malachiæ de aduentu
Malach. 3. Christi in templum memoria tenuerunt. Sciebant adesse, quibus Prophetarum de Christo oracula implerentur, tempora: & quod maius est, Spiritu sancto dictante, hunc ipsum puerulum verum Messiam esse didicerant & redemptorẽ. Id enim ipsa eorum verba insinuant. Statim enim Simeon salutare Dei, lumen Gentium, & gloriam plebis Israël vo-
Luca 2. cat. Similiter & Anna Phanuelis filia de eo vaticinatur omnibus, qui expectabant redẽptionem Israël. Sic etiam Ecclesia hodie sibi natum & datum læta exultatione ijsdẽ ver-
Psal. 47. bis, quibus olim Dauid cecinit, laudat infantulum: Magnus Dominus & laudabilis nimis. Sicut nomen tuum ita & laus tua. hodie misericordiam tuam suscepimus, non in vno facto, nec in vno loco tantùm, sed in templo, in Ecclesia, imò in templi medio, hoc est, in illo loco, vbi omnes homines non Iudæi solùm, verùm etiam Gentes, pauperes diuites, conueniunt. Quanta autem isthæc Dei benignitas sit, facilè colligitur, si horribilẽ lapsum humanæ massæ, inuidia pestiferi serpentis in paradiso factum in memoriam reuocaue-
Gene. 3. rimus. Quocunque enim faciem conuersi fuerimus, nihil Adæ posteritati tam necessarium inuenimus, quàm Dei misericordiam fuisse. Propterea quoq; veteres illi Iudæorum Patriarchæ simul & Prophetæ, nihil æquè ardenter à mise-

ricordiarum & totius consolationis Patre efflagitarunt, atque beneficam miserationis diuinæ dextram. Sic Dauid: Ostende nobis ô Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Et alio loco: O Domine, visita nos in salutari tuo. Sic & Daniel. O Domine, inquit, non in nostris iustificationibus preces nostras effundimus, sed in magna tua misericordia. Semper enim post lapsum timere magis sibi homo à prouidentia, à iustitia, ab omnipotentia, quàm ea expetere debuit. Prouidentia enim Dei, patefacit hominis peccatum, iustitia eius iudicat, omnipotentia damnat. Habuit ergo homo quod semper timeret, obsistētibus sibi perpetuò his tribus. Id quod etiā Diuus Iob conqueritur: Scio, inquit, quia nemo iustificatur in conspectu Dei: & si voluerit disceptare cum eo, non respondebit ei in millibus. Si autem perquisierit penitius, quid respondebit ei? Et: Ab omnibus factis meis timui, sciens quia peccatoribus non parces. Et Dauid: Ne intres in iudicium cum seruo tuo Domine: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Videmus ergo ex his, quàm fuerit misericordia Dei filiis Adæ necessaria, qua sola à vulneribus suis sanantur, quæ vnica in gratiam Dei eos inferre potuit. Hanc ergo hodie non solum vidimus, verū etiam in Christo Iesu Dei filio, in medio templi Saluatoris nostri suscepimus. Cur igitur nō lætabimur, & simul cum Simeone nostro Deo nostro laudes cantabimus? dicentes: Nune dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi nostri salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Et hæc quidem causa, quòd Ecclesia tanta hodie lætitia Deo patri, & Filio, & Spiritui sancto gratias agit. Ad hæc & secundò docet nos, quomodo cū Simeone Deo Opt. Max. obuiam procedere, in vlnas suscipere, tum etiam maximè in mentis nostræ templum introducere & conseruare debemus, aliàs profectò admodum parum profuerit Ecclesiam eum hodie apprehendere & complecti in genere. Huc ergo pertinet quod personat Ecclesia: *Adorna thalamū tuum Sion*, id est præpara cor tuum, *& suscipe regem Christum.* Iusta profectò & necessaria admonitio. Non enim exterioris templi gratia venit Rex ille, nec desiderat templum ex lapidibus manu factum ingredi. Nā quia, vt Paulus refert, ipse Dominus cæli & terræ est, non in templis manu factis

Psal. 84. *Psal. 105.* *Dan. 9.* *Iob. 9.* *Psal. 142.* *Luca 2.* *Act. 17.* *Heb. 9.*

Prou.23. habitat. sed ait: Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui
Ioan.14. vias meas custodiant. Sic & in Euangelio: Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, &
Apo.3. ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et in Apocalypsi: Ecce ego sto ad ostium, & pulso, si quis vocem meam audierit, & mihi aperuerit: cum eo cœnabo, & ipse mecum. Id quod D. Paulus aliquantò apertius ostendit, cùm
1.Cor.3.6. ait: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. In hoc ergo
2.Cor.6. templum Christus suscipiendus, si tamē cohæredes eius esse
Rom.8. voluerimus. Sed multa ad hanc rem requiruntur: magna diligentia enitendum est, vt ipsi dignè hoc templum præparemus & ornemus, vt nobiscum habitet. Principiò quidem & ante omnia curandum, vt fidei lumen in nobis ardeat, igne amoris incensum, catena spei depēdeat. hoc modo domus, cuius Deus inhabitator, ornanda est. Fide, charitate & spe, fundamenta locanda sunt. Claudendæ deinde exteriorum sensuum fenestræ, ne ventus aliquis perflans lumen extingat fidei. Illis enim non benè occlusis, non modo ventus, sed ipsa etiam mors ad nos intrat. Posthæc etiam alta-
Hier.9. re bonæ voluntatis erga Deum simul & homines in eo erigendum est, in quo perpetuò, eleemosynæ, ieiunia cōfessiones, preces, & id genus alia spiritualia sacrificia immolentur, corámque Deo fument. Quatuor item parietes politi, & omnium piè credentium exemplis depicti & ornati sint. Postremo iis omnibus peractis, videndum, vt soli Deo templum nostrum & sanctificetur & dedicetur, sanctificatum dedicatúmque maneat: ementes & videntes, canes & porci, hoc est, omnes carnales, inuidæ impuræ'que cogitationes eiiciantur. His ita ordine præparatis, haud dubiè, non longè à nobis Christus aberit. Et quidem hæc omnia rectè ac pulchrè in his quatuor personis, qui huic sacrificio interfuerunt significatum fuit. Maria gestans puerum fidem significat, quæ Dei nobis misericordiam adfert. Iustus enim ex
Abac.2. fide viuit. Et: Qui credit non iudicatur. Ioseph verò, qui co-
Ioan.3. mitatur matrem, iustitiam denotat, quæ necessariò fidem
Iacob.2. sequitur, illíque innititur. Sine operibus enim bonis fides est mortua. Simeon obedientiam refert, quæ Christum & Dei suscipit misericordiam. Obedientibus enim præstatur gratia & misericordia: vt in Noe & Lot videre est, quo-
Gen.6. rum alter à diluuio, alter à Sodomitico liberatur incen-
Gen.19. dio. Contrà autem ira Dei manet super filios inobedien-

tiæ.

tiæ:vt in vxore Lot videre est, quæ statim pro sua inobedientia in statuam salis versa est. Anna verò quarta in his numero persona est, ornamentúmque domus huius est. perseuerantiam in fide denotat, quam misericordia Dei in potentia sustentat ac nutrit. Qui enim vsque in finem perseue rauerit, hic saluus erit. His igitur quatuor personis in Christiano homine conuenientibus, fide, iustitia, obedientia & perseuerantia, hic verè & cum lætitia dicere poterit: Suscepimus, Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Et quid beatius illo homine? Miserandum ergo & dolendum, tam paucos esse, qui hæc dignè & verè cogitant: contrà tot esse, qui vltro oblatam sibi spernant & reiiciant misericordiam. Ideóque meritò in illis impletur quod de quolibet impio Dauid ait: Dilexit maledictionem & veniet ei: noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Quicunque enim Christum excludit, ianuas Diabolo aperit: hunc iniquum Spiritum, imò nocentissimum hostem introducit infidelitas, suscipit inobedientia, pertinacia, siue impœnitentia seruat. Et quemadmodum Christus vbicunque intrauerit, omnia bona secum omnémque salutem adfert: sic contrà semel templum ingrediens Satan, omne malum, omnémque importat infelicitatem: nempe, superbiam, qua semper efferuntur homines. at pòst grauiore lapsu ruunt in auaritiam (quæ semper humana pectora discruciat) iram, inuidiam, gulam, libidinem, per quæ homo irrationali non absimilis fit bestiæ. Super hæc omnia ne omnino suam homo sentiat cognoscátque miseriam, hypocrisis toga eum circundat, vt sibi videatur aliquid esse, cùm in veritate nihil sit. Vtinam ergo vel cogitare possemus huiusmodi hominis infelicitatem, haud dubiè perterriti maiori cum diligentia susciperemus quod hodie admonet Ecclesia: *Adorna thalamum tuum, Sion, & suscipe regem Christum*, non modò vt infantulum, sed vt regem & tuum regem, vt qui optimus & gratissimus hospes, qui & in hac lachrymosa valle, & in perpetuum tibi suauis adiutor esse potest. Ecce horum nos hodie commonefacit Ecclesia, hæc docet, huc etiam statio sancta pertinet, lumina incensa, & quicquid tale hodie fit: quibus monemur, vt externum hoc sequentes exemplum, etiam fidei lumen nostrum incendamus, in Deum sursum dirigamus, in manibus deferamus: hoc est, externe lucere curemus, non solùm Christum confitentes, verùm etiam

Matth. 24.

Psal. 108.

ſimplices incitemus, vt videntes opera noſtra bona, glorificent Deum & Patrem qui in cœlis eſt. Sed & tertiò labo-
Matt.3. rat Eccleſia (vt tandē hoc concludam) hac feſta die: oratione ſimul & prece inſtat, vt nos quoque in ſummum templū, vbi Deus cum ſuis agminibus cœleſtibus perpetuò ſedet, afferri & inferri poſsimus. Id quod meritò apud ipſum quærimus & petimus, quia ex nobis ipſis non poſſumus, tot peccatorum grauati oneribus, atteſtante Scriptura, quòd nihil immundum in Dei templum ingrediatur. foris ca-
Apoc.2. nes, venefici, & impudici, & idolis ſeruientes, & omnis qui
Apoc.22. amat & facit mendacium: hi enim regnū Dei poſſidere non poſſunt. Neque tamen deſperare eo debemus. Nam & ho-
1.Cor.6. die in templo ſuo Chriſtus ſedet, purgans & mundans eam, purificans filios Leui, diuidit eos vt aurum ab argento. Mūdat, inquam, baptiſmate aliis'que Sacramentis, oleo S. Spi-
Matt.3. ritus, probat nos igne tribulationis. Quemadmodum in veteri quoque lege alia igne, alia aqua, alia etiam oleo, nōnulla ſanguine & purgabantur & ſanctificabantur. Hoc reſtat, vt manum Domini purgare volentis nos placide tole-
Ioan.13. remus, ac cum Petro dicamus: Domine, non tantum pedes, ſed & manus & caput. His enim omnibus indigem⁹ omnes. Accedamus ergo ad Deum, & pro hac emundatione precemur, Amen.

SECVNDVS SERMO.

Hvcuſque Eccleſia de recens nato lætata paruulo, de natiuitate Chriſti quoſdam feſtos dies inſtituit & obſeruauit. Hodie verò quartum & ordine poſtremum de infantuli pueritia feſtum celebrat, ſed huiuſmodi omnino feſtum, quod verè tandem & perfecte nobis Chriſtum proponit, conſcientiáſque noſtras ritè munit & conſolatur. Sunt quidam & illa non parua quæ præteritis diebus feſtis de Saluatore recens nato audiuimus: at hodie præcipuè videmus nos quoque eorum bonorum eſſe participes. Hodie enim Simeon ille iuſtus lætum illud attulit nuntium: Chriſtum Ieſum in hominum ſalutem miſſum & datū eſſe: nec tantùm in ſalutem Iudæorum, verùmetiam omnium populorum: nec in honorem & gloriam plebis Iſraël, ſed & in lumen ad reuelationem Gentium. Sed ne vel ex de-

ment

mentia, vel ex auaritia & humana cupiditate Simeon loquutus videatur isthæc: Euangelista antè testatur, Spiritum sanctum cor eius inhabitasse, cuius etiam instinctu sub huius oblationis tempus in templum venit. Procul ergo dubiò, hæc Spiritu sancto dictante loquutus est: nec solùm hoc nobis attulit Euangelium, verùm etiam suo exemplo quid audito verbo faciendum, quemodo natalis Domini concludenda solennitas admonuit. Quicquid enim ille vel fecit, vel loquutus est, vel credidit: quicquid in seipso sensit, hoc ipsum nobis faciendum, loquendum, credendum & sequendum est. Si quis ergo hodie non transformatur cum Simeone, alienámque quasi personam induit: nec Christum verè agnouisse se, nec Natalitia hucusque festa dignè celebrasse glorietur. Ille enim cùm multo tempore redemptionem Israël & sperando expectaret, & expectando speraret, certus iam venisse desideratum Redemptorem, sine mora expeditè templum, Deo laudes decantaturus ingreditur, ingressus templum, quē solicitè cupiebat infantulum Iesum, & in eo tantam omnis consolationis copiam comperit, vt siue affectum siue mentis inspicias gaudium, non sibi temperaret, quin visum in vlnas lætabundus susciperet infantulum. Mox Deum benedicit, atque exultans canit, palàm testificans se porrò nihil in orbe vel desiderare, vel timere. Eo modo senex hic noster hanc festam diem celebrauit, hanc ex primo intuitu & præsentia huius infantuli hausit consolationem. Sed nunquid non tibi videtur, pie frater in Christo, erectam, ardentem, lucentem, odoriferámque manibus gestasse ceream? Nunquid non vera isthęc fides, quæ sic apertè atque expresè de Christo confitetur, quicquid de eo confitendum est, vt nec in minimo hæsitet? Nunquid non ardens ea fides, quę tam ignitis verbis loquitur? Nunquid non lucens fides, quæ hodie etiamnum quicquid de Christo sperandum, instruit? Sed & nunquid non odorifera fides, tam sancta, támque pia, ornata vita? Quid ergo tali decentius in nobis fide? Quid, inquam, hi ipsi quos portamus hodie incensi postulant cerei, nisi fidem in corde ardentem indesinenter, in verbis lucentem, externis factis odoriferam, & denique sine nodis erectam? Hanc ob causam hodie ardentes in manibus circumferimus cereos, eósque non fœtido seuo, sed pura benéque olente cera, vt ex iis quæ extrinsecus facimus, quales esse debeamus admoneamur interius. Hoc enim

enim requirit in nobis Ecclesia, quæ tales nos erga Christum cupit, qualis erat Simeon. Sed quia Christum corporaliter & visibiliter amplectendum exhibere nequit: ideo ardentes cereos porrigit, in signum eaipsa credenda, speranda, confitenda, & concupiscenda, quæ Simeon tunc credidit, sperauit, confessus est, & concupiuit. Quòd si quis non hæc crediderit, sperauerit, confiteatur & concupiuerit, ne quicquam, & sibi ad ignominiam perpetuam, cereum in manibus portauerit. Operæpretium ergo videtur illud ipsum Simeonis exemplum aliquanto fusius cogitandum proponere. Esset quidem non indignum, copiosius aliquid de Virgine matre, vt cuius hoc Euangelium meminit, & cui hæc dies sacra est, me loqui: sed quia eius laudes præteritis sæpe annis declamaui, nec vlla preterea per totum annum Simeonis in Ecclesia habetur memoria: visum est vna vice integrè ac plenè eius vobis exemplum proponere. Quin tamen quilibet piè Christianus ex hoc Simeonis exemplo facilè colliget, qua deuotione, quáue mentis lætitia virgineum pectus dum Filium in templo sistit, impletum fuerit. Si enim vel vna diuinæ consolationis guttula, & Christum vidisse tantum vel vnius momenti spatio, tanta humanum pectus replet lætitia, vt obliuiscatur omnium: quid tandem plenitudo diuinæ voluptatis faceret? Certum est, quòd si ea quæ Simeon in se sensit & fecit, iis quæ in beata Virgine matre facta sunt, contuleris: haud secus esse, quàm si vnicam aquæ guttam, ingenti alicui flumini comparaueris. Semel Simeon infantulum & vidit & complexus est: Maria quotidie, non ergo dubium, omnia quæ in Simeone, & perfectius, & plenius fuisse in Virgine. Id quod in illius laudibus perspicuum fit, quibus æquè magnificè & piè de Deo Deique mirabilibus confitetur Domino, atque hic noster Simeon, imò quod hodie tandem percepit Simeon, illa iam dudum percepit, atque sensit. Non ergo minus illa Simeone Spiritualis gaudij & consolationis in se considerauit. Quicquid ergo de Simeone dixero, non aliter accipite, quàm quod perfectius aliquanto intelligi queat de Virgine. Sed quid de Si-
Lucæ 2. meone testatur Scriptura? Accepit (inquit Euangelista) eum (puerum) in vlnas suas, & benedixit Deum dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Hic mihi primùm considera, senem hunc, vt primùm Christum intue-

tur, suspicere, oculósque in Deum dirigere, quasi iam certum, Deum Optimum Maximum omnia nobis per hunc Vnigenitum suum Christum daturum & donaturum esse. Nec solùm Deum suum, Dominum confitetur, verùm etiam illius se seruum testatur. Atque ita confieri necessum est. Neque enim satis est, si scias quod Deus Dominus noster, nisi & seruos esse illius laborauerimus. Multi sunt Deũ Dominum agnoscentes & confitentes, quos tamen Dominus non agnoscit seruos. Matth.7.& 25. Luc.6. Quod maius quid est, inuenias nonnullos in Dei ministerio, qui tamen minimè seruos se Dei dicere queant, cùm non Deo, sed mammonæ seruientes. quæ sua quærunt, nonnunquam etiam aliena. Orant quidem & ieiunant vt hypocritæ, sed propter humanam gloriolam. Ministrant in Ecclesia prædicando verbo, administrandis Sacramentis, & cæremoniis, sed propter externum commodum & lucrum. Quinetiam aliquando crucem in mundo ferunt, persequutionem patiuntur, sed non propter Deũ, nec ex fide, sed propter reditus. A peccatis abstinent, formidine pœnæ, non Dei amore. Ecce hi omnes in Dei ministerio, nec tamen vllus horũ verè quòd Dei seruus sit, poterit dicere. Quandoquidem alium sibi præter Dei voluntatem finem constituunt, cùm tamen in Deum omnia dirigenda sint. At verè Simeon se Dei seruum potuit dicere: fide dictante quòd Deus Dominus suus, & propria ipsius conscientia testante, quòd ipse seruus eius. His in homine coniunctis, fide & bona conscientia, cõfidenter licet Deum precari. Sic enim Ioannes: Charissimi, inquit, si cor nostrum nõ condemnat nos, fiduciam habemus erga Deum: & quicquid petierimus accipimus ab eo. Nõ quòd benefacta nostra eam cõfidentiam tribuant, sed quia talis duplicia tenet testimonia: fidei & bonæ conscientiæ. tum quòd duplici promissione gaudeat: vna quæ credentibus facta: altera quę in mandatis Dei sedulis promissa. Et quidem promissiones à Deo iis, qui credunt & sola miseratione diuina sperant, factæ, per se ipsæ omninò certæ sunt: fit tamen sæpenumero, vt quis impia vita sua seipsum iis indignum miniméque capacem reddat. At conuenientibus fide & bona conscientia, hic duplici gaudet promissione. Atque hinc est quòd Simeon se quoq; domini seruum, nõ tantùm Deum Dominũ vocat, quibus & fidem suam, & conscientiam bonam simul testatur. Sic dicit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum

Matth.6.

1.Ioan.3.

tuum

tuum in pace. Hic ergo fructus non vnus, sed plurimus conspicitur fidei. Sed hi fructus sunt. Primùm, quòd Simeon se totum Dei voluntati tradit. Secundò, quòd temporanea porrò nihil æstimat, nec in his delectatur. Tertiò, quòd nihil in terris timet amplius. Sed nónne hi pretiosi fructus videntur? Singulatim peruideamus omnia. Primò non inanis nec vacua gloriatio, quòd Simeon se seruum Dei dicit. Nam quòd verbis significauit, factis ostendit: quum se totum Dei voluntati committit, paratus non solùm facere & pati quod vellet, sed etiam mori, quando vellet Deus. Nunc dimittis, inquit, nunc porrò ego seruus tuus, tu mihi Dominus: sola enim tua voluntas, veluti appensum quid ante oculos erit. Videmus ergo veram obedientiam, plenam suæ propriæ voluntatis abdicationem. Perfecta enim hîc sui ipsius abnegatio, vbi corde simul & ore dicere potest homo: Tua voluntas *Matth.6.* fiat. Et cum Psalmista: Paratum cor meum Deus, paratum *Psal.107.* cor meum. Psallam tibi, laudem dicam nomini tuo. Ecce cor meum & pati & mori paratum. Hanc obedientiam etiã Pau*Act.21.* lus ostendit: Paratus sum non solùm alligari, verùm etiam mori pro nomine Christi. Et aliquanto expresſius in Euan*Matth.26.* gelio Christus: Pater non sicut ego, sed sicut tu vis. Et ad discipulos: Ecce appropinquat qui me tradet: surgite, eamus, subaudi, obuiam hostibus. Hanc denique & Abraham olim *Gen.22.* in oblatione filij exhibuit obedientiã. Et hic noster Simeon. Hanc ergo à nobis Paulus exigit, scribẽs Corinthiis his ver*2.Cor.6.* bis: Commendemus nosmetipsos in omnibus vt Dei ministri, in tolerantia multa, in afflictionibus, in necesſitatibus per arma iustitiæ, per gloriam & ignominiam, per conuitia & laudes. Hic primus fidei fructus est, qui in Simeone conspicuus: sed tamen nõ est solus aut vacuus. Vt enim primùm agnoscit Christum, non iam in mundo quærere illum, sed omnia quæ in mundo negligere, non affici mundi amore, temnere diuitias, honores, spernere voluptates, & si quid his annexum: quin ipsa hæc præsens vita tanquam carcer erat, quo liberari optabat. Solus illi Christus vita erat, voluptas & gaudium. Atque hic secũdus fidei fructus est, qui omnium terrenorum nauseam pio mouet, Dei verò cœlestiúmque amorem excitat. Mundus circa multa anxiè occupatur, & sæ*Ecclesi.1.* penumero frustra. Nã quicquid sub cœlo, vanitas est: timens Deum, in solo Deo quiescit: hic illius saturitas. Et hoc quidẽ vnum illud, cuius Christus meminit: Vnum est necesſarium.

Hoc

Hoc vnum inuenit Christus, ideóque reliqua omnia negligit. Neque verò Simeon iam nulla creatura mouetur, aut à Deo diuellitur: sed palàm confitetur, se nihil omnium timere, porrò in pace viuere. Nunc dimittis, inquit, seruum tuũ secundum verbum tuum in pace. quasi diceret, Nunc pax & securitas, nũc pacem video, pacem sentio, vnde nec mundũ, nec diabolum nec mortem timeo. Hic mihi Simeonis inspice fiduciam. Neque enim secus loquitur, ac si iam tum possideret & inhabitaret cœlum, cùm tamen ratione temporis in medio hostium viueret. Sed vnde isthæc fiducia homini, nisi ex certa fide mentis? Eiuscemodi validam mentem in Paulo etiam conspicimus. Scimus, inquit, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et mox: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et iterum: Certus sum, quòd nec mors nec vita, nec angelus, nec principatus, nec potestas, nec vlla alia creatura nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Videmus ergo triplicem fidei fructum. Sed quid beatius quàm hos ipsos fructus in nobis habere? Consideremus autem quantum nobis ab illa fide deficiat. Pauci enim, proculdubiò, qui eo modo suam voluntatem Dei voluntati committant: pauciores verò ita ab amore terrenorum liberi: paucissimi, qui ita imperterritè pericula & aduersitates sustinent. Quin contrarium in nobis videre licet: propriam nostram voluntatem sequimur, terrenis incumbimus, in aduersitate succũbimus, & relabimur. Tantùm ergo in hoc stadio Simeon nos præcucurrit. Sed quia nonnihil de fructibus percepimus, ipsam arborem vnde illi fructus sunt, aliquantò contueamur diligentius. Quia, inquit Simeon, viderunt oculi mei salutare tuum. Hic fidem suam confitetur senex, hic aperit quod alto sub corde latebat. vbi quid de Christo crediderit, vides clarissimè. Non eum Saluatorem aut Redemptorem solùm, verùm etiam ipsum salutare: tum nec hominum solùm, sed Dei salutare, quod ipse Deus dat, nominat. Sed nunquid imperfectum quid à Deo proficiscitur? Atque hinc patet, Simeonem non de corporalibus loqui oculis (his enim Spirituale illud & Deitatis salutare videre nequiuit) sed de fidei oculis loquitur. Hoc interiore visu Christum vidit salutare Dei. Hoc ipsum salutare & Iacob & Dauid expectarũt In hoc Isa. exultauit, sicut & omnes verè credẽtes. Est ergo fides radix, vnde tot in Simeone fructus succreuerũt. Hãc qui nõ habet, nunquam

Lucæ 10. *Rom. 8.* *Gen. 49.* *Psal. 118.* *Isa. 55.*

quam sese plenè Deo committet, semper & vbique creaturis adhærebit, nec denique in aduersitate persistet. Sed reliquum de Simeone audiamus. Viderunt, inquit, oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorũ: Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuę Israël. His enim duobus populis habendũ erat vnum salutare. Gentibus quidem lux necessaria, quòd in tenebris peccatorum & Idololatriæ altum sepulti essent. Hæc lux Christus ipse est, in cuius splendore differentiam boni & mali videre possunt. Primùm enim peccata, & ęgestatem eorum detexit, deinde gratiam regnúmque suum Euangelizauit his. Sed & Israëli ingens gloria Christus ex eorum natus sanguine, in terra eorum educatus, in eorundem lege circuncisus. Quæ omnia in infantulo isto per fidem peruidit Simeon, ideóque mirandum minimè, tantùm lætari senem. Sed nos hoc illo pauperiores, quòd his caremus oculis, nec consideramus quę bona accepimus. Vnde nec Dei nos voluntati tradimus. Spiritalem Domini consolationem non gustauimus, ideo creaturis etiamnum inhæremus. Quòd omnia nobis in Christo non credimus, ideo in periculis & aduersitatibus timidi succumbimus. Complectamur ergo Simeonis exemplum, suscipiamus Christum: vt nos sua gratia illuminet, precemur: vt fides nostra ardens luceat, laboremus. Diligentius in hoc incumbamus, ne à Deo Opt. Max. oblata dona nostra negligentia perdamus.

TERTIVS SERMO.

SI hodiernum, Charissimi, Euangelium dignè, vt res postulat, cogitare possemus, superuacaneum esset multis, cur Ecclesia hodiernam festiuitatem tanta cum solennitate & insuetis cęremoniis celebrat, ostendere: nec interrogaret quis qua ratione eam dignè perageret. Duo enim hæc, causam scilicet & originem huius festi, & vsum tam apertè Euagelium indicat, vt quilibet diligentius considerans fateri cogatur, Ecclesiam iustis hodie de causis admodum lætari: imò etiam videre licet, quid faciundum hodie. Vnde necessariò Euangelium hoc diligentius consideratur, & perpenditur. Non enim ritè huiuscemodi festa obseruamus, si vel causam cur instituta sint, vel quid à nobis exigant ignoramus. Negligens ergo hæc, festos nostros dies non Christianè, sed

sed vel Iudaico vel Ethnico obseruat more. Iustum & ęquum profectò nobísque pernecessarium, vt fidei confessione à Iudæis & Gentibus diuisi sumus, ita etiam festa nostra piè non illis conformi modo peragere. Sed, dolor, si inspicias penitius, contrarium inuenias: nempe impiè magis & abusiuè, Iudaico vel Pagano more, quàm religiose quosdam dies obseruari. Nunquid enim hæc Iudaica superstitio, nudis cæremoniis, neglecta earum significatione, insistere? Sed & nunquid non Paganismus festa nostra inerti otio, intemperantia, alea, aliísque id genus voluptatibus consumere & perdere? Sed quis tam cæcus, qum videat hæc apud nos vsu venire maximè? Proinde iterum atque iterum moneo & hortor, hoc diligenter consideremus Euangelium, quod rectum verúmque festorum nostrorum vsum doceat, quemadmodum id quoque breuiter ostendam. Complectitur ergo hæc Euangelica lectio tria, in quibus totum hoc festum consistit. Primum, purgatio est Mariæ. Secundum, oblatio Christi. Tertium, testificatio Simeonis. Tria profectò egregia spectacula, quæ non solùm transformationem quandam, verùm etiam multam consolationem adferunt. Si ergo cui noua miracula audire voluptas est, huc accedat hoc auditurus Euangelium. Si te mundi sequi ludos vexat ardor, vbi nullum commodum: multò magis religio nostra ad optima & salutaria diuinitatísque plena spectacula te incitabit. Vt autem intelligatis melius, considerate duas hîc Leges Iudaicas induci, alteram de purgandis fœminis, alteram de primogenitis: vt Leuit. 12. & Exod. 13. videre est. Hæ duæ leges communes Iudæis omnibúsque hominibus. Vnde mirandum non erat Virginem Mariam post partum purgandi se & offerendi filij gratia templum ingredi. Nihil illis temporibus nouum, cùm idem facerent omnes: sed nobis qui Christi censemur nomine, & magnum quid & mirabile ostenditur. Hîc enim tandem in agnitionem & Mariæ & filij eius peruenimus, scientes non subiici legi purgationis puerperam Mariam, quæ virgo ante partum, in partu & post partum permansit, sic nec Christum indubitatũ Dei vnigenitũ legi huic subiectũ, sed legis autorẽ & dominũ. Nihilominus & mater & filius spõte sese Legi subiecerũt, eandémq; vt alij impleuerunt. Hæc autẽ cogitemus seduli: magna enim subsunt mysteria. Si ægrotus medicum,

impurus purgationem, peccator pœnitens satisfactionem sustinet, nemo miratur. Quòd si sanus, purus, & iustus ea perinde ac si ægrotus, impurus & peccator esset, faceret, nemo non miratur. Sic & in hodierno Euangelio. Stupenda & ingens humilitas, virginem Dei genitricem, tot gratiis, tot ornatam virtutibus, non se cæteris prætulisse mulieribus, sed magis vt immundam aliis comparauisse se. Potuisset enim optimo iure se excusans, in hāc sententiā dicere: Quid mihi cū vestris, immundæ lauacris, quæ nec concipiens, nec sum fœdata pariens. Quæ fontē ego virguncula & originem puritatis in mundū peperi: qui idē ecce pręsens est, purgationē instituēs criminū. Cur hoc tēplum ingrederer, quæ dominū veri tēpli pariens, hoc ipso in templū sancti Spiritus sanctificata sum? Hęc, inquā, hísq; similia Virgo mater respōdere potuisset: sed nihil horū ne cogitauit quidē, nedū dixerit. Sed ô Deum immortalē, quàm hìc tantę virginis tanta humilitate nostra retunditur superbia? Primò, quòd omnes pudet medicinæ & peccatorū ablutionis, cùm nemini non notissima nostra sit impuritas. Deindè etiam quòd tanta pertinacia Dei præceptis repugnamus, tam leuibus de caušis ea contumeliosè pessundamus, cùm tamen ea sit naturæ nostrę imbecillitas, vt nō solùm nihil boni operemur sine legibus, verùm etiā in omne malū incideremus. Neq; verò alligari his, sed liberi esse omnes volumus. Necesse haberem de omnibus hìc Legibus loqui, sed temporis breuitate prohibeor. Tantùm ergo vnū exemplū nostrę leuitatis in lege de purgatione adducere sufficiat. Quot nostra ætate leues mulierculæ, quæ nullo vel honestatis, vel decoris respectu, mox à partu sese in hominū immiscent frequentiam? Rursus quot inhumani viri, qui infirmas & pro perpessis exantlatísq; cruciatibus semiuiuas puerperas ante tēpus eiiciunt: taceo interim, statuto tēpore ab iis abstineant. Sed dicit quis: Quid nobis cū lege Mosi? Quid ad me quē Christus ab ea liberauit? Verū idquidē, sed nunquid ideò pecuino more viuendū, omnísq; honestas & ordinatio bona pessundanda est, ꝙ à Lege Christus nos liberauit? Nunquid non Pauli præcepto in medio impuri mundi peruersorúmq; hominū vt luminaria lucere debemus? Nō nunc quidē subiecti sumus legi, sed quid ergo? Neq; enim & virgo hęc subiecta erat, nihilominus sese illi submisit. Sed nunquid peccauit, quæ legē impleuit à lege libera? Minimè gentiū. Nec tibi id

vitio verteretur si antiquitate & honestate commendabiles obseruationes diligentius obseruares. Non te Lex Mosi cogit ac ligat ad ea, sed honestas, sed natura, sed necessitas, ordinatio, obedientia sedula, charitas proximi, & euitandum scandalum ea à nobis exigunt. Quòd si veri Christiani sumus cum Maria nobis Ecclesiæ cæremoniæ vnanimiter obseruandæ sunt, quæ publicæ ordinationi commodant, nomen nostrum commendant, cultum Dei in nobis excitant, pacem conseruant, scandala propulsant, carnis petulantiam infringunt, & ad laudandum celebrandúmque Deum inflammant. Vides ergo Mariæ purgationem nouum quid & magnum esse, si nostram vitam comparaueris. Nec admirandum solùm, verùm etiam plurimum consolationis & fiduciæ confert. Primùm, mulieribus, deinde nobis omnibus. Mulieres quidem hæreditariam habent maledictionē à prima matre Eua, ideò purgari necesse habent: sed hæc virgo illa maledictione libera, sed tamen vt alias puerperas consolaretur & exemplo doceret, lustranda se obtulit. Hæc ergo mulieres tristitia indutæ recogitate, nō vobis Dei matrem deesse, nec nauseare vos. Sic haud dubiè consolationē & resurrectionem animabus vestris inuenietis. Sed quid de mulieribus sermonem instituo, cùm nemini non consolatoria hæc Virginis est humilitas? Si te lex grauat, in Christum eiúsq; matrem respice, qui se sponte illi, nec semel, submiserunt. Quid grauaris, aut recusas obedire Legi, cui ipse Dei filius vnáq; cum illo mater selectissima obediuère. Quotidie vt Dei voluntas fiat precamur: sed non illa fit, nisi prius nostra voluntate mortificata aut fracta. Frangitur autē per leges & statuta Magistratus. Caueamus ergo ne id facto impediamus, quod petimus ore. Sed non modo admiranda nobis Virginis matris est purgatio, verùm etiā vehementer ad piam vitam vtilis, si secundum Spiritū interpretari licet sine quo parū profuerit isthoc spectaculū. Id quoque audiamus. Triplex Iudæis de purificationibus lex erat. Prima, vt puerpera septē diebus à partu à conuersatione separaretur hominum. Secunda vt colloquendi & conuersandi cū familia tantùm cōcessa licentia, ab egressu domus, & ingressu tēpli arceretur, tamē vsq; ad tricesimū diem. Tertia, triginta quoq; peractis diebus, templū ingrediens, offerret agnum aut par turturū, aut duos pullos colūbarū. Hæc omnia ad nostrā eruditionē faciunt. Primū enim hinc discimus, ne quis

Matth. 6.

immundus aut peccator ad Deũ accedere, aut illius regnum ingredi presumat, nisi prius septem capitalibus peccatis per septiformẽ virtutẽ ablutis, vt superbiã per patientiã: auaritiã per eleemosynã: luxuriã per Dei timorẽ: gulã temperantia, irã mansuetudine, odium dilectione, desidiam fortitudine recõpenses. His septem diebus, alios tres adde, hoc est, tres cardinales virtutes, fidẽ, spem, charitatẽ, aut trinitatis fidẽ. Postea etiam tribus & triginta annis quibus Christus in mundo vixit, & crucis mortem passus est, additis: plenum nostræ emundationis tẽpus inuenies. Ingressurus ergo templum, primùm agnũ Deo offer, hoc est ipsum Christũ, semel pro omnibus nobis occisum & immolatũ. Deinde si matrimonio copulatus, & turturem aut columbam offer. Turtur amisso vitæ socio, reliquum tempus viuit solitarius: sic & tu coniugi fidẽ præsta, & quẽadmodum columbus fœmellam in incubandis ouis & educandis pullis adiuuat, ita tu quoq; pro educandis ritè liberis mutuã operã præsta. Non hoc mulieribus solùm, sed & maribus dictum est. Si enim vxorem tibi vis esse turturem, filiis tuis columbã: necesse est tu quoque vxori turtur, & liberis tuis columbus sis. Sic & super te veniet benedictio iusti, de qua Dauid: Vxor tua sicut vitis
Psal.127. abundans in lateribus domus tuæ, filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ. De his verò satis hoc loco. Nunc porrò oblationem Christi audiamus non minus ipsa Virginis matris purgatione mirandam, qua etiam non minus illa ambitio & superbia arguitur nostra. Sed nec miranda solùm, verùm etiã consolationis plena. Bis enim Christus nostri causa oblatus. Primò in templo tanquam sacerdos, vti modo audiuimus. Secundò in ara crucis, vti hostia. Quid ergo desperamus, aut mœrore afficimur, & pontificem talem sine peccato, & hostiam Deo Opt. Max. gratis-
Psal.27. simam habentes? Meritò igitur cum Dauide Ecclesia canit: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Verè misericordia & bonitas. Triplici enim circundati miseria eramus. Cæci, ægri, captiui. At contra Christus attulit sapientiam, fortitudinem & redemptionem. Hac nos
1.Cor.1. Christi oblatio consolatione reficit. Ad hæc docet nos, vt
Rom.12. nosmetipsos offeramus. Viuam enim deinceps Deus non emortuã requirit hostiam. Tertiũ quod hodie cogitandum & meditandũ est, testimoniũ senioris huius de Christo est. Neq; enim miraculo caret, tãta & tam multa in hoc humili

infantulo senem conspicere, vnde illi tam egregia attribuit epitheta. Sed hoc etiam & mirandum & consolationis plenum est. Salutare, lumen mundi, & gloriam plebis Israël, nominat. Iam id certam eximiámque consolationem adfert nobis, præsertim morituris. Si enim credidero q̄ Christum salutare, lumen, & gloria suorum credentium est, neutiquam mortis horrore concutiar. Sed ne quis de hoc Simeone nostro, eiúsque testimonio dubitet, satis Euangelista ostendit, mereri eum fidem. Primò enim iustus fuit. Secundò, non ex seipso, sed ex Spiritu sancto loquutus est. Tertiò, non seipsum ad hoc ingessit, sed à Spiritu sancto adactus est. Et denique quòd Christo non in angulo aliquo parasiti more, sed in publico, in templo, quo omnes confluebant, hoc testimonium perhibuit. Hinc ergo discamus fidem nostram confirmare, & ad exemplum Simeonis vitam instituere, tum rectè ad Deum orare, eius verbum diligenter audire, illi fidem habere, illique intendere, sedulò sacras ædes visitare, Christum & vlnis complecti, confiteri, & menti includere. Sic in pace hinc emigrabimus.
Hæc ergo significant cerei nostri, ipsáq; processio. Cereus enim, qui ceram habet, lychnum & ignem, triplicem in Christo naturam designat. Cera enim, quòd purissimam carnē verúmq; sanguinē ex Virgine matre sumpserit, lychnus verò sanctissimā animam, ignis diuinitatē. Quæ tres naturæ nō separentur. Non enim sufficit harū hāc vel illam credere & confiteri, sed simul tres cōfiteri necesse est. Et hæc quidē fides in mētibus nostris ardere debet, & foris in manibus ferri, hoc est, corā hominibus palā confiteri, tū etiā in bonis operibus lucere, vt Christus in Luca admonet: Lucernę ardētes in manibus vestris. Nequicquā enim fides sine bonis operibus prodest, vt Iacobus testatur: imo cereus sine igne, sine lumine est. Sedulò ergo & diligētius incūbēdū, vt semel in nobis fidei accenso lumine, perpetuò ardeat & luceat, extinguatur nunquā. Hoc ipsum pręstet Deus Opt. Max. Amē. *Luc.12.*

QVARTVS SERMO.

NEmo in Euangelium hoc attentè cogitans, quàm fuerit lætum, sanctum, & per omnia pium spectaculum, vbi dominus noster Iesus Christus à parentibus in tēplum delatus, à iusto Simeone cū ingenti animi sui lætitia, cū interna mētis affectione susceptus est perpēdēs, mirabitur, nos

Christianos sepositis hodie seculi negotiis hoc ipso spectaculo solùm occupari: sed nec inane quid vel inutile arbitrabitur, nos tam conuenientibus externis cæremoniis hanc festam diem celebrare, & quasi coram fieret repræsentare, quod olim completum credimus. Certum est enim, quia hodie primum benedictum ventris sui fructum Maria in templo omnibus conspicuũ obtulit & exhibuit. Et quis in Christianis sibi temperabit accurrere, hunc pretiosissimum thesaurum contueri: & maximè, quando nobis hoc ipso plurimum commodatum est? Deinde etiam quando constat, hodie primùm dominum Iesum templum vt sacerdotem & mediatorem nostrum intrauisse, quam culpam & quod inexpiabile facinus incurrimus, si non vel saltem affectu obuiam illi nos exhibebimus gratósque nos sui aduentus declarauerimus? Insuper, cùm commune gaudium senex ille Simeon omnibus Iudæis simul & Gentilibus annuntiat, cur non & nos participes tantæ lætitiæ tantique gaudij efficimus? Nunquid non & nos homines æquè atque illi vel Iudæi vel Gentes, qui hæc illo tempore coram viderunt? Nunquid non & nos indigemus Dei gratia perinde atque illi? Quin etiam quod maius est, cùm Christus singulari quodam modo edictus est, lumen ad reuelationem Gentiũ, non dedecent nos nostri in manibus ardentes cerei, si tamen per hæc significare voluerimus, nos credere & confiteri, quòd Christus Iesus verum lumen & salutare nostrum sit. Et quid multa? Si enim patres nostri tantũ scire Christum templum suum, Catholicam Ecclesiam futuri tunc seculi ingressurum esse, gauisi sunt: cur non peracto iam & completo quòd illi futurum esse gaudebant lætabimur? Ad hæc duos propheticos testes habemus, qui tam clarè de hoc festo vaticinati sunt, vt meritò videantur expressis nominibus annuntiare, & digito voluisse monstrare. Alter horum Aggæus, alter Malachias, qui ambo illo ipso tempore viuebant, cũ post captiuitatẽ Babylonicã, hoc illud templũ ædificaretur, in quod salutare nostrum Christus delatus & à parentibus suis oblatus est. Iam vero architectus huius tẽpli quidã præfecti erãt, qui ad operam incitarent, consolãdóq; ingentẽ honore, egregiũ decus quod huic templo ex aduentu Messiæ aliquãdo debebat accedere, annuntiarent: pergerẽt in cœpto opere, ne vel laboris vel impẽsę pœniteret, quæ omnia

omnia expectatus Messias esset recompensaturus. Nec moueat ꝙ non possent tantũ decoris illi tẽplo tribuere, quãtum Salomon olim suo attribuisset, quod Messias satis illi decoris & honoris esset allaturus. Hæc dicit Deus Sebaoth, inquit Aggæus, adhuc modicum, & ego commouebo cœlum & terra, & mare & aridam, & mouebo omnes Gẽtes, & veniet desideratus cunctis gentibus. Et in Malachia: Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viã ante faciẽ meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti quẽm vos vultis. Videtisne ergo, quàm clare & euidenter hi duo Prophetæ hoc festum prædixerunt? Vterque enim Christum in aliud templum venturũ esse his verbis promisit. Id quod hodie factũ est. Si ergo antiquioribus gaudium fuit, quòd Christum in templum ingressurum audiebant credebántque: cur non etiam nos lætitia afficeret, quòd venisse iam olim & audiuimus & nouimus? Multo enim melius est, bonũ aliquid habere, videre, possidere, eóque vti: quàm illud in expectatione futuri temporis præstolari. Quod enim quis iam habet: certò possidet, nec sperare necesse habet. Omnis autem incerta spes est, fallítque sæpenumero. Quinetiam certã spem esse concedam: interea tamen carentia desiderati expectantem cruciat. Cùm ergo hæc ita sint, nemo nostrũ sine fructu hanc diem prætereat, multóque minus inutiliter consumat, sed contrà cum diligentia, quid singula huius Euangelij velint & significent consideret & cogitet. Et quidem necessariò id agimus omnes. Neque enim hodiernæ diei cæremoniæ sufficiunt, vt iis tantùm tanti festi solennia piè & Christianè compleamus: vt interim taceam, otio, crapula, vt gastrimargi solent, transigi non posse. Minimè. Hoc enim festum eos requirit, qui & credant, & loquantur, & faciant, quicquid hæ quatuor personæ, Maria, Ioseph, Simeon & Anna, primi obseruatores illius crediderũt, loquuti sunt & fecerunt. Proinde & mihi aliquid de tribus hisce rebus dicendum arbitror. Tria inquam hæc à nobis exigit festiuitas, si modò piè eam celebrare animus est: ita credere, loqui, & facere, quomodo quatuor hæ personæ fecerunt. Fidem requirit, vt quemadmodum illa in omnibus, ita in hoc quoque fundamentum sit & primas teneat. Nam qui non crediderit verè, hanc facile præteribit historiam, & sciens negliget, dicétque: Vt quid moror, & frustra tem-

Agg.2. *Heb.12.* *Malach.3.*

pus perdo? Nulla enim hic me reficit nouitas. Communis Iudæorum lex erat, mulieres post partũ munera sua & dona offerrẽt in templo, tum in primo partu infantulos suos, si masculi, domino offerrẽt & sisterent. Sed nec nostris quoque temporibus rarum, senes aspectu infantiũ refici & exhilarari. Quid ergo si Simeon etiam in hoc infantulo lætatur & exultat? Hæc ergo quilibet secum cogitabit, qui sine fide superficialiter hanc viderit historiã. Sed quid contrà canit Ecclesia? Senex puerum portabat, puer autem senem regebat. Vides ergo multo aliter sese rẽ habere cum hoc puero quã cum aliis pueris. Senes portare pueros, rarum non est: at senem regi à puero, certè rarum simul est & mirabile. Sed enim hoc nemo præter hunc vnũ puerum Christum saluatorem nostrum potest. Iam quid eadem Ecclesia de matre infantuli cantet, accipe: Ecce, inquit illa, miraculũ nobis propositũ: *Vt virgo cõcepit mater Domini, viri cõmixtionẽ nesciens. Stat onerata nobili onere, confessa se matrẽ, viri nescia. Vt virgo concepit, vt virgo peperit, virgo post partum permansit.* Auditis ergo etiã in matre Maria multo secus sese rẽ habere quàm in aliis fœminis. Magis ergo quod in hac audimus historia, quàm quod in ea videmus cogitandum est. Quicquic enim hic videtur, extra miraculũ est: sed quod auribus percipitur, rarum & mirandũ est, imò consolatione plenum est. Nam oculis corporalibus nemo hanc Christi matrẽ virginem adhuc esse, imò & Dei quoque matrem cognouit, multóque minus hunc infantem Messiam credit, cùm non corporeis oculis id datur percipi, sed per solam fidem intelligi. Tecum, quid Angelus huic virgini dixerit, quid Simeon de hoc infantulo crediderit, reputa, & inuenies multo maiora in hac recondita esse mysteria, quàm possit oculis concipi. Audiamus ergo & propheticum vaticinium, & seniores huius de Christo testimonium, vt fiat perspicuum quid hoc festum de Christo doceat credendũ. Sed prophetæ Aggæi verba audiuimus. Hęc dicit Dominus: Adhuc modicum & ego cõmouebo cœlum & terram. Et iterum: Et veniet cunctis desideratus Gentibus, siue: Qui omnibus Gentibus in expectatione fuit. Quanquã autem Latina translatio non per omnia concordet cum Hebræo, & pro Desideratus veniet, legat, Electa venient, & desiderabilia Gentiũ: certum tamen est iam inde ab origine omnes in Christum sperasse. Tum etiam minimè obscurum Prophetam his

Leui.12. *Exod.34.* *Agg. 2*

Christo

Christo loqui,& de donis per eum hominibus communicandis vaticinari. Quanquam enim Iudæi de diuitiarum copiis,quibus hoc templum Gentes honorarant,intelligere videantur,non tamen hoc secundum Propheticum spiritum sufficit. Negari quidem non debet hoc templum in maiori reuerentia & veneratione, priore illo fuisse: multi enim de longinquis partibus Gentes Hierosolymam visendi illud gratia proficiscebantur,& in eo adoraturi,quemadmodum id testantur qui,vt Christum viderent,eò venerãt, *Ioan.12.*
& Eunuchus præfectus Reginæ Candacis Aethiopum. Adhæc hoc ipsum templum multis donis & priuilegiis honoratum,vt à Regibus Cyro & Dario,Magno Alexãdro, tum à multis aliis Syriæ Regibus & Aegypti,præcipuè Herode,deinde etiam à multis Romanis principibus potentissimis. Negari,inquam,non potest,hoc modo templum hoc honoratum fuisse. Sed nunquid Deus ita requirit Gentium argentum & aurum? Minime. Non illi de auro vel argento cura,sed de redimendo populo suo à peccati tyrannide magna cogitatio. Quid enim consolationis fuisset illo tempore piis,si temporanea solùm,diues & politum templum à Deo fuisset promissum? Non hæc sperabant,sed promissum Messiam expectabant,huius dona desiderabant & spiritalia & sempiterna. Hinc ergo Prophetæ sententia & mens est,venturum in hoc templum Messiam, in hoc etiam pacem suam per Euangelium omnibus annuntiaturũ esse, ideóque fore vt Gentes non solùm dona sua, verùm etiam seipsos Deo in hoc templo offerrent, contrà & Deum suis hos honoribus cœlestibus,inquã,& spiritalibus bonis exaltaturum esse. Atque hæc omnia non clàm nec in abscondito,sed palam,& commotione omnium elementorum futura esse. Ecce,inquit Deus per os Prophetæ, commouebo cælum & terram,&c. Id quod factum est. Quemadmodum enim olim Deus legem promulgaturus omnia commouebat elementa: erant enim tonitrum & fulgura in cœlo,concutiebatur terra,exultabant colles vt agni,pluit manna,petræ conuertebantur in aquarum flumina,Iordanis conuertebatur retrorsum: sic etiam hic cœlum & terram commouit,nouam humanis in Scripturus legem pectoribus. Nato enim in mundum Christo,ecce mox Angeli aderant è cœlo pastores,vt Christũ quærerent,admonentes: deinde etiã accelerãt tres ab oriente magi. Sic & Christus,cùm à paren- *Acto.8.* *Psal.113.*

tibus in templum offerretur, per Spiritum sanctum moue-bat fideliũ mentes, vt accurrerent: sed maximè cum iam prę-dicare auspicaretur. Tandem etiam eiuscemodi commotio fiebat in Domini passione, dum sol obscuraretur, terra con-cuteretur, petræ scinderentur, mortui qui in monumentis erant resurgerent: tum etiã in ascensione, dum cœlũ aperi-retur, & nubes sese ad suscipiendum Creatorem inclinarẽt. Post ea quod præcipuum huius erat: dum Spiritus sanctus, Apostolorum & mentes & linguas accẽdens, vt diutius à te-stificatione cohiberi non possent, descendebat. Hæc ergo Propheta vidit, & credentibus annuntiare voluit. Hæc igi-tur, piè Christianus cogitet, & mox apparebit quam fidem præsens requirat festiuitas: nempe vt credamus hũc ipsum esse, in quem omnes, quotquot vnquã fuerunt, sunt, & erũt, crediderunt & sperauerunt. Cuius fidei causam in calce hu-ius Euangelij audituri sumus. Sit ergo hucusque satis dictũ, quid nã Aggæus de hodierna festiuitate prædixerit. Audia-mus deinceps quid Malachias vaticinetur de eadem. Hic verò apertius agit illo priore. Non enim venturum in tem-plum suum tantùm, verùm etiam nomina eius & epitheta pronunciat. Deinde etiam quod officium illius, & cur ven-turus sit. Primò Messiam hunc dominatorem dominum dicit, nec simpliciter dominum, sed huiusmodi, qui cunctis sit desideratus hominibus, qui in omni mãsuetudine omni-potens sit, ita planè, vt neminem pro sua terreat potẽtia, sed
Psal. 44. qui omnes alliceat bonitate, vt speciosus præ filiis hominũ, in cuius labiis gratia diffusa sit. Secundò etiam angelũ di-cit Messiam, siue pacis nuntium & testamenti: ostendens non modo Deum illum, verùm etiam hominem esse, in hoc in mundum missum, vt pactum seu fœdus quod Deus cum hominibus pepigerat, annuntiaret, suóque sanguine confir-maret. Sed nunquid non præcipui & egregij tituli sunt? Et quis non tantum non exultaret hæc audiens?

Adde quòd & sacerdotem vocat, sed non apertis id ver-bis, cùm dicit eum venturum in suum templum, vt quem solum sacerdotii decet dignitas, & qui solus sacerdotale munus compleat perfectè, hoc est, Deum pro nostris pec-catis placare, illique satisfacere possit.

Nec tacet Propheta, quid in templo facturus sit Christus. Ipse, inquit, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Hæc enim duo fecit in templo, facitque etiam-

num.

num. Sedet conflans, emundans & purgans. Igne vtitur & aqua: igne ad conflandum, aqua ad purgandum. Per verbi sui ignem probat omnium sapientiam, iustitiam & vitam. Hoc igne omnem carnalium cęremoniarum Pharisaicæ'que superstitionis immunditiam & impuritatem à lege arrodit & consumpsit, probans humanam nec sapientiam nec iustitiam coram Deo persistere. Quin, quod magis est, ostendit, mundi huius prudentiam ad Dei collatam sapientiam, meram esse stultitiam, & humanam iustitiam nil esse nisi superstitionem inanem. Sed hęc faciens, vehementer mundum lædit, qui sua indemnata vult omnia. Hinc ergo Propheta noster ait: Quis stabit ad videndum eum? Sit sui mundus semper similis, non ideo ab officio suo cessabit Christus: multo verò magis quicquid mali vsquam est, sui verbi igne consumet: mundabítque interea suos à peccatis, vt offerant Deo in iustitia, fiátque illi acceptabile sacrificium eorum, sicut à principio, & à diebus antiquis: id quod fit, vbi se per fidem in Christum sine operibus legis iustificari credunt, quemadmodum & illi qui præcesserunt Legem iustificati sunt. Ecce audiuimus à Malachia etiam aduentum Christi prædictum esse. Et quanquam illa omnia non vna die expleta sunt: hodie tamen impleri inceptum est, quod hodie primum in templum Christus venerit. Vides ergo quæ de Christo exigatur fides, imò etiam quæ per Christum oblata gratia, quæ nec hodie recusatur, vt & nos in vnico hoc Christo habeamus dominum, & saluatorem, doctorem & sacerdotem, imò reconciliatorem inter patrem Deum & nos: qui nec cessat nos purgare & emundare verbo & Spiritu suo, vt in omni bona actione, & diuinorum exercitio plenè & perfectè placeamus Deo. Sed dicet quis: Agnosco quidem hæc magni aliquid esse, quæ duorum Prophetarum dicta sunt testimoniis: sed quis ea omnia memoriæ commendabit? Breuiter ergo quid de Christo credendum sit accipe, & quam fidem præsens dies postulet. Simeon senex noster tria Christo epitheta attribuit. Primùm salutare cum dicit ante faciem omnium populorum paratum. Deinde etiam lumen ad reuelationem gentium. Tertiò & gloriam plebis Israël. Nec hoc sine causa, nec immerito. Vt enim per primum parentem nostrum pacem, salutem, Dei agnitionem, sed & propriam gloriam perdidimus, ita eadem hęc in Christo recuperauimus. Et quidē hęc fides, quam

Malach.3.

Gen.15.

præsens

præſens dies à nobis exigit. Hæc fides eorum, qui hanc feſtam diem primi celebrarunt. Hæc etiam fides, quam ardens cereus in manibus tuis hodie denotat. Hac fide non ardente intrinſecus, fruſtra quicquid extrinſecus agimus: imo quod amplius eſt, ſi hanc fidem in nobis non habuerimus, coram Deo mendaces arguimur, ac ipſum illudimus, qui lumen in manibus ad ſignificandam internam fidem gerimus, planè nihilominus diuina luce fidei vacui. Solicitè ergo ò fratres laboremus, ne tantùm vmbram huius feſti apprehendamus, & quod ſignificatur amittamus, atque his noſtris cæremoniis reos nos Deo conſtituamus, damnantes noſmetipſos. Ad hæc ſciamus etiam minimè ſufficere, ſi internè fides tantùm ardeat, cùm externè verbis & factis luceat neceſſum eſt. Ergo igitur à primis huius feſti obſeruatoribus non ſolùm quid credendum, ſed & quid faciendum ſit diſcamus. Recedant vetera de ore noſtro, dicebat quondam Samuelis mater Anna. Seipſum enim commendare vetus cantilena eſt, quam nemo non didicit. Noua præſens dies exigit eloquia: nempe vt Chriſto Meſsiah noſtro agnito, Deum celebremus & magnificemus, tum etiam Chriſtum coram toto mundo palàm confiteamur. Verùm tum demum confitebere, vbi certus, quòd tibi Redemptor, tibi lumen, tibi gloria ſit, ídque in omni populo prædicas. Iam verò ipſa, quæ hæc dies exigit, multifaria ſunt opera, quando quæque perſona ex his quatuor peculiare quid nobis inſinuat. Quum autem præcedentibus annis abundè ſatis de Virginis matris actis dictum eſt, nunc quid Simeon ſuo nos exemplo doceat inſpiciamus, & examinemus. Hæc Simeonis facta ſunt: Ad Chriſtum properare, Chriſtum fidei ſuſcipere brachiis, atque in corpore portare. Hunc vnum omnibus mundi huius theſauris præferre, pluríſque facere. Hoc agnito nihil porrò in mundo appetere, ſeſe totum diuinæ voluntatis pietati ſubmittere.

Ecce quæ hæc feſtiuitas à nobis facta exigat, ſi eam piè & Chriſtianè obſeruare voluerimus. Deum immortalē, quàm felices nos, qua cum voluptate Chriſtus inter nos viueret: quanta animorum noſtrorum exultatione noſtrum, Nunc dimittis, perſonaremus, imò quàm confidenter, quàm ſine omni omnis periculi formidine noſmet in mortem daremus, ſi eo modo crederemus, loqueremur, ac denique manibus operaremur, quo hi omnes fecère. Contrà: Væ omnibus qui hæc vel inſolenter rident, vel pertinaciter temnunt.

Quibus haud dubiè post hanc ærumnosam vitam infelicissimè transactam æterni ignis manet cruciatus. Firma enim manet sententia: Quod qui Christum non diligit, sit maledictioni obnoxius. Quam Deus Optimus Max. clementer auertat ab omnibus, Amen.

QVINTVS SERMO
Prophetiam Aggæi explicat.

SI quis recta hanc Euangelicam lectionem intentione examinauerit, facilè (si modò vel scintillam Christianæ pietatis in corde suo fouerit) quòd Christiani hac ipsa festa die nō immeritò spiritalibus exultamus lætitiis videbit: nec peculiari aliquo opus esset sermone, si secundum Deum idem sentiremus omnes. Quia autem (heu dolor) nonnulli nulla curant Euangelia: alij pro simplicitate, licet audiant, & quamlibet laboriosa diligentia intendant, nihil tamen inde frugiferum addiscant: alij etiam tam rudes, vt licet intelligant Euangelia, tamen obliuioni tradunt: ideo non abs re quædam in Ecclesiis cantilenę summas rerum continentes, vsúmque festorū indicantes ea breuitate, vt nemo adeò simplex qui non intelligat: nemo tam insanus quin memoria contineat, audiuntur. Id ergo vt verum credamus, quasdam eius generis cantiones proponamus. Sic nempe heri hora Vesperarum cecinimus: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.* In matutinis horis hodie item cecinimus: *Ecce Dominus & dominator venit ad templum sanctum suum: lætare & exulta filia Sion, & vade in occursum Domino tuo.* Sed & in Missæ introitu exultantes diximus: *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, secundum nomen tuum ita & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.* Ac demum in Vesperis horis audituri sumus, *Hodie Maria in templum obtulit puerum, quem Simeon iustus in vlnas suas suscipiens, Deum benedixit in æternum.* Ecce tibi his Ecclesiæ cantionibus non semel huius magnæ festiuitatis causam propositam, idque breuibus quidem, sed apertis verbis, ne quis latere se causas huius festi tergiuersetur: maximè cùm isthæc omnia hodiernum Euangelium in se contineat copiosius. Primò enim Euangelium hoc testatur,

Malach. 3.

Psal. 47.

Mariam proprium filium & supernaturalem in templum hodie obtulisse, quæ post partum virgo permanens, & matris habuit gaudium, & virginitatis non amisit pudorem. Secundò, & eximium profundæ humilitatis exemplum in Maria videmus. Tertiò, tanta & tam multa à Simeone & Anna de Iesu adhuc puero audimus vaticinata. Quartò, hodie primùm se Christum in templo publicè omnibus conspicuum exhibuisse intelligimus: imò quòd ipse hodie primùm sacerdotale suum munus expleuerit, non obscurè animaduertimus. Hæc omnia Euangelica attestante historia hodie contigêre. Cur igitur hodie non exultabimus, festósque dies non celebrabimus? Mirum profectò spectaculum, & tale omnino, quale nunquam visum vel auditum est mundo: virginem in templo infantem, eúmque ex seipso natum verè, sistere Domino. Et cur properamus ad videndum omnes in vnum? Non minus mirandum, hanc ipsam virginem in tam sublime præ omnibus aliis à Deo exaltatam, sese in tantam humilitatis profunditatem demittere, vt ad morem cæterarum muliercularum purificandi in se reciperet legem. Et quis hæc laude digna non æstimaret? At verò quid amabilius visu, quàm quòd ipse Dei filius nostram in se naturam assumpserit? Et quis non propterea gratias referret Deo? Sic & cætera grata sunt, quòd Simeon omnibus commune quoddam annuntiat gaudium. Et quis isthæc audire non gestiret? Quin ergo certissimum cùm est, hanc huius diei oblationem nō solùm omnibus seculis ab omnibus hominibus summa cum pietate, summa cum animorum lætitia esse rememoratam, verùm etiam ab ipso Luca, tum etiam ab aliis Prophetis antiquioribus magna diligentia esse conscriptam, omnes pœnam incurreremus atrocissimam, si incogitanter eiuscemodi res transiremus. Neque enim dubitandum magni momenti rem aliquam latere, quam Deus tot antè seculis ad omnium exultationem prædici voluerit. Sed nec Lucam hæc sine causa tanta diligentia scripsisse puta. Tum haud dubium hos quorum in hoc Euangelio mentio fit, homines peculiarem quandam consolationem & lætitiam sensisse, quando tam seriò omnia agere videntur. Atque vtinam omnibus nobis ea mens, ille spiritus qui in Simeone: profectò eandem & nos experiremur in nobis lætitiam. Hic, inquam, Simeon verè intellexit Aggæum. Et ea quidem propter de ipso, quòd expectauerit

redem

redemptionem Israël, dictum est. Nam quia mens illi fuit antè per Scripturarum alloquia excitata & inflammata, melius præsentia Messiæ frui potuit. Ah quàm felices nos, si vel guttulam talis in nobis deuotionis conspicere liceret? Et quidem quotidie Prophetam illum legimus. Sed in hoc deficimus, quod minus verè cogitemus & minus mente concipimus, quæ legimus & audimus. Quia autem Aggæus hanc nostram festiuam lætitiam tam multis retro seculis prædixit, in illius Prophetia hac vice tantùm maneamus. Hic ergo satis indicabit quare toties repetamus, Christum in templum esse præsentatum. Accipe igitur Dei verba per Prophetam. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Adhuc modicum & ego cœlum & terram commouebo, mare quoque & aridam. Et veniet desideratus cunctis gentibus & populis. Et implebo domum istam gloria. Magna erit gloria domus huius nouissimæ plus quàm primæ. Nam in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. Ecce audis clarissimam Dei ipsius promissionem: nempe, venturum Christum verum illum Messiah in templum, post manumissionem Israëlis è Babylone instauratum, & fore vt pro Christi præsentia hoc ipsum templum gloriosius illo fiet, quod extruxerat Salomon. Vnde hæc Aggæi non infima in præcipuis argumentis ad conuincendos sui erroris Iudæos, tum ad defendendum & confirmandum nostram fidem. Estque ergo hic locus vnus in præcipuis, quos Iudæi corrumpere vehementer laborant. Et magis propterea hoc ipso aduersus eos vti decet. Neque enim alia ratione euidentiori Ecclesia toties nobis proponit Christum in templum esse præsentatum. Quod si inuitis id Iudæi auribus audiunt, nobis erit gratius. Quòd si eos non piget magno labore Scripturas corrumpere, quod sibi aduersari eas intelligunt: nec nos pigeat contra eorum mendacia veritatem profiteri. Vt autem omnes quid hæc Prophetia, eiúsque impletio piis mentibus lætitiæ adferat, videamus: primùm discamus quomodo eum locum Iudæi deprauarint. Deinde & veritatem eius meditemur. Primò autem quod dicit Deus: Adhuc modicum, & ego commouebo cœlum & terram, &c. ostendit mox futurum quod promittit: id quod considerare nolunt Iudæi, transilientes quasi nihil egregium in his verbis absconsum, timéntque ne mendacij arguan

Agg. 2.

arguantur & conuincantur. Agnoſcunt enim non iam modicum temporis, ſed ferè bis mille trãſiſſe annos, ab eo quo
Pſal.89. hæc Aggęus prædixit tempore. Neque enim bis mille anni modicum temporis dici poſſunt. Verum enimuero ſi cõtradicere Dauidicis dictis præſumpſerint: quia mille anni ſicut dies heſterna quæ præteriit: ecce additum eſt & aliud quiddam: venturum ſcilicet Meſsiam adhuc ſarto ac tecto illo templo, quod poſt Babylonicam captiuitatem Aggæo viuente inſtauratum fuit. At illius tẽpli iam ferè ſeſqui mille annis euerſio facta eſt, nec lapidi lapis adhæſit. Propterea igitur hæc Iudæi tranſiliunt, quòd his conuincantur, atque ideo etiam cætera verba quæ ſequuntur deprauare ſtudent. Et cùm ait, vti noſter textus habet: Veniet deſideratus cunctis Gentibus, ipſi legunt: Veniet deſiderium Gentium. Id quidem cum noſtra Verſione facilè conueniret. Eſt enim Chriſtus verè omnium Gentium, omnium ſibi credentium gaudium, ſumma voluptas & deſiderium. Sed ipſi hoc Gentium deſiderium tantum de concupiſcentia quadam mala habendi neſcio quas ingentes diuitiarum theſauros intelligunt. Id arbitrantes ſummum deſiderium Gentium: ita ſubſequentia deprauant, vt theſauros magnos illos & diuites illius templi Gentes ſint pro cupiditate habendi direpturi. Sed falſum id eſt, & dolus effugij ne in mendacio quod contexunt deprehendãtur. Nam principiò quidem ipſi ex illis Rabbini hũc Prophetæ locum de Meſsiah interpretati ſunt. Tum nullo Scripturæ teſtimonio vnquam comprobauerint deſiderium Gentium merũ eſſe æs & meras diuitias. Neque enim minus ipſi Gentibus hac philargiria laborant: quinetiam aliquanto magis. Præterea Gentes nõ ſolùm diuitias & aurum, verùm etiam honores, poteſtatem, voluptates, & ſanitatem deſiderant. Cur ergo illud deſiderium Gẽtium de ſolis diuitiis interpretari nituntur? Adde vt verum ſit quod nemo noſtrûm negauerit, Gentes magnam facultatis & æris ſummam in templum hoc contuliſſe: cur non etiam vident Iudæi quanta ex eo ipſo templo Gentes Antiochi temporibus, tum etiam ſub Romanorum poteſtate acceperint?

Tertiò quod ſubdit Propheta, Magna erit gloria huius nouiſsimi templi quàm prioris: ita exponunt, quaſi nouiſsimum illud decem annos perdurarit amplius priore. Sed nequicquam laborant, fruſtra prætexunt. Quæ enim gloria mendico ſi diuitem ſuperuixerit decem annos? At nullo modo

modo postremum illud templum priori illo potuit comparari. Prius enim illud omnia auro contexta habebat purissimo. Vnde patres quibus visum erat ante prius illud templum, lacrimis, cùm secundum illud instauraretur, abstinere non poterant: facilè enim considerabant nulla via hoc illo comparari posse. Quin etiam si hoc templum illo pretiosius auro aliisq; rebus, imò si merum aurum fuisset, illud tamen verum ornatum pretiosioráq; habuisset monilia: vt Dei Archam, Cherubim, Sellam propitiatoriam, aliáq; id genus, quibus omnibus hoc posterius caruit. Et quid demũ Iudæi iactant exteriorẽ huius templi ornatum, cùm constet ipsum sæpissimè non ab idololatris modò, verùm etiam ab ipsis Iudæis, (id quod ipse Christus eis exprobrat, quòd domum Dei, domum fecissent negotiationis, imo speluncam latronum,) fuisse consceleratum? Certissimum ergo de alio quodam ornatu loqui Prophetam. Sed iste nullus alius fuit præter Christum in hoc ipsum templum venturũ. Hæc, inquam, maxima huius templi gloria, & hac parte multo illo fuit pretiosius, quod in propria Christus verus Messiah intrauit persona. Hæc ergo Propheta ad consolandũ lapsos illius Gentis prædixit, adhuc nempe stante tẽplo venturum Messiam ad erigendos eos. Sed enim neminem preter hunc vnum ostendere nobis possunt, quæ adhuc stante illo ædificio venerit. At nos ipsum habemus Iesum Nazarenum, qui adhuc stante templo illo, puer in illo præsentatus est, vir in illo docuit, miracula multa & magna ædidit. Hic ergo verè nostrum, hoc est, Gentiũ desiderium, hunc exoptant, & desiderant omnes populi. In illius tempore cælum commouebatur, quando in Oriente Magis nouum sydus emicuit, quod præcedens eos in Bethleem perduxit, quando Sol in eius passione obscuratus est. In illius tempore etiam, terra & mare commota sunt, non in passione solùm, quando petræ scissæ sunt, nec solùm in ipsius resurrectione, nec cùm tempestatem maris cohibuit, ventisque imperitauit, siccisq; pedibus super mare ambulauit: verùm etiam & multo magis, cùm Euangelium prædicari demandasset omnibus creaturis. Tunc inquam, terra commouebatur & mare, vt homines caterуatim ad fidẽ conuersi, errores & idololatriam deponebant. Insuper ipse Christus in hoc templo pacem attulit. Si quis, inquit, sitit, veniat ad me. Ecce tibi omnia in Christo impleta, quæ prædixerat Propheta. Huius ergo

3. Reg. 6. & 7.
1. Esr. 3.
Ioan. 2.
Matth. 21.
Matth. 2.
Matth. 27.
Matth. 28.
Matth. 14.
Ioan. 7.

hodie admonemur his verbis, Ecce Dominus & dominator
Psal.47. venit ad templum sanctum suum. Et: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Hæc ergo nostra hodiernæ diei læta festiuitas, illum ipsum, quē omnes Gentes desiderant venisse, nobísque sempiternam salutem præordinasse. Restat nunc vt Simeonis sequamur exemplum. Hoc salutare vlnis complectamur fidei, Deo gratias agentes ipsum confiteamur, coram ipso in iustitia & timore Dei appareamus & viuamus, vt de Simeone dictum est. Tunc fiet vt ipsius consolationem in nobis experiamur, & in vera pace hanc vitam concludamus. Id ergo Deus Optimus Maximus omnibus nobis præstet, Amen.

SEXTVS SERMO DE CÆremoniis & Processione loquitur.

QVatuor magnas festiuitates hucusq; Christi Iesu seruatoris nostri obtulit humanitas. Natiuitatis suæ primam, Circuncisionis alteram, Apparitionis siue adorationis per Magos Orientales tertiam, quartam hodie Præsentationis suæ in templum. Et quemadmodum hæ omnes externè alia post aliam succedunt, ita quæque earum in quolibet verè Christiano conspiciuntur. Primò enim Christus in nobis nascitur, idque per fidem: quo prima notatur solennitas. Ex fide autem spiritualis procedit circuncisio: per fidem emundantur mentes nostræ: imò per fidem iustificamur, vt peccata nostra præcedentia non imputentur nobis ad damnationem. Et hæc secunda festiuitas. Iam verò agnito Christo ac vbi remissæ nobis sunt iniquitates: necessariò sequitur, vt cum Magis omne nostrum desiderium ad Christum conuertamus, ipsum adoremus, illi offeramus, & quan-
2.Cor.6. tum sumus dedamus, ipsius voluntatem & mandata sequamur, atque ita per secunda, pérq; aduersa, per contumelias & opprobria annitentes, ad veram patriam festinemus. Et hoc tertium festum. His omnibus quadraginta huius vitæ diebus expletis, ecce & quarta festiuitas incipit: vt nempe & nos vnà cum Christo in sempiternum suum templum offeramur & suscipiamur. Ecce hæc docemur his quatuor festiuitatibus. Quartum ergo quod hodie celebramus festū aliquantò diligentius examinemus. Inueniemus enim hodie verè impletum esse quod de Deo olim Dauid prædixe-
Psal.97. rat. Recordatus est, inquit, misericordiæ suæ & veritatis suæ

domui

domui Iſraël. Interpretanda quidem de omni reliquo etiam humanæ redemptionis opere ſunt, quemadmodum & illud Maria facit, cùm ait: Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ, ſicut loquutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula. Quo modo etiam Zacharias cecinit, Viſitauit, inquit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, Prophetarum eius. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos, ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari Teſtamenti tui ſancti. Hoc, inquam, modo illud Dauidicum, reliquum omne noſtræ redemptionis opus tangit, in quo maximè ſeſe Dei miſericordia patefecit & veritas, vt modò ex ambobus Mariæ & Zacchariæ hymnis intelleximus. Verùm peculiari quadam ratione vtrunque & miſericordia & veritas in hac ſolennitate oſtenſum eſt euidentius. Vnde etiam lætis hodie vocibus nobis acclamatum eſt: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. Nónne enim magna diuinæ pietatis miſeratio eſt, quòd ſe Deus ipſe in noſtræ carnis infirmitate omnibus conſpicuum exhibuit? Nónne & veritas Dei ſeſe manifeſtauit hodie, cùm certo modo ea impleta ſunt quæ vterque, & Aggæus & Malachias prædixerunt? Maximè. Cur non ergo lætis inuicem acclamamus ad Deum vocibus: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui? Imò quò minus Iudæi hæc conſiderare laborant, eò magis & glorioſius nos ea confiteri debemus. Hac ratione iuſtus ille Simeon hodie confeſſus eſt: Nunc, inquit, dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem Gentium & gloriam plebis tuæ Iſraël. Haud dubiè ſimile & Anna cecinit. Hi ergo primi huius feſti cultores fuêre, horum inſiſtendum eſt veſtigiis. Atque huc pertinet, quod hodie decantatum eſt: *Ecce dominator Dominus venit in templum ſanctum ſuum: gaude & lætare Sion, & vade in occurſum Domino Deo tuo*. Et iterum: *Adorna thalamum tuum Sion, & ſuſcipe regem Chriſtum*. In his ergo duobus tota huius ſolennitatis cõſiſtit obſeruatio: nẽpe, vt Chriſto obuiam procedamus, eúmque ſuſcipiamus: quia en coràm adeſt. *Ecce*, canit Eccleſia, *venit*. Venit non ad tribunal iudicij

Luc. 1.

Pſal. 47.

Luc. 2.

ſui, ſed ad templum ſuum. Et quare non ad tribunal? Nempe aderat tempus acceptabile, aderat illa dies ſalutis, de
2.Cor.6. qua olim ipſe Deus in Iſaia: In tempore acceptabili exau-
Iſa.49. diui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Venit ergo non vti Iudex, ſed vti ſaluator. Venit autem in templum ſuum. Primò, tanquam mediator inter Deum & nos, quem
1.Ioan.2. ipſum Ioannes vocat. Aduocatum, inquit, habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. & ipſe propitiatio pro peccatis noſtris. Deinde ad templum ſuum venit, tanquam verus ſacerdos & Pontifex noſter, vt eum Paulus dicit. Ta-
Heb.8. lem, inquit, habemus Pontificem, qui conſedit ad dexteram throni maieſtatis in excelſis, adminiſtrator ſanctorum, ac veri tabernaculi, quod fixit Deus & non homo. Tertiò, veniet in templum ſuum, tanquam victima. Sic enim
Ioan.17. de ſeipſo dicit: Pro eis ſanctifico me ipſum, vt ſint & ipſi ſanctificati per veritatem. Hoc modo Chriſtus hodie ad templum ſuum venit: imò eo ipſo modo etiamnum in ſpirituali ſuo templo eſt. Quid ergo nos faciemus? Gaude & lætare filia Sion. Sed nunquid ſufficit, ſi lætamur, exultamúſque pro Chriſti præſentia? Minimè. Vade in occur-
Bernar. ſum Deo tuo. Id verò qua ratione fiat, Eccleſia hodierna docet proceſsione. Primò, bini & bini coniuncti procedant, qua fraterna inſinuatur charitas, quæ omnino ad noſtrum profectum neceſſaria eſt. Quiſquis Chriſtianam ſperneus dilectionem ſolus incedit, priuatum quid molitur, totam proceſsionem dehoneſtat, ſibi ipſi incommodat,
In Epiſt.Iud. aliis quoque oneri eſt. Et hi quidem ſunt, qui ſeipſos à Chriſtianorum communitate ſegregant, irrationales & carnales homines, non habentes Spiritum, non curantes ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, vt Paulus monet.
Eph.4. Si ergo verè Chriſto obuiam procedere vis: ne ſolus obambules, ſed adiuncto fratre procedas, quemadmodum Chri-
Luc.10. ſtus diſcipulos ſuos legatos fecit: hoc eſt, teipſum contine in vnitate Sanctæ Chriſtianorum Eccleſiæ vniuerſalis: deinde etiam in vera charitate erga quencumque Chriſtianum in priuato. Hoc enim eſt binos & binos procedere. Et hoc primum quod ad noſtram proceſsionem pertinet. Secundò, in proceſsione minimè conuenit otioſos, & va-
Eccl.4. cuis manibus incedere. Quemadmodum enim ſolum eſſe & incedere, vt modo audiuimus, ſatis non eſt: ita etiam

Deus

Deus ne vacuus in suo conspectu appareat prohibet. Si *Exod.23.*
enim otium in iis, quos ad laborandum nemo conduxit,
reprehenditur, quantò magis reprehensione digni, qui iam
in vineam vocati, otiamur? Proinde lucentes cereos, nec
hos occultè: sed palàm & apertè, nullo tamen nisi qui san- *Matth.20.*
ctificatus in templo perpetuo seruatur igne accensos. Ce-
reus noster fides nostra est, quem non solùm corde com-
prehendere, verùm etiam manibus, hoc est, operibus osten-
dere debemus. Sine operibus enim mortua fides est. In cor- *Iaco.2.*
de ardeat, externè in operibus eluceat fides necesse est,
quemadmodum & ipse Christus docet: Lucernæ ardentes *Luc.12.*
sint in manibus vestris. Et sic luceat lux nostra coram ho- *Matth.5.*
minibus, vt videant opera nostra bona, & glorificent Pa-
trem qui in cœlis est, vt simus exemplum bonorum ope-
rum. Non quolibet igne accendi debent hi cerei, quia &
diabolus suos focos fouet: nempe ignes carnalium deside-
riorum, ambitionis, inuidiæ, & liuoris. Hos Christus in
suo ministerio ignes respuit. Alienus ille focus est, & quæ-
cunque inde accenduntur opera, Deo displicent: quin etiam
in impietate sua morietur, quicunque hos peregrinos ignes
coram Deo obtulerit, etiamsi patre natus Aaron. Sit ergo *Leuit.10.*
cereus noster altero igne, hoc est, sancto accensus, hoc fi-
des nostra ardeat, nempe vero & genuino charitatis affectu
erga Deum & homines. Hic ergo ignis ille, quē Christus in *Luc.12.*
terris vt ardeat, accendit. Ignitus noster erit amor: si enim *Apoc.3.*
tepidus fuerit, ex ore suo Deus euomet. Hoc ergo, secun-
dum quòd ad nostram processionem pertinet: nempe recta,
intima, operosáque fides. Tertiò, tacere minimè conuenit
in processione: canere & Deo psallere æquum est. Hila- *2.Cor.9.*
rem enim datorem diligit Deus. Tum genuinus charita-
tis fructus, gaudium est in Spiritu sancto. Sed & propter- *1.Pet.2.*
ea vocati in admirabile lumen Dei, vt annuntiemus &
confiteamur virtutem & operationem eius qui nos voca-
uit. Psallere autem decet non mundo, sed Domino, & no-
uum canticum, quia mirabilia fecit nobis: Psallere inquam,
in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini: Psal- *Psal.97.*
lere, quia magnus cùm sit Dominus, humilia tamen re- *Psal.137.*
spicit, & alta à longè cognoscit.

Quartò, nec subsistendum erit eundo, pergendum por-
rò de virtute in virtutem, quousque perueniamus ad
montem sanctum Sion, vbi in sempiternum Deus Deorum *Psal.8.3.*

videbitur. Neque enim existimabimus nos cõsequutos esse,
Phil. 3. sed cum D. Paulo enitendum ad ea quæ à fronte sunt, nec
1. Cor. 9. cessandum donec propositum apprehendamus brabeum.
Ecce hæc docemur hodierna processione, ísque Deo obuiam procedendi modus optimus. Hoc modo Maria, & Ioseph, Simeon & Anna, obuiam processerunt. Hoc ipso modo postea quotquot vnquam fuerunt pij, obuiam Deo processerunt. Quin etiam si rectis oculis libet intendere, hæc ipsa processio nihil aliud erit, quàm repræsentatio quædá fidei nostræ, gaudij nostri, & ordinatæ Charitatis & concordiæ, quam Christiani iam inde ab origine redemptionis exhibuerunt semper. Nobis quidem vestigium eiuscemodi processionis mansit, sed ipsum significatum aliquando rarò in nobis inuenitur. Portamus lumina, sed nihilominus corda nostra tenebræ sunt. Cõiuncti bini atque bini incedimus, sed mentes nostræ disiunctæ sunt. Canimus ore, &
Isa. 29. cor nostrum longè est à Deo Corporibus & pedum passibus procedimus, sed nullum ferè virtutum sentimus incrementum: nec solùm subsistimus, verumetiam sæpenumero relabimur. Sed longè alia à nobis requirit Ecclesiam: nempe non vmbram externam, sed rei veritatem, hoc est, sic conueniamus affectibus, vt bini incedimus corporibus. Sic ardeat in mente Fides, vt lumen lucet in manibus: sic luceat in operibus, vt cereus in omniũ oculis: sic mẽte in Deũ ascendamus, vt ore laudes psallimus: sic pergamus in virtutibus, quomodo eũdo procedimus. Id hac processione in Ecclesia hodie docemur. Neque verò sufficit si Christo obuiá processeris, nisi etiam in ornatissimam domum susceperis. Sed quem in nobis postulet ornatum, quatuor huius Euangelij personis docemur. In Maria disce humilitatẽ. Ecce, inquit,
Luc. 1. ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et iterum: Respexit humilitatem ancillæ suæ. In Ioseph discamus constantiam fidei, qui probatus constans inuentus est. In Simeone timoris Dei exemplum suscipimus. Sic enim Simeon describitur, quòd iustus fuerit & timoratus. In Anna perseuerantiam in bono colligimus. De ea enim dictum est, quòd vidua permanserit ad octogesimum & quartum annum, seruiens Deo nocte ac die, ieiuniis & orationibus. Hæc ergo vera ornamẽta, quæ Christus in nobis desiderat: Humilitas, Fides, Timor Dei, & in bono vsque ad finẽ constans perseuerantia. His si quis domum suam exornauerit, rectè

rectè & dignè Christũ suscipiet. Sunt ergo illa, quibus hodie occupati fuimus. Eia ergo sedulo cogitemus hodie Christum venisse ad templum sanctum suum, verum dominatorem & dominum, sacerdotem & mediatorem nostrũ. Nec hoc solùm, verùm etiam adhuc inter nos esse, séque omnibus offerre præsentem. Hæc nos summa Dei misericordia ad gratias agendas moueat. Occurramus illi, suscipiamus illum. Sic sic fiet vt aliquando nos cum Simeone illo iusto secum in sempiternum regnum suum in pace assumat. Et hac via natalitia festa Christiani concludimus.

SEPTIMVS SERMO.

NEmo, qui hoc Euãgelium perscrutatur, cur Christiani hac ipsa die fidem simul & deuotionem nostram aliquanto, quàm aliâs per anni circulum apertius non modò lætis acclamationibus & laudibus diuinis, sed & externis aliis signis ardentibúsque cereis declaramus admirabitur. Causam enim huius habemus & exempla. Causa autem harum ceremoniarum est, quòd hodie primùm se Christus palàm in templo videndum exposuit omnibus, vbi etiam publicè omnium populorum lumen & salutare proclamatus est. Exempla verò Maria & Simeon nobis exhibent, qui fidem suam in Christum verbis simul & factis testificati sunt. Atque vtinam eiusmodi exempla vel in minino & à longè sequeremur. An verò non est fidem suam palàm, mirè, & cum maiestate quadam confiteri, quòd Simeon talis vir, in tali loco, omnibus aspicientibus puerum Iesum in suas seniles vlnas accipit, gratia agens Deo, quòd ad eum diem superstitem seruauerit, tanta de puero edicit, quòd salutare sit à Deo cunctis donatum populis, Gentium lumen & gloria plebis Israël: iam porrò nihil præterea desiderans quicquid hic mundus posſidet, certus & paratus mori, quòd hũc coràm aspexerit, quem semper & solum desiderauerit? Annon admiratione raptos ab his tam insuetis verbis & factis, plurimos credibile est? Alij haud dubiè rem seriò agi, alij, & fortè maior pars lusum dixêre, & (vt sunt diuersa multorum iudicia) alij Deo gratias egêre, alij risêre. Id quod ipsa Simeonis verba declarant, cùm ait: Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. Quæ vtique satis indicant, non

Luc. 2.

Ibidem.

omniũ idem iudiciũ, in ea quę de puero dixerat verba, fuisse. Cur enim in hæc verba prorupisset, si eam de puero fidem, quam in se ipso sentiebat, cõsiderasset in omnibus? De nulla profectò ruina, de nulla contradictione, sed de salute déq; resurrectione tantum prophetasset. Sed ex iis quæ tum coram videbat, futura prædicebat. An verò ideo confessionem suam prætermittebat, quòd non omnibus seriò rẽ agere videbatur? Minimè. Pergit porrò Deo deuotus, inque multis lusum arbitrantibus, Annã inuenit credulam. Hoc ecce nobis seruit Simeon exemplo, hoc modo hodie fidẽ suam, nil reliquorũ veritus iudicia, testificatus est. Nõ Dauid ideo ante arcam cithara ludere cessauit, quòd vxori lusum agere,
2.Reg.6. & Rege indignũ quid facere videretur. Non ideo Anna Sa-
1.Reg.1. muelis mater ab oratione destitit, quod Heli sacerdos ebriã
Acto.2. mustóque plenam dicebat. Non ideo Apostoli Dei magnalia prædicare cessant, quòd à Iudæis musto pleni dicerentur. Non Paulus ideo prædicationẽ Euangelij abrũpit, quòd à Philosophis Athenis Spermologus, à Festo diceretur insa-
Act.17. nus. Cur ergo Christianum coram Deo honesti pudet? cur
Acto.26. fidelis, quod bonum est, omittit, propterea quòd ab aliis leuiter ridetur? Annon honestũ, annon pium, annon Christiano dignum, postquã audis Simeonẽ tanta cũ maiestate fidẽ suã professum, tu quoque pietate accensus ipsum imiteris, nec solũ intra temetipsum, sed & palã, accepto in manus ardente cereo, publice te in ipsius Simeonis fidẽ iurare: nempe quòd Christus verè saluator, ipsúmque adeo salutare, verum ad illuminandos omnes omnium nationũ populos lu-
Ioan.1. men, confitearis? Non ob pueriles lusus, ô fratres, à maioribus institutum est, quòd hodie accensis luminibus ordine procedimus, si cor adsit. Verè enim puerilis lusus est, si corde fide vacuo, externo tãtum ritu lumen in pompa feras. Eiusmodi homines meritò ridentur. Non illa priorum sententia fuit Simeonis exemplum, verba, atque facta cogitantiũ, qui vt pueris simplicioribúsque eò tenaciùs inhæreret: has instituêre cæremonias, vt nemo non hos externos cereos videns, illud lumen cogitaret, quod prædicauit Simeon, nempe Christũ: omnes hunc apprehendere, in hoc & viuere & ad iusti Simeonis exemplũ, in ipso mori studerent. Hæc ergo causa hodiernæ pompæ est. Ac facilè hinc colligere licebit, ad quid nobis Simeonis exemplũ seruiat. Sit ergo illud primum exemplũ. Secundum sublimius quid indicat. Si enim

Simeon tantam fidem, tantam etiã pietatem ostendit, tam multum gaudij & consolationis inuenit, qui semel tantùm, idque exiguo admodum tempore, Christum vlnis susceptũ portauit: quis tandem eloqui potis est gaudij illius maiestatem, quod habuit illa, quæ virgo intacta viris, aluo aliquot mensibus ipsum tulit grauida, ac deinde peperit? Quis vel cogitare sufficit, qua illa fide, qua pietate, quibus laudibus, qua gratiarum actione suum, imò & Dei naturalem filium ipsi Deo in templo obtulerit? Quod gaudium habuerit & exhibuerit adhuc gerula clausi legimus: Magnificat, inquit, anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. quantum ergo gaudij habuit, quando iam natum vidit, attrectauit, in templum portauit, Deóque obtulit? Nulla profectò alia causa id conscribere Euangelistæ prætermisêre, quòd nemo id dignè dictare potuit, & ꝙ sit exemplum nemini facilè consequendũ. Sint ergo hęc de causa & exemplo hodiernæ põpæ dicta breuiter. Quod reliquum est huius sermonis: ipsum Prophetam, qui hodie recitatus est, audiamꝰ. Hic nõ solũ seruiet nobis ad hãc festiuitatẽ digne celebrandam, verùmetiã quid præsentatus in tẽplo Christus effecerit efficiátque etiámnũ maximè in sacerdotibus & Leuitis. Ipsius ergo Malachiæ verba attendamus. Ecce ego, inquit, mittam angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos vultis: & angelus testamenti, quẽ vos quæritis. Ecce venit, dicit Dominus exercituũ. Et quis potest cogitare diẽ aduentus eius, & quis stabit ad videndũ eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Et sedebit conflans & emundans, &c. Hęc prophetia propriè Christum respicit atque in ipso completa est, ita plane vt nec in minimo fefellerit. Ioannes ipse angelus siue nuntius, qui præiens, viam illi præparauit in hominibus. In matris erat vtero Christus, cùm Ioannes nascetur, sic statim sequutus est præcursorem suum. Quin etiã dum Ioannes prædicare incipit, Christus (illo etiam testante) in populi stetit medio. Id quod Propheta indicare vult cùm ait: Statim veniet, hoc est, quum primum Angelus visus fuerit. Et hoc primum. Secundò, magna diuersitate vtrũque angelum separat. Ioannem quidem angelum, id est nũtium siue missum dicit, sed simpliciter. at vero Christum testamenti angelum vocat, quem omnes velint, omnes quęrãt.

Luc. 1. *Malach. 3.* *Matt. 11.* *Ioan. 1.*

Quin etiam dominum & dominatorē appellat. His duobus titulis Christum insignit. Talem mundus expectabat, talem omnes quæritabāt pii. Talis omnibus necessarius. Dispersi vti oues errantes in medio luporū. Pastorem ergo deside-rabant. Animaduertebant Mosen suis vel lege vel sacerdotibus, nec peccatum, nec mortem, nec etiā Diuinā iram tollere posse. Propterea indigebant alio, qui melius aliquod testamentum erigeret priore illo. Hic ipse Christus est. Ac ideo & dominator & angelus testamenti dicitur. Tertio: Veniet, inquit, ad templum sanctum suum, quod eo tempore instaurabatur, quo Malachias, alio nomine (vt quibusdā placet) Esdras dictus, cum Aggæo & Zacharia ad instaurationem templi hortabantur & impellebant. Id quod in Christo impletum est. Nam hic in idem illud templum præsentatus est, in eodem prædicauit, & miracula edidit, quod & ipsum Iudæi dicere non metuunt. Iam verò illud tēplū mille ccccc. ann. dirutū iacet, nec vllum aliud instauratū aut ædificatum est, licet id sæpè attentarint Iudęi, sed confusi semper ab incepto desistere coacti. Quando igitur Malachias & Aggæus tam clarè scribunt: Messiam in illud ipsum tēplū quod tūc ædificabatur, venturū esse, atq; idē templū iam quindecies cētū annis dirutū iacet: sequitur irrefragabiliter, Messiam ante tot annos venisse. Vnde ꝙ adhuc venturū Messiā Iudæi expectant, vanū & falsum est. Si adhuc staret templū, aliquā ipsorū expectatio speciē certi haberet. Quia autē iacet euersum, nihil est quod futurū adhuc expectēt. Imò propterea Deus illud euerti voluit, vt omnes cognoscerent hāc prophetiā esse cōpletam, venisséq;, iam olim Messiā: Quod si videre occæcati Iudæi nolunt, in suo errore sine nobis pereant. Certi nos, hoc vaticinium in Christo Iesu domino impletum esse. Quarto addit, Ecce venit. Et quis stabit ad videndum eū? Quibus hoc prædicitur: Certò quidem venturum Messiam, sed non secundum mundi opinionem, vel omnium sensus & voluntates. Non omnibus innotescit aduentus eius, quia pauper & humilis venturus est. Deinde non omnes de eius aduentu lætabuntur, non omnibus laudabitur. Multi ab eo fugient odio ducti, pauci stabunt ad videndum eum, multis erit aduersus. Erit enim quasi ignis conflans, &c. hoc est, non ad cuiuslibet voluntatem vel loquetur, vel operabitur. Nulli blandietur,

1. Petr. 2.
Ezech. 34.

malum

malum & iniquum non feret: nec hypocrisi, nec errori, nec vlli impietati patrocinabitur. Sedebit conflans, quasi aurum igne purgans, & quasi fullo lixiuio, smegmate & herbis vestium maculas emundans. Non obiter, sed rerum intima tanget, corda hominum velint nolint, purificabit. Huc pertinet quod Ioannes dicit: Ventilabrum in manu sua, & purgabit aream suam. Hoc ergo Christi in templo suo, hoc est, in Ecclesia officium. Per verbum suum & spiritum, mūdum de peccatis, de iustitia, déque iudicio arguit, hoc est non tantùm nos peccato subdit, verùm etiam ostendit omnē nostram iustitiam (inquantum homines sumus) nihil esse. Id quod omnibus arrogantibus nimiúmque de seipsis præsumentibus in sua iustitia vel sapientia confidentibus, quasi ardens & vrens ignis. Neque enim qui in peccatis sedet, argui amat: & qui male agit, lucem odit, tum confidens, de sua iustitia & sapientia, reiici non facilè patitur. Propterea ait: Quis stabit ad videndum eum? Quo ostendit paucissimos secum conuenire. Id quod apertissimè in Pharisæis videre est. Iis enim minime cum illo conuenit, nulla eis à sermonibus eius voluptas. Et cur id? Contrarius erat factis illorum, ignem senserunt adurentem, & acre lixiuium. Conscientias eorum penetrabat, arguens superbiā, auaritiam, hypocrisim & id genus alia vitia. Contra hunc ignem persistere cùm non possent, cecidere, perierunt, conflati sunt, ad nihilum redacti sunt: nec solùm ipsi, verùm etiā templum ipsorum & ciuitas. Hoc ergo præuidens Malachias ait: Quis dies aduentus illius cogitabit, & quis stabit ad videndum eum? Quanquam & de extremo iudicio hæc verba interpretari possunt: præcedit tamen illud. Conflat & purgat modò per verbum suum, qui gehennæ igne olim conflare veniet. Quintò addit: Et purgabit filios Leui. Id quod vt singulari quadā ratione additū est, ita etiam præcipue considerari debet. Cùm illis enim hominibus Christo plurimum fuit negotij, quos maximè purgatos vult. Ipsis enim immundis, alij quoq; ab eorū doctrina & vita impuritatē quandā attrahunt. An ergo nō dolerēt Iudæorum Pharisæi, quod Propheta ait, Christū, vbi venerit, filios Leui purgaturū, imò conflaturum, emundaturū, & quasi aurum ab argēto in igne, ita bonum à malo separaturū esse? Si purgandi, certè impuri. Neque enim quod purum est, purgari adhuc necesse habet. Iam verò de Christo vaticinatum erat, quod esset purgaturus filios Leui, ac tum demū purifica

Matth. 3.

Ioan. 16.

Ioan. 3.

torum

torum placitura illi sacrificia. Vbi ergo ipsorum iactantia?
Ioan.9. Nunquid & nos cæci sumus? Et: Nos Moii discipuli sumus.
Lucæ 11. Et iterum: Magister: hæc dicens nos etiam afficis contumelia. Noluerunt defæcari, sibiipsis iustitiam simulantes. At Christus ignis est nemini parcens, omnia, quæcunque attingit, cõsumens. Sic enim hic de eo Propheta prædixit: Et purgabit & colabit filios Leui. Sed hæc primùm de ipsis personis, pòst verò etiam de ipsorum officio intelligenda sunt, ac tertiò quidem de sacrificiis. Impura erant omnia, personæ, officium, & sacrificia. Omnia purgatione & emundatione necesse habebant. Dei olim mandato Moses tribum Leui
Leuit.21. in sacerdotium & Dei ministerium ordinabat, non tamen quosuis in ea admisit. Quicunq; aliquo vitio laborabãt, qui vel cæci, vel claudi, vel lusci, vel gibbosi, vel scabiosi, vel rupti, aut aliàs monstrosum quid habebant, nasum, manus, aut pedes, excludebantur. Sed quales in tẽplo offendit Christus?
Ioan.7. Tales omnino, quibus verè potuit dicere: Moses dedit vobis
Matth.15. Legem, sed nemo ex vobis factis præstat Legem. Et: Sinite
Matth.23. illos: Cæci sunt, & duces cæcorum. Et: Væ vobis Pharisæi & Scribæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorũ, omníque spurcitia. Tales offendit, quos flagello tem-
Matth.21. plo eiectis, postea etiam patria terra expulit. Hoc modo filios Leui, in personis purgauit. Par ratio officij fuit. Optimè Moses ordinauerat, quo quisque fungi deberet munere, quomodo Reipub. præesse conueniret, quòd ab omnibus in sui sustentationem ex decimis, aliisq; oblationibus alimenta sufficientia accipiebant. De quo multa in quarto & quin-
2. Parali.24. to pentateuchi. Melius porrò Dauid instituit omnia, diuidẽs Leuitas in quatuor partes. Primum locum tenebat summus Sacerdos: huius munus semel in anno in Sanctum sanctorũ intrare, ibíque cum Deo populum reconciliare. Post hunc
Heb.9. viginti & quatuor alios sacerdotes, qui ex ordine alius post alium fungerentur officio in templo. Horum officium erat oblationes & thurificationes facere, tum populum docere, & benedicere. Et hi quidem omnes ex tribu Aaron. Alios deinde Leuitas in tres turmas diuisit. Quosdam ordinabat Cantores, qui Psalmos decantarent, Deóque laudes dicerent dum alij offerebant. Quosdam Ianitores fecit, aliis templi vtensilia custodire demandauit. Atq; is quidem modus optimus. Sed quomodo Christus hęc offendit? Quomodo quique sua

ſuo inſtabant officio? Nempe vt diceret:ſuſtuliſſe Dei mandatum,vt ſuum conſtituerent:quòd templum domum negotiationis feciſſent,& ſpeluncam latronum. Ecce iterum hic Chriſto conflandi & purgandi laborem. Sed & ſacrificia immunda erant. Quod in iis optimum, patrum fides erat. Idipſum etiam aurum hoc. Quod reliquum acceſſerat, vti immolatio animantium & combuſtio, & ſanguinis eorum in templo aſperſio,thuriſque incenſio:non vere aurum, nec in eo Deo complacuit. Omnibus igitur Chriſtus in fornacem iniectis,fidem quæ eſt aurum,approbauit,reiectis cæremoniis,tanquam ſcoriis quibuſdam. Idipſum Propheta vult cùm dicit,Purgabit filios Leui.Nec hoc Chriſtus Iudæis horúmque ſacrificiis tantum fecit, facit etiam hodie. Et quidem arbitror, quòd verè purget, conflet & cribret nos his temporibus:quòd ſi attendere renuimus, certè pertinaciter occæcati ſumus. Et quis iniuria ſe affici,conqueri poteſt? Siue enim perſonas, ſiue officia ſiue ſacrificia inſpiciamus noſtra,Deum immortalem,quàm ſumus inæquales iis, qui ante nos fuerunt?Quàm nihil omninò facimus eorum,quæ illi factitarunt ſedulò? Quàm nihil aut certè quàm exiguum feruoris in nobis,quem in officio ſuo illi oſtenderunt.Idem vitium in plebe:nullus ſtatus ſibi reſpondet. Expectauit & aſpexit longo tempore Deus,admonuit,prædixit:ſed nemo verè cogitauit,nemo vitæ emendationem iniit. Aquæ nullus in nobis effectus eſt. Apparauit ergo fornacem,impoſuit ignem: efficiet malum, quod non potuit bonum. Omnino enim purganda Dei domus eſt. Si noſmetipſos diiudicaremus, non corriperemur à Domino. Quando ergo nos negligimus, ſupplet ille.Quin ſi hæc fornax non omne aurum expurgauerit,expectat nos alia formidabilior multò. Ecce inquit,in iudicium veniam vobiſcum, & ero teſtis velox aduerſus omnes, qui operantur malum. Ecce hæc de Chriſto prædixit Malachias. Hæc ipſa hodie lecta & audita, eadem quotidie experimur omnes, expectamus vehementiora. Quare ô fratres,decenter ambulemus in domo Dei. Simeonis imitemur exemplum. Sic planè viuamus, vt olim fornacem hanc non timeamus. Neque enim quod tergiuerſemur eſt. Omnino neceſſe eſt, huic ſatiſfiat vaticinio: Purgabit filios Leui. Si non hic, certè alibi immitius. Gratia Dei Optimi Maximi nobiſcum, Amen.

Matth.15. *Ioan.2.* *Matth.21.* *1.Cor.11.* *Malach.3.*

OCTA

OCTAVVS SERMO.

INitio huius sermonis libet cũ D. Bernardo præfari, quòd tria in assumẽda carnis nostræ natura diuina maiestas perfecerit, omnia tam grãdia, tam noua, tam insueta, tam rara, támque admiranda, vt æqualia nec habuerint, nec habitura vnquam. Hîc enim in vna eadémque persona Deus & homo inuenti sunt. Hîc in vna persona virgo & mater est. Hîc fides & humanum cor in vna persona est. Tres profectò coniunctiones, omne miraculũ omnia signa excedentes. Nemo vel cogitare sufficit, quomodo fieri potuerit tam inæqualia, tam longè latéq; distãtia in vnũ cõiungi potuerint. Quid distantius Deo & homine? Quid naturæ impossibilius, quàm virginẽ simul esse & matrẽ? Quid dissidet magis, quàm fides & humana ratio? Omnia tamen inuenire licet in hoc Euangelio. Tres psonę hîc nominãtur: Christus, Maria, & Simeõ. In Christo prima coniunctio: in ipso enim Deus & homo aduniti sunt. In Maria secũda: illa enim & virgo & mater perstitit. Tertia coniunctio in Simeone est, qui vtrunq;, etiã eluctante natura, firmissimè credidit: Nunc dimittis seruũ tuũ Domine: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Vide ergo quæ piis in his tribus meditandi copia, quæ etiã admirationis causa. Quid Deus, nisi summũ bonum, lumen incomprehensibile, inuestigabilis essentia? Quid homo nisi terra & cinis? Quis verò cogitasset posse hæc duo in vnam personam coire? Quid enim sublimius Deo? quid adiectius terra? At verò sic sese Deus cum terra, hoc est, cum homine, aduniuit, vt etiam humanitati Christi attribuatur quicquid in ea gessit Deitas, & rursus Deitati assignetur quicquid in eo humanitas passa est. Quemadmodum enim verè dicimus: Iesus Mariæ filius à Nazaret à morte excitauit Lazarum: ita verè dici potest: Iesus Dei filius crucifixus est. Certũ nihilominus est, Christum in quantum homo, nullum edidisse miracula, & in quantum Deus, pati non potuisse. Non. Deitas in Christo latens fecit magnalia, non verò humanitas passa fuit, nõ Deitas Sed quia indissolubili quodam nexu Deus & homo coniuncta sunt, alterutri naturæ adscribitur, quod habuit & potuit alia. Ecce ergo puerum Iesum, in quo solo hæc duo & nullo alio secundo, inueniuntur. Exclamat igitur sanctus Bernardus: Memento, inquit, ô homo, quod limus sis & terra, ne quid superbias. Deo te coniunctum cogita, cóque

gratias

gratias age. Vide enim quàm erga terræ globulos dilectionem ostenderit, quo eos honore induerit. Primò enim spiritum illi vitæ inflauit, vt Moses testis est. Addidit sensualitatem, tum rationem donauit, ac denique seipsum aduniuit. Hæc ergo meditanda sunt hodie. Quòd si quis verè hæc perpendere posset: Deus bone, quæ in illo pietas, quod gaudium, quæ admiratio, quæ denique gratiarum exurgeret actio? Hoc ergo primum quod cogitandum hodie proponitur. Post hæc in Mariam conuerte oculos, inuenies admirandam vnionem, nunquam in vllo hominum simul repertam. Ab exordio mundi nunquam auditum est, matrem esse virginem, aut virginem esse matrem. Nam secundum naturam nullum fœcunditas virginitati locum dat, nec fœcunditati virginitas. At verò sola hæc beatissima persona est in qua ineffabili fœcunditati virginitas, & virginitati coniuncta est fœcunditas. Quod semel in ea fieri datum est, nec vnquam prius, nec factum est pòst, nec futurum est vnquam. Hæc ergo in Maria & virgine beatissima & matre felicissima cogitanda sunt. In Simeone verò non minus quàm superiora admiranda inuenimus. Omne, inquam, miraculum excedit, in talibus fidem conuenisse cum ratione. Iterum dico: admirandum est, quomodo humana mens duo hæc, puerum hunc Deum esse & hominem, Mariam verò matrem eius & virginem esse posit credere. Vt ferrum & terra minimè conflantur & vniuntur: ita nisi Deus per Spiritum suum coniunxerit, nec fides rationi, nec ratio conuenit fidei. Non enim in se habet ratio, Deum esse cum qui se in præsepio poni permittit, qui esurit & sitit, cæterámque humanam infirmitatem experitur: imò qui flagellari conspui, crucifigi, & sepulchro includi se permittit. Sic nec in se habet ratio, virginem esse quæ desponsata viro semper præsenti, & coràm: qui deduxit in Aegyptum & reduxit, qui solus tantum viæ cum sola peragrauit, quæ filium lactat quem peperit. Omne, iam tertiò dico, miraculum excedit, quomodo persuaderi potuerint hæc tam contra naturam, mundo. Licet enim aliàs ratio nihil nisi quod ipsa apprehendit, posibile putat: tamen firmiter, indubitatè, ac certò psuasum est mũdo, hũc puerũ esse Deũ, eiúsq; matrẽ esse virginẽ. Ergo tot Martyrũ myriades omnis ætatis, vtriusque sexus, omnis generis tormẽta ipsámque adeò mortẽ citius perpeti voluerũt, quàm vel minimũ ab hac fide recedere.

Id er

Id ergo iam statim ab initio exemplo Simeonis ostensum est. Ecce enim quàm sine vlla hæsitatione tam constanter loquitur: Viderunt Domine oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Video hunc infantulum lumen esse Gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Video in eo maiestatem tuam. Video completa esse quæ expectauimus & desiderauimus. Nulla nunc mihi viuendi hic voluntas est: nunc ergo dimitte seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Nullum nunc mihi ab ira tua periculum est, quia ecce salutare tuum, hoc est, ille ipse per quem gratiam tuam, dona tua, ipsámque salutem impertiri vis, ante oculos meos est. Nunquid non hoc est constanter de magnis rebus loqui? Quid ergo in his præcipuũ? fides. Si enim secundum rationem loquutus fuisset, certè aliis id verbis fecisset. Sed restitit ratio, cessitque loco fidei. Est ergo miraculum, vt dixi, supra miraculum omne: rationem in his, quæ non apprehendit, quæ impossibilia ducit, locum dare fidei. verè Dei solius opus hoc. Propterea hoc ipsum Euangelium de Simeone loquitur, quòd responsum acceperit à Spiritu sancto, nõ visurum se mortem, nisi prius videret Christũ Domini. Deinde quòd idem in Spiritu sancto hac ipsa hora in templum superuenerit. Hic ergo Spiritus sanctus haud dubiè in ipso rationem humanósque cogitatus retudit, & fidem excitauit, cõfirmauit, vt certò de hoc puero pronuntiaret quod secundum naturam nemo alius in puero videret. Sufficeret autem hæc cogitare hodie cuique Christiano, etiãsi nulla restaret adhortatio. Sed necesse habeo porrò aliquid dicere, & quod Deus iam inde ab initio in humanæ redemptionis opere semper inuito & repugnante Diabolo, mirè processerit, ostendere. Id quod primum ex hoc Euangelio, deinde etiã ex aliis Scripturæ locis apparet, tum etiã à cõtrario docetur. Vt enim verè Deus ab exordio rerum, omnia opera sua, omnes figuras, totam Legem, omnia sacrificia, omnes Prophetas in hunc finem direxit, vt omnes intelligerent, venturum esse aliquãdo eum, qui vno sacrificio totã humanæ massæ naturã cũ Deo recõciliaret: ita etiã Satã ab initio in hoc laborauit, vt hoc Deitatis opus & propositũ, quo posset modo impediret, homines in deuia seduceret. Id ergo vtrinq; probare libet exemplis.

Luc. 2.

Ac primò videmus hic scriptũ, quòd Christus quadragesimo die à natiuitate sua in Hierusalẽ in tẽplũ latus sit, vt ibi

secund

secundum legem Domini sisteretur Domino. Quibus profecto verbis reducere nos Euanglista vult, in legem de primogenitis masculis latam: vult, inquam, hâc legem proprie Christum respicere, Christi causa latam, vt & aliæ: vt cùm præcipit ne crucifixorum corpora maneant in ligno, sed eadem die ponantur & sepeliantur. Quæ certe & propriè Christum respiciebat, qui statim depositus sepeliendus erat, vt tertia die resurgens Ionæ figuram impleret. Huius ergo legis priuilegio alij gaudebant. Quid enim Deus curat, quo quisque tempore affixus maneat ligno? Eadem & hîc ratio est, cur Deus magis vellet primogenitos, quàm secundo vel tertio. An non ille Dominus, an non creator, an non seruator? cur ergo primogenita vult? nempe quia venturus erat primogenitus quidam omnium creaturarum, primogenitus virginis. Hunc certo modo lex de primogenitis masculini sexus respiciebat, hunc Deus requirebat, hic præsentandus & offerēdus erat. Vt Malachias dixit: Statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos quæritis. In hoc implendum quod in eodem Propheta additur: Et placebit Domino sacrificium Iuda. Et hoc primum. Secundò: Certum est, quòd Deus in paradiso adhuc viuenti homini promiserit. fore, vt quemadmodum mulier decepta erat à serpente, ita etiam ex muliere veniret, qui serpentis caput contereret. Tum omnibus persuasum, renouatam hanc promissionem esse sæpenumerò ad Abraham. In semine, inquit Deus, tuo, benedicentur omnes gentes. Sed ne gloriarentur Iudæi, quod ipsi essent semen Abrahæ, & nos quasi ab illis salutem consequuti essemus, Paulus occurrit, dicens: Nō in seminibus, quasi in multis, sed in vno semine qui est Christus. Simili modo & subsequentibus temporibus hanc seminis promissionem renouat, sed clarius. Vt autē eo melius in hac fide conseruarentur homines, nunc hanc, nunc illā exhibet futurā figurā. Hic Abrahæ mādat, vt proprium mactaret & offerret filium, indicans Dei filium offerendum pro salute omnium. Illic Ioseph à fratribus venditur: deinde dominum illum statuens, indicans necesse esse Christum primùm pati, & sic postea exaltari. Iam agnum mactare, & postes domorum illius aspergere sanguine Israëlitis mandat, communi eos hoc ipso Aegyptiorum clade conseruans: indicans venturum esse, qui suo sanguine communi hosti resisteret & occideret, suósque

Exod. 13. Deut. 21. Ionæ. 1. Matth. 12. Malac. 3. Gen. 3. Gen. 22. Gal. 3. Gen. 37. Exod. 12. Exod. 14.

potenter eriperet. Has aliásque eius generis figuras aliam post aliam ostendit Deus, vt conseruaretur in venturi Messiæ fide populus. Adde, quando iam aliquot centenis annis in Aegypto fuerant, multam variámq; idololatriam cōspexerant: insuper in aliam regionem ingressuri, vbi idolorum cultus omnis, ínq; idololatrarum habitaturi medio, vt ab hoc etiam conseruarentur: ideo leges fert, qua ratione
Exod.29. inter Gentes viuerent, præscribens cultum diuinum, quomodo ministrarent sibi, victimarum signans genera, ea numerositate augens, quo minor desciscēdi superesset occasio. Si quando sacerdotes consecrandi, peculiaria ordinata erāt sacrificia: si quis peccator reconciliandus: si qua mulier post
Leuit.4. puerperium purificanda, suum cuique munus præscriptum erat. Leuit. 12. Sed & si mundandus esset leprosus, suum quoque habebat munus. Tum certa sacrificia in festis,
Exod.29. & nouiluniis incidentibus pręmōstrata erant. Quòd si quis inopia non posset grandia ex præscripto legis offerre, potuit minora. Et super hæc omnia aliud erat Iuge sacrificiū, quotidianum quod mane & vespere peragebatur. Quæ omnia instituta erant, non quòd Deus eiuscemodi rebus delectatus fuerit, sed vt populus in obedientia & ministerio conseruaretur, nec occasione otij data, peregrina requirerent sacrificia. Maximè verò vt futuri & magni sacrificij admonerentur, quod in & per Christum erat complendum. Ideóq; pleraque omnia per sanguinem fiebant, vt hoc ipso sanguinolentum Christi inculcaretur sacrificium, in cruce perficiendum. Hoc ergo est, quod superius dicere institui, Deum facta sua hoc modo, per figuras, sacrificia, & legē perfecisse, vt scirent omnes venturum eum, qui suo proprio sanguine reconciliaret omnia. Contrà verò non sibi deesse voluit Satan, in hoc incumbit totus, cælum & terram commiscet, vt hāc ipsam fidem, quam Deus saluam & integram voluit radicitus extirpet. Primò enim cùm iam Aegyptum
Exod.32. reliquissent, Mose in monte cum Deo loquente, vt legē deferret, eò Satan suum apud Israëlē negotiū permouit, vt ex auro conflatū vitulū, erectū adorarent, quēadmodum in Aegypto vsu receptum viderant. Quāquam autem illo tempore artes illæ Satanæ dissiparentur, obstante Mose & aliis, eò tamen res deuenit, vt nunc in hanc, nunc in aliam atque aliam idololatriam inciderent: tandem etiam duos aureos vitulos erigentes, nouum cultum instituentes, à Dei templo
 defic

deficeret. Id quod omne cò tẽdebat, vt populus veri atq; vnici Christi sacrificij oblitus, in Satanę perseueraret & periret tyrannide. Sed quid tum postea? An ideo ab instituto cessauit Deus, quia tanta pertinacia obstabat Satan? Minimè. Impleta est Dei promissio, confusus Satan. Ecce (hodie cecinimus) *Dominus & Dominator ad tẽplum sanctum suum venit.* Verùm vnicum illud sacrificium in ara crucis immolatũ, hodie in templo est oblatum. Id quod in matutinali sacrificio præfiguratum est, quemadmodum illud quod in cruce perfecit Christus, in vespertino significatum fuit. Vtrinque tamen impletum quod per Isaiam vaticinatum est. Oblatus est, inquit ille, quia voluit. *Isa. 53.* Quòd enim hodie in templo oblatus est, non ideò factum est, quòd oportuit pro necessitate, sed quia voluit, pro bona voluntate. Et quòd postea cruci affigitur, non ideò factum est, quasi crucem sit meritus, aut vi Iudæorum superatus sit: sed quia voluit. Volens sacrificabo tibi, dicens Patrem alloquitur. Et iterum: Sacrificium & oblationem noluisti, tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. *Psal. 39.* Quando ergo hodie matutinum suum sacrificium perfecit Christus in templo suo, vti verus & vnicus sacerdos: benè institutum est à maioribus nostris, hodie cum Dauid canimus: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. *Psal. 47.* Nec inconueniens, cereos ardentes circumferre faculas. sed vtinam intus quoque in mente arderent, illi que nos totos committeremus, qui semetipsum volens pro nobis obtulit. Mortua erant quæ Iudæi offerebant sacrificia. Nondum enim Christus mortem subierat. Quia autem à morte resurrexit, viuens viuentia requirit sacrificia. Nolo, inquit, mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. *Ezech. 18.* Quando ergo mortem nostram non appetit, cur illi vitam nostram offerre renuimus? Hic ergo verissimus huius festæ diei fructus erit. Transcendendum omnia ab alio in aliud, nec tantùm in Christi sacrificium respiciendum, sed in hoc incumbendum, vt & ipsi fiamus sacrificium. Melius & honorificentius profectò, vt nos Deo dedamus, quàm vt nos ipsis nos permittamus. Nam qui se Deo committit, non peribit. Qui verò sibi ipsi relinquitur, non subsistet. Gratia Dei Optimi Maximi cum omnibus nobis, Amen.

NONVS SERMO.

QVòd si præsentem festiuitatem, modò recitatum Euangelium, processionem siue supplicationem, cum reliquis cæremoniis omnibus, & gratiarum actionibus in vnum quasi fasciculum colligere, omniúmque causas & rationes ostendere debuero, quid his Ecclesia fidelium quæsierit: nihil profectò, mea quidem sententia, aliud sunt, quàm epilogus quidam Natalitij gaudij, quo omnibus in memoriam reuocetur, quod iam sex septimanis decantauimus: *Ecce Maria genuit nobis saluatorem, quem Ioannes videns exclamabat dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, Alleluia.* Hæc, inquam, hodie rursus inculcantur. Huc etiam omnia, festum, Euangelium, Epistola, processio, cæremoniæ, oratio & gratiarum actio tendunt. Læta festiuitas, plenum consolationis Euangelium, processio celebris, cæremoniæ, orationes, & gratiarum actiones deuotionis plenæ. Hoc solum exigunt omnia, vt eò melius & rectius agnoscatur Christus Iesus ex Maria genitus, verus vnicúsq; saluator, qui non tantùm hîc, verùm etiam in perpetuum saluare potest: imò qui saluum facit populum suum à peccatis eorum: & vt ille ipse credatur, suscipiatur, enuntietur, confiteatur, seruetur & magnificetur. Hæc summa est omnium. Nec sine causa huius hodie denuò, & tanta cum diligentia admonemur. Quin vehementer necessarium etiam, si tamen idem gaudium, eadem deuotio, fides & confessio, iidem fructus & effectus in nobis erunt, vti modo in Simeone audiuimus. Sic omnino, fratres, natalis festiuitas cõcludenda est, vt in mente gaudium & deuotio, in ore fides & confessio, fructus & pietas conspiciatur in opere. Vbi verò hæc desunt, ibi certè natalis Christi verè agnitus non est, nequicquam inutiliter magísq; Iudaicè quàm Christianè omnia peracta sunt. Magnum igitur aliquid esse, tibi persuadeas pie auditor, quod hodie in oblatione Christi in tẽplo audis. Ecce Maria genuit nobis saluatorem, quem Ioannes videns exclamabat dicens: Agnus ecce Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hoc enim modo Christus aspici debet in oblatione, hoc fundamentum huius festiuitatis sit, si modò inde fructus expectamus bonos. Hoc modo fecit Simeon. Vis autem scire vnde huic seni tantum venerit gaudium, ea deuotio, quorum neutrum inuenerunt alij: adeò,

vt haud parum admirati sint de eo? Viderunt, inquit, oculi mei salutare tuum. Non hoc viderunt alij, propterea nec gaudium, nec deuotionem huiuscemodi inuenerunt, sit licet viderint puerum Iesum corporeis oculis non minus aperte quàm ipse Simeon. Alij ad Dei salutare videndum requiruntur oculi. Mei, inquit, oculi viderunt salutare tuum. Sed quomodo amplius quid Simeon quàm alij homines vidit? Audi Lucam: Responsum, inquit, accepit à Spiritu sancto. Sed & per eundem Spiritum venit in templum. Hic ergo purificat corda & largitur posse videre salutare Dei. Ille testimonium perhibet de Christo in mentibus hominum. Hoc ergo in Simeone initium omnis boni. Mox vt vidit in hoc puero salutare Dei, vero gaudio, vera intus impletur pietate. Hinc ergo gratias agit & benedicit primò: deinde orat, tertiò nihil præterea appetit in terris: quartò sese in diuinávoluntatem committit. Postremò hoc ipsum quod cognouerat, aliis quoque hominibus annuntiat. Ecce omnes hi fructus inde sunt quod ait: Oculi mei viderunt salutare tuum. Quòd si verè cogitare possemus quid sibi velit: Ecce Maria genuit nobis saluatorem, qui hodie vt verus Dei filius in templo, ac postea vti Dei agnus in cruce oblatus, suo sanguine & sacrificio peccata sustulit mundi: si hæc, inquam, verè cogitare & credere possemus, idipsum quod in Simeone videmus, in nobis quoq; sequeretur. Mentes nostræ imbuerentur gaudio, os personaret laude & oratione, tęderet mundi & omnium quæ non sunt Deus, placeret nihil, præter vnum Deum & Christum. Peteremus nihil, quàm purificatis mentibus in cæleste templum suscipi. Hoc vnum ageremus, vt cum Simeone caneremus: Nunc dimittis Domine seruos tuos secundũ verbũ tuũ in pace: quia viderunt oculi nostri salutare tuũ. Hoc esset Christi natalitia cõclusisse, tũ ardẽtes nostras faculas verè nulla hypocrisi possemus ferre. Totus mũdus nostrã in nobis fidẽ agnosceret viuere, & ꝙ Christũ verè agnouerimus. Et qd deinde nobis felicius, si hæc Simeonis exẽpla, spiritus, fides, deuotio & pietas in nobis eodẽ modo conspicerentur? Et certè hoc ipsum pręcipuũ est, quod hodie cogitare cõuenit. Oẽs Simeones simus necesse est, si cũ ipso in pace ęterna obdormiscere voluerimus. Et hęc qdẽ in genere de hodiernis festo & Euãgelio dicta sint. Idipsum iã cõferamus cũ oratione, quã tres pueri, Ananias, Azarias & Misael socij Danielis in fornace habue-

Luc. 2.

Ioan. 16.

Dan.3. runt. Quod maximè conquerebãtur erat: Et nunc Domine Deus in omni confusione & opprobrio hoc tempore nõ est Princeps, non est dux, non est Propheta, neque holocaustũ, neque sacrificium, neque oblatio, neque incẽsum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus misericordiã tuam inuenire. Hoc vehementer vrgebat hos tres: hoc conquerebantur omnes. Verè enim nemo tam fortis, qui vel seipsum vel alios sua virtute è Satanæ captiuitate potuisset eripere.
1.Reg.17. Vni Dauid Christo hæc reseruata victoria erat. Non Saül cum omni exercitu suo: nõ Adam cum omni posteritate sua effecissent aliquid. Id quod in historia Dauid & Goliath præsignificatum est. Secundò: Nemo qui verè cõsolaretur homines erat. Tentarunt quidẽ sæpe Prophetæ, prænũtiantes multa, sed expectanda adhuc. Certam etiã salutem, certã pacem promittebant, sed quã nemo videbat: ideóque à multis nõ habebatur fides dictis. Vnde pacis nuntij sancti Pro-
Isai.33. phetæ amarè illachrymabãtur, suspiriis dolentes, quòd suis verbis fides denegaretur. Quare indicibili diligentia & deuotione vehementi supplicarunt Deo, vt promissionẽ suam
Exod.4. impleret, & plenam liberationẽ mitteret. Mitte, Domine,
Exod.33. inquit Moses, quem missurus es. Et: Si inueni gratiã apud te, ostende mihi faciem tuam, id est, filium tuum. Et Isaias:
Isai.64. Vtinam cœlos dirumperes, & descẽderes. Et Dauid: Osten-
Psal.79. de nobis faciem tuam & salui erimus. Tertiò, nullũ ipsis erat Deo placens scrificiũ. Quæ enim illi delectatio in sanguine vitulorum & taurorum? Non, inquit, accipiam de do-
Psal.49. mo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircum, in Dauid loquens. Quartò, nec sacerdotem habebãt, qui se cũ Deo recõciliare potuisset. Omnes enim ipsimet peccatores erãt,
Heb.5. necesse habentes non minus pro seipsis quam pro aliis orare. Sed quomodo leprosus immundum purificabit, aut quomodo inimicus inimicos reconciliabit? Ecce de his conquerebantur pro omni populo Danielis socij. At nos hodie lætis personamus vocibus: Ecce aduenit dominator dominus ad templum sanctum suũ. Lætare ergo & exulta filia Sion
Col.1. & vade in occursum illi. Hic verò dominator dominus, Christus est, qui nos potestate sua diuina eripuit de pote-
Ioan.16. state tenebrarum. Hic solus qui in verbo Euangelij sui cõ-
Matt.11. solatur nos. In me, inquit, pacem habetis. Et Ego reficiam
Heb.9. vos. Ille verus pontifex noster, qui nos patri Deo reconci-
Ioan.17. liauit. Ille oblatio pro peccatis nostris. Pro his, inquit, san-
ctifico

dificio meipsum. Ipse etiam verum templum, in quo plenitudo habitauit deitatis, & in quo solo nostram exaudiuit precem. Vide ergo, num hæc conueniens præsenti festiuitati esset meditatio, querelam sociorũ Danielis cum hoc festo conferre. Nemo non profectò nostram lætitiam & laudes approbaret, nemo ardentes cereos, quibus fidem nostram declaramus, quòd Christum solum, lumen nostrum, vitam nostram, salutem nostram, Regem etiam & pontificem credamus & confiteamur nostrum, videret. Hoc ergo modo primò hęc festiuitas historiæ Danielis confertur. *Ioan.16.*

Iam secundò etiam in eadem historia indicatur, quam humilitatem tres illi Danielis socij in sua oratione ostendant. *Dan.3.* Omnia, inquiunt, quæcunque fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi. Sese etiam iis annumerant, qui præuaricatione legis diuinę, Dei iustam iram demeriti erant. Quanquàm ipsi veri & Deo dilecti ministri, & serui. Egregiũ profectò humilitatis exemplum. Sed maius aliud videmus, quòd Maria virgo purissima, se impuris annumerans mulieribus vt aliæ legem de purificatione adimplet. Et cùm post etiam quàm peperisset, virgo esset immaculata, nõ de huiusmodi gloriatur gratia, nec in minimo suum ostentans priuilegiũ. Hoc ergo perfectum humilitatis exemplum. Si ergo admiratione dignum, Danielis socios in tantis gratiarum donis constitutos tam humiliter de se sentire: maior ecce hodie nobis admirationis offertur causa, quòd Maria, (quam Deus super omnes creaturas quæ in cælo, quæque in terra honorificauit, prę angelis & hominibus selegit) aliis sese æquiparat fœminis.

Egregia hæc exempla, sed parum à nobis cogitantur, multò minus opere implentur. Contrarium vbique in nobis obuium est, qui præcedere alios ante omnes volumus, atque in minutis donis efferimur: imò qui cum peccatis enormibus, de quibus nostra nosmet conscientia accusat, coram hominibus probi & sancti videri volumus. Vide ergo, num & hæc pulchra & conueniens huic diei foret meditatio, vtrinque humilitatis exempla conferre. Necesse est enim hic consideremus, quàm nos dedeceat tam incedere tumidos, tam egenos omnibus gratiæ diuinæ donis: contrà, in nobis circumferre, quæ meritò nos humilitatis admoneant. Sit ergo hoc secundum, quo hodiernum festum

Danielis comparatur historiæ. Tertiò, hoc quoque in ea historia signatum est, egregiam tres illos laudem Deo mutuis vocibus decantasse, propterea quòd illæsos se seruatos in fornace cõspicerent. Benedictus es Domine Deus Patrũ nostrorum, & laudabilis & gloriosus in secula. Benedicãt te omnes creaturæ tuæ, Cœlum, terra, mare, & omnia quæ in eis sunt. Ecce quod gaudium in illis, etiam in medio fornacis & ignis cõstitutis, in quam laudẽ prorumpunt, & id quidem ob vnũ gratię diuinę beneficium, & temporaneum illud. In Euangelio Simeon quidem non tam multus est verbis, sed huiusmodi laudem adornat, vt non minus quotidie in Ecclesia sua decantẽtur verba, quàm illa in Danielis historia. Et hic quidem veram operum Dei meditationẽ ostendit, cùm angelos & cœlos aliáque omnia præterit, de hoc solo loquitur, qui cũ Deo patre & Spiritu sancto creauerat omnia. Hunc salutare omnium populorum, lumen Gentium, & gloriã plebis Israël dicit. Eáque propter gratias agens Deo, nil, se omne id consecutum, dubitat, quicquid concupiuerit vnquam. Tum nihil in mundo appetit, pertæsus vitæ, nec mortem timet, nec diabolum. Nunc, inquit, dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Vide ergo & hic tibi conuenientis meditationis materiam collatis vtrinque in vnum gratiarum actionibus. Nec mihi dubium fore, vt & nos recogitantes in nos distributa dona huius & futuræ vitæ, in eiusdem generis laudes prorumperemus. Hoc ergo secundum, in quo hodiernum Euangelium cũ Danielis sociorum oratione conuenit. Restat ergo vt apertis oculis eiusmodi res cogitemus, imò & lingua & manu idem factitantes imitemur præeuntes maximè in Euangelio & assumentes in manus, ardentes cereos: Christo obuiam procedamus, eum lumen nostrum salutare, gloriam, imò & pontificem nostrũ, sacrificium nostrum & templum cõfiteamur. Deinde etiam cum Simeone Deum ex mentium nostrarum intimis celebremus, qui id temporis vixisse tribuit, quo ea in Christo impleta cernimus quę quondam præcinerunt Prophetæ futura. Sed &, secundum hanc fidem, cum Maria in omni charitate & humilitate viuamus, non mundi vel honores vel gloriam appetentes, sed eo honore, eáque contenti laude, quæ nobis apud Deum manent in sempiternum. Hęc sunt exempla quę pręsens nobis proponit festiuitas & Euangelium. Ergo quæ hucusque cogitamus, nunc

Dan. 3.

nunc porrò ſequamur. Gratia Dei Opti. Maxi. cum omnibus nobis, Amen.

DECIMVS SERMO.

QVòd Euangelij ſimul & feſti huius hiſtoria non nunc verbis ſolùm nudis, vt aliæ, verumetiam externis quibuſdam factis & proceſsione ceu coràm agerentur, nobis repræſentatur: ſine magnis & peculiaribus rationibus non fit. Hoc agitur, vt facilius percipiant, & tenacius retineant ſimplices, quicquid in hoc Euangelio recitatum eſt. Res profectò magni momenti, magna & multa denuntians. Iudæis quidem rarum non erat, venire puerperam iuſto tempore expleto ad templum, offerre ibi. Nec verò & primogenitos offerre mirum. Quotidie enim & iuxta præſcriptum Legis *Leui. 12.*
fiebat. Proinde Mariam quoque primogenitum ſuum Domi *Exod. 3.*
no ſiſtere, nihil illius gentis hominibus nouū erat. Nec etiam inde vel lætitia vel pietate afficiebantur. Ratio, quòd nec matrem agnouerunt nec primogenitum, nihil de iis iudicantes, præter ea quæ oculis videbantur. Verùm aliis Simeon omnia luſtratur oculis: hic vidit quod aliis inuiſum erat. Acceſsit ergo ocius, puerum in vlnas ſuſcipit, Deum pro eo vſque proroga vita benedicit, benedicens & matri, futura de paruulo omnibus prædicat, ſalutare Dei cunctis populis obuium, & lumen vocat Gentium. Hæc, inquam, vidit Simeon: ſed hoc ipſum non ex ſe, ſed per Spiritum ſanctum. Fidei oculis hæc contuenda ſunt, ſi qua non maior in nobis quàm in Iudæis fructus hinc naſcitur. Si verò cogitare libet, quis ille puer, quomodo conceptus, & natus, quid de eo, non ſolùm hodie Simeon, verum etiam omnes retrò Prophetæ maximè verò Aggæus & Malachias iam nūc futurum præcinerunt: in admirationem ſimul & animorum noſtrorum rapiemur lætitiam, Homo hic paruulus eſt & Deus. Mater hunc virgo con *Agg. 2.*
cepit & peperit. Tum hi duo Prophetę venturū eum in tem- *Malach. 3.*
plum, quod poſt Babylonicam captiuitatem extructum erat, prædixerāt. Quæ omnia hodie primum impleta ſunt. Hodie Chriſtus vt vnicus & verus ille inter Deum & nos mediator, vt vnicum & ſufficiens pro totius mundi delictis expiandis ſacrificium primum in tēplo ſuo viſus eſt. Vnde meritò cum Dauid dicimus: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. Id ipſum ergo hodie non modo verbis per- *Pſal. 47.*
ſuadetur, verum etiam externis quibuſdam ſignis inculcatur:

vt nempe per hanc nostram processionem admoneremur illius itineris quod hodie Maria virgo & Mater beatissima confecit in Hierusalem. Tum etiam per ardentes cereos ea nos credere omnia, quæcunque duo illi Prophetæ simul & Simeon de puero prædicauerunt. Hæc, iterum dico, hodie nobis persuadentur & inculcantur. Nec immeritò: neque enim huic similis templum vnquàm intrauit puerpera. Nullum vnquam munus tale in templo oblatú est. Omnes profectò spectatum accurrissent ciues, si hanc puerperam talem thesaurum offerre sciuissent. Sed abscondita hæc, vti & alia, ab oculis eorum erant. Nobis ergo diligentiùs hæc, & quasi iam coràm fierent, meditanda sunt. Admiranda Virginis matris humilitas, quæ immaculata maculatarum se subdit Legi. Lætari decet, quòd coràm in templo & sacerdotem & sacrificium videre liceat, cum Simeone credula mente confitendum est, Christum verè esse, quem Deus nobis salutem & propitiatorem dedit. vlnis ergo fidei complectendus & conseruandus, in eóque consolationẽ nostram quærere, per eum omnia læta sperare, in ipso etiam viuere & mori.

Hi sunt quos hodie deferimus cerei, qui tunc verè deferuntur, quando, vt dixi, verè in nobis hæc fides charitate ardet & lucet. Fides enim in Christum charitate formata lumen est lucens in tenebris: lumen quod de se errare nos non permittit: lumen, in quo æternum lumen videmus nunc per speculum & in ænigmate. Qui hoc lumen habet, non timet tenebras. Hoc in mente ardente, & in vita lucente, Deum possidemus & omnia: hoc verò deficiente pauperes, egeni, cæci & nudi relinquimur. Tantum ergo refert, vt ardentes cereos feramus, hoc est fidem constantia firmam, rectam, & puram non solùm ab omni erroris admistione, verùm etiam ab omni pusillanimitate, erga Deum, omni tempore, in omni perturbationis corporis & animæ periculo, in vita & in morte conseruemus. Id fiet si Deum dominũ nostrum, nos verò serues eius crediderimus, si Christum salutare nostrũ susceperimus, ac cum Simeone corde simul & ore dixerimus: Nunc dimittis seruũ tuum Domine, secundũ verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Hæc ergo & festum hoc & processio & cerei postulant. Non ergo lusus est, si rẽ penitius introspiciamus. Hoc enim respicit in quo omnis nostra salus sita est: nempe fidem, charitate formatam, ne illa erectè solùm feratur

feratur, sed & diligenter conseruetur & custodiatur, ne vllo vento extinguatur. Quò enim maioris momenti res est fides, eò vehementiores flatus tentationū ad eam extinguendam solicitat Satan. Huc ergo reliquum huius sermonis referam, cùm vt doceam quomodo Satan fidem nostram impetat, tum quibus modis eam custodiamus ne extinguat. Commodissimè autem vtrunque & apertè significabo ex ea historia, in qua Sennacherib impius Assyriorum Rex Ierusalem obsidione vallans, iustū Ezechiam iam per Legatos, iam per blasphema scripta à fiducia sua in Deum auertere, & in desperationem conabatur impellere. Quicquid enim ibi Sennacherib contra Ezechiam tentabat, idem nunc contra nos machinatur diabolus. Quicquid ergo Ezechias ad conseruandum fidei suæ lumen egit, hoc ipsum nobis faciendum erit. Historiam ipsam quære, & perlege quarti Regum nono decimo, & secundi Paralip. 32. tum Isaiæ 36. & 37. capitibus, inuenies quàm multis modis Ezechias sit impetitus pro sua in Deum fide: sed impetere non extinguere hostis potuit. Historia certè non inconueniens huic & festo & Euangelio, & maximè ad significandam nostram processionem. Primò enim vt erectè Simeon, sic & Ezechias fidei suæ lumen portauit. Ille omnem fidem suam in Christum, hic in Deum habebat. Hoc solum differt, vehementius Ezechiæ fidem impetitam, Simeonis non item. Quanquam & Simeoni non leuis impetus suæ fidei, quòd tam pauperem & humilem videbat Christum. A Spiritu sancto responsum acceperat, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Atque visurum se eum in maiestate quadam cogitare potuit: sed veniens in templum, ecce vagientem videt infantulum, cum matre paupercula, sine fastu & pompa cum summa humilitate. Alij fortè hæc videntes, delusos se arbitrati fuissent, dixissentque: An hic ille Messias, de quo tanta prædixerunt Prophetæ? An ea in paupertate Christum Regem Iudæorum à Deo mitti conuenit? Sed fortè & Simeon non absimiles tentationes sensit, quibus tantùm fides sua probata fuit. Sed mens immota manet, plus tribuens dictatori Spiritui sancto, quàm quod foris tantum conspexit in infantulo. Quòd si secundū aspectum iudicasset, non hunc in ea humilitate Christū dixisset. Sed quia fidei sequebatur iudiciū, confidenter dicere potuit hunc verè esse Christū, vtut inops appareat & humilis. Et hoc quidem nō fefellit iudiciū. Fuit ergo

2. Paralip. 3.

Luc. 2.

ergo flatus, qui fidei suæ lumen extinguere potuisset. Deinde & illud impetus esse potuisset, tam paucis hominibus hũc puerum tanquam Christũ fuisse agnitum, quin soli tantùm viduæ. Hac ratione possem fortè & alia ostendere, quibus Deus fidem Simeonis tentauit & probauit. Omnia in Ezechia vehementiora. Simeonem enim tentauit, Deus intenta-
Iacobi 1. tor malorum. At Ezechiæ ipse Satan sese opposuit, & quidem vi, ventorúmque impetus concitans, ea de causa, vt lumen eius extingueret, à fide in desperationem auerteret, & tandem in perditionem præcipitem daret. Multos variósq; impetus experiebatur Ezechias. Principiò nõ leuis, qui ado-
Esa.7. riebatur, hostis erat, Rex Assyriorũ, illo tempore omnium Regũ facilè princeps. Deinde copiosum secũ habebat exer-
Esa.8. citum, quem Isaias apum examinibus & motis aquarũ comparat fluctibus, ac virgam diuinæ iræ vocat. Quæ omnia ad indicandam potentiam huius hostis valent. Tertiò, hic ipse minis seuerus, superbus ac pertinax, nẽpe dulci sua patrúmq; suorum fortuna ebrius. Pater decem tribus Israël sibi subegerat. Sennacherib prouincias multas, innumerabiléśq; populos debellauerat, omnia refugia omnes munitiones Iuda occuparat, iam Ierusalẽ oppugnaturus. Hîc ergo multorum fides vacillauit, secũ cogitantiũ: An nõ hæc iræ Dei, nostræque perditionis signa? Vtiq; si benignus nobis esset, hanc à nobis perditionem auerteret, nõ tantùm sæuissimis impij Tyranni conatibus tribueret. Quin easdem & Ezechiæ subingessit cogitationes. Quid ergo solus tu? Ante solũ maiori curæ Deo putas? Annon alij cõplures in decẽ tribubus Israël iustos fuisse arbitraris? Nec tamen eos vel fides, vel probitas ab Assyriis custodiuit. Vt ergo illos abiecit Deus, sic te quoque omni auxilio desertum linquet. frustra in eo cõfidis, nequicquam speras. Has inquam cogitationũ procellas haud dubiè Ezechias persensit, his Satan extinctã fidem mergere, imò omnes promissiones Dei extirpare radicitus voluit, ne quid speraret, ne quid fideret, ne quid peteret. Iisdem cõtra nos quoque pestifer vtitur machinis. Arma nostra in omni tentatione optima, sunt fides in Deum, & ex fide procedens
1 Ioan.5. oratio. De fide enim Ioannes clarè, hoc ipsum esse, quo vin-
2.Paral.20. cimus mundum. tum de oratione Iosaphat dicit, quãdo quid facere debeamus ignoramus, hoc solũ restat, vt in humilitate mentiũ nostrarum preces nostras Deo dicamus. His ergo fide & oratione absentibus, actũ est nobiscum. In hoc igitur
prim

primum incumbit hostis noster, vt fidem aut imbellē faciat & eneruet, aut penitus tollat. At pereunte fide, perit & oratio. Quomodo enim inuocabunt, in quem non crediderunt. *Rom.10.* Hanc verò Satanæ esse cupiditatem, porrò in historia hac Ezechiæ & Sennacherib elucet. Atq; hic demum veri impetunt fluctus, veri insurgūt impetus, adeò vt admirari liceat, quomodo Ezechias lumen suum fidem suam conseruauerit. Nihil enim Sennacherib prætermisit, quod optimū Regem lumine extincto, à fide in Deum auersum in desperationis barathrum præcipitare posset. Id quod primū per legatos, deinde etiā scriptis molitur. Rabsaces impius homo. Hoc ipso Sennacherib aduersum Ezechiam vsus est, qui ea nō solùm quæ mandauerat Rex, verùm etiā ab ipso diabolo subinspirata viget. In quibus Ezechias sperabat & cōsolabatur, ille cōfundebat omnia: nec verbum vllū loquitur, quo non pius Rex veluti malleo tunditur in fide. Primò enim Rabsaces se videndum præbet insolens in eo loco, vbi ab omnibus videri potuit, vt eò magis Ezechiam & suos in terrorē raperet. Deinde tanto apparatu orationem instituit, vt nō ab homine, sed ab ipso Deo missus credi potuerit. Hæc dicit magnus Assyriorum Rex: Regem nō simpliciter, sed magnum ostentans, idque ea propter etiam vt in timorem Ezechiam duceret. Tertiò nō iam vi & potentia, verùm etiam dolis vtitur: consulens Ezechiæ ne in se confidat. Et quidē amicè & beneuolè loqui eū dixisses. Quæ tua spes? An nescis, inquit, quid sis, si conferaris cum Rege meo Sennacherib? Præsta quod potes, nihil tamen contra Regem meum effeceris. At quidem per se malum non erat, quod admonebat, ne in sua virtute confideret. Minimè enim hoc faciendum vlli hominum. Sed nō hoc agebat legatus: in desperationem inducere Ezechiam volebat. Quartò, omnem illi spem, quam fortè de hominibus suscipere potuit, aufert. Ad hæc etiam fiduciam in Deum surripere conatur, peccatorem & Dei inimicum constituens: & quod in omni vita fecerat optimū, impietatē interpretatur. Postremò se Dei mandato hoc inire certamen asserit. Et vt summatim dicam: Ezechiæ persuadere laborat, quòd nec ipse sibi auxilio esse, & quòd frustra aliorum speraret auxilia, tum etiam vanè expectare à Deo præsidia. At quis his verbis nō induceretur in desperationem? Quid nisi impetus sunt validissimi? Quàm ergo fortem constantia esse decet, qui contra hæc omnia niti vult? Sed ad nostram hæc

admo

admonitionem ſcripta ſunt. Quemadmodum enim Sennacherib, per Rabſacen legatū ſuum non vi tantum, ſed & dolis vtitur: ita erga nos quoque Satan. Vnde ſi cui ignotæ artes Satanæ, ex hac ipſa hiſtoria licebit addiſcere. Leo eſt, & ſerpens. Vi ſimul & dolis vtitur. Fortis eſt, & aſpectu terribilis, ſed nihil niſi quod à Deo ſibi conceſſum eſt, poteſt. Deinde miniſtros ſuos habet, malos homines, malóſque ſpiritus, quorum opera pios præcipitare nititur. Tertiò, hoc maximè hominibus perſuadere laborat, quòd inimicū habeas Deum. Et hæc maxima circa fidem tentatio. Hoc enim perſuaſus homo, nihil boni à Deo ſperare audet: nulla recreatur conſolatione, vbique deſperatio. Hoc quęrit & cupit Satan, ſiue ad hæc vi, ſiue dolis, ſiue vtatur vtroque. Hoc modo nobis lumen noſtræ extinguit fidei. Solicitè ergo magis laborandum, vt hoc lumen cuſtodiamus & ſeruemus. At contra huiuſmodi Satanæ tela, hoc optimum, vt cum Ezechia obturemus aures noſtras, nec illius ſuggeſtionibus locum demus: ſed ad Deum feſtinemus; huic noſtra negotia committamus, vt idem Ezechias. Ante omnia autem, vt cum Simeone Chriſtum apprehendamus. Huic adhærentes, nihil in nobis poteſtatis habebit malignus ſpiritus, tentet, licet, omnémq; moueat lapidem, ac ipſa etiam peccata noſtra repetens, Dei iram inculcet. Ille enim abſtulit peccata noſtra, nóſque reconciliauit Deo. Meritò ergo cum Simeone lætamur & exultamus, hunc nos ſuperſtites vidiſſe diem, in quo Deus Pater talem demiſit ſaluatorem. Præſtet igitur in nobis diuina gratia, vt hoc Saluatore piè vtentes cum Simeone æternam percipiamus ſalutem, Amen.

DE SANCTO MATTHIA APOSTOLO, EVANGELIVM

MATTH. XI.

IN illo tempore reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium, niſi Pater: neque Patrem nouit quis niſi

Filius,

Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

EODEM FESTO EPISTOLA
ACTO. I.

IN diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit: (erat autem turba hominum simul ferè centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os David, de Iuda, qui dux fuit eorum, qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis: & sortitus erat sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierosolymis, vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatū eius accipiat alter. Oportet ergo ex his qui nobiscum sunt, cōgregati in omni tēpore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis vsq; ad diem, qua assumptus est à nobis, testē resurrectionis eius nobiscum fieri vnū ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiā. Et orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omniū, ostende quem elegeris ex his duobus vnū, accipere locū ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locū suū. Et dederūt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

DE SANCTO MATTHIA PRIMVS sermo. Habet collationem Euangelij & Epistolæ, deinde annexam sancti Matthiæ Historiam.

NON incongruè factum reor, vt hoc festo in Ecclesia de electione Matthiæ historia huiuscemodi consequatur Euangelium. In ea enim historia, quam Epistolæ vice legimus, Matthias nobis exhibetur Apostolus. Primùm

tanquam discipulus Christi, deinde etiam vt Apostolus eiusdem. Tum etiam quod reliquum est de vitæ illius historia, ostendit martyrem seu testem fuisse Christi: talis omnino testis, qui pro Christi testimonio sanguinem suum non dubitauerit effundere. In quibus tribus nostra omnis constat perfectio. Altius enim, quandiu hîc reptamus, non datur ascendere. Beatum planè, discipulum Christi esse: beatius, discipulum & Apostolum: beatissimum verò, & discipulum & Apostolum & martyrem esse. Talis ergo Matthias erat: in his tribus ille nobis proponitur hodie, eáque omnia de eo ostendi & testificari possunt. Quod enim ab exordio discipulus fuerit, Petrus ostendit, cùm ait Iudam ab Apostolatu præuaricatum fuisse, ideóque alium eligēdum, sed ex iis viris, qui cum Christo fuissent à baptismate Ioannis, vsque dum assumptus esset in cœlum. Hæc ergo clarissimè testantur, Matthiam ab initio fuisse discipulum Christi: eiuscemodi enim non alium Petrus in Iudæ locum subrogari voluit. Nec immeritò. Quia enim Apostoli constituti erant, vt testificarentur de omnibus quæ Christus in terris loquutus esset, fecissétque (Et vos testes mei eritis in Iudæa, & in Hierusalem, vsque ad vltimum terræ) Ideo necessum erat ab initio illi adfuissent. Necesse enim est, testis certò sciat ea quæ testatur, talísque omnino sit, qui minimè possit reiici, qui iustus & æqui bonique amicus sit. Quæ omnia indicāt, iam non nouum Matthiā Christi fuisse discipulum, sed iam tum ab initio cum aliis Domini discipulis & Apostolis conuersatum. Quod verò Apostolus, ipsa ostēdit electio, magna deuotione per Apostolos cæterósque discipulos facta. Tum vitæ suæ historia testatur fuisse & martyrem, eiusmodi qui non verbis solùm, verumetiam sanguine suo Christo testimoniū perhibuerit. Tria quibus vtiliter quilibet Christianus occupari possit hodie. Danda profectò opera, vt vel infimum gradum tantùm, si nō datur vltrà, attingamus: & si nō Apostolus, si non martyr, genuinus tamē Christi Domini sit discipulus. In hoc, inquam, quisque fidelis incumbat quàm poterit diligētissime vt is sit verè qui dicitur, verus discipulus Christi. Quòd si necdum es, fac sis. Non enim hæc vita nostra perfecta iustitia est, sed magis quotidiana iustificatio & ad veram iustitiam conatus quidam. Non ipsa perfectio, sed perfectionis labor & studium. Id quod Paulus de seipso testatur:

tur: Nondum, inquit, fratres, me assequutũ arbitror. Vnum *Phil. 3.*
autem illud ago, ea quæ à tergo sunt, obliuiscens: ad ea verò, quæ à fronte sunt, enitens. Hæc ergo diligentia, hic conatus in omnibus nobis conspicuus considerari debet: ridiculum aliàs Christianum dici, & vel Christi doctrinam nescire, aut illi ipsi doctrinæ vita repugnare. Nemo enim est, quem non puderet vel Platonis, vel Mosi dicier discipulum, & ea ignorare quæ vel Plato vel Moses scripserint, multóque minus iis reluctari vita. Si ergo tanto nisu mundi huius filij perquirunt Sapientum illius gentis scripta & paradoxa, quæ sæpenumero stultitia sunt coram Deo: si tanta *Heb.10.*
pertinacia Iudæi Mosi legi inhærent, quæ tamen vmbra tantùm futurorum erat: quid nobis faciendum, qui in luce & veritate ipsa sumus? Sed tria sunt quæ rectè discipulum Christi deceant: Christum nosse, huius mandata implere, eáque ipsa alios docere. Quæ tria etiam in Dauid videmus, *Psal.50.*
cùm dicit: Occulta & abscondita Sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Deinde: Domine, doce me facere voluntatem *Psal. 42.* *Psal.118.*
tuam. Et iterum: Viam mandatorum tuorum cucurri. Tertiò: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit *Psal.50.*
laudem tuam. Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Primùm dixi, Christianum decere agnitionem Dei & Christi Iesu: & hæc quidem agnitio non solùm initium, verùm etiam finis est, & perfectio nostræ Religionis, ipso Christo attestante; Hæc est vita æterna, vt agnoscant te solum, & quem misisti Iesum Christum. Sic *Ioan.17.*
enim in Hieremia etiam loquitur Deus: Non glorietur *Hier.5.*
sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego Dominus, qui facio misericordiam & iudicium & iustitiam in terra. Iam verò Deum nemo nisi in & per Filium agnouerit. Quemadmodum ipse Christus ait: Nemo nouit Patrem nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Et: Pater, *Matth.11.*
manifestaui nomen tuum hominibus. Et iterum: Qui vi- *Ioan.7.*
det me, videt & Patrem meum; quia ego in Patre, & Pater *Ioan.14.*
in me est. Nemo Deum vidit vnquam: Vnigenitus nobis *Ioan.1.*
manifestauit. Hinc ergo Christus facies Dei dicitur: Vt Dauid: Ostende nobis faciem tuam, id est, Christum *Psal.79.*
promissum, & salui erimus. Hac ipsa ratione & Paulus Christum splendorem gloriæ, & expressam imaginem *Heb.1.*

ſubſtantiæ Dei nominat. Qui ergo Deum videre & agnoſcere vult, ad Chriſtum properet. At noſtris temporibus non niſi per verbum ſuum agnoſcitur Chriſtus: nec verbum intelligimus niſi per Spiritum ſanctum. Ideóque
Ioan.16. diſcipulis ſuis dicit: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo: Paraclêtus autem Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit
Ezech.36. omnia. Et hoc quidem Deus in veteri Teſtamento pro-
Hier.31. miſerat, quod conſtituto tempore Spiritum ſuum velit effundere ſuper omnem carnem, vt ſe agnoſcerent à minimo vſque ad maximum, & omnes eſſent à Deo docti. Hæc ergo agnitio fides noſtra eſt, qua dicimus, Credo in Deum patrem, & in Ieſum Chriſtum, & in Spiritum ſanctum. Hæc fides noſtra fundamentum ſalutis noſtræ eſt. Quomodo
Rom.10. enim inuocabimus Deum, in quem non credimus? Et hoc quidem primum, quod diſcipulum Chriſti deceat. Secundum, Chriſti mandata implere ſeu obſeruare. Sic enim
1.Ioan.1. Ioannes ait: Si dixerimus quòd ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Quòd ſi in luce ambulamus, ſicut ipſe in luce
1.Ioan.2. eſt, ſocietatem habemus. Et per hoc ſcimus quod cognoui-
1.Ioan.3. mus Deum, ſi mandata eius obſeruamus. Et mox: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Et iterum: Omnis qui peccat (puta perti-
Ioan.15. naciter) non vidit eum, nec cognouit eum. Et Chriſtus ipſe:
Luc.6. Vos amici mei eritis, ſi feceritis quæ præcipio vobis. Et rurſus ad quoſdam: Quid me dicitis Domine Domine, & non facitis ea quæ dico vobis? Vides ergo his ſimilibúſque dictis, quòd non ſufficiat in Chriſti diſcipulo, Chriſtum agnoſcat, verùm etiam vt illius obſeruet iuſſa. Et hoc quidem ſecundum. Tertium quod Domini Ieſu diſcipulum decet, eſt, vt alios etiam doceat, ad Chriſtum pertrahat, ſi non verbis, tamen factis, vitæque piæ exemplo. Nam Deus de
Eccl.17. proximi cura præcepit, tum ipſe Chriſtus tanta hominibus contulit ſuę gratiæ dona, vt nos ea faciamus proximis ſimul & nobis ſalutaria, communicemus inter fratres, quouſque ſuccreſcamus omnes in virum perfectum in Chriſto. Horum
1.Cor.12. ergo in Matthia exemplum habemus propoſitum. Hic eiuſ-
Ephe.4. modi Chriſti fuit diſcipulus: agnouit Chriſtum, ſequutus eſt Chriſtum, alios etiam verbo, exemplo, doctrina & vita ad Chriſtum pertraxit. Sed Matthias non ſolùm diſcipulus,

pulus, verùm etiam Apostolus Christi fuit. At hîc rursus duo consideranda nobis sunt. Primò, quòd non ab homine, sed à Deo in Apostolatum vocatus & selectus est. Petrus quidem curat negotium sedulò, conuocat credentium multitudinem, admonet Iudæ præuaricationis miserrimæ, quòd desciscens ab Apostolis, cum Christi hostibus fœdus inierit, factus dux eorum qui comprehenderunt Iesum, at demum infelicissima morte perierit: sed tamen addit hæc omnia olim per Prophetam Dauid vaticinata esse: nec id solùm, sed etiam quòd alius proditoris locum & Apostolatum accepturus esset. Hortatur ergo omnes, vt aliquos ex omnibus, quos dignos huic muneri, de quo præuaricator exciderat, arbitrarentur, in medium statuerent. Sed eiusmodi volebat Petrus, vti suprà etiam me dixisse memini, qui ab initio cum Christo ad finem vsque perseuerasset, vt eò meliùs & rectius de Christo testificari posit. Tantum ergo Petrus in hoc confecit negotio: non pro suo captu, quem eligere volebat, tum nec alij id audebant. duos quidem quos omnium iudicia ad hoc idoneos iudicarant, in medium adducunt & statuunt: sed neutrum edicebant Apostolum, soli Deo relinquentes iudicium. Tu Domine, inquit es eorum, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Hac præmissa oratione miserunt sortes super eos, certi hunc velit Deus, quem sors missa tangeret: & cecidit sors super Matthiam, qui ab illa hora vndecim annumerabatur, vt quem Deus certò in Apostolatum elegisset. Vnde etiam hic ipse Matthias verè dicere potuit cum Paulo: Apostolum se Iesu Christi, non per hominem neque ab homine, sed per Iesum Christum Deum & patrem huc vocatum.

Act. 1.

Psal. 117.

Gal. 1.

Hoc ergo primum quod in Matthia considerandum venit. Secundum, quòd non solùm ab omni hac multitudine credentium dignus Apostolatu iudicatur, verùm etiam quòd Iosepho illi præfertur, qui ab omnibus dicebatur Iustus. Id quod peculiaris laus in Matthia est, quod non tantùm omnibus, sed etiam præcipuo nomine & re iusto præferebatur. Quanquam & aliud quid significatum esse possit per hoc ipsum. Non enim Deus secundum externum hominem iudicat, vti solent homines. Non sunt illius cogitationes, hominum opiniones, sed quod mundus quasi igno

Act. 1.

Ioan. 8.

Isa. 55.

1.Cor.2. bile arbitratur, Deus eligit, & confundit quæ coram illo fortia sunt. Ad hæc vtriusque nomen suam propriam habet significationem. Matthias enim quasi donum Dei est: hic ergo meritò præfertur illi, qui ab hominibus reputatur iustus. Qui enim Dei gratiam & dona agnoscit & confitetur, Apostolica functione dignus. Neque tamen Matthias de hoc superbiebat, quòd præferebatur Iusto. Tum nec indignatur Iustus, quòd electus non sit. Vterque enim Dei voluntatem nouerat. Quæ omnia in admirationem inducent nos, deinde etiam ad Dei laudem accendent, vt simul dicamus ex Euangelio hodierno cum Christo: Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Secundò, etiam ad peculiarem amorem & affectum incitabimur erga Matthiam, si in eum oculos & cogitationem, non vt in discipulum solùm, sed vt in Apostolum etiam direxerimus. Id quod multò magis est, quàm solùm discipulum esse Christi. Fuerunt quidem Apostoli Domini homines, non ex omni parte beati, quemadmodum in Euangeliis videre est, sed priusquam in Apostolico munere essent confirmati. Sed postea etiam plus quàm homines, cum potentibus auderent dicere: Oportet Deo magis obedire quàm hominibus: & cùm gauderent quòd digni habiti essent, pro nomine Iesu Christi contumelia affici: hoc enim præstare humanas vires excellit. Sunt ergo quantum ad se ipsos, homines, quantum ad Dei dona, plus quàm homines. Et hoc quidem vtrunque in illis cogitandum est. Eo modo enim perspicuum fiet, quid nos erga eos deceat. Paulus enim dicit: Cui honorem, honorem. Sunt igitur gratiæ agendæ Deo, quòd sese tam mirabilem in suis exhibet. deinde Apostoli etiam honore digni sunt, vt Dei amici, quod sese tam citò, tam perseueranter Deo submiserunt, ac permanserunt. Nihilominus tamen semper cum Dauide dicendum est: Quis in milibus æquabitur Domino? Magni quidem Apostoli sunt, sed ineffabiliter maior est qui hos sanctificauit, & fecit Apostolos. Non ergo minus gratum erit quod Deus per sanctos suos nobis largitur, quàm quod per seipsum donat: ita tamen vt illi omnis tribuatur honos. Vnde indignum est, præscribere Deo metam, & quodammodo cogere illum, vt omnia per semetipsum largiatur sine vllo medio,

Margin notes: Matth.11. — Matth. 8. & 20. — Act.5. — Rom.13. — Psal.88.

medio. Hac indignitate & insolentia inuenias nonnullos, qui Dei voluntatem ex Dei verbo, vel Christi Euangelio nolint addiscere: quasi necessariò Deus per nouas significationes & appariciones doceat. Eadem contumacia quidam etiam Sacramenta respuunt, rati cogi Deum, suam gratiam cuilibet nullo medio elargiatur. Sic, inquam, inuenias qui nolint per sanctos à Deo porrecta suscipere, daturus nimirum Deus quasi coactus, per sese sit omnia: cùm certum sit, quòd multa iam inde ab origine per sanctos suos, non modò hic viuos, verùm etiam terra defunctos & dederit & fecerit. Quemadmodum in Helisæo videre est, non modò per viuum adhuc illum mirabilis, verùm etiam per iam defuncti corpus, emortuum hominem resuscitās. Quicquid autem illo tempore potuit Deus, id ipsum poterit & nostro. Contumacia ergo est Deo præscribere leges suorum operum, quibus modis largiri & facere debeat omnia. Nobis nullius medij tenendi curá est: aut enim nimium in idololatriam, aut ad indignam declinamus insolentiam. Hoc dignum nobis medium, Deum reuereri vt Deum, Apostolos verò aliósque Sanctos vt seruos, amicos & filios Dei. Et hæc de Apostolica functione Matthiæ dicta sint. Sed quid hinc colligendum sit, quod non solùm discipulus & Apostolus, verùm etiam martyr Christi fuerit, ob Christi nomen mortem passus sit, breuiter Paulus docet: Cùm tantá septi simus nube testium, qui per fidem operati sunt magna, magna per fidem perpessi sunt: ideo per tollerantiam curramus in proposito nobis certamine, ne fatigemini, animis defecti. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. Hoc ergo ex tertia hac parte discendum est, nempe tollerantiam in persequutione, cruce, & aduersitate præstare, recogitantes non solùm Sanctos Dei, sed & Christum ipsum multa magnáque perpessum, & quòd Scriptura tantum vbique consolationis porrigat, tum etiam ipsam vitam æternam promittat. Quemadmodum ipse Saluator ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati & vos, cùm maledixerint vobis homines propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Hæc igitur hodie cogitemus sedulò, sic non inutiliter hæc festa dies transacta fuerit. Deus Optimus Maximus suam nobis elargiatur gratiam, Amen.

4. Reg. 2. 3. 4. 5. & 6. — *4. Reg. 13.* — *Heb. 12.* — *Matth. 5.*

SECVNDVS SERMO, DOcet Euangelij in hanc festam diem vsum.

Eccle.1. SAlomon ille Sapiens de seipso loquens testatur, seipsum Regem in Hierusalem aliquando in animo suo proposuisse, sapienter quærere & inuestigare de omnibus quæ sub sole fiũt, si fortè boni & stabili quid posset inuenire. sed fatetur nihil esse sub sole firmum, sed vniuersa esse vanitatem, ideóque in iis minimè confidendũ esse. Neque etiam propterea creaturas factas à Deo, vt in eas spem suam poneret homo. maiora his promittit, nẽpe quòd seipsum nobis daturus sit, qui est summum bonũ. Et hinc minimè miramur Apostolos nostros tam innumeros alios tam promptè reliquisse & neglexisse omnia, omnem fiduciam & spem in vnum posuisse Christum. In quorũ numero non infimus Matthias noster, cui hanc diem festam peragimus. De quo præcedenti sermone dixi, quo modo in Ecclesia nobis proponatur, nempe discipulus, Apostolus, & martyr Christi: nec subticui, qua via huiusmodi exemplum nostræ vtilitati possit inseruire. Id iam rursus hodiernum Euãgelium nos docet, nempe vt primũ omnium patrẽ Deũ cum Christo confiteamur, qui abscondit hæc à sapiẽtibus, & reuelauit ea paruulis. Postea perscrutemur qua via ad nos etiã hãc gratiam inferre possimus. De primo dictum est, nũc quod reliquum est audiamus. Hodiernum Euangeliũ demonstrabit viam, ipsis'que adeò postremis illius verbis, vbi Christus ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, ego reficiã vos. His verbis vult, vt se accedamus Christus, iugum suum in nos suscipiamus, & à se discamus, id'que facientibus promittit requiem animarũ, imò ex seipso refectionem. Et hæc quidem verissima media, quibus consequetur gratia. Ea ergo ex ordine audiamus. Et primò quidẽ, quando certissimus mẽtis index sermo cuiusque est, quilibet ex primo dicto facilè intelliget, quæ fuerit in Christo de nostra miseria & ægestate condolescentia siue commiseratio, quę satis declarauit his verbis, Laboratis, & onerati estis, ita vt ad laborem quæ extrinsecus, ad onus quæ intrinsecus in cõscientia nos premunt, referantur. Laborare enim in S. Scripturis sæpenumero anxiũ & solicitudine pressum, mœrore affectum esse significat, sicut in Isaia de Christo legimus: laborauit, id est, tristitia, anxietate pressus est, intellige in passiõe sua: cùm ait:

cùm ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Id quod satis in sanguineo sudore, tum etiã in valido illo clamore demonstratum est. Hic ergo labor, de quo Isaias loquebatur. Sic & Dauid de seipso, Laboraui clamans, id est, anxius fui. *Matt.26.* *Luc.22.*

Sic ergo per laborem, quicquid extrinsecus premit & grauat, intellige, siue illud paupertas, infirmitas, siue senectus, siue inimicitia, siue persecutio, & mundi dolus, siue etiã ira, inuidia, auaritia, siue inordinatus amor, vel vlciscendi libido. In summa, quicquid huiuscemodi est, hominem extrinsecus grauans, sub hoc Laboris vocabulo cõprehenditur. At per onus, quicquid conscientiã deprimit, intelligimus. Et hic quidem primùm Lex intelligitur, quæ hominũ animos grauat, maledicto, in non obseruantes legẽ, edicto. Secũdò etiam hic peccata intelliguntur, de quibus Dauid, quòd sicut graue onus super se grauatæ sint, conqueritur. Vtroq; nos liberare potest Christus & labore & onere, quicquid internè externè grauat. Ideo etiam omnes ad se vocat, excipit neminẽ, respuit neminem, nulla differentia vel viri vel fœminæ, iuuenis senis, diuitis pauperis, &c. Nõ est enim acceptatio personarum apud Deũ. venite omnes quotquot qualéscue estis, quicquid vos vel in anima vel in corpore grauat. Si sanitatem petitis, ad me medicum properate. Atq; hoc dicto omnẽ à nobis pusillanimitatem adimit. Quia enim paulò antè dixerat: Omnia mihi tradita sunt à patre meo: timere sibi quis à tanta maiestate potuisset, & humanũ quid cogitare, fore cũ mundi huius potestatibus similẽ, quæ potentia turgidæ, neminem deterioris sortis agnoscunt. Nõ ca mihi meas est, inquit Christus: Omnes ad me venite: quã acceptam à Patre potestatem possideo, commodis non incommodis vestris seruiet. Quò enim maiora à patre accepi, eò plus prodesse vobis potis sum. *Deut.27.* *Psal.37.* *Act.10.* *Matt.11.*

Deinde etiã ideo omnes ad se vocat, quod nemo mortalium quin aliquo prematur grauamine. Homo enim, inquit Iob, natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. Presi ergo omnes & egentes, auxiliũ desideratur ab omnibus, ergò igitur Christus dicit: Venite ad me omnes. Sit igitur hoc primum quod ex Christi verbis colligimus. Non tamen hoc satis, nec in hoc sistit pedem Christus: addit insuper, Tollite iugum meum super vos: per iugum quo boues colligantur, seruitutem Scriptura intelligit. Sic enim ad Israelem Moses: Si non fęceris quæ scri- *Iob.14.* *Deut.28.*

pta sunt in lege hac, imponet tibi Dominus iugū ferreum. Aperit deinde quale iugum intellexerit: Inimicis tuis, inquiens, seruies. Sic etiam decem tribus Israel ad Roboam:
2.Reg 12. Pater tuus graui nos iugo onerauit, hoc est, graui seruitute subegit nos. Sic & Hieremias fore testatur, vt omne re-
Hier.27. gnum collum suum sub iugum regis Babylon incuruet.

Eo modo & Christus hîc loquitur, Tollite iugum meum super vos, seruite mihi, in meam vos seruitutē subdite. Me dominum agnoscite vestrum, suscipite doctrinam meam, facite quod mando. Et hoc secūdum est, quod à nobis Christus exigit. Non enim satis est in afflictione eum quærere, nisi etiam sub iugum illius submittamus nos, si modò re-
Matt.11. quiem animabus nostris petimus. Sed ne quis à nomine illo, Iugo, abhorreat: mox addit, Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Quasi diceret: Grauis quidem omnis seruitus est, nec minus homini contraria, quàm bobus suum iugum est: sed non huiusmodi meum iugum, quod omninò leue est. Non est ergo quòd ab illo abhorreatis. Et quidem dictis his adest veritas. Cuicunque enim creaturæ te seruum dedas, laboris vbique inuenies plurimum, consolationis & vtilitatis parum. Id ergo non difficilè exemplis comprobatur. Primùm: Quantum laboris, solicitudinis, nonnunquàm etiam periculi postuletur, si hominibus inseruias: nulli, opinor, incognitum erit, aliquando frustra, ne dicam, indignationem mereri quicquid impendas hominibus. Communi etenim prouerbio dicitur: Heroes magna polliceri, in paucis stare promissis, quod agas, si seruias, habebis plurimum, mercedis prope nihil. Tum etiam sacra Scri-
Isai.30. ptura dicit, Aegyptus homo, non Deus est, hoc est, potestas mundi vana, incerta & mendax est. Propterea & Dauid mo-
Psal.145. net: Nolite cōfidere in Principibus, in filiis hominum. Non hîc dicam homines, nōnunquam etiam Principes, malè pro benefactis respondere, id quod plurimis exemplis ex Scripturæ & mundi historiis ostendi posset. Sed sit, homines agnoscant officia tua, magna dictis factis præstent, quid, si cuncta elargiantur, tribuunt? Equi eorum, inquit Isaias,
Isa.30. caro sunt, non spiritus, hoc est, auxilia mercésque eorum parua aut nulla sunt. Quòd si tantum laboris postulatur vt homini in externis famuleris, quantum putas requiri, si homini contra tuam ipsius conscientiam, hoc est, in huiusmodi rebus obsequaris, quibus Deum offendas, & cōscien-

riam tuam lædas? Quin nec in externis homines sæpè nos possunt adiutare, velint licèt maximè. Quid ergo in iis quę spiritus sunt, adiutare & largiri possunt? Age ergo, non sine causa Christus clamat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Non meum laboriosum iugum est, sed nihil eo minus summum fructum adfert. inuenietis requiem animabus vestris, inquit. Ille enim verè tutus & quietus viuit, qui se Domino tradidit, quemadmodum id Dauid nonagesimo Psalmo latius refert. Sed Christus rex est Dei regni. Quoniam illi Deus omne iudicium dedit, & potestatem omnis carnis, vt in Ioanne. imò etiam omnem potestatem in cælo & in terra. Hinc ergo est, quòd Prophetæ tam multa, tam præclara de magna pace, securitate, & lætitia eorum qui Christi regni consortes futuri essent, prædixerunt. De quo lege Isa. 32. Hiere. 13. Mich. 4. Et hæc dicta sint de hominum principúmque seruitute. Aliud nunc afferamus exemplum, de peccati seruitute. Nunquid non grauissimū, & propè importabile iugum, auaritiæ seruire? Illa eiuscemodi tyrannis est, vt nunquàm sibi subactos permittat quiescere, semper alia aliis grauiora imponat. Et quis fructus, si diu auaritiæ famuleris? Nullus omninò. Nam vt dicimus, Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri: sic etiam dicere ausim: Non minor est labor, quàm quærere, parta tueri. Taceo interim quod Crescat amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Non pax, nec requies rebus confertur opimis. Contrà autem Christus promittit suum iugum suscipientes, inuenturos requiem animabus nostris. Deo enim seruiens, & hunc sibi vicinum habens, diues satis est, abundat omnibus, etiamsi nihil externum posside at. Inquirentes Dominum, inquit Dauid, non deficient omni bono. Id confirmans Paulus, de se aliisque credentibus dicit: Tanquàm nihil habentes, & omnia posside ntes: quasi pauperes, multos tamē ditantes puta se sequētes & credentes. Quod autem de auaris & Mammonæ seruientibus dixi, de iis intelligi etiam volo, qui vel superbiæ, vel voluptati seruiunt. Pluribus & maioribus occupantur oneribus, quàm si in Dei persisterent seruitute: nec quicquam mercedis, nonnunquàm & æternam hinc reportant ignominiā. Aliud adhuc exemplum videamus, de Lege, quæ ipsa etiam grauissimum iugū, & eiusmodi planè, vt ipse Petrus ad fidei consortes diceret: nec se, nec patres suos le-

Matt. 11.
Ioan. 5.
Ioan. 17.
Matt. 28.
Psal. 33.
2. Cor. 6.
Acto. 15.

gis iugum potuisse portare. Et cùm graue onus lex esset, parum commodi contulit sibi subiectis. At studio dico, sibi subiectis. Nam alioqui seruantibus mādata Dei vitam pol-
Matt.19. licetur Christus. Magna differentia est, seruare legem, & legi subiectum esse. Seruat Legem qui sponte & spiritu legem implet: subiectus legi est, qui tædio & nausea, imo solo timore pœnæ, aut spe mercedis vel facit, vel omittit edicta legis. Eiusmodi verò qui seruus tantùm est, nō venit in con
Ioan.8. sortium hæreditatis cum liberis. Id quod ipse Christus ait: Seruus non manet in domo in æternum, filius autem manet. Hinc ergo, vt arbitror, quilibet videre potest, omnem seruitutem laboriosam esse, non autem fructiferam, sola Christi seruitute excepta. Propterea dicit, Venite ad me omnes: &, Meum iugum super vos tollite, ibi inuenietis requiem animabus vestris. Meum enim iugum suaue est, & onus meum leue. Sed vide quid addat: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Hoc Christi exemplum ante omnia suscipiendum est ad robur fidei nostræ. Quia enim mitis & humilis corde est, audentius timore seposito acce-
Zach.9. demus eum. Vnde & Zacharias in magnum consolationis argumentum, venturum dicit mansuetum, pauperem, & humilem. Deinde etiam hoc Christi exemplum sequemur ad imitationem. Mansuetudo enim & humilitas plurimum ad pacem & quietem faciunt: vnde etiam Christus mox addit, quasi vbi hæc à se didicerimus, inuenturos requiem animabus nostris. Mitis enim mens omnis tranquillitatis fons est: sicut contrà animus contumax & sæuiens fons est omnis perturbationis. Non ergo Christus immeritò dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. quasi dicat: Ecce ego Dei soboles indubitata, vt ex me facta testantur miracula, vnde meus omnis honos: nec tamen vel honorem, vel rerum copias quæro: persisto mansuetus, neminem contemno, vtut ille humilis & abiectus sit. Adde, licèt plurimam ignominiam & iniurias contumelias ab hominibus perferam, non tamen malum malo rependo, non talionem reddo, sed omnia iusto committo iudici, qui
1.Pet.2. bonis bona, iniquis reddet pro meritis mala. Huic omnia dedo: hoc solùm ago, vt omnibus benefaciam, neminem lædam. Hæc si vos ex me didiceritis, si in hoc meū exemplum sequuti fueritis, requiem comparabitis animabus vestris. Hæc Christus his verbis exigit: nēpe Deo omnia committamus,

mittamus, omnem curam nostram in illum reiiciamus, & cum Paulo per arma iustitiæ à dextra & à sinistra, per honores & opprobria pergamus, ad ea quæ ante nos sunt tantùm cogitantes. Hæc facientes requiem animarum nostrarū adepturos. Summa: Si nos Christo in suam seruitutem submiserimus, requiem inueniemus conscientiarū, eius exemplum in mansuetudine & mentis humilitate sequentes, externa etiam magis gaudemus pace. Hic cardo rei vertitur, vt ad exemplum Matthiæ ad Christum properemus, eius in nos suscipientes iugum, ipsum sequamur. Id ergo in nobis præstet Deus Opt. Max. Amen. 2. Cor. 6. Philip. 3.

IN DIE ANNVNTIATIONIS MARIAE EVANGELIVM, LVCAE I.

IN mense autem sexto missus Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazaret, ad virginem desponsatam viro cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres. Quæ cùm audisset, turbata est in sermone angeli, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem patris eius Dauid, & regnabit in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud: quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideóque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et ecce Elizabet cognata tua, & ipsa conce

concepit filium in senectute sua: & hic mensis, sextus est illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, & discessit ab ea angelus.

EODEM FESTO EPISTOLA, ISAIAE VII.

ET adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni; siue in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus vobis signum: Ecce virgo concipiet; & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Butyrum & mel comedet: vt sciat reprobare malum & eligere bonum.

PRIMVS SERMO.

4. Reg. 7. HAEC dies boni nuntij est, si tacuerimus & noluerimus nũtiare, sceleris arguemur. Non incommode his verbis hodie inque hoc Euangelium vtemur. Verè enim hodie illa dies est, qua nobis omnium lætissimum annuntiatum est gaudium. Primò quidem Mariæ virgini beatissimæ, post etiam nobis, omnibúsque mortalibus. Et quod magis, eiusmodi nuntium è cœlis per angelum Gabrielem nobis allatum est. Sic S. Lucas refert: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatẽ Galilææ, cui nomen Nazaret, ad virginẽ desponsatam viro cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Ingressus autem ad eam angelus dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ecce qualis isthæc salutatio sit, cui similis nullis vnquã audita fuit seculis. De nobis Scriptura dicit: Eramus omnes filij iræ. Nunc autem ad Mariam angelus, quòd gratiam inuenerit apud Deum testatur, quòd sit gratia plena, Deóq; omnium gratissima. De nobis dictum est: Peccata vestra diuiserũt inter vos & Deum. hic autem ad virginem dicitur, Dominus tecum. De nobis dicitur: Maledictus omnis qui non permanet in omnibus mandatis huius legis. Hic autẽ ad virginem dici

Luc. 1.

Ephe. 2.

Esa. 59

dicitur, quod inter omnes sit benedicta mulieres. Ante hæc tempora dicebatur ad Dominũ: Terribilis es, & quis resistet tibi? Propterea nõ solùm Adam preuaricator timuit cùm dixit: Domine audiui auditũ tuũ & timui: sed etiam pij quiq; sibi à Deo timuerunt, vt Iob ait: Aufer Domine manum brachij tui à me, & ne timor tuus terreat me. Et Dauid: Domine, ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. *Iob 13.* *Psal. 6.* Hodie autem virgini dicitur: Ne timeas. Annon hoc gaudij plenum nuntium? Quid felix illa virgo optare potuisset votis melius, quid petere beatius? Sed dicis: Audio quidem, hãc mirabilem & intellectum excellens humanũ fuisse salutationem, atq; huiusmodi personam, cui hæc cœlitus venit salutatio, meritò laudãdam & ab omnibus beatã prædicandam iudico. Sed qua in re me eadem consolatur, aut quid cõmodi mihi affert? Perge ergo, in Christo frater, & lege consequentia: inuenies haud dubiè tuas etiam res agi, nec solùm tuas, verùm etiam mortalium omnium. Quæris quî sic? Ecce, inquit, concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesus. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem patris eius Dauid, & regnabit in domo Iacob in æternũ, & regni eius nõ erit finis. Hæc est illa nuntiatio, quæ nos etiam tangit. Non hic Iesus Christus, vnicus ille hominum saluator promittitur tantùm, sed & datur. Iam, inquit nuntius, concipietur, & nascetur. Quicquid in veteri Testamento figuris & propheticis dictis de Messia prædictum est, iam implebitur: iam quod olim expectabatur, coram videbitur. Cessabunt figuræ, succedet rebus aperta veritas. Quid lætius nobis annuntiari potuisset? Vidit Iacob scalam, cuius summa cœlum, ima tãgebant terram: vidit non solùm angelos per eam ascendentes descendentes, verùm etiam ipsum Deum innixum scalæ. Hæc scala humanitatem præfigurauit Christi. Per hanc & nos in cœlum imus, & angeli ad nos in terram redeunt. Per hanc nos Deus videt. Christus enim est qui sua humana natura, & quicquid in ea gessit & passus est, conciliauit omnia ea, quæ in cœlis & in terra sunt, hoc est, Deum & hominem, angelicam humanámque creaturam. Et hæc quidem hodie primùm erecta scala est. Eodem modo aliæ nonnullæ figuræ in Christi incarnatione impletæ sunt. Hodie Patriarcha Deus, filio suo Ioseph, hoc est, Christo per Ioseph figurato polimitam vestem, humana carne scilicet, induit, mittens

eum

eum visitare fratres suos. Hodie verus Moses, & Israëlitici populi Dux in Aegyptum introiit, veros Israëlitas liberare.
Exod.41. Hodie verus de monte ad nos descendit Moses, Dei iussa doceret. Eiusmodi plures aliæ figuræ in incarnatione Christi completæ sunt hodie. Id quod etiam angeli verba innuunt: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Vide autem quàm pulchrè hîc describat Christum. Primò, quod nomen eius Iesus sit, id quod saluatorem significat. Quo ostendit hunc esse eum, quem Dauid olim pronun-
Psal.11. tiauit, dicens: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus, ponam salutare, fiducialiter agam in eo. Deinde etiam Dei filium dicit, innuens Deum ab illo tempore nobiscum recôciliatum, quòd filium suum nobis in reconciliationis signum donauerit. Dederat
Gen.9. quidem olim etiam Noë reconciliationis seu fœderis signû, quòd non esset deinde vnquam terram diluuio dissipaturus. Huius ergo pacti signum arcus erat. Nobis verò multò perfectius signum diuinæ promissionis in Christo datum est.
Rom.8. Qui enim proprium filium in nostram naturam dedit, quomodo non etiam cum illo dabit omnia? quomodo negabit minora qui dedit maiora? Quomodo potest non diligere nos? Quomodo abiiciet nos? Verissimè non abdicat nos, nisi
Ioan.8. nos illum deseruerimus. Ideo ipse Christus ait: Si filius vos
Roma.8. liberat, verè liberi eritis. Nam quis nos condemnet, quos
1.Ioan.2. Christus iustificat? Quinetiam si peccauerimus, aduocatum habemus apud Deum, iustum Iesum Christum, qui & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et quid nô filius, & quidem talis, apud talem patrem non obtinebit? Ecce hoc primum est inter ea quæ hodie proponuntur nobis. Tertiò angelus Christum regem vocat, nec simpliciter regem, sed eiusmodi qui super solium Dauid sedeat. Quo significare
1.Reg.17. voluit modum & regendi & redimendi populum Israël, nempe quo & Dauid olim populum suum à Philistæorum turmis, & à manu Goliath redemit, qui toti Israëli maledicebat: prouocabat omnes in arenam, sed nemo qui congredi auderet reperiebatur, quousque Dauid non in hoc à patre inermis missus, Gigantem illum lapide prosterneret, quem in funda habebat. Hoc ergo in Christo implendum erat. Israël credentem populum signat, Goliath Satanam, Philistæi regni diabolici imaginem gerunt. Gloriatur Satan de suo robore, calumniatur Dei populum, quasi nemo sibi conferri

possit,

poſsit. At verè nemo cum illo audebat congredi. Nemo enim ſine peccato: tum Satan captiuos tenebat omnes: neque etiamnum eſt, qui proprio Marte ſecum audeat contendere ferro, ne dicam vincere. Si enim id poſſemus, ſine cauſa Chriſtus fuiſſet mortuus. Hæc ſumma eſt: fortis erat Goliath, nec quiſquam erat qui huic comparari æquè poſſet: contra hunc fortem Gigantem credentium populus in caſtris erat. Prophetæ bella ciebant, ad certamen & confli-
ctum verbo Dei adhortabantur populum, ſed operiri ad- *Iob 41.*
uentum Dauid, hoc eſt, Chriſti neceſſe habebat, ſine hoc incaſſum laborabant. Neminem horum formidabat Goliath, ſoli Chriſto oppugnandus & proſternendus erat. Et hic quidem primùm in caſtra noſtra venit hodie, hodie loricam indutus, in qua cum hoſte congredi voluit, quæ eſt ſancta illius humanitas. Hodie arma & ſcutum in manus ſumpſit, quibus debellare hoſtem debuit: ſed non externa illa arma, ſpiritalia omnia, humilitatem, paupertatem, patientiam.

His armis proſterni & ſuccumbere hoſtis debuit, præcipuè autem gladio verbi Dei. Eo modo Chriſtus hoſtem adortus eſt, vicit & proſtrauit, non ſibi ſed nobis. Vnde
angelus addit, Et regnabit in domo Iacob in æternum. *Eſa. 48.*
Hæc domus rurſus credentem nobis inſinuat populum, ad quem Deus: Noli timere ſerue meus Iacob, quia elegi te, nec repellam te. Tecum ero Dominus Deus tuus, adiutor tuus fortis, dextera iuſti mei ſuſcipiet te. Confundentur omnes qui pugnant contra te. Ex his patet, omnes in Iacob numerari, quos dextera iuſti, hoc eſt, Chriſtus ſuſcipit. Ideo nobis mortem, peccatum & diabolum, à quibus ſemper nobis timuimus, deuicit: vt nunc liberati, alacri mente Deo gratias agere, alter alterius curas leuare ac poſſemus dicere: Ne timeas Chriſti redempte ſanguine, nemo eſt qui nunc denique poſsit nos expugnare: peccatum ablatum eſt remiſſúmque, mors deuicta iacet, ira omnis & indignatio ſepoſita, gratia & pax parata eſt. Satan occubuit, huius funditus euerſum regnum eſt. Chri-
ſtus Dei filius Altiſsimi, Rex & Dominus eſt, indutus & *Pſal. 92.*
decorem & fortitudinem, de quo omnis terra & inſulæ *Pſal. 96.*
lætentur. In hanc ſententiam etiam Paulus ſcribit: O
mors ero mors tua. Vbi eſt mors victoria tua: vbi mors ſti- *1. Corint. 15.*
mulus tuus? Stimulus autem mortis, peccatum eſt. Certum enim eſt, vbi peccatum non eſt, nullam morti in homi

hominem potestatem nullúmque ius esse: quin nec stimulus illi est, quo hominem adoriatur. Christus enim confregit eum. Propterea etiam Paulus ad agendas gratias Deo hortatur; Deo, inquam, qui dedit nobis victoriam per Dominum Iesum Christum. Id ipsum etiam angelus vult cùm ait: Et dabit illi Deus sedem patris eius qui si dicat, Quemadmodum Dauid olim, licèt minor natu inter fratres, fortem deuicit Goliath, suúmque hoc facto populum liberauit, ita etiam hic Iesus solus ille futurus est, qui Satanam esset deuicturus. Hunc Dauidem denuntiat angelus, iam in propinquo esse intimat, foréque vt hominem indutus cum hoste pugnaturus in arenam descendat. Optima profectò nuntiatio. Cur enim nunc porrò nobis à gigante illo Goliath, à maligno spiritu timebimus, Christum verum Dauid nobiscum & à nostra parte habentes? Timeant illi, quibus Iesus præsto non est. Huic enim nihil potest resistere: confidite, inquit, ego vici mundum. Hæc ergo nobis hodie cogitanda sunt, his occupari, de his loqui & conferre, pro his gratias Deo agere debemus semper. Si enim de hac gratia tacuerimus, sceleris arguemur. Propterea enim venit Christus, in hoc vocati sumus, vt ipsi Deum magnificantes, aliis etiam ejus manifestemus magnalia, vt Dauid quõdam ait: Dominus de cœlo in terram aspexit, vt audiret gemitus compeditorum, & solueret filios interemptorum. Et iterum; Vt annuntient in Sion nomen eius, & laudem eius in Hierusalem. Sic & Petrus, in hoc nos vocatos dicit, vt virtutes illius prædicemus, qui è tenebris vocauit nos in admirabile lumen. Sic etiam Isaias prædixit fore, vt credentes noui Testamenti, cùm Christus venerit, lætentur exulténtque sicut qui lætantur in messe, sicut lætantur & exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Et sine dubio omnes lætantur, quibus Christus nascitur. Sed & certissimum verè credentis signum est, in huiusmodi rebus exultare. Mundi enim filij de aliis gaudent, sæpissimè friuolis & vanis. Hic verò vera ratio est plenæ & perfectæ lætitiæ in Deo. Adde quòd piè Christianus ex Euangelio & festo hoc petendi & orendi occasionem sumet, vt sibi peculiari quodam modo in salutem & consolationem veniat, sibique saluator maneat in perpetuum. Deus. Opt. Max. suam nobis largiatur gratiam. Amen.

Ibidem.

Luc. 1.

4. Reg. 7.

Psal. 101.

1. Petr. 2.

Isaie. 9.

SE

SECVNDVS SERMO.

SI quem latet, cur noui Testamenti doctrina, dicatur Euangelium, hoc est, lætum nuntium, ex hac festiuitate facilè addiscet. Prima enim verba, quibus annũtiatus est Christus, fuit Euangelium, quod Christus incarnatione, vita, morte, & resurrectione, tum verbo suo & miraculis ita auxit, & per Apostolorum suorum prædicationes in totum orbem diuisit, vt meritò hæc, quam dixi, noui Testamenti doctrina vocetur Euangelium. Habet quidem & mandata sua, nonnunquam etiam interminationes, Christi doctrina, sed plerunq; & plurimùm læta & voluptatis plena est: bonum enim, & quod voluptatem aliquã habet nuntium, vincit & penetrat, vt mentes nostræ magis alicui rei afficiantur. id quod pulchrè in hoc Euangelio videre est, quod est initium omnis Christianæ doctrinæ. Nihil enim hic vel de Deo, vel angelo, vel de hominibus annuntiatur, præter bonum. Omnia læta & grata. Sed non ea in omnibus locis ratio est. De Deo quidem Dauid grata loquitur, cùm dicit: Benedicite Domino, quoniã bonus, quoniam in æternum misericordia eius. *Psal. 117.* Sed nihilominus interdum eiusmodi de eodem etiam leguntur, quæ formidabilia, vt idem Propheta exclamat: Terribilis es, & quis stabit contra te quando irasceris? *Psal. 75.* Sic Dauid etiam testatur, quod certò Deus mandauerit de nobis angelis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris, ne fortè offendamus ad lapidem pedem nostrũ. *Psal. 90.* Interim tamen de iisdem legimus, quàm sint seueri & vrgentes diuinæ iustitiæ contra homines executores. *Gen. 19.* Sic duo eorum euertentes Sodomam, omnes inhabitatores eius perdiderunt. Sic vnus ex illis percussit primogenita Aegypti omnia, alius quoq; in castris Assyriorum centum octoginta quinque virorum millia deleuit. *Gen. 12.* *4. Reg. 19.* Sic sex illis in Ezechiele præceptum erat, vt omnes, iuuenes & senes, virgines, pueros, & mulieres, qui non haberent signum Thau in frontibus suis, occiderẽt. *Exech. 9.* Simile in Apoc. Ioan. legimus quatuor angelos stãtes super quatuor angulos terræ: tenentes ventos, ne flaret ventus super terrã, neq; super mare, neq; in vllam arborẽ, vt nocerent terræ & mari. *Apoc. 7.* Ad quos quintus alius magna voce clamabat dicẽs: Nolite nocere terræ, neq; mari, neq; arboribus, quoadusq; signemus seruos Dei nostri in frontibus suis. Eadem ratione nonnũquã de hominibus bona & pia legimus,

sed de paucis, plerunq; tamen de omnibus ferè nihil præter
Gen.6. malũ & impiũ, vt ipse Deus testatur: Non permanebit spiri-
Psal.13. tus meus in homine in æternũ, quia caro est. Et Dauid Pro-
pheta: Omnes declinauerunt, & inutiles facti sunt, non est
qui faciat bonũ, nõ est vsq; ad vnum. Et: Vani sunt filij homi
Psal.61. nũ, mendaces filij homĩnũ in stateris, vt decipiãt ipsi de vani
Psal.115. tate ĩpsorũ. Et iterũ: Omnis homo mendax. Et Isaias: Immũ
Isa. 64. di omes, & omnes iustitiæ nostræ tanquã pannus mẽstruatę.

Patet ergo, sæpe in Scripturis terribilia & tristia, cùm de Deo & angelis, tum de hominibus inueniri: at hodiernum Euangeliũ omnia habet læta, omnia iucunda. In hoc enim Deus nouũ Testamentũ à veteri discernere voluit, vt verè di-
2.Cor.5. ci posset: Vetera trãsierũt, & ecce noua facta sunt omnia, vt omnia eò essent iucundiora, quò præterita fuerunt magis lugubria. Et quidẽ ita factũ est: & quia ita factũ esse indubiè credimus, ideo letamur & exultamus, tã enim beneuolũ se Deus hodie exhibuit, quàm se olim ostẽdit seuerum. Sic enim in
Isa.54. Isaia ex Spiritu sancto dictũ est: Ad punctum in momento dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Et
Zach.1. in Zacharia: Zelatus sum Hierusalẽ & Sion zelo magno, sed reuertar ad Hierusalẽ in misericordiis. Similis angelorũ & omniũ creaturarum ratio est, quibus Deus, vt olim seuerè ad correptionẽ & euersionem hominum, ita nunc beneficè
Ioan.1. vtitur ad defensionẽ & tutelã earundem. Amen amen dico vobis, inquit Iesus ad Nathanaëlẽ, amodò videbitis cælos
Luc.15. apertos, & angelos Dei descendentes super filium hominis. Et alio loco: gaudium erit angelis Dei, super vno peccatore
Isa.11.32. pœnitẽtiam agẽte. Huc pertinet, quod quõdam per Prophe-
Osee.2. tã Isaiã de pace & quiete in Christum credẽtium, prædixit. Hinc in Osee dicit: In illa die percutiã eis fœdus cum bestia agri, & cũ volucre cæli, &c. Et: Exaudiã cælos, & illi exaudiẽt terrã, hoc est, erunt omnia pacata quæ in cælo, & quæ in terra. Quò autem pauperior & carnalior per primi parẽtis peccatũ homo factus erat, eò cumulatius & superabundantius
Ioel 2. suum Deus Spiritum super eum effudit, quemadmodum id se facturum promiserat: Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones
Isa.35. videbunt. Et in Isaia. Lætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Et quidem hæc omnia Da-
Psal.76. uid in spiritu præuidebat, cum ait: Nunquid in æternũ pro-
iiciet

iiciet Deus, & non apponet vt complacitior sit amplius? aut in finem misericordiam suā abscindet, cessauit verbum eius à generatione in generationem? Aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira misericordias suas? Selah. Quasi diceret: Minimè illa rerum conditio, meliora & iucundiora speranda sunt. Hæc ergo dies initiū lætitiæ est. Neq; enim ab exordio mūdi vnquā se Deus tā amicū homini exhibuit. Tū nec angeli vnquā ea reuerentia, cáue beneuolentia erga hominē vsi sunt, qua se hodie ostendunt. Nemo hominū à condito mundo tantæ gratiæ mensura perfusus est, quanta Maria virgo beata. Si nosse cupis quàm bonus, quàm pius Deus pater hodie nobis factus sit, audi Euangelistā dicentē: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazaret, ad virginē desponsatā viro, cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomē virginis, Maria, &c. At quis hunc misit? Ipse Dominus Deus. Quò? In hunc terrarū orbē, præcipuè tamē in Israël. Ad quē? Ad virginē. Cur? Ad annuntiandū Christi Dei vnigeniti aduentū. Is verò quomodo venire voluit? Incarnari, hoc est, carnem in se assumere voluit, eámq; ex virgine. Ad quid ipsum? Vt totū humanū genus à peccatis, à perditione, à morte redimeret, & redéptos in regnum Dei perduceret. Ecce, quæ & quanta hodie de Deo Lucas nobis Euangelizat, quæ si comparaueris aliàs de Deo manifestis, multis parasanguis præcellere videbis. Magna quidē & præclara sunt, quæ Deus quondā Scriptura testante, Noe, Abrahæ, Mosi, Dauid, & Israëlitis in genere exhibuit, sed ea vni tantū populo, priuatis quibusdā personis exhibita. Verū quæ hodie à Deo perfecta sunt, omnes in vniuersum homines tangunt, non vnū solùm. Nemo hic secluditur, omnibus sese patrē Deus exhibet. Sed nōne hoc vnū ingētis fidei, spei, deuotionísq; oībus credētibus causa est? Sed & sequētia videamus. Nónne angelorū erga homines reuerētiā vis? Audi quid Lucas dicat: Ingressus ad eā angelus, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecū, benedicta tu inter mulieres. Et mox: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiā apud Deū. Vbi eiuscemodi præcedētibus seculis facta legis? Et quidē ab origine rerū multa hominibus præstiterūt angeli, sæpe periculis eximerūt, sæpius verbis cōsolati sunt: sed nihil ad hæc nostra. Maioris ponderis hæc, omnia summa & excellentia. Iā tēpus erat, quo pace coniungerētur quę in cælis, & quæ in terris, inter angelos simul & hoīes. Sed

qua fronte angeli seueritatē aliquā erga nos præ se ferrēt? cū ipse Deus faciē suā in nos direxit? Vide ergo num hinc etiā & fides & deuotio nostra incrementū sumat? Vis diuitias effusæ gratiæ Dei in noui Testamēti homines agnoscere? Qua ratione, quibus verbis hanc primā nouę legis personam Lucas depinxerit, videas. Quæ cū audisset salutantē angelum, turbata est, inquit, in sermone angeli, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Quęrit dein: Quomodo fiet istud? Tertiò, sese liberè ac beneuolè Dei Opt. Max. voluntati contradidit, dicēs: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuū. Denique magna voce clamat: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ecce, quàm pulchrè, quàm cōmodè isthęc virgo Dei gratiæ respondeat. Quò abundantiorē gratiā audit, hòc magis magisq; sese humiliat. Humiliter eā angelus visitat, at illa verò eius turbatur aspectu. Laudatur ab angelo, sed illa respexit, inquit, humilitatē ancillę suæ. Angelus loquitur, Dominus tecū: illa, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundū verbū tuū. Angelus rursus; Benedicta tu inter mulieres, at illa: Magnificat anima mea Dominū. sanctū eius nomē est: quia fecit mihi magna qui potēs est. Angelus: Inuenisti gratiam apud Deū. at illa: Suscepit Israël puerū suū, recordatus misericordiæ suæ. Non mihi tātùm nec meo merito hoc factum est, sed ob omniū salutē, & ex gratia & virtute Dei. Vide qualē se erga Dei dona exhibuit. Et quomodo Deus pro tā profunda humilitate, quę in illa erat, suā gratiā porrò non auxisset? Quomodo huic cohabitare ipsos etiā angelos non reficeret? Sed hîc quæritur. Vnde hæc beneficentia nobis obtigerit, ꝙ Deus se magis propitiū, angeli magis amicos, & deniq; Dei gratia abundantius in oēs nos hoc tēpore, quàm vnquā antè, manifestet & offerat. Verū id nemo præter Christum Iesum Dei filiū, qui hodie homo factus est, & quarta in hac Euangelica lectione persona inducitur, confecit. Hunc enim habentes, & patrē, & angelos, & reliquas omnes creaturas habemus. Ecce hæc sunt, quæ præsens denuntiat festiuitas, atq; inde iā robur sumat fides nostra, quæ eiuscemodi nobis donanda à Deo & angelis promittit. Si enim Deus olim hominibus benefecit propter filiū adhuc tunc nascendum, quid denegabit modò eiusdem filij iam nati, & fratris nostri facti respectu? Si tanta cum maiestate Dauid homines antę natum filiū cōsolabatur, haud dubie idipsum nūc fieri

potest

potest meritò. Sed quid Dauid addit: Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. dicet Domino: Susceptor meus es tu & refugium meum Deus meus sperabo in eum. *Psal. 90.*

TERTIVS SERMO, VSVM HAbet & festi & Euangelij huius dici.

SI succinctè vnóque verbo dicendum mihi esset, quid mater nostra sancta Ecclesia hac festa die, hac Euangelica lectione velit, quid nobis inculcare studeat: non video quò id agam commodius, quàm quod magnus ille Nabuchodonosor olim, iusto Dei iudicio aliquo tempore regno pulsus, tandem reuocatus, in omnes terras personabat scribens: Signa, inquit, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus: placuit ergo mihi prædicare eius signa, quia magna sunt, & mirabilia eius & fortia, & regnum eius regnum sempiternum, & potestas eius in generatione & generationem. Hęc ille. Sed quis tam ignarus rerum, qui non etiam Ecclesiam videat hodie simile quid facere? Dei signa & mirabilia cogitat, prædicat & laudat. Quid enim isthæc festiuitas est aliud nisi lęta quędam mirabiliũ Dei meditatio? Quid hodiernum Euangelium, nisi aperta miraculorũ Dei denuntiatio. Quid hodiernæ Ecclesiæ cantiones, quàm meræ pro mirabilibus Dei gratiarum actiones? Quòd si vnquam aliquis hominũ, taceò interim de Ethnico Rege verè dicere potuit, Quia signa & mirabilia apud me fecit Deus excelsus: certè nos qui Christo nomina dedimus, idem hodie dicere poterimus. Moses quidem multis enumerat magnalia Dei populo Israëli exhibita, cùm per desertum ad terram promissam eos duceret. Cõcludit tandem his verbis: Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis. Dauid omnem mouet lapidem, vt pro dignitate exornet miraculum, quo Deus olim Israëlem in deserto pane cælesti cibauit. Nubibus, inquit, mandauit desuper, & ianuas cæli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. Panem angelorum manducauit homo, cibaria eis misit in abundantia. Quæ Deus ostenderat, Nabuchodonosor laudat & prædicat magnalia & signa: etenim erant mirabilia. Verùm etsi coniungas omnia quę Moses de peregrinãtibus per deserta Israëlitis facta esse testatur, quæ Dauid de manna

Dan. 3. *Dan. 4.* *Deut. 4.* *Psal. 77.* *Dan. 4.*

loquitur, quę'que Nabuchodonosor de sui deiectione, & restitutione prædicat, parua & propè nulla sunt collatione eorum, quæ hodierna nobis festiuitas mirabilia ostēdit & denuntiat. Illa enim externa tantùm & corporea dona erant & Dei opera, hæc verò omninò cœlestia, diuina, spiritalia. Illa tantum figura & vmbra huius excellentioris erant: hæc veritas & plenitudo est. Si magnum arbitramur quòd Deus quondam miseriam Israëlis conspexit, & misertus est, missóque Mose eos inde redimeret: multò præstātius est, Deum mera misericordia motum, hodie in mundū misisse filium vnigenitum, per hunc visitasse plebem suam, erectóque salutis cornu, ex peccato, morte, inferno, damnatione, & æterna maledictione eripuisse. Si magnū est, quod cœlum, imò nec cœlum, sed nubes aperuit Deus, & pluit manna, quòd insufficiens erat conseruare vitam hominis perpetuò, quin magis ipsum putrefactum nauseam prębuit, in mane seruatum, excepto sabbato: maius profectò est, quòd hodie non nubes solùm, sed ipsum cœlum verè aperuit, indéque demisit verum & vnicum panem, verum suum & viuificum verbum, quod per se nunquam putrefit, sed in æternum manet, & participantes in sempiternum viuos conseruat. Tertiò, tandem si magnum ingentis gratiæ argumentum est, quòd Deus Ethnicum Regem, quem nuper iusto iudicio, horrendo impetu humiliauerat, vt omni honore, autoritate, opibus, imò etiam ratione ipsa priuatus, non iam homini, sed irrationali creaturæ similis esset, tanta pietate clemēter erigit, in integrum restituit, excellentioris benignitatis certissimum indicium fuit, omnique laude & prædicatione dignum, ꝙ Deus totū genus humanū, ꝙ per originale peccatum omnia in creatione accepta bona perdiderat, insuper omni malo obnoxiū, in exilio positum, demū lumen diuinæ agnitionis ipsámq; veritatē amiserat, eáq; propter comparabatur iumentis insipientibus, vt Dauid testatur, tam piè & paternè per Christum ex omni malo ereptum, eximiis donis & gratiis decorat, nec solùm in hominem rursus commutat, verùm etiam sanctis angelis cœlestibúsque ciuibus æquiparat. Hæc verò omnia hodie facta sunt: hodie Deus è cœlo in terram despexit, vt audiret gemitus compeditorum, & solueret vincula interemptorum. Hodie felix terra, beata virgo cœli panem concepit, quo postea totus mūdus cibatur, atque etiamnū sustētatur. Hodie Deus lapsum hominem

Luc.1. *Psal.77.* *Ioan.6.* *Exod.16.* *Isa.40.* *Ioan.6.* *Psal.48.* *Psal.101.*

minẽ summa gloria & honore coronauit, dum ipse in filio vnigenito, humanam assumit naturam factus homo.

Magna, fratres, hodie signa & mirabilia facta sunt, quæ solus Deus fecit, & ille quidem, cuius regnum sempiternum est, cuius potestas in generationem & generationem: apud nos fecit, apud nullam enim aliam gentem similia fecit. Sed & nobis datũ est, nosse mysteria regni cœlestis. Nobis manifestauit Deus per Spiritũ suum, seculi huius sapientibus incognita. Quid ergo restat, nisi vt cum Nabuchodonosor eiusmodi Dei signa & mirabilia cogitemus sedulo, eáq; aliis prædicemus, imo exordium nostræ redemptionis cum deuotione, vt Ecclesia canit, & gratiarũ actione recolamus, dicentes: *Gloria tibi Domine.* Hoc ergo Ecclesia non hodie tantùm agit, sed aliàs etiam semper, quotiescunque sanctam Christi incarnationem recolere contingit, summum illud & pretiosum nomẽ repetit, Et homo factus est. Hoc, inquã, nomen Ecclesia pretiosum æstimat, in cuius meditatione pius quisque principio inæstimabilem deitatis in nos charitatem, qua mota filium demisit, cogitat. Deinde etiam paratam filij obedientiam, qui cùm esset in forma Dei, formam serui induit. Nec pudet Ecclesiam in genere vel etiam pium quemlibet humi prosterni, in eius honorem, qui non dubitauit de cœlis in terras descendere, & à gloria Dei in profundissimum exilium humanæ massæ sese exinanire.

Psal.147.

Luc.8.

1.Cor.2.

Rom.3.

Phil.2.

Hac ratione catholica Ecclesia præsentem festiuitatẽ celebrat, hoc modo incarnationẽ Christi Iesu veneratur toto anni circulo. Et quid decentius? Quis non hæc gratiæ mirabilia adorat? Pseudochristiani & impij homines sint necessum est, hæc negligentia prætereuntes. Si enim afficerẽtur, & gratũ esset, filium Dei Deum nostri causa hominem factum: procul dubio flexis in terram genibus, in cœlũ manibus oculisque sublatis, Christo pro incarnatione sua grates persoluerent. Agite ô fratres, si non præter æquitatem, si non indignum, diuinam maiestatem carnis infirmitate & humana natura commutari, imò permittere crucifigi, amaros mortis dolores perpeti, vt nos ab æterno cruciatu liberaret, & in sempiterna gaudia exaltaret: cur ergo nobis indignum videtur eius rei gratia flectere genua? Ergo igitur exordia nostræ redemptionis cum deuotione recolamus, vnáque cum Ecclesia cantemus: *Gloria tibi Domine Iesu Christe.* Et hæc quidem in genere de hac festa die dicta sint.

Nunc porrò historiam huius Euangelij aliquantò fusius tractare licet, quia & ipsa profundioris meditationis occasio erit. Multæ enim in ea introducuntur personæ, quæque etiam earũ singulare quid significat. Prima igitur ipse Deus est, qui meritò primũ tenet locum. Ab ipso enim omne descendit bonum datum, & perfectum donum. Ille visitat terram & inebriat eam, multúmque ditat eam. Ille nisi ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant eam: & vt summatim perstringã omnia, ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in secula seculorum. Hic ergo est, qui Gabrielem misit angelum: hic beatam elegit, Virginem sanctificauit, fœcundauit. Hic etiam vnigenitum suum in mundum in humanam naturam demisit. Et quis adeò cæcus est, quin videat hîc multa pio meditanda relinqui? Magnum profectò aliquid est, quod Deus in nostrum ministeriũ angelos demittit, vt Paulus testatur, quin etiam demandans illis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Iam verò D. Paulus quàm laborat in benedicendo Deum, quòd omnes nos in genere elegit: quãtò ergo virginis matris electio maior est? Tertium Christus ipse prædicat: Sic, inquit: Deus dilexit mundum vt filium suum daret vnigenitum. Et Ioannes: In hoc, inquit, apparuit charitas Dei, quòd filium suum vnigenitum misit in hunc mundum vt per eum viuamus. In hoc consistit charitas Dei, inquit, non quòd nos dilexerimus Deum, sed ipse prior dilexit nos, & dedit filium suum in reconciliationem pro peccatis nostris. At hæc quidem piè Christianus in prima illa persona, quæ Deus est, cogitare potest.

Iacob. 1. *Psal. 64.* *Ephes. 126.* *Rom. 11.* *Hebr. 1.* *Psal. 90.* *Ephes. 1.* *Ioan. 3.* *1. Ioan. 4.*

Luc. 2. Secunda persona, angelus Gabriel est. Hic mittenti Deo obedit. Honestè & reuerenter salutat virginẽ, fideliter iussa voluntatémque Dei exequitur: piè, turbatam consolatur: diligenter in fide sterilis Elizabet exemplo confirmat. Et tantum hodiernum Euangelium de angelo cogitandã offert omnia eiuscemodi, quæ ad multa eáque bona nos adhortari possent. Si enim Angeli non solùm eam obedientiã præstant Deo, verumetiam nobis mortalibus gnauiter ministrant, quam labem nobis ipsi inurimus, si vermes nos morsque mancipia nec Deo debitam obediẽtiam præstamus, nec alter alteri inuicem dilectionem exhibemus?

Tertia persona, ipse Christus est, quem vt æquum est, Lucas summa cum diligentia, omnibus enumeratis conditionibus,

nibus, describit. Quarum quidem ex hac ipsa lectione plurimæ sumi possunt: primum, quòd Mariæ sit filius, vnde verum hominem esse sequitur. Secundum, quòd filius solius Virginis, quando angelus testatur, Altissimum & Spiritum eius solum in hac conceptione operari. Vnde sequitur, Christum sine originali peccato natum, omni delicto liberum. Atque hinc certiores reddimur, pro nostris tantùm peccatis laborauisse & passum esse, cùm proprium non haberet quod expiaret delictum.

Tertiò, quòd Iesus dicatur, id est, saluator, eo quòd, quēadmodum & angelus in Matthęo dicit, populum sit saluum facturus à peccatis eorum. Quartò, quòd Rex dicitur, id quod sine populi alicuius proprietate non potest intelligi. Neque enim sine regno Rex erit. Quintò, quòd in perpetuum rerū sit summa potiturus. Id quod ostendit, nō de hoc mundo eius regnū esse, sed spiritale & cœleste planè. Nulla enim in terris est potentia Perpetua, nullum hîc regnum sempiternum. Solum Dei regnum, cui Christus præsidet, æternum est. Sextò, quòd non solùm sanctus verùm etiam ipsum sanctum vocatur, id quod certò ostendit, se nos quoque posse sanctificare. Postremò, quòd etiam filius Altissimi, imò Dei filius vocatur, vnde spes nobis venit, fore vt nos etiam bonorum Dei quorum ipse naturalis hæres est, participes efficiat. Ecce, omnia ista Euangelium de Christo proponit meditanda. Vbi etiam quilibet videre potest, quis sit Christus, & quæ nobis de ipso spes, quæ debeat esse expectatio. Quarta persona, cuius hîc fit mentio, beata Virgo est, de qua multa prædicantur. Primū enim ipsa corpore & mente virgo fuit, quemadmodum illud ex propriis ipsius verbis colligere licet. Secundò, quòd ab hominibus separata fuerit, iuxta Hieremiæ doctrinam, qui bonum esse testatur, cum silentio præstolari salutare Dei. Tertiò, quò maiora ex angelo audit, eò magis sese deprimit. Quartò, cum diligentia annuntiationi angelicæ intendit. Quintò, summa cum constantia modum rei perquirit. Postremò, se totam diuinæ voluntati subdit. Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Quo dicto Christū concepit, quem postea totius mundi gaudio & consolatione peperit. Hæc ergo sunt, quæ meditanda hodie hæc Euangelij proponit historia. Iam quēadmodū hæ quatuor personæ in incarnatione Christi conuenère, ita etiam adhuc simul con-

Matt.1.
Ioan.8.
Dan.7.
Thren.3.

ueniant, vbi Christus spiritaliter in homine nasci debet, necessum est. Principium Deus largitur: nihil enim ex nobis
Ioan.15. ipsis possumus. Ipse bonam volũtatem indit, & largitur per-
Phil.1. ficere. Tum nemo ad Filium venit nisi Pater traxerit eum.
Ioan.6. Sed quomodo Deus saluat nos? per Christum. Ecce secunda persona. Sed vbi inuenitur Christus? In verbo angeli, intellige, prædicantis. Hæc tertia, quæ ad iustificationem pertinet, persona est. Fides enim ex auditu verbi Dei est. Sed ne-
Rom.10. mo audit sine prædicante. Quarta persona, quisque Christianus est: huic Mariæ sequendum est exemplũ. Segregari à mundo, humilitatem cum obedientia præstare, audire, fidem dictis habere, credere, sequi. Sic futurũ est, vt per Spiritum Christus conceptus, tandem per omnis generis bona opera exterius nascatur in lucẽ Deus Opt. Max. hæc & sentire & perficere sua gratia largiatur, Amen.

QVARTVS SERMO COMparationẽ habet incarnationis & conceptionis cum Templi ædificatione.

2.Par.2. MAGNA erit, quam edificabo, domus: magnus enim Dominus Deus noster præ omnibus diis, dixit quondam templum ædificaturus Salomon. Verba, quæ non parũ huic festo cõueniũt: id quod breuibus indicabo, vobis altioris meditationis occasionem ministrans. Primũ quidẽ, in mundi negotiis videmus pulchrũ & egregium opus multa requirere. Nẽpe: Principio artifex industrius, materia pretiosa sit necesse est, tum etiã instrumenta requiruntur commoda. Deníque illũ insipidum Christus dicit, quem rideant
Luc.14. omnes, qui ædificaturus egregium quid, non prius secũ cõputat, si sumptus perficiendi suppetat. Salomon ergo prudenter, vti Regem decet, iussus à patre, Deo templum ex-
2.Par.29. truere, cũ multa quæ ad eam rem pertinere videbantur, aurum, argentũ, ferrum, metalla, & alia id genus, ad manum essent: nõ tamẽ hoc opus auspicatur, nisi omnibus abundãter paratis. Et quidẽ multa de longinquis terris aduexerat. Id quod Scriptura testatur, cũ refert, misisse Salomonem in
2.Paral.1. Tyrũ ad regem Hiram, indicasse, quomodo in animum induxerit suum, ædificare templum, illúdque magnificum, vt Deo Opt. Max. dignũ est: rogasse igitur vt prudentem magnæ'q; industriæ virũ, qui nosset auro, argẽto metallis, ferro atq; aliis cælata opera exsculpere: tum etiam ligna cedrina

aliásque

aliásque arbores de Libano mitteret,&c. Quæ omnia Salomon magno sumptu per mare versus Ioppē aduexit, vt postea iis vteretur in ædificando templo. Atque hæc quidem nuda historia, huic festo non parum inseruiens. Templum igitur quod ædificauit Salomon, in quo prece inuocari & hostiis honorari Deus voluit, figura est sanctissimi corporis humanitatis Christi, in quo Deitatis plenitudo habitauit. Et hoc quidem ipse Christus insinuat, cùm corpus suum templum quoddam dicit: Destruite templum hoc, inquit, & in tribus diebus erigam illud. Hoc autem de templo corporis sui dixit, Ioannes addit. Quin idem ipse Ioannes in Apocalypsi de mystico templo Ierusalem loquens dicit: Et tēplum in ea non vidi. Dominus enim Deus omnipotens templū illius est,& agnus. Hoc ergo verum Dei templum est: in quo solo, Deo Patri grata est nostra oratio,& oblatio. Per Christum enim accessum habemus ad Patrem, & in huius nomine exaudit nos, cùm quid postulauerimus à se. Imo etiā propitiatio pro peccatis nostris ipse est. Ita propter multa requirebantur præparatoria, priusquam isthæc domus ædificaretur. Quid enim aliud in veteri Instrumento egit Deus, quàm vt omnia ad hanc rem necessaria præpararet? Ecce prima etiam creaturarū creatio quid, nisi quædam præparatio huius structuræ fuit, de quibus Paulus certè apertè pronuntiat, omnia propter Christum facta esse, omnia decori huius structuræ inseruire. Ipse enim Deus Pater cùm hunc vnigenitum suum in pectoris sui arcano habebat, manifestaturus eum certo tempore, iam tum thesauros illi congregat auri, argēti, margaritarum,& omnis generis vtensiliū, palatium quoq; illo dignū ædificare cogitat, tum quicquid ad institutionē & cōseruationē Regię aulę & Maiestatis pertinere videri possit, vt aulicos plurimos, populi numerosam multitudinem, huicq; præfectos, duces, antesignanos,& alios pręparat & curat. Qui omnes diuersimode ornati in cōspectu Regis supra solium suū sedentis apparerent. In hunc ergo finē Deus omnia creauit: Cœlū ministratoriis spiritibus impleuit, terrā tam multis támq; variis creaturis, vt eo modo vnicum suū natum opulentissimo honorificentissimóq; regno præficeret,& in eam habitationē introduceret, quæ nullo careret. Sic ergo prima rerum creatio nihil aliud fuit, quàm ad humanitatem Christi quidam apparatus. Eadem etiam ratione hominem ab initio Deus benedixit, imò ad suā ipsius

Coloss.2. *Ioan.2.* *Apocal.21.* *Ioan.16.* *1.Ioan.2.* *Gen.1.*

ima

Gen.3. imaginem & similitudinem formauit. Eadem post lapsum
Gene.7 ipsi benedictum semen promisit. Eadem non omnem carnem diluuij aquis deleuit. Eadem Abraham eiúsque posteritatem elegit, & huius populi causa tanta & tam multa fecit, magnis Regibus horum causa profligatis & deletis. Eadem, inquam, causa promissum mulieris semen toties in Prophetis renouat. Et quid illa omnia nisi præparatoria quædam illius domus, quam filio suo Deus ædificaturus erat? ipsius, inquam, incarnationis Christi? Si enim quæsieris, cur ea omnia Deus fecit, respondebit tibi: Magna erit, quam ædificabo, domus. Cùm ergo templum illud Salomonis figura corporis Christi est, illúdque idem corpus hac die per Spiritum sanctum, in castæ virginis formatum est aluo, penitius aliquantò circunspiciamus hoc templum Salomonis, atque inde nostri templi, hoc est, sanctissimi corporis Christi discamus dignitatem. Et primo quidem, fuerit licet magnum & honorificum Salomonis templum, nullus tamen (testante Scriptura) in eius ædificatione vel mallei vel ferri sonitus auditus est. Id ergo in incarnatione Christi impletum est, & satis quidem apertè Euangelista indicat: Missus est angelus Gabriel à Deo ad virginem, cui nomen Maria. Ecce tibi officinam, in qua corpus Christi formatum est. Quæ extrinsecus quidem nihil admirandum, nihil habet excellens: intrinsecus verò ornata decentissimè omnis generis gratiis. Sic nec malleus vllus in formatione Christi auditus est, nullum humanum accessit opus, sed, vt angelus ipse ait, Spiritus sanctus desuper cœlitus venit, & sola Altissimi virtus operata est. Vt ergo insolens quiddam præ se ferre videtur, quod meritò quis miretur, Salomonem suum templum sine malleis ædificasse, ita etiamnum mirantur increduli, quomodo virgo inuiolata virginitate potuerit concipere & parere filium. Quibus solum hoc responsi damus: Quia apud Deum non est impossibile omne verbum. Et hæc quidem prima huius domus dignitas est. Sanctum Iesu Christi corpus, domus est, in qua ipse Deus essentialiter habitare voluit, vnde necesse fuit, eiuscemodi corpus differentia quadam discerni ab aliis corporibus. Nostra corpora naturali quodam modo formantur, eóque mortalia, imò & impura, & ad peccata prona. Christi autem corpus non ita, sed per Spiritum sanctum formatum; eóque persistens & mundum. Atque ita fieri nobis necesse erat. Quomodo enim

Gene.12.

Psal.104.

3. Reg.6.

Luc.1.

Luc.1.

enim immundus mundum faciet immundum? quomodo peccatorem iustificabit peccator ipse? quomodo ditabit alios ipse pauper? qua ratione viuificabit alios ipse mortuus? qua via saluabit alios qui ipse salutis expers? Ideóque Paulus: Talis decebat vt nobis esset Pontifex, pius, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & sublimior cœlis factus, cui non sit quotidie necesse, quemadmodum illis Pontificibus, prius pro propriis peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis populi. In hoc primùm Salomonis templum figura Christi fuit. Secundò, idem templum orationi & religioni dedicatum fuit, habebátque promissiones suas, quòd Deus exaudire preces & sacrificia suscipere velit in eo, qua totus vbique mundus promissione carebat. Hinc Daniel in seruitute Babylonis, quotidie versus Ierusalem apertis fenestris orabat. Sed melius hæc omnia & perfectius in Christo impleta sunt. Principio hoc sanctissimi illius corporis templum propriè orationi dedicatum est. Est enim oratio mentis in Deum ascensio. Quis verò hominum ad Deum ascendere, aut coram Dei maiestate sine mediatore apparere audebit? At Christus verò mediator noster apud Deum est. Qui si igitur cum fructu orare, si ad Deum ascendere, corámque illo apparere vis, accede Christum. Deinde, in hoc templo, in Christo, inquam, certam promissionem habemus, quòd in illo, & per illum nos exaudire velit Deus. Ipse Pater amat vos, inquit, quòd vos me amastis. Et: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Sic & Paulus Christum, cùm pro nobis precationes & supplicationes offerret, exauditum pro sua reuerentia testatur. Est enim ipse Filius ille dilectus, in quo sibi bene complacuit. Atque ea propter ipse Christus dicit: Pater, gratias ago tibi, quoniam exaudisti me. Ego autem sciebam quòd semper me audis. In nullo igitur tam certas promissiones comperies, ideóque sancta Christianorum Ecclesia preces suas omnes nulla alia via Deo offert, nisi per Iesum Christum Dominum nostrum. Et hoc secundum, quo Salomonis templum præfigurauit Christum. Tertiò in hunc etiam finem illud templum ædificabatur, vt in eo sacrificaretur. Neque enim sine expresso Dei mandato alibi sacrificari licuit. Vnde in Babylone conqueruntur, quòd exusto templo, omnis sacrificandi sublata videretur occasio. Quin si quando alibi, vt in montibus, sacrificare nitebantur, abominatio coram

Hebr.7. *2.Paralip.7.* *Dan.6.* *Oratio quid.* *1.Ioan.2.* *Ioan.16.* *Hebr.5.* *Matth.17.* *Ioan.11.* *2.Paral.2.* *Dan.3.*

ram Deo erat. Et id quoque in Christo nostro templo perfectum est. Ille locus sacrificij nostri est, in illo inueniet quæ ad sacrificandum requiruntur omnia, veros sacerdotes, altaria, & victimas. Sine illo inualida & imperfecta
Esa.64. sunt nostra sacrificia, & quemadmodum Isaias ait, præter illum omnes iustitiæ nostræ sunt sicut pannus menstruatæ.
Rom.12. Paulus quidem docet, vt nos totos offeramus Deo, sed licet id faciamus, insufficiens tamen est. Si ergo vis Deo acceptum sit sacrificium tuum, in hoc templum adfer, huic altari impone, huic sacerdoti trade, Christi meritis & victimæ iunge, & certò acceptum id ferre Deum videbis. Non alibi sacrificabis, in nemine fiduciam tuam pones, præter Christum, eiúsque merita. Quicquid enim Christi meritis inclusum non est, Deo acceptum non est. Id quod in Iudæorum Pharisæis videre licet, qui cùm multa & magna factitarent, frustra sudabant, non agnito & apprehenso filio: arbitrantes præter Christum suo proprio facto posse
Ioan.8. placere Deo. Sed quid ad eos Christus? Nisi credideritis
Ioan.3. quòd ego sum, moriemini in peccatis vestris. Qui enim non crediderit in Filium, nec per eum gratiam consequi-
Ioan.14. tur, iam iudicatus est. Et nemo ad Deum venire potest, nisi per Christum. Qua in re etiamnum multi sese ipsos decipiunt & seducunt, seduli ipsi quidem in operando, sed in seipsos & in sua propria opera spem ponunt, vt olim fecerunt Iudæi. Atque ideo cùm omnia rectè peracta arbitran-
Isai.1. tur, audiunt: Quis hæc de manibus vestris requisiuit? Ecce igitur nobis domum, quam Deus Optimus Maximus in incarnati Verbi mysterio ædificauit. Vnde cuilibet apertum est, quanta nobis gratiarum agendarum Deo, sit occasio. Omnis ergo hodie piè Christianus cum Dauide dicat ad Dominum: Introibo in domum tuam, adorabo in templo
Psal.5. sancto tuo in timore tuo. Et iterum: Introibo ad altare Dei
Psal.42. ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Et: Emitte lucem tuam & veritatem tuam Domine: ipsa enim deducunt me ad montem tabernaculi tui. Hac via intrantes templum hoc nostrum, omnia inueniemus spiritaliter, quæ diues illud templum Salomonis habuit olim corporaliter. Et primo in ingressu obuia statim habebit varii auri & argenti vtensilia, videbit varia gratiarum dona. Plenus enim Chri-
Ioan.1. stus gratia & veritate, ita planè, vt de eius plenitudine accipiamus omnes. Tum etiam in illo vno omnes thesauri diuinæ

diuinæ ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi, teſte Paulo. *Coloſ.2.* Pergis porrò: Et ecce tibi mare æneum, viuúmque, de quo Zacharias loquitur, fontem. Sed & magnum illud diuinæ *Zach.13.* gratiæ flumen, cuius Ezechiel meminit, inuenies. Hinc *Ezech.47.* tranſiens, duo tibi coram ſunt Cherubim, id eſt, duo teſtimonia: Legis, inquam, & Prophetarum, veteris & noui Teſtamenti, quæ omnia in Chriſto conueniunt. Poſtremò omnium, ſi perrexeris, ipſum quoque Sanctum Sanctorum videbis, quod Chriſtus ſummus ſacerdos primùm ingreſſus, *Ioan.14.* nobis manſionem parat, vt nos accipiat ad ſe, vt & nos ſimus vbi ipſe eſt. Et quid pio homini vel iucundius, vel vtilius ſpectaculum eſſe poſsit? Hæc igitur quiſque ſibi dicta hodie cogitet. Gratia Domini nobiſcum, Amen.

QVINTVS SERMO, CVR hoc feſtum plerunque Martij & ieiunij tempore celebretur.

QVòd in Eccleſia hanc feſtam diem, hoc eſt, ipſam ſupernaturalem & ſanctiſsimam conceptionem, incarnationémque quoquo anno hoc ipſo tempore celebramus, principiò, naturali ſua ratione quadam non caret. Habet enim illud tempus, quod eſt ſine Martij vſque ad finem Decembris, menſes nouem: quod tempus conceptionem & natiuitatem natura hominum diuidit. Cùm igitur natiuitatem Chriſti Decembris fine celebramus, naturalis temporis decurſus poſtulat, in Martio conceptum eſſe. Habet tamen & alias rationes, cur ſemper in Martio & ieiunij tempore celebretur. Primò enim, quemadmodum Martius primus menſis eſt, in quo veluti reuiuiſcunt quæ brumali tempore quaſi demortua videbantur: ita Chriſti nobis incarnatio initium fuit ſalutaris æſtatis, grati ſolis, & veris. Antè enim nil niſi bruma fuit, quod ſanctus ille Dauid Pſalmo centeſimo quadrageſimo ſeptimo conqueritur, vbi temporis ſui meminit: Qui, inquit, dat niuem ſicut lanam, pruinam ſicut cinerem ſpargit. Mittit gelu ſuum ſicut buccellas: ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Is ante incarnatum Verbum rerum ſtatus, & ea temporis facies. Nec vlla ſpes erat, niſi quod ſequitur, ſperabãt omnes: Emittet ver

tet verbũ ſuũ,& liquefaciet ea, flabit ſpiritus eius,& fluent aquæ. Et id quidem verè factum eſt ab illo tempore quo Chriſtus caro factus, natus eſt in mundum. Ab illo tempore dicere licuit: Hyems tranſiit, æſtas aduenit, flores apparuerunt in terra noſtra. Et cũ Paulo: Nox præceſsit, dies autem appropinquauit. Eius ergo admonemur, cùm hanc feſtiuitaté in Martio celebramus. Quod autem & in ieiunij tempore: ideo fit, vt qui relicta Aegypto deſerta ingreſsi ſunt, conſolentur magis. Idem enim ferè nobiſcum agitur quod

Nume.1. Iſraëli contigit. Exierunt Aegypto eius gentis viri ſexies centena millia: ſed ex omnibus ne vnus quidem mare ru-

Exod.14. brum tranſire auſus fuiſſet, niſi Moſes tanta vehementia verbo Dei inſtitiſſet. Sed & nemo ſe Iordani commiſiſſet, niſi ſacerdotes Arcam deferentes præceſsiſſent. Ita etiam nemo noſtrûm facilè contra Satanam in arenam deſcenderet: ſed & ſi fortè quis id auderet, citò pedem retraheret, niſi aſsiduè Chriſtus eiúſque promiſsiones inculcarẽtur. Vide ergo, hac ratione pœnitentium bono hæc feſtiuitas hoc ipſo ieiunij celebratur tempore. Quanquam eò res deuenit, vt pauci admodum, quæ nobis ex huiuſmodi feſtiuitatibus conſolationes veniant, cogirent: ne dicam quid de iis qui omnia rident ac temnunt. Vnde eſt, quòd tam pauci ſeſe in deſertum, id eſt pœnitentiæ dedant, qui malunt cum Aegyptiis temporaneis perire, luxu & gaudiis, quàm exigui temporis moleſtias, in cœleſtis patriæ via ſufferre. Verumtamen vt meum perſequar inſtitutum: quando præſens feſtiuitas initium noſtræ ſalutis eſt, ad hæc etiam ſummam pœnitentibus conſolationem adfert: meritò vbique & ab omnibus Chriſtianis prædicatur & recolitur. Sed nec vllus ad dignè de his prædicandum ſufficiat, imò vnicum hac die verbulum in Eccleſia auditum eſt, quod nec Tullius, nec Demoſthenes in omni ſua dicendi facultate & eloquentia, qua ante alios celebres fuêre, pro dignitate eloqui poſſunt. Quale verò? Hodie, inquam, Deus homo factus eſt. Quid ſublimius Deo? Quid abiectius homine? In vna tamen hæc duo conuenêre perſona. Vide ergo quàm dicendi fuſius hæc miniſtrare poſſent materiam. Sed nos in præſentiarum nuda Euangelij proſequamur verba. Et ipſum quidem eiuſmodi habet hiſtoriam, in qua enarranda mirabiliter ſeſe Patres noſtri Eccleſiæ proceres

exercuerunt olim. Vnde non obſcurè colligitur, eos magna in hanc rem religione ductos fuiſſe, & peculiari quadam ſuauitate & conſolatione refectos. Neque enim fallit verbum quod dicitur: Vbi theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, imò & oculus tuus & manus. Nec vlla alia cauſa, nos minus erga hoc & feſtum & Euangelium afficimur, quàm quòd abſconditam conſolationem & ſuauitatem in ea ignoramus. Præcipua igitur capita rerum vobis placuit breuiter proponere. Primò igitur hæc lectio nos in Deum dirigit, vt eius meditemur ineffabilem miſerationem, vnde hoc totum opus emanauit & defluxit. Et quidem in multis Deus charitatem ſuam nobis oſtendit aliâs: vt quod ea nos nobilitate creauit homines, quòd omnes creaturas nobis ſubiecerit: maximè tamen in hoc non totos poſt lapſum nos damnauit, ſed tanto tempore iniquitatem noſtram & impietatem ſuſtinuerit. Sed vnum eſt, quòd omnia illius dilectionis ſigna excedit, quòd vnicum vnicè ſibi dilectum filium ſuum non miſerit ſolùm, verùm etiam quantus quantus eſt donauerit: nec id ſimpliciter, ſed in ignominioſiſsimam & acerbiſsimam mortem tradidit. Et quæ cauſa? quid eum mouit? Noſtra merita? Minimè. Nullius enim hoc Euangelium meminit meriti. Tum apertè Ioannes, Deus, ait, prior dilexit nos, non nos ipſum. Et Paulus, dilexiſſe nos Deum in tantum, vt cùm adhuc inimici eius eſſemus, filiũ ſuum miſerit. Adhæc nuſlibi hic inuenies debitorem nobis fuiſſe Deum, vt filium mitteret, niſi quòd ſeſe pro ſuæ miſerationis pietate promiſsionibus nobis quaſi debitorem exhibuit. Quia igitur neque meritum neque debitum eſt, ſequitur, meram eſſe charitatem & miſericordiam. Id quod apertè Chriſtus inſinuat, cùm ait: Sic Deus dilexit mundum vt filium ſuum daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Et quis non videt quæ nobis ex hoc vno conſolationis offeratur copia? Semel tantùm, idq; in ſomnis, Iacob Deum vidit ſibi amicè colloquentem, ſuámq; ſibi operã promittentẽ, &c. ſed ita hac viſione conſolationibus afficitur, vt euigilans à ſomno, voto ſe obſtringeret, per omnem vitam ſuam Deo ſeruire, eúmq; ſolum Deum habere. Vnde poſtea ſemper vbi quid aduerſi accidiſſet, in hac ſomnij ſui viſione auxiliũ quærebat & conſolationem. Sic cùm à fratre perſequeretur, in hoc ſolo refugium quærit: Domino

Matth. 6.
Ioan. 3.
1. Ioan. 4.
Rom. 5.
Ioan. 3.
Gen. 28.

Deus, inquit, minor sum cunctis miserationibus, & veritate tua, quam expleuisti seruo tuo. Quia autem loquutus es, quòd benefaceres mihi, erue me de manu fratris mei Esau, *Gen. 32.* quia valde eum timeo. Sic iustus ille Iacob afficitur, quod semel per somnum Deum vidisset, in omni vita sua hæc meditatur & cogitat. Nos verò multò maiora & vidimus & audiuimus, nec hoc in somniis, sed ipso facto, & aperta veritate: neque tamen nos Deo committimus vel quicquam consolationis inde haurimus. O' infelices nos & modicę fidei homines! Si enim Deus vnigenito filio suo non pepercit, sed *Rom. 8.* pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non omnia simul cum illo donauit? audi, precor, quam diuus Paulus ex *Ibidem.* hoc facto consolationem hausit: Si Deus, inquit, pro nobis, quis contra nos? Deus est qui iustificat nos, quis nos condemnet? Christus est qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui & est ad dexteram Dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos accusabit? quis nos separabit à charitate Dei? Certus ego, quòd neque mors, neq; vita, neque angeli, neq; principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque vlla creatura alia poterit nos separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Ecce hanc tantam spem Paulus concepit, quòd Deus hominum causa filium suum demiserit in mundum. Et hoc principiò cogitari potest ex hac Euangelica lectione. Secundò, in nos ipsos etiam oculos conuertere præsens lectio docet, vt cogitemus miseriam & pericula, quibus subiecti eramus aliquando. Certum enim ingens malum fuisse, quod sanare nemo, nisi ipse Deus potuit. Vrgens necessitas, horrendus lapsus fuerit oportet, qui Dei filium è cælo è paterno sinu in hanc terram detraxit. Fuit autem peccatum illud, & insequens maledictio, & damnatio. Certè maxima & horroris plenissima, quæ vnquam hominibus contingere possunt, *Luc. 23.* vtut pauci admodum ea modò sentiant, experturi aliquando ea cum anxietate, vt optent montibus & collibus decidentibus sese à iudicio Dei irati obtegi. Et hæc omnia *Ephes. 2.* Diuus Paulus multis locis indicat, vt cùm ait: Eramus omnes natura filij iræ, mortui in peccatis, sed viuificauit nos Deus per filium suum, & transtulit nos de potestate tenebrarum in regnum filij sui dilecti, in quo & redem- *Col. 1.* ptionem & remissionem habemus.

Tertiò, hoc ipsum Euangelium ostendit, quòd Deus

Optim

Optimus Maximus creaturas suas homines simul & angelos gloria & honore coronet. Non enim satis fuit summæ illi maiestati, creauisse homines & angelos, sed ducit etiam in dies magis magísque ad honores & prouehit. At summus honor est rationali creaturæ, in vsum ad diuinitatis opera adhiberi. Potuisset enim opus suum sine creaturis explere: sed placuit ipsi, eo modo creaturas suas honore afficere. Quemadmodum incarnationem filij sui sine angelorum ministerio explere potuit, veruntamen eos in hoc adhibuit. Quin & ex nihilo corpus sibi humanum formare potuit, nostrámque naturam induere, vt nullus Virginis huius fuisset vsus: sed etiam hanc adhibuit, ad sempiternum & summum illius decus. Id ipsum etiam Diuus Paulus refert, in magna domo non tantùm sunt vasa aurea & argentea, verùm etiam lignea ac testacea: & alia quidem ad honorem, alia verò in contumeliam. Ita etiam Deus in sua domo vasa habet alia misericordiæ suæ, alia iræ. In primis gratiam suam ostendit, his ad honorem suum, qui & ipsorum honos est, vtitur: in aliis vero iram suam exequitur & iustitiam. Si ergo vel vnica Christiani sanguinis guttula in nobis esset, quæ cogitare velit posśitque, ad quæ opera Deus hac virgine matre vsus est, non etiam à lacrymis cohiberetur noster affectus. Si rursus cogitaremus, antehac nihil nos præter iræ fuisse vasa, quibus Deus in indignis vsus sit, haud dubiè ad orationem conuerteremur, petentes & orantes vt aliquis etiam nostri vsus fiat ad honorem. At Deus quidem sua non desistit in nobis perficere opera. Semel nos per baptismum mundauit & sanctificauit, vt essemus vasa ipsius misericordiæ, quibus vteretur ad honorem. Sed & necdum cessat purificare nos per Pœnitentiæ remedium, aliáque id genus sacramenta, nihil non facit, quo nobis ad suum nostrúmq; honorem vtatur: sed nolumus, refugimus. Nostra isthæc culpa est. Propterea & Paulus sermonem continuans, dicit: Si quis igitur expurgarit seipsum ab his (puta malis) erit vas in honorem sanctificatum, accommodum vsibus Domini, ad omne opus bonum præparatum. Quartò & maximè hic summum honorem eximium decus huius videmus virginis: id quod summa cum diligentia animaduertendum est, præcipuè hac tempestate, qua non contenti sumus contra mortales impie, verùm etiam con-

2. Tim. 2.

Rom. 9.

2. Tim. 2.

tra Sanctos Dei abominabiliter pergimus agere: quasi Euangelicum sit, Sanctos Dei ridere, cùm per omnia Euangelio sit contrarium. Quos ipse etiam Christus hono-
Ioan.15. rificè appellat, dicens: Non iam seruos vos meos, sed ami-
Ioan.20. cos dixi. Et: Vade ad fratres meos & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum
Rom.12. vestrum. Tum etiam quoslibet credentes Paulus sanctos dicit in hoc mundo, propter sanguinem sanctum,
Phil.2. quo loti & tincti sunt. Insuper nos docet, vt alter alterum præueniamus honoribus, & vt per humilitatem alius alium se præstantiorem existimet. Si ergo Christiano cuilibet, qui in mundo viuens, peccator est, honorem exhibere teneor, ore, habitu externo, & subministratione: nemo non videre potest, quàm agant dignè nostra fide & religione, qui etiam blasphemiis & contumeliis Sanctos iam cæli incolas insequuntur. Inspiciamus vel hoc saltem Euangelium, & videamus angelum tam nobilem támque sublimem creaturam, tanta humanitate (si modò id dicere de Angelica natura licet) tantáque reuerentia, non sine admiratione, hanc tam vilem & pauperculam virgunculam alloqui, & tu iniquissimè hominum rides ac ludis eam?
Luc.1. Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum, Benedicta tu inter mulieres. Quæ quidem omnia cum admiratione quadam fatur. Et certè eiusmodi verba sunt, quæ hodie etiam quemque rectè ea intuentem, ad admirationem, ad laudem Dei inducere, & ad honorandum hanc beatam virginem incitare possent. Quintò, hîc videmus, quæ vera bona Dei ornent filios: nempe, gratia & pietas seu fauor Dei, præsentia & benedictio Dei. Et verè hæc, optima quæ in mundo haberi possunt, bona. Quid enim deerit illi, quem diligit & amplectitur Deus? Quis maledicet benedictum Deo? Et ea quidem omnia Virgo hæc summè obtinuit. Nemo illa sublimiori modo omnis generis gratiarum donis imbuta fuit: nemo viciniorem sibi Deum habuit: neminem tam copiosa abundantia benedictionis suæ Deus perfudit, atq; hanc ipsam virginem. Quam ergo ipse Deus hoc modo honore affecit, minimè temni ac sperni vult ab aliis, sed honore præueniri magis. Quem Deus honorat, vtique omni honore dignus est. Vide ergo quid agas. Væ illusori,
Isa.33. inquit Isaias, quoniam illudetur & ipse. Tum ipse Deus de
Zach.2. electis suis dicit: Qui vos tãgit, oculi mei pupillam tetigit.

Sextò

Sextò atque postremò, in quo summa rei vertitur, videmus hîc veram Domini nostri Iesu Christi proprietatem, quòd Iesus dicitur, & magnus, imò filius Altissimi, Dominus & Rex omnium credentium, in domo Iacob & Dauid, id est, in catholica Christianorum Ecclesia, cuius regni non erit finis. Hæ inquam, Christi proprietates veræ, quibus summa spes nostra nititur. Quemadmodum hac de re aliàs dixisse me memini. Quæ, aliáque omnia vt possimus cum diligentia meditari. Deus suam omnibus nobis largiatur gratiam, Amen.

SEXTVS SERMO QVOMODO hæc festa dies pœnitentiæ nos admoneat.

NOn abs re in hac festa die Dauidicum illum Psal- 2.Reg.22.
mum, quem ipse olim cùm ab inimicis & hostibus, maximè de manu Saul liberauisset eum Deus, fecit & ce- Psal. 17.
cinit, dicens: Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus rupes mea & refugium meum, & liberator meus, cum diligentia cogitaremus. Quemadmodum enim eo Psalmo Dauid, in qua fuerit anxietate, in quo positus periculo nuper, recolligit, eóque Deo gratias agit, qui inde eripuit: ita omnes in vniuersum nos hodie communem ab origine vniuersæ humanæ naturæ miseriam in memoriam reuocamus, gratias agẽtes Deo, qui inde nos Vnigeniti sui incarnatione liberauit & vindicauit. Quòd si quis probè animaduertere voluerit, inueniet verba ferè omnia quæ Dauid in illo Psalmo posuit, huic conuenire diei, eáque (si modò ritè hanc diem festam esse voluerimus) omninò cogitanda esse. Tria autem in hoc Psalmo Dauid agit: enumerat principiò pericula, quibus septus fuerat: gratiam & virtutem Dei prædicat, qui liberasset. vtroque se aliósque ad gratias agẽdas Deo incitat. Et hæc quidem huic optimè festæ diei conueniunt. Quis vnquam rectius & verius dicere potuit: Circundederunt me dolores mortis, & inferni, preter Adam cum omni sua posteritate, ab illo, quo è paradiso repulsam passus est tempore? Quando vnquã ardentius Deo Opt. Max. supplicatum est, quàm in illa ipsa calamitate? Quando vnquam Deus apertius suam ostendit gratiam, quàm vbi ge- Psal.101.
mitus audiuit cõpeditorum, & misso saluatore liberauit à peccatis, morte, & inferno? Quid ergo decentius nisi vt omnes, quisq; apud se dicat: Diligam te Domine, fortitudo

Et hæc prima cauſa qua moueri debemus citiſsimè ſurgere,& ad Chriſtum accurrere: quòd,ſcilicet, diuinæ indignationis & iræ hyems tranſierit. Qandoquidē nemo tam ſocors,qui certò aduentantem hyemem ſciens,in æſtate nō laboret & colligat,ne fame brumali tempore laboret & periclitetur., Ita quidem & nos æternam hyemem expectamus, niſi gratiæ tempore laborauerimus, ſi obuiam gratiā neglexerimus. Hac ergo cauſa à peccatis ſurgentes,
Pſal.67. ad Chriſtum accurrimus. Alia cauſa: quòd imber abierit. Duplicem autem in ſacris Scripturis inuenimus pluuiam.
Matt.16. Primò ſalutarem,ſerenā,& volūtariam,qua m pro ſua Deus liberalitate & munificentia elargitur. Hæc nunquam ceſſauit,ſed enim in nouo Teſtamento initium ſumpſit,& creuit
Ioel.2. magis magíſque,quando Chriſtus miſsis Apoſtolis ſuis ſuū omni creaturæ Euangeliū prædicari demandauit,ſuúmque
Dan.9. Spiritum ſuper omnem carnem effundit. Secūdò eſt,& alia pluuia diuinæ iræ & maledictionis,de qua Daniel loquitur: Stillauit ſuper nos,& inundauit maledictio. Hæc pluuia in-
Gene.3. & 4. cepit,cum Deus in Paradiſo Adam,deinde extra Paradiſum
Deut.27. Cain,poſtea etiam per Moſen omnes Legi ſuæ inobedientes maledixit,Ceſſauit modò. Quando enim benedictio venit per Chriſtum,nulla iis eſſe poterit maledictio, qui ſeſe Chriſto dediderunt. Et hæc alia quędam cauſa,qua nos moti,per pœnitentiam ad Chriſtum properabimus.
Gen.3. Tertia cauſa eſt,quòd flores apparuerunt in terra noſtra. Primæ maledictioni additum fuit: Terra tibi tribulos & ſpinas germinabit. Id quod non extrinſecus ſolùm,ſed & in nobis ipſis compertum fuit: germinante nimirum noſtra
Pſal.84. natura fructus deprauatos,fructus malos,fructus amaros,
Iſa.11. At nunc terra noſtra Maria,quæ noſtra eſt natura,bonū fructum,nobilem florem protulit,in quo & ſuper quem Spiritus almus,cum plenitudine gratiarum requieuit. Chriſtus flos ille eſt,nec vnicus ſolū,ſed plurimus propter nos,qui,illi fidē habemus,illi adhæremus,illi inſiti ſumus,mēbra illius facti & rami,& pro fertilitate quam ex ipſo cōcipimus,ipſi quoque fructiferi. Et hoc iam rurſus nos ad pœnitentiam mouere poſſet,cùm intelligimus,nihil nobis deeſſe in gratiarum donis,vt operemur bonum. Quarta,quæ ad pœnitentiam nos ducet,cauſa eſt, Vox turturis audita in terra noſtra. In veteri enim Teſtamento,nihil præter Legē audiuimus,vocem Leonis: at nunc quando Chriſtus venit,turturis

turis audimus vocem, vocem Euangelij, quòd consolatur, non terrefacit. Et eam quidem in terra nostra. Trans mare currere nō habemus necesse. Cur ergo non ocyus ad Christū properamus? Quinta causa est, quòd ficus protulit grossos suos. Ficus præfertur omnibus arboribus pro fructus sui suauitate, eóque non incongruè virginem nobis significat Mariam. Perscrutare enim totius humani generis syluam, ipsum etiam paradisum Dei, hoc est, Christianorum Ecclesiam, nullam inuenies arborem, nullum hominem, quæ talem nobis producat fructum qualē edidit Maria. Vis, quàm isthæc fructifera arbor, cognoscere? audi Angelū: Aue gratia plena. Domin⁹ tecū, benedicta tu inter mulieres. Et iterum: Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiā apud Deum. Vis fructum quem edidit cōtemplari? vide & reliqua. Ecce, inquit Angelus, concipies & paries filium, & vocabis nomē eius Iesum: hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur.

Et quis istiusmodi non trahitur? imò quem non puderet suorum pessimorum fructuum? quis sibi non timeret pro sua bonorum sterilitate fructuum, si hæc quis diligentius cogitare cœperit? Sextum quod non vrget est, quòd Scriptura perhibet: Vineæ florentes odorem dederunt, Nihil vineis hyeme iniucundius, nihil illis, æstate amœnius. Vinea Dei Christianorum Ecclesia est, hæc quidem olim inculta & deserta fuit, in incredulitate parentibus nostris perseuerantibus. At post incarnatum Verbum multis illa floribus claruit, multis sanctis hominibus in bonis operibus viguit. Quorum omnium exempla non immeritò ad melioris vitæ rationem ineundam nos adhortarētur, Aliàs enim eò damnatio nostra maior, quò piè viuentium exēplis abundamus magis. Quæ huc pertinent, vt in impietatibus viuētes ad pietatem attrahant. *Matt. 20.*

Septimū quod nos ducet est: quia tēpus putationis aduenit Id'que verū cōperimus, quocūque modo intelligere voluerimus. Et primò nunc tēpus gratiæ, vt congregemus nobis thesauros, in vitam sempiternam. Tum etiam extremi iudicij appropinquat tempus Nemo scit quando paterfamilias seruo suo dicturus est: Mitte falcem tuā, & mete messem terræ. Si enim peccata nostra respexerimus, inueniemus iam olim mensuram Patrum nostrorum impletā fuisse. Messis venit, vuæ maturuerunt, impleta est omnis iniquitas, ascenderunt vsque ad summum. Quòd ergo signa *Apo. 14.* *Matt. 23.* *Gen. 19.*

quæ extremũ præcessura sunt iudicium aspicere libet, ecce aduenisse tempus putationis cõperimus. Et quid Christus ait? Surge amica mea, propera, nescis enim qua hora filius hominis veniet. Veni per fidẽ, sonet vox tua per delicti confessionem in auribus meis, audiam laudem oris tui. Ostende mihi faciẽ tuam, nõ enim sufficit mihi, ꝙ intrinsecus te peccatis exoneraueris, nisi & externe pie vixeris. Ecce hæc omnia hodie nobis cogitanda veniant, & hac ratione, hæc festiuitas ad pœnitentiã ineundã commodaret. Et quid melius, quid vtilius, quid decentius agere possemus, quã omnibus viribus, quæ nobis bona per Christũ obtigerint, cogitare: & ipsam incarnationẽ quasi ducẽ ad omne bonum sequi? Id ipsum ergo nobis largiatur, & altis mẽtibus inuestigandũ inserat qui viuit & regnat per omne æuum. Amen.

Luc.12.

SEPTIMVS SERMO DOCET quid nobis piè cogitandum hac festa die sit.

MAGNA huius diei festiuitas est, digna profectò vt in eam cogitationes nostras conuertamus omnes. Et quidem præcipua illius intentio est, cui innititur, ꝙ hodie nuntiũ, non solùm bonũ, verũ etiã omnium lætissimũ allatum est, & omnino eiusmodi, quæ silentio à nobis, nisi in Deũ ingrati, inuidi in homines, tum etiam coram Deo & mundo reprehẽsibiles esse voluerimus, præteriri nõ debet. Hæc (vt breuibus dicã) totius huius festiuitatis intentio est. Primò apertum est, cœlicus mundo hodie per omnia lætissimum aduectum esse nuntiũ. Tum etiã proculdubio omnes in vniuersum homines concernit. Vnde supprimi debet nullo modo, sed palã prædicari omnibus hominibus, ad Dei Opt. Max. laudem, & consolationem electorum omnium.

Luc.1. Quòd si igitur intentioni huius diei respondere vis, primùm quid factum sit hodie, & quid contrà præstandum sit pia mente recogita. Hodie Deus homo factus est, canit Ecclesia. Ecce quam annunciationem Gabriel Angelus hodie de cœlo attulit, & Virgini sanctæ quã diligentissimè exposuit. Et quis vel cogitare sufficit, facti huius magnitudinem, quòd Deus humanam in se naturam assumpsit? Quis vel Ciceronis eloquentia, Demosthenisue facundia clarus ad dignè enarrandum, quod bonum inde deriuxerit, valet? Quis satis admirari beneficentiam simul & sapientiam Dei, qua hoc factum est, vt tanti hominem redimeret, potest?

teste? Nam firmiter fide tenemus, Deum posse omnia, eiúsque omnipotentem virtutem in nullo etiamnum debilitatam vel mutatam. Tum & Scripturæ testantur, quòd omnia Deus in sapientia, & in potentia pro omnibus omnium commodis faciat & instituat. Nec secus res se habet, vti sua Deus potentia in traductorē illum humani generis, & perditam, imò furto prędáque abreptam ouiculam è faucibus infernalis illius lupi eripere potuit. Sed humilitate & cum amicitia quadam hoc opus perficere voluit. Et quare illud? vt nempe significaret, non solùm quid contra Satanam posset potentia, sed etiam quid erga homines velit beneficentia. Hominum causa beneuolentia, non potentia vti voluit sua. Neque enim maligno illi spiritui tantum tribuisset vnquam. Vt ergo sanaret nos infirmos, non acerbo aliquo vsus est antidoto, sed leniter, vti naturæ nostræ conuenire cōsiderabat, nobiscum egit, nostri enim causa infirmus factus est, vt suo nos sanaret liuore. Quomodo & naturam nostram in se assumpsit, vt per suam mortem mortalitate nostra deuicta, nos ad immortalitatem suam perduceret. Quanquam enim ad nostram se naturam demisit, suæ tamen deitati nihil detrimenti attulit. Quemadmodum sol ille nihil de virtute sui caloris deperdit: etsi quotidie humores à terra sibi attrahat, & sicut ignis omnia in se mutat, ipse tamen non immutatur à virtute sua. Meritò igitur hodie & admiramur & lætamur. Nam quemadmodum medicos non vno modo omnes morbos tollere, sed nunc per contraria pharmaca, nunc simile simili, vt venenum veneno, vt theriaca quæ venenum habet, temperatum tamen, omnis generis venena pelluntur, videmus: ita & Christus medicus noster fecit, cum sua egestate ditauit nos, sua humilitate eu. xit nos, suis vulneribus sanauit nos, sua morte viuificauit nos. Hoc est contraria curare contrariis. Tum denique sua morte mortem nostram tanquam veneno venenum depulit. Verè enim mors nostra, infernalis illius serpentis venenosus erat sibilus. Fuit quidem Christi mors quantum in se non venenum, sed potius balsamum pretiosissimum: sed veneni tantum speciem habuit, quod morti nostræ extrinsecus non absimilis. Hoc ergo Christus modo venenum veneno, mortem morte, sed tamen demeritam peccati mortem, sua innocenti morte sustulit. Ecce omnia hæc in illo comprehensa sunt, quod canimus, Hodie Deus homo factus. Horum omnium hodierna dies

Esa.59.
Esa.53.
1.Corint.8.
Sap.2.

est ini

est initium. Et quid mirum, si hæc scientes Christiani, præcipua tamen die aliqua isthæc cogitamus? Atque vtinam ea deuotione, ea fide, eo desiderio, quo beata virgo, cui hæc primùm facta est nuntiatio, hęc audiuit & cogitauit, audiremus ipsi & cogitaremus omnes. Certò enim sequeretur Magnificat illud, hoc est, gaudium mentis, laus Dei nostri oris. Imò
Esa.26. & impraegnaremur, & concipientes salutis spiritum, postea etiam fructum pareremus pietatis omnis. Et his quidem omnibus hodie conspicui esse deberemus, hoc etiam Christo Dei filio obuiam procedere est, eiúsque sanctam humanitatem honorare est. Sic nec vnquam deficeremus diuinis gratiis & cœlestibus consolationibus. Sed necesse est fundamentum cogitemus ardentiùs, si eos fructus desideramus. Propterea vnum adhuc verbum in medium hodie proponam, quod omnia in incarnatione Christi cogitãdo vobis in memoriam reuocabit quàm compendiosissimé. Id quidem in
Cant.6. Canticis Salomonis scriptum legimus hoc modo: Dilectus meus descendit in hortum suum, ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & lilia colligat. His paucis in verbis quicquid hac festiuitate pius quisque cogitare possit, commodè comprehensum est, quin vnumquodque verbum singulare quid in se complectitur. Primum ineffabilis deitatis est dilectio in nos, qua sola factum est, vt filium suum mitteret
Ioan.3. vnigenitum, ipso testante Christo. Et Paulus: Apparuit, in-
Tit.3. quit, nobis benignitas & humanitas Dei nostri, non ex operibus iustitię quę fecimus nos, sed secundum misericordiam suam magnam saluos nos fecit. Et iterum: Deus qui diues est in misericordia, cùm essemus mortui per delicta, conuiuifi-
Ephe.2. cauit nos vnà cum Christo. Gratia, inquit, seruati estis per fidem, non ex operibus, ne quis glorietur. Et hæc dilectio nobis insinuatur primo etiam verbo, quo dilectione ardens anima dicit: Dilectus meus. Meritò hoc nomen apud omnes
1.Ioan.4. Deo tribuitur. Ille noster dilectus fuit, éstque etiamnum, & meritò noster dilectus. Charissimi, inquit Ioannes, diligamus Deum, quoniam ipse dilexit nos. Secundum quod hodie cogitandum venit, est Christi in incarnatione obedientia humilis: Dilectus meus descendit. Cùm enim in
Philip.2. forma Dei esset, vt Paulus inquit, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, sed exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, factus est nobis similis. Sed & humiliauit semetipsum obediens Deo factus vsque ad mortem, mortem autem

autem crucis. Hæc illius fuit descensio. Id quod nobis consolationi est, Dei filium sese huc inclinasse, ita planè, vt etiam nostram naturam assumpserit, homo & frater noster factus. Ideo ergo nobis confidenter dicere licebit in omni etiam perturbatione, Deus pro nobis, imò & nobiscum, quis cōtra nos? Christus mediator noster ante Dei Patris faciem, quis nos accusabit? Deinde etiam & nos discamus humilitatem. Discite, Christus ait, à me, quia mitis ego sum & humilis corde. Sed & seruus non est supra dominum suum: Si ego dominus & magister vestros laui pedes, & vos alter alterius lauate pedes. Quicunque enim se exaltauerit humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Tertium est, clemens illa & pia visitatio, qua nos Christus visitauit. Dilectus meus, inquit fidelis anima, descendit in hortum suum. Hic autē hortus solùm Ecclesia Christianorum, congregatio, inquam, fidelium est, quam ipse Deus iam inde ab initio sepe muniuit. Quemadmodum ipse ait: Ero eis murus ignis in circuitu. Et in Isaia: Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & nocte non tacebunt. Custodes verò hi, sancti angeli sunt. Et quomodo Deus hunc hortum suum melius custodire potuisset, quàm per semetipsum & angelos suos sanctos? Hunc etiam hortum nullo non tempore suo labore coluit, semine pretiosissimo seminauit, rore gratiæ suæ, ac imbre saluifici verbi sui irrigauit, sed & torrente consolationis suæ perfudit. Hunc ab origine rerum plantatum, sed deinde pro peccato feris deuastatum hortum hodie visitauit Christus, vt reficeret. Quēadmodū Dauid olim precabatur dicens: Deus exercituum conuertere, respice de cœlo & vide, & visita vineam istam quam plantauit dextera tua, & perfice eam, incensam igni & excisam. Hoc ergo opus hodie aggreditur Dei filius. Hodie per viscera misericordiæ suæ visitauit nos Oriēs ex alto, illuminare hos qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Discamus ergo hinc gratias agere Deo. Deinde & vigilemus, ne nostra incuria dissipetur, quam Christus tanto sudore erexit. Quartum est ipsa persona, in qua Christus humanam assumpsit naturam, ipsa nempe Virgo beata: Dilectus meus, inquit sponsa, descēdit in hortum suum ad areolam aromatū. Id quod propriè hanc beatam Virginem tangit. Ipsa enim aromatum areola. Licet enim totum Ecclesiæ fidelium visitauerit hortum Christus, plantaueritque eam, fruct

Roma. 8. *Matth. 11.* *Ioan. 13.* *Luc. 14.* *Zacha. 2.* *Esa. 61.* *Psal. 35.* *Luc. 1.* *Cant. 5.*

2.Reg.23. Aegyptiis liberati essent. Et amplius lętabantur in Iubilæo,
Leuit.25. quòd manumittebantur, qui vel serui vel alieno ære oberati
essent. Sed quãtulum illud omne erga hæc illa, quæ hodie
toti mundo, omni carni humanę contigerunt? Quid verò de
Iudæorum festis & Iubilæo dico? Ab origine creati mundi
nunquam vno modo tantum gratiæ exhibuit, atque modo.
Nam primò, quando auditum est, siue mundi huius, siue diuinarum
rerum inspicias historias, eiusmodi legationem
cœlitus factam ad homines? Et quidem non ita rarum in veteri
Testamento, angelos à Deo missos ad homines. Vt tres
Gen.18. ad Abraham venêre, annuntiantes filij in sua ipsius senecta
Gen.19. donum. Duo qui Lot cum sua familia ab incendio liberarent,
venerunt Sodomam. Alter Iacob patriarchæ apparuit,
Gen.31. ex Mesopotamia patrios lares reuisere iubens, & in itinere
à fraterna Esau iniuria eum vindicans. Alter Mosen &
Exod.14. Israëlitas in deserto præcedebat, viam die ac nocte in columna
nubis & ignis ostendens. Has aliásque angelorũ apparitiones
in illo Testamento legimus. Sed plerunque omnes
externæ Dei beneficentiæ signa erant, & in specie quosdam
tantùm homines concernebant, nunquã autẽ istiusmodi à
Deo facta est legatio, quę sempiternã salutẽ & spiritalia dona
omnibus hominibus ita annuntiauit apertè, vti hodie. Et
hoc primum. Deinde, nulli vnquã virgini talis in toto orbe
facta est salutatio, qualis hodie beatæ Virgini. Salutantur
quidem in Scripturis sacris alij, ídque honorificè: vt ad Ge-
Iudicum.6. deon angelus, Salue fortissime virûm. Ad Iudith etiã Osias
Iudit.13. sacerdos: Benedicta tu, inquit, à Deo, qui hostes nostros per
Ioan.20. te redegit in nihilũ. Ad Apostolos Christus ipse: Pax vobis
ait. Tum per omnes Epistolas suas Paulus fideles quosq; his
Rom.1. verbis salutat: Gratia & pax à Deo cũ omnibus vobis. Sunt
quidem hæ omnes salutationes & imprecationes magnificæ,
sed nulla comparẽdæ ratione huic Angelicę salutationi.
Quicquid enim illis, quos exempli vice enumeraui, partim
imprecatũ est, id totum vna vice à Gabriele Virgini nostræ
denuntiatũ est. Quòd enim dicit, Aue gratia plena, illi quod
in Epistolis Paulus habet, comparatur. Quòd secundò ait,
Leuit.1. Dominus tecum, salutationi factæ Gedeoni comparatur.
Quòd tertiò deinde, Benedicta tu inter mulieres, salutationis
ad Iudith formam habet. Postremò quòd dicit, Ne
timeas Maria, illi comparatur quod Christus precatur Apostolis.
Ecce ergo hoc modo hac angelica comprehensum
est

est salutatione quicquid vnquam piis credentibúsue optatum est. Tertiò nunquam aliàs se Deus hominibus tam amicè cõspicuum reddidit, quàm hodie. Mosi enim in rubo ardentis ignis apparuit, id quod timorē pariter illi incutiebat & admirationem. Israëlitis in nebula, igne, fumo, coruscationibus & tonitru apparebat. Isaiæ quidem in maiestatis suæ sede, ita vt non solùm ipse Deus ab angelis circunseptus, verùm etiam tota domus ipsa impleta maiestate esset. Danieli porrò in forma decrepiti, omnem sub se creaturam habentis. At hodie in similitudine vt homo, imò in forma serui apparuit. Ecce, inquit angelus, concipies in vtero & paries filium. Et quis huius facti vel magnitudinem non miratur, vel beneficentiam non extollit? In hoc, inquit Ioannes apparuit charitas Dei, quòd filium suum misit vnigenitum vt viuamus per eum. Postremò nunquam ea, atque hac die, magnificentia potentiam suam ostendit. Sunt quidem magna opera & indubitata diuinæ omnipotentiæ indicia, quod omnia solo verbo creauit ex nihilo, quòd suæ potentiæ verbo conseruat & regit vniuersa, quòd tanta virtute ab Aegyptiorum tyrannide vindicauit Israëlem, sed longè latéque excedit, quòd ipse carnem humanam assumpsit. Si igitur vel munificentiam, vel potentiam Dei intueri libet, ad hanc præsentem festiuitatem oculos conuerte, & quòd animum tuum lætitia expleat, inuenies. Prima omnium beata id experta est virgo. O' quanto affectú eius spiritus in Deo exultauit? Quàm ardenter Deum magnificauit? Quibus suspiriis eum adorauit, illiq; supplicauit? Sine dubio hodie & anima & spiritus eius maiori exultatione affectus est, quàm antè vnquã per omnē vitam. Quomodo enim non afficeretur vehementiori quadã lætitia, quæ & foris angelũ videbat & audiebat, intus verò Dei præsentiã sentiebat? vnde quàm sibi propitiũ haberet Deum agnoscebat. Vtinã vel vnicam tantæ lætitiæ guttulam in nobis consideraremus. Qua mentis exultatione Deum Dominũ nostrum confiteremur? Hoc ipsum autē Ecclesia Christianorũ præsenti festiuitate quærit. Proindè si verum Christi membrũ, si ingenuus Ecclesiæ Christi filius, admonitionem ne temne matris. Rideant, dũlibet alij, dúmq; permittitur à Deo subsannent: tu pietati stude nunquam pœnitendæ, & ad dignè præsentē festiuitatē celebrandã, hoc ipsum Euangeliũ ad manus accipe. Ac primò mentis sursum attol-

Exod.3. *Exod,19.* *Isa.6.* *Dan.7.* *Phil. 2.* *1.Ioan.4.* *Gen.1.* *Heb.1.* *Exod.14.*

le cogitationes,ad cogitandam diuinæ gratiæ & misericordiæ,hodie nobis exhibitæ,magnitudinem,& quàm eius indiguerimus meditare.Neq; id sine causa loquor : Nemo enim nescit Deũ hominem factum: sed non omnibus notum est,aut certè non omnes cogitant cur necesse fuerit,vt Deus

Psal.84. homo nasceretur.Optimè Dauid hæc omnia considerabat: cũ ait: Vt inhabitet gloria in terra nostra:misericordia & ve-

Bernardus. ritas obuiauerũt sibi:iustitia & pax osculatæ sunt. Certũ est autẽ his quatuor virtutibus hominẽ in prima sui origine ornatũ fuisse,quibus etiã defensus fuit:vt idẽ Dauid testatur:

Psal.58. Deus,inquiẽs,meus,misericordia eius præueniet me. Et ali-

Psal.25. bi: Misericordia tua ante oculos meos est. Et: Misericordia

Psal.22. tua subsequetur me,omnibus diebus vitę meę. Et quomodo nõ persisteret securus,quẽ Dei misericordia firmat & munit? Deinde: Quia inscia homo creatura erat , pædagogum illi Deus addidit,nec hũc imbellẽ:sed cũ qui tandẽ ad supremæ veritatis fastigiũ duceretur,ipsam veritatẽ nẽpe & scientiã. Tertiò,ne misericordiam acceptam perderet , siue amitteret,nec scientia ad peccatum vteretur,si boni nihil operaretur:suscepit qua regeretur iustitiam. Postremò, ne in vllo deficeret,& pacem accepit,qua recrearetur:pacem,inquam, triplicem,pacem ad Deum,ad seipsum, & ad omnes creaturas. Vide in quo honore creatus sit homo,& quid desiderare potuisset,si ita perstitisset?Fuisset enim illi misericordia murus igneus,ne quo lęderetur:veritas,lux ne erraret:iustitia, per quam ad salutem perrexisset,via:pax in assidua seruas-

Psal.48. set tutela.Sed homo cùm in eo honore esset,non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Ab Ierusalem descẽ-

Luc.10. dit in Hierico, & incidit inter latrones, qui eum his bonis spoliauerunt. Imò etiam ipse à se proiecit veritatem , cùm Satanæ plus haberet fidei quàm ipsi Deo. Iustitiam à se profligauit,cùm Dei pręcepta transcendit. Tum etiam pacem

Isa 48. seruare non potuit. Nõ enim impiis est pax,inquit in Isaia. Sic ergo demum à misericordia Dei excluditur. Quid autem sub sole isto infelicius homine misericordia , veritate, iustitia & pace vacuo,iisque omnibus carente bonis ? Vbi enim nulla veritas , nulla iustitia,nulláq; pax est,ibi profectò merũ mendaciũ,peccatũ, & inquietudo sempiterna,timor, terror & tremor. Vbi autem & misericordia hominẽ destituit,eum certa expectat dãnatiõ.In hac ergo miseria positus erat homo,nec potuit erigi rursus, nisi misericordia & veritas

ritas obuiassent ipsi, Iustitia & pax se osculatæ fuissent. At verò id impossibile videbatur. Compatiebatur quidem homini misericordia, dicens: Nunquid in æternum proiiciet Deus, aut non apponet vt complacitior sit amplius? Aut obliuiscetur misereri Deus? Aut continebit in ira sua misericordiam suam? At contra pugnabat veritas, quæ hominem damnabat. Nec inueniri aut cogitari potuit modus, vt integra manente diuina veritate & iustitia, misericordia porrigeretur homini. Et vt summatim dicam omnia, eò res deuenerat, vt aut homo in æternum periret, aut pro illo quis subiret mortem, qui tamen à morte non absorberetur, & cuius obedientia Deo magis placeret, quàm prima hominis præuaricatio & inobedientia offendisset. Verùm nemo in omnibus, qui non mortis tenebatur reus, homo. Tum nec angelus aliquis ita acceptus Deo, cuius obedientia plus gratiæ apud Deum obtineret, quàm prima hominis præuaricatio promerita erat indignationis. Solus ergo hoc potuit vnigenitus Dei filius. Hic morti nihil debebat, & Deo patri acceptissimus erat. Quòd si ergo hic hominem adiutare renuisset, si mortem subire recusasset, in perditis & desperatis homo positus fuisset. Vides ergo quàtis periculis res nostræ subactæ fuerint. At gratia Deo Opt. Max. solus ille Dei vnigenitus nostri misertus, sese pro nobis in mortem tradidit, quò diuinæ veritati & iustitiæ satisfieret, nobis verò misericordia & pax obtingeret. Hoc igitur modo misericordia & veritas obuiauerũt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, in incarnatione Verbi. Huc igitur hodiernũ facit Euãgeliũ, in quo hoc negotiũ apparatur & per angelũ annũtiatur. Primò igitur illa cogitemus necesse est. Quandiu enim, quàm desperatæ res nostræ fuerint, ignoramus, verè gratias agere Deo non possumus. Verùm dextrè ea perpendens, haud dubiè cum Dauid dicit, O Domine quid est homo, quòd memor es eius: aut filius hominis, quòd visitas eum? Et iterum: O Domine, quis ego sum, vt hucusq; me perduceres? Cùm ergo temet homo satis in his exercueris, cùm Dei gratiam, misericordiã, & dilectionẽ satis admiratus fueris, illiq; propterea dignas grates persolueris, tum deniq; etiam secundum recollige: eximiam virginis matris prærogatiuam, imò magnam ipsi à Deo factam gratiam meditare, tum vti te quoque in sempiternum benignè respiciat, ora. Tertiò ad Christum eiúsq;

Psal. 76.

Luc. I.

Psal. 8.

2. Reg. 7.

sanctam incarnationem conuerte oculos, hunc cupida mente suscipe, dic cum palmifera plebe: Osianna fili Dauid,
Matth. 21. Benedictus tu qui venisti in nomine Domini. Quartò in te ipsum descende. ingratitudinem in hæc tam ingentia facta incusa, ac pectus tuum percutiens, dicito: Deus propitius esto mihi peccatori. In his quatuor hodie te exerceas, &
Luc. 18. Deo Christo & Mariæ acceptum, tibique vtilissimum opus peregeris. Deus Optimus Maximus suam nobis largiatur gratiam omnibus, Amen.

NONVS SERMO QVANDO hoc festum in Vigilias Palmarum occurrit, ambo eius diei Euangelia confert.

Luc. 1. HOdie (vti hoc anno conuenit) vna vice & initium & finis nostræ salutis nobis proponuntur. Initium eius, id est, Christi incarnatio, hac Euangelica lectione per familiare illud Angeli & Mariæ colloquium nobis proposita est, finis verò, id est, Christi passio, vnà cum fructibus inde profi-
Ioan. 17. ciscentibus, in Euangelio hodierni sabbati per vehementem illam orationem, quam Christus post Cœnam habuit, innuitur. Ideóq; cū mecum, quid in vtroq; Euangelio doceamur,
Isa. 40. recogito; placet iisdem vos affari verbis, quibus olim Isaias populum Israëlem alloquutus est. Cōsolamini, consolamini (ille inquit) popule meus, dicit Deus vester: cōpleta est malitia eius, dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Id ergo hodie comperimus verum esse in nobis. Duplicem consolationem, duplicia bona, duplicem hodie de remissione peccatorum promissionem, & duplicia signa diuini fauoris conspicimus. Primum signum est sancta Christi incarnatio: secundum, oratio, quā ante passionē suā ad Patrē orauit. Cū ergo & mihi bis dicere licebit, Consolamini cōsolamini popule meus. Vtrobiq; enim immensa cōsolatio est. Et quia festi huius Euangeliū audiuimus, etiā sabbati diei lectionem accipiamus, Vtrobiq; enim salus nostra recogitatur, vtrobiq; nostrę vtilitati consulitur. Neutrum ergo silentio præteribo. Neque enim malè Angeli annunciatio & Christi oratio conue-
Ioan. 17. nient. Quæris ergo quid orauerit Christus? Audi Euangelistā dicentē; Sublatis Iesus oculis in cælum, dixit; Pater, venit hora clarifica filiū tuū, vt & filius tuus clarificet te, & quæ sequuntur per reliquū capituli illius. Hæc ergo oratio

Christi,

Christi, quam post nouissimam cœnam orauit, quam si hodiernæ festiuitati & angelicæ ad Mariam nuntiationi contuleris, videbis vtrobiq; nostrã salutem recogitari. Si enim nescis quàm Deus in nos sit beneuolus, hanc festã diem, vnáque eius Euangelium contuere. Si deinde ignoras, qua fide negotium salutis executus sit, in hanc orationem aspice. Sic Deus dilexit mundum, inquit Ioannes, vt filium suum daret vnigenitum. Christus dilexit nos, inquit Paulus & tradidit semetipsum pro nobis. Vtrobiq; lætari, vtrobiq; agere gratias decet. Loquitur quidem in illa lectione ad solã Virginem illam angelus, quòd sola in matrem vnigeniti Dei esset electa, videtúrq; quasi solam virginem respicere illius annuntiatio. sed à fine clarissimè colligitur omnium nostrûm rem agi, quando puer, de quo fit sermo, nomine Iesus appellandus est, sessurus super sedem Dauid patris eius, & regnaturus in domo Dei in sempiternum. Ex his (inquam) colligi licet, hanc omnes nos respicere legationem. Nos enim domus Dauid & Iacob. nos Seruatoris egemus, qui nos à peccatis liberet: desideramus Regem, qui ab iniqui Spiritus tyrannide liberet: optamus Dominum, qui nos regat, cuius regnum sempiternum sit. Hunc igitur in præsenti lectione Euangelica nobis annunciat angelus, hunc cælitus mittit Deus, concipit parítque virgo. Quid ergo decentius à nobis fieri potest, nisi vt cum magna mentium nostrarum exultatione prorũpamus iis vocibus, quibus olim quatuor illi leprosi sunt: Hæc dies bonæ nuntiationis, siue boni nuntij est. Venite eamus & nuntiemus in aula Regis. Si enim tacuerimus & noluerimus nũtiare sceleris arguemur. Sic & nos loquamur ad inuicẽ. Si enim obsidione angustatis Israëlitis lętũ admodũ nũtium fuit, fugã hostiũ audire, si fame periclitãtibus gaudiũ fuit, castra hostium plena diuitiis inuadere: quãto magis nos lætari & exultare decet, quibus cælitus à Deo demissus Angelus eũ præsentẽ annuntiat, qui internã & spiritalem famẽ nostrã tollat, & ab animarũ hostibus liberet, nec hoc solùm, verũ etiã æterna securitate beet, & omnibus omniũ diuitiarũ copiis ditet? Si leprosis scelus visum est, tacere, tantúmq; gaudiũ apud se continere, nõ etiam aliis annuntiare, maius profectò scelus est, & tantũ nõ parricidium quoddam tacere, & tantæ gratiæ nobis à Deo per Christũ, eiúsque sanctam incarnationem exhibitæ magnitudinem non annuntiare omnibus. Quid enim mundo iu-

Ioan. 3.
Gal. 2.
4. Reg. 7.

cundius accidit vnquã? Hodie Deus adimplere incipit quicquid vnquã de hominũ salute hominib. promiserat. Hodie verus nobis non de monte, sed è celo descendit Moses: qui
Exod.32. & scriptam, non iam in lapideis tabulis, sed in suo ipsius, quod de nobis in se assumpserat corpore, Dei volũtatẽ attu-
Ioan.6. lit. Hæc est, inquit, voluntas qui misit me, Patris, vt omnis qui videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam.
Iudith.14. Hodie verus ille Samson, Christus, in Philistheorũ terrã, hoc est, in hũc mundũ, in quo regnabat Satan, venit, sibiq; inde sponsam accipere. Hodie verus Dauid præ fratribus suis omnibus oleo vnctus est lætitiæ, hoc est, Spiritu sancto in Re-
1.Reg.16. gem credentis populi à Deo constitutus est. Hodie idẽ ille
Psal.44. Dauid Christus noster lorica se induit, hoc est, humanã naturã assumpsit, in qua contra Goliath, ipsum Satanam pu-
1.Reg.17. gnaret. Eia ergo exordiũ nostræ redemptionis deuotè nobiscũ recolamus, & apud omnes enũtiemus. Hoc igitur huius festiuitatis proprium est. Væ nobis, si tantis gratiarũ donis ingrati fuerimus inuenti, si tam lætã annuntiationẽ silentio præterierimus. Sit exemplo beata Virgo, qua mentis gratitudine hæ gratiæ suscipiendæ sint. Miratur illa primũ ab insueta & noua salutatione Angeli, indignam se tantæ gratiæ reputans. Post vero quàm benignitatem diuinæ voluntatis erga se vniuersámque hominum naturã intelligit, admirationi succedit gaudium, quod postea in pleni laudis prorumpit canticũ: Magnificat anima mea Dominũ, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctũ nomen eius. Nec tantùm respexit meã ancillæ suæ humilitatẽ, verũ etiam Israelẽ puerũ suũ suscepit, recordatus misericordiæ suæ, sicut loquutus est ad patres nostros Abrahã & semini eius in secula. Ecce ergo, quod licet solam virginẽ alloquitur Angelus, ipsum tamen quod loquitur, omnes etiam nos tangit. Eandẽ rationem aliud quoq; Euãgeliũ habet. Licet enim, ab initio eius orationis pro sua clarificatione oret, tamẽ mox addit orationẽ pro suis Apostolis & discipulis, imò etiã pro omnibus credentibus, vsque ad consummationẽ mundi, quibus nos etiã annumeramur. Primũ nos in manus Dei patris sui commẽ-
Ioan.17. dans, quod dicit: Pro eis rogo. Et hoc verbo sese mediatorẽ inter Deũ & hominẽ cõstituit. Pro eis rogo, quasi dicat: Hactenus multis quidẽ tuã, Pater, opem implorarunt, sed frustra. Neque enim vllius hominis oratio te placare potuit. Orauerunt

uerunt & Iudæorum Pontifices pro suo populo:sed quia & ipsi peccatores erant,iram & indignationem tuam perfectè auertere non poterant. At ego,qui in innocẽtia & sanctitate in cõspectu tuo appareo,ipse filius,quẽ nihil negãs semper exaudis,rogo te:atq; vt id facerẽ cõmodiùs,formã in me serui suscepi,in similitudinem factus, vt homo. Quia igitur ego à parte eorũ sto,mea causa impetrent quod propria dignitate non meruerant. Nõ pro mũdo rogo (addit) sed pro eis,quos dedisti mihi de mundo. Tui enim sunt. Ac his quidem verbis clarè indicat,non omnibus sine delectu hominibus suam orationẽ suámque passionem commodare,quẽadmodũ olim quoq; agni sanguis nemini præterquã Israëli profuit. Deinde etiã,qui sint innuit,qui tanto bono priuẽtur,imò qui seipsos illo spoliant:nempe mundi huius amatores. Quanquã illud bonũ à mundi amore debuit abripere. Tertiò,significat ijsdem verbis nõ paucos fore numero,quib. oratio & passio Christi nihil profutura sit,quando eos mundũ vocat. Postremò iis profutura dicit,quos Pater ab æterno prædestinauerit & elegerit,ipse verò vocauerit & iustificauerit:imò qui ad se conuersi,ipsi adhærent,qui & vita & moribus mundo esse dissimiles student. Nõ pro mũdo rogo,ait,sed pro iis quos de mũdo dedisti mihi. Tui em̃ sunt,intellige,non solũ creatione,verùm etiam ꝙ te agnoscunt,te quærunt,te honorificant. Nam creatione totus etiã mundus Dei est,sed non agnoscit eum,hos autem Christus de mundo non esse affirmans,tui sunt,inquit. Tu eos pater creasti,elegisti,mihique cõmendatos voluisti,& verbũ tuũ audiuerunt & susceperunt. Tui sunt: Quo etiam verbo nos quàm maximè Deo patri commendauit. Nec quicquam ita Deũ ad cõmiserationẽ mouet,quàm quòd ipsius sumus peculium. Vnde & sapiens dicit. Si peccauerimus,tui sumus, & si non peccauerimus,scimus,quoniam apud te sumus cõputati. Ecce igitur,pro quibus Christus orauit & passus est.

Heb.5. *Phil.2.* *Exod.12.* *Rom.8.* *Ioan.1.* *Sap.15.*

Nunc porro quid orauerit videamus. Inuenio autẽ quatuor pro quib. orauit:quæ etiam nostro bono impetrauit. Exauditus enim est pro sua reuerẽtia apud Deũ. Primũ est, quod dicit: Sancte pater,cõserua eos in nomine tuo. Est autẽ nomẽ Dei,verbũ eius,potestas & misericordia eius. Quẽadmodũ em̃ quęque res per propriũ sibi inditũ nomẽ agnoscitur:ita etiam Deus per verbũ suũ,per potentiam & miseri-

Heb.5.

cordiam suam agnoscitur. Orat ergo Christus, vt Deus pater in nomine suo, id est, per verbum suum per potentiam & misericordiam suam nos conseruet, non, ne quid externæ aduersitatis aduersum non insurgat. Nō oro, vt eos de mūdo tollas, quemadmodum Enoch & Heliam. Sunt enim adhuc mūdo necessarij, sed & munus eorum postulat, vt in toto mundo Euangelium meum prædicent. Tunc etiam non oro, vt omnis iam ab eis auferatur tentatio, persecutio, languor, mors, etsi quid eius generis aduersitatis est: sunt enim illa magni boni materia, & probationi & humilitati seruiunt. Sed hoc oro: Conserua eos à malo, hoc est, à peccato, ab infidelitate, à defectione: conserua eos in bono, ne resiliant: cōserua eos à malo, ne in aduersis succumbant, ne in tentationē incidant, ne dominetur eis peccatum. Conserua eos iam lapsos etiam, ne desperent, suppone illis manum tuam (vt Dauid ait) ne collidantur, sed surgant citiùs.

Gen.5. *4.Reg.2.* *Psal.36.*

Hoc ergo primum, quod Christus nostri causa orat: Deinde addit: Sanctifica eos in veritate. Sanctificare non vno modo significat in Scripturis. Est aliquando purificare, vt ad Mosen Deus ait: Sanctifica populū, id est, purifica. Est etiam segregare, aut diuinis ministeriis mancipare, vt Sanctifica mihi primogenitos fructus hominum & iumētorum, id est, segrega mihi. Aliquando etiam sanctitatem tribuere, sanctum facere. Sic Deus ad Israëlem: Ego Deus sanctificās vos, hoc est, qui vos sanctos, probos, & iustos efficio. atque secūdum hæc Christus hîc orat, vt Deus nos etiam atque etiam purificet à peccati in nobis inhærentibus maculis, imò ab ipso peccato, quod quotidiè perpetramus. Secundò, vt nos à mundo segreget, vt simus maneamúsq; vasa in honorem. Tertiò, vt per suum Spiritum sanctitatem corporis & animæ, hoc est, internè, externè corā Deo & mundo nobis largiatur & infundat. Propterea enim addit: In veritate. Aliàs enim falsa & conficta sanctitas est, quæ in facie coram hominibus pietatis formam habet, longè à corde posita.

Exod.19. *Exod.13.* *Exod.31.* *2.Tim.2.*

Tertiò, pro omnibus hominibus orat, vt sint vnum. Primò, ne quā deinceps sit diuersitas inter Iudæum & Græcū, sed ex duobus populis, vnus fiat. Secundò, vt simus vnanimes, in doctrina, in fide, in spiritu, & pietate omnimoda. Tertiò, vt vnum simus in charitate & vnanimitate, quæ sola fortes facit & inuincibiles, vt Salomon ait: Frater qui adiuuatur à fratre, est quasi ciuitas firma. Quartò, vt vnū corpus simus,

Prou.18.

pus simus,& quam quisque habet gratiam,in cōmune vtatur commodum,quemadmodum in naturalis corporis mēbris videmus fieri.Postremò orat,vt cum ipso simus in æternum.Pater,inquit,volo,vt ibi ego sum,illic sint & ipsi,quos mihi dedisti,vt videant claritatem meam,quam habui apud te priusquàm mundus fieret.Hoc ergo maximum est,quod Christus apud se in patria,in regno suo,in consolatione,lætitia,maiestate suos vult habere,quos secum constantes habuit in via, in exilio, in miseria, tribulatione , contumeliis & ignominia. Ecce hæc sunt,quæ Christus in sabbati huius Euangelio pro omnibus nobis orauit patrem,& exauditus est,vt Paulus ait.Et quis hac oratione non afficitur?Aut quid ipse Christus illa persona à Deo non obtineret ? Agè ergo in Christo fratre,si Christus eo modo orauit Patrē pro nobis,quid ab indignatione Dei timemus ? Si nos in ipsius Dei patris manus tradidit , si ipsius tutelæ commendauit, quæ nobis hostilitas nocebit?Si nos lætitiæ consortes vult esse in regno suo,quis impedire poterit?Ecce igitur tantorum bonorum & gaudiorum materiam ex vtroque huius diei Euangelio horire licebit.Quisque ergo piè Christianūs hæc sibi dicta arbitretur,& in his sese exerceat. Gratia Dei Opti.Maxi.cum omnibus nobis,Amen.

Ioan.17. *Luc.22.* *Heb.5.*

DECIMVS SERMO DICIT de cantionibus huius festi,deinde habet introductiunculam ad pasionem Christi.

FAcile est cuilibet,in hanc Euangelicam lectionem attendenti,quid sibi præsens velit festiuitas cognoscere, id quod oēs cū diligentia cogitare æquū est.Neq; em̄ vana res est,cogitare, quomodo nobis Adami posteritati, adhuc in extrema miseria positæ, primū vita salúsque apparuerit & obtigerit. Res planè eiusçemodi,quæ pro sua dignitate omnium mentibus infixa hæreat,pro qua etiā meritas laudes Deo dicimus.Multa autē ad cogitandum nostræ salutis exordium Scripturæ nos adhortantur dicta. Primum est Prophetica Isaiæ lectio,in qua Propheta exordium nostræ salutis annuntiat clarissimè.Ecce,inquit,virgo concipiet & pariet filium,& vocabit nomen eius Emanuel . Secundū est iam iam prælecta Euāgelij lectio,,in qua veluti ante oculos initium nostræ redemptionis depingitur . Tertium est

Isai.9. *Luc.1.*

antiphona hodie in Ecclesia decantata: Hæc est dies quam fecit dominus. Hodie tribulationẽ nostram aspexit Dominus, & redemptionem misit. Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina, Hodie Deus homo factus, & quod erat, permansit, & quod non erat, assumpsit. Ergo exordium nostræ redemptionis cum deuotione recolentes dicamus: Gloria tibi Domine, laus & honor in secula. In hac ergo antiphona quatuor Ecclesia exclamationibus vtitur, iis'que ex sacris Scripturis sumptis, vnde meritò nos adhortantur. Prima ex Psalmista desumpta est: Hæc est dies, quam fecit

Psal.117. Dominus, exultemus & lætemur in ea. His verbis Ecclesia nos in Psalmum ducit: insinuans quicquid ibi positum est, hodie sumpsisse initium. Est autem Psalmus ille vnus ex præcipuis illis, qui de regno Christi loquuntur. Vnde & Dauid ipse post longam diuinæ miserationis commendationem ad ipsum Christum conuertitur, dicens: O Domine saluum me fac. O Domine benè prosperare: Benedictus qui venit in nomine Domini: Deus meus es tu, & cõfitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te. Secunda exclamatio de-

Exod.3. sumpta est ex secundo Pentateuchi. Hodie, inquit Deus, vidi afflictionem populi mei in Aegypto. Quibus profectò admonemur, non minorem fuisse afflictionem humani generis, priusquàm veniret Christus in mundum quàm illa, qua afflicti erant Isaelitæ in Aegypto. Subditi enim erant Tyranno immanissimo, quo sine omni misericordia vexabantur & persequebantur. Talem nos quoque sustinuimus, imò & immitiorem. Ille enim corpus tantũ vexabat & torquebat: noster verò animam simul & corpus nostrum perdere studebat. Quemadmodum ergo illis felix erat dies, in qua ad liberandum eos ex Aegypto Mosen misit, ita nobis etiam sperata dies fuit, qua nostras miserias Deus respiciẽs, filium demisit vnigenitum. Hoc ergo inculcatur hodie, vt gratiores simus. Nam si quis præterita mala sua, vt carceres, infirmitates, egestatem & alia memoria recollegerit: multò se gratiorem erga redemptorem suum exhibebit.

Tertia exclamatio ex primo Pentateuchi desumpta est.

Gen.3. Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina. Quo lapsus primorum parentum admonemur. Et hoc partim eo, vt videamus non esse Deum peccati nostri causam: Fœmina, inquit, mortem intulit, & homo suæ ipse damnationis causa & origo fuit. Tentare enim Satan potuit,

cogere

cogere non potuit. Tentauit & Deus hominem, non vt caderet, sed vt probaretur. Vnde ipsum illud mandatum latum fuit, cum denuntiatione periculi. Quin ita eum suæ gratiæ donis muniit, vt facilè quibusuis tentationibus potuisset resistere. Et in quem homo culpam reiicere potuit, præter in se vnum? Huc ergo pertinet quod Paulus ait: Adam non fuit seductus, sed mulier seducta erat in præuaricatione. Quasi diceret: Adam non ignoranter, sed volens peccauit, à nemine in hoc impulsus, sed propria peruersitate motus, vt verum sit propheticum illud dictum: Perditio tua ex te Israël, salus autem tua ego sum. Deinde etiam hæc festiuitas nostri nos lapsus admonet, vt consideremus quid nobis præ omnibus aliis creaturis fecerit: nempè quod hominem etiam post lapsum & execrandam inobedientiam non penitus à se abiecit, sed piè quod fractum erat, instaurauit, imò statim post lapsum diuini sui auxilij opem promisit: quam nulli prętereà creaturæ exhibuit. Fuit quidem Lucifer nobilissima Dei creatura, sed quia semel à Deo auersus, irreuocabili sententia in æternam damnationem præcipitatus, sine vlla spe recuperandæ salutis. Hinc ergo videmus, quantum Deo & patri nostro debeamus, qui miseris nobis terræ vermiculis ea exhibuit, quæ nec supremę creaturæ ostendit, imò & recusauit. Quid verò exhibuisse olim dico? etiamnum exhibet hodie. Quoties enim Deum offendamus nouimus omnes, nihilominus tamen nos ad se vocat, dicens: Cõuertere ad me, & suscipiam te. Et iterum: Si peccata vestra fuerint rubicunda, erunt vt nix alba: & si erunt rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Huius ergo lapsus admonemur, per primi parentis lapsum. Quare autem festos dies non celebrabimus? cur Deo gratias non agemus, qui tantum benignitatis suæ copiam in nos effudit? Postremò etiam ideo huius lapsus admonemur, vt agnoscamus quomodo Deus non modò gratia sua, verùm etiam sapientia in instaurando homine vsus sit. Quemadmodum serpens ille etiam non solùm malitia & odio, verùm etiam dolo, vt hominem falleret, vsus est.

1. Timot. 2.

Osee 13.

Hiere. 33.

Esa. 1.

Fuit tamen Dei honos palàm, declarans se non minus sua sapientia posse quod lapsum erigere, quàm diabolum suis artibus quod integrum erat posse infringere. Iisdem igitur Deus vsus est mediis in recuperando homine, quibus antè diabolus in illo vsus erat fallendo. Inuenerat diabolus angelum nequam, qui suam ad hominem legationem expediret.

Gen.3. ret. Inuenerat serpentem, qui seruiebat, inuenerat mulierem quæ fidem habebat dicenti. Contrà, Deus bonũ Angelum inueniebat, qui sanctum Spiritũ mediatorẽ annũtiabat. Inueniebat virginem Mariam, quæ in suã voluntatẽ consentiebat. Iam verò si Gabrielem diabolo, sanctum Spiritum serpenti, Mariam Euæ contuleris: videbis non minus Deum vsum fuisse sapientia, quàm diabolum vsum fraude. Horum ergo omnium nos tertia hæc admonet exclamatio: Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina. Quarta & præcipua exclamatio est: Hodie Deus homo factus. Hæc ex hodiernæ diei desumpta est Euangelio, in quo dicitur: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Vides ergo quæ hodie facta sint magnalia. Quid ergo restat nisi vt redemptionis nostræ exordium deuotè recolamus, erumpamus & exclamemus, Gloria tibi Domine.

Ecce hoc modo isthæc antiphona docet, quid præsens a nobis exigat solennitas, ita planè, vt non sit necesse aliunde quid addere. Quod si cui placet suam exercere deuotionem, sumat sibi hoc Euangelium, singula verba examinet, & miram haud dubiè percipiet in eis dulcedinem. Atque vtinam tempus sineret, quasi superfluum etiam de Euangelio aliquid dicere: Sed cogor ad alia me conuertere. Adest in propinquo passionis redemptoris nostri Christi tempus, quod silentio transgredi nec possum, nec debeo. Vt enim de hoc
Psal.117. festo verè dicere possum: Hæc est dies quam fecit Dominus,
2.Corint.6. ita etiam de sequenti hebdomada dicere licebit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

Deus Optimus Maximus sua gratia donet ita hanc festiuitatem cæterósque dies passionis Christi peragamus, vt ad Dei laudem, nostram conducat laudem, Amen.

SEQVI

SEQVITVR IN PASSIONEM DOMINI

PRAEFATIO.

HVCVSQVE per totius Quadragesimę tempus ad pœnitentiam qua potui diligentia vos adhortatus sum his verbis, quibus ipse Christus in prædicationis suæ vsus fuit exordio: Pœnitentiam agite, & credite Euangelio. *Mar. 1.* Nunc porro ita temporis postulante decursu hoc etiam admoneo, vt passionem Domini & seruatoris nostri Iesu Christi cogitemus sedulò, & nosmet ad sacrosancti Sacramenti corporis & sanguinis eiusdem Christi communionem præparemus Vtrunque autem iisdem verbis, quibus hucusque vsus sum, faciendum puto. Neque enim vel ad cogitandam passionem Domini, vel ad sumendum sacramentum illud minus conueniunt, quàm ad pœnitentiam suscipiendam commodarunt. Quemadmodum enim nemo peccatorum remissionem sine pœnitentia consequitur & fide: ita nec passionem Domini verè cogitare poterimus, nec Sacramentum corporis & sanguinis Domini dignè sumere: nisi pœnitentiam simul & fidem eò adferamus, id quod initio passionis Christi placet ostendere. Sit ergo initium: Pœnitentiam agite, & credite Euangelio. Si cum vtilitate passionem placet audire Domini: hæc duo pœnitentiam, inquam, & fidem habeatis necesse est. Hoc est: vt vtroque oculo aperto in passionem Domini respiciatis necesse est, haud secus id, quàm in speculum & nostræ nimium, hei, nimium diræ miseriæ, & diuinæ pietatis misericordiæ. Ita planè vt vno oculo nos respiciamus ipsos, & ex passione Domini discamus quæ nostra natura fuerit, & quid meriti. Altero verò in Deum & Christum respiciamus, & ex eadem passione discamus quid confidenter à Deo sperare debeamus. His oculis si quis rectę vsus fuerit, magnam vtilitatem ex passione Christi reportauerit. Verùm huc præcipuè fides requiritur. Accedentem enim ad Deum oportet credere. *Hebr. 11.* Imò qui ad passionem Domini accedit, necesse est credat non solùm nudam historiam, verùm etiam totum illud quod de ea passione Scriptura testatur, Sed de nulla alia re tanta & tam sublimia Scriptura, atq; de passione Christi loquitur. Quid hoc sit quęris? Primò, clarissimè confirmant & testantur quatuor Euangelistæ,

listæ, imò & Paulus & Isaias, Christum passum esse. Secundò, palam Scriptura testatur, quòd nostri causa passus sit.
Rom.4. Christus, inquit Paulus, pro nobis in mortē est traditus. Et:
Gal.1. Tradidit semetipsum pro peccatis nostris. Et iterum: Deus
2.Cor.5. eum qui non nouerat peccatum, pro nobis fecit peccatum, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo. Et ipse Christus in
Esa.43 Propheta: Seruire me fecisti (ad populum loquitur omnem) in peccatis tuis præbuisti mihi laborē in iniquitatibus tuis.
Psal.68. Et in Psalmis: Quæ non rapui, exolui. Tertio, testatur Scri-
Luc.24. ptura, quòd oportuerit Christum pati, quòd nemo alius auxilio nobis esse potuit, non angelus, non homo, non creatura, nulla lex, nulla victima. Huc ergo pertinet, quod in
Esa.51. Isaia de Ierusalem scriptum est, Bibisti de manu Domini calicem iræ eius. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis eius, quos genuit, & non est qui apprehendat manu eius ex
1.Reg.17. omnibus filiis quos enutriuit. Huc etiam figura Gigantis illius, quem nemo nisi Dauid prostrare potuit. Huc Propheti-
Esa.42. cus Isaiæ sermo. Hæc dicit Dominus, redemptor tuus. Ego
Esa.43. ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & vsque in
Esa.45. sempiternum non recordabor iniustitię tuę. Et iterum: Ego Dominus, & non est alius præter me. Id quod non ignora-
Hiere.17. bat Hieremias, ideóque exclamat, O Domine sana me, & sanabor: adiuua me, & saluus ero, quoniam laus mea & gloria
Ioan.8. mea tu es. Vnde & ipse Christus ait, Si filius vos liberat, verè liberi eritis. Quartò etiam Scripturæ testimonio, ipse
Ioan.3. Deus filium suum in mundum tradidisse perhibetur. Sic Deus dilexit mundum, vt filiū daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam.
Ioan.14. Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus
Rom.8. tradidit illum. Et Christus ipse: Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps huius mundi, & in me nō habet quicquam: sed vt cognoscat mundus, quia ego diligo Pa-
Ioan.18. trem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Et: An
Ioan.19. non bibam calicem, quem dedit mihi Pater? Et iterum: Non haberes in me potestatem vllam, nisi datum esset tibi desuper. Quintò, Scriptura attestatur, quòd salus nostra ex ipsa
Ephes.1. Christi passione prouenerit. Per ipsum habemus, inquit Paulus redemptionem, per sanguinem ipsius, remissionē pecca-
Hebr.9. torum, secundū diuitias gratiæ suæ. Et iterū: Sanguis Christi emundat cōscientias nostras ab operibus mortuis, ad ser-
Apoc.1. uiendū Deo viuenti. Et: Christus lauit nos à peccatis nostris in san

in sanguine suo, & fecit nos Reges, & Sacerdotes Deo & Patri suo. Sextò, Petrus testatur quòd passio Christi nobis in exemplum sit facta. Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: Et iterũ: Quando igitur Christus passus est in carne pro nobis, vos quoque iuxta eandem cogitationem armemini. Et Paulus: Per patientiam curramus in proposito nobis certamine, respicientes ad fidei ducem & cõsummatorem Iesum, qui pro proposito sibi gaudio pertulit crucem, ignominia contempta, & ad dexterã throni Dei consedit. Et ipse Christus: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur. Hæc ergo hísque similia Scriptura de passione Domini testatur. Vnde quid de eadem credendum, & quod passionem Domini cogitanti fides necessaria sit, facilè videmus: Quare pœnitentiam agite, & credite Euangelio. Credite quòd Christus verè passus sit, hoc enim admirationem simul & intentionem admodum necessariam pariet. Non enim negligenter & interna sine deuotione quadam passio Christi audienda est. Secundò, sine vlla hæsitatione credẽdum, nostri causa Christum passum. Hinc ineffabilem ipsius charitatem in nos considerabimus, & quid cõtrà præstandum intelligemus. Postea verò quàm execranda res sit peccatum, vt quæ Dei filium cruci affixerit, agnoscemus. Tertiò, credendum est necesse fuisse, vt Christus pateretur, & quòd oportuerit ita fieri. Hinc magnitudinem & grauitatem peccati nostri considerabimus: hinc timor, contritio, lacrymæ, & maior prouidentia aduersus ingruens peccatum nascetur. Quartò, Christum pro voluntate Dei passum, credendum est. Et hinc quoque immensam Dei erga nos misericordiam videbimus. Quintò credendum est, quòd Christi passione salus, ipsáque vita æterna data sit. Atq; hinc cõscientiæ nostræ aduersum desperationem confirmabuntur. Ipse enim Christus in sua passione omnibus loquitur: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, ego reficiam vos. Et iterum: Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & vsque in sempiternũ nõ recordabor iniustitiæ tuæ. Ac sextò quidem & postremò, quòd Christus nobis in exemplum passus sit, credendum est. Discamus ergo ex his Deo primum quid sit præstandum, deinde etiam quomodo pati & sufferre debeamus. In summa ex passione Christi discamus humilita-

1. Pet. 2.
1. Pet. 4.
Hebr. 12.
Matth. 16.
Matth. 11.
Esa. 43.

militatem, obedientiam & charitatem. Discamus cum tolerantia sufferre pericula & aduersitates, tum etiam antidotum sume tibi & consolationes contra ingruentes tribulationes. Credite ergo Euangelio, & cum fructu passionem audietis Christi.

IN DIE SANCTORVM PHILIPPI ET IACOBI APOSTOLORVM EVANG. IOAN. XIIII.

ET ait discipulis suis: Nõ turbetur cor vestrum. Creditis in Deum? & in me credite. In domo Patris mei, mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. & si abiero, & præparauero vobis locum, iterũ venio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. & quò ego vado, scitis, & viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis, & quomodò possumus viam scire? Dicit ei Iesus: Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me. Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis Patrem? Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quia ego ad Patrem vado, & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.

EODEM FESTO EPISTOLA SAPIEN. V. CAP.

STabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum, videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, pœnitentiam agentes & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

SERMO PRIMVS.

SI quis ignoraret quæ Apostolorum apud Deũ æstimatio sit, quid nos de ipsis credere æquum sit, tum quæ eorundem dignitas, quæ maiestas, quæ beatitudo: hoc vnum si legeret Euangeliũ, facilè consideraret. In eo enim tanta dicendi suauitate, tam blandis verbis loquitur Christus, vt mirũ sit, si non omnes cũ Regina Saba non iam ad Salomonẽ, sed ad ipsum Regũ Principẽ Christũ cum admiratione dixerimus: Beati viri tui, & beati serui tui, ij, qui stant coram te semper, & audiũt sapientiam tuã. Si, inquam, cũ diligentia hanc Euãgelij lectionem cogitauerimus, verè dixisse Ieremiã Prophetam inueniemus. Bonus est Dominus, inquit ille, omnibus sperantibus in eum, animæ quærenti eum. Vis autem quæ Apostolorum sit dignitas scire? Cuius ipsi sint Apostoli cogita: Vis quæ ipsorũ priuilegia sint discere? Quid præsenti illis lectione tribuatur, animaduerte, ipsa nimirum Domini verba perpende. Non turbetur cor vestrũ neque formidet. Creditis in Deũ? & in me credite. Et quo vado, scitis, & viã scitis. Sic porrò maiestatem ipsorum ex eiusdẽ Domini verbis colligere licet. Qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Et quicquid petieritis Patrẽ in nomine meo, hoc faciam. Sed & beatitudinem eorum cognoscimus, quod ait: Accipiã vos ad meipsum, vt vbi ego sum & vos sitis. Et quomodo conuenientius eorum vel dignitas, vel maiestas, vel beatitudo quàm hoc Euãgelio ostenditur? Ea ergo propter in Apostolorum festis illo vtimur in

Thren 3.

Quæ Apostolorũ dignitas sit.

Quæ ipsorũ maiestas.

Quæ beatitudo.

Ecclesia,vt si cui minus satisfecerint vitæ eorũ historiæ hinc hauriat,quod piè,dignóque cũ fructu secũ cogitet. Quanquã & priuatæ Apostolorum historiæ minimè sint respuendę,vt quæ multa & egregia de ipsis,planéq; eiuscemodi testantur, quibus non immeritò ad amandũ & suspiciendũ eos,tanquã summi Dei eximios amicos, cõmoueremur. Nec hoc solùm, verùm etiã vt sermones prædicationésq; ipsorum diligentius audiamus, vt à Deo Legatos eos studiosius sequamur,vt da-

1. Cor. tos nobis duces ad præcedendũ in via salutis. Et denique, vt

Luc. 6. & 10. beatitudinẽ ipsorum,quos toties Dominus beatos ꝓnuntiauit,appetamus. His meditationibus præsens occasionem ministrat lectio:imò verò dextrè,vt æquum est,examinata ostendit, vnde tam illuminatum diuinarũ rerũ intellectum,tantã in omni pietate sedulitatẽ,támq; admirandam in persecutionibus patientiam conceperint Apostoli:in quibus omnibus cùm excellentes,tum etiam laudatissimi fuerunt.nec mirùm. quando doctori tam fido tam cupidas ac diligẽtes aures præbuêre, eáq; vt verba vitæ æternæ animis reposuère.Facilè autem considerare licet, nihil in hoc Euangelio à Christo præ-

Ioan. 6. termissum esse, quod fidũ doctorem deceat, maximè earum

Doctrina Christi perfecta. rerũ quæ Christianismus noster exigit, vt doctrinæ puritatem,vitæ pietatem,& in persecutione constantẽ patientiam. Hæc enim omnia Christus quam perfectissimè tradit. Princi-

Ioan. 14. piò enim ipsam Christianę Philosophię summã vno verbo cõplectitur, cùm ait:Ego sum via,veritas,& vita. Nemo venit ad patrem,nisi per me.Quo verbo,inquã,ipsa Christianæ ac Euangelicæ doctrinæ summa cõprehensa est. Ipsum enim se atq; adeò solũ nostræ salutis principium,mediũ finémq; apertè pronuntiat.Id quod ita esse,multa demonstratione non eget.Est enim salutis nostræ principium,à peccato ad iustitiã, ex ira Dei in ipsius transire gratiam:mediũ, veritatem agnoscere:finis, vitam æternã apprehendere. Quæ quidem omnia per vnum Christum gratia adiuti consequimur,qui vnum & essentiale verbum Dei, apprehensus ad Deũ ipsum, hoc est,à peccato ad iustitiam,à mendacio & errore ad veritatẽ, a morte tandem ad vitã,à damnatione ad salutẽ ducit.Pręter Christũ enim quicquid vsquã est licet peccatũ nõ sit,tamẽ ad salutem nõ sufficit.Propriè ergo ipse dixit:Ego sum via,veritas.& vita.Via incipientium,veritas proficientiũ, vita sum ego perfectorũ. Sũ via quæ ducit,veritas quæ lucet,vita quæ nutrit.

Via ego sum vitæ, veritas doctrinæ, vitáq; salutis æternæ. Via ego sum exéplo, veritas ꝓmissione, vita remuneratione. Via sum ego, quæ non seducit: veritas, quæ non fallit, finem non habens vita. Ego via, quæ credentẽ duco: ego veritas, quæ cõfidentem me veracem facio: vita ego, quæ credentẽ & confitentem me saluo. Et quid multa? Nemo venit ad Patrẽ nisi per me. Hæc summa Christianæ philosophiæ est. Christus enim fundamentũ est, in quo suꝑædificandũ est. Christus lapis angularis est, qui nos in spirituali structura conseruat. Et quidẽ in nullo alio salus, nec vllum aliud nomẽ datũ sub cælo hominibus, in quo saluari possimus. Hic est, inquit Pater, filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacuit: ipsum audite. An non hoc est totã Christianæ summã breuibus comprehendere? Simili cõpendio hic Christianæ vitæ summam perstringit, dicens: Quò ego vado scitis, & viã scitis: ac si dicat, Quòd ad Patrẽ ego vadã, & ad regnũ sempiternũ properem, scitis. Vidistis exẽplum meũ: ꝙ si salutẽ vultis, sequimini. Qui enim me sequitur, in tenebris non ambulat. Hoc verò dicere, summã Christianæ vitæ cõplecti est: vt nõ quæ super terrã, sed quæ sursum in cælo sunt, quæramus, vbi Christus est in dextra Dei sedẽs. Tũ vt eadẽ via, qua Christus præcessit, nos sequamur. In his eñ duobus vniuersa Christianorũ vita consistit. Hoc ergo secundũ, quod Christus hic docet. Iam tertiò tollerantiam in aduersis suadet. Et hac parte pluribus vtitur, quandoquidẽ carni nihil insuauius, imò nec difficilius quicquam videtur, ꝙ patienter aduersa perferre. diuersis igitur cõsolationibus hic nos erigit. Primũ cùm ait: Creditis in Deũ? & in me credite. Vt enim nulla deum potestas aut vis deiicit, ita nec me nec meos in me credentes vlla franget aduersitas, Non ergo cruce aut tentatione inuadente deseri vos a Deo arbitremini: ecce enim ipse ego crucem baiulo, filius ille dilectus Dei nihilominus permanens. Hoc solũ cauete, ne quis vestrum tanquã homicidi, aut malefici conuictus patiatur. Si verò præter meritum vestrũ quid aut propter iustitiam patimini, beati estis. In Deũ ergo creditis? & in me credite. Deum munificum & beneuolũ patrem habetis, talem me quoq; habetis, nequid addubitetis. Agite ergo cũ Paulo gloriantes dicamus: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus est qui iustificat, qui est condẽnet? Christus est qui etiam interpellat pro nobis, quis accusabit aduersus nos? Secundum quo nos con-

1. Cor. 3. *Matth. 21.* *Act. 4.* *Matth. 17.* *Ioan. 8.* *Col. 3.* *1. Pet. 4.* *Rom. 8.*

solatur, est quod ait: In domo patris mei, mansiones multæ
Luc.11. sunt: ac si diceret, Ne persecutionem formidetis: pro vita
Rom.8. æterna certamen subitis. Complacuit patri vestro, dare vo-
2. Cor.4. bis regnum suum. Et non sunt condignæ passiones huius vitæ, si conferantur ad illius regni gloriam. Tum & momentanea huius temporis est tribulatio: parat sempiternam & omni comparatione maiorem gloriam. Non est ergo quod desperetis. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, vbi a-
Matth.15. bundè omnia vobis refundentur, vobis, in quam, quibus re-
Ephe.1. gnum illud paternum iam inde ab origine mundi præparatum est: quique ad illud ab æterno prædestinati estis. Nihil
Ioan.10. igitur vobis timendum est. Nemo enim vos de manu Patris mei potest rapere. Iam verò quo tertio nos consolatur, est: Iterum veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. An non ingens hæc consolatio est? Cui non absimile est quod in Isaia Dominus loquitur: Ad
Isa.54. punctum, & in momento dereliqui te, & in magnis miserationibus congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hoc modo & hic loquitur: Accipiã vos ad me ipsum: hic in gratiam & tutelam meam, illic in ęternam gloriam. Ita planè vt confidenter cum Paulo liceat dicere: Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus. Quòd si cum Christo sumus, quod nos malum solicitabit? quod bonum desiderabimus? imò quid boni sine Christo, aut quid omnino mali cum Christo erit? Quartò quo nos afflictos consolatur est: Qui credit in me: opera quę ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quibus sane verbis ineffabilis virtus ac maiestas fidei describitur: fidei, nimirum, quæ omnibus for-
1. Ioan.5. tior, mũdo, morte, ipsóque adeò Diabolo deuicto, se ex om-
Marc.17. ni persecutionum genere eripit: Christo attestante, cùm ait
Matth.21. omnia possibilia esse credenti. Sicut & alibi discipulis loquitur: Si habueritis fidem, dicetis huic monti, tollere & mittere in mare, & fiet. Vnde & Paulus constantissimè lo-
Phil.4. quitur: Omnia possum in eo qui me confortat. Et: In his o-
Rom.8. mnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Et quid mirum, si tam multa ac tantá credenti in Christum possibilia sint? Per fidem enim Christo vnimur & incorporamur. Vnitus Christo Spiritum ipsius concipit, qui omnipotens est ipse, & hominem, in quo est, fortem ac potentem facit.

cit. Id quod clarè in Apostolis videre est, quos idem ille Spiritus tam fortes atque magnanimos effecit, vt gaudentes à Iudæorum concilio discederent, ac pro voluptate ducerent, pro nomine Iesu contumeliam pati. Eadem fortitudine & Martyres fuère induti, qui in maximis etiam ac vehementissimis cruciatibus, præter laudem & gratiarum actiones vix quicquam sonabant. Nimirum hoc illud est, quod Dauid cecinit: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, Domine, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Cùm ergo tantum fortitudinis robur in se credentibus promittit Deus, nemo fidelis à persecutionis facie timeat. Postremò & quintam consolationem addit, dicens: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Et quæ homini in angustiis posito validior esse queat consolatio? Scire preces suas exaudiri, nec vlla se omnino petitione frustrarier? Ex quibus omnibus considerare licet, quanta cum diligentia Christus docuerit, quàm nihil quod ad spiritualem & æternam salutem nostram facit, prætermiserit. Vnde non immeritò in Ioele Iustitiæ doctor dicitur. Pari ergo diligentia ipsum Apostoli audiuère, ab eius ore, tanquam à Deo dati doctoris, pendentes, sicubi minus dicta perciperent, interrogauère. Vt hic in Thoma prmùm, deinde etiam in Philippo videre est. Et quid miramur eos in omni spirituali sapientia, scientia & cognitione tantum profecisse? Ecce quomodo planum fit, par illud Apostolorum Philippum & Iacobum edoctos fuisse tribus iis partibus, quarum memini: nec nouisse solùm quid credendum, quomodo viuendum, quo affectu in persecutionibus perstandum sit, verùm etiam eadem alios docuisse. Iacobus quidem id præstitit Hierosolymis, vbi primus Episcopatum tenebat: Philippus verò in Syriæ & Asiæ partibus. Vterque piè vixit, hic inter Gentes, ille in Iudæis: vterque fortissimè succubuit, cùm hic præcipitatur à Templo, ille crucis ignominiam sustinet. Et hæc illa sunt, quæ credentes hodie admiramur atq; prædicamus: laudanda profectò, & pro meritis extollenda. Verùm quò excellentior eorum laus est, eò pudor noster maior est, qui eodem licet, quo ipsi docemur magistro, nihil tamē proficimus. Inuenias enim, qui ne norint quidem ad religionem pertinentia: & si qui norunt, quod norunt faciunt minimè. Norunt alij (concedam)

Psal. 93. Ioel. 2.

& faciunt quod æquum & iustũ iudicant:sed hi tum in persecutione infirmi tolerantiæ atque fortitudinis laborãt penuria. Minima pars restat, quæ quid credere, quomodo viuere, qua æquanimitate aduersa perferre deceat, norint. Eò igitur diligentius hoc Euãgelium cogitemus, eò etiam studiosius horum duorum exempla imitemur. Nam si porrò in ignorãtia perrexerimus, à Deo ipsi ignorabimur. Et qui voluntatem Domini sui nouit, non autem fecerit, vapulabit plagis multis. Gratia Dei nobiscum, Amen.

1. Cor. 14.
Luc. 12.

SECVNDVS SERMO

EVangelium hoc non solùm duorum Apostolorũ, Philippi, inquam, & Iacobi festiuitati, verùm etiam hisce nostris Paschæ solenniis conuenit. Primùm enim nouissimi illius sermonis Christi quo ad Apostolos vsus est, nõ infima pars est. Deinde à capite vsque ad calcem lætis personat vocibus, quibus libenter, nec incongruè iis solenniis vti cõsueuimus. Postremò peculiaris in eo quædam Philippi Apostoli fit mentio. Vndè singulari quadam prudentia antiquitus in hanc illud festiuitatem ordinatum esse intelligimus. Simul enim hæc tria proponuntur. Si quem ergo vel de Apostolorum dignitate in genere, vel de Philippo priuatim, vel denique lætum & magnæ illi solẽnitati dignum sermonem audire iuuat: hoc ipsum in manus sumat Euãgelium, & triplici dignam desiderio delectationem sentiet. De Apostolorum dignitate alibi dixi, quando eorum in Ecclesia frequens habetur memoria. Scriptura enim vbique eorum honorificam mentionem facit. Apostolos siue Dei legatos vocat, & pastores, & patres, & principes, & iudices, & dispensatores mysteriorum Dei. Et hæ quidem egregiæ atque honorificæ appellationes sunt. Est tamen vnicum quid in hoc Euangelio, quod omnia cætera excellit, nempe quòd amici Christi intimi fuerint ac sint modò: & tales, quibus cùm arcana sua omnia manifestauit, tum seipsum etiam impertiit. Et hæc maxima hominis dignitas, excellẽs omnia alia. Fallere enim possunt reliqua nomina, cũ impiis etiam sunt obuia. Vt in proditore Iuda, in Caipha, Pilato & aliis videre est. Iudas enim Apostolus, Caiphas pastor, Pilatus iudex erant: nihilominus tamen Dei hostes, atque maledictionis mancipia fuerunt. Dei autem amicitia nõ fallit: neque enim in impium aliquem potest cadere. In Apostolos igitur, vt amicos

Matt. 16. 19.
Psal. 44.
1. Cor. 4.
Amicitia christi, dignitas Apostolorum maxima.

amicos Dei hodie respice: quæ dignitas quisque honos sit, Dei amicum esse, cogita. Vide vt tanquam Dei amicos existimes, ac reuerere eos, atque imprimis hoc age, vt ipse quoque amicus Christi sis atque permaneas. Id quod fiet si ipsi arctissimè per fidem cõiunctus, strenuè sequaris. Et hoc iam primò circa Apostolos cogitandum venit in genere. De Philippo priuatim innuitur, quod subito præter omniũ expectationem dicit: Domine, ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Magni hæc ponderis quæstio. At nunc dicere, quo animo hæc Philippus quæsierit, supersedeo, eò quòd in Ioannem abundè satis hac de re conscripserim. Nunc verò id dico, nullam in hoc orbe meliorem esse orationem, quàm qua Christum precamur, vt Patrẽ nobis ostendat. Et tamen nihil rarius hac petitione auditur. Multi quidem vt pacem, vt sanitatem, vt diuitias largiatur orant: sed vt Patrem nobis ostendat, perpauci. Ita peruersè omnia agimus, & quod postremò debuimus, primo loco dignamur: quod primum merebatur, totum obliuioni tradimus. At Philippus ordine procedit digno, qui cùm temporaneum quid potuisset petere, æternum & spirituale cogitat: Domine, inquit, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Hunc tu quoque precandi modum imitare, & in nullo deficies. Fons enim omnis boni Deus est, quem qui videt & agnoscit, quicquid vsquam boni est, possidet. Per ipsum em̃, & in ipso sunt omnia. Hoc iam secundum est huius Euangelij membrum. Deinde, quòd ad Paschæ solennitatem attinet, peculiare quid considerãdum hoc Euãgelium offert, cùm effectus illos lætæ resurrectionis Christi indicat. In his autẽ primus est, pax & gaudium. Propterea credentibus suis ait: Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Creditis in Deum? & in me credite. Secundus est, futuræ salutis spes. Propterea ait: Quò ego vado scitis, & viam scitis. Quartus est, cœlestis auxilij præsentia. Propterea ait: Ego sum via, veritas, & vita. Quintus, amicitia cũ Deo est. Propterea ait: Qui videt me, videt & Patrem meum. Sextus est, virtus in afflictione & cruce. Propterea ait: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Sextus est, exauditio precũ. Propterea ait: Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Hos omnes fructus sua Christus passione nobis meruit, suáque resurrectione cõtulit. cur ergo miramur omniũ credentium in his diebus gaudium? Vtinam autem hæc di-

Ioan.16.
Ioan.14.
Rom.11.
Resurrectionis fructus.
Ioan.14.

gnè cogitaremus, profectò & alacriores in labore, & æquanimiores persisteremus in afflictione. Id quod cùm in his duobus, tum etiam in omnibus Apostolis videmus, qui ideo gaudentes exultarunt, quòd pro nomine Christi contumeliam pati, essent digni habiti. Et hæc in genere de hac festiuitate atque hoc ipso Euangelio dixisse sufficiat. Illud nunc porrò quod sermonis huius exordio dictum est, altius inuestigemus. Permultum enim commodi adferet. Principio, cùm non eadem morborum causa est, non vna eadémq; medicina medetur omnibus, ipsa experientia docente. Sua quisque medicamenta requirit morbus. Idem autẽ de ægrotationibus animorum dicere licet, in quibus inordinatum gaudium & lætitia annumeratur, cõfidentia, inquam, & pusillanimitas, Aegrotationes nimirum planè contrariæ, eáque propter vna aliqua medela curari nequeunt. Dissolutis enim & insolentibus amara & tristia propinanda sunt, vt est humana imbecillitas, & peccatum, & mors, & Dei iudicium. Deiectis verò & humilibus mitiora & suauia porrigenda sunt, quibus erigantur, ne in desperationum barathrum incidant. Id ipsum enim & Salomon monens, date, inquit, siceram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. Quomodo ipse etiam Christus, verus animarum medicus, Iudæis quidem nimium sibi confidentibus & tumidis, tristia denuntiauit, quòd excæcati, à Deo derelicti, à regno Dei exclusi, adhuc etiam in mundi partes disperdendi forent: discipulis verò & electis suis vt humilibus ac pusillanimibus, læta atque Euangelica prædicauit. Id quod cùm alibi, tum hîc etiam considerare licet, maximè quod ait: in domo Patris mei mansiones multæ sunt. tria nimirum innuens cognitu pernecessaria. Primò, quæ huius vitæ sit miseria: deinde, quò anhelãdum: ac tertiò, qua via pergẽdum sit. Et hæc ipsa plenissimè in his duobus Philippo atque Iacobo Apostolis videmus. Primò igitur miseriam huius vitæ insinuat, cùm ait, in Patris sui domo mansiones plures esse. Nempe hoc vult dicere: In terreno hoc incolatu firma sedes nulla est, non manens locus: nihil certum, aut stabile. An autem nõ est misera, sine vlla stabilitate vita? Nulla id eget demõstratione, quando ipsi videmus, ac quotidiè, quæ sit omniũ rerum, etiã quæ sit spiritualiũ hîc vicissitudo, experimur. Quis enim tã sanctus aut perfectus est, qui

Acto.5.

Diuersitas morborum, diuersitatẽ medelæ exigit.

Prou.31.

Matt.21.

Luc.19.

Heb.13.

est,qui certò sciat,se non aliquando casurũ? Et quid nobis tribuimus?Quid in operibus quæ fecimus nos,confidimus? Infirmum fundamentum est,ruinosa commoratio est,cum Pharisæo illo dicere,non esse nos:sicut cæteri sunt,sanctiores purioresque omnibus aliis velle videri,diuites nulliúsq; egentes,cum re vera miseri simus. Nam quod in nobis est bonum,admodum vile,perexiguúmq; est:& (is nisi conseruet in nobis,qui dedit) citò perditur.Ne igitur securum te dixeris,quando non in mansione,sed in tugurio moraris: magis verò qui fide stas,Paulo monitore,ne fortè cadas,time:& illi soli innitere,qui solus refugium nostrum & susceptor est omnium.Ille conseruare stantes,ille potest erigere lapsos.Si quando igitur tentationum procellas imminẽtes præuideris,huc accurrere,huius refugij auxilia quærito:sin verò illa iam obruit te,si deiecit,si labi fecit:idem facito,huc suppetias petitum aduola.Hoc ipso enim pij ab impiis differunt.Vterque iustus & iniquus labitur,prostratur,cadit:hic surgere non curat.Aut enim peccato excusationem prætendit,aut pertinax frontem perfricat,nec Deũ veritus nec hominem.Ille verò etsi ceciderit,non tamẽ collidetur:quia Dominus supponit manum suam,vt etiam ipsa peccata ipséque lapsus illi cooperentur in bonum. Humiliatur enim lapsus,ac magis timet.Sic Dauid de seipso loquens ait:Impulsus euersus sum vt caderem,inquit,& Dominus suscepit me.Ex his ergo omnibus manifestũ fit,nihil in terris firmum esse,nihil stabile.Verumenimuero in domo Patris mei,inquit Christus,mansiones multæ sunt. Huc ergo tandem aliquando conuertamur,vbi vera atque tuta nobis est habitatio.Et benè mansiones,hoc est,domus manentes dicuntur:illic enim verè liberéque ab hostiũ incursibus cum securitate viuemus:illic tentoria & vmbracula ad auertendos turbines & æstum tentationũ.Vbi autem securitas,illic gaudium.Sapiens ille noster expectationem iustorũ lætitiam esse asserit.At quæ lætitia quódue gaudiũ erit,vbi fruemur tandem quod hic expectamus?Non oculus vidit,non auris audiuit,quæ præparauit Deus electis suis, teste Isaia. Illic ergo in domo Patris nostri,sempiterna vita erit.Quam enim modo viuimus vitam , conuenientius mortem dixerimus quàm vitam,quòd quotidiè magis magisque iam inde ab incunabulis in mortẽ inclinamur.Adde,hos dies & breues & malos esse,illic contra in domo Pa-

Luc.18. *Luc.3.* *Rom.11.* *Psal.90.* *Psal.36.* *Rom.8.* *Psal.117.* *Isa.64.*

tris nostri æternos atque bonos. Et hoc ipso adhuc Dei bonitatem consideramus apertius, qui illic breuē vitā esse voluit, vbi dies mali sunt. In illā ergo domum Dauid Propheta
Psal.54. aspirabat, cùm diceret: Quis dabit mihi pennas sicut colūbæ, & volabo & requiescam? Et: Vnam petij à Domino, hāc
Psal.26. requiram, vt inhabitē in domo tua Domine. Et Iob: Omnibus diebus vitæ meę expectabo, inquit, donec veniat immu
Iob.14. tatio mea. Illuc verò non nisi per medios hostes transire licet. Hoc ergò tertio ex Christi verbis considerare licet, via qua pergendū est. Hæc via semita crucis est, tentationū obicibus structa est. Per multas enim tribulationes, Paulo teste,
Acto.14. oportet nos intrare in regnū Dei. Per passionē Christ⁹ hinc
Luc.24. in suā transijt gloriā, per medios hostes nobis etiā sequendus est. A' leua enim dextráque densissimas cōspicimus hostium turmas, eiusmodi nimirū, qui vndique nos & anima atque corpore infestant. Impij enim homines corpus, nequā verò spiritus animam conantur occidere. Et quid hic facto opus est? Qui in mūdo militiā exercent, scuta sinistra gestāt: & hunc morē plurima Christianorū turba imitatur: cū, qua ratione corpus & quæ corporis sunt, nulla dextræ, hoc est, animæ, cura tacti, tueri possint cogitant. At longè diuersa
2.Tim.2. Paulus nos monet. Nemo militās Deo implicat se negotiis secularibus. Idem'que alibi iustitiæ armatura, per gloriam
1.Cor.6. & ignobilitatē, per infamiā & bonā famā, per mortē & vitā, per diuitias & egestatē iubet perrūpere. Sed vtraque parte conuenientibus armis instructis opus est. Quòd si corporis vita in periculū adducitur, vtendū est patientia, non malum pro malo rependendū est. Ast à dextris nostris contra animā si insurrexerit hostis: hic armis opus est, repugnandū atque certandū est. In primis verò serpentina vtamur prudētia: summā rei, ipsum caput, mentē, in quā, atque fidē galea salu-
Psal.15. tis muniamus, Dauid sequentes, qui ait: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Quæ autem & quid tandem à sinistris, in secularibus, nocebit aduersitas, si Dominus ipse à dextris vitam animæ contegens, conseruet? Via igitur ad paternam sedem, crucis & afflictionum est semita. Hoc est quod dicit: In domo Patris mei, mansiones multæ sunt: ac si diceret: In tribulationibus afflictionibúsque fluctuantes, spei vestræ anchoram in cælestis patriæ littus proiicite. Tumidum hoc mundi mare sæuiat licet, spes

tamen

tamen futuræ gloriæ omnia mitigabit aduersa: sedatísque fluctibus cuncta tranquilla videbitis. Qua certè Domini sui promissione Paulus Apostolus ita recreatus fuit, vt gloriari etiam in ipsis tribulationibus, iisque vehementissimis, potuerit. Non ergo quę ante oculos modo sunt, sed futura prospiciamus. Id quod idem Paulus vult, cùm vt Deum glorificemus, eúmq; corpore atque adeò in hac mortali carne portemus, monet: non irrationabilium animantium in morem, quasi impositum cōtra voluntatē nostram portemus iugum, sed spōtaneè, Dei nostri in ipsa tribulatione agnoscentes voluntatem, illi obsequamur. Hac voluntate Philippus ait: Domine ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Sic Iacobus Apostolus suadet: Omne, inquit, gaudiū existimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operetur.

1.Corinth.6.
Matth.27.
Ioan.14.
Iacobi 1.

IN DIE SANCTÆ CRVCIS EVANGELIVM, IOAN. III.

ERat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, spiritus est. Non mireris quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quò vadat. Sic est omnis qui natus est ex Spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respon

spon

ſpondit Ieſus,& dixit ei: Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod ſcimus, loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi dixero vobis cœleſtia, credetis? Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis qui eſt in cœlo. Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, vt omnis qui credit in ipſo, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

EODEM FESTO EPISTOLA, PHILIP. II.

HOc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu: qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria Dei eſt Patris.

PRIMVS SERMO.

IVDAEI ſigna petunt, Gentes ſapientiam
1.Corint.1. quærunt: nos autem prędicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Iudæis atque Græcis Chriſtum, Dei virtutem & Dei
Act.26. ſapientiam. Teſtantur Acta Apoſtolorum, quòd Paulo aliquando fidei ſuæ ac doctrinæ rationem coram Agrippa Rege reddenti, magnáque ſpiritus vehementia de Chriſto Ieſu diſſerenti, Portius quidam Feſtus Syriæ procurator incontinens ſuorum affectuum, coram omni multitudine ac Rege magna voce inſaniam obiecerit. Inſanis ô Paule, multæ te literæ ad inſaniam conuertunt. Eam Paulus à mundi amatoribus laudem conſecutus eſt, vt inſaniæ argueretur. Idem nobis etiam vſu venit. Neq; enim aliud Iudæi, Gentes, Turcæque

taque si (quod hodie fit) nos Crucis festa celebrare, Crucis laudes personare, Crucem visitare ac sequi conspicerent, de nobis iudicarẽt, quam quod de Paulo clamauit Festus: demẽtiæ nos omnes arguerent, qui in re contẽptibili, omnibúsque formidabili triumphamus. Nec id mirum, si ita de hoc festo increduli iudicant, quando, vt nunc sunt tempora, & in nobis inuenias non paucos, qui hæc subsannent, ac rideant. Sed quã Paulus defensionẽ adfert? Non, inquit, insanio, optime Feste, sed veritatis atq; sobrietatis verba loquor. Et mox ad Agrippam cõuerso sermone: Opto, inquit, apud Deú, non tantùm te, sed omnes etiã qui audiũt hodie, fieri tales, qualis ego sum, exceptis his vinculis meis. Iisdẽ verbis hunc Crucis triumphũ ridentibus respondeo: Non hæc insania est, quod gerimus. Crucis virtutẽ nouimus. Sit licet Iudæis scandalum, Gẽtibus autem stultitia: nos tamẽ crucẽ Christi Iesu erubescimus minimè. Nec vlla id ratione possumus. Verùm enimuero cõstanter atq; intrepidè, Christum crucifixum prædicamus, & gloriamur in cruce Domini nostri Iesu Christi vtpote electis hoc Dei virtutem atque sapientiã esse didicimus. Atque ô vtinam omnibus hominibus ea crucis esset cognitio. Summa enim atq; extrema hæc cæcitas nostra est, tam citò crucem Christi obliuioni tradere. Neque verò tot erroribus fides Christianorũ, nec tot detestãdis criminibus vita nostra fuisset labefactata, si non à Christi cruce auertissemus oculos. Hæc vt cauerent Apostoli, quacunque potuerunt ratione, Christi crucis mysteria nobis inculcarunt. Monstrant id omnes eorũ Epistolæ, sermones, actus. Quid enim Petrus duobus prioribus aliud laborat sermonibus, quàm vt crucẽ hanc doceat? Apertè Paulus præter Christum, eúmque crucifixum nihil se scire iudicat. Idem etiam pseudoprophetis omni virtute resistit, ne crux Christi euacuetur. Alios etiam quosdam crucis huius inimicos defleuit. Nec vult, nisi in Christi Iesu cruce gloriari. Quæ certe omnia magnum aliquod in hac cruce mysterium latere cõuincunt. Id quod nõ ignorantes ij qui ante nos fuére Patres nostri, tot signa vbique crexére, tot festos dies memoriasque instituerunt, ac celebrauerunt. Certè quod ad externos ritus, etiamnum videas obseruari. Cæterùm, fides, deuotio, pietas, dignaque memoria maxima ex parte a multis euanuerunt. Proinde amplius mihi nunc quid de cruce dicendum est. Nulla huius festiuitatis vtilitas præter emendationem

Ibidem. *1.Cor.2.* *Gal.6.* *Act.2. & 3.* *1.Corin.2* *1.Corin.1* *Philip.3.*

nem

nem nostrã est. Tria autẽ, ne vos longiore mora teneã, indicabo tantùm. Primò, quid sit ipsa crux, quam tanta gloria Christianus orbis celebrat. Secundò, qua ratione posſit fide apprehendi ac teneri. Postremò, quomodo ea ad vitæ emendationem vti conueniat: quæ tria necessariò cognoscimus, si tamen hoc crucis festum dignè celebrare volumus. Principiò, inquã, quid sit illa crux (neque enim id pauci ignorant) quæramus. Vulgus quidem hominũ, cùm Crucis appellationẽ audit, solùm illud lignum, in quo Dominus suspensus est, aut (si quid præterea) alia quædam signa, quæ forma illa Crucis representantur, cogitat. At longè diuersa Pauli est sentẽtia. Nam vbique crucis mentionẽ faciens, nõ lignũ illud absolute & per se sumptũ, sed eũ qui pepẽdit in ligno, imò totã illam actionem crucis intelligit. Et ita quidem nos de ea & cogitare & dicere cõuenit. Quando ergo crucis imaginẽ vides, aut crucis eulogia audis, Christũ cruci affixũ cogita, sitq; is tibi tanquã ob oculos positus crucifixus. Hoc faciens, sanctam crucẽ in qua Christiani gloriamur & triumphamus, certisſime tenes. Sed hîc dupliciter laboramus. Primò, quò externarũ in Ecclesia cæremoniarùm institutũ pertineat, cogitandũ erat: & ecce in his externis inhæremus tantùm. Deinde etiam qui hos ritus circa externũ signũ crucis simpliciter idololatriã dicunt, inuenies. Vtrobique error. Proculdubio enim quicquid hodie circa hanc crucem fit in Ecclesia, quasi digito in Christum in ea passum & mortuũ cõmonstrat. Et hoc ipsum intelligere licet ex prima statim acclamatione: Nos autem gloriari oportet

Gal. 6. in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita, & resurrectio nostra, per quẽ saluati & liberati sumus. Attendite quid verba velint. Non dicimus in qua, vel per quam absolute, sed in quo & per quem scilicet Christũ. Ecce quomodo credentes nõ crucis lignũ per se simpliciter sumptũ sed crucifixum Iesum veneramur ac colimus: Et rectè id quidem: Neque enim lignũ per se absolute & simpliciter sumptũ viuificare, aut saluare potest. Potest autem Christus Iesus: eóque merito illi salus nostra attribuitur. Crux tamẽ cum sit signũ efficax Christum pro nobis crucifixũ, repræsentãs etiam seorsum summo honore est prosequenda. Nullus igitur hac parte idolorũ cultus in ecclesia cernitur, cũ & Christus & crux ipsa (differenter tamen) adorantur, quia cogitatio nostra fertur in id quod cruce representatur vt pote crucifixum. Nemo igitur

quod

quod nō intelligit, iudicet: aut tāquā reprehēsione dignū condēnet. Sumus enim, nescio quo fato, hoc seculo ad iudicandū dānandumq; propēsiores. Vnde fit, vt nōnulla quæ antè nostra sententia dānauimus, postea pœnitentia ducti reuocemus: qđ eiusmodi res ad virtutē & eruditionē hominū necessaria esse serò agnoscamus. De qua re alibi sæpe multa. Hoc nunc ago, vt credētes circa crucē hanc nihil pręter Christū eiúsque passionē cogitemus. Sitq; hoc primū & fundamētum negotij Nūc porrò qđ de eadē S. Cruce sentiēdū, hoc est, quid de crucifixo Iesu credendū sit. Et primò quidē ipsa fide apprehēdenda est. Neq; enim, si in parietē depingas, aut collo appensum circūferas: nisi etiā fide apprehēderis & pectori tuo inclusum serues, imò ipsi tota mēte adhæseris, satis est. In cruce enim ac passione Christi, salus nr̃a & vita est: imò crux & passio Christi, Dei virtus & sapientia nobis est. Id quod in veteri etiā Testamēto figuris multis adumbratū fuit. Est enim crux ac Christi passio, ipsum vitæ lignū, quod Deus in medio orbis Christiani, tanquā in Paradiso plantauit. Et in ipso præsentissima nobis vita est. Tātúm ne vitę lignū aspernati, ad boni maliq; sciētiæ arborē infausto nimiū pede curramus, vt Adā: hoc est, ne necessariū negligamus, ac sciolos sequamur. Deinde & arca Noë ipsa est, in qua sola turbidū huius mūdi Oceanū tranare, cui etiā nos, nostrásque animas rectè ac tuto credere possumus. Iudęi propriæ iustitiæ trabe tranare volebāt. Græci sapiētię & sciētię remigio vti volebāt: sed vterque populus submersus est. At in cruce ac Christi passione liberè, seposito omni metu, oīa pericula possumus euadere. Est tertiò crux nostra, scala Iacob, per quā angelos ascēdere atq; descēdere, imò cuius summitati ipsum Deū innixū in somnis sanctus Patriarcha vidit. Per crucē enim ac Christi passionē, cœlū nobis reseratū est, Deus ipse recōciliatus est, angeli cōfœderati sunt. Est quartò & baculus ille, in quo idē ille Iacob Iordanem trāsiit. Christi enim passio hic in itinere confirmat nos, ne defatigemur: reficit nos, ne succūbamus. Est quintò Mosi virga, miraculorū, inquā, instrumētū est, & causa. Est deniq; baculus, siue funda Dauid & gladius, quo Philistæū percussit. Vnde Christus passionis suæ tp̃e ait: Nunc iudiciū mundi huius incipit: nūc princeps huius mūdi eiicietur foras. Et: Cōsummatū est. Est sexto lignū, quo Moses amaras aquas dulces fecit. Passionis enim Christi dextra meditatio, omnē cuiuscūque persecutionis

1. Corin. 5. *Figuræ sanctæ Crucis.* *Gen. 2. & 3.* *Gene. 7.* *Gene. 28* *Gene. 22* *Exod. 7.* *1. Reg. 17* *Ioan. 12.* *Ioan. 9.* *Exo. 5.*

tionis amaritudinē suauē ac leuē reddit. Simili ratione Chri-
3. *Reg.* 17. sti hāc crucē ligna dicimus, quæ vidua in Sarepta, vt ignē cō
struerct, collegit. Per iugē enim passionis Christi meditationē
Nume. 21. diuini in nobis amoris ignē accēdimus. Ad hęc eadē & æneus
Ioan. 3. ille serpēs est, quē Moses in deserto erexit, vel ipso Christo te-
stāte, qui ait: Sicut Moses exaltauit serpētē in deserto, ita exal
tari oportet filiū hominis, vt omnis q credit in eū, nō pereat,
sed habeat vitā ęternā. Facit enim sedula Christi crucifixi cō-
Ezec. 9 sideratio, vt omne ī nobis peccati venenū pellatur. Postremò
Apoc. 7 crux Christi signū illud est. qđ scriptū in frōtibus hominū, à
perditiōe cōseruat. Et quid multa? crux Christi tegmē est sub
Psal. 35. quod oēs verè credētes cōfugiūt, vt Dauid ait: Filii hominum
sub tegmine alarū tuarum sperabūt. Et: Custodi me Domine
Psal. 16. sub vmbra alarū tuarū. Quisquis enim sub his alis cōsederit,
ab impetu Satanæ securus habitabit. Et vt in summa dicā, est
crux sancta signū, quo reuocātur errātes, recōciliātur peccato
res, docētur ignorantes, custodiuntur morientes. Videte ergo
quàm cōueniēter Paulus Dei eā nobis virtutē atque sapiētiā
1. *Corin.* 1. esse dixerit. Hāc igitur fide & spirituali animositate apprehen
damus, & sic fortiores nos omnibus hostibus nostris, sapiētio
Isai. 11. res toto hoc mūdo intelligemus. Hoc Esaias volebat dicēs, Le
uabit Dominus signum in nationes, & cōgregabit profugos
Israël. In die illa erit radix Iessæ, qui stat in signū populorū,
Isai. 66. ipsum Gentes deprecabuntur. Et iterū: Venēt Gētes & vide-
būt gloriā meā: & ponā in eis signū, & mittā ex eis, qui salua-
ti fuerint, ad Gētes. Et hic quidē sanctæ Crucis primus vsus
est: vt eā fide apprehēdamus. Sed minus sufficiēs, nisi & in hu
Matt. 10. meros nostros susceperimus. Hinc est quod Christus ait: Qui
nō accipit crucē suā, & sequitur me, nō est me dignus. Et ite-
Matt. 16. rū: Qui vult me sequi, tollat crucē suā & sequatur me. Et Pe-
1. *Petr.* 2. trus: Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exēplū vt
sequamur vestigia eius. Et Paulus: Si Christo cōpatimur, &
cōregnabimus. Nec hic necesse est longè quæsitam crucē tibi
2. *Tim.* 2. cōpares. Apud temetipsum, ac intra domus tuę parietes abun
dè satis erit. Quis enim sine cruce erit, aut quis diuersitatis
eius numerādę sufficit? priuata crux mēti cuique est: habet &
suā corpus quodlibet: latēt & in externis sæpe rebus, quarum
quæ cuique nostrûm portāda porrigitur, cū æquanimitate fe
Matt. 6. rēda est. Dicendū est: Domine, fiat voluntas tua. Et cū Iob: Si
Iob. 2. bona suscepimus de manu Domini, mala autē quare nō sustin
nea

neamus? Et cum Michæa: Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei. Et cum Machabæis: E cælo ista possideo: sed propter leges Dei, nunc hæc ipsa despicio. Et mox: Et si nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus non modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur seruis suis. Et denique cum Dauid: Ecce ego: quod bonum videtur Domino, faciat. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Hoc esset crucem post Christum portare. Quanquam nec hoc satis est: laborandum est adhuc, vt vetus ille homo in nobis crucifigatur, vt non nos, sed Christus viuat in nobis. Quemadmodum de seipso Paulus testatur: Ego, inquit, cum Christo crucifixus sum, propterea viuo iam non ego, sed in me Christus. Ita ergo peccata cæteráque vitia in nobis mortificabimus, si eas per contrarias ipsis virtutes diluerimus. Hoc est, dexteram tuam clauo iustitiæ cruci affigas, ne quid iniquè agas, sed vnicuique quod suum est reddas. Sinistram verò eidem cruci clauo temperantiæ annectas, vt à carnalibus vitiis abstractus, sobrietatem modestiámq; apprehendas. Dextrum pedem clauo prudentiæ cruci affigas, vt futura porrò præuideas atq; cogites. Sinistrum verò cruci configas clauo fortitudinis, quo in finem vsque perseueres. Hoc si feceris, tum demum dicere licebit; Viuo iam non ego, sed in me Christus. Hic ergo conuenientissimus sanctæ crucis vsus esset, eam cordi penitus infigere, patientérque ferre, atque peccatum in nobis ipsis crucifigere ac conficere, sicque crucifixum Christum spe gloriæ futuræ à tergo sequi.

Mich. 7. *2. Mach. 7.* *2. Reg. 17.* *Psal. 107.* *Gal. 2.*

SERMO SECVNDVS.

TAntam dicendi vbertatem hodiernum mihi cùm Euangelium cum festum ministrant, vt vnde exordiri hunc debeam sermonē, vix sciā. Neutrū enim volēs prętermittere, vtrunq; (vt video) vna vice nō possum expedire. Euangeliū per se excellēs est, pręcipuū doctrinę nostrę continēs articulū: sed breui aliqua enarratione elucidari non potest. Festū etiā ipsum, quod tot tantísq; acclamationibus nobis loquitur, nullo modo credentibus nobis prætermittēdū est. Vbiq; enim hortamur Pauli verbis: Gloriari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quē saluati & liberati sumus. Sed ad hęc quis idoneus, inquit Paulus, qui pro dignitate propositi lo-

Gal. 6. *2. Cor. 2.*

qui aliquid sufficit? Imò verò quis est, qui de his dicentē patienter audire nō grauatur? Hæc enim illa tempora sunt, in quibus pro multorum impietate ita Dei diuinarúmq; simul rerum refriguit ardor, vt nullius nos penè rei præter Euangelij sermonē tædeat. Quicquid aliàs agimus, tempus deficit, in solis animæ negotiis nos tempori deficimus. Et
Exod. 32. quidem de Iudæis, quos tamen Scriptura ab initio malos duræq; ceruicis fuisse testatur, legimus, ꝙ ipsi, mulieres atq; liberi ipsorum vnà dimidiatos dies Esdram audierint, Legis, inquam, alioqui per se plurimis in locis inamœnę, interpre-
Nehem. 8. tem immitem. Licet enim huius vitæ promissionē habeat, maxima tamen ex parte grauia mandata, hísq; additas comminationes continet. Audierunt tamen, & longo tempore. Verùm longè melior nobis conditio est, quorum Euangelium, pauculis mandatis, maximis verò cùm huius, tùm futuræ vitæ promissionibus grauidum est. At qui fit, vt ille spiritus ardor, quem Esdras in suo populo vidit, in nobis considerari non possit? Sed hæc volens transeo. Neq; enim hìc lōgo sermone vestras grauare aures animus est, qui hoc summis votis oro, vt vel breuissimum sermonem memoriæ possimus commendare: hoc Deum Opt. Max. precor, vt vel ex quoquo aliquid possimus discere, & in dies magis magísq; infantium more proficere in iis, quæ ad Religionis nostræ negotium pertinent. Profectò id si vno tātum anno assuesceremus, haud contemnendum thesaurum coaceruaremus, quo in multos annos deinde possemus vti. Breuibus igitur de vtroque, primò de Euangelio, deinde etiam de festo conferentes sermonem concludamus. Non me nunc Euangelium hoc diu remorabitur, quando nuper quinto ab hinc aut certè sexto Dominico die in omnibus parrochiis illud personuit. Summatim verò quędam perstringamus tantùm. Quod reliquum suo quisq; tempore perficiet. Pulcherrimus autem, nec parum prolixus in eo Christi & Nicodemi Iudæorū principis habetur dialogus, qui ea in re versatur, in qua minimè Iudæis cū Christianis cōuenit. Est enim de iustificatione hominis articulus. Et Iudæi quidem certissimè sibi persuadent, sufficere legem ad iustificationem, vt præterea nullius indigeāt rei. Nec quicquā à Messia prę ter corporalē redēptionē expectāt, vt restituti in Palæstina, dominētur populis. Nullū pręter hūc Messiæ vsum norunt: iustitiā & cæli beatas sedes pro sua opinione Legis obseruatio-

tioni tribuẽtes. Hęc illorũ hac in re fides est: hæc firma stat mẽti sententia. Qua quidẽ opinione & Nicodemus hic noster ductus est. Sed ex deprauato legis atq; Scripturæ intellectu, hic error ortus est, vt alibi solidis argumentis ostensum est. Propterea Christus in hoc dialogo, illi opinioni contrariũ defendit summo studio, nactus nimirũ illius rei defensorẽ, Scribã & Pharisæũ. Est autẽ verborũ Christi hæc summa: Turbari te ô Nicodeme, meis sermonibus nunc nõ obscurè in obscuro licet veneris, intelligo: cupidũ te veritatis almę, qua tandẽ ratione iustificetur homo, cõsidero: hactenus hæc firma tibi stetit sententia mẽtis, idémq; tuos edocuisti discipulos, circuncisionẽ ac legẽ iustos ac beatos Deóq; adcò gratos facere. Huius ex me contrariũ audiuisti, ac defendo etiãnum. Ratio est quia omnes vos ex carne estis, hoc est, ex peccatore dãnationíq; obnoxio Adam procreati: natura est caro, hoc est, dãnationis & maledictionis rea creatura. Et quæ Deo vel in vobisipsis, vel in operibus vestris voluntas erit? Nullo igitur modo Deo placere aut iustitiã consequi poteris, nisi denuo nouus homo renascaris. Quodcunq; enim ex Adam est, Deus propter peccatũ dãnationi subiecit. Deinde nouus homo esse nequis, nisi denuo renatus fueris. Postremò renascentia illa non carnis aut sanguinis est (nihil enim à priore diuersa esset) sed aquæ & spiritus. Iam verò nec Spiritum sanctũ suscipies, nisi Deo donante. Sed nulli cũ largitur ille, nisi mea prius morte impetrauero. Secus ergo atq; vos Pharisæi, de hominis iustificatione loquor. Nec cõcedo per legẽ vos, ac opera propria iustificari, qui ecce ipse venio, vt adiutẽ vos ad verã iustificationẽ consequendam. hæc mei vel maxima causa aduentus. Sicut Moses exaltauit serpentẽ in deserto, ita exaltari oportet filiũ hominis, vt omnis qui credit in illũ, nõ pereat, sed habeat vitam æternã. Imò sic Deus dilexit mundũ, vt filiũ suũ daret vnigenitũ, vt mundus saluetur per ipsum. Hîc tibi iustificatio quærenda est. In me vnigenitũ Dei, qui pro te omníq; populo mori paratus adsum, credas. Per ipsam enim fidẽ, Spiritũ sanctũ cõcipies, qui te in baptismi lauacro in nouũ hominẽ trãsformet, & quod ex Adã mali est abluet, & deniq; omniũ meritorũ meorum participẽ faciet. Sic Deo & notus, & gratus & iustificatus, legẽ cõmodius adimplebis. Et hæc plura atq; vera de hominis iustificatione doctrina est. Vnica hæc ad salutẽ via est. Ecce hic Christi verborũ in hoc Euãgelio sensus est: Quod reli-

Num. 21.

Ioan. 3.

quũ est, nunc prætermitto. Quisquis enim quæ modò dicta sunt didicerit, summam huius negotij tenebit. Quod verò ad festiuitatem hanc, quã vnanimi consensu frequentamus attinet, licet crucis nomen gerat, quod Iudæis scandalum, Gentibus autem stultitia est: vnicus tamẽ ille Paulus noster satis magnam eius occasionẽ offert suis verbis, quibus hodie
Galat. 6. (quãquã mutatis nonnullis) in introitu Missæ vsi sumus. Sic enim ait: Mihi autẽ absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quẽ mihi mundus crucifixus est, & ego mundo Hoc modo Paulus pro semetipso de cruce domini loquitur: & certè vix integro sermone Pauli in his verbis sensum explicare possem. Ecclesia verò succinctius aliquãtò atq; apertius, cùm omnes in vniuersum credentes affatur. Nos, inquit, gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quem saluati & liberati sumus. His verbis summã festiuitatis huius comprehensam vides: nẽpe quid sit, quid illa velit, & quis eius fructus sit. Principiò quidẽ hæc solennitas Crucis nomine designatur, sed tamen non cuiuslibet crucis, sed sanctæ, imò Christi crucis. Isthæc enim crux sola est sancta. Reliquę cruces omnes maledictæ sunt, quæ nõ per Christi crucẽ san-
Deut. 21. ctificantur. Ait enim lex: Maledictus omnis qui pẽdet in ligno. Hoc iudiciũ est mũdi huius: Crucis ignominia affectũ,
Iob. 2. aduersitatibus pressum, iniquũ & à Deo spretũ putamus. Exemplũ eius Iob est, cui vxor ait: Maledic Deo & morere. ac si diceret: Nil tibi iustitiæ proderunt tuæ, nescit te, qui tamen hæc mala mittit in te. Est & Christus exẽplo, quẽ cruce sus-
Matt. 27. pensum à Deo percussum & maledictũ clamabãt dicentes: Confidit in Deo, liberet eum nunc si vult. ac si dicerent: Dei filio non cõuenit suspensum esse patibulo. Quin & in afflictionibus positos, quibus idẽ videatur inuenias, qui se cùm patiũtur à Deo derelictos ac dãnatos clamitẽt. Hęc est nimi-
Exod. 15 rũ aqua illa amara, in deserto à filiis Israël inuẽta, quę tamẽ misso in eã per Mosen ligno, quod Deus mõstrauerat, amaritudinẽ suã linquit, redditúrq; suauior. Et hæc differẽtia est Christi crucis atq; nostræ. Amara aqua, & natura promouẽs nauseam, nulliq; potabilis crux nostra est. Vnde ad Petrum
Ioan. 3. Christus loquitur: Nõ potes me modò sequi. At vbi Christi lignũ in nostrã aquã mittitur, fit suauior: ita vt cũ Paulo di-
2. Cor. 1. cere libeat: Sicut abundãt passiones Christi in nobis, ita etiã
2. Cor 4. per Christũ abũdat cõsolatio nostra. Et iterũ: Tribulationẽ, inquit,

inquit, patimur, sed nõ angustamur: aporiamur, sed nõ destituimur: persecutionẽ patimur, sed non derelinquimur: deiicimur, sed non perimus. Semper mortificationẽ Iesu in corpore nostro circũferẽtes, & vt vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Et iterũ: Tota die mortificamur propter te, *Rom. 8.*
æstimati sumus sicut oues occisionis: sed in his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos. Et iterum: Aestimati su *2. Cor. 6.*
mus vt seductores, & veraces, sicut qui incogniti, & cogniti. Quasi moriẽtes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati: quasi tristes, semper autẽ gaudẽtes: sicut egẽtes, multos autẽ locupletãtes: tanquã nihil habẽtes, & omnia possidentes. Et iterũ: Gloriamur in tribulationibus, scientes ꝙ tribu *Rom. 5.*
latio patientiã operatur, patiẽtia autẽ probationẽ, probatio verò spẽ, spes autẽ nõ cõfundit. Ecce quomodo Christi crux, nostræ aquę & crucis amaritudinẽ vertat in suauitatẽ. Cũ autẽ crucẽ nomino, nõ lignũ illud in quo Christus est passus, intelligo. Neq; etiã Paulus illud vult. Est enim externũ quid, vita, sensúq; carẽs: eóq; ex se nec vitã nec salutẽ dare potest: & hac sola ratione nobis honori est, ꝙ Christi sanctissimo corpore attactũ, illiúsq; S. sanguine conspersum fuit. Illa verò crux, in qua nimirũ & Paulus & Ecclesia triumphamus, tota Christi domini passio est, hæc salutẽ nobis, vitã atq; resurrectionẽ contulit, hac redẽpti atq; saluati sumus. In hanc ergo cõmodè respiciendũ est. Nos autem, inquit Ecclesia, *1. Cor. 1.*
gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi. Et hoc quidem principio docemur, ne quem crucis Christi pudeat. Sit licet Iudæis scandalum, atque stultitia Græcis: nobis tamen & virtus & sapientia Dei manet. Et cur nos eius pudeat, maximè quia non pro se, sed pro nobis in ea passus est dominus? Quòd si culpa sua tantam sustinuisset pœnam, nec ipsi nec nobis vlla hinc venisset honos. Quia autem innocens ipse passus est, profectò est cur non pudeat eius. Imò quia tantus pro nostris delictis tantas exoluit pœnas, nemo quid magnum suæ crucis ignominia effecerit, dubitare potest. Quod cùm ita sit, indubitatò creditur. Ex virtute enim passionis Christi redempti ac saluati sumus, non vnus aliquis nostrûm, sed omnes: non ab vno aliquo delicto, sed ab *1. Ioan. 1.*
omnibus in vniuersum. Ex virtute passionis Christi per baptismum ab originali peccato mundamur, ab actuali etiam per pœnitentiam manumittimur, ita planè sanguis Christi emundat nos à peccatis nostris, vt ipso testãte, omne pec- *Matth. 12.*

catum dimittatur, etiam in ipsam Christi personã factum, sicut ipse quoq; pro persecutoribus suis atque crucifixoribus orauit: solo in Spiritũ sanctũ excepto delicto, quod nec hic nec in futuro seculo dimittitur: quod fit, quando agnita veritas blasphematur, à misericordia Dei desperatur, & in peccatis impœnitente atque obdurato corde pertinaciter perseueratur. Hæc enim sunt in Spiritum sanctũ irremissibilia peccata: non quòd insufficiens sit Christi sanguis ea delere, sed quòd talia rarò agnoscũtur, imò etiã quod iusto Dei iudicio ne possint agnoscere homines, excæcantur. Quòd si agnoscerẽtur, certe Christi sanguis ad delenda ea sufficeret. Ecce hæc nobis ex Christi cruce consolatio manat, hæc hodierni instituti causa est, propterea ergo ad nos isthæc acclamatio pertinet: nos autem gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi. Huc crucis processiones, eiúsq; in omni loco, maximè verò in templis obuia imago pertinet. nempe vnica hæc nostra fiducia est, cum Paulo dicere: Deus proprio filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiã cum illo omnia nobis donauit? Si Christus pro nobis mortuus est, & interpellat pro nobis, quis est qui nos condemnet? Hæc summa est, nulla tam grauis tentatio est, quin cruci huic cedat, quandoquidẽ hic per crucem suam mundum cum suo principe deuicit. Confidite, inquit, ego vici mundũ. Nec vlla tam dura egestas est, quæ ex huius Crucis thesauro diuite non soluatur, quandoquidẽ per illũ Christus omne bonum impetrauit. Agite ergo in omni tentatiõe nostra, in omni miseria atque tristitia ad ipsum Deũ precemur dicentes: O Domine Deus, O pater misericordiarũ, respice in nos filios tuos familiámque tuam, pro qua dominus noster Iesus Christus filius tuus non dubitauit manibus tradi nocentũ & crucis subire tormentum. Hoc vnum si didicerimus precari, pie sanè ac vtilissime hanc festã diem peregimus. Gratia Domini nobiscum. Amen.

Luc. 23. Gal. 6. Rom. 8.

TERTIVS SERMO.

1. Cor. 1.

VErbum Crucis pereuntibus quidem stultitia, iis autẽ qui salui facti sunt, id est, nobis Dei virtus & sapientia est. Quod hodiernum & præclarum Euangelium his explicare supersedeo, ideo fit, quod non nunc tantũ in Ecclesia legitur, & quod alibi ipsum verbo tenus explicui, maximè verò ea Christi verba, quæ huius festiuitatis instituto seruiunt:

Ioan. 3.

uiunt: Sicut Moses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet Filiū hominis, vt omnis qui credit in illū nō pereat, sed habeat vitam æternam. Hoc solum verbū causa fuit, vt hodiè totus iste dialogus legeretur. Seruit enim huic festo quàm maximè, admonens nos crucis Christi, & quid sit illa, quisq; eius vsus ostendit. Quę res Christianis scitu sunt pernecessariæ. Cū enim omnis nostra salus, vita, resurrectio in Christi cruce est posita, vtiq; semper eā ob oculos versari, in'que memoria habere necesse est. At cū hodie eius peculiaris quædā habetur per oēs Ecclesias mentio, vulgus verò hominū, cū crucis vocabulū audiunt, præter lignum, in quo exaltatus fuit Dominus, nihil cogitant: necessariò quid ipsa sit nunc ostēditur. Et quādo toties per anni circulum S. Crucis recordamur, pauci verò admodū conuenientē eius vsum norunt, id quoque docebitur necessariò, quod ad vsum eius pertinet. Hæc ergo hodierni instituti causa est. Ideóque huc cōuenimus. Huc Christi verba de exaltato serpēte ęneo pertinēt. Quā historiā cū alibi latius explicauimus, nūc circa Pauli verba, huius sermonis exordio posita explicemus: Verbū crucis, inquit ille, pereuntibus quidē stultitia, nobis autē, imò credentibus omnibus Dei virtus & sapientia est. De his, inquam, verbis paucula dicam. Ac principio quidem (quod nemo rectè ignorat) Paulus hic nō de eo, in quo Christus pependit, ligno loquitur. Quanquā & illud sanctum lignum, arbórque sancta dicitur, Christi nimirum sancti sanctorum attactum corpore, & conspersum cruore, meritóque ac respectu huius à nobis veneratur: nō tamen illa crux est, quæ Dei nobis virtus & sapientia est. Deinde nec de illa Apostolus loquitur, quæ in tēplis posita videtur, aut alibi sequentes antefertur: multóque minus, quas collo aut precariis nodis pensiles ornatus causa circunferimus. Signa hæc sunt illius S. Crucis, quòd crucifixū Christum repręsentent nobis, ciúsque passionis admoneant, non res ipsæ, nec in iis aut spes, aut salus nostra consistit. Verum enim vero Paulus atque alij verè credentes si quando crucis mentionē faciūt, passionē, mortem adeóque crucifixum Iesum intelligūt. In hoc enim verè est quod Paulus ait: Verbū Crucis pereuntibus quidē esse stultitiam: electis verò, Dei virtutē ac sapientiam. Id iam demonstretur, maximè quod postremò dixit. Nā quod prius posuit, demonstratione nō eget, eò quod experientia doceat, Iudæis simul & Græcis hanc esse stultitiā, 1. Cor. 1.

quum in cruce Christi gloriantes nos insipiẽtiæ arguunt,& Crucifixũ diuino honore dignamur. Conniuendũ hoc illis est. Quid enim nobis illorũ illusio incõmodat? tantũ vt per se infallibili veritate Christi crux, virtus & sapiẽtia Dei est, ita nobis virtutẽ & sapientiã conferat, studeamus. Quod eñ esse posit, clarissimè cõprobatur. Sed quod huius rei argumentũ adferã, quæris? Hoc igitur paucis indicemus, eóq; libẽtius, quod his infaustis nimiũ tẽporibus nõ minima hinc proficiscitur fiducia: sepositáq; impatientia & desperatione cõfidentius ad Deũ properemus. Principiò igitur certũ est, oẽs homines siue bonos siue malos, in Christi cruce habere posse, quod suæ cuiq; saluti seruiat. Boni, consolationẽ inueniunt: mali, (vt merẽtur) terrorẽ: nescij, eruditionem: infirmi, virtutẽ. Viuus enim liber, Christi crux est: in quo nõ solùm legitur, verũ etiã tanquã in tabula depictũ videtur, quę mundi sæuientis contra iustitiã, veritatẽ, & innocentiã pugna sit. Tum quid Satã moliatur, quidue quærat, in Christi cruce ostenditur: nẽpe, quãtũ in ipso est, Dei, & quicquid diuinũ est, semel vnoq; momẽto extirpare. Ac tertiò quidem, quid sit peccatũ in eadẽ cognoscimus, res nimirũ tam grauis, adeóq; inuisa Deo, vt ne vnigenito quidẽ vnicè sibi di-
Rom.8. lecto filio manumisisset peccatores, nisi ipse nostras vices pœnásque subiẽs, immanissima turpissimæ mortis tormenta solus pro omnibus sustinuisset. Quartò deniq; quid nos simus, & quid, sine cruce hac Christi, in æternũ mansuri eramus: nimirũ, inopes, maledicti, à Deo omnibúsq; creaturis derelicti, haud secus atque Christus in passione sua omniũ
Matt.27. erat ludibrio exposit⁹. Sed in primis cõsiderare licet in passione Christi philãtropiam, & pietate propensissimum Dei
Ioan.3. in nos homunculos affectũ. Sic enim Deus dilexit mundũ,
Rom.8. vt filiũ suũ daret vnigenitum. Et quomodo nõ omnia simul cũ ipso donauit? Qui quod clarissimũ habuit, dedit: quomodo, quæ viliora sunt, negabit? Hoc ergo primũ & præcipuũ quod in cruce Christi discendũ est: atq; idẽ illud pernecessarium, præsertim hac tempestate. Cùm enim in toto mundi huius theatro nihil præter miserias exiliique ærumnas, atque extremam perditionem videmus, nullum verò consilium, nullum auxilium, consolationem nullam, ab vllo homine aut creatura speramus: nihilque tandẽ superest, quàm oculos nostros cum Iosaphat ad vnũ Deũ attollamus: qua id
2.Par.20. audacia faciemus, aut qua fiducia ad eũ accedamus, nisi ante
reconci

reconciliatũ illum nobis certò sciuerimus? Quod verò firmius reconciliati nobis Dei argumentum est, ipsa passione Christi? Huius ergo ô homo crucẽ, huius passionem respice, nec vnquã de Dei patris in te charitate dubitabis. Vade, inquit ipse Christus, & dic fratribus meis, ascendo ad Patrem meũ, & patrẽ vestrũ, Deum meũ & Deũ vestrũ. Ac si diceret: Vade annuntia illis, ne posthac vnquã de charitate Dei dubitẽt: quòd pro ipsis mortẽ subierim, filius ecce ego vnicus patris Dei, argumentũ sit, eũ qui hactenus mihi soli pater & Deus fuit, idque natura: etiã ipsorũ iam patrẽ & Deũ esse, & id gratia. Et quid hinc expectandũ erit? nẽpe cũ Dauid deinceps in omnibus tentationibus gloriari ac dicere: Dominus refugiũ nostrũ & virtus in omni aduersitate: propterea non timebimus dũ turbabitur terra, & transferentur montes in cor matris. Et iterũ: Non recedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Ecce hæc omnia licet ex Christi passione addiscere. An verò non magnũ quid esset, tantũ cõsolationis, tantũ fidei, fiduciæ'que hinc domũ referre? Quod periculum, quæ aduersitas solicitare nos posset, si isthæc Dauidis verba, Dauidica fiducia loqui hinc didicissemus? Eadẽ fiducia Paulus dicit: Deus pro nobis, quis contra nos? Aut: Quis separabit nos à charitate Dei? Certus sum quòd neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; præsentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Sed vnde hæc Paulo confidentia, vnde hæc illi certitudo, quòd ita seposita omni trepidatiõe, Deũ secum esse, eúmque sibi nullius posse creaturæ vim surripere? Illinc nimirum, quod paulò ante dixerat, Iesum Christũ pro nobis mortuum, pro nobis eundẽ apud Patrẽ interpellare. Intelligitis, opinor, vnde hanc Paulus fiduciã conceperit, nimirũ ex cruce, passione, ac morte Christi, eiusdémque resurrectione hæc omnia defluxerũt. Quòd si nos quoq; eo modo Christi hanc crucẽ cõtueri possemus, profectò nõ solùm cũ Paulo, verũ etiã cũ Dauid gloriaremur dicẽtes: Deus refugiũ nostrũ & virtus, propterea non timebimus dũ turbabitur terra, & transferẽtur montes in cor maris. Et quid nobis beatius? Intẽdat animũ quicũq; pius, oro, quid isthæc verba velint examinet: haud dubiè mecum confirmabit, his temporibus maiorem certiorémque spem dari nobis non posse. Et id quidẽ ita esse, fusiore tractatione declarabimus.

Ioan. 20.
Psal. 45.
Psal. 79.
Rom. 8.

Ac principiò quidē inconsideranter prætereundum non est, quod Dei nomen exordio Psalmi posuerit. Nō leuitatis hoc Psalmistę indiciū est, vt seculi huius solēt filij, qui nihil fere dicūt sine nominis diuini attestatione, omnia sine causa, cōtemptus ratione, & frustra. Dauid verò sicubi nominis huius appellatione vtitur (vtitur autē sæpissimè) fidem, dilectio-
Psal.66. nē, pietatémque suā ostendit. Memor, inquit, fui Dei, & dele-
Psal.72. ctatus sum. Et iterum: Quid mihi est à te, aut quid volui super terrā? Deus pars mea in æternū. Certè piis omnibus singularis quædā dulcedo in hoc nomine propinatur. Nostra, id est, Germanica lingua, Deus à bono nomē habet, quia ipse solus bonus, ac fons omni scatēs bonitate. An verò nō ingēs gaudiū parit summi boni cogitatio? maximè verò quando ipsum bonum corā videtur, imò possidetur? Et quæ egestas erit illi, qui ipsum videt ac possidet? Vis hominis Deū habētis videre diuitias? Deus nostrū refugiū & virtus. Nos ita legimus: De⁹ noster refugiū, & vera virtus est. Id quod maiorē habet emphasin. Solēt enim & Gētes in idolis suis cōfidere, eosdémq; virtutis ac refugij dignari appellationib. Quēad-
4. Reg. 1. modū in Ochosia Rege videre est, cui Beelzebub refugium
3. Reg. 3. 11. erat. Sic Hieroboam vituli aurei, sic Moabitis Moloch, sic Ammonitis Chamos, sic Philisthæis Dagon, 1. Reg. 5. Sic A-
4. Reg. 23. chab Regi Baal, sic Sidoniis Assertes, 3. Reg. 11. Sic Babyloniis Bel. Sic porrò cuique genti suū refugium & virtus, idolon erat. Omnes dicere poterant: Ille atque ille, refugiū nostrū, Deus est: sed nulla gens dicere potuit, Hic aut ille Deus vera virtus, refugiū nostrum certum est. Ita enim illa dictio (noster) intelligēda est, si spem & fiduciam adferet. Nam & homo hominē virtutē & refugiū suum aliàs dicere potest. at, hic mihi certa virtus, verúmque refugium est, nō potest,
Psal.107. Fallit enim sæpe humana virtus: & vt Dauid ait, vana salus
Psal.145. hominis. Nolite confidere in principibus, in filiis hominū, in quibus non est salus. Quale enim refugium homo erit alteri, qui sibiipsi non constat, auxilióue esse poterit? Aegy-
Isa.31. ptus homo, non Deus est. & equi eius caro sunt, non spiritus, vt Isaias testatur. Et maledictus homo qui confidit in
Hier.17. homine. At beatus homo ille, cuius Deus est dominus eius, spes eius in domino Deo ipsius. In hunc enim solū omnis fi-
Psal.145. ducia humana reponēda est. Fidelis est enim in veritate sua, & veritas eius in æternum manet: adiutor eorū qui oppressi sunt fortis: dat escam esurientibus, soluit vinctos, illuminat

cæcos,

cæcos; erigit ab elisos, diligit iustos, custodit aduenas, pupillum & viduã suscipit. Hoc ergo Dauid vult cùm dicit: Deus noster refugium, & virtùs vera est. Sed hic considerandũ est, quòd tria epitheta Dauid Deo attribuat, eósq; honorificos Deo, piis vero omnibus plena consolationum. Refugium nostrum, virtutem nostram, & adiutorem nostrũ dicit. Et quidem talis omnino nobis necessarius erat Deus. Væ autem omnibus est, qui eiuscemodi Deum vel nõ habent, vel nõ norunt. Semper enim diabolus nos insequitur, vt aut planè deuincat, aut fatiget, aut labefactet. Aduersarius noster (ait Petrus) tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Qua in re multis vtitur artibus. Potest quidem per se, tum etiam per impios homines tentat. Sic Israëlem persequebatur per manum Pharaonis in Aegypto, vt destituti æquitate in terris, cogerentur Deo supplicare in cœlis, eóq; res deduxerat, vt Domino tardante, Mosen conuenientes dicerent: Videat Dominus & iudicet, quoniam fœtere fecisti odorem nostrum coram Pharaone. Eadem vi Dauid inuasit Prophetam, vt loquente sibi Ionatha, dicere cogeretur: Viuit Dominus, & viuit anima mea, quia vno tantùm (vt ita dicam) gradu, ego & mors diuidimur. Sic & Eliam Prophetam per Iezabel angustauit, vt tandem precaretur Dominum auferre animam suam, eò quòd melior patribus suis non esset. Sic Iob persecutus est, eóque modo tractauit, iam per amicos, iam per propriam etiam coniugem, vt tandem vitæ pertæsus diceret: Tædet animam meam vitæ meæ. Similiter & Hieremiam Prophetam solicitauit, vt tandem natiuitatis suæ maledicens diei, in hæc verba prorumperet: Væ mihi mater mea, vt quid me peperisti. Plena est sacra Scriptura huiusmodi exemplis, sunt vbique obuia. Quæ igitur piis mentibus spes reliqua est, quando hostis ille tot támque diuersis machinis contra eos insurgit, mentem atque corpus impugnat? Illa nempe, quæ Dauid dicenti: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quę inuenerunt nos nimis. Id quod non in hoc solùm Psalmo, verùm etiam multis aliis cecinit. Exemplo sunt 7. 30. 35. & 90. Psalmi, quibus magna fiducia Deum suum refugium atq; virtutem dicit. Hæc igitur piis mentibus consolatio restat, scire quòd tale ipsis supersit refugium, vtut solicitentur & coangustentur. An autem non est consolationis plenum verbum, quod nihil nos vane laborasse ostendit, qui illi Deo ac virtuti, refugióque nostro

1. Pet. 5.
Exo. 2.
Exo. 5.
1. Reg. 10.
3. Reg. 19.
Iob 10.
Hiere. 15.

noſtro toties ſupplicauimus? Annon incitamēto erit deſidioſis, vt ea apud Deum iam nunc iterum quærant, quæ prius neglexerunt? Sed nemo nouit, quanta ſit conſolatio habere refugium, niſi qui aliquando multo diſcrimine coanguſtatus & exercitatus fuit. Nouerunt Dauid, Moſes, Elias, Paulus, & alij quidam, quod ſit ſolatium afflictæ menti vbique & ſemper ad Deum recurrere, apud ipſum certum aſylum inuenire, refugio tuto atque virtute inuicta frui, in illius fortitudine ac adiutorio quieſcere. Hos enim titulos idem Dauid Deo tribuit, vt ſit fortitudo atque adiutorium noſtrum, non in vna aliqua tribulatione, ſed in omnibus, quę inuenerunt nos nimis: cùm hîc corporis, illic vitæ, liberorum, facultatiſque periculis ſolicitamur, omnibus malis expoſiti ingemiſcimus: quibus internæ illæ ſępenumero accedunt periclitationes, quibus anima & cōſcientia coanguſtantur, illis certè multò grauiores. Tamen in his omnibus certiſsimum nobis reſtat refugium, ſolus nimirū omnipotēs. Noſter Deus, inquit Dauid, certiſsima virtus eſt, firmum refugium, & adiutor omnipotens. Quid ergo timebimus, etiamſi turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris? Et horum quidem omnium Chriſti paſsio ac crux certiſsimum argumentum & pignus eſt. hoc ipſo enim quòd Filium dedit Pater, etiam ſolatium, ſpem, adiutorium & tutelam promiſit. Crucifixum ergo Ieſum tenentes, ínq; eum intuētes, de Dei in nos amore, vt dubitare nec poſſumus, ita nec debemus. Conuenienter ergo Paulus Chriſti crucem credentibus nobis Dei eſſe virtutem & ſapientiam ſcripſit. Rectè etiam atque opportunè Eccleſia, vt in ſola cruce Chriſti gloriemur monet. Hoc reſtat vt verum ipſius vſum teneamus. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

IN DIE ASCENSIONIS CHRISTI EVANGELIVM, MARCI XV.

NOuiſsimè autē recumbentibus illis vndecim apparuit, & exprobrauit incredulitatem eorū & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum, reſurrexiſſe non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

turæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent & benè habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

EODEM FESTO EPISTOLA, ACTORVM I.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere, vsque in diem qua præcipiens Apostolis, per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est. Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Et conuescens, præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarēt promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autē baptizabimini Spiritu sancto nō post multos hos dies. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & in omni Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Et cùm hæc dixisset, videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cúmque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quēadmodum vidistis eū euntē in cœlum.

PRIMVS SERMO.

ADEST rursus dierum magnæ solennitatis præteritæ vltimus. hodie enim quadraginta illi dies, quibus manifestus post passionem suam discipulos suos consolatus est, consummantur. Faxit Deus

Opt.

Opt. Max. vt quemadmodum temporis & causæ commoditas data fuit: ita cum fructu transegisse id tẽpus exultemus. Apostolorum suorum infirmitati necessariò consuluit Christus, quod viuum se & manifestum, postquam resurrexisset à morte, ipsis aliquot diebus exhibuit: nempe vt quos præcedens passio ac crux pene in desperationem adegerat, corporea præsentia erigeret denuo ac cõfirmaret. Quæ vna ascensionis Domini in quadragesimum vsque diem dilatæ causa est. Interea verò toties tótque modis apparuit, quo omnem dubitationem penitus è suorum mentibus eximeret. Et certè conatui respondit effectus. Ita enim multiplici apparitione animis confirmati sunt, vt planè prioris, quod ex cruce hauserant, scandali obliti, indubitatò Christum resurrexisse, verúmque ipsum Dei filium esse crederent. Vnde ascendente eo, nullo (vt antea) timore perterriti, flexis genibus, vt
Act. 1. Lucas habet, adorauerunt eum: reuersíque in Ierusalem gaudentes, & assidui mox in templo Deum laudauerunt. Illud nimirum Apostoli per quadraginta hos dies didicerant: quo certè factum est etiam, vt ascensionem Domini maiori pietate & feruentiores celebrarent. Iam verò & nos quadraginta numero dies à resurrectione hucusque transegimus, vnáque cum Apostolis easdem de resurrectione Domini consolationes audiuimus, cùm præterea ferè nihil aliud Ecclesia nobis illo tempore proposuerit. Quòd si eadem ratione isthæc omnia exemplo Apostolorum mentibus nostris inhærent, nulla nunc demum admonitione opus erit: sed quod in ipsis videmus, idem nos, pro se quisque ascendente Domino factitabit: hoc est, genibus flexis, oculis manibúsque in cœlum sublatis in Christi ascendentis gloria exultabimus, præuolantémque seruuli Dominum, vnanimi voce sequemur: O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos: sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis, Hallelu-iah. Hoc modo Apostoli ascensionem Domini celebrarunt, eodem etiam, qui eos secuti sunt Christiani, vti in eorum monumentis & historiis traditum legimus. Idem & hodie Christiana facit Ecclesia: & quid in his terris degens homo fructuosius ageret? Quantum verò temporis postulatur, si omnia quæ in hac ascensionis festiuitate contigerunt, rimari voluerimus, quo honore regnum suum Christus ingressus est, quanto triumpho à cœli ciuibus exceptus, qua
gloria

gloria cœlum omne fulserit? Non hæc humana ratione intelligi, nedum nostro sermone dici possunt. Neque enim vllus ea perscribere Euangelista ausus fuit. Intuebantur quidem cœlum Apostoli, & Christum ascendentem oculis secuti sunt: nec dubium, finem tanti videre spectaculi desiderasse omnes: sed nubes eum ab oculis ipsorum suscepit, ac duo angelici ordinis viri iuxta stantes responderunt: Viri, inquiũt, Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? ac si dicerent: Vidistis in cœlum ascendentem, quid porrò desideratis? quid vultis? Quod vidistis, memoria tenete, hoc credite: cætera carnalibus non sunt obiecta obtutibus, maximè hoc tempore. alia verò expectatur dies, quando immortalibus vobis hæc cuncta patebunt. Hic enim Iesus, qui nunc assumptus est à vobis, iterum veniet ad vos, suscipiétq; vos in regnũ suũ, vt vidẽtes cognoscatis honorem quem ab initio habuit. Interea hac spe & fiducia viuite, vt veniens vos agnoscat suos. Ecce his duorũ verbis, quæ hîc credentes meditatio deceat, satis significatur aperté. Tenendum est fide, Christum cœlos ascendisse, eundémque ad iudicium suum reuersurum esse. Agite ergo in ipso capite nostro, quòd cœlos ascendit, exultemus, vt membra ipsius facti, capiti nostro inhæreamus, studiosè inuigilemus. Hæc enim duo præsens festiuitas postulat. Equidem non possum non fusius aliquid de hoc festo dicere. Licet enim superioribus annis docuerim quid Christus de ascensione sua dixerit, quid Euangelistę de ea conscripserint, quid passim Apostoli de ipsa etiam docuerint: tam multi tamen, támq; præclari Psalmi, qui Christi ascẽdentis gloriam ac honorem prædicant, hodie decantantur, vt grande existimem piaculum, si nihil inde de Christi glorificatione in medium adduxero. Et ne quis hoc quasi nouum contẽnat, quomodo ipse Christus in Psalmis de se scriptum esse testetur, agnoscite. Nam & quosdam signatè dicit de se scriptos: vt, 8. 10. 109. aliosq; plures id genus Psalmos. Id quod & Paulus non vno in loco consueuit facere, vt in ea quam ad Romanos scripsit Epistola, cap. 15. ad Hebr. 1. 2. 3. 4. 5. cap. Denique. & in Actis idem 15. cap. Et quid multis? Nihil tam exiguum de Christo testantur Euangelistæ, quin idem in Psalmis longo tempore antè sit vaticinatum. Sed hæc nunc omittamus, quando in sola ascensione & glorificatione Christi occupari nos magis decet. Quòd si diligenter peruestigare Psalmos libet, inueniemus non vnum aliquem, sed

Ioan. 17.

Luc. 24.
Matth. 21. & 22.

ſed multos Chriſti gloriam prædicare, ídque tam manifeſtè, vt ne Apoſtolis quidem apertius facere licuerit facilè. Quòd ſiquis hæc in cõtrouerſiam vocare voluerit, 20. 44. 46. 67. 88. 92. 96. 98. 109. 117. 131. Pſalmos legat: & Dauid Regem non tam Prophetam, quàm Euangeliſtam, fatebitur. Quanquam autem omnes hi Pſalmi aſcendẽtis Chriſti gloriam & honorem perſonent: ſunt tamẽ in eo aceruo tres (meo iudicio) pręcipui, qui manifeſtè quid potius hodiè meditandũ ſiet, proponunt. Sunt autem 92. 96. & 98. quorum etiam exordium idem eſt, & quiſq; tamen peculiare aliquid in hac Domini ſolennitate penſandũ porrigit. Primus enim ſimpliciter gloriã & honorem Chriſti, vti per ſe eſt, enarrat. In ſecundo verò, ad pios ſermone conuerſo, quis aſcenſionis vſus atque fructus ſit oſtendit. Tertius verò contra impios dirigitur: prænuntians, quæ mala ipſis Chriſti aſcenſio minitetur. Et hæc omnia digna conſideratione penſanda ſunt hodie. Propterea enim ter dicit Pſalmiſta, Dominus regnauit: ſemper tamẽ noua additione. Primò enim cùm dixiſſet, Dominus regnauit, addit, Decorem indutus eſt. In ſecundo verò poſtquã poſuiſſet, Dominus regnauit, ſubdit. Exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Sed & in tertio, cùm dixiſſet: Dominus regnauit, ſubiũgit, Iraſcantur populi. De vnoquoque ergo ſigillatim mihi nonnihil dicendum eſt. Principiò igitur conſiderandum eſt, quòd ſępius Pſalmiſta poſuit, Dominus regnauit. Longè enim diuerſum eſt ab eo, quòd paſsim in Regum libris legimus, hic vel ille Rex tot annis præfuit regno: nimirum potiti ſunt illi rerum in præterito, regnúmque ipſorum finem habet, Chriſti verò imperium
Dani.7. manet in æternum. Poteſtas eius æterna, inquit Daniel, quę non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Et
Luc.1. Gabriel: Regnabit, ait, in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Quod enim hic præteriti temporis poſitum eſt, Regnauit non ita intelligendum eſt, quaſi iam prętericrit Chriſti regnum: ſed hoc potius intelligit propheta: Dominus ſuſcepit regnũ, incœpit regnare, aut deſignatus eſt rex, hoc eſt regni gubernacula illi tradita ſunt. Nam cùm cœlos, quos deſcenderat, aſcenderet: morte, cui ſe vo-
Ioan.3. lens ſubiecerat, deuicta: maieſtatem, qua antequam mun-
Ioan.17. dus fieret, apud Patrem claruit, cùm omnis carnis poteſta-
Ephes.1. tem accepit, vt credentibus omnibus vitam largiretur ęter-
Philip.2. nam: & excelſior factus ſuper omnes principatus & poteſtates

ſtates à dextris conſidet. Omnia etiam ſubiecta ſunt ei, ſortitus nomen quod eſt ſuper omne nomẽ. Tandem etiam poteſtas illi in cælo & in terra data eſt. Quæ omnia Propheta ſignificat, cum ait: Dominus regnauit. Sed & eadẽ Marci verbis cõprehenduntur, dicentis, Et Dominus quidẽ Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælũ, & ſedet à dextris Dei. Et hæc iã de gloria atq; honore Chriſti dicta ſunt. Sunt autẽ & alia quædã à Propheta expreſſa nominatim, quæ ad eandem gloriam & honorẽ Chriſti pertinent. Non enim nudè poſuit, Dominus regnauit, ſed addidit etiam dicens, Decorem indutus eſt. Quid hoc ſit, quæris? Iam antè pro nobis formã ſerui aſſumpſerat, in ſimilitudinẽ hominũ factus, vt homo, nobis fratribus ſuis per omnia aſsimilatus erat: Peccatũ ſemper excipio. In tantum, inquam, ſe humiliauerat, vt inter diſcipulos, non vt Dominus, ſed vt ſeruus obambulãs conuerſaretur, tandẽ etiam ludibrium hominum factus, & deſpectio plebis, vt vermis non homo æſtimaretur. At nunc contra ſerui forma ſepoſita, decôrem, gloriam, & honorem indutus eſt, & mortalitatis diſſuto ſacco, immortalitatis indumento amictus eſt. Quemadmodũ ergo aliorum Regum veſtimentum eſt aurũ & purpura, ita etiam rex noſter gloriam & honorẽ indutus eſt. Hunc verò decôrem non aſſumpſit tantùm, verùm etiam indutus eſt: quo verbo Scriptura abundantiam quandam & ſuperfluitatem conſueuit innuere, vt Dauid ait cùm de impiis loquitur, Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & induantur ſicut diploide confuſione ſua. Et, Induet quaſi veſtimentũ ſuum maledictionẽ. Et iterũ, Induantur confuſione & reuerentia, qui maligna loquuntur ſuper me: hoc eſt, vbiq; & ſemper maximũ dedecus ſuſtineãt. Cõtrà verò de piis loquẽs ait: Sacerdotes tui induãtur iuſtitiã, & ſancti tui exultent. Et ad Apoſtolos Chriſtus, Vos autem, inquit, ſedete in ciuitate, quoaduſq; induamini virtute ex alto: hoc eſt, dum plenè & perfectiſsimè cælitus cõfirmamini. Hoc ſenſu igitur hic de Chriſto, ꝙ decôrem indutus, hoc eſt, ſummè ac pleniſsimè omnibúſque modis decorus ac glorioſius honorandúſque factus eſt, dicitur. Hinc ergo qualem regem habeamus, videre eſt. Sed & quod ſequitur accipe, Indutus eſt Dominus, inquit Pſalmiſta, fortitudinem. Cùm enim in forma Dei eſſet prius, exinaniuit ſemetipſum, obediens factus Patri vſq; ad mortem. Vt ouis ad victimam ductus erat, adeóq; debilitatus, ac doloribus

Mat.28. *Marc.16.* *Pſal.92.* *Phillip.2.* *Heb.2.& 4.* *Luc.22.* *Pſal.21.* *Pſal.92.* *Pſal.108.* *Pſal.34.* *Pſal.131.* *Luc.24.* *Pſal.92.* *Philip.2.* *Iſa.53.*

eneruatus apparuit, vt cælesti per angelum consolatione cõfortatus sit: tandem etiam in crucẽ confixus, vt quid Patre Deo derelictus sit, quęsierit. At nũc omnis ab eo recessit infirmitas: imò pro infirmitate fortitudinem indutus est, fortem se ac præpotentem in cælis Deum ostendens, qui antea nostri causa debilis atque inops in terris visus fuerat. Vides ergo Regem nostrum nõ solùm magnum ac decorum, verùm etiam fortem, vndecunq; fortitudine amictum, perinde atq; suprà de decôre eius dictum meminimus. Nec iam decôrem & fortitudinem tantùm indutus: quin etiam præcinxit se, hoc est, ad certamen & hostile cum Satana duellum armauit se, ad liberandum suos è diabolica potestate, & ad defensionem eorum quos liberauit, præparauit se. Solet enim præliaturus miles gladio se succingere. Qua ratione alibi etiam Dominum precatur Propheta: Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Et alibi: O Deus meus intende in adiutorium meum, ad adiuuandũ me festina Domine. Id verò hîc iam completum esse canit. Præcinxit, inquit, se, & stans armatus in auxilium nostrum respicit. Eum & Stephanus miles ducem quendã vidit certaminis sui à dextris Dei stantem, tanquã ad suam aliorúmq; strenuè laborantiũ defensionẽ paratũ. Aut sic: Præcinxit se, more eorum qui aliquid operis facturi sunt: hi enim succincti esse cõsueuerunt, vt expeditius opus suum faciant. Ita enim & Christus iam in regni sui exaltatus soliũ, egregium, sed præclarum opus aggressus est: nimirum Ecclesiam suam nouũ quẽdam mundũ ædificaturus. Accinctus operi, imò iam dudum ipsum opus aggressus est, primáq; fundamenta locauit. Et quẽadmodũ in principio rerum orbem terrarum firmauit, ne cõmoueretur: ita nunc Ecclesiam suam supra firmam petram ædificauit, ne quid vel ipsæ inferorum portæ aduersus eam preualeant. Hoc ipsum ergo Christi glorię seruit, quod non solùm honore & gloria indutus est, verùm etiam in auxilium mẽbrorũ suorum armatus astat. Et quid vltra quæris? Sed ipsam totius negotij summam accipe. Parata est, inquit Psalmista, sedes tua ex tunc, ô Deus, à seculo tu es. Ex illo tẽpore, dicit, quo regni tui fastigium, victo hoste, conscendisti: parata tibi honoris sedes est: sedes, inquam regia, sedes iudiciaria, & hæc tibi in humana carne de terra ad cælos cum triumpho ascendenti ad dexteram Patris posita est, vt nunc porrò in æternum ei dexter assideas, cui per omnia

Luc.22. *Mat.26.* *Psal.44.* *Psal.66.* *Act.7.* *Mat.16.* *Psal.92.*

mnia ab initio æqualis es. Ex tunc te filium suum Pater altissimus allocutus est, Sede à dextris meis. Ex tūc idem te Iudicem viuorum atq; mortuorum constituit, Gentésque in tuam ditionem tradidit. Nec mirum eo te dignitatis euectum esse, quando in diuinitatis natura Patri coæqualis, & apud eundem ante omnes creaturas ab æterno extitisti. Ecce Christum non iam regem solùm, verùm etiam Deum esse. Annon ergo apertè satis gloriam atq; honorem Christi Propheta perscripsit? Et mundus quidem hic impius cum suo Principe Diabolo, omnibus sæpè quibus licuit modis, hanc Christi gloriā impedire conati sunt: sed frustrà attentauêre impossibilia. quemadmodum & Dauid id multis patheticòs & cum exaggeratione enarratis testatur. Eleuauerunt, inquit, flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem suam: Iudæorum nempe populus. In propria enim venit, & sui eum non receperunt: imò non solùm non receperunt eum, verùm etiam hostili acie persecuti sunt. Deinde, Et flumina eleuauerunt vocem suam, id est sonitum. infando nimirum ore vociferantes Iudæi dixerunt: Regem non habemus nisi Cæsarem. Et nolumus hunc regnare super nos. Et tandem etiam eleuauerunt flumina fluctus suos, cùm Iudæi oppressum Iesum crucifigerent. Quam Iudæorum tempestatē multarum aquarum, id est Gentium, voces secutæ sunt: imò totum hoc mundi huius mare, contra vnum Iesum admirabili planè ac inaudito modo exurgens intumuit. Nunquā enim in memoria omnium hominum vel visum vel auditum fuit, totum terrarum orbem contra vnum aliquem hominē insurrexisse, eóq; mirabiles dictæ sunt elationes illæ maris huius: attamen contrà mirabilior in altis Dominus. Ipse enim Dominus rerum manet in æternum. Testimonia eius credibilia facta sunt nimis. Miracula enim per se, pérque discipulos suos facta, in ascensione sua gloriosa, abundè eum Regem sempiternum designāt. Ex his ergo quàm apertè Propheta hoc in Psalmo Christi gloriam descripserit, videmus. Sed nunquid hæc scire satis est? Minimè gentium. Quin qua ratione hæc Christi gloria commodare nobis possit, cogitandum est. Id fieri qua possit ratione quæris? Dauid Prophetam audi, paucis ille docebit. In alio enim Psalmo sic loquēs ait: Dominus regnauit exultet terra, lætentur insulæ multæ. Nec immeritò hoc. Oportuit enim præ gaudio in Christi gloria atque ascensione & terram exultare, & insulas

Psal. 109. *Act. 10.* *Psal. 2.* *Ioan. 1.* *Ioan. 19.* *Luc. 19.* *Psal. 99.*

multas lætari: imò & Gentes, quemadmodum in alio quodam Psalmo dicitur, manibus plaudẽtes, Deo in voce exultationis iubilare, quando Christi gloria cõmunis est omnium vtilitas. Sed mundus ista contemnit ac negligit. Vnde Propheta noster in fine Psalmi ad pios conuertit sermonem, dicens: Lætamini in Domino & confitemini memoriæ sanctificationis eius. Addit enim in eodem Psalmo causam, cur sit lætandum iustis: Quoniam, inquit, tu Dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus super omnes Deos. Et vt videamus, quàm nos meritò in Christi ascendentis gloria lætemur, quatuor enumerat inde defluentia com-
1.Ioan.2. moda, quorum primum est, ꝙ in sublimi apud Patrem cæ-
Heb.9. lestẽ aduocatus noster assidet. Vnde & Paulus ait, Christum ad cælos ascendisse, vt apud Patrem pro nobis appareret. Id quod Dauid expressit dicens: Custodit Dominus animas sanctorum suorum: puta, cùm illorum causam apud Patrem agit. Secundus fructus verò est, ꝙ sua Dominus ascensione certissimam spem, perfectæq; ab omni malo libertatis, imò sempiternæ beatitudinis ac gloriæ contulit. Quò enim caput nostrum peruenit, eò & iã nos membra pertinemus. Vbi enim cadauer, illic & aquillæ congregantur. Pater, inquit
Matth.24. Christus volo vtvbi ego sum, illic & ipsi sint, quos dedisti mi-
Ierem.17. hi, Et iterũ: Vado parare vobis locum: iterum autẽ veniam
Ioan.14. ad vos, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Hoc illud nimirum est quod hîc Psalmista posuit: De manu peccatoris liberabit eos. Tertia porrò vtilitas est, ꝙ sua nos ascensione docuit, quò nobis aspirandum sit, quid quærendum, imò ad quid conditi & liberati sumus: nempe non ad terrenum, sed ad cæleste regnum. Si cum Christo,
Col.3. inquit Paulus, consurrexistis, quæ sursum sunt quærite.
Phil.3. Et iterum, Nostra conuersatio in cælis est, vnde & expecta-
Matth.6. mus saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum. Et iterum, Colligite vobis thesauros, non hîc in terris, sed suprà in cælis, Hæc nos Christus sua ascensione docet, vt mentes nostræ in cælum sint erectæ. Vnde Propheta subdit: Lux
Luc.10. orta est iustis, & rectis corde lætitia. Lux illa nempe, in qua
1.Cor.2. videre dãtur prioribus seculis inaudita, huiúsq; mũdi principibus incognita, ꝙ genus nostrũ, & spẽ patriámq; nostram in cælis habeamus. Et quod lumẽ huic luci cõparari potest? Quartus fructus est, ꝙ Christus nos tãtis promissis tã ami-
Ioan.20. cè cõsolatus est. Ascendo, inquit, ad Patrẽ meũ, & Patrẽ vestrum,

strũ. Et quid his verbis iucundius cogitari potest? Christus enim hîc Deum, & patrem & Deum nostrum vocat. At patris est liberorum suorũ cura affici, nutrire, cõseruare, tueri, exaudire, hæreditatem ac possessiones reponere: Dei autẽ est fortiter suos ab omni periculo liberare. Si quando ergo dubitatiuncula aliqua mentem tuam subintrauerit, an Deus adiuuare te, an conseruare, an liberare & tueri velit, patrem tuum eum si an possit, Deum tuum esse cogita. Et hac ratione non solùm lux iustis, verùm etiam rectis corde lætitia, ex vna eadémq; Christi ascensione orta est. An non igitur nos meritò Propheta, vt pro Christi gloria exultemus, hortatur? Verùm enimuerò ne quis arbitretur tantarum rerum causa exultationem sufficere: consequenter Propheta quid sub tanti Regis signis faciendum sit nobis militibus, subdit, Qui diligitis Dominum, odite malum: honor enim Regis nostri (vt in alio quodam Psalmo scriptum est) iudicium diligit, eóq; iustitiam à filiis hominum exigit. Quemadmodum & in lege scriptum est: Sancti estote, sicut & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Et in Euangelio: Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Deinde idẽ Regis honos postulat, vt ipsi secundum scientiam, cũ ratione & discretione seruiamus, non eo modo quo inferioribus his Dominus, inseruire consueuimus, sed cum timore ac tremore magno, cum exultatione, solicitudine ac honorificentia, tanquam summo Regi, quo nemo maior est. Eodem sensu Paulus suadet, vt probati ac diiudicati, corpore Domini participemus. Nõ autẽ sine ratione Dauid nos monet, vt cũ iudicio Regi nostro seruiamus. Inuenias enim non paucos, qui specie quidẽ bona, Deo seruire videantur, quorũ tamen ministeriũ iudicio caret. Non enim ea honorificẽtia, qua oportuit, nõ ea exultatione, aut cordis directione: nõ illa boni propositi perfectione: nõ deniq; illa bonæ operationis solicitudine, vt equũ erat: sed cũ pigritia, cũ nausea, cũ hypocrisi, quasi carnali cuidam Domino, exigui lucelli gratia seruiunt: imò nõ eam fidẽ in ministrãdo Deo, quam forte hominibus exhibent, præstant. Ingenuos verò Dei seruos necesse est cũ magna cura munus cõcreditũ exequi, & postpositis omnibus aliis, secum quàm diligentissimè cogitare, quæ sit huius Domini maiestas ac celsitudo, ꝙ sublimior ipse cunctis terræ Regibus, quòd potentior cunctis Diis, & exaltatus vehementer, ꝙ sit inter potentes potentissimus:

Psal. 96. *Psal. 98.* *Leui. 19.* *Matth. 5.* *Psal. 2.* *1. Cor. 11.*

inter formidabiles terribilissimus: amabilium omniũ amabilissimus: Eiuscemodi enim iudicium, eámque considerationẽ ante omnia honos & magnificentia Dei exigit: Quẽadmodum & Moses populo Iudaico prædicans, Non est, inquit, alia natio tam grãdis, quæ habeat Deos appropinquãtes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Hæc prophetæ Dauid ad nos de Christi ascẽsione prædicatio fuit: nẽpe ideo tot verbis vsus est, vt lætemur & exultemus, & in Christi regno iustè irreprehensibiles viuamus. Vnum hoc superest, vt quid Dauid impiis timendum de hac ipsa Christi ascensione denuntiat, audiamus. Dominus regnauit, inquit, irascantur populi: ac si diceret, Dominus noster Iesus Christus regno præsidet suámque potentiã exercet, vtut increduli atque impij irascantur, fremant, sauiant, insaniant: velint nolint, potentiam maiestatémque eius sustinent, ac quantumuis repugnent, maximo suo damno pedibus ipsius prostrati succumbent. Id quod illa parabola significatum est, qua nolentibus hunc super se regnare, dicitur: Inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Vnde, quod in Hebræo est, huius Psalmi initium quidam sic verterunt: Dominus regnauit, cõtremiscant populi. Ratio: Dominus in Sion magnus, & nomen eius cùm sanctum, tum etiã terribile est. sed & iudicium omne eius est. Pater enim omne iudicium dedit Filio: nec quicquam nunc post ascensionem Christi superest præter iudicium. Id quod angelici illi duo viri etiam prædicarunt: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Hæc ergo dicta sint impiis, qui si nolunt Christum gloriosum simul ac mansuetũ Regem suum agnoscere, velint nolint, ipsum formidabilem Regem, iustúmque Iudicem sentient. Hæc igitur cùm nouimus, Christi nos patienter submittamus signis, ac irreprehensibiles sub tanto duce ac Rege militemus. Sic fiet vt securi atque intrepidè venientem Iudicem contemplemur.

Deut. 4. *Psal. 98.* *Luc. 19.* *Psal. 98.* *Ioan. 5.* *Acto. 1.*

SECVNDVS SERMO. ET DOminus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet ad dextram Dei. MARCI XVI.

Breuis

Breuis quidem huius diei lectio est, si verba numeres: tamen multas diuersi temporis historias continet. Nã quod initio eius est scriptum: Vndecim illis recumbentibus Dominum apparuisse, eorúmque & incredulitatem & cordis duritiem exprobrauisse: si ordinem historiæ, Euangelistarúmque consensum animaduertimus, non nunc in Ascensione, sed ipsa Resurrectionis die factum videtur, nimirùm cùm serò apparuit. Ex Luca enim illo ipso tempore discipulorum duritiam exprobrauisse intelligemus, his verbis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Ex Ioanne verò, quòd eodem vespere Euangelij prædicationẽ discipulis cõmiserit, colligitur, cùm ait: Sicut me misit viuens Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritũ sanctum: quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis peccata, retenta sunt. Initiũ ergo Euãgelij huius, gesta Dominicæ resurrectionis die recensere videtur. Nolo autẽ disceptare: cũ fieri potuit, vt nouissimo die simile quid & dixerit & fecerit. quo sensu veteris Ecclesiæ proceres hæc intellexerũt & interpretati sunt. Cæterùm quòd Euangelista in fine addit profectos Apostolos, vbique prædicauisse, sine controuersia factum nõ est hodie, sed postea quam Spiritus sanctus missus fuisset. Nã cùm ascenderet Christus, discipulis ne ab Hierosolymis discederent, sed promissum Patris expectarent, imò ne omnino Hierosolymis, nisi accepto Spiritu sancto prædicarẽt, præcepit. Itaque initiũ & finis huius lectionis propriam suam quodque narrat historiam. Nihilo tamẽ minus aliquid etiã quod huic conueniat diei, refert: vt cùm ascendisse cœlos atque ad dextrã patris Dei sedere cõmemorat. Nam ex Actis Apostolorũ manifestũ fit, Christum quadraginta tantũ diebus facta resurrectione in terris comparuisse. Et hæc quidem præsens dies à Resurrectione quadragesima est, vnde hodie ascendisse conuincitur. ideóque mirũ non est, nũc denuo Ecclesiam, siue (vt cũ Dauid loquar) Sion filiam nouæ Regi suo proferre signa lætitiæ. Hodie enim tandẽ perfectè Christus clarificatus est: hodie, inquam, Deus exaltauit illum, & nomẽ ipsi dedit quod est super omne nomẽ. Nã in eius nomine omne genu curuabitur siue in cœlo, siue in terra, vsq; in sempiternũ. Ascensione enim sua verus omnium

Luc. 24. *Ioan. 20.* *Act. 1.* *Psal. 149.* *Phil. 2.*

Matt.14. Dominus declaratus est tandem. Adhuc cũ in terris videretur, miraculis quæ magna & multa fecit, Dominũ se terræ
Matt.8. atq; maris ostendit: quãdo mare pedũ eius factũ semita, vo-
Luc.9. luntati que ipsius obediens, planũ & tranquillũ se præbuit,
Ioan.11. & multã piscium copiã Apostolis porrexit: terra verò quatriduo emortuũ Lazarũ reddidit, dominíque & factoris sui mortẽ tremula defleuit. Ad hæc descensu suo, Inferorũ quo-
Matth.27. que ac subterraneorũ se Dominũ esse docuit, cũ fortẽ illius
Luc.11. regni armatúmq; custodẽ in atrio suo potenti manu deui-
Psal.106. cit, ligauit, inermẽ fecit, eripiens inde lõgis annis congestã prædam, portas æreas & vectes ferreos dissipans, ereptos inde reduxit, vt tum etiã cũ nedum ascendisset, terrena illi atque subterranea genua flecterẽtur. Sed cœli ipsum aerísq; dominũ esse tunc nondũ erat apertum. Hoc ipsum ergo hodie demonstratũ est, quãdo in cœlos assumptus est, imò ipsemet eleuatis in sublime manibus propria virtute cœlos in-
Luc.24. gressus est, vt nunc porrò nemo dubitare possit, quia Dominus Iesus in gloria Dei patris est: imò etiã cum Patre ac Spiritu sancto dominus est omniũ. Huc igitur hodierna festiuitas, huc etiã lætus omniũ concentus, huc deniq; omnis generis preces plenæ pietatis in Deũ, quibus hodie in Ecclesia vtimur, pertinent. Huc quoque plurimi Psalmi quos Dauid Rex & Propheta in hãc solennitatẽ cecinit conscripsit'que, tot meditationes sanctæ, quibus olim dum res Ecclesiæ staret, fidelis populus hunc diẽ sanctificauit, seruiunt. Vnde cũ multa & magna sint, quæ vtili commoditate nunc dici possint, tẽporis tamen breuioris gratia, illud quod exordio ser-
Marc.16. monis huius positũ erat pro cõcione declarare atque discutere placuit, ꝙ quid his commodè considerari ac meditari possit, clarè indicet. Dominus Iesus assumptus est in cœlũ, ac sedet à dextris Dei. Hæc ipsa verba fundamentũ sunt, cui præsens festiuitas innititur: in quibus etiã (quod maius est) religionis ac fidei nostræ articulus ille, quo Christũ assumptũ à dextris Dei sedere confidenter confitemur, & indubie credimus, insistit: hæc, inquã, corde credimus, & ore confite-
Luc.24. mur, multis Scripturarũ testimoniis suffulta & confirmata
Act.1. esse. Nã & Lucas assumptionis Dñi historiam duobus in lo-
Ioan.20. cis perscripsit, & in Ioanne ipse Christus affirmans ait: Ascẽdo ad Patrẽ meũ & Patrẽ vestrũ, Deũ meũ & Deũ vestrũ. &
Ephe.4. Paulus, Qui descẽdit, inquit, ipse est qui & ascẽdit super oẽs
Heb.9. cœlos, vt adimpleret omnia. Et iterũ: In ipsum cœlum in-

troiuit

troiuit Iesus, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Et Dauid, Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. Et, *Psal.46.* Ascendisti in altũ, cepisti captiuitatẽ, accepisti dona in hominibus. *Psal.67.* Sed & Michæas Propheta de Christo loquens ait, *Mich.1.* Ascendet iter pandens ante eos. His aliisque id genus multis testimoniis Scriptura quod hodie confitemur, cõfirmat: vt nemo de Christi in cœlos ascẽsione dubitare possit. Quid verò per hãc eius ascensionẽ, nisi plenã perfectámque ipsius clarificationẽ cognoscimus? Licet enim initiũ illa in resurrectione sumpsit, qua apertè quis sit cognoscitur, cáque claritate apparuit, vt Thomas vnus è numero quos elegerat duodecim, pro nimia admiratione Dominũ eum pariter atque Deum exclamaret: perfectior tamen & clarior reddita *Ioan.20.* est, & omninò hodierna ascẽsione completur, vt non iam de diuinitate ei⁹ hęsitantes, sed gaudio perfusi spiritus, in Hierosolymorũ vrbem reuersi Apostoli, in tẽplo laudi diuinæ *Acto.1.* instarent, plenísq; pietate orationibus Christo à Patris dextra *Luc.24.* sedenti supplicarent. Quò enim certius eũ in cœlis sedere nouerant, hòc confidentius in ipsum preces suas dirigebant. Prædixerat quidem hanc suam ipse clarificationẽ audientibus turbis sæpè, sed verborũ quibusdã inuolucris. Vt *Ioan.8.* in Ioanne, Cùm exaltaueritis Filiũ hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil: sed sicut docuit me *Ioan.12.* Pater, hæc loquor. Et, Ego cũ exaltatus fuero, omnia trahã ad meipsum. Apertè autẽ eandẽ clarificationẽ suam, maximè cũ iam tempus passionis instaret, discipulis suis prædixit. Venit hora, inquit, vt clarificetur Filius hominis. Et in cœna, Nũc clarificatus est Fili⁹ hominis, & De⁹ clarificat⁹ est in *Ibidem.* eo. Et peracta cœna, Pater, inqt, clarifica filiũ tuũ, vt fili⁹ tu⁹ *Ioan.13.* clarificet te. Omniũ horũ initiũ quidẽ in resurrectiõe fuit, *Ioan.17.* sed hodie tãdẽ cõpleta sunt. Tria igitur hic piis cõsideranda sunt. Primò clarificatio siue glorificatio, quã hodie Christi accepit humanitas. Secundò, quæ nobis spes inde veniat. Postremò, quis verus illius vsus sit. Quod ad primũ, Marcus Euãgelista vno sanè verbo ascendentis Domini nostri Iesu Christi gloriam cõplexus est, cũ ait, Assumptus est in cœlũ, & sedet à dextris Dei. Breuis ille quidẽ verborũ contextus, dictúq; nõ difficillis, sed mysterio grauis, eóq; cõsideratiõe eget multa. Necesse enĩ egregium quid sit oportet, quod de ipso solo dicitur, Sedet à dextris Dei. Licet enim & Enoch iustũ à Deo in paradisum trãslatũ, & Eliã curru igneo atq;

Eccl.44. equis per turbinẽ in cœlum aſcendiſſe legimus: nihil tamẽ
4. Reg.4. eſt ſi cũ Chriſti aſcenſione conferas. tum de neutro horum,
quod à dextris Dei ſedeat, ſcribitur. Solus Chriſtus eſt, cui
Pſal.109. pro ſua reuerentia hic honos debetur. Dixit Dominus Dño
meo. Ecce quid dicat: Dixit Dominus non cuiuis homini, nõ
Eliæ, non Enoch: ſed Dño meo. Quid verò? Sede à dextris
Matt.28. meis. Quantus verò ille honos ſit, ſedere à dextris Dei, ipſe
Chriſtus oſtẽdit, dicẽs, Data eſt mihi poteſtas omnis in cœ-
Ephe.1. lo & in terra, Et Paulus ait, Deus ſuſcitans Chriſtũ à mor-
tuis, conſtituit ad dextrã ſuã in cœleſtibus ſupra oẽm prin-
cipatũ & poteſtatẽ, & virtutẽ, & dominationẽ & omne no-
men, quod nominatur non ſolũ in hoc ſeculo, ſed etiã in fu-
Acto.10. turo. Et Petrus Apoſtolus de Chriſto loquẽs: Cõſtitutus eſt,
inquit, à Deo iudex viuorũ atque mortuorum. Sed & Dauid
Pſal.8. Propheta regius de ipſo loquens: Gloria, inquit, & honore
coronaſti eum, & cõſtituiſti eũ ſuper opera manuum tuarũ:
non aliquorum tantũ, ſed in vniuerſum omniũ operum. Et,
Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Cùm autẽ dicit, Oomnia
1. Cor.15. ſubiecta ſunt ei, ſine dubio nihil omniũ excepit, præter eum
qui ei ſubiecit omnia. Sed & alibi idẽ Propheta de hac glo-
Pſal.20. ria loquitur: Domine, inquit, in virtute tua lætabitur rex,
& ſuper ſalutare tuum exultabit vehemẽter. Deſideriũ cor-
dis eius dediſti ei, & voluntate labiorum eius non fraudaſti
Pſal.44. eũ. Et Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi: virga directionis,
virga regni tui. Et iterum: Locutus es in viſione ſanctis tuis
Pſal.88. & dixiſti: Poſui adiutorium in potente, & exaltaui electum
Pſal.92. de plebe mea. & quæ ſequuntur. Et: Dominus regnauit de-
côrem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinẽ & præ-
cinxit ſe, firmauitque orbem terræ, & non cõmouebitur. Et
Pſal.96. iterum: Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ
multæ. Et mox: Confundantur omnes, qui adorant ſculpti-
lia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. Adorate Dominum
omnes angeli eius. Quoniam tu Dominus altiſsimus ſu-
per omnem terram, nimis exaltatus es ſuper omnes De-
os. Ecce qua maieſtate tot locis Scriptura Chriſti cla-
rificationem prædicat, quæ omnia vno verbo complexus
Marc.16. eſt Marcus, cùm ait: Sedet à dextris Dei. Sed & nos ea-
dem omnia complectimur, quando Apoſtolico ſymbo-
lo confitemur, Aſcendit ad cœlos, ſedet à dextris Dei.
Propterea nunc hoc porrò conſideremus, quantum Chri-
ſtus ſeruator noſter alios Reges omnes honore, maieſtate,

atque

atque potentia excellat. Reliquorum Regum omnium quęcunque potestas & maiestas, veluti flos fœni est, quæ facilè decidit: imò inanis quædam vanitas est. Christi verò honos sempiternus est. Ipsi (inquit Dauid) cœlũ nimirum & terra, & omnia quæ in eis sunt transeunt: tu autem idem ipse es, & anni tui nõ deficiẽt. Huic ergo Regi nostro Christo cõfidenter adhæreamus, ipsiúsque potenti manui nos submittamus. Cæterùm nunc, quæ nobis ex hoc Christi honore spes atque fiducia offeratur, perquiramus. Scriptura quidem vbique de illo Christi honore quasi re omnium iucũdissima loquitur. Nam Dauid non solùm ad exultationem mentis, verùm etiam ad manuum plausum, vbicunque huius maiestatis mentionem facit, hortatur. Et alibi ad prædicationem eius insulas multas terrámq; lætitia exultare optat. Et Christus ipse discipulos suos noua quadam euangelizatione recreaturus, ait, Vade ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meũ & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sic alibi eosdem ipse alloquitur: Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est. Quæ apertissimè conuincunt piis omnibus ingentẽ spem & consolationem ex Christi ascensione ac maiestate defluere. Id quod illa etiam oratione, qua Patri peracta cœna supplicat, manifestum fit. Pater, inquit, venit hora, clarifica filium tuũ, vt filius tuus clarificet te: sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt det eis vitam æternam. Ecce igitur qua ratione Christus in tantam gloriam & vsque ad dextram Patris Dei subuectus sit, omniúmque dominus constitutus sit: non vt excelsus ipse nos hic ex alto disperdat: sed vt ab omni malo tueatur, defendat, protegat, & denique saluos faciens ad se hinc extrahat. Cui sententiæ conuenit quod subdit: Tui erant, & mihi eos dedisti. Et quod Ioannes sexto cap. alibi dicit: Hæc est voluntas Patris qui me misit, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Huc etiam pertinet quod alibi dicit: Ego cùm exaltatus fuero, non dicit, disperdam omnia: sed, traham omnia ad meipsum. Nihil ergo est quod à potentia Christi timeamus, quod speremus, plurimum. Quid enim times? Quod ipsius sis tu, atque ille Dominus tuus constitutus sit audis, nõ hoc vt te damno afficiat, sed vt salutem tibi impertiat. Nec te pusillanimem reddat conditio tua humilior: nam ꝙ omnis illi carnis data est potestas, audis. Nec

Margin: *Esa.40.* *Psal.101.* *Psal.46.* *Psal.96.* *Ioan.20.* *Ioan.14.* *Ioan.17.* *Ioan.12.*

ſuper magna illa & ingẽtia opera Dei tantùm, verùm etiam ſuper inferiora omnis generis opera conſtitutus eſt Dominus. Quicquid enim creaturæ aut operis Dei nomen meretur, ſiue infirmum illud, egenum, contemptibile, ſiue potẽs, validum, honorificum: hunc Dominum habet. Nec denique ſecundum perſonarum reſpectũ iudicat Rex ille, ſed quamcunque Dei facturam ſine vlla diſcretione ſuã agnoſcit. Age ergo quicunq; Dei creatura es, maximè Chriſtiano nomine inſignitus, lætare & exulta. Sed ideo hæc quoq; dicuntur, vt fidem & ſpem tuam augeas, quicunque Chriſtũ verè omniũ Dominum conſtitutum eſſe credis. Si enim hoſtes tui aduerſum te conſpirauerint, dic quæſo, cui repugnant, tibíne an Chriſto ipſi? Et quidẽ in ipſius manu etiam inimici tui ſunt, perinde atq; tu, ne quid trepides: vtrobique enim præſto eſt, eorúmque aduerſus te conatus ipſe diſcernit, nec minori teipſo, erga te cura afficitur. An fortè poſſeſsio tua, ipſa ſui maiorem te domino ſuo ſolicitudinem habet? Quæ auri tui in arca ſui cura eſt? An non paterfamiliàs & dominus arcam ſimul atque æs cuſtodis: ſingulíſque momentis latronum furúmque clandeſtinis inſidiis impigrè aduerſaris? Cuius verò damno aufertur? Vtique non ſuo, ſed tuo. Si auarus de pecunia furto ablata ſibi dolet: quomodo Chriſtus iniuria credẽtium ſuorum non afficietur? Annõ hic ille eſt, qui in Propheta loquitur, Qui vos tetigerit, oculi mei pupillã tangit? Et,

Zach.2. ta loquitur, Qui vos tetigerit, oculi mei pupillã tangit? Et,
Matth.25. Quicquid feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi
Act.9. feciſtis. Et iterum: Saule Saule, quid me perſequeris? Væ ergo incredulitati noſtræ, quæ ſola facit, ne hanc tantam ſpem intelligamus. Non culpa in defenſore aut poſſeſſore eſt, ſed fides qua certificamur, quod ipſius nos poſſeſsio, deeſt. Sed ais, Vehementer mihi timeo, ne, quandoquidẽ peccator ego ſum, cõdemnet me Dominus meus: nec vllũ in me meritum conſpicio, quo tantæ hæres felicitatis deſignari merear. Sed fruſtra ab illo perditionẽ times, cui temet tradideris, & quẽ dominum agnoſcis. Illius enim cùm ſancti tum peccatores peculiũ ſunt, quẽadmodũ reliqua etiã manuũ Domini opera
Phil.2. omnia. Omnis lingua cõfiteatur, inquit Paulus, quia Domi-
Roma.10. nus Ieſus in gloria Dei eſt Patris. Et iterum: Si cõfitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris. Hos magis perdet, qui cùm ipſius ſint, Dominũ tamen ipſum agnoſcere re-
Luc.19. cuſant. Sic enim in Luca de quibuſdam loquitur dicens, Ve-

tuntamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me: quandoquidem nolunt ipsi, etiam repugnante voluntate subiugandi sunt. Nobis verò Rex nō seueri mandati exactor, sed redemptor atque saluator est. Propterea, si quando lapsus peccaueris, de Christo desperare noli: non enim à regno eius excides, nisi opus Dei esse desieris. Huc ergo Sapientis dictum pertinet: Etsi peccauerimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam. *Sap.15.* Et quod Paulus ait, Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus. *Rom.14.* Et, vt summatim omnia perstringam, Christus te suam possessionem agnoscet, si modò tu Dominum illū tuū agnoueris. De hoc ipso enim maximè conqueritur, quòd se Dominum nostrum agnoscere recusamus. Bos, inquit in Propheta, cognouit possessorē suum, & asinus præsepe Domini sui: *Esa.1.* Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Huc etiā illa verba, quibus de seipso Patrem alloquitur dicēs: Potestatem dedisti ei omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. *Ioan.17.* Et quæ subdit, Tui erant, & mihi eos dedisti. Et mox, Pro iis quos dedisti mihi, rogo, quia tui sunt. Et, Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi. Ecce Regis nostri magnificentiam, & quæ nobis ex clarificatione eius est, spem firmā. Agite ergo, quod Dauidico Psalmo monemur, plaudentes in voce exultationis Deo iubilemus: psallamus Deo nostro, psallamus Regi. *Psal.46.* Hoc tamen non sine causa in fine monet, vt sapienter psallamus: hoc est, vt huius gratiæ, tantæque spei, ac læti nuntij verum vsum apprehendamus. Et hoc nunc tertiò cōsiderandum est hodie, ne nostro magno malo improuidè persuadeamus nobis, quasi omnia consummatè expleuerit Christus, nósq; inerti otio, aut etiam carnis desideriis effrænes dimiserit, plurimorū certè exemplo, qui audito Euangelij verbo, illud solùm colligunt, quod bonorū operum contemptui, ac vitæ leuitati pro cuiusq; infausto desiderio fenestrā aperit. Non ita Patres nostri ascensione Christi vsi sunt, Dauid quidem Propheta Christi ascensionem multis antè seculis præuiderat, prædixerat & considerauerat, indéque non paruam spem cōceperat. Sed nunquid ideo ad bene piéq; viuendum redditus est pigrior? Minimé. Magnificè quidē decantauit & depinxit hanc ascēsionē, cùm ait, Tollite portas vestras principes, & eleuamini portę æternales, & introibit Rex gloriæ: *Psal.23.*

non

non tamen, quæ cū ipſo introire volentium requiratur qualitas, tacuit: Quis, inquit, aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Nunquid ij quorū vita omni pietate vacua, omnibúſq; carnis deſideriis plena eſt? Non: ſed innocentes manibus & mundo corde. Simile quid & in alio

Pſal. 14. Pſalmo ſcriptum eſt: Domine, inquit Propheta, quis habitabit in tabernaculo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? An pigri, deſidioſi, an bonorum operum contemptores? Minimè. ſed, qui ingreditur ſine macula & operatur iuſtitiam: qui loquitur veritatem in corde ſuo. Hoc etiam modo Apoſtoli ſancti ex Domini aſcenſione non in falſam & inanem ſecuritatem ducti, ſed in omne opus bonum ardentiores ef-

Act. 1. fecti ſunt. Omnes, Luca teſte, vnanimiter perſeuerātes erant

Luc. 24. in oratione. Et, Adorantes regreſsi ſunt in Ieruſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in templo laudantes & benedicētes Deo. Hoc modo & nos aſcenſione Domini vti conuenientiſsimum & vtiliſsimum eſt: nempe, vt eò ardentius & perſeuerantius precemur, magiſque omni pietati operam demus, quò Chriſtum à dextris Dei Patris ſui ſedere certiores ſumus. Ita & Eccleſia hodie facere conſueuit cùm precatur dicens: *Oramus Domine conditor inclyte, deuotos famulos reſpice protegens, ne nos liuor edax dæmonis obruat, demergat vel in inferos.* Et: *O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie ſuper omnes cælos aſcendiſti, ne derelinquas nos orphanos: ſed mitte promiſſum Patris in nos Spiritum veritatis.* Iam nec ſic precari ſatis eſt, niſi & bonis operibus, & pietati intenti fuerimus.

Pſal. 96. Vos, inquit Dauid, qui diligitis Dominum, odite malum,

Pſal. 44. quia honos Regis iudicium diligit: diligit, inquam iuſtitiā, & odit iniquitatem. Alia enim ratione cum Chriſto aſcendere non poſſumus, quando immundum nihil & cōtamina-

Apoc. 21. tum cælos intrabit. Vnde Chriſtus priuſquam clarificationem à Patre poſtularet, dicit, Ego, Pater, te clarificaui ſuper

Ioan. 17. terrā, opus conſummaui, quod dediſti mihi vt faciam. Quòd ſi ergo cum Chriſto clarificari appetis, hoc age, Deū in terra clarifica, opus quod dedit tibi vt facias perfice. Et vt ſummatim cum D. Bernardo concludam, Chriſtus à dextris Dei ſedens, dextra ſua miſericordiā, ſiniſtra iuſtitiam tenet, imò miſericordiæ permultū, plurimū iuſtitiæ: dextra ſua aquam,

Pſal. 102 ſiniſtra ignē continet. Et licet ſecūdū altitudinē cœli à terra corroboret miſericordiā ſuā ſuper timentes ſe: terribilis ta-

Pſal. 65. men ipſius iuſtitia eſt ſuper filios hominū, vtrobiq; etiā ſen-

tentiæ

tentia æternitatis tibi proposita est. Huc ergo annitere, vt dextrã Christi apprehẽdas, vt iudiciũ eius euadas. Nã idẽ ille districtus iudex reuertet omniũ, qui mitis modo trãsiit. *Act. 1.*

SERMO TERTIVS.

QVòd Samuel olim Propheta Saul Regi verè rectéque loquutus est, idipsum hodierna festiuitas reipsa comprobat: nempe, meliorem esse obediẽtiam victima, eò quòd veluti scelus idololatriæ sit, nolle acquiescere. Apertissimũ autem id fiet, si Christi ascensionem cum reiectione Saul cõtulerimus. Quid enim Christum ad tantam gloriæ sublimitatem euexit, præter obedientiam? De humanitate Christi loquor. Factus enim, Paulo teste, obediens Patri vsq; ad mortem, nempe ad crucis ignominiosæ mortem. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Contrà verò, quid Saul Regem regno, præter inobedientiam eiecit? Pro eo, inquit ad ipsum Samuel, quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. Verisimile est quidem, aliam quoq; Saul Regis fuisse iniquitatem: sed hoc vnum scelus, quasi solùm à Samuele ipsi obiicitur. Quare, inquit, non audisti vocem Domini? idque vt omnes, quàm Deo Opt. Max. displiceat, nolle obedire mandatis diuinis, intelligeremus. Contrà verò Christum plenum fuisse virtutibus, dubium nõ est: nihil tamen toties eáque maiestate de eo prædicatur, quàm inaudita seculis omnibus atq; parata obedientia in Isaac olim atq; Ioseph adumbrata: quorum ille voluntariè semetipsum in victimam obtulit, hic verò fratribus suis germanis à quibus persecutus & venditus erat, obuiam processit. Vnde & Christus ipse ait: Meus cibus est, vt faciã volũtatẽ eius, qui misit me, Patris, vt perficiã opus eius. Et iterum, Ego descendi de cœlo, nõ vt faciã volũtatẽ meã, sed eius qui misit me, Patris. Et, Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Et, Non mea, sed tua volũtas fiat. Et, Calicem quẽ dedit mihi Pater, an nõ bibam illũ? Et iterũ, Opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam illud. Quam sanè Christi obediẽtiam multis exaggerat Paulus dicẽs, Christus cùm esset in forma Dei, nõ rapinã arbitratus est esse se æqualẽ Deo: sed exinaniuit semetipsum, obediẽs, formã serui accipiẽs, in similitudinẽ hominũ factus, & habitu inuẽtus vt homo, humiliauit semetipsum factus obediẽs vsq; ad mortẽ, mortẽ autem crucis.

Phil. 2. *Gen. 22.* *Gene. 37.* *Ioan. 4.* *Ioan. 14.* *Matth. 26.* *Ioan. 18.* *Ioan. 17.* *Philip. 2.*

Isai.53. cis. Et Isaias Propheta, Omnes nos, inquit, quasi oues aberrauimus, vnusquisque in viam suam declinauit. & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrûm. Oblatus est quia voluit, & non aperuit os suum. Hinc ipse in Psalmis
Psal.39. loquitur, Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi: holocaustum & pro peccato non postulasti. Tunc dixi, Ecce vnio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei. Hac ergo ratione Christi obediētiam Scriptura prædicat, vt intelligamus, nihil ęquè placere Deo, atque promptam mandatorum suorum obediētiam. Quemadmodum ergo non immeritò eiectionis Saul exemplum formidamus, eiúsque inobedientiam, nostram ducimus pręmonitionē, ita optimè ex exaltatione Christi lætitiā concipimus: & obediētiam qua ad tātum honoris fastigiū peruenit, sempiternū nobis & imitandū proponimus exemplum. Vnde operæpretium dignūque iudicaui, nunc porrò de præsenti festiuitate nonnihil disserere: ita tamen, vt in duorum nēpe, quid Christi Ascensio sit, & quid nos inde discere conueniat, limitibus decurrat oratio. Quæ duo si rectè considerauerimus, apertè, nos vni huic diei satisfecisse, affirmabo. Quanquā autē in multis ascensionis Christi Scriptura meminit: facit tamen id obscurius alibi, alibi etiam apertius. Et Lucas quidē Euangelista breuissimè eam cōprehendens ait, Eduxit eos foras in Bethaniā, & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factū est dū benediceret illis: recessit ab eis, & ferebatur in cœlum, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Hæc, inquam, de ascensione Domini Lucas conscripsit, tanti profecto Regis magnificentia minus, quod ad nubes solùm & cœlū Christū perduxerit, nihil interea de sempiterno ipsius regno atque maiestate commemorans: nihilominus tamen piis mentibus maxima quædā cogitanda de hac re suppeditās, tria pręcipuè innuit. Primò, quòd sine alieno Christus auxilio, propria protētiæ suæ virtute ascēderit. Neque enim in curru & equis agneis, vt Elias quōdā assumptus est: nec ab angelis capitis sui capillis per aëra vectus est,
4.Reg.2. vt Abacuc quondā è Iudæa in Babyloniā ad leonū caueā po-
Dan.14. situs. Nec sic, queādmodū Enoch à Deo nūquā deinde in terris videndus raptus est. Tū etiā nec vt Paulus, in tertiū vsq;
Gen.5. cœlum raptus est: sed recessit, inquit Euangelista, in cœlum
2.Cor.12. vt propriæ virtutis intelligeres facinus. Deinde obsequium

nubis,

nubis, quod ipsi tanquam Domino exhibuit, Euangelistæ verbis innuitur. Postremò, quod cælum ipsum in aduentum eius se patefecerit, id quod nulli omnium antè contigit. Quæ omnia liquidò demonstrant, maius quid in Christo domino latuisse, quàm in cæteris omnibus hominibus: imò Christum cæli aerísq; Dominum esse manifestè conuincunt. Et hæc ergo apertè cùm ascendit, demõstrare voluit, vt tum discipuli, tum nos quoque credentes reliqui concepta inde sempiterna spe, nosmet in eis oblectaremur. Quòd enim terræ marísque sit dominus, antè cùm adhuc in terris inter homines conuersaretur, clarè demonstrauit, quemadmodum infirmitatis omnis, mortis, ipsiúsq; adeò Diaboli potestatẽ sibi inesse declarauit: vt enim voce extẽta clamauit, Lazare veni foras: mox terra defunctum quem acceperat, reddidit. *Ioan.11.* Mari dixit, Tace, obmutesce: & mox cessauit ventus, & facta est tranquillitas magna. *Marc.4.* Mortuo adolescenti mandans ait, Tibi dico, surge: & resedit qui erat mortuus. *Luc.7.* Sic alibi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum: & exiit ab eo. *Marc.9.* Sic muto loquitur: Ephphatha, quod est adaperire: & statim apertæ sunt aures eius, & loquebatur rectè. Quæ abundè declarant, quòd ipse Dominus sit, & potestatem habeat terræ, maris, infirmitatum omnium, mortis ipsiúsque Diaboli. Hoc solùm restabat, vt pari maiestate dominum se aëris atq; cæli ostenderet, vt spes nostra plena sit, atq; omnibus notum sit, quia ipse potestatẽ habeat omnẽ Id ergo hodie effecit, & Lucas cõmemorat. Vnde & Ecclesia lætatur, & omnis ingenue Christianus exultare potest. Certò enim persuasi, quia Christus dominus est omnium, in periculis, securiores, in infirmitatibus, animosiores, in tentationibus confidentiores erimus. imò cur mortem ipsam timeamus, minus erit: quòd Diabolum formidem, propè nihil erit: tandem etiam de obtinenda cæli hæreditate certiores erimus. Vbi enim caput est, illuc etiam cętera congregantur membra. Et quidem ex hoc fonte pij quiq; in omnibus aduersitatibus suis fortitudinẽ simul atq; fiduciam hauserunt. Quemadmodum Apostoli etiam profecti vbiq; terrarum prædicauerunt Euangelium per ciuitates atque deserta, per amicos simul & inimicos, per ignem ferásque, imò per homines feris immaniores: inconcussi, intrepidi, semper atque securi. Et vnde tanta illis fortitudo? Vtique ex fide, qua Christum

totius orbis cognouerunt Dominum. Vnde cùm Dauid di-
Psal.23. cere non horruerunt: Domini est terra, & plenitudo eius.
Act.7. Quemaddum Paulus etiam, certò sibi persuadens, Christum dominum maris habere potestatem, etiam in extremo vitæ suæ periculo confidebat, vt desperantibus omnibus, solus intrepidè atque constanter confirmabat cæteros. Sic & Stephanus Protomartyr certus Dominum vitæ pari-
Act.7. ter atque mortis habere imperium: nihil veritus, sed cum quadam etiam animi sui alacritate mortem subiit. Ecce, inquit, video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Quemadmodum & alij Apostoli ex eo quod Chri-
Ioan.12. stus dixerat, Nunc iudicium mundi, nunc Princeps huius
Luc.10. mundi eiicietur foras: &, Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit: tantam animorum firmitatem conceperunt, vt nihili omnino Diaboli facerent audaciam, alióque etiam ad resistendum illi magna autoritate adhortarentur. Vt Iacobus, Resistite, in-
Iacob.4. quit, Diabolo, & fugiet à vobis. Et Paulus, In omnibus su-
Ephe.6. mentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Sic idem ille Apostolus con-
2.Cor.5. fidenter alibi: Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manu factam, sed æternam
Eph.2. in cælis. Et alibi rursus, Iam, inquit, non estis hospites & ad-
Philip.3. uenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei. Et, Nostra
2.Tim.4. conuersatio in cælis est. Et, Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex. Et ita quidem etiamnum pij permultum spei atque virtutis ex Christi ascensione colligere possunt, si modò diligenter & præsentibus animis magna illa & ingentia cogitare libuerit: nempe quòd vti Dominus cæli cælum ascendit. Neque verò alicundè est, quòd tam desperatis atque deiectis animis in omni vel leuissima perturbatione hæsitamus, adeóque timidi mortem exhorrescimus, primósque hostis nostri insultus expauescimus, nisi quòd fidei scutum, Paulo hortante, non assumimus, maiestatem gratiámque Christi non cogitamus, quæ fortissimum alioqui contra omnes mundi huius Satanæque insultus esse debebant præsidium. Neque enim Ioannes,

fidem

fidem noſtram eſſe victoriam, quæ mundum vincit: & eum, qui Christum Ieſum, filium illum Dei eſſe credit, viciſſe mundum, ſine ratione tam conſtanter affirmat. Propterea & Chriſtus dicit: Confidite, ego vici mundum: in mundo licet preſſuram habeatis, tamen in me pacem habebitis. Nullus ergo credenti deſperationis locus relictus eſt: fidelis eſt enim Deus, & ſeipſum negare non poteſt. ac Chriſtus quidem verè ouium paſtor bonus, tanta gregis ſui cura afficitur, vt nemo eas de manu ipſius rapiat. Vides quem ſpei ac virtutis cumulum Chriſti aſcenſionis conſideratio adferat. Et hæc ratio cur tantopere ac toties hic articulus ſacris Scripturæ diuinæ teſtimoniis approbetur. Lucas quidem Euangeliſta ſimpliciter, vt dictum eſt, de eo loquens: Receſsit, inquit, & aſſumptus eſt ab eis in cælum. ſed Chriſtus ipſe in Ioanne apertius aliquanto de ſua ipſius aſcenſione loquitur, Vade, inquit, ad fratres meos & dic eis, Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum. Quid verò his verbis intelligi voluerit, alibi explicat adhuc clarius: Non turbetur cor veſtrum, neque formidet: creditis in Deum? & in me credite, In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Vado parare vobis locum: iterum autem veniam & aſſumam vos ad meipſum. Et alibi ait: Pater, volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum, quos dediſti mihi. Idem ergo illud innuere voluit, quod ait: Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum. ac ſi diceret, Non mihi ſoli cæleſtes manſiones quæro, nec vni mihi hic aſcenſionis meæ apparatus manet. Vos ego præcedo, me vos ſequamini. Hinc illud Pauli eſt, Deus conuiuificauit nos Chriſto, & conſedere fecit in cæleſtibus. Iam verò, Marcus alia quædam addit, Et ſedet, inquit, à dextris Dei. Id quale ſit, Chriſtus ipſe in Matthæo explicat, dicens, Data eſt mihi poteſtas in cælo & in terra. Et Paulus, Dedit illi Deus nomen quod eſt ſuper omne nomen. Et alibi. Conſtituit illum ad dextram ſuam in cæleſtibus ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Clariſsimè verò ad Hebræos, Sedet ad dextram maieſtatis in excelſis, tantò melior angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Vides ergo qua maieſtate, quo verbo-

1. Ioan. 5.
Ioan. 16.
2. Tim. 2.
Ioan. 10.
Luc. 24.
Ioan. 20.
Ioan. 14.
Ioan. 17.
Ephe. 2.
Marc. 16.
Matth. 28.
Phil. 2.
Ephe. 1.

rum apparatu de Christi ascensione loquātur Apostoli. Nec mirum, quando tot retro seculis idem fecerunt Prophetæ, Maximè verò Dauid, qui non vno aliquo sed multis Psalmis hanc Christi gloriam & regnum summis laudibus prædicat. Et horū quidē aliquot superiore anno propositas declaraui, nempe, 92. 96. & 98. Quòd si illi adhuc minus perspicuè rem prædicare tibi videntur: quid idem Propheta alibi loquatur, accipe: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus ante Luciferum ex vtero genui te. Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec. Dominus à dextris confregit in die iræ suæ Reges. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. His verbis in ascensionis Christi prædicatione hoc in Psalmo Dauid vsus est. Et quis Euangelistarum ea de re apertius loqui potuisset? Principiò enim Dauid Christum dominum vocat, quem de suo semine nascendum expectabat. Deinde hunc eundem filium definito æternitatis diuinę cōsilio, à dextris Dei, hoc est æquali potentia atq; maiestate sessurum esse. Tertiò, ꝙ nullo esset damno afficiendus, plurimis licet sit circunseptus malis, vndique conclusus hostibus. Quartò, omnes etiam inimicos eius, veluti scabellum pedum eius subiugandos esse. Quintò, ꝙ virga regni ipsius comprehensura esset funes Sion & totius orbis terrarum. Sextò, non eorū tantùm, qui suapte se sponte eius imperio submissuri essent, dominū fore, verùm etiam in medio inimicorum suorum dominaturū esse, velint nolint. Septimò, ꝙ suos, nō solùm vt Rex defensurus, sed & vti sacerdos apud Deum reconciliaturus eosdem, & ꝙ hæc omnia iuramento apud semetipsum obfirmauerit, nunquam ob vllam quantumlibet grauē causam, quod semel statuisset, reuocaturus. Postremò, ipsum Deum cum omni omnipotentiæ suę virtute huic Christo dextrum affuturum, ipsiúsq; hostes confracturum esse. Ecce hæc omnia Dauid etiam de Christo domino nostro perscripsit, & illud nimirum est, quod hodie lętamur & exultamus. Putásne hic Apostolorū atq; Prophetarū cuneus frustra tot verba de hoc articulo fecerit? Minimè,

Psal. 109.

me. Quid ergo? Ideo nẽpe id factum est, vt nos per ea in fide firmiores, in spe cõfidẽtiores efficeremur, tenacius coniunctiúsq; Christo adhæreremus: imò tandem ardentius ad cęlos, vbi Christus est in dextera Dei sedẽs, quo & nos aliquãdo perrecturi, & vsq; in æuũ permãsuri sumus, aspiraremus. Vnde Paulus admonet, ꝙ si cum Christo cõsurreximus, quæ sursum sunt quæramus, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Necesse nimirũ, vt agnum sequamur quocunq; ierit. Necesse, inquam, est, vt cum ipso moriamur peccatis, & conresurgamus, atq; in nouitate vitę ambulemus: vt, si nondum licet corpore, mente tamen cum ipso ad cælos ascendamus. Nam ꝙ otiosi starent Apostoli, increpantur, angelica dicente voce: Viri Galilæi, quid admiramini aspicientes in cælũ? ac si dicerent cælestes spiritus illi. Obliti ne estis vos Galilæos esse, hoc est peregrinantes. An nescitis propter ea vos præcessisse Christum, vt vobis sequentibus viã pandat? An ignoratis reuersurum eum aliquando, vt vos ad seipsum suscipiat? Quid statis? Quid moram trahitis? Quin properatis? Quin hoc iter aggredi, eáq; via incedere vosmet pręparatis? Sequimini illum. Quid impedit? Hæc igitur nobis quoq; dicta existimemus, quando non sufficit quomodo Christus ascẽderit, cogitare, nisi qua ratione nos etiã sequi possimus, nostra disposuerimus. At hic labor, hoc opus. Cũ enim quæ remorantur impedimenta multa sunt, tũ Adę filij rarissimè recta via, vti debuimus, incedimus. Inuenias enim qui arduã cęli semitã vehemẽter abhorreãt: & hi quidem exigui lucri causa nihil non faciunt. Quos sic Isaias alloquitur dicens, Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrũ non in saturitate? Minori enim labore, ac via cõpendiosiore hæc vera bona acquiri possunt. Deinde sunt & alij qui ascendẽdo defecturos se arbitrãtur, incipiãt licet benè, primósq; gressus ponãt: eóq; hãc terrenã perpetuã sibi optant vitã. & licet decies hi quotidiè in externis hallucinẽtur, iterúmq; luto resurgãt: à peccatis tamẽ, quorũ lõgè maius periculũ est, abominabiliórq; inquinatio, nec resurgere laborãt, nec curãt desistere. Alij porrò tã graui huius seculi iugo sese aggrauãt, vt ne assurgere quidẽ possint, sed humi reptãtes, nõ lubeat erigere pectus. Vbi enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuũ. Alij deniq; peccatorũ sunt cõstricti nexibus, ideóq; ascẽdere nequeũt, etiãsi facilè se ex his laqueis expedire, si velint, possint. Paucissimus ergo eorũ numerus est, qui ascen-

Col. 3. *Rom. 6.* *Act. 1.* *Mich. 2.* *Ioan. 14.* *Isa. 55.* *Mat. 6.*

Matt.7. dentes,sequuntur Christũ fit'que re ipsa quod Dominus ait: quia angusta est porta,& arcta via,quæ ducit ad vitã,& pauci sunt,qui inueniunt eam. An non ergo plena commiseratione res est,cùm Christus tanto sudore cœli iter aperuit, tam paucos inueniri,qui eò incedunt? Agite,ergo,ò fratres, solicitè cõsideremus,sedulo hoc cogitemus,vt veram ac rectam viam cœli ingrediamur:hac enim parte multi, licet ascendere velint,aberrant. Ascẽdere voluit angelus,sed impie,atque iniquo proposito,cũ Altissimo similis esse concu-
Isa.14. pisceret,sibique aliqui soli diuinitati propriã Maiestatem vendicare vellet:vnde etiam cœlo pulsus atq; prostratus est. Voluit & homo ascendere,sed aberrauit à semita recta,appetens scientiam,eóque & ipse lapsus est. Hos ambos cadẽtes aspeximus nos:dum ille potentiã,hic Dei appetiit scientiam,nihilominus plurima etiãnum mortalium pars eos sequitur:sed veram Christus in cœlum viam docuit,qui vt id
Ephe.4. posset,è cœlis ante in terram descẽdit,postea verò super oẽs cœlos ascendit. Vis scire quomodo ad cœlos ascẽderit Christus? Ascẽdit in montem excelsum ibi coram Apostolis sele-
Matt.17. ctis clarificãdus. Ascendit in montẽ inde populos docturus.
Matt.5. Ascendit in montẽ,vt oraret. Mitis humilem ascendit asinã,
Ioan.8.12. ascendit crucem. Hinc denique ascendit cœlos. Hi ergo itineris cœlestis gradus sunt. Principiò futurorũ cogitanda est gloria:deinde via discenda est,qua ad sublimia illa scanditur:tertiò,vt scãdere possimus,orandum est:quartò,carnalis quæ vos remoretur cupiditas retrahenda est: Postremò,
Gal.6. conscensa cruce,mundana ex alto contemnenda omnia, vt cũ Paulo dicere liceat: Mihi mũdus crucifixus est,& ego mũdo. Et horum quidem quodque si suo tẽpore præstiterimus, tandẽ dubio procul nos quoque ad cœlos ascendemus.

QVARTVS SERMO.

NEminem tam rudem diuinarum rerũ arbitror,quin propositis,tum Euangelio hoc,tum cæteris Ecclesiæ cantionibus atque cæremoniis,facilè,quæ huius festiuitatis intentio,possit perspicere. superfluũ igitur instituti huius causam videor mihi velle ostẽdere,maximè cùm ipsum nomen (ascensio enim Domini dicitur) satis perspicuè ostendat. Tum verò Euangelicæ lectionis contextus,non vulgarem hãc,sed vsq; ad cœlos,imò ad dextram Dei fuisse ascensionẽ,demonstrat. Nullum ergo cõuenientius huius sermonis exor

nis exordiũ video, quã si cũ Ecclesia inuitãte dixero: *Summi triumphum Regis prosequamur laude. Qui cæli, qui terræ regit sceptra, inferni iure domito: Qui se pro nobis redimendis permagnum dedit pretium. huic nomen extat conueniens Idithum. Nã trãsiliuit omnes strenuè montes colliculósque Bethel. Saltum de cælo dedit in virginalẽ ventrẽ, inde in pelagus seculi*: & quæ sequuntur. Huic etiã ipsi Regi paucos ante dies, quando resurrectionis ipsius celebrauimus lætitiã, triũphale carmen cecinimus, victorem eum è conflictu redeuntẽ lætis conspeximus oculis, triũphatorẽ & mortis, & Diaboli, Inferníque domitorem suscepimus. Hodie porrò eidẽ aliũ alia de causa triumphũ celebramus, cũ exultatione cœlos ascendentẽ aspicimus, imò ipsi vt cœli cœlestiũ'que omniũ Domino congaudemus. Nec primi, nec soli hũc illi triumphũ celebramus. Nã & Apostoli, & inferni iure redẽpti Patres, ipsi'que cœlestes Spiritus idẽ fecerũt ante nos. De Apostolis legimus, q̃ posteaquã ascendentem Christũ vidissent, magno cũ gaudio vrbẽ Hierosolymorũ repetierint. De redemptis Patribus Christus ipse in Psalmis loquitur, Currus Dei decẽ millib. multiplex millia lætantium. Dominus in eis in Sinai, in sancto. Ascendisti in altũ, cepisti captiuitatẽ, accepisti dona in hominibus. Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei, Regis mei, qui est in sancto. Præuenerunt Principes cõiuncti psallentibus, in medio iuuenculorũ tympanistriarũ. Ibi Beniamin adolescentulus, in mentis excessu, Principes Iuda, duces eorum, Principes Zabulon, & Principes Nephthalim. Hoc ordine atque modo redẽpti, Christo redẽptori suo triumphũ celebrarunt. De angelis dubiũ nõ est. Quomodo enim possent nõ gaudere de Regis sui gloria, qui alioqui super vno peccatore pœnitentiã agente lætantur? Exultauerunt igitur Apostoli hodie, de honorificẽtia Christi domini sui. Exultauerunt de sua redẽptione Patres. Exultauerunt Angeli de suo ex nostris implendo numero. Et quis est, quem non delectet his interesse gaudiis, vbi angeli pariter atque homines inuicẽ exultantes concinnunt? Sed huius rei maxima in nobis pars sita est. Si enim huic lætitiæ interesse voluerimus, licebit. Quãquã enim adhuc terrã incolamus, nec tãtam Christi Regis nostri maiestatem hic datur oculis carnis aspicere: mẽte tñ, spe, atq; desiderio in cœlũ assurgere, fideique oculis licebit quæcũq; in cœlis agũtur cognoscere. Annon tibi ipsum cœlũ cõscendisse votis, ibiq; Christi gloriã coram vi-

Luc. 24.

Psal. 67.

Luc. 15.

disse videntur Patres, qui tam magnifica, tantáque exultatione plena de hac solẽnitate scripserunt? Agite ergo, & nos eò pias dirigamus mentes. Si em̃ aliquando corporibus his, induta immortalitate, cœlos habitare voluptas est, iam nũc illuc præmittamus animos necesse est. Si ingenui Christiani sumus, de Christi gloria, vt quę nobis etiã abũdantẽ spem confert, lætabimur. Quò enim celebriorẽ Christi gloriã cõsideramus, hòc fortiorẽ fidẽ concipimus: & quò ille ascendit sublimius, hòc nos à desperatione recedimus longius. Sed
Marc.16. hæc Euangelij lectio, Christũ non solũ vt Deum ascendisse
Ioan.6. illuc refert, vbi prius erat, verũ etiã ꝙ secundũ hominẽ, quẽ assumpsit in se, in cœlos & vsque ad omnipotẽtẽ Patris dextram assumptũ eũ declarat, ita planè vt ipsa ascensio, ipsum
Ioan.11. omnium creaturarũ dominũ esse validissimè cõuincat. Iam antè quidẽ dominũ se eorũ, quę sub cœlo sunt, declarauerat, cuius imperio, terra defunctũ reddidit Lazarũ: mare solidũ
Matt.14. obambulanti iter præbuit, fugati recessere dæmones: infirmitates abière, Infernus deníque deprædatus est. Hoc solũ restabat, vt dominũ se aëris, cœli, & angelorũ, ad fidei nostrę
Phil.2. perfectionẽ demonstraret: cognoscerẽtq; oẽs quia ipse est, cui omne genu flectitur, cœlestiũ, terrestrium, atq; infernorũ. Id quod sua hodie ascensione cõprobauit. Et hinc quidẽ facilè videre est, quantũ spei credentibus in hac solẽni festiuitate absconditũ lateat, cũ nihil æquè atq; ascensio Domini potestatẽ, honorẽ, & diuinitatem ipsius declarat, propterea non possum non fusius aliquid hac de re loqui. Quia verò superioribus annis latè & multũ, quid huic instituto conuenire videbatur, disserui: hîc tria tantũ cõsideranda libet proponere. Primò, quid sua Christus ascensione effecerit: secundò, quæ facti circunstantiæ: tertiò, quæ veterum de hac re fuerit sententia. Et huic certè considerationi vna vix dies sufficiet. Quod ad primum: multa quidem eius effecta possent demonstrari: vt quod summus Sacerdos Sancta sanctorum introierit, quod eam quã à principio claritatem habuit apud Patrẽ, recuperauerit: quod in semetipso naturam nostrã in cœlos intulerit: ꝙ dominum se omniũ declarauerit, ꝙ cœlũ aperuerit, ꝙ spem nobis atque modũ se sequendi cõmunicauerit: idque genus alia, quæ omnia nunc omitto,
Ephe.4. illud proponens in medium quod in Paulo legimus: Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Quid autẽ sit, Adimplere: quid, Omnia: idem alibi clarius explicat, cũ testatur,

ſtatur, beneplacitum fuiſſe diuinæ volũtati, omnia in Chriſto inſtaurare, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt per ipſum. Vtrobiq; inſtauratio erat neceſſaria: in cœlo enim Diabolus magnã cladem intulerat, numerũ cœleſtium ciuium diminuens, ſéque ipſum cum innumeris aliis, bonis cœleſtibus ſpoliauerat. Id quod iam inde ab exordio rerum Deus præuiderat, eámque ruinam per filiũ ſuũ inſtaurare propoſuerat, eáque cauſa hominẽ formauerat. Vnde mox inuidia atque odio in hominẽ accenſus Satan, ſuo conſilio malè credulũ, in peccatũ, mortẽ, damnationémque præcipitem dedit. Neque tamẽ hoc ipſo diuinũ ille conſilium & propoſitũ mutare potuit. Venit enim, quẽadmodũ promiſſum erat, filius ille Dei, qui incarnatione, prædicatione, miraculis, paſſione & reſurrectione ſua, principio quæ in terris, hoc eſt, lapſum hominis inſtaurauit. Hodie verò ſelectorum ſuorũ caterua comitatus, cœlos aſcendit, vt ea quoque quæ in cœlis ſunt, hoc eſt, lapſum angelorum inſtauraret. Quod cùm ita ſit, quid miramur ſi hodie angeli ſimul atque homines inuicẽ lætantur? Quicquid enim vtrobiq; deſtruxit Satan, id totũ hodie inſtaurauit Chriſtus: & quomodo ille tum Angelis, tum hominibus cauſa lapſus fuit, ita hic vtriſq; cauſa & autor hodiernæ fuit lætitiæ. Ille ex parte cœlos reddiderat vacuos, hic nouis ipſum repleuit Iditham filiis: nec tamẽ cœlũ ſolùm, verũetiã totam Chriſtiani orbis machinã nouis perfudit gaudiis. Duæ enim ab illo tempore nobis lætitiæ cauſæ adſunt. Primò, quòd in Chriſto naturã noſtrã ſuper omnia exaltatam cognoſcimus. Altera, quòd his fratrũ noſtrorũ nonnullos illuc perrexiſſe credimus, firmum profectò futuræ noſtræ emigrationis argumentũ. Huc iam cõfer quod in Michæa ſcriptum eſt: Aſcendit ante eos, iter pãdẽs eis. Et quod ipſe Chriſtus promiſit, Vado parare vobis locũ. Et alibi, Vbi cadauer, illuc congregabuntur & aquilæ. Hæc ergo ſunt quæ ſua Chriſtus aſcenſione effecit: omnia eiuſcemodi, vt nos in qualibet etiam graui aduerſitate conſolari poſsint atque erigere. Hinc nimirũ illud eſt, ꝙ toties in cœlum leuatis oculis precamur, Oramus Domine cõditor inclyte, deuotos famulos reſpice protegens, ne nos liuor edax dæmonis obruat, demergat vel in inferos. Et in alio quodã hymno: Ieſu noſtra redẽptio, amor & deſiderium. Deus creator omnium, homo in fine temporũ. Quæ te vicit clemẽtia, vt ferres noſtra crimina, crudelem mortem patiens, vt nos

Mich. 2.
Ioan. 14.
Matt. 24.
Aſcle. glico.
Iam. dim.

à morte tolleres: Inferni clauſtra penetrans, tuos captiuos redimēs, victor triumpho nobili, ad dextram patris reſidēs. Ipſa te cogat pietas, vt mala noſtra ſuperes, parcendo & voti compotes nos tuo vultu ſaties. Tu eſto noſtrū gaudiū, qui es futurus præmiū: ſit noſtra in te gloria, per cūcta ſemper ſecula, Amen. Et hæc quidē prima huius feſtiuitatis conſideratio. Secundò verò, dictorū factorūq; Chriſti cùm iam aſcēdere pararet cogitandę ſunt circunſtātiæ: quādoquidē quod geſsit, omne noſtri cauſa geſtum eſt. Nō enim humano more otioſum quid egit, ſed omnia ad noſtrā vtilitatem diſpoſuit. Hinc multis, iiſque maieſtate plenis, in receſſu ſuo vſus eſt. Quorū illud primum eſt, ꝙ pro incredulitate diſcipulos arguit, oſtendens infenſius odiſſe ſe quā incredulitatē nihil: monens verò vt quomodo poſſumus, fidem noſtrā confirmemus. Secundū eſt quod ait: Data eſt mihi poteſtas in cœlo &
Matt.28. in terra: euntes docete omnes gentes, baptizātes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mādaui vobis. Quibus verbis primò verbis prædicationē, deinde & Sacramentorū adminiſtrationē diſcipulis commendauit. Illud verò expreſſè mandans, vt nō ſolùm quod ad fidei confirmationem pertinet, verùm etiam quod ad mandatorum ſuorum obedientiam videtur facere, doceant. Hinc tertium ſubdit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Hoc ergo ipſum Euangelium eſt, verè lætum nūtium. Caue tamen hæc de ſterili fide, & externo tantùm aquæ lauacro intelligas. Quartò addit: Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequētur. Voluit nimirū ſignis quibuſdā ſuos orbi innoteſcere, quæ Apoſtoli quidem fecerunt corporaliter, à nobis verò fieri conuenit ſpiritualiter. Primò malos ſpiritus, qui ſunt, peccata eiicere: ſecundò, nouis linguis, in delictorum cōfeſsione, ac Dei laudibus loqui: tertiò, ſerpentes, hoc eſt, tacitas atque lætiferas Satanæ ſuggeſtiones, ex animis tollere: quartò, ſi mortiferum quid biberimus, hoc eſt, ſi labi contigerit, non perſeuerabimus tamen vt noceat: quintò, ſuper ægrotos noſtro auxilio indigentes, manus noſtras vt prodeſſe ſtudeamus omnibus, imponemus. Hæc ſunt illa, quæ fides in electis operatur ſigna.
Acto.8. Quorum fuſior tibi ipſi relinquitur declaratio. Iam porrò quinto dixit: Ab Hieroſolymis ne diſcederent: ſed expectarent promiſſum patris Spiritum ſanctum: quod eſt, ab

Eccleſiæ

Ecclesiæ vnitate, & à Christiana concordia non deuiarent. Sextò, vt secularibus negotiis liberas mentes, Spiritui sancto præpararent. Vltimum est ipsa benedictio, qua sine dubio omnia prospera & felicia illis precatus est. Si enim Moses id fecit, quantò magis Christus? Quæ sanè omnia, vti ascendentis seruatoris, redemptoris atque Regis nostri nouissima verba, omnibus diligenti consideratione pensanda sunt. Sed nunc res & ordo postulat, vt facta etiam Christi examinemus: quæ sanè, quid, vt sequi præcedentē possimus, opus sit facto, docebunt. Principiò ergo priusquam ascenderet, descendit, semetipsum humilians. Quo sanè mentis humanæ vehementer arguitur superbia, qui semper ascendere nitimur, nunquam humiliores facti. Deinde, ante ascensionem suam passus est. & hoc ipso impatientia nostra arguitur, qui sine vlla passionis tolerãtia arduum cœli fastigium conscendere tentamus. Tertiò, resurrexit antequam ascenderet: quo arrogantia nostra corripitur, qui mercedem exigimus ante laborem. Quartò, discipulos quos è mundo elegerat, extra Hierosolymorum vrbē eduxit: quo stultitia nostra damnatur, qui in mundi huius theatro medio obsolescimus, nihilominus tamen beatitudinē speramus. Quintò, hos ipsos discipulos suos in montē adduxit secum: quo carnē sapiētes affectus nostri reprehenduntur, qui nunquã etiãsi appetamus non perire, in sublime animos attollimus, frustrà acclamante nobis Ecclesia, Sursum corda ad Dominum sublata habeamus. Et hæc nunc pari diligentia cogitanda sunt. Sed & hoc audiamus quid Prophetę de Christi ascēsione prędixerint. Quia verò tempus labitur, duos tantummodo ex Psalmis locos ꝓferamus. Sit ergo primus, quod Dauid Propheta ait, Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt, palpebræ eius interrogant filios hominū. Dominus interrogat iustū & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suã. Pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorū. Quoniã iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Alius locus est: Dominus regnauit, exultet terra, lætentur insulę multæ. Nubes & caligo ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu eius inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit & cōmota est terra. Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra. Annūtiauerūt cœli iustitiam eius,

Num.6.

Psal.10.

Psal.96.

eius, & viderunt omnes populi gloriam eius. Confundantur omnes qui adorãt sculptilia, & qui gloriãtur in simulachris suis. Adorate eum omnes angeli eius, audiuit & læta est Sion, & exultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine. Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes deos. Qui diligitis Dominũ, odite malũ: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Lætamini in Domino, confitemini memoriæ sanctificationis eius. Hi duo Psalmorum loci, quid vtrunq; hominum genus bonorum & malorum ex Christi ascensione vel sperare, vel timere habeant, declarãt abundé. Sed hęc nunc explicare tempus non est. Pius ergo quisq; vtrũq; Psalmum secũ diligentius examinet. Gratia Dei nobiscũ, Amen.

QVINTVS SERMO: TEMPVS est, vt reuertar ad eum qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius. Tob. 12.

SI anniuersarios Apostolorũ martyrúmq; dies, quo quisque vitæ huius fabulam piè absoluit, non sine solenni ritu celebramus, quo triumpho hunc præsentẽ diem frequentabimus, in quo Christus Iesus Dominus noster, Apostolorũ atque martyrum omnium caput, peregrinationi suæ finem imposuit? Quæcunque enim in illis consideramus, seu personas, seu peregrinationis facta, finémque inspexeris: omnia maiora in Christo sunt, quã vel in Apostolis, vel in vllo Sanctorum intelligi possint. Egregium sanè est quod Paulus Apostolus magna fide, priusquam vitæ cursum consummaret, discipulo suo perscripsit, dicens: bonum certamen certaui. Longe tamen præstantius est quod de Christi consummatione legimus. Ait enim Marcus: Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Et Lucas: Factum est, inquit, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. Sed & in Actis legimus, quòd videntibus Apostolis sit eleuatus, nubésq; eum ab oculis intuentium susceperit. An non hic consummatæ peregrinationis pulcherrimus finis est? Nos igitur diligentius, vti æquũ est, hoc propositũ negotiũ perquiramus. Propterea enim Raphaëlis angeli verba in mediũ adduxi, licet nõ noui Euangelij sint, nec ab angelo in Christi persona dicta:

2. Timo. 4. *Mar. 16.* *Luc. 24.* *Act. 1.*

ęta: inuenimus tamen Christũ iisdem, aut certè maximè similibus verbis locutum esse. Considerantibus igitur nobis hæc ipsa verba, duo præcipuè offerũt, recessum Christi, ac voluntatem eius vltimam. Et hæc nunc cõsiderãda sunt maximé. Quòd ergo ad primũ, hoc est, ad recessum eius attinet, tria consideremus. Tempus, modum, atq; locũ, quò recesit. Principiò quando ascenderit quęris? nõ ante iustum tempus, nec post præfinitã horam. Audi dicentẽ angelũ, Tempus est, vt reuertar ad eũ qui me misit. Simile quid Christus loquitur, cùm ait, Pater, venit hora, clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet te. Sed vnde intelligi datur horã clarificationi suæ præfinitam aduenisse? Ego, inquit, te clarificaui super terrã: opus cõsummaui, quod dedisti mihi vt faciã. Tũc enim ascendendi & reuertendi tempus est, quando Dei voluntatẽ atque opera consummaueris. Inuenias homines, qui licet tẽpus definitum ac terminus adsit, tamen exuto corpore hoc mortali ac mundi mutabilitate relicta, futurũ seculũ petere nolint. Videas contrà alios, qui priusquam voluntatẽ Dei expleant, ascendere nitantur. At Christus opus sibi commissum perfecit, illóque consummato, in terris amplius non hæsit. Quo docuit, vt cõpleto in hac peregrinatione Dei opere, nil hîc, sed sempiternam patriam gemitibus quęramus in cœlis. Ecce tibi iustum ascensionis Christi tempus. Iam verò & modum eius accipe. Tempus est, inquit, vt reuertar ad eum qui me misit. Cui nec illud absimile est quod Christus ait: Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundũ, & vado ad Patrem. Et quis exitus illius ad Patrem modus? Cùm esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinaniuit, formã serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quomodo autem mundum reliquit, & ad Patrem reuersus est? Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Quo modo ascensio eius aptissimè regressus dicitur: ac eo ipso quòd regressus dicitur, egressum siue descẽsum complectitur. Quomodo enim ascendisset, nisi prius descẽdisset? Quomodo regressus esset, si non antè egressus fuisset? Quòd enim ascendit, inquit Paulus, quid est, nisi quia & descendit primùm ad inferiores partes terræ? Et tu igitur qui ascendere

Ioan.17. *Ioan.16.* *Phil.2.* *Ibidem.* *Ephe.4.*

dere petis, prius descendas. Deinde Christum sæpius ascendisse legimus, priusquam ad cœlos ascẽderet: cùm assumptis
Matth.17. Petro & Iacobo & Ioanne, in montem excelsum Thabor adduxit, ibique ante eos transfiguratus est: cùm visis turbis, a-
Matth.14. scendit in montẽ, ac sedens, turbas cœlesti Philosophia erudiit, beatos affirmans pauperes spiritu, quòd ipsorum esset regnum cœlorum: cùm frequenter solus ascendit montes vt oraret. Tandem etiam in crucem ascendit: deinde ipsum cœlum. Quid verò his omnibus, nisi verum assurgẽdi modum indicauit? Nimirùm insipientes per hæc docuit, pusillos traxit, infirmos duxit, qui ipse æquis passibus, nec ad sinistram, nec ad dextram declinans, rectà de virtute in virtutem pro-
Psal.83. gressus illuc euocauit, vbi Deus deorũ videtur in Sion. Principiò enim quòd montem clarificandus conscendit, ad nostram doctrinam factum est, vt & nos cogitationibus nostris ad contemplandam futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, assurgamus. Qui quidem ascensionis nostrę gradus primus est. Sed ô beatum hominem, cui hunc montem conscendere datur! Quid enim in nequam hoc mundo desiderabit,
Psal.26. cuius oculi ad bona Domini directa sunt atque intenta in terra viuentium? Quid huic difficile in terris, cui hæc firma
Rom.8. stat sententia mentis, non esse cõdignas huius temporis passiones ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis? In hoc
Psal.26. monte Dauid assiduus erat, vt cùm ait, Tibi Domine dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuã Domine re-
Psal.30. quiram. Et, Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domi-
Psal.41. ne, quam abscondisti timentibus te. Et, Quemadmodum de-
Aliàs, cerua. siderat ceruus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te Deus. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meã.
Psal.54. Et quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & re-
Psal 83. quiescam? Et, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtu-
Psal.131. tum! Et, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Sed quid his testimoniis immoror, cùm vnus Dauid omnes arguat, quicunque hunc montem non a-
Psal.4. scendimus. Filij hominum, inquit, vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Quid verò prodest scire, quò eundum sit, si viam ignoraueris? Alium igitur montem, vbi Christum iustitiæ doctorem audias, a-
Ioan.3. scendas oportet. Quæ autẽ illo in loco doctrina eius? Nemo ascendit in cœlũ, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Ecce tibi viam, per quã pergendũ est, ipsum nempe

nempe Christum Iesum: cui incorporatus sis oportet, si ascendere cœlos animus est. In hoc monte scalam adornauit deinde, cuius summitas cœlos tangit. Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorũ est regnum cœlorum. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiã, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Ecce tibi secundũ gradum, per quem cœlũ petitur. Sed nec hunc attigisse satis est, nisi montem qui orationi locus deputatus est, conscendas Quis enim illa facere, sine diuini brachij auxilio potest? Duplicem tibi spiritũ, cum Helizæo petas necesse est: hoc est, vt conscientiam tuam per peccati remissionem consoletur Deus, & vt Christũ sequaris, virtutem largiatur. Iam verò, cùm corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantẽ: hoc insuper necesse est, vt crucẽ ascendas, carnémq; & concupiscentias eius crucifigas. Et hic quartus gradus est. Quibus sic per ordinem expletis, tandem cum Christo cœlos licebit ascendere. Sed ô beatum hominẽ, qui has ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum: verè enim de virtute progredietur in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion in æuum. Tertiò hoc etiam videamus, quò ascenderit. Ad eum, inquit Raphaël, qui me misit. Eadẽ ipsa verba Christus in Ioanne loquitur. Quæ sane huius præcipua festiuitatis pars est, vt expendamus, quò Christus ascenderit. Huic enim rei omnis nostra spes atque confidentia innititur. Propterea fidei nostræ articulũ qui de ascẽsione Christi est, audi: Ascendit ad cœlos, sedet ad dextrã Dei. Iam verò ascensio hæc aliud nihil est, nisi quòd constitutus est supra omnem principatum, & potestatem, & virtutẽ, & dominationẽ, & omne nomen quod nominatur. Et quòd potestas ei data sit in cœlo & in terra, noménque acceperit, quod est supra omne nomen, vt in nomine Iesu, omne genu flectatur, cœlestium, terrestriũ & infernorum. Et quòd ipse constitutus sit Rex à Deo super montem sanctum eius. Quę omnia in illo verbo comprehensa sunt: Sedet ad dextrã Dei. Hanc verò dignitatẽ & gloriam non sibiipsi propria arrogãtia, vt Lucifer, vindicauit. Sed nec ab vllo homine, verùm à Deo, ad illud rerũ fastigiũ euectus est. Dixit Dominus Domino meo, inquit Dauid, sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. Hæc igitur spes nostra est, quòd ille in quem credimus, quem etiam sequimur, tantæ maiestatis atque potentiæ est. Et hęc ipsa in omni periculo,

Matth. 5. *4. Reg. 2.* *Sap. 9.* *Psal. 83.* *Ioan. 16.* *Ephe. 1.* *Matth. 28.* *Philip. 2.* *Psal. 2.* *Psal. 109.*

riculo: maximè in mortis articulo sine diffidentia considerare permultũ iuuerit. Habes igitur breuissimè cõprehẽsa quæ conuenienti modo hoc die meditari possunt. Sed quid nostrum est facere? Vos autem, inquit Angelus, benedicite Deũ, & narrate omnia mirabilia eius. Aequissimũ & iustũ est hæc nos facere: quid enim præterea possumus? Quid retri-
Psal.115. buam Domino, inquit Dauid, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiã, & nomẽ Domini inuocabo. Deinde, Annuntiate mirabilia eius. Quæ illa mirabilia? Quòd clemẽs nos misericordia & gratia præuenerũt, quod ad nos ipse accesserit, quòd auxiliũ virtutémq; donauerit, & quòd summa illa maiestas pro nostra vita mori voluerit: seruire nõ abhorruit, vt nos libertate donaret: in hoc exilium cesserit, vt nos in patriã reduces veheret: ad infima humanæ seruitutis obsequia humiliauerit, vt nos super opera manuũ suarũ constitueret. Hæc, inquam, mirabilia nobis annũtiãda sunt, ídque iusti Tobiæ exẽplo, qui benedicẽs dominũ dixit,
Tob.13. Magnus es Domine in æternũ, & in omnia secula regnũ tuũ, quoniã tu flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manũ tuã. Confitemini Domino filij Israël, & in conspectu Gentium laudate eum: quoniam ideo dispersit vos inter Gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum. Ipse castigauit nos propter iniquitates nostras & ipse saluabit nos propter misericordiam suam. Aspice ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi; regémque seculorũ exaltate in operibus vestris. Ego autẽ in terra captiuitatis meæ confitebor illi, quoniam ostendi maiestatem suam, in Gentem peccatorem. Conuertimini itaque peccatores, & facite iustitiam coram domino, credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem & anima mea in eo lætabimur. Benedicite Domino omnes electi eius, agite dies lætitiæ, & confitemini illi. Ierusalem ciuitas Dei, castigauit te Dominus in operibus manuum tuarum. Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum seculorum, vt reædificet in te tabernaculum suum, & reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te, Nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem

habebunt. Nomen enim magnum inuocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes, qui blasphemauerint te: & benedicti erunt qui ædificauerint te. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur in Dominum. Beati omnes qui diligunt te, qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic Dominum, quoniam liberauit Ierusalem ciuitatem suam, à cunctis tribulationibus suis Dominus Deus noster. Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem: portæ Ierusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius sternentur, & per vicos eius, Hallelu iah cantabitur. Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, vt sit regnum eius in secula. Hæc igitur conueniens huic solennitati, gratiarum actio periucunda piæ menti, de cælesti Ierusalem, futura patria nostra, quam hodie introiuit Christus, meditatio. Quæ pro se quisque nostrûm secum latius perpendat. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO SEXTVS.

IN multis quæ ad huius solennitatis honorificentiam faciunt, non sine ratione factum est, vt tot acclamationibus ad excitādos Christianorum animos, ne quis iucundam Domini ascensionem negligat, aut spe, quam inde concipere licet, nosmet priuemus, in Ecclesia vtamur. Festum nunc celebre, magna gaudia compellunt animos carmina promere, cùm Christus solium scandit ad arduum, cælorū pius arbiter. Et, Summi triumphum Regis prosequamur laude. Qui cæli qui terræ regit sceptra inferni iure domito. Qui sese pro nobis redimendis permagnum dedit pretium. His, inquam, hodie ad laudes diuinas excitati sunt credentes. Sed & ex Psalmis acclamatum est nobis: Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis. Quoniam Dominus excelsus terribilis, Rex magnus super omnem terram. Hæ atque his similibus acclamationes omnes eò tendunt, ne quisquam nostrûm iucundam Domini ascensionem negligat somnians. Sed nunc alia requiri excitamenta apud eos, qui superioris Dominicæ lectionem Euangelicam secum expenderunt diligentius, non arbitror. Possunt enim quæ illic ex Christo excepimus huic iam *Psal. 46.*

Ioan.16. dudum ánimos nostros festiuitati præparasse. Exiui, inquit, à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum & vado ad Patrem. His verbis Christi illic nos Ecclesia in hanc festiuitatem induxit. Quòd si, vt æquum est, & conuenit nobis, hæc tum ardenti animo suscepimus, procul dubio nunc flexis omnes genibus, corde, manibúsque atque oculis in cælum suspensi, Christo capiti nostro membra, domino seruuli, lætis desideriorum nostrorum vocibus acclamamus, O Rex gloriæ, qui triumphator hodie super omnes cælos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis. Et mox ad Patrem conuersi, Concede ô Deus, ô pater omnipotens, vt qui hodierna die vnigenitum tuum redemptorem nostrum ad cælos ascendisse credimus: ipsi quoque mente in cælestibus habitemus. Hæc sanè omnium nostrûm hodie debebat esse occupatio: cui etiam rei nos totos à superiore Dominica præparasse decebat: hoc nimirum verè atq; piè esset festiuitatem hanc transigere, si hinc terrenarum rerum omnium obliti, illuc mentem, cogitationes, desideria, amorem, spem atque fiduciam conuerteremus omnes, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Sic, inquam, hæc nobis celebranda est festiuitas. Si Christus spes nostra est, illic vtique cor nostrum erit, vbi thesaurus. Quid ergo in terris homo quæris, cùm certus sis quia caput tuum in cælis est? Vbi enim cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Dauid certè non modò in terris, verùm etiam in cælo præter Christum quærebat nihil. Quid mihi est Domine, inquit, in cælo à te, aut quid volui super terram? Tu Deus cordis mei, & salus mea in æternum. Hæc Dauid veteris Testamenti Regis illius atque Prophetæ verba sunt. Quid ergo terrena tantùm sapimus, obliuiscimur cælestium? Procul, procul hæc à nobis sint fratres. Hoc ipso enim de Christi ascensione adhuc incredulos nosmet proderemus. Quisquis enim ita totum se dedit terrenis, vt æternorum obliuiscatur, profectò nec credit hîc, nos non habere manentem locum in hoc mundo: nec persuasum habet, in cælis conuersationem nostrã habere nos, licet etiam id ore confiteri videatur, factis tamen negat. At quid illo miserabilius, qui plenis affectibus, tantùm ad tẽpus vsui suo cõmodaturis inhæret, quorũ contrà in æternũ beatè frui posset obliuiscitur? Necessariò ergo tot acclamationes aures nostras

Col.3. Matth.8. Matth.24. Psal.72. Heb.13. Philip.3. Tit.1.

ſtras hodie perſonant, vt excitemur, & ſurſum ſuſpiciamus. Neque enim parum noſtra refert, quòd Chriſtus aſcendit. Quod ſi quis diligenter, quid ſit, Chriſtum cęlos aſcendiſſe, ſecum ruminauerit, profectò non ſolùm (quod in Apoſtolis laudamus) cum animi ſui lætitia hinc recedet: verùm etiam quæ ſurſum ſunt quærendi incitamẽta penes ſe per omnem vitam ſentiet. Imperare igitur mihi non poſſum, quin pro captu plebeo plenius hanc feſtiuitatem pertractem. Enarrata igitur, quam Euangeliſtæ perſcripſerunt, aſcenſionis hiſtoria: ea repetã altius, quæ ſpirituali gaudio noſtro ſubſeruiunt. Principiò qui de aſcenſione Chriſti ſcripſerunt, duo ſunt, Marcus & Lucas. Alij duo, Matthæus atq; Ioannes tantùm reſurrectionem tradiderunt: quam tamen ita ſuis coloribus depingunt, vt intelligenti aſcenſionẽ quoq; inde colligere nõ ſit difficile. In Ioanne enim ipſa reſurrectionis ſuæ die Chriſtus ait: Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum. In Matthæo verò idem ait, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Et quid ſibi vterq; vult, niſi quia reſurrectio quoq; Chriſti, clarificatio quædam eius fuerit? Atq; ideo quidem quieuerũt, finémq; ſcribendi poſuerunt. Verùm cùm non ſolùm inuiſibili quodam modo in reſurrectione ſua clarificatus eſt, ſed & viſibili hoc quadrageſimo die coram diſcipulis cælos aſcẽdere voluit, nimirum vt fides ſuorum vtroq; modo confirmatior fieret: ideò & Marcus & Lucas nouiſsima hæc quoq; teſtificari atq; poſteritati tradere operæpretium arbitrati ſunt. Magis enim quæ ſub viſum, quàm quę ſub auditum ſolum cadunt, afficiunt. Quemadmodum & Apoſtoli longè vehementiùs gauiſi ſunt, cùm ſemel tantùm aſcendentem iam Dominum aſpicerent, quàm cùm toties de clarificatione ſua teſtificantem audirent. Iam Marcus ſuccinctè aſcenſionis meminit. Dominus Ieſus, inquit, poſtquã locutus eſſet eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei. Sed Lucas duobus in locis eam ſcripſit. Et in Euangelio quidẽ ſuo ſic ait, Eduxit eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus ſuis benedixit eis. Et factum eſt dum benediceret illis, receſsit ab eis, & ferebatur in cælum. In Actis ita ſcribit, Præbuit ſeipſum viuũ poſt paſsionẽ ſuã in multis argumentis, per dies quadraginta apparẽs eis, & loquẽs de regno Dei. Et cõueſcẽs pręcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederẽt, ſed expectarent promiſsionẽ Patris. Id quod Epiſtolę loco hodie recitatũ eſt.

Ioan. 20. *Matth. 28.* *Marc. 16.* *Luc. 24.* *Act. 1.*

Hæc facti illius preclara historia est, in qua cogitationes nostræ, desideria atq; vota omnia versantur hodie. Ex hoc animarum nostrarum cibum requirentes, omnibus modis cõuenientem inuenimus. Hæc enim fidem nostrã confirmat, spem auget, charitatem excitat, conscientias purificat, ignaros docet, pigros extimulat, consolatur mœstos, domat effrenes atq; retrahit. Hæc, inquam, historia præsens, dextrè cõsiderata potest omnia. Quis verò nescit, hæc illa ipsa esse, quorum maximè laboramus penuria? Neq; enim quisquam nostrûm est, qui horum vel omnium, vel aliquot, aut certè vno aliquo nõ egeat. Nunc inimicus noster in fidei lumen suffundit tenebras, nunc pusillanimitas deiicit, nũc consciẽtia impugnatur, nunc externis plus æquò distrahimur: hunc boni piget, illum malitia iuuat & afficit. Quapropter cogitationes nostras in hac historia exerceamus diligẽtiùs, quæ tot modis in omne bonum commodat. Singula igitur ordine discutiamus. Ac principio quidem quomodo fidem nostram hinc, non solùm aduersus Iudæos atq; Gentes, verùm etiam contra ipsum Satanam obfirmare possimus, videre est. Iudæi enim atq; Gentes diuinitatem Christo, quod vti homo natus sit, detrahunt, eóque fidem nostram incertam esse iniquissimè arguunt. Quos contra Satan Deum quidem esse Christum, tot modis eius expertus potentiam atq; maiestatem non diffitetur quidem: nihilominus tamen hoc agit, quibuscunq; potest modis, nunc vi, nunc dolo, vt nos aut omnino à Christo seducat, aut certè in fidei negotio dubios perturbet; non ignarus nequicquam cunctis cùm consiliis tum machinis aduersum nos pugnare, quàm diu petræ huic superædificati insistimus. Portæ inferorũ, ait Christus, non preualebunt aduersus eam. Sed vnde nobis fidei nostre, & quod Christus verè Deus sit, fortior demõstratio esse potest, quàm ex ipsa resurrectione atq; ascensione? Quis omniũ sua se virtute à morte eripuit vnquã, præter vnum Christũ? Aut quis aliquãdo propria potẽtia cælos sursum ascendit, nisi solus Christus? Quid autẽ ex his colligere possumus, nisi quòd ipse Christus, vitæ & mortis, & cæli, omniũ deniq; creaturarũ sit Dominus, imò cæli terræq; rex? Vnde ostẽditur nõ hominẽ ipsum solùm, verũ etiã Deũ esse. Illi enim soli hoc attribuitur, vt sit atq; dicatur vniuersorũ Dominus, in cuius etiã manu omnia sint. Iã verò ipse hic mũdus potẽtiã hanc in Christo vidit & cognouit. Audiuit enim eũ dicẽtẽ lepro-

Matth. 16.

so,

sō, Mundare: & vidit statim mundatum à lepra. Audiuit dicentem cæco: Respice: & visum recepisse cæcum cognouit. Et mortuo adolescenti, Tibi dico surge: & resedit qui erat mortuus. Et muto; Ephphatha, quod est, adaperire: & statim solutum est vinculum linguę eius. Imperauit ventis & mari: & statim facta est tranquillitas magna. Spiritibus imperauit immundis, & exierunt: supra mare ambulauit, & ipsum pedibus sanctis iter prębuit firmum. Crucifixo hoc Christo, contristabantur omnes creaturæ, iniuriam detestātes Domini & creatoris sui. Hæc omnia inquam, mundus vidit atq; cognouit. Et hæc quidem apertè demonstrant, quia ipse sit dominus omnium: dominus, inquam, morborum omnium, mortis, Diaboli, terræ, maris, & denique elementorum omnium. Ad hæc cælos ipse ascendit, in quo aër, nubes & angeli sua præstiterunt obsequia. Aër iter ascendenti præbuit, nubes suscepit, veneratur, cælum ipsum aduenienti vltrò sese aperuit. Annon igitur per hæc, nubium, cæli, atque angelorum dominus esse approbatur? Quòd si Dominus quæ in cælo quæque in terra sunt omnium, vtique & Deus est. Si Deus, certè diuinus illi honos debebitur. Et ipsum quidem ab æterno cum Patre æqualem semper habuit. Pater, inquit, venit hora, clarifica filium tuum apud temetipsum, claritate, quam habui, priusquam mundus fieret apud te. Ab ęterno, inquam, hunc honorem habuit apud Patrem: nunc porrò completo humanę redemptionis munere, hunc sibi apud homines etiam postulat. Propterea & alibi datum sibi omne iudicium à Patre affirmat, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Hoc igitur fundamentum, hoc scutum, hic gladius noster est, aduersus Iudæos atq; Gentes. Qui si nobis quasi obiecerint, mortuũ esse quem adoramus, veneramur, imò & crucifixum esse: nos contrà profitentes audient, eundem à morte resurrexisse, cælósq; ascendisse. Hoc modo Christi ascensio fidem nostram contra Iudæos atq; Gentes confirmat. Quòd si & Satan ab ea nos vel auertere, vel eam erroribus velit offundere, sitne in Christum sperandum, possitue in omnibus nobis omnipotens adesse adiutor: his, inquam, suggestionibus à Satana obortis pius confidenter respondeat, Credo Dominũ Iesum à mortuis resurrexisse, cælósque ascendisse. Id quod firmasitis demonstratio mihi est, quòd ipse sit Deus potestatem habens omnium. Hæc te conscio Satan, qui primus id

Matth. 8. *Luc. 18.* *Luc. 7.* *Marc. 7.* *Matth. 8.* *Ioan. 17.* *Ioan. 5.*

ita esse expertus es, experierísque in posterũ durius, quandò túque tuáque turba ad inferiora gehennæ detrudemini. Vide quanta sit ascensionis Christi cõfirmatio fidei nostræ, aduersus venenata nequissimi tela Diaboli. Et huic quidẽ rei primũ Christi ascensio seruit, nẽpe confirmat fidẽ. Hunc articulum de ascensione Christi fortiter apprehẽdas, & nulla te creatura à fide, quæ est in Christũ, auertere, aut tuo illam malo tenebris errorum poterit offundere. Sed & spem nostram ex eodẽ possemus augmentari. Spe salui facti sumus,
Rom.8. teste Paulo. Adhuc in spe versamur, nondum quod expectamus, possidemus. Quæ verò spes illa? Noli timere pusillus
Luc.12. grex, inquit Christus: placuit enim Patri vestro, dare vobis regnum. Hæc ergo spes nostra est. Quod enim in mundo
1.Cor.15. sperare possimus, perexiguum est. Nã si in hoc mundo tantum sperãtes essemus, miserabiliores essemus omnibus hominibus: non enim nos mundus nouit, quandoquidẽ inge-
Ioan.15. nui Christiani sumus. Si de mũdo fuissetis, inquit Christus,
Phil.3. vtique quod suum est, mundus diligeret. Nostra autẽ cõuersatio in cœlis est. Quid autẽ est, quo firmius hãc spem nostrã confirmare possemus, quã consideratio, quomodo Christus caput nostrũ iam nunc æterni illius regni ius suo nostróq; omniũ nomine possideat? quod in ipso natura nostra vsque ad cœlos, imò ad dextrã Patris sublimata est? Quòd si caput nostrũ iam cœlos possidet: vtique hoc ipso spes nostra redditur firmior, fore tandẽ aliquando, vt nos quoq; eò pertingamus, quando caput cæteráque alia membra coniungi in
Ioan.12.14. vnum necesse est, vbi perfectũ corpus dicetur: maximè ipso
& 17. dicente capite, nos secũ vbi ipse sit, esse futuros. Quòd si natura nostra in Christo ad tanti fastigium honoris peruenit, vtique & nos perueniemus. Est ergo hæc spes nostra, quòd ex consideratione ascensionis Christi exultantes, cum Iob
Iob.19. sancto liceat dicere: Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deũ saluatorẽ meũ. Quẽ visurus sum ego ipse, & oculi
2.Cor.5. mei conspecturi sunt, & non alius. Et cũ Paulo: Scimus quoniam si terrestris domus nostra, huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habeamus, domum non
1.Pet.1. manu factam, sed æternam in cœlis. Et cum Petro, Deus regenerauit nos in spem viuã per resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcessibilem, conseruatã in cœlis. Et iterum

cum

cùm Paulo: Cũ Christus apparuerit vita nostra, tum & nos *Colos. 3.*
apparebimus cũ ipso in gloria. Et iterũ: Nos saluatorem expectamus Dominum nostrũ Iesum Christũ, qui reformabit *Phil. 3.*
corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Ecce hoc modo spem nostram Christi auget ascensio. Quid enim sine illa sperare audebimus, aut qua via præter hanc ad cœlos pertingemus? Quid enim homine post peccatũ abiectius? Scire vis quæ nostra sit natura? Terra es, & in terram reuerteris. Et quod Dauid ait: Homo cùm in honore *Gen. 3.*
esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, *Psal. 48.*
& similis factus est illis. Nã & bos cognouit dominũ suum, & asinus præsepe domini sui, & hirundo tẽpus aduentus sui: homo autẽ non cognoscit & intelligit. Vnde Salomon Propheta, formicam nobis imitandũ exemplum ponit, quæ in *Isa. 1.* *Prou. 6.*
æstate colligit, vnde hyeme viuat: homo futurã hyemẽ prospicit minime. Ne interim quod saxis duriores atq; insensibiliores inuenimur sæpenumero. Vnde etiã Michæas Propheta saxa immobilia aduersum homines in testimonium *Michea. 6.*
adducit. Audiant, inquit, montes iudicium Domini, & fortia fundamẽta terræ: quia iudicium Domini cũ populo suo. Hæc ergo nostra natura est. Insuper & iræ filij sumus: nihilominus tamen hæc tam abiecta natura nostra hodie in Christo super omnes cœlos atque angelos exaltata est. Tãta Dei Optimi Maximi est benignitas. Olim ita in hominẽ ira exardebat, vt indignum iudicaret, qui hãc terram incoleret. Delebo, inquit, hominẽ à facie terræ. Hodie verò idem Deus Christo, simul nobis in ipso cœlum hæreditatẽ tradidit. Hoc ergo secundũ est, in quo Christi ascensio nobis seruit: nimirum vt per eam spem nostrã conseruemus atq; augeamus. Sed & charitatem & deuotionem seu pietatẽ hinc *Gene. 6.*
excitare possemus. Quis enim, in quantã sublimitatẽ Deus nos euexit cogitans, quasi totus in eius amorẽ non ignescit? Conresuscitauit nos Christo, inquit Paulus, & conuiuificauit, & cõsedere fecit in cœlestibus. Quis verò vel omnia pati *Ephe. 2.*
recusaret, si non terrenam iam & momentaneam, sed cœlestem & æternam coronam propositã cogitauerit? Ecce quomodo eadem Christi ascensio ad charitatem & æquanimitatem extimulat. Sic deinde & conscientias nostras, peccatorum mole pressas consolari posset. Paulus enim aperte testatur, ideo Christum summum sacerdotẽ in sancta sua non manu facta, sed in ipsum cœlum per semetipsum introiisse, *1. Cor. 9.* *Heb. 9.*

1.Ioan.2. vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Vnde exhortãte Ioanne: si peccauimus, desperandum ideo non est, habẽtes aduocatum apud Deũ, Iesum Christũ iustum. & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantũ, sed & pro totius huius mundi. Quid ergo turbida conscientia, quid ipse Satan testificando atque accusando poterit efficere?

Rom.8. Christus interpellat pro nobis. Et si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus qui iustificat, qui est qui condemnet? Christus, inquam, interpellat pro nobis. quis accusabit aduersus electos Dei? Hoc ergo modo Christi ascensio cõsiderata cõscientias nostras pacificat, quæ alioqui turbida nunquã non accusat, nisi sublatis sursum oculis in eum aspexerimus, qui pretioso suo sanguine pro nobis satisfecit, cùm mortis chi-

Colos.2. rographum quod aduersum nos erat, cruci appendit. Et hoc tertium. Denique in persecutionibus etiam consolari nos

Ephe.4. Christi potest ascensio. Ideo enim ascendit, vt adimpleret omnia. Quando enim adhuc in terris degebat, vnius tãtùm loci concludebatur angustiis: at claritatem suam ingressus, omnia adimplet, vbique præsens est, in cœlo & in terra, à fine mundi attingens ad finem alterum. Et hoc ipsum est sedere eum à Dei dextris potestatẽ habere omnem cum Patre æqualẽ, vbiq; locorũ semperq; nosse omnia, in omnibus suis auxilio esse. Id quod Petro carceres, Act.12. Paulo, peregrinationes, 2.Co.11. Apostolis reliquis persecutiones; Act.4. Stephano mortem, Act.7 sufferre fecit constantius: nimirũ Christum Regem à dextris Dei videntes, eo quo dictum est modo. Et hac quidem animositate omnes deuorauère afflictiõẽs. Propter te, inquit Paulus, mortificamur tota die: sed

Rom.8. in his omnib⁹ superamus, propter eũ qui dilexit nos. Sit igitur hæc nostra etiam consolatio: sciẽtes, quia Dominus nobis est, omnia sciens, omnia videns, omniũ potens, quique compati nostræ possit infirmitati. Et hoc quintum. Sextò, postremum Christi ascensio rectam viam, iustúmque mo-

Ephe.4. dum sursum ascendendi docet: Paulo dicente, Qui descẽdit, ipse est qui ascẽdit. Neque enim ignoramus, quid suo Chri-

Ioan.17. stus descensu effecerit: nempe, Patrem clarificauit, discipulos docuit atque consolatus est, obediens fuit ad mortem vsque crucis, & sic à morte resurrexit cœlos ascendit, suámque gloriã introiuit. Hæc recta cœli semita est: præter quã qui aliam quærit, aberrat longissime. Si ergo cœlum appetis, Christi exemplum sequere: primúmque descende. Qui

enim humiliauerit se,exaltabitur. Deinde Deum obedientia tua clarifica,proximum emenda:& crucis quemcunque Deus propinauerit (vt ita dicam) calicem, patienter bibas. *Luc.18.* Et hæc sextò hinc docemur. Sed frænũ nobis iniicit in peccatorum via indomitis: quò enim maior Christi potestas,eò commodius contemptores atque hostes suos corripiet. Et huc pertinet quod mox: vbi ascendisset ille,duo angeli secundum eius aduentum in iudiciũ prædicarunt,ad piorum spem,impiorum verò terrorem. *Act.1.* Quòd si igitur verè Christianus es,studiosiorem te in omni pietatis exercitio,exhibebis, cùm eundem Christum reuersurum esse,ac suos in æternum suum regnũ suscepturum audis: sin verò & negligis nomine tantùm Christianus, est quod timeas,quando iustum iudicem descensurum aliquando,intelligis. Ex quibus omnibus non erit difficile intelligere,quantum nobis Christi ascensio commodat. Hoc superest, vt quod docet modo hæc cogitemus,atque in nostræ felicitatis vsum cõuertamus. Alioqui exiguus admodũ fructus nobis erit,quocunque etiam externo ritu hanc festiuitatem magnifice colamus. Rectè quidem lætitiam nostram externis quoque signis ac moribus declaramus: sed frustra in omnino,nisi eo ipso interiori homini seruiatur. Gratia Dei nobiscũ. Amẽ.

SEPTIMVS SERMO.

EVangelium hoc,in quo Christus Iesus priusquam ascenderet,Apostolis suis in vniuersum orbem prædicandi Euangelij munus cõmisit,historiæ me admonet Eliæ, qui & ipse quodammodo his similia,antequam sursum raperetur fecit: imò cuius illo tempore Elias figura fuit, hic Christus veritatem nobis exhibuit. Vtrobique prædicatores ordinantur. *1.Reg.19.* Elias quidem Elizæum post Prophetã, qui se testificaretur ac clamaret aduersus Idololatriam Regũ Iuda,substituit. Christus Apostolos ordinauit, Euangelij eis prædicationem mandans. Vtrobique ita fieri exigebat necessitas. Elias munus sibi concreditum expleuerat,& vt ad Deum curru raperetur igneo,proximum erat: necessum ergo fuit,alium qui vices eius subiret,qui verbi diuini gladio contra idololatriam,ne malũ præualeret,veram fidẽ vindicaret,cõstitui. Christus quoq; opus suum cũ obedientia consummauerat,iam tẽpus aderat clarificationi definitũ. Pater, *Ioan.17.* inquit, venit hora,clarifica filiũ tuum,vt filius clarificet te.

Oportebat igitur Apostolos designari, qui quod magister cœperat, perficeret: imò quod redẽptor toti mũdo præstiterat, in oẽs fines euulgarent. Ad quid enim Elias per oẽm vitam suã in Verbi negotio strenuè sudasset, si vnà raptu suo silentiũ impositũ fuisset reliquo operi, nec quisquam in eius subrogatus fuisset locũ? Sic etiã, quid Christũ pro nobis mortem subiisse, tum gratiã vitámq; impetrauisse profuisset, si nõ & euulgasset, omniq; creaturæ ꝑdicari ordinasset? Vtrobiq; magna illa Dei elucet gratia. Primò, quòd nullo vnquã tempore mundũ sine prædicatoribus dereliquit, semper verò vel paucos excitauit conseruauitq;, quorũ opera & ministerio reliquos, quantũ in ipso quidem est, ad sui agnitionẽ ab Abel huc, vsq; perduceret. Deinde etiam quòd designatis ad hoc opus ministris semper atq; abũdãter per Spiritũ suũ sanctũ, quod ipsorũ munus & ministerium requiri videtur, largitus est. Quẽadmodũ Elias pallium suũ misit super Eli-
3. Reg. 18. sæum, in signũ venturi super ipsum Spiritus sancti: Sic cùm
4. Reg. 2. iam hora esset vt raperetur Elias, quoduis Elisæus postularet iussit, id se antequã raperetur, facturum promittens: petiit ergo ille duplicẽ Eliæ spiritum. Et certè votis átq; promissis eorũ respondit euentus. Ab illo ipso enim die tanta Deus in Eliseo operabatur magnalia, vt omnes facilè intelligerent, Elię in Elisæum venisse spiritũ. Sic & Paulus Chri-
Ephes. 4. stum cœlos ascendisse, ac hominibus dona dedisse clarè testatur. Et vt in summa dicam, quẽadmodũ Eliæ Prophetæ, sursum in curru igneo per aërea raptus, figura fuit cœlos ascendẽtis Christi: ita etiã quod antequã raperetur Elisęam Prophetam pro se subrogauit, figura fuit, ꝙ Christus priusquam ascenderet cœlos, Euangelij munus esset commendaturus Apostolis. Et quẽadmodũ, dum raperetur Elias, Spiritu Dei Elisæus imbuebatur: ita etiam Christus ascendens, Apostolis Spiritum sanctum promisit, promissúmque non longo pòst tempore, plenè, cum variorum donorum muneribus cœlitus contulit. Et hæc quidem præfari libuit, vt videamus omnia Christi mysteria pulchrè olim veteris Testamenti adumbrata figuris. Id quod Amos Propheta ait: Non faciet Dñs Deus verbũ, nisi reuelauerit secretũ suũ ad seruos
Amos. 3. suos. Certè in Christo hoc consideratur liquidissimè. Nihil enim eorũ, quæ per ipsum operatus est Deus, tã minutũ, nihil tã exile, quod nõ & in lege figuris, & in Prophetis prædictũ ac reuelatũ sit vaticiniis. Et qua ratione igitur ingens

hos

hoc atq; mirãdũ ascẽsionis Christi facinus, quale hic mũdus nũquã vidit, in quo credẽtiũ omnis & spes & fiducia cõsistit, antiquis incognitũ latere potuit? Minimè verò hoc cõcedẽdum est. alia edocti sumus. Psalmos enim 29. 46. 96. & 109. si legeris, apertè intelliges, ita ascẽsionis Christi factũ perscripsisse Dauid Prophetam, vt nõ iam Prophetam, sed Euangelistã, qui coràm vidisset, diceres. An enim nõ est clarè ascensionẽ Christi perscribere, quod ait: Exalta te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. *Psal.29.* Et iterum: Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. *Psal.46.* Et iterum: Dominus regnauit, exultet terra, lætẽtur insulæ multæ. *Psal.96.* Et iterum: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. *Psal.109.* Quis omnes hos Psalmos aliouersum, quàm in Christum ipsum interpretari potest? Nam & ipsi Iudæi ad Messiam referunt, licet adhuc venturum stultè expectent, non videntes hæc omnia partim iam olim impleta esse, partim quotidie etiamnum impleri. Exaltatus est, cœlos ascendit in iubilo, regnauit: eóq; exultet terra, sedet à dextris Dei, irascantur populi, dum libet ac licet, ponentur tandẽ velint nolint, scabellum pedũ eius: Cùm igitur manifestum est, antiquis etiam in figura Enoch & Eliæ, imò etiam in arcę fœderis repositione, Christi ascensionem insinuatam esse, adiunctis tot lætitiæ exhortationibus, quibus ad exultandum extimulati sunt: nos verò eundem ascensionis diem reuolutis annis nunc frequentamus: meritò non minori quàm illi diligentia, hanc meditamur solẽnitatem, atque in ipsa pari iucunditate exultamus: maximè quãdo nobis hæc ita sunt gesta, & quomodo natus atq; datus est nobis Christus, ita etiã pro nobis mortuus est, resurrexit, cœlósque ascẽdit. Proinde exactius quid de hac festiuitate dicendum mihi est, quo hanc diem maiori cum pietate, tum fructu impendatis. *Isa.9.* Et principio quidem considerandum est, ꝙ præsens festiuitas duos fidei nostræ articulos proponat, nec minimos, sed præcipuos, & eiusmodi, qui piis mentibus permultũ consolationis afferunt: impiis verò terroris plena sunt. Et Marcus sanè vnũ in hodierno Euãgelio ponit, cùm ait: Assumptus in cœlũ, & sedet à dextris Dei: *Mar.16.* alterũ verò Lucas in Actuũ historia pscribit, dicẽs: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlũ, sic veniet, quẽadmodũ vidistis eũ eũtem in cœlũ. *Act.1.* Nos porrò in fidei nostræ confessione hosipsos duos articulos sic exprimimus;

mus: Ascēdit ad cœlos, sedet ad dextrā Dei: Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Vtrobique, variatis licet nonnihil verbis, idē sensus manet. Nam quod Marcus ait, Assumptus est in cœlum, nos sic cōfitemur: Ascendit ad cœlos. Neque tamen vana hæc variatio. Rudibus enim ea inseruitur, qui aliàs cogitaturi erant, Christū alieno auxilio assumptū, vt Eliam, Enoch, Mariam: non autem propria potentiæ suæ virtute ascendisse. Propterea ergo simplices edocti sic efferunt: Ascendit ad cœlos. Quò quàm clarissimè articulus ille proponitur, ne quam dubitationem aut errorē cōmisceant. Et quidē nō infirmiori fundamento hoc insistit, quàm quod scriptū est: Assumptus, siue exaltatus est. Id quod in 46. Psalmo, Micheæ 2. & ad Ephesios scripta Epistola 4. capitibus, vbi ascendit scriptum legimus. Tum Christus ipse ait: Vado ad Patrem. & expresse: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Nemo igitur variatas esse dictiones miretur, nec idem confessionis voces sonare, quod in Marco est. Rudibus hoc modo inseruitur, ne qua parte aberrent. Sic &, quod ad verba, in altero articulo variatio quędā est, cùm Angeli simpliciter ponūt, Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Nos verò clarius loquimur confitentes: Inde (nimirum quò ascendit) venturus est iudicare viuos & mortuos. Quæ nec ipsa otiosa est variatio: nimirum ideo, vt simplicioris ingenij causam sciant, cur sit vēturus: alioqui enim existimari possent, quod veniens denuò oporteat eum nasci, pati, & prædicare. Cōtra hūc pugnat hæc fidei cōfessio: Venturus est iudicare viuos & mortuos. Ecce ergo hi duo articuli huic festo tanquam basi firmissimæ insistunt, qui quidem abūdè, quòd hodie apud nosmet medicemur, afferunt. Et hic sanè cōuenientissimus huius tēporis vsus esset, sine quo frustra ad spiritualiter exultandum exhortamur. At vera horū intelligentia, exultationē mētis habet comitem. Id verò ita esse succinctè, & rudiū cōmodo (quibus ne inculcari quidem satis possunt quæ ad fidē pertinēt) ostēdā. Sēper enim nequā ille spiritus diuerticula sua habet, per quæ seducat. Primò igitur vide quàm hi articuli paucis verbis cōprehenduntur, quàm multa verò significent. Vnde verbo tenus tantum effari, minimè satis est: reddenda est & ratio eius quæ in nobis est fidei, docente Petro. Neq; verò sine causa hæc dico. Nam & hac parte maximè laboramus. Inuenies enim qui viginti vel triginta annis (ne quid amplius dicā) Christianū nomen

Ioan. 14. 16. & 20.

1 Pet. 3.

confessi

confeſsi ſunt, nec tamen norint, quid ſit, quam profitentur, fides: aut cur Chriſtiani dicãtur: & licet verba fidei numerẽt, non tamen vel exultationem, vel ſpem mentis inde cõcipiũt: imò nec ſentiunt. Id fit ex nimia parentũ negligẽtia in erudiendis liberis, quando nonnunquam nec ipſi, ita vt æquum erat, inter fidem & incredulitatẽ norunt diſcernere. Tum etiam multis in partibus Catechiſmus, ſeu puerilis eruditionis ſermo intermittitur: Decalogi, Dominicæ orationis, & fidei Symboli nulla ferè, quoquo te vertas, mentio. Quin & Parochi & Cõcionatores noſtri ita ſapiunt, vt ſe pudeat etiã communiũ horum in ſuggeſto meminiſſe: ficta quadã grauiloquẽtia turgidi, quiſq; ſingulare quid ſibi ſumit, quod vulgus emunctæ naris aperto ore miretur, omiſsis maximè ſeriis. Quò fit vt elapſo anno, multos quidẽ ſermones audiuerimus, præcipuorũ tamen fidei articulorũ maneamus ignari. Quid verò prodeſſet, ſi quis tota Biblia ad vnguẽ calleat, nec tamen fides quid ſit, quídue requirat, neſciat? Permultũ nobis intereſt vel ignorare, vel neſcire fidei articulos. Id qđ his duobus manifeſtum fit. Quid enim hæc vita noſtra eſſet? Quæ nobis ſpes foret reliqua, ſi Chriſtũ cœlos aſcẽdiſſe, & quẽadmodũ Paulus ait, ſuper omnẽ principatũ, poteſtatem, virtutémq; cõſtitutũ eſſe, neſciremus? Contrà quæ nobis firmior erit in omni aduerſitate cõſolatio, imò qua ratione deiectus erit aut puſillanimis, q hos duos articulos dextrè ſecum perpẽdit? Vis ergo dicã quid ſit quod dicimus, Chriſtus aſcẽdit ad cœlos, & ſedet à dextris Dei? Nota verba, & quodque eorũ rumina: videbis, quã fides in iis ſpem offerat. Quatuor huius verba ſunt: Primũ, Aſcẽdit: quo ſanè verbo colligimus, vnũ Chriſtũ eſſe, qui & angelos & homines præcellat virtute. Angelus quidẽ aſcẽdere voluit, Deiq; ſimilitudinem appetiit: ſed fruſtra. Nõ enim ille erat, qui in ſemetipſo excelſior fieri debuit, propterea pro arrogantiæ ſuæ modo ad inferna detruſus, humiliatus eſt. Sed & homo perſuaſus, in vetita nitebatur, quẽ idẽ etiam, licet clemẽtior aliquátò, qui & angelũ exitus mox ſecutus eſt. Nã cùm angelus propria malitia peccaret irrecuperabiliter, & ſine omni clemẽtia cœlo præcipitatus vt fulgur cecidit. Homo deceptus fecit, eóq; citius cõſecutus eſt gratiã. Vterq; ergo fruſtra nitebãt aſcendere. At Chriſtus, verè potuit dicere, Aſcẽdo. Quî ſic? Ecce enim prius deſcẽdit. Qui deſcẽdit, inquit Paulus, ipſe eſt qui & aſcẽdit. Deinde nõ ſeſe in hoc dignitatis faſtigiũ ingeſsit, aut

Epheſ.1.
Ioan.14.
Eſa.14.
Gene.3.
Luc.10.
Epheſ.4.

Psal.109. aut cōstituit, cui à Patre dictum est: Sede à dextris meis. Tertiò excellentius multò nō solùm præ hominibus, verùm etiā præ angelis nomen consecutus est. Cui enim angelorū dixit *Psal.2.* *Hebr.1.* aliquādo: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Primum ergo hoc verbū docet, quod securè Christū sequi possimus. In ipso solo ascēdere licet. Tum solus etiā ipse via est, per quam *Ioan.14.* ad Patrē accedimus. Quicunq; præter Christū ascēdūt, tollunt in altū, vt lapsu grauiore ruāt. De Christo verè dicimus: *Ioan.3.* Ascendit. Illū, inquit Ioannes, oportet crescere, me autē minui. Non autē hoc solùm cōfitemur, quòd ascēdit, verùm etiā *Heb.9.* addimus; Ad cœlos. Id Paulus explicās ait: Per ꝓpriū sanguinem introiuit semel in Sancta, ęterna redēptione inuēta. Et: *Ibidem.* In ipsum cœlū intrauit Christus, vt appareat nūc vultui Dei *Hebr.8.* ꝓ nobis. Et iterū: Talē habemus Pōtificē, qui cōsedit in dextra sedis magnitudinis in cœlis, sanctorū minister, & tabernaculi veri, quod fixit Deus. Et iterū: Hic Christus, eo ꝙ ma- *Hebr.7.* neat in æternū, sempiternū habet sacerdotiū. Vnde & saluare in ꝑpetuū potest, accedēs ꝑ semetipsum ad Deū, semper viuēs ad interpellādū ꝓ nobis. Ecce tibi cœlū ipsum, in quod ascēdit Christus: & causam, cur ascēdit: & spem, quā nos inde cōcipimus. Hac ratione certificamur, ꝙ habeamus Pōtificē sempiternū apud Deū, qui interpellat pro nobis: licebitq; *1.Ioan.2.* cōfidēter dicere: Aduocatū habemus apud Patrē, Iesum Christū iustū. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nō pro nostris autem tātùm, sed & pro totius huius mūdi. Nō vt eò grauius peccemus, sed ne si quādo peccauerimus, nō desperemus. Tertium huius articuli verbū est, Sedet. Nō corporalis sessio aliqua cōsiderāda est, quasi in cœlo sella ad Patris dextrā posita, sedeat: vtimur enim hoc vocabulo nōnunquā pro pacis significatione, pro quiete & requie. Vt in Propheta vi- *Mich.4.* dere est, qui ait, Sedebit vir subtus vineā suā, & subtus ficum suā. Hoc modo Christus à dextris Dei sedet quietus, dū opus quod dederat Pater, cōsummauit: nec est necesse, quotidie huc descēdere ad ineūdū bellū cū morte & Satana. Vnica hęc omnia oblatione cōsummauit. Sed & securus nūc ab inimicis & hostibus suis, qui licet viuāt, nil tamē incōmodare pos- *Ioan.16.* sunt. Princeps huius mūdi iā iudicatus est, & mors illi vltrà nō dominabitur. Et hic iā sensus dictionis, Sedet, est primus. Vtimur autē eadē dictione pro eo, quod est, iudicare, regere. *Esa.9.* Qua significatione Isaias vsus est, cùm de Christo dixit: Su- *Luc.1.* per soliū Dauid, & sup regnū eius sedebit. Et Angelus: Dabit

illi

illi Deus sedē Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Hoc modo Christus tanquā Rex atq; iudex sedet. Ego (in Psalmis ipse loquitur) cōstitut⁹ sum Rex à Deo, super mōtē sanctū eius. Et in Ioanne: Pater, inquit, nō iudicat quēquā, sed omne iudiciū dedit Filio. Vnde in Apocalypsi sua Ioannes talē eū vidit, qui insidēs albo equo, in capite habebat diademata multa, in cuius femore scriptū erat: Rex regū & Dominus dominātiū. Et hāc tertiò spem nobis confert, ꝙ eū sedere cōfitemur. Id quod apertius fit ex eo quod dicimus, Sedet ad dextrā Dei. nec id sine causa additū est. Cōfitendū est Christū, nec sublimius Deo nec illo humilius, nec à sinistra, sed dextra, hoc est, plena diuinæ potētiæ æqualitate sedere. Propterea hęc omnia articulo illo cōprehēsa sunt. Primò, ꝙ propria Christus potētia cœlos penetrauit. Secundò, ꝙ ascēsio eius nihil aliud est, quàm potestatē accepisse omniū. Tertiò, ꝙ hāc ob causam in cœlos ascēdit, vt adimpleret omnia. Quādiu enim hic in terris cōmoratus est, vno tātùm in loco visus est: vbi verò in deitatis omnipotētiā cōstitutus est, vbiq; adesse potis est. Quartò, & hoc docemur, ꝙ ipse interpellat pro nobis in cœlis. Postremò, ꝙ & nobis cœli ianuā aperuerit, locúmq; in eo parauerit sempiternū. Et quid pręterea vel desiderare possemus? Si Christ⁹ cœlos ascēdit, nō hominē eū solùm, verùm etiā Deū esse, certū est: & nec sibi soli, sed nobis quoq; cœlū reserauit. Si ergo & cœli & terræ potestas illi data est, nec nequā ille spiritus, nec hic mūdus timēdus est. Virtus enim illi aduersus vtrūq; est. Si iudex noster est, dū in ipsum credimus, nō est ꝙ dānationē timeamus. Dicit enim: Deus filiū suū misit in mūdū nō vt iudicet mūdū, sed vt mūdus saluetur ꝑ ipsum. Et: Qui credit in filiū, in iudiciū nō veniet. Si & aduocatus & mediator noster est: peccatis quoq; nostris medebitur, ne propterea desperandum sit. Hæc ergo aduersitatibus pressus cogita, sine dubio abūda satis tibi suppeditabitur cōsolatio. Age verò operā des referre grates, firmáq; illi adherēs fide, ab eo amplius nō deuies. Miseriā nostrā sine hoc seruatore tā potēte, cogita. Inuoca eū in die tribulationis tuæ: quòd possit, velitq; adiutor esse, ne dubites. Manentē tibi locum, nisi vbi caput, cuius tu mēbrum es, fuerit, nō esse perpende. Vbi in sempiternū tibi manendū est, illuc mentem tuā cogitationésque erige. Sed & vita fac his respōdeat. Quare vitam moréſque tuos sic instrue, vt cum Christo in regnū eius conscēdas & in ęternū in eo per

Psal.2. *Ioan.5.* *Apoc.9.* *Ephes.4.* *Matth.28.* *Ioan.3.* *Hebr.13.*

eo permaneas. Hoc sanè & confiteri & credere est, ꝙ Christus ad cælos ascendit, sedétque ad dextram Dei. Et hic primus ille articulus est. Post hæc & alterũ fidei nostræ articulum examina: qui (quẽadmodũ angeli dixerũt) reuersurum eum, nec reuersurũ modò, verùm etiã viuos mortuósq; iudicaturũ esse, habet: & quidẽ eũ ipsum iudicẽ vẽturũ, qui olim in terris, perinde atq; omniũ sceleratissimus malefactor, ab hominibus ad crucis ignominiam adiudicatus & cõdẽnatus est. Et hìc mihi admirãdã vicissitudinẽ vide. Vidimus eum,
Isai.53. inquit Isaias, & nõ erat aspectus eius, & desiderauimus eum despectũ & nouissimũ virorũ. Quid verò Christus contrà,
Matth.26. etiã in humilitate respondit? Videbitis filiũ hominis sedẽtẽ à dextris Dei, & veniẽtẽ in nubibus cœli. Si nõ esset hic male
Acto.10. factor, tibi nõ tradidissemus eũ, clamitãt Iudæi. At nũc Deus nõ solũ innocẽtiã eius vindicauit, verũ etiã cõstituit eũ iudicẽ viuorũ & mortuorũ, deditq; illi gloriã honorẽq; summũ. Exulta igitur qñdocũq; innocẽtẽ te mũd⁹ ꝑsequitur. Trãseũtia esse, & quã suffers ignominiã sempiterno gaudio serui-
Matth.11. re cogita. Venturus est, fides ait. Vnde verò? è cœlo à dextris
1.Cor.15. Dei, cui nũc assidet, æqualiq; potẽtia iudicat: ita planè, vt iã nũc ipsi omnia tradita sint in man⁹. Quãquã nõdũ appareat ei subiecta esse omnia. Nã nũc etiã multi repugnãt ipsi: sed cõniuet ac tacet, extrémũq; impingere permittit. Sed qd in Psalmis loquit? Cũ accepero inquit, tẽp⁹, ego iustitias iudi-
Psal.74. cabo. Et: Mihi vindictã, & ego retribuã in tẽpore suo. Ignis
Deut.32. succẽsus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima. Nobis quidẽ differre Deus iusto lõgius videt. Vnde &
Psal.43. pij sępe cõqueri consueuerũt. Vt Dauid: Exurge, inquit, Dñe, quare obdormis, & obliuisceris tribulationis nostræ? Et
Abac.1. Abacuc: Quare non respicis sup iniqua agẽtes: & taces, deuorãte impio iustiorem se? Sed nouit Dñs tẽpus suũ. Veniẽs ve-
2.Pet.3. niet. Id ergo nõ solũ Prophetę verũ etiã Apostoli hoĩbus inculcarũt assiduè, Si tardauerit Dñs, expecta illũ. Nihil enim est formidabili⁹ impiis, nihil piis suauius. Hic enim, de quo loquimur, Christi aduẽtus piorũ quidẽ certa redẽptio, impiorũ verò ineuitabilis erit dãnatio. Veniet iudicare viuos & mortuos. Iustitias iudicabit. Iustitiæ exequet sentẽtiã. Quid verò hęc iustitia? Reddere nimirũ vniquiq; qđ suũ est. Cuius verò bona vera oĩa sunt, nisi filiorũ Dei? Quis verò mala oĩa sustinebit, nisi impij? At in mũdo videre persępe est cõtrariũ, cũ impij vndequaque felicissimi, pij verò aduersis concu-

tiuntur vbiq;. Sed quid fides dictat? Christus venturus est iudicare. Iudiciũ Domino cũ habitatoribus terræ. Et in Malachia ipse Dominus, Accedã ad vos in iudicio: & ero testis velox maleficis, & adulteris & periuris, & qui calũniãtur mercedẽ mercenarij. Et ipse Christus, Filius hominis vẽturus est in gloria Patris sui, cũ angelis suis, & tũc reddet vnicuiq; secun lũ opera sua. Et Paulus: Ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnẽ animã hominis faciẽtis mala. Veniet iudicare, & in hominibus cõculcatã violatãq; iustitiã cõseruare. Veniet vindicare, nõ solũ sibi, verũ etiã suis illatã ignominiã, vt in Isaia est: Ecce, inquit, scriptũ est corã me, Nõ tacebo, sed reddam & retribuã in sinu eorũ iniquitates vestras. Hinc deinde sequetur quod Dauid ait: Lætabitur iustus cũ viderit vindictã: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Et iterũ: Videbunt iusti & timebunt, & super eũ (impiũ) ridebũt & dicẽt: Ecce homo qui non posuit Deũ adiutoriũ suũ, sed sperauit in thesauris pecuniæ. Venturus est iudicare viuos & mortuos, id est, omnes homines. Nõ erit eis fuga, inquit Amos, nec abscõ lentur mortui in sepulchris suis. Iudiciũ generale erit vniuersorũ, non aliquorũ humano more. Ecce hæc sunt, quę de secundo aduẽtu Christi credimus atq; cõfitemur. Quisq; ergo ingenuè Christianus lætabitur, cùm aliquãdo ærũnarum laboriosæ huius vitæ finẽ venturũ intelligit. Deinde & diligentius pietati studebit, quãdo certã cum futuro iudice Christo remunerationẽ expectat. Tertiò semetipsum diiudicabit, cùm Christum viuorum mortuorúmque iudicem ac vindicem intelligit. Quartò neminem etiam lædet, cùm ipsum Deum hunc iudicem esse cogitat. Quintò semet ad rationem reddendam præparabit, ignarus qua hora Iudex venturus sit. Postremò & gratiam à Deo precabitur, qua duce sic viuat, vt secundum aduentum non timeat. Et hoc quidem, hunc alterum quoque articulum esset considerasse. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Ose.4. *Mach.3.* *Matth.16.* *Rom.2.* *Isa.59.* *Isa.65.* *Psal.57.* *Psal.51.*

SERMO OCTAVVS SVper verbis Angelorum.

NOn video quomodo hũc sermonẽ exordiar aptius, nisi verbis, qui sunt hodierni sacri introitus, quibus & angeli illi duo Apostolos in cælũ, quò Dominus iãiã recesserat, aspiciẽtes allocuti sunt: Viri, inquiũt, Galilæi, qui d statis aspiciẽtes in cælũ? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælũ, sic

Act,1. veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum. Hæc illa angelorum cœleſtium verba ſunt: hæc prima poſt aſcenſionē Domini in terris facta concio. Nec ſine peculiari diſpoſitione Dei factū eſt, vt hæc præſens feſtiuitas primos ſuæ ſolennitatis non homines, ſed angelos haberet prædicatores & interpretes. Imò quis hæc decentius quàm ipſi angeli primùm annuntiaret, quando & primi dominicæ Reſurrectionis prædicatores fuêre angeli? & quis de vtroque propriè magis loqueretur? Quid de ingentibus illis & humanum captum excedentibus Dei mirabilibus dixiſſe potuerunt homines? nēpe quæ tum eorum adhuc erat cōditio. Vtrobiq; ſanè nō multis verborū inuolucris rem totā denunciant angeli: ſed tamen illud omne complexi ſunt, quicquid poſtea dicere hac de re potuerūt Apoſtoli. Id verò ita eſſe, & angelorum & Apoſtolorū de vtroq;, cùm reſurrectione tum aſcenſione conferamus teſtimonia. Et quidem de reſurrectione, ipſo quo Dominus reſurrexerat diluculo prædicauit Angelus: Nolite expaueſcere, Ieſum quæritis Nazarenum

Mar.16. cricifixum: ſurrexit, non eſt hîc. Ecce locus, vbi poſuerunt eū. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eū videbitis, ſicut dixit vobis. Hic angelorum illo die ſermo erat: breuis admodum ſi verba reſpicias, ſed ſi quis perluſtrauerit, quæ Apoſtoli deinde, eorúmq; ſucceſſores hinc conceperunt, & explicuerunt, videbit firmam illā & plenā de omnibus iis, quæ conuenienter hoc feſto dici poſſunt, fuiſſe ſermonem. Ac primò quidē facile dictu eſt, Nolite expaueſcere. Quantā verò bonorū copiā Paulus hinc concepit, atq; explicuit? Si Deus, inquit, pro nobis, quis con-

Rom.8. tra nos? Deus qui iuſtificat. Quis eſt qui condēnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dextrā Dei, qui etiā interpellat pro nobis. Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Imò etiā proprio filio ſuo nō pepercit Deus, ſed pro nobis oībus tradidit illū. Quomodo nō etiā cū illo oīa nobis donauit? Quis ergo ſeparabit nos à charitate Dei? Certus ſum, quia neq; mors neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes neq; inſtātia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundū, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu dño noſtro. Ecce omnia hęc breuibus illis cōplexa ſunt, Nolite expaueſcere. Secūdò & hoc ſine difficultate dici poteſt. Surrexit, non eſt hic. Et Paulus ſanè hæc iuſto ſermone explicuit,

orans in obsecrationibus suis, vt Deus dñi nostri Iesu Christi det omnibus credentibus Spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitionẽ eius, illuminatos oculos cordis, vt sciãt quæ sit supereminens magnitudo virtutis, quã operatus est in Christo, suscitãs illũ à mortuis: & constituẽs ad dextram suam in cœlestibus supra omnẽ principatũ & potestatẽ. Imò ꝙ Deus, qui diues est in misericordia, nos quoq; conresuscitauit, & conuiuificabit cum Christo, & consedere fecit in cœlestibus. Ecce & hìc quæ Paulus ex illo angelico dicto concepit, Surrexit. Sic tertium quod dicit Angelus, simplex dictũ sermo est, cùm in Galilæam ire iubet, ibiq; videndũ esse Christũ prænuntiat. Quanta verò cũ iucunditate veteres Ecclesię doctores, imò ipsi Apostoli, hanc Galilæã, spiritualem transmigrationẽ interpretati sunt? sufficiat vel vnũ Paulum audiuisse. Si cum Christo, inquit, resurrexistis, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Et iterũ, Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortẽ: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriã Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et his similia per totũ hoc caput scribit. Hoc ergo est, in Galilæã ire, vbi Dñs videtur. Quãdiu antiquũ obtinemus, Christum videre nõ possumus: ꝙ surrexit, nihil nobis commodat, nisi extra nosmet exiuerimus, inq; nouitatẽ vitæ trãscenderimus. Et hæc quidẽ ideò fusius indicare volui exẽpli loco, vt videamus breui hoc sermone ad mulieres facto, omnibus predicatoribus formam, quomodo de Christi resurrectione loquẽdũ sit, præscripsisse angelũ. Cùm autẽ & in Ascensione primũ omniũ sermonẽ fecerunt: nemo, quin hoc ipso etiã modũ ostẽderint, quid de hoc quoq; articulo dicendũ sit, ambigat. Qua ratione & ego hunc angelorũ verbis exorsus sum sermonẽ, atque de iisdẽ reliquũ sermonis loquetur latius: ratus nimirũ, nihil nobis sani sermonis defuisse, si hæc tantũ angelorũ verba præsenti lætitiæ seruientia didicissemus. Atqui ideo huc congregati conuenimus, vt hunc honoris Christi triũphum celebremus, imò ipsum triũphatorẽ prædicemus, magnificemus, vt vbiq; locorũ euulgemus, id quod ipsi hodie inuicem exhortati sumus. Ideò, inquã, huc modo conuenimus, atque ideò cũ Apostolis cœlos aspicimus, admirãtes nouum illud, & omnibus seculis inauditũ facinus, cum Christo imò in nobis ipsis exultantes, gratulãtes, promissam consolationẽ expectamus. Et quid restat præter Angelorum prædicationẽ?

Ephes. 1.
Ephes. 2.
Coll. 3.
Rom. 6.

Et hanc certè si rectè intelligeremus, de nobis idem dici pos-
Act. 1. set, quod Lucas de Apostolis testatur, cùm ait: Tunc reuersi sunt Hierosolymã à mõte, qui vocatur Olueti, qui est iuxta Ierusalẽ, sabbati habens iter, & manebant perseuerãtes vnanimiter in oratione. Hoc Apostoli audito angelorũ sermone fecerunt: & sanè illud ipsum præstare, ascensionẽ Dñi est celebrare. Quod si de nobis idẽ dici debet, vt æquũ est, angelicus sermo prius audiendus ille est. Eum ipsum ergo, quàm licet compendiosè explicemus, vt quilibet deinde iis consentanea meditetur secum. Principiò igitur nemo miretur, nec superfluum quid arbitretur, non solũ Apostolos atq; Euangelistas cum ore tum scriptis Ascensionẽ Christi toti Christiano orbi prædicauisse, verùm etiã angelos, cœlestes illos spiritus, hominibus eã annuntiasse, idq; primũ omniũ: nec minus quàm cæteri hominũ in resurgẽtis atq; ascendentis triũpho gauisos. Ratio enim eáq; nõ vulgaris subest, cur hoc & fieret, & literis posteritati cõmẽdaretur. Quare enim pro Regis sui clarificatione angeli nõ exultarent? Annõ Scriptu-
Psal. 96. ra testatur, Et adorabũt eũ oẽs angeli Dei? Et hoc Paulus de
Heb. 1. Christo interpretatur manifestissimè, quẽ tantò angelis meliorẽ effectũ ostendit, quantò differentius præ illis nomẽ hæreditauit. Cũ ergo vt hominũ, ita & angelorũ Dñs est, cur nõ & hi in eius honore gauderent, quẽadmodũ & illi? Cur non & hominũ, hoc est, nostræ saluti cõgratularentur, scientes ꝙ ex nobis ipsorũ ruinæ implendæ sunt, & ꝙ vnà secũ felicitatis æternæ participes erimus? Quin & ipsorũ res agitur.
Heb. 2. Quanquã enim Paulus testetur, Christũ nusquã angelos, sed semen Abrahæ apprehendisse: tamen & angeli illius participes sunt gaudij, quod nobis in Christo saluatore nostro cõtigit. Primò enim omnis creaturæ aliquid habet homo. Habet nãq; cõmune esse cũ lapidibus, viuere cũ arboribus, sentire cũ animalibus, intelligere cũ angelis. Quando ergo filius Dei humanã in se naturã assumpsit, factus homo, vtriq; & angeli habẽt cur lætentur & gaudeãt, ꝙ ille qui supra illos creator est, cũ ipsis imò & inferior factus est: humiliauit enĩ se lõgè ab angelis. Deinde sit licet ex quatuor elemẽtis homo cõpactus, secũdũ ꝙ corporeus est, secũdũ animã tamẽ
Psal. 8. pinde atq; angeli rationalis atq; immortalis est, eadẽq; hoĩs (secũdũ animã) & Dei differẽtia est, quę alioq inter angelicã
Cum iudicio legenda hæc. atq; diuinã naturã traditur: nimirũ Deus ipse creator solus est, angeli atq; hominũ pars melior, animæ, inquã, creaturæ sunt.

ſunt. Tanta ergo naturæ vicinitate nobis cõiunctos, nobiſcũ exultare, adeóq; primũ mortalibus immortalis Chriſti aſcẽſionẽ declaraſſe mirũ eſt? Cęterũ nec hoc ratione caret, quod albis amicti veſtibus apparuerunt. Neq; enim quicquã præter gaudiũ iſte color ſignificat. Quanquam & alio quodam modo iſte cãdor decebat angelos. Nõ enim vel peccato, vel impotẽtię, vel etiã morti ſubiecti ſunt. Vnde munda omnia, lucida, claráque & pura circa illos ſunt. Secus noſtra fert cõditio. Quãdiu enim hic reptamus, nõ licet tã candidis amiciri veſtibus, vt qui in ſentina peccatorũ medij, infirmitatibus ac morte ſumus obnoxij: ſpe tantùm & promiſsione futurum credẽtes, vt ipſi quoque candido amictu præfinito tẽpore ſequamur Chriſtum. id quod fiet, cùm hic ſtolas noſtras in agni ſanguine lauantes, ipſum cruce quiſque ſua in humeros aſſumpta ſecuti fuerimus. Verùm id hic narrare tempus nõ eſt. angelorũ potius reſponſa diſcutiamus, quorum cauſa iſthæc prębfatus ſum, in quibus & ſumma ſuſcepti verſatur negotij. Et ipſa quidẽ quadripartiri licebit. Primũ quod referunt, eſt, Viri Galilæi. Hoc nomine Apoſtolos dignãtur Angeli. Nec hic illis tẽporibus honoris titulus habebatur mũdo. ac honorificentius licuiſſet copellaſſe, cũ hac ipſa appellatione mundo eſſent ludibrio. A Nazaretz Galileæ, ciuitate, poteſt aliquid boni eſſe, quærit Nathanaël. Sic & Nicodemo obiiciebãt quaſi ignominioſum. Nũquid & tu Galilæus es? Hos deinde & alij ſecuti ſunt, antéque oẽs perfidus Iulianus Apoſtata, qui Chriſtũ, quẽ ſcelerate negauerat tyrãnus, ignominiæ cauſa, Galilæũ appellabat. Ne ergo hoc quaſi ignominioſo nomine quis ſcandalizetur, etiã angeli Apoſtolos cõpellant Galilæos, perinde ac ſi dicerent: Mundus quidem hoc opprobrio nobis fert nomen, ſed ne propterea puſillanimes efficiamini, nolite erubeſcere: ecce enim Ieſus ille, qui & ipſe hac cauſa Galilæus nuncupatus eſt, videntibus vobis ſurſum cœlos aſcendit. Si huic ignominioſa hæc (vt impij iudicant) compellatio nihil obfuit: nec vobis incommodabit. Nihil intereſt, ſiue Iudæa ſiue Galilea, India vel Aetiopia, Roma an Hieroſolyma oriundi ſitis. Non illi generis nobilitas in terris neceſſaria eſt, cui cœlum vltro apertum eſt. Sinite ergo ſuo mundum more loqui, dum vult conuitiis impetat, exprobret, rideat: hæc veſtris ſpes firma inhæreat animis, quòd Ieſus, à quo nomen ducitis, in cœlis ſedẽs viuit, & ſuper omnia regnat. Ecce hęc prima quoq; cõpel

Apoc. 2.

Ioan. 1.

Ioan. 7.

latione sua nos docent angeli. Addunt praeterea: Quid statis aspicientes in coelum? Quae & ipsa permulta in se cōprehendūt. Primò sic explicari possunt: Quid stantes hoc factū admiramini? Annō futurū hoc praedixit, Visuros vos Filium hominis ascendentē vbi erat prius? Annō & in coena saepius repetitis verbis dixit: Quia vado ad patrem? Annō & resurrectionis suae tēpore dixit Magdalenae, Ascendo ad Patrem meū, & Patrē vestrū? Nūquid & alia in ipso cōsiderastis diuinitatis suae opera, multa illa & magna miracula? Nunquid ipsi vos filium eū Dei viui confessi estis? Deniq; nūquid patris Dei de eo testimoniū audiuistis, Hic est filius meus dilectus? Quòd si homo ille tantū, esset hoc quod vidistis dignum admiratione omniū. at quia Deus, quid admiramini haec vos vidisse in Deo? Deinde, Quid admiramini aspicientes in coelū? Rectè quidē coelos suspicitis, nimirū verā patriā vestrā: hactenus nunquā est auditū, hominē propria virtute ascendisse coelos. Iacob quidē angelos nō homines ascendētes descendentes vidit. Tum etiā Enoch raptus legitur, sed quo vectus, adhuc propè ignoratur. Sed & Eliā raptū legimus. Verū vt id faceret, igneo vsus est curru. Quanquā nec ipse in coelos sed in aëra aut quēcūq; à Deo in hoc praeparatum locū assumptus est. Nemo enim ante Christū ascendit. Nemo, inquit, ascēdit in coelū, nisi qui descēdit de coelo. Hic viam praeparauit, & vt in summa dicā, vsq; ad illud tempus nulli patebat coeli aditus. At nunc reseratū illud esse hominibus quis miratur? Si descēdere potuit filius Dei, & ascendere cū ipso poterūt homines. Quēadmodū enim impossibile atq; incredibile videbatur prioribus seculis vllū posse coelos ascendere hominē: ita etiā Dei filiū descendere fuerat incredibile. Sed hoc factum esse nemo dubitat: & illud ergo fieri potest, Quid admiramini. Tertiò, non Prophetas, qui hāc ascensionem praedixēre legistis? Quid ergo admiramini? Admirentur qui Prophetas ignorāt, Gētes. Admirentur qui Prophetis fidē denegāt, Iudaei. Vos qui haec nouistis & creditis, dedecet isthaec admiratio: decet verò exultatio, & gratiarū actio: imò verò manibus plaudite, vt Psalmista monet: Quia magnus & excelsus Dñs, Rex magnus super oēm terrā. Quartò, Quid vltra quaeritis, quid vultis? Annō ad cōfirmādam eā, quae in vobis est, fidem, haec ita vidisse sufficit? Quod firmius signū quaeritis? Iam ante se dominum terrae, maris, ventorúmq; demōstrauit: nunc quod vidistis, seipsum

Ioan.6. / Ioan.14. / Ioan.20. / Matt.16. / Matt.17. / Gene.28. / Gene.5. / 4.Reg.2. / Ioan.3. / Psal.109. / Psal.46.

& cœli aërisq; ostendit dominũ. Quid ergo statis? quid admiramini? Nõ nunc standũ, nõ hæsitandũ est, sed indubitatò credendũ est, Christus sequẽdus est, vtut hic mũdus obgãniat. Tertiò deinde subiũgunt angeli: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlũ. Ecce, hæc tandẽ verè huic festiuitati conueniunt. Hic ipse qui ascẽdit, designatur. Hic Iesus, inquiunt. Et hæc quod subdit, ascẽsio ipsa est: Assumptus est. Et quid est, Hic Iesus non alius? Qui descẽdit, ipse est qui & ascẽdit. Cũ esset in forma Dei, nõ rapinã arbitratus est esse se æqualem Deo, sed formã serui accipiens, in similitudinẽ hominum factus est, &c. Quomodo ascẽdit? Deus exaltauit illũ, & dedit illi nomẽ quod est super omne nomẽ. Hic ergo Iesus, nõ alius. Atq; hæc tibi signa quicunq; Christũ profiteris. Hic ille lapis quẽ reprobauerunt ædificantes, qui & in caput factus est anguli. Hic est, quem constituit Deus iudicẽ viuorũ atq; mortuorũ. Huic testimoniũ perhibent oẽs Prophetæ, remissionẽ peccatorũ accipere per nomẽ eius quotquot credũt in eũ. Hæc ergo tertiò annũtiãt angeli. Postremò & reuersurũ prædicant: id quod aptè & necessariò additum est. Ipsum enim factũ hoc ornat, verámq; cõsolationem affert: alioqui enim recessisse eũ omninò relictis nobis cogitassemus. Minimè, inquiũt: iterum veniet. Ad quid verò veniet? Audi ipsum qui veniet: Iterũ veniã & accipiã vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Hoc enim illud est, quod passione sua nobis meruit: Pater, ait, volo, vt vbi ego sum, illic & ipsi sint, quos dedisti mihi. Hæc ergo toti mũdo prædixerũt & annuntiauerunt angeli, ne quis impatienter ferat sed cum magna fiducia hæc futura speret & expectet. Quin etiam impios hoc dicto terruerunt. Nam & his Christus nõ seruator, sed arbiter veniet. Quibus signatè dicitur, Sic veniet. Tunc enim implebitur quod Isaias propheta dixit: Domine, exaltetur manus tua vt non videant: nimirum diuinitatem tuã, siue claritatem. Non enim videbunt diuinitatem Dei, alioqui & ipsi salui essent (Videre enim Deum, ipsa est beatitudo, & vita æterna) sed humanitatem tantummodò filij hominis, quã contẽpserunt, deriserunt, crucifixerunt, & occiderunt: hanc, inquam, solam videbunt. Propterea addit: Videant & confundantur. Quid verò confusionẽ eam sequetur, mox subiũgit: Ignis hostes tuos deuoret. Sic enim iustus vix saluabitur, aut si angeli Euangelij præcones timebunt cùm subleuabitur Behemoth Diabolus, qui ita factus est

Acto.1. *Ephe.4.* *Philip.2.* *Acto.10.* *Ioan.14.* *Ioan.17.* *Isa.26.* *Ioan.17.* *1.Pet.4.*

Iob. 41. & 40. vt nullum timeat, qui & Rex super filios impietatis, videntibus cunctis præcipitabitur, impij & peccatores vbi comparebūt? Ecce hoc impijs annuntiauerunt Angeli. Et huc pertinet quod Dauid ait: Ascendit Dominus in iubilo: nimirū
Psal. 46. propter pios, & Dominus in voce tubæ: propter impios, quibus mox iudicij nouissimi sentētia in sempiternā damnationem denuntiabitur. Quisquis ergo es pie atque ingenuè Christianus, his temet cōsolare verbis in quacunque tādem laboras aduersitate. dic intra temetipsum. En Dominus meus & saluator Christ⁹ oculos quidē meos ascēdens effugit ne nunc videam: at reuertetur idem ad me scio, & accipiens me ad seipsum liberabit me. Contrà quisquis in ipsum deliquisti, serio hæc tibi dicta puta: Sic veniet. Tacet quidem
Esai. 42. nunc, sed nunquid in æternum silebit? Vt agnus passus est, ni-
Apoc. 5. hilominus vt leo à Ioāne visus est. Postremò hæc ipsa verba vnicuique nostrûm incitamenta sint, ad perstandum studiosius pro sua quemque vocatione, intelligentes nimirum reuersurum Christum: vigilandum est, vt digni vocatione nostra inueniamur: cogitādum est, qua ratione calculus accepti ac dati duci possit: an possumus cū decē millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad nos. Ecce hæc illa ange-
Luc. 14. lorum de hac solennitate prædicatio prima est. Equidem omnibus posse satisfacere eam arbitror, si nobiscum ea de re libet tractare fusius. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO NONVS.

VNicum atque adeò minutū in hoc Euāgelio, & ipsum in fine est verbum, quo causa & origo huius tātæ so-
Marc. 16. lennitatis innuitur: Dominus Iesus, ait Marcus Euangelista, postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Hoc, inquam, verbo causa docetur, cur hunc diem solénem agimus. Præclarum sanè verbum: quod qui diligentius considerat, non habebit, cur postpositis omnibus alijs, hunc festum diem peragamus, miretur. De sola enim ascēsione & loquimur, & canimus, & predicam⁹ hodie. Quin nec his contenti, etiam externis quibusdam, quantum licet, cæremonijs ipsum factum omnium oculis exponimus. quæ qui nō intelligit, certè admirabitur. At nobis non licet ignorare, permultum in re esse nostra, Christū dominum cœlos ascendisse. Philosophorum alij de naturis rerū scripserunt, naturā & effectus singulorū demonstrātes, alij magno labore magnáque industria, quæ præter naturā in huius mundi

theatro

theatro facta sunt perquisieruut, & prodiderunt literis. At sacra Scriptura maxima habet miracula, eáque optima fide prodidit. Nihil tamen in omnibus voluminibus eius perinde nouū, insuetū, miraculosum: nihil etiam æquè magnum & excellens, atque isthæc Marci verba, inuenitur: nēpe quibus Christum assumptū esse in cœlū & à dextris Dei sedere testatur. Nō huic simile quid vlla alicubi tradit historia, vnū creaturarum omniū iā inde ab origine rerum existentiū superat potentiam: à seculo non est auditū tale quid: omnium istud miraculorum est miraculum. Annon hæc aspicere, an nō turmatim accurrere, de his loqui atque meditari summa voluptas est, maximè cū non possumus ignorare tot attestātibus Scripturæ eloquiis, quam spem futuræ adferat vitæ? Non hac parte dormitauerunt qui ante nos fuerunt Patres. Quot enim & quantæ pietatis sermones, cantiones, meditationes, precésque in hanc solennitatem composuêre, in eáque vsi sunt? Nam & nunc legentibus, audientibus, atque considerantibus nobis, maximam consolationem adferunt. Id quod non obscurè ostendit, & ipsis ingentem spem hoc Christi factum attulisse. Tum etiam cæremoniæ docent, quàm laborauerint eadem omnibus inculcare, pueris atque rudibus. Propterea enim nō solùm verbis, sed externis etiā vsi sunt ritibus. Hinc hodierna processio, hinc etiā quod alicubi quomodo ascēderit Christus repręsentatur, est. Nostro quidem seculo hæc lusus & ioculatoria iudicātur. Sed haud dubiè tantum proderūt tamen iuuentuti, quātum ob oculos quædam depicta & inculcata ferè, vnde parum admodū pietatis, nullus verò Dei timor, imò certè omnis pertinacia, omnísque leuitas addiscitur. Non est præter morem, credite, nec verò lusus aut iocus æstimādus est, quòd verbo Dei nōnulla coniungūtur alia, quibus simplices ad iustitiæ & timoris Dei perseuerantiā attrahantur. Tentemus licet omnia, adhuc tamen vix in officio suo iuuentus retinebitur. Nemo erit suo qui sermone apud omnes efficiat omnia. Nam vel luce hac clarius est, vulgus hominum, sublatis è medio cęremonijs, nec verbi prædicationē magni facere. Infirmorum, fratres, habenda est etiam cura. Qua ratione simplicibus, rudibus, ac iuuentuti subueniri possit, cogitandū est. Quòd sit tibi lectio, aut auditus sermo sufficit, sunt alij quibus in negotio salutis non solùm verbis, verūetiam figuris quibusdā externis cōsulendū est: quin nec sic quibusdā seria inculcari

possunt. Et hæc ideo dixisse me volo intelligi, vt veterũ cõsuetudinẽ videamus, qui si quando ad fidei aliquem articulũ ventum esset, hunc accurrate acquisitéque scrutabãtur, sibique infigebant altissimè. Iã vero in fidei articulis præcipuis hæc est ascensio. eò igitur maior adhibenda est diligẽtia, vt omnibus inculcetur, ab omnibus & credatur & perfectè intelligatur. Quò enim perfectius intelligitur, eò maior inde consolatio percipitur: imò vbi non intelligitur, periculum est, ne in ipsum impingatur. Cuius sanè rei indiciũ est, quòd nostro seculo sint, qui Christũ corporaliter & substantialiter inesse sacramento altaris, minimè concedant. Equidẽ hi magnã erroris sui partẽ ex huius articuli deprauato intellectu cõcepêre. Christus, inquiunt, ascendit ad cœlos, & sedet à à dextris Dei, nõ igitur in Sacramẽto hoc est. Vnde verò eiusmodi argumẽta, nisi ex carnali intellectu quodã, cũ minimè quomodo cœlos ascenderit Christus intelligãt? Fusius ergo aliquãto de hoc me articulo dicere oportet, vt vulgus eò rectius agnoscãt, quantũ nostra in hoc articulo intersit, altiúsque reposito vtantur meliùs. Primò igitur quod Marcus ait, assumptum esse Christum, non intelligendum est, quasi non propria ascenderit virtute, sed alterius auxilio vsus sit. Lõgissimè differt Christi assumptio ab Enoch, Eliæ, Pauli, nostráque raptura. De Enoch dicit Scriptura: quia transtulit eũ Dominus. Eliam currus igneus & equi ignei tulerunt. Paulus raptus est. Lazarus ab angelis in sinũ Abrahæ portatus est. Luc. 16. Apostolis Christus ait, Veniam, & accipiam vos ad me ipsum. De nobis Paulus loquitur: Nos, inquit, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obuiã Christo in aëra. Et vt in summa dicã, quisquis nostrûm cœlos desiderat ingredi, alieno eget adiumẽto. Solus Christus sua virtute cœlos ingressus est. Licet enim Marcus non ita clarè id exprimat: alibi tamẽ demõstratur apertius. vt cùm Christus ipse ait: Ascendo ad Patrem meũ & Patrem vestrum. Et, Exiui à Patre, & veni in mundũ: iterũ relinquo mũdum, & vado ad Patrem, Hoc igitur fundamentũ nostrũ est, Christũ propria virtute ascendisse. Neque enim quicquã aut exiguũ spei adferret, si ad hoc angelis, nubibus aut curru vsus fuisset necessariò vt Elias, & alij fecére. At quod propria sua virtute & potentia ascendit, plenum spei & cõsolationis est. Etenim homine, quem assumpsit, præstantiorẽ esse firmissimè confirmat, imò & maius quid, quàm vel Enoch, vel Elias, vel Paulus, vel oẽs posse, quin ipsum Dei certissimũ sit

Gen.5
4.Reg.2.
2.Cor.12.
Ioan.14.
1.Thes.4.
Ioan.20.
Ioan.16.

filium conuincit. Agè ergo, confidentius in ipsum inniti minúsq; hæsitare oportet, ꝙ nos quoque Deo in cœlesti & sempiterno regno posit offerre. Ecce hæc omnia cōprehendimus, cùm dicimus: Ascēdit ad cœlos. Nō autē assumptus, subuectus, aut raptus est: illud enim minus satisfaceret nobis, possemúsque nō maiorē Enoch vel Elia, aut Paulo æstimare Christū. Sed quę nobis ex eo cōmoditas, si nec pręstātior nec maioris virtutis est Christus? Quomodo ipse egens auxilio, nos ad cœlos posset inferre? Omnis sanè & spes & fides nostra vana esset. Nō igitur illud solū cōsiderādum est quod in Marco legimus, Assumptus est: verùm illud etiā quod Christus ipse ait: Ascēdo ad Patrē meū, & Patrē vestrū. Quod enim illic deest, hìc suppletur. Vtrūque tamen à vero nō abest. Secundū humanitatē enim assumptus est, & secundū diuinitatem ascendit. Est ergo primum hoc quod in ascensione considerādū est: fundamentū, inquā, est, in quod cætera extruuntur omnia. Deinde etiā illæ dictiones, ascendit, & sedet, communi nō sunt intelligenda significatione. Nobis enim, ascendere, pro suæ significationis impositione, est motus localis. Vt si diceremus, Cæsar Colonia Spirā ascendit, hoc dico, ꝙ Cęsar illū inferiorem locum reliquit, & peruenit in superiorē. Simul enim vtrobique esse nō potest. & si Spiræ esse voluerit, Coloniam relinquat necesse est. Non ita Christi ascensio intelligenda est. Quanquam enim è cœlo venit, non tamen propterea cœlum reliquit. Nam & in terris cùm esset, in cœlis tamen esse se palàm asseruit. Nemo, inquit, ascēdit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Ecce in terra hæc loquitur: & qui loquebatur, in cœlis esse se testabatur. Eadem ratione cœlos ascendit, non tamen ideo terram reliquit imò cùm iam ascenderet, ad discipulos ait: Ecce vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Non eget motu, quemadmodum nos, qui Deus est. Vbique enim præsens est, vt in Hieremia testatur. Sed & cœlum illi sedes est, & terra scabellum pedum eius. Et hìc aduerte. Non dicit: Pars cœli mihi sedes est, & pars terræ: sed vbicunque cœlum est, ibi mihi sedes: vbicunque terra est, pedum meorum scabellū est. Hinc est quod Dauid ait: Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero ad infernū, ades. Hinc & Paulus ait, Deū non lōgè esse ab vnoquoque nostrûm. In ipso enim viuimus & mouemur, & sumus. iam verò supra priore parte dictum est, Christū nō solùm hominem, sed & Deum esse. Et ipsum

Mar. 16. *Ioan. 20.* *Ioan. 3.* *Matth. 28.* *Hiere. 23.* *Isa. 66.* *Psal. 138.* *Act. 18.*

ipſum quidē magnificè declarauit, cùm cœlos aſcendit. Cùm ergo Deus ipſe eſt, certè nō eo modo cœlos aſcendit, vt amplius in terra non eſſet. Quo modo prius è cœlo deſcenderit cogita, & qua ratione nunc ſit in cœlis, intelliges. Teſtatur
Ioan.16. ipſe in Scripturis exiuiſſe ſe è cœlo in mundum, nō quidē eo ſenſu, quaſi antea nō fuiſſet in terra. Nam Ioānes apertè ait,
Ioan.1. In mundo erat, & mūdus per ipſum factus eſt, & mundus eū non cognouit. Ita nunc quoque mundum reliquit: non vt in mundo non ſit, ſed quod mundo viſibilem præſentiam ſuam ſubtraxerit. Quemadmodū ergo introitus illius in mundum aliud nihil erat, quàm quòd viſibilē ſe exhibebat, qui prius etiam inuiſibili quodammodo in terris erat: ita receſſus eius è mundo aliud nihil eſt, quàm quòd viſibilē præſentiā mundo ſubtraxit, licet nihilominus in mundo ſit atque permaneat, ipſum mundum regat atque conſeruet, quēadmodum ab initio fecit. Et quemadmodum deſcēſio eius è cœlo aliud nihil eſt, quàm quòd ſemetipſum exinaniuit: ita aſcenſio ipſius nihil aliud eſt, quàm quòd depoſita à ſe forma ſerui, omnipotentem ſe Deū oſtendit, qualis ab initio fuerat. Aſcenſio igitur Chriſti, ſecundū diuinitatem, nihil præter glorifi-
Ephe.1. cationē & clarificationem ipſius eſt: ſecundū humanitatē ve-
Matth.28. rò nihil aliud, niſi quia & ipſa humanitas ſuper omnes principatus, virtutes, poteſtateſq; exaltata eſt, & poteſtatem acce-
Phil.2. pit in cœlo & in terra, adepta nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ita vt etiā humanitati Chriſti Deo coniunctæ omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Ecce, fratres, quæ nobis myſteria vnico illo verbo manifeſtantur, quod dicimus, Aſcendit. Idem de ſecunda parte licebit dicere, qua credentes confitemur, Sedet à dextris Dei. Nam hic cogitationes humanæ taceant omnes: minime corporeus fingendus eſt Deus, qui vel ſiniſtram vel dextram habeat, qui ipſe ſella ſedens, Chriſtū dextrum iuxta ſe habeat. Minimè, inquam, talis fingendus eſt Deus. Ipſe enim ſpiritus eſt, corpus non habens, eòque nec ſiniſtram nec dextram. Loquitur
Ioan.4. autem Scriptura humano more de Deo: nō quia ſit, ſed quòd tardiores & craſsiores ingeniis, niſi per res, quibus aſſueuimus, quæ quotidiè videmus, audimus, & tangimus, nihil de Deo intelligimus. Longè ſanè alia res eſt in Deo, quòd nos dicimus, Sedere ad dextram. Illius enim ſedere aliud nihil eſt, quàm Iudicem atque Dominum eſſe omnium, & hominum & creaturarum. Dextra eius nihil eſt, præter omnipo-

tentiam

tentiam suam. Sic enim Scriptura ait, Nunquid dextera mea hæc fecit omnia? Et, Dextera Domini fecit virtutẽ, dextera Domini exaltauit me. Et in cantico suo Maria, Fecit potentiam in brachio suo. Et ad Israëlem Dominus, In brachio extento educam vos. Quoquo igitur omnipotẽtia Dei sese extendit, eò etiam dextera ipsius attingit. Si quando igitur dicimus, Christus à dextris Dei sedet, hoc volumus, quòd Christus æqualis atq; adeò eiusdem cum Patre sit potentiæ, & vsque ad fines regni Dei, Christi se protẽdat maiestas. Idipsum verò & humanitati eius tribuitur, quæ diuinitati cõiuncta, vbique regnat & dominatur, in cœlo, & in terra, in mari, in morte, atque in inferno. Hoc ergo est sedere à dextris Dei. Vbi verò argumentũ illorum: Christus sedet à dextris Dei, ergo in sacramento esse non est possibile? Ecce quod nihil aliud sit quàm huius articuli deprauatus intellectus, ex sensu carnali procedens. Equidẽ contrarium asserens dico, ideo in sacramẽto esse, quod à dextris sedet. nulla certior hac demonstratio inueniri facilè poterit. Est enim dextra Dei, omnipotentia virtutis eius, quemadmodum suprà dictum est. Si ergo etiam secundum hominẽ Christus à dextris Dei sedet, vtique in sacramento esse potest: imò nisi à dextris eo modo sederet, in sacramento esse non posset, queãdmodum nos simul eodem tempore in multis locis esse nõ possumus. Ex his igitur, opinor, facile est videre quid sit, Christũ ascendisse cœlos, & quam illa res mortalibus spem adferat. Qui enim in corde suo credit, quòd Christus ad cœlos ascendit, & à dextris Dei sedet, vti dictum esse memini, hic sanè credit primò, Christum verè esse Deum, qui propria virtute cœlos penetrare potuit: secundò, datam illi potestatem esse in cœlo & in terra, propterea quòd à dextris Dei sedet: tertiò, quòd Dominus sit omnium, eò quòd aër atque nubes suum obtulerunt officium: quartò, quòd redemptor ipse noster sit, quia naturam nostram secum ad cœlos extulit: quintò, quòd Patronus, siue aduocatus & mediator noster sit apud Patrẽ: propterea quòd consummato sacrificio, introiuit in Sancta sempiterna, non irrationabilium sanguine, sed sanctæ passionis suæ merito. Postremò, quòd & nos cœlos ingressuri simus, eò quòd caput nostrum illuc introiuit, & cœlum possidet. Ecce, omnia hæc credimus, quia eadem sua Christus ascensione tanquam firmissima demonstratione confirmauit. Quid ergo hac fide homini Christiano posset obtingere iucundius?

Psal. 117.
Luc. 2.
Hebr. 9.

cundius?

cundius? Aut in quo deficiet? Aut etiã quis lædet hæc omnia credentem? Quid Paulum Apostolum tanta armauit confidentia in tot tantisque periculis gloriantem, nisi quia verè

Rom.8. dicere potuit, Deus pro nobis, quis contra nos? Christus qui iustificat nos, quis est qui condemnet? Christus qui interpellat pro nobis apud Patrem, quis accusabit? Vnde eidem Pau-

2.Corinth.2. lo spes tam certa, qua obfirmatus dicere ausus fuit, Scimus, quoniã si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus? Et iterum,

2.Timo.4. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Domi-

Isa.64. nus iustus iudex. Et cũ Isaia, Non oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde, inquam, Paulo fiducia tanta, nisi quòd

Ephe.2. dicere potuit, Deus qui diues est in misericordia, conresuscitauit nos Christo, & communicauit, & consedere fecit in cœlestibus? Quid desiderium illud eius moriẽdi, imo etiam pro Christi nomine patiendi excitauit in ipso, nisi quia dice-

Phil.1. re potuit, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum? Et ite-

1.Cor.1. rum, Si compatimur, simul etiam cum ipso viuemus? Vide ergo quantus bonorum cumulus, ex hoc Christi ascensionis articulo confertur. Neque enim posse fieri arbitror, vt vlla in hoc toto orbe res credentem possit solicitare aut terrere, qui verè & ex animo dicere possit, Credo Christum Iesum ascendisse ad cœlos, & ad dextram Dei sedere. Sanè non causa vel occasione spei, sed hoc tantum deficimus, quòd bonum oblatum non curamus, non quærimus, non consideramus. Ecce igitur explicatum vobis de Christi ascensione articulum, quis eius fructus sit, atque sperari etiamnum possit. Hic iam primùm requiritur fides: sed nõ sola, quin exemplum nobis Christi erit ascensio. Quæris quomodo? Si cum Christo cœlos ascendere delectat, vt nosmet præparemus sicut & Christus præparauit se, necesse est. Hanc ob rem præsens intuere Euangelium, quid Christus prius quàm cœlos ascenderet, in terris fecit, considera: qua ille via in gloriam & regnum suum peruenerit, diligenter examina. Primò igi-

Act.1. tur Lucas testatur, dicens, Cœpit Iesus facere & docere: idq;

Ioan.17. ipse Christus vult, cùm ait, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus. Ego te clarificaui super terrã: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Ecce hic quomodo primùm itineri cœlum versus tu tuáq; disponenda sunt. Si cum Christo ascendere cupis, ante omnia des operã, vt opus Dei consummes,

summes, in eóque ad finem vsque perseueres. Et huc respicit, *Luc.14.*
quòd Christus discipulos suos in Bethaniã, id est, in domum
obedientiæ, eduxit. Hinc cœlos conscendere decet. Et hîc sanè
mox insufficientia nostra sese aperit. Omnes quidem cœlos
ascendere delectat, sed nemo voluntatẽ Dei implere laborat,
à peccatis exurgere nemo curat. Sed quid Christus
ait? Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in *Matth.7.*
regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui
in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Sit ergo hoc
primum. Deinde idem Euangelium testatur Christũ passum
esse, crucem baiulasse, in cruce denique mortuũ esse. Dissuadere
hoc ne faceret, Petrus voluit: sed audit, Vade retro Sata *Matth.16.*
na: scandalum mihi es, non sapis ea quæ sunt Dei. Et hoc secundum.
Si cũ Christo patimur, & conregnabimus. Qui non *2.Cor.1.*
tollit crucem suam, & sequitur Christum, ad gloriam eius *Matth.10.*
nõ perueniet, imò nec dignus est Christo Domino. Vos estis
qui mecum permansistis in tentationibus meis, ideo vado *Luc.22.*
disponere vobis locum in regno meo, ad discipulos loquens
ait. Tertiò, etsi Christus Patris voluntatem impleuisset, tum
etiam crucis ignominiam, ac mortem perpessus fuisset, eóq;
de sua certus esset gloria: tamen expetit eam dicens, Pater, *Ioan.17.*
venit hora, clarifica filium tuum. Ergo igitur & nobis precandum
est, Pater libera nos à malo: &, Adueniat regnum *Matth.6.*
tuum. Id ergo rursus nostram arguit negligentiam, qui tam
certò nobis pollicemur cœlum, vt nec orandũ propterea arbitremur,
non ignoremus licet Christum, vt clarificaretur à
Patre petiisse. Quartò, cum discipulis suis conuescens discubuit,
antequam ascenderet. Et quid, nisi fraternam charitatem *Act.1.*
commendare voluit? O commodum compendium cœli
ardua petenti, qui se in fraternæ dilectionis atque misericordiæ
operibus studiosum exhibuit. Facite, inquit Christus, vobis *Luc.16.*
amicos de mãmona iniquitatis, vt cùm defeceritis recipiãt
vos in æterna tabernacula. Qui seminat in benedictionibus,
inquit Paulus, de benedictionib⁹ & metet. Beati mise- *2.Cor.9.*
ricordes, quoniã ipsi misericordiã cõsequent̃. Quicũq; Christũ
in mẽbris suis pauperibus nõ agnoscit, eósq; nec curat, *Matth.5.*
nec solat̃, nũquã cœli ingrediet̃ limẽ, sed cũ impiis omnibus
in ignẽ detrudetur æternũ. Atque hac causa discipulos suos *Luc.24.*
in mõtẽ Oliueti eduxit Christus, & de mõte ipso cœlos ascẽdit.
Nimirũ oleo admonerẽtur dilectionis & misericordiæ, *Ioan.13.*
qua ipse in finẽ vsque dilexit suos, quos in mũdo dilexit: essétque

ſétque illis ob oculos poſitum quod imitarētur exemplum. Vnum adhuc reſtat, quod, Luca teſte, recedēs diſcipulis ſuis mandauit. Nempe ab Hieroſolymis ne diſcederēt, ſed expectarent promiſſum Patris. Idipſum nobis quoque dictū eſſe arbitrabimur, qui ſi in hac vita Spiritū ſanctū inhabitatorē mētis habere volumus, ſi cum Chriſto ſurſum aſcendere cupimus, in catholica ſanctáque Chriſtianorum Eccleſia perſeuerandum eſt. Extra hanc enim ſalus non eſt, nulláque cœli ſemita eſt. Nemo aſcēdit in cœlū præter Chriſtū. Chriſtus verò eiúſque Eccleſia vnum corpus ſunt. Quicunque ergo vel minimū in hoc corpore membrū eſt, ſine dubio ad cœlos perueniet. At ſi quis ex hoc ipſo corpore defecerit, nūquam ad cœli ianuam perueniet. Ex his iam conſidera quæ eorum ſit dementia, qui ſe vltro ab Eccleſia diuidunt, propterea quòd nonnullam in ea zizaniam conſiderant. In operibus, in doctrina, hypocriſis in diuinis officiis cæremoniarum abuſus, vitæ impietas, infelix illud lolium ſunt, quod totum percreſcens agrum operuit. Sed quid nobis faciendum eſt? Vna vice ſimul extirpari nequit. Age igitur quod potes præſta: quod reliquum erit ſine ad meſſem vſque creſcat, ne propter ea ipſum agrum deſeras: vt bonum ſemen inſeras incumbe, ad Dominum querelam tuam effunde. dic cum Apoſtolis, Domine, nunquid in tempore iſto reſtitues regnum Iſraël? Illi quidem ex ignorantia iſthæc quærebant, at nobis optima eadem fide licebit dicere. Non enim ignoramus hanc ab initio voluntatem Dei fuiſſe, omnia inſtaurare; imò id iam olim feciſſe nouimus. Primò enim angelorum numerum compleuit. Tum etiam ita in terris regnum Dei diſpoſuit, vt in omni loco Deus honorificaretur. Sed labefactatum eſt nunc: eò igitur ardentius orandus eſt Chriſtus, vt reſtituat. Hæc ergo illa ipſa ſunt, circa quæ piorum mētes hodie occupātur. Gratia Dei nobiſcū. Amen.

Act. 1. Ioan. 3. Matt. 13. Act. 1.

SERMO DECIMVS.

Marc. 16. CVm Euāgelio hodierno, in quo Marcus honorificæ aſcenſionis Chriſti licet ſuccinctè meminit, ſimul etiam Epiſtolæ loco nobis lectum eſt hodie, quid Lucas de eadem Act. 1. perſcripſit. His deinde eiuſmodi Eccleſia orationem addit, dicens: *Concede quæſumus omnipotens Deus, vt qui hodierna die vnigenitum tuum redemptorem noſtrum ad cælos aſcendiſſe credimus: ipſi quoque mente in cæleſtibus habitemus.* Hoc modo Eccle-

ſia

sia iuxta gloriosam atque triumphalē Domini ascensionem nos precari docet hodie. Si quis igitur hæc tria, Euangelium, Epistolam, & Ecclesiæ orationem simul coniunxerit: hic sanè quod hodie meditetur & faciat, habebit abundè, vtrunque magno suo commodo. Neque verò lætius iucundiúsque quicquam cogitare possumus, quam Christum ascēdisse ad cœlos, & ad dextram sedere Dei patris. Tum nec vtilius quicquam precari possumus, nisi vt & nos mente atq; affectu in cœlis habitemus, dum mortali hoc corpore induti, necessariò hîc in terris circumagimur. Testantur Esra & Nehemias magno olim desiderio Iudæorum gentem, quæ aliquādiu in Babylonica captiuitate tenebatur, erga terrenum Ierusalem, patriam nimirum suam, affectum fuisse, & tandem manumissos ingenti pietate ac turmatim eandem repetiisse, ibi multa instaurasse, quæ ad gloriam illius vrbis pertinere videbantur, nec quicquam ita primum habuisse: quanto magis igitur nos decet circa cœlestē Ierusalem affici, præcipuè verò & maximè hac die. Illuc enim hæc solennitas quasi digito monstrans respicere monet. Quin etiam propterea visibilis atque oculis suorū conspicuus cœlos ascēdit, vt quo animi dirigendi deinceps essent, intelligerēt. Et ipsi quidem stātes in cœlū conuersis oculis, aspiciebant, periucundum spectaculum, sed non diuturnum contuebantur. Nubes enim eum suscepit ab oculis eorū. Corporeis ad cœlum suspicere oculis, nihil, aut parum, ad rem facit: sed animum cogitationésque cœlis inferre, hoc tandē vtile est, cōsolatur, desideriū excitat, à terrenis omnibus abstrahit. Id quod Paulus docens ait, Si cum Christo resurrexistis, quę sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Idem & Ecclesia precari hodie docet, nec immeritò. Vbi enim thesaurus noster est, ibi est & cor nostrum: vbi caput, eò suspirant & reliqua membra. Sed hoc præstare precibus à Deo obtinēdum erit. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animā deprimítque sensus; eóque cœlesti nobis auxilio opus est, sine quo nunquam à terrenis his auellimur. Trahe me post te (alibi dilecta diligénsque anima loquitur) curremus in odore vnguentorū tuorū. Quis dabit mihi pēnas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Dauid ait: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Quàm dilecta tabernacula tua Domine, Domine virtutū cōcupiscit & deficit anima mea

Act.1. *Col.3.* *Sap.9.* *Cant.1.* *Psal.26.* *Psal.38.*

in atria Dñi. Idipsum ergo animis in cœlestibus habitare est. Dauid verò apud Deũ, vt id posset, exorauit. Vnde ipsum sequamur ęquissimũ est. Sitque hoc in genere dictum, vt quid hodie facto opus sit, intelligant omnes. Prudẽtibus quidem hæc dixisse me sufficeret: sed necesse est fusius Christi ascensionem pertractem, atque veluti coloribus suis depingã, vt simplices eò studiosiùs hodie pietati incumbant, festámque diem hanc, vt æquũ est, sanctius peragát. Est enim in præcipuis anni festiuitatibus hæc celebris, & fidei articulus est Christi ascensio, & eiusmodi planè, qui si iusta consideratione examinatur, permultum consolationis & spei adferat. Aliquid ergo ea de re dicendum mihi est. Nam & superioribus annis, vt æquum erat, nõnihil in eadem materia laboraui. Vtinã hũc ipsum aliósq; fidei nostrę articulos sępius, ac maiori diligẽtia meditaremur. Essent enim vita moréśq; nostri magis pij, & Christianæ puritati coniunctiores, quàm nunc sunt. Sed hæc missa facio, & quid de ascensione Christi sentiendum sit peruestigabo. Sic Marcus habet, Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Hic fidei ille articulus. Christus est qui ascendit, & ipse quidem solus potuit. Qui descendit, inquit Paulus, ipse est qui & ascendit. Nemo ascendit ad cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo, ipso teste qui ascendit. Fuerunt quidam qui idem conati sunt, sed infelicissimè hæc illis alea cecidit, grauiùs lapsi, terribiliúsque pręcipitati. Angelus quidem è cœlo ad inferni abyssum, homo è paradiso in vallẽ lachrymarũ. De solo Christo dici potest, extẽsis in cœlũ ascẽdisse brachiis. In qua sanè ascensione tria consideranda sunt: nẽpe, quò ascẽdit, & quare, tum etiã quo tẽpore. quorũ primum gloriã clarificationis Christi: secundũ, vtilitatẽ & fructus inde nascẽtes: tertiũ verò, qua ratione nos præparabimus ad cœlestẽ viã trãseundã, docebit. Et hæc omnia diligentẽ indagationẽ requirunt. Quod ad primũ, iam nunc audiuistis duobus testantibus Euangelistis, quò ascenderit. Marcus enim assumptum esse cõmemorat. Lucas verò eleuatũ esse, tum in Euangelio suo recessisse testatur. Vbique verò cœli fit mentio. Marcus etiã dextrã Dei addit: id quod multò excellentius est, quàm cœlum. Paulus sanè multis in locis hęc omnia tradit, vt cùm ait, Deus exaltauit illũ, & donauit illi nomẽ quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium,

Marginal references: Marc. 16. (beside "nus quidem Iesus"); Eph. 4. (beside "dit, inquit Paulus"); Ioan. 3. (beside "cœlum, nisi qui"); Marc. 16. (beside "bus Euangelistis"); Act. 1. (beside "esse cõmemorat"); Luc. 24. (beside "suo recessisse"); Phil. 2. (beside "cœlum. Paulus")

stium, terrestrium & infernorum. Ecce hoc est sedere à dextris Dei: exaltatum esse super omnia, nomen habere, quod sit super omne nomen, & in sua potẽtia continere quicquid in cœlo, in terra, & subtus terram est, & ꝙ omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Iesus in gloria Dei est patris. Idem in ea quam ad Ephesios scribit Epistola, eadem ferè, licet ver- *Ephe.1.*
bis nonnihil mutatis, asserit dicens, Constituens eum Deus ad dextram suam in cœlestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationẽ, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ad Hebræos scribens ait: Sedet (Christus) ad dextram maiestatis in excel- *Heb.1.*
sis, tantò melior angelis affectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. His aliisq; id genus Scripturæ locis intelligere licet, quid significemus, cum dicimus, Christus sedet à dextris Dei. Complectitur enim in se summam atq; omnipotentem Dei virtutem. A dextris enim sedere, etiam apud homines, locus honoratior est, sed apud Deũ est, æquali diuinæ virtutis omnipotentia, imperio & regno præesse. Quid ergo honorificẽtius de Christo dici potest, nisi sedere eum à dextris Dei in cœlestibus? Quid iucundius nobis dici posset, quid obtingere lætius? Quò enim ille sedet sublimius, eò firmior nostra fides est, eò spes atq; fiducia nostra maior est, ea commodius & melius nobis auxilio esse potest, eò etiã audentius eum inuocamus, O Rex gloriæ, qui triũphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum patris in nos Spiritum veritatis. Est ergo hoc primum, quod in Christi hodie considerandum est ascensione: nempe ꝙ ad cœlos ascenderit, in quo glorificationis ipsius magnitudo cõmendatur. Deinde verò hoc etiam cogitandũ est, cur ascenderit, id est, quis ascẽsionis eius fructus sit. Et huius rei duas rationes Apostolus tradit: Prima, vt adimpleret omnia: altera, vt appareret apud *Ephe.4.*
Patrẽ pro nobis. His rebus ascensio eius commodauit, imò etiãnũ cõmodat. Primò, vt dictũ est, adimpleuit omnia. Nã per hãc declarauit potestatẽ habere se omniũ terræ, maris, omniũ infirmitatũ atq; morborũ, spirituũ nequã, nec horũ solũ, verũ etiã aëris atq; adeò ipsius cœli. Hoc sensu omnia adimpleuisse dicitur. Sed & hoc ostendit sua ascensione, ꝙ credẽtibus velit possitq; adesse simul omnibus. Si enim in terris hic hæsisset, vno tantùm in loco videretur præsens.

Quia verò cœlos aſcendit, atq; à dextris Dei ſedet, vbiq; ſimul adeſt eadem vicinitate omnibus, & ſic implet omnia. Præterea etiam alio ſenſu hoc poteſt intelligi. Priuſquam cœlos aſcendiſſet Dominus, terræ hic orbis mortalibus habitabatur tantùm: nunc perrò fit, vt ipſum etiam cœlum impleatur hominibus. Eſtq; hic primus Chriſti aſcenſionis fructus. Alter verò fructus eſt, quòd apud Patrem, nos defendit, ipſúmque pro nobis interpellat. Et hunc fructum idem ille Paulus docet, oſtendens aſcendentem Chriſtum ſummi Sacerdotis verè impleſſe officium. Lege enim pręceptum erat,
Leuit, 16. vt ſummus Sacerdos quotannis ſemel, ipſo nimirum expiationis feſto, Sanctuarium ſiue Sanctum ſanctorum tabernaculi domus Dei, aſſumptis thuribulo, ac immolati vituli ſanguine, Deũ deprecaturus, intraret. Erántq; hæc futurorum & verorum figura tantùm. Paulus hæc ſanè in Chriſtum interpretari non veretur. Ipſe enim eſt, qui ipſa ſua aſcenſione perfectiſsimo modo adimpleuit. Intrauit in Sanctuarium
Heb. 9. templi ſui, vt Paulus ait, in ipſum cœlum, quaſi tẽpli Domini ſecretiorem locum. Et ipſum Apoſtolus confert cum Iudaico tẽplo, quod ita ædificatũ erat, vt diuideretur velo. Anteriore veli parte ſtabant altare, candelabrũ, & mẽſa, & panes propoſitionũ. Huc ergo quotidie ſacerdotes intrabãt ſacrificaturi. In altera verò parte, quæ diuiſa erat velo, arca Dei, & in ipſa, virga Aaron & tabulæ Moſi, & manna; ſupra arcam duo Cherubim extẽſis alis propiciatoriũ, quod in medio ipſorũ erat, tegẽtes erant. Et huc nemini præter ſolũ Sacerdotẽ ſummũ, nec ſemper, ſed ſemel tãtùm quotannis introire licuit, Eodẽ modo Chriſti etiã diuiditur tẽplum. Eccleſia enim Chriſtianorũ adhuc in terris militãs prior pars tẽpli eſt. Hîc candelabrũ, quod eſt Spiritus ſanctus, cũ ſepti-
Iſa, 11. formi munere. Hîc mẽſa cũ diuini verbi, ſacramentorúmq; panibus. Hîc altare, in quo quotidie preces ac vota Deo offerimus. Altera tẽpli pars ipſum cœlũ eſt. Illic arca Dei, duo Cherubim, & propitiatoriũ, imò omnia quæcunq; Deus arca, propiciatorio, & Cherubim, ſignificare voluit. Sed nondũ nobis illuc intrare licet, velum obeſt. Oportet prius corpus
1. Cor, 15. hoc corruptibile inducere incorruptionẽ. Chriſtus penetrauit, eámq; templi ſui partem introiit, adferens ſecum in cõſpectu Dei optimũ thymiama, precioſas thurificationes, nimirũ preces & gemitus, quos noſtri cauſa in terris Deo obtulit. Tũ etiã ſanctũ, magnique pretij ſanguinẽ ſacrificij ſui

allump

assumpsit, hoc est, totam passionem suam Patris prȩsentauit oculis. Inq; infallibile huius rei signum, in ipso etiam iam glorificato corpore clauorum fixuras & crucis obtinuit, vt passionis meritiq; sui sempiterni, nunquam delendũ essent memoriale. Et hoc Paulus vult, cùm ait, Non in manufacta Sancta introiit, sed in ipsum cœlum, vt appareat nũc vultui Dei pro nobis. Et quid vel desiderare vel optare magis consolatorium possimus? Quid timebimus, quibus tam potẽs, tam acceptus coram Deo patronus adstat? Quanta verò iucunditate hac de re Paulus Apostolus loquitur? Habentes ergo talem Pontificem, inquit, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostræ confessionem. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Et deinde adhuc clarius: Habentes ergo fiduciã in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam initiauit nobis viam nouam & viuentem, per velamen, id est, carnem suam: & sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, &c: idipsum etiam Ecclesia vult, cùm Psalmistæ nos verbis hortatur, dicens, Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis. Est ergo hoc secundum, quod piè nunc considerare licet. Iam verò quod restat tertium explicemus, nempe tempus, quo Christus cœlos ascendit. Illud verò ipse indicat, dicens: Venit hora, clarifica filium tuum. Hæc verò in cœna nouissima iam trigesimum tertium agens annum, cum triẽnio prædicasset, ouẽmq; perditam multo sudore requisierat, cum nouissimum, quod restabat opus aggrederetur, ipsam nimirũ mortem propediem subiturus: hic tempus aduenerat, vt à patre Deo clarificaretur in terris: illic enim verè dicere potuit. Ego te, pater, clarificaui super terram: manifestaui nomen tuum hominibus: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Et hoc nobis dictum arbitremur. Suo enim præfinito tempore cœlum petendum est. Potuisset quidem primo quoquo die cœlum repetere Christus, sed noluit, donec plenissimè opus suum expleret. in nostro numero inuenias, qui omnino cœlos ascẽdere, hoc est, mori & mundũ, etiã præsente hora definita, relinquere nolint. Rursus videas alios cœlos petere, sed ante iustũ tẽpus, hoc est, ipsi sibi cœlũ promittunt, priusquã opera Dei cõsummare incipiant. Sed frustra id tentant, sine temporis respectu. Stulte brabeum postu-

Heb. 9.

Heb. 4.

Heb. 10.

Psal. 46.

Ioan. 17.

Cor. 9.

lant, antequam in hoc stadio cursum complent. Paulus verò iustum diem & ordinem obseruat. Bonum certamē certaui, inquit, cursum cōsummaui, fidem seruaui. Hoc prius est. cui
2. Tim. 4. mox addit, Reposita est mihi corona iustitiæ. Idem illud discipulum suum erudiens docet: Labora, inquit, sicut bonus
2. Tim. 2. miles Iesu. Nam qui certat in agone non coronabitur, nisi legitimè certauerit. Simile quid & duobus illis fratribus Christus loquitur: Nescitis, inquit, quid petatis. Cœlum
Matt. 10. ante tēpus petitis. Potestis calicem bibere quem ego bibiturus sum? Tum verò ascēdere tempus adest iustum, vbi Dei opus consummaueris. Tunc certam sperare licet salutem,
Ioan. 15. vbi cum Christo dicere potes, Sicut mandatum dedit mihi
Ioan. 6. Pater, sic facio. Et, Non veni vt faciam voluntatem meam,
Matt. 26. sed eius qui misit me Patris. Et iterum, Non mea sed tua
Psal. 118. voluntas fiat. Et cum Dauid: Viam mandatorum tuorum
Act. 20. cucurri. Et cum Paulo: Nihil subtraxi vtilium, quo annunciarem, & docerem, quæ sit voluntas Dei. Et cum Martino, Domine, si adhuc sum populo tuo necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Hic, inquam, commodum & iustum tempus est petendis cœlis. Christus tandem nouissimò ascendit. Ascendit quidem & prius, sed non in cœlos, sed in montem vbi docebat, orabat & clarificabatur, & cruci affigebatur. Hæc inquam, omnia priusquam cœlos ascenderet, fecit. Id ipsum in nobis quæritur, quemadmodum in alio quodam sermone dixi fusius. Et hæc illa sunt, quæ digna consideratione hodie pensanda sunt. Nempe quàm ille
Col. 3. in ascēsione sua clarificatus sit: quæ vtilitas, qui nobis illius fructus prodierint, & quomodo nos tandem aliquando illuc vbi Christus est in gloria Dei sedens, peruenire possimus. Idipsum iam cōsiderare, est hanc festiuitatem digna pietate celebrare. Gratia Dei cum omnibus nobis, Amen.

IN DIE SACROSANCTI CORPORIS CHRISTI,

EVANGEL. IOAN. VI.

CAro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter

me. Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut mãducauerunt patres vestri Mãna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

EODEM FESTO EPIST.

I. CORINTH. XI.

Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnã manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit, Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Quotienscunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicunque manducauerit panem, & calicem Domini indignè biberit, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

SERMO PRIMVS.

NEminem Ecclesiasticarum rerum in nobis tã inexpertem arbitror, qui quàm sibi inuicem Euãgelium hoc festáque hæc dies conueniãt, quid quantúmue de vtroque, vt olim, dici possit, non videat. Multum quidem olim scriptorum exercuit diligentia, cùm de hoc festo atque Euãgelio loquerentur ac scriberent: multa atque ingentia volumina de sacramento altaris déque hoc sexto Euangelij Ioãnis capite, nobis tradidit antiquitas: nullus adhuc de iisdem rebus & dicendi & scribendi finis est. Vtinam tanta his rebus animi pietate accenderemur omnes, quanta diligentia studióque à venerandæ antiquitatis sanctis Ecclesiæ doctoribus, aliisque Theodidactis conscripta sunt. Certissimũ

enim est, cuilibet nostrum non parum in hoc spirituali cibo situm esse, quandoquidem tot verbis de eo Christus locutus est. Tum etiam sine dubio Ecclesiæ non minus in sacramento altaris situm est, quod eò instituit Christus, vt semper in Ecclesia perciperetur. Si quis igitur verè Christianus est, nullo modo, quæ Christus tantopere docuit, debet negligere: minimè contemnet quod Christus tanta sedulitate instituit. Hac ratione motus, non possum non copiosius aliquátò de hoc festo loqui. Ac principiò quidem, cur tanta solennitate, tanto omnium gaudio celebretur: deinde quàm credentes in hoc sacramento peculiarem spem & vtilitatē habeant: tertiò denique, quis noster erga ipsum sacramentum affectus, quæ debeat esse reuerentia. Et hæc necessaria esse arbitror, quæ doceantur, maximè hoc nostro seculo. Primò, vt & simplices habeant, quòd contemptoribus atque calumniatoribus cùm festi huius, tū sacramenti ipsius, cuius causa institutum est, obijciant & respondeant. Deinde, vt & ipsi eò melius discant & percipiant, quis debitus honos huius sacramenti, quísque verus vsus sit. Hęc omnia qua possum breuitate docebo. Et primò quidem nemo non videt, quanta festi huius inter Christianos sit solennitas, maximè verò quòd ad processionē (quam vocamus) attinet. Pauci tamen qui, cur hæc fiant, norint, omnes licet in hoc incumbamus, ritè & cū maiestate summa omnia fiant. Pleraque pars hominum tātum consuetudinē quā videt, sequitur, nihil curat prætereà, cùm tamen vnanimis ille Ecclesiæ sanctæ atque Christiani orbis consensus apertè doceat, non sine causa hæc vel instituta esse vel obseruari. Inuenimus enim alioqui etiā cùm in veteri, tum in nouo Testamēto id genus processiones omniū credentiū gaudio celebratas, sed tamen nunquam sine peculiari causa. Primus Moses est qui populo suo, cùm Pharaonis Aegypti manus effugissent, nouum carmen composuit, cōmunémque lætitiā festúmque diem instituit, nō leuitate, sed iustis rationibus inductus: Cantemus, inquit, Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare. Iosue septem diebus ciuitatē Iericho, cum populo suo, & Arca domini & septē tubis circumijt. Non sine ratione prægnanti, nedum leuitate, nimirum docere voluit, non in semetipsis confidendū aut in propriæ virtutis sperādum fortitudine, sed in Deo eiúsque pręsentia omne auxilium ponendū esse. Tum etiam vt hosti, quemadmodū Dñs præ-

Exod. 15.

Iosu. 6.

præceperat, terrorem incuteret. Sed & Dauid cũ populo Israel perrexit, vt Arcam Domini reduceret in Ierusalem: sed ideo maximè, vt disceret populus hoc ipso facto, omnẽ spẽ omnémque salutem in præsentia Dei ponere, inde sperare auxiliũ. Et hoc modo reliqui festi dies suã quisquis causam habuit. In nouo etiã testamento inuenimus populũ Iudæorũ aliquando in desertis locis Deo laudes decantasse. Testis est Ioannes. Tum non multo tempore antequam pateretur, turmatim obuiã procedunt Domino, cúmque cũ hymnis atque canticis ciuitatẽ introducunt, non tamen leuitate aliqua, sed miraculo, quod in excitato Lazaro fecerat, commoti. Sed & Apostoli quadragesimo post resurrectionẽ die Christum ad montem Oliueti procedentes extra vrbem deduxerunt, nõ leuitate, sed vt ascendentẽ viderent. Et quid multa? Nulla festa dies, nullũ credentibus celebratũ est gaudiũ, sine vrgente ratione. Vnde dubium non est, & hunc solennẽ diem iustis ac proprijs causis inniti. Et mea quidẽ sentẽtia vel præcipuã Dauid prædixit, cùm ait, Generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt, memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt. Hæc Prophetæ verba si probè consideraueris, eadem hodie credentes facere cognosces. Tria enim Dauid commemorat: primùm, potentiam Dei, cùm ait, Magnificentiã gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. secundò sapientiã Dei, cùm ait, Magnitudinẽ tuã narrabunt. Tertiò, bonitatẽ Dei, cùm ait, Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabũt. Et quid aliud hodie facimus, nisi quòd in sacramẽto hoc Dei miramur potentiam, incomprehensibilem eius prædicamus sapientiã, & erga ineffabilem eius bonitatem gratum affectum exhibemus, nempe cùm hæc tria maximè in hoc ipso Sacramento elucent? Quod si vnquam tibi innotuit, Deum operari magnalia, omnia in sapientia disponere, & singulari modo charitatem suam & bonitatem exhibere mortalibus: hoc considerandum Euangelium in manus sume, & singula hæc clarissime conspicies. Nam (vt à primo incipiam) annon magnalia sunt, per vnici verbi virtutem panem conuerti in corpus Christi & vinum in sanguinem. quod totum corpus Christi sub tam exigua panis continetur specie, quod idem

2. Reg. 6. *Ioan. 6.* *Ioan. 11. & 12.* *Luc. 24.* *Psal. 144.*

corpus Christi vno, momento tot in locis esse possit, ac sit? Deinde, annon incõprehensibilis sapientia est, quòd eo modo mysteria sua Deus in hoc sacramento abscondit, vt à pijs tantùm & credentibus videantur, sentiantur, & percipiantur? Tertiò denique, annon ineffabilis Dei bonitas est, qui seipsum in hoc nobis sacramento manducandũ offert? Cùm ergo tam manifestè Deus potentiã, sapientiã, & bonitatem

Psal. 110. suam in hoc sacramento ostendit, imò (vt Dauid alibi loquitur) cùm hanc escã daret, memoriã fecit mirabilium suorũ: nihil est, quod quisquam miretur credentiũ in hac solẽnitate gaudium. An fortè dignũ non est ea lætitia, vbi Dei videre licet magnalia? An fortè exultationẽ non meretur, vbi Dei tã manifestè cõsideratur sapientia? an fortè gratiarũ actione indignũ est, vbi tanto omniũ fructu Dei bonitas percipitur? Et vt breuissimè omnia dicã, præsens festiuitas nil aliud est quàm eructatio quædam & memoria siue recordatio abundantis suauitatis & bonitatis Dei. Quemadmodũ enim qui suauibus vsi sunt tragematis, aliquandiu per eructationem dulcedinẽ quandã exhalantẽ sentiunt: ita credẽtes hactenus bonitatẽ & suauitatẽ Dei in humanæ redẽptionis opere vidimus, percepimus, atq; gustauimus, at hodie contẽplantes atque considerantes sacrosanctũ sacramentũ, eandem illam suauitatẽ eructantes, veluti denuo percipimus & recreamur: reducẽte nimirũ hoc sacramento in memoriã oĩa illa, quæ Christus nostra causa fecit, impendit, promisit, meruit atque perpessus est. Et quî fieri posset hominẽ ingenuũ ad amandũ & laudandũ Deum non moueri his omnibus? Cogitemus aliquantisper quid sit quod Christus nostri causa fecerit. Cùm non essemus, ipse creauit nos, eramus perditi, ipse reduxit nos: mortui, & viuificauit nos: in carceribus, & liberauit nos esurientes, & cibauit nos: eramus venditi, & precioso suo sanguine redemit nos. Deniq; à nobis recessurus, quod optimum habuit, cõmunicauit nobis: nempe sanctũ verbũ illud

Ioan. 13. suum ad eruditionẽ & consolationẽ reliquit nobis: pacẽ dedit in testamẽtum vt conseruaremur in illa: Sipitum sanctũ promisit, atq; dedit ad doctrinã & imperium: sacramẽta instituit ad emundationem. Postremò omnium etiam seipsum arram felicitatis dedit æternę. Et quid amplius debuit facere? Horum ergo omnium præsens nos admonet festiuitas, commonefacit sacramentum. Vnde non immeritò hodie

Psal. 110. cum Psalmista cecinimus, Misericors & miserator Dominus,

numeratio be[neficiorum] [Dei]

nus, escam dedit timentibus se, memoriam fecit mirabilium suorum. Et cum Salomone, O quàm suauis est Domine Spiritus tuus, qui vt dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo præstito esurientes replens bonis, *Luc.1.* fastidiosos diuites dimittens inanes. Quæ, si quis secum cogitauerit, haud dubiè diuini amoris igne accendetur. Sit ergo hoc de causa præsentis festiuitatis dictum. Iam verò secundò & illud audiamus, quæ Ecclesiæ spes, qui fructus ex ipso Sacramento defluant, quandoquidem summam illa in hoc tanquam omnium pretiosissimum thesaurum, siue angustatur, siue maledicitur, spem, fiduciam ponit. De qua re non nego copiosissimè tractari posse, mihi tamen placuit hac vice vtilitatem, virtutem, & spem, quam dare potest vnica veteris Testamenti figura, ostendere. Habet Regum liber *3.Reg.17.* tertius, quomodo Elias Propheta Domini viduam quãdam pauperculam vnáque cum illa filium, toto illo annonæ & famis tempore, vnius hydriæ tantum farina cibauerit, ac conseruauerit. Ait enim, Hæc dicit Dominus Deus Israël, Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, vsque in diem qua daturus est Dominus pluuiam super faciem terræ. Historiam ipse legito. Vidua paululum habebat farinæ, quantũ vnus capere posset pugillus: incredibile, imò impossibile videbatur, toto illo triennio inde posse illam & filium sustentari: verùm etiam Prophetæ credens, hydriam farina nõ deficere re ipsa comperit, licet quotidie in sui filij, atque etiam Prophetæ sustẽtationẽ illa vteretur. Hic nobis adumbrata fuit virtus atq; operatio huius Sacramenti. Vidua Ecclesiam sub figura designat: nõ quia hæc virũ nõ habeat, sed *Luc.19.* quia peregre profectũ accipere sibi regnũ, nõ videat. Fames spiritualẽ gratiæ egestatẽ, qua mũdus pro peccatis affligitur, qua multi hominũ deficiũt, & succũbũt, indicat. Propter peccata enim etiã spiritualibus nubibus mãdat Deus, ne pluant *Isa.5.* super homines salutarẽ diuini verbi pluuiã. Id quod primũ in Synagoga Iudæorum, à quibus Apostoli cũ prædicatione *Act.14.* Euãgelij ad Gẽtes cõuersi sunt, videre est: tũ etiãnũ in multis alijs locis cõsiderare licet, vbi olim Christianismus florebat, nũc verò sub immanissimo Turcarũ Tyrãno sudãt homines derelicti salutaris verbi pluuia. Pluit quidẽ super illos Deus, *Psal.10.* quẽadmodũ super reliquos impios omnes: sed nõ saluificam puræ doctrinæ suiq; verbi pluuiam: sed laqueos, vt Dauid ait, *Psal.68.* vt sit mensa eorum, hoc est, sacra Scriptura non ad salutem

ipsis,

ipsis, sed in laqueum, & in retributionem, & in scandalum. In hac, quam Iudæi atque Gentes patiuntur, fame, sancta Ecclesia adhuc in hydria sua pugillum farinæ habet: nempe sacrosanctum Corporis ac sanguinis Domini sacramentum, quod quidem secundum externã speciem videtur exiguum, sed multam in se habet virtutem, & viduæ huic Ecclesiæ, eiúsq; filiis abundè satis spiritualis nutrimenti pręstat, semper manens, nunquam deficit. hanc enim promissionis fiduciam Ecclesia habet, vt vbicunque illa sit, illic & Spiritũ sanctum & Dei verbum, & sacrosancta Sacramenta esse. Ecce,

Ioan. 14. inquit Christus, ego vobiscum sum vsque ad consummatio-

Matth. 28. nem seculi. Porrò quod vis huic farinæ pugillo insit, satis ex

Ioan. 6. huius diei demonstratur Euangelio. Caro mea, ait Christus, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: nimirum, hoc sacramentum eandem in animam operatur virtutem, quam in corpus cibus externus. Deinde hoc etiam addit, quòd quicunque carnem suam manducauerit, & sanguinem biberit, in se maneat, & se manentẽ habeat. Et hinc est quòd tantam ab initio fortitudinem ostenderunt credentes contra peccatum, diabolum, mundúmque nempe Christo in ipsis manen-

Act. 2. te. Erant perseuerantes in doctrina Apostolorũ & communicatione fractionis panis. Et quid multis? Qui manducat hunc panem, Christo teste, viuet in æternũ. Ecce hic omniũ in genere, & cuiusq; verè Christiani ex hoc sacramento fructus est. Exurge igitur quisquis ingenuè Christianus es, &

1. Reg. 39. propositum tibi hodie panem comede. Grandis enim adhuc restat via, ad montem Dei, & in ipsa quidem via multa quæ horreas vt peccata, mors, diabolus, infernus, obuiabunt: tum nisi habueris quo conforteris, periclitaberis. Quæ verò vel fortior refocillatio, vel præstantior cõsolatio haberi potest,

1. Pet. 2. hoc sacramento? Illic enim corpus, quod peccata nostra per-

Ioan. 16. tulit. Illic Christus, qui mortẽ, diabolum, mundúmque de-

Colos. 2. uicit. Illic sanguis, qui chirographum damnationis nostræ deleuit. Huc ergo accurramus omnes, sed & hoc agamus, quo tanto huic Sacramento debitus honor maneat. Idque tertium erit, quod in hanc festiuitatem pertinet, nempe vt ipsum pro sua reuerentia dignè veneremur. Externus enim hic honos, quem hodiè ipsi exhibuimus, non ille verus est, qui requiritur. Quãquam enim Israël olim externo quo-

1. Reg. 4. et 6. dam ritu veneraretur Arcam Domini, & ipsi etiam Philistęi

1. Reg. 5. æqualẽ illi cum Dagon suo honorem impenderent, quia talis

lis vtrobique præualebat impietas, minimè illo ritu Deum placabant, imò vtrobique corripiebantur, Israël quidẽ aperte, Philistæi verò occultius. Quæ nobis exemplum & monitio sint, ne externũ aliquem honorẽ Sacramento huic præstantes, simili correptioni reddamur obnoxij. Neq; verò sine causa hæc me dixisse putetis, volo. Nam & in nobis simile quid videmus: Summo studio quidem illud honoramus, sed solummodo forinsecus, & his octo diebus. Quid verò intrinsecus? Quid reliquo totius anni tempore? Quam in religione Christiana vitam ducimus? Quo gestu coram illo incedimus? Qua ratione vtimur? Quid sub officiis diuinis facimus? Quo affectu altare accedimus? Sed quid multa? Non minor est nostra iniquitas, quàm olim filiorum Heli coram Arca Domini. Nobis tamen videmur satisfecisse officio, si extrinsecus & semel quotannis veneramur hoc sacramentum. Sed quæ Deo in his esse potest voluntas? An fortè externũ quid tantum à nobis exigit, & suscipit? Nullo modo. Vide enim, quia externo solummodo ritu & pompa Arcam nostrã honoramus, fit vt Philistæi, permittẽte ita Deo, aduersum nos præualeant, fértque omnia sacramenta abstulerint, quanquã sibiipsis ad æternũ exitium, sicut & Philistæi nullo suo commodo Arcam Domini prędam diripuerunt. Sed, inquis, quid faciendum est, quo rectè veneremur Sacramenta? Hoc ipsum quod hodie externè in processione factum meministi, facito internè & spiritualiter: & vero honore Sacramẽta veneratus eris. Principiò ex sacrarũ Scripturarũ thesauro, quicquid, inquam, magnũ egregiúmque operatus est Deus, profer, quò fortior in huius sacramenti fide efficiaris. Deinde eadẽ ipsa fides veluti fax ardens lucénsque pręcedat. Tertiò, spes fiduciáque tua sacrosanctũ sacramentũ leuet ferátque. Quartò, cum exultationis voce tua Deo canat, ipsúmque laudet dilectio. Quintò, ab vtroque latere quatuor virtutũ capita: prudentia, nempe, fortitudo, iustitia & temperantia comitẽtur te. Sextò, reliquæ virtutes bonorum cogitationũ virido de cespite gramen, piorúmque desideriorum atque operũ suauè olentes flores spargant. Septimò, sequatur obediẽtia, quæ Christũ in omnibus ad crucẽ & mortem vsque sequi parata sit: parata sit, inquam, quæcunque habet in Dei honorem, & proximi cõmodũ in mediũ adferre. Postremò è vico in vicũ, hoc est, à cognitione ad fidem, à fide in charitatẽ & pietatis opera, imò de virtute in virtutem procede, dum peruenias,

vbi

Psal.83. vbi Deus deorum videtur in Sion. Hæc si Christiani faceremus, debitum huic honorem Sacramento impendissemus, sed & aduersarij non haberent, quo tanquam externis, & inutilibus deditos nos contemnerent.

SERMO SECVNDVS.

QVò magis apud me, quibus in Ecclesia cæremoniis per annum vtamur, cogito, eò amplius & rectius, qui ab Apostolis in hæc vsque tẽpora doctrina atque exemplis suis nos rexerunt conseruarúntque, summo omnia studio instituisse atq; ordinasse inuenio. Cuius rei tria maximè obuia sunt testimonia. Primò, quòd nihil eorũ, quæ ad salutem nostram pertinent, prætermiserunt, quin quotannis vel semel ea credẽtibus proponerent. Secũdò, quòd singulis præcipuis fidei articulis festos dies deputauerunt, quo remotis impedimentis commodius eorum meditationi incumberent. Tertiò, quod eiuscemodi res nõ inconsultè cõfuderunt, sed suo quęque loco atque ordine instituerunt, id quod non minimũ est intelligendis rebus cõpendiũ. Quisquis enim ordine docet, citò docet. Porrò, ita in Ecclesia fieri, festi dies hucusque celebrati comprobant, quorum vnusquisque suum articulum proponit: & ita temporis ordinem atque rei seruant, vt legenti Euangelij historias, Christianæque fidei articulos intelligenti, iusto omnia ordine instituta esse nõ sit obscurum cognoscere. Et licet videri posit hoc festum inuerso ordine procedere, quòd Sacramenti huius institutio non post Spiritus sancti misionẽ, sed ante pasionem etiã Christi, in ipsa

Matt.26. nimirum cœna, facta sit: inueniemus tamen & hac parte minimè rei ordinem turbatum, si, cur Sacramenti huius in Ecclesia mentio fiat, cogitauerimus. Primo enim institutionis Sacramenti huius die, per tempus, plenè atque exactè, vti oportuit de eo omnia scrutari ac commemorare, occupatis & intentis in vnicã Christi seruatoris pasionem omnibus, minimè licuit. Sed ideo memoriam eius plane prætermittere, quæ suæ institutionis die haberi non licuit, consultè fieri nõ videtur. Maxima enim atque certisima diuinæ potentiæ, sapientiæ, & bonitatis testimonia habet, éstque veluti memo-

Psal.110. riale quoddam omnium mirabilium quæ fecit Deus ab initio. Cur igitur nullam specialem festiuitatẽ, in qua eiusmodi mirabilia Dei proponerentur commodè, ac tractarentur, haberet? Et quo id tempore fieri potest conuenientiùs, quam

cùm

cùm percipere illud inceperunt credentes? At certum est, vt
Lucas in Actis testatur, tum primùm credentes sese exercuis- Act. 2.
se, ac perseuerasse in fractione panis, cùm Spiritum sanctum
iam accepissent cœlitus. Nec mirum: inspirante enim Spiri-
tu sancto tandem huius Sacramenti virtutē, operationē, fru
ctus, cōsolationésque didicerūt, & agnouerunt. Sanè & nos
ardentiùs cum Apostolis primisque credentibus hanc Chri-
sti mēsam accederemus, si cū ipsis antè Spiritum sanctū con-
cepissemus. Et hic ordo etiam Prophetis nō displicuit, vt in
Ioele legimus, qui ait, Filię Sion exultate & lætamini in Do Ioel 2.
mino Deo vestro: quia dedit vobis doctorē iustitiæ, nempe
Christū. Hic enim principiū omnis lætitiæ est & causa. Sed
quid sequitur? Descēdere faciet Dominus imbrē matutinum
& serotinū, sicut in principio. Et implebūtur areæ frumēto,
& redundabūt torcularia vino & oleo: nimirū superueniēte
Spiritu sancto. Et mox, Et comedetis vescentes, & saturabi-
mini, & laudabitis nomen Dei vestri, & scietis quia in medio
Israël ego sum. Hoc ergo aduētū Spiritus sancti mox seque-
tur: nēpe, comedemus bonū diuite Christi manu acceptum,
Deúmq; comedētes laudabimus. Huius ecce nos præsens fe-
stiuitas admonet, hac ratione etiā inuisibili modo ob oculos
omniū Sacramētū ponitur, imò vniuscuiusq; fores iuxta trās
fertur, vt eò homines ad māducādū, suscipiēdū incitētur ma
gis. Et hæc sanè secūda ratio, cur huius Sacramēti festa dies
post Pentecostē instituta sit. Tertia verò causa est quòd Ioannes
hæc tria, Spiritū, aquā, & sanguinē cōiūgit. Tres sunt, inquit, 1. Ioan. 5.
qui testimoniū dant in terra: Spiritus, aqua & sanguis. Spiri-
tus sanctus testimonium dat cōsciētiæ nostræ, quòd filij Dei Rom. 8.
sumus. Aqua in regeneratione testimoniū dat externè in po
pulū Dei ascitos esse nos. Corpus verò & sanguis Christi in
Sacramēto hoc participantibus testimoniū dant verè nos in-
corporatos esse Christo. Quomodo igitur Ioannes hæc tria
in vnū coniungit, ita etiā Ecclesia vult cōiuncta manere. ipsa
Pentecostes quidē Spiritus sancti, ac sequēti mox Dominica
aquę & regenerationis admonēs, nō incōgruè tertiū, hoc est,
Sanguinē, Sacramētū nēpe corporis & sanguinis Christi, ho-
die addit, vt nemo nō fidelis Christi miles, quibus armis vn-
decūq; insurgētibus a huertis se possit tueri, munire, atq; fir-
mare agnoscat. Vides ergo, ex enumeratis institutionis suæ
causis, hoc ipsum festum iusto, vt alia, suóque ordine institu-
tum esse. Id quod ideo prolixiùs ostēdere necesse videbatur,

vt videamus instituti huius vrgentes fuisse causas, aduersus eos, qui huiusmodi iam dudum abolita cuperẽt. Cùm enim ipso institutionis suæ die, sacram enti huius mysteria, temporis arctati angustia commemorare nequiuimus: meritò alia illi deputata est dies. & quia mox vbi cœlo elapsus fuisset Spiritus sanctus, Apostoli cõmunionẽ illius Sacramenti frequentare cœperunt, rectè & nos ad eius cõmunionem illo ipso tempore excitamur. Et quia Ioannes quoque tria hæc, Spiritũ, aquã, & sanguinẽ, vt certissima salutis nostræ, Deiq; erga nos dilectionis, signa & testimonia copulauit: nos verò proximè præteritis diebus priora illa duo, Spiritum & aquã in memoriã reuocauimus, aptè sanè tertiũ nunc illis cõiungimus. Quid ergo Ecclesiæ hostes huic instituto obganniunt? Sed, inquis, non de institutione, sed de vsu, imò abusu festi huius loquor. Inclusum enim in templo asseruatis sacramentum, in plateis ac vicis circunfertis, adoratis: & ea omnia contra institutũ Christi, eóque hic vester cultus mera idololatria est. Agè ergo huic respondeamus, & iniquè huiusmodi rebus Ecclesiam culpari dãnaríque ostendamus. Principiò verò & mihi quædã cùm in sacerdotibus, tũ etiam laicis displicere, nõ approbari omnia testor: quin & abusus nõnullos irrepsisse, qui rectius iam dudũ vel emendati vel ablati essent. Video cultũ, honorésque, quos huic Sacramẽto non sine fastu exhibemus, nihil ferè quã externũ ritũ quendã ac pompã esse: & hoc sibi quisque placet magis, quasi satis abũdè hoc Sacramẽtũ veneratus, quò superbiore ac procaciore fastu se omniũ oculis exposuerit, nulla tamẽ interea pietas, nulla fides, nullus amor, nulla nec diligentia nec intentio in nobis animaduertitur. Equidẽ non dubito, propterea tot errores, tam grauia scãdala Deũ in Ecclesia permittere, quòd tot nominibus hoc Sacramẽto abutimur: nẽpe iusto Dei iudicio, mensa nostra nobis fit deserta, & in retributio-
1. Reg. 2. nẽ & scandalum: cõpletúrq; in nobis quod olim in Samuel scriptũ est: Repleti prius pro panibus se locauerũt, & fame-
Luc. 1. lici saturati sunt: esurientes impleuit bonis, & diuites dimisi inanes Non enim dum verus Sacramẽti huius vsus obseruatus est, Diabolo errorum machinis illud impugnare permissum fuit: & contra alios quidem fidei nostræ articulos iam olim ab initio pugnauit strenuè. Nullus verò aliquot centenis ab ascensione Christi annis, aduersus hoc Sacramẽtũ insurrexit: sed semper apud omnes Christianos hæreticos

atque

atque fideles summus illi cultus exhibitus est. Sed tandem mille preter lapsis annis, cùm iam charitas pietásque in credentium pectoribus refrigesceret, tum, inquã, Diabolo hoc etiam vt reliqua omnia, impugnare Sacramentum permissum est. Et id quidem impigre fecit per Berengarium quendam, qui à Christo nato anno millesimo quinquagesimo-primo vixit. Hunc Berengarium primum Sacramenti huius insectatorem postea alij ita secuti sunt, vt hæc nostra tempora nullum in re Ecclesiastica maius dissidium, quàm in Sacramenti materia videant. Sic Deus ingratitudinem nostram, & diuinarum rerum abusum corripit, & vt nos ipsum honorificamus, ita rursum ille nos glorificat: Iustus Dominus, & rectum iudicium eius. Sed hæc omitto, vt ad institutum redire liceat. Nolim ergo, inquam, quæ circa hoc Sacramentum fiunt, excusare omnia: veruntamen nec quod bonum est reiicio & damno, nec vt solent qui simul cũ zizania triticum euellunt, quæ ab exordio Ecclesiæ obseruata sunt carpere velim. Ergo principiò hoc ab aduersariis quæro, quamobrem sacrosanctum Sacramementum in Ecclesia asseruandum non sit. Non, inquiunt, hic Sacramentum, sed vbi distribuitur est. Sed hoc ipsum, quod aiunt, sacræ Scripturæ testimoniis comprobent: id enim nisi fiat, nudis ipsorum verbis à catholico & recepto sanctæ Ecclesiæ sensu non amouebimur. Quod si hoc ais, ideò à Christo institutum fuisse, non vt clausum pessulis in Ecclesia conseruetur, sed vt manducetur, vt percipiatur: Accipite ait enim, & manducate: recte id quidem, frates, nulla alia ratione in Ecclesia asseruatur, nisi vt pro infirmorum necessitate suo semper percipiatur tempore. Sed addis, Non est Sacramentum iam, ita asseruatum. Respondeo, Audio id quidẽ, sed abs te, ita esse adhuc demonstratum nõ video. Addis præterea, Quemadmodum Aqua, Chrisma seu oleum cùm non vtamur, Sacramẽta non sunt, ita sine vsu nostro, hoc Sacramentũ non est. Respõdeo, Nõ hoc tibi vnquã concessum est, quod rectè conclusum sit. Iniqua hæc cõsequẽtia est. Nusquã enim Christus dixit: Hęc aqua, lauacrũ regenerationis est: hoc oleũ Sacramẽtũ est: hic verò panẽ designãs ait, Hoc est corpus meũ. Vnde quoties illũ panẽ, siue panis illius speciẽ demõstro, toties ibi Sacramẽtũ corpus & sanguis Christi est. Virtus enim sacramẽti huius in verbo Dei cõsistit: quo super conuenientẽ prolato materiã, est manétq; corpus Christi, seu hodie crásue, seu post

Psal.118.

Matth.13.

Matth.26.

A

mensem percipiatur. Id quod irrefutabiliter demonstratiuũ illud, Hoc, cõuincit. Aut tu his contrariũ sacræ Scripturæ testimoniis adfer. Si enim dixeris, naturâ ipsa cõprobari, nẽpe queadmodũ panis non nisi manducatus nutrit, & sigillũ nisi impressum non cõfirmat: ita & hoc Sacramentũ nisi mãsum nihil prodest. Respõdeo, Nõ hoc Scripturas, sed incõpositi cerebri tui est adferre somnia. Et quis es ô homo, qui tãta procacitate, leuissimis de causis, absq; vllo Scripturę sensu de immensæ sublimitatis rebus, cõtra cõmunẽ catholicę Ecclesiæ sensum loqui audes? An Dei opera per naturæ operationes probare vis, & quod in natura nõ inuenis, nec in Dei factis credere consentis? Annon vides nihil in hoc sacramento secundũ naturam fieri? An omnia hîc per omnipotẽs illud Dei verbum fieri non intelligis? Deinde, vt tibi concedã panẽ nõ nisi manducatum cibare: panis tamẽ qui postea mãducant⁊ nutrire potest, manet. Eadem etiã sigilli ratio est: & ita sanè Sacramentum hoc nihil licet non vtentibus prosit, nihilominus in seipso sacramentum permanet. Quãquam nec hoc concedo, ꝙ nihil sacramẽtum hoc vtilitatis nisi corporaliter dentibus mãsum, adferat. Duplici enim ratione illo, nescio vtimur ne dicã, an fruimur, spiritualiter & sacramentaliter. Frui ergo illo per fidem, desiderium, deuotionémq; solo licebit aspectu. Vides ergo adductas panis atq; sigilli similitudines nihil in hac probare materia. Insuper, cũ nonnunquã plus mille cõsecrantur hostiæ simul, audire cuperẽ, qua ratione corpus Christi non erit in quibusdã superfluis, cũ tamẽ reliquæ omnes vt verum Christi corpus distributæ sint, & vnũ idémq; Christi verbum etiam super superfluas prolatũ est. Hic ergo, inquã, apertis Scripturis ostẽderent, nõ esse in quibusdã superfluis hostiis verũ Christi corpus, ita vt id cõuincerent. Et quando id faciũt minimè, vti nunquã poterunt, sanè in cõmuni catholicæ Ecclesiæ perseuerabimus sensu, qui docet prolatis debita intentione & circunstantiis super panẽ consecrationis verbis, mox adesse corpus Christi, & manere dũ forma illa panis manet. Ac ideò meritò hoc Sacramentũ in Ecclesia asseruatur. Idem de eo quod credentibus ostenditur, atq; circunfertur, dicere licet. Fit enim quicquid eius est, ideo, vt eò magis ad cõmunionẽ populus incitetur, ac propterea nõ aduersatur, sed iuuat & cõmodat instituto Christi. At, inquis, vos adoratis isthuc, de quo loquimur, sacramentum. Respondeo, Sacramentum,

tum, id est, visibilē panis viniq; minimè adoramus speciem, sed ipsum Christū in sacramento substantialiter præsentē. Sed nusquā id, ais, Christus fieri præcepit, nec ideo instituit vt adoraretur in eo. Resp. Non ideo etiā Christus vt adoraretur, in terras venit: sed vt illuderetur, & crucifigeretur. Filius hominis, inquit, non venit ministrari, sed ministrare: *Matth.20.* non tamen ideo Magos idololatras dixeris, ꝙ in præsepio *Matth.2.* iacentem adorauêre: nec cæcū natū impietatis argues, qui & *Ioan.9.* ipse adorauit. Omnia hæc aduersariorū argumēta, ex impio fundamento emergunt: nēpe omnē Dei cultū sine certo mādato Scripturæ merā idololatriam esse, nec vllum opus bonum æstimari, aut Deo placere, quod nō præcepit. Sane impium hoc fundamentū est, id quod vbiq; Scripturæ testimoniis approbatur. De Abel Moses tradit ꝙ ipsum & munera *Gen.4.* eius Deus accepta habuerit: nec vsquā tamen inuenitur hoc vt faceret, mandatum accepisse. Idē de Noë legimus, ꝙ post *Gen.8.* diluuium Deo sacrificauerit, Deóq; sacrificium illius placuerit, nusquam etiam hoc præcepisse Deū legitur. Ita Christo placuit, ꝙ Magdalena vnxit breui post tempore crucifigendum, & factum laudat: non tamen ita præceptum illi fuisse *Ioan.12.* Euangelistarum vllus commemorat. Ita Lucas Euangelista Annæ viduæ pietatem prædicat, ꝙ die ac nocte à tēplo non recesserit, ꝙ Deo ieiuniis & obsecrationibus seruierit: neq; tamen id vllius præcepti fecisse respectu scribitur. Et id genus exēpla infinita propè adferre possem. vnde facilè est videre, nihil conuincere argumētum hoc, quo aiunt, Christus non præcepit se adorari in sacramēto, igitur adorandū non est. Nouit Ecclesia non minus hic pręsentem esse Christum, quàm cùm in præsepio iacens vagiret, in cruce cōfossus pēderet, aut etiam nunc à dextris Dei sedet. Tum nec ignorat Christi corpus non emortuā, sed viuenti semper deitati vnitam carnem esse. Semel enim mortuus est, iam nō moritur *Rom.6.* vltra: & quod semel diuinitas assumpsit, nunquam deseret. Nam & eadem diuinitas Christi corpori in sepulchro, & animæ eius in inferno coniuncta mansit. Nouit etiam, non solùm hominem eum, sed & Deum esse: eóque veneratur, adorat, inuocat: vbicunque præsentiam suam ostendit, siue in cœlo, in cruce, in præsepio, vel etiam in Sacramento. Vides ergo Christianos, cùm Christum in Sacramento adorant, nihil aduersus religionem nostram, nihil idololatriam facere: sed quod debet, & lex præcipit, Dominum

Deut.6. Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed nunquid satis est Sacramētum hoc in Ecclesia asseruare, ostendere, in eóq; Christum adorare? Minimè. Nam hac sola occasione quibusdam quicquid circa hoc Sacramentum facimus, reiicitur: quòd nihil præterea agimus, quàm Sacramentum hoc externo ritu veneramur, monstramus, circunferimus, adoramus, seclusum reponimus, satisfecisse arbitrantes, cùm minimè id sufficiat. Quæris quid præterea requiratur? Accipite, inquit Christus, & manducate, hoc est corpus meum. *Matth.26.* Et iterum, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui mandacat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Ioan.6.* Et propheta, Manducabitis, & saturabimini. *Ioel.2.* Sed inquiet aliquis, Audio igitur non satisfieri huic festiuitati, nisi corporaliter omnes Sacramentum illud manducauerimus. Resp. Non hoc omnino necessarium esse aio. Veruntamen adhuc dico, cōmodius nos nihil facturos esse hodie, quàm si Apostolorum imitantes exemplum, omnes hoc Sacramento participauerimus: ne semper nobis obiiciant aduersarij, sæpe nos adorare Sacramētum hoc, sed vix semel toto anno communicare, id quod in primis præcepto mandatum est. Tum omnibus pernecessarium duco sacramentum hoc spiritualiter suscipere, si modò hanc diem rectè festam agere voluerimus. Huc ergo pertinet, quòd Christus non simpliciter dicit, Manducate, hoc est corpus meum: sed præmittit, Accipite. Tunc porrò illud accipimus, cùm magni facimus, indubitatò credimus, cùm gratiarum actione diligimus, sæpe cum omni diligentia cōmemoramus. Quòd si ingenuè Christianus es, illud accipe, Dei omnipotētiam, sapientiam, & bonitatem maximè verò saluificam Christi passionem in memoriam reuoca: admirare hæc omnia, inq; iisdē exulta, da gloriam Deo, iubila, & exulta, & quacunq; potes via incūbe, in tuos vsus hoc Sacramentum conuertas. *Eccle.4.* Ingens enim infelicitas alioqui est, multa si quis possideat bona, quorum tamen vsum nesciat, iisue vti non audeat, imò certissima Dei maledictio est, spiritua- *4.Reg.7.* les ob oculos habere cibos, iisdem tamen non posse vti. Agite ergo, cum omni pietate hoc sacramentum apprehendamus, eóque illud diligentius, quò maiora hac tempestate contra nos insurgunt pericula. Nullum enim illo aduersus omne malum exurgens, peccatum, mortem, Diabolum, mundúmque præsentius remedium est. Vnde & Apostoli

ipsi ante omnia hoc se munierunt armarúntque sacramento contra persecutiones mundi, quemadmodum Actorum illud volumen testatur, perseuerantes eos fuisse in communione fractionis panis. Idē postea sancti Martyres fecêre. nec vlla nos fortiori armatura etiamnum aduersus immanissimæ crudelitatis hostem Turcam obfirmauerimus, quàm hoc ipso sacramento. Primò enim, quò maiora excellentioráq; in eo Dei vidētur magnalia, eò firmiorem inde concipiemus fidem, quod ipse etiam nostrorum hostium vires possit infringere. Secundò, quò propinquior Christus in hoc Sacramento nobis est, eò confidentius ipsum inuocabimus. Tertiò, quò manifestius hîc videmus Christum pro nimia sua charitate mortem nostri causa voluisse subire, eò magis & nos animas nostras pro fratribus ponere, maximè pro Christo, ad cōseruandam illius nominis inter impios gloriam monemur. Quartò, quò clarius hîc charitatis, vnitatisq; admonemur, cùm omnes vnum corpus sumus, omnes de vno pane, & de vno calice participamus, eò fortius ad subueniendum omni quo licet modo fratribus nostris Turcę persecutionem incursionésque sufferentibus, incitamur. Vides ex his omnibus quàm multis modis hoc Sacramentum cōmodis nostris cômodet, tantùm si recte & cū intentione illi immoraremur. Accipite ergo, ô Christiani, & manducate. Hoc enim vnum illud & præcipuum huius festiuitatis institutum est. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Act. 2.

SERMO TERTIVS SVPER Antiphonam, O sacrum conuiuium.

EVangelium hoc ita à Christo dictum, ita etiam à Ioanne perscriptum est, vt quomodo huic festiuitati conueniat, non sit necesse pluribus ostendere. Nemo tam rudis qui non videat, idem vtrobique & in eundem finem omnia directa esse: nempe hoc apud se fundamento posito, quòd Christus non solùm fide apprehendendus, verùm etiam in Sacramento percipiendus & incorporandus nobis est. Et ea ratione quòd Christus in Euangelio verbis docet, idipsum in Ecclesia præsentatur factis: & quod illic audimus, hic ipsi coram videntes intelligimus. Iudæis sanè paulò ante Euangelij huius lectionem Christus loquens ait, Non Moses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et mox, Ego sum panis viuus, qui de

cœlo descẽdit: Nobis præsens festiuitas loquitur: Ecce panis angelorũ, fact⁹ cibus viatorũ, verè panis filiorũ, nõ mittẽdus canib⁹. Mirũ igitur, nostrũ seculũ aliud tãquã verè diuinũ & sanctũ amplecti, aliud verò vt inutile & impiũ reijcit atq; cõdẽnat. Nulla de Euãgelio querela est, & id qdẽ meritò. Tantũ hæc festa dies quorũdã palato insuauior est: cũ tñ, vt dictũ est, idem velit, requirat, vrgeat, quod Euãgelium, quin apertè demonstrat, quòd promissiones suas Christus impleuerit, ad gratias agendas nos hortatur, eiusmodi dona ac monilia magnificare docet, nempe quæ Deus Opt. Max. pro charitate sua singulari in sempiternam fidem spémque nobis disposuit. Hæc illa sunt, quorũ causa hæc festiuitas ordinata est. Si ergo iustum est, mirabilium beneficiorúmq; Dei meminisse, si propterea summæ illi maiestati laudes dicere Christianum est, si æquum est à Deo porrecta dona in pretio atque æstimatione habere: certè de hac festa die queramur non est. Nam quòd nonnulli prætendunt, non ideo Sacramentum hoc institutum esse à Christo, vt adoretur, circumferatur, demonstretur, & spectaculum exponatur omniũ oculis, sed tantùm vt de eo participemus: præcedenti sermone redargutum est ita, vt sit vnde piè Christianus conscientiam suam aduersus quorumcunque blateramẽta pacificare possit. Sanè quòd alij inferunt, nouum esse festiuitatis huius institutum, veteres nihil mouisse tale, nihilominus tamen in magno pretio sacramentum hoc habuisse, facilis est solutio. Vero non abest, ante quadringentos annos nullum festiuitatis huius fuisse vsum. Tum facile hoc quoq; do, non eam antiquioribus ceremoniarum numerositatem circa hoc sacramentũ fuisse, quę nunc est. Neque enim illa tempora, quibus omnium mentes amore, pietate, & reuerentia erga illud ardebant sacramentum, eiuscemodi externas admonitiones requirebant. Nemo tunc de veritate eius dubitabat, omnes verum Christi corpus sanguinémque, imo totum Christum in eo præsentem indubitatò credebant, cóq; dignũ arbitrabantur, summo illud haberi in pretio. Maturatè satis in primitiua olim Ecclesia credentes, in varias diuidebantur sectas, hæresis hæresim, error tangebat errorẽ, alij alia atque alia adoriebantur: nemo tamen aliquot centenis annis post Apostolos de veritate corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento addubitauit. Id quod sanè miraculo non caret, ac singulari quadã Dei prouidentia factũ est.

Nihil

Nihil enim est per se mirabilius, nihil creditur difficilius, nihil est quod minus cum ratione nostra conuenit, in nulla re alia maiora exhibentur miracula, quàm in hoc sacraméto: nihilominus tamen Deus, ne mille & aliquot annorum tempore impeteretur, conseruauit. Tum demũ in Gallia Berengarius quidam non ita doctus, sed nasutus exurgens, primus in dubium vertit: sitne verè corpus & sanguis Christi in Sacramento, an non: Et hic sanè mox asseclas sui erroris inuenit non paucos. Et quanquàm postea in Concilio Turonensi eò induceretur, vt errore suo agnito, reuocaret, palinodiam caneret, ad Ecclesiæ sensum rursus accederet: idem tamen venenum in aliorũ mentibus perseuerauit, qui deinde etiam atque etiam renouarunt illud & latius diuulgarunt. Itaque mortuo iam Berengario centum annis, Almaricus quidam errorem hunc renouauit, quem secutus est Vuicleff in Anglia, idémq; tertiò vulnus refricauit. Quãdo igitur tot modis sacramentum hoc impetebatur, omnino necesse erat, vt quacunque licuit ratione simpliciores in amore, pietate, atq; obseruantia eius retenti non seducerentur. Vide ergo hinc præsens isthæc festiuitas est. Nisi enim Berengarius cũ suis successoribus credentes à reuerentia Sacraméti alienasset, hoc festo reducere eos necesse non fuisset. Eadem etiam ratio in alijs rebus videtur. Antequã Arrij increscereт error, pauca de Triade illa sancta cõscripta sunt: neq; enim necesse erat nemine hac de re hæsitante, omnium fide consentiente. Et sane verisimile est, nullũ illo tépore de Trinitate festum diem celebratũ fuisse. Sed insurgente aduersus eam Arrio, & præualente errore, vndique repugnandũ, scribendũ, atque disputandum erat. Illinc, vt quotidiano sacro fidei, quod de Triade illa est, symbolum palam cõfiterentur cantaréntque sacrificantes illic festum Trinitatis, institutum est, népe vt oẽs in ea, quæ de Trinitatis mysterio est, fide, cõstãtes perseuerarent. Similis hodiernæ solennitatis ratio est. Sero instituta est, serò sacramentũ hoc impugnauit Diabolus. Quod si citius impugnasset hic, tépestiuius Patres cõtrà stetissent. Nulla ergo nobis reijciẽdi hoc festũ superest occasio. Quin verò si nullo vnquã tépore necessariũ fuit, nostro est quàm maximé. Quæris qui hoc? Ecce nostra ætate nõ vnus aliquis Berengarius oppugnator sacraméti huius est, sed innumeri. Ille signũ seu figurã tantũmodo corporis Christi esse asserit. Hic quidé corpus Christi esse non diffitetur, sed simul cum

illo panem & vinũ manere asserit. Tertius sacrificiũ negat. Quartus propter ambarũ specierũ defensionem litẽ mouet. Quintus consecrandũ nisi præsentibus communicantibus, prohibet. Sextus denique ioculatorio modo ea leuitate tractat, ita nugas agit cùm de eo loquitur, vt simplicibus recti' quicquã de eo opinari vix liceat. Et quis enumerãdis his malis sufficiet? Quid verò simplices fortiores in huius sacramenti fide hoc ipso festo reddet, cõseruabitq;? Sane nisi iã institutũ esset, vt instituetur etiã nunc necessitas postulat. Nõ potest hoc sacramentũ satis inculcari, quin ad huc inculcetur necesse sit. nec tàm expressè eius tradi potest ratio, quin eò nos abducat hostis noster, vt quotidiè amore nostro erga summũ illud sacramentũ, permultum decidat, pereátq; deuotio. Quid velit aduersarius, videmus: cogitationes illius nouimus: vtinã cognosceremus etiã, & eam ob causam nosmet prudentius armaremus. Sed hæc dicere volui, simpliciũ commodis consulens. Nunc porrò & illud audiamus, qua ratione hodie ipsum nobis propositũ sit Sacramentum, ne cæremonijs tantũ dediti quasi confidere videamur, néue festa nostra tanquã pompæ apparatum & ostentationẽ reijciant aduersarij. Sanè quidem rudibus consultũ volentes, libenter cæremonias continemus, vt ijs ad honorem & reuerentiam Sacramenti attrahãtur. Neque tamen dubito, si quis ea, quæ de sacramẽto hoc nostro decantata sunt hodie, altius secum considerauerit, fore vt rectius alijs de nobis iudicet nimirũ non nudas esse cæremonias intelligens. Id nunc exẽplis demõstrare libet. En ergo ita hodie decantatũ audiuimus. *O sacrũ cõuiuium in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Allelu-ah.* Hanc Ecclesiæ cantionẽ commendatã vobis hac vice cupio, eámque vt hinc vobiscum deportetis, domique in mẽtium vestrarum penetralia recludatis admoneo. Quicquid enim de hoc sacramento vel cogitandum, vel credendum, vel etiam æstimandum sit, omne his paucis verbis comprehensum est. Quinque verba (vt ita censeam) habet, quorum quodlibet peculiare aliquid, vel ad consolandas conscientias; vel ad confirmationem fidei, vel ad excitandum amorem laudésque Dei, & doctrinam, admonitionem, cautionémque plurimum valet. Súntque eiusmodi omnino, quæ nemo sine magno dispendio ignorat, quibus etiam humanæ mentes aduersus ipsas inferni portas obfirmari atque

muniri

muniri possunt. Imò etiam ijsdem his verbis quinque rationes inuenimus, cur toties hoc sacramentum proponatur, cur etiam toties acclamatur nobis: *Tantum ergo sacramentum veneremur cernui, & antiquum documentum nouo cedat ritui, præstet fides supplementum sensuum defectui.* Prima ratio est, vt hoc amplius Christianæ dilectionis atque concordiæ admoneamur. Secunda, vt confidentius credamus, quod Christus noster sit. Tertia, vt minus eorum, quæ Christus pro nobis fecit & passus est, obliuiscamur. Quarta, vt ardentius Dei gratiam desideremus: & quinta denique, vt audentius futuram gloriam speremus & expectemus. His de causis toties nobis sacramentum hoc proponitur. Annon tibi satis ponderosæ hæ rationes videntur? Quid Christianos magis decet mutua dilectione? quid prodesse ac iuuare in omnibus magis poterit concordia? quid in omni aduersitate certius firmiúsque erit, quàm Christo counitum esse? quid nos fortius aduersus commissa poterit consolari, præter passionem mortémque Christi? quid est quo magis indigemus, quàm gratia Dei? Quid beatius, quàm in his etiam terris futuræ felicitatis arrham custodire? Quòd si vel vna tantùm ex istis omnibus ratio subesset, minimè mirandum, imò dignum & iustum dicendum esset, etiam quotidiè aut singulis horis sacramentum istud proferri: quantò minus hanc consuetudinem & inutilem, cùm tot vrgentes causæ adsunt, damnare debemus? Propterea vt omnes his cæremonijs cõmodius vti possimus, non video quomodo rectius reliquum orationis impendam, nisi si cantionem illam Ecclesiæ fusius enarrauero. Vos interea monitos oro, sinite vt hæc multum apud quemlibet vestrum verba valeant. Proculdubio enim à Spiritu sancto profecta sunt, ex sacræ Scripturæ nimirum voluminibus desumpta. Principiò igitur sacramentum hoc non simpliciter epulum, siue cõuiuium dicimus. Dauid quidem cibum vocat, Christus verò cibum & potum appellat, sed & vitæ panem idem dicit. Paulus cœnam Domini, panẽ & calicem Domini nominat. Quæ omnia eò faciunt, vt non solùm prædicetur, credatur, videatur, & in pretio habeatur, verùmetiam vt percipiatur, quemadmodum in primitiuæ videre est Ecclesiæ Patribus: nempe, in doctrina Apostolorum, oratione, & fractione panis perseuerantibus. Hic porrò adhuc aliquid præterea innuitur. aliud perceptioni illius tempus deputatum est, quando, quomodo cibus sit, qua

*Psal.*110. *Ioan.*9. 1.*Cor.*11. *Act.*2.

etiam pietate percipiendum sit traditur. Hodie non iam vt cibum simpliciter, sed veluti cõuiuium proponitur. Id quod longè aliud est. Cibum enim pro se quisque, & solus capere potest: conuiuium est vbi plures simul discumbunt. Vult ergo Christus sacramentum hoc suum, non cibum esse, quem sibi quisque sumere possit: sed conuiuium, vbi multi, imò omnes Christiani simul manducent. Et hic statim cõsideratur, ideò illud instituisse Christum, maximè, vt per ipsum Christiana conseruetur dilectio, nósque ad mutuam charitatem & vnanimitatē trahamur. Esse, inquam, debuit concordiæ signum, dilectionisque vinculum: quemadmodum in externa etiam consuetudine est, ibi amicitiam foueri, vbi plures manducaturi discumbunt. At vbi se quisque subtrahit, nullam ibi foueri dilectionem indicium est. Videte ergo fratres, hoc ipsum Christus voluit. & hac ratione Græcis σύναξις dicitur, nos Communionem vocamus: rem nimirùm, de qua plures homines, omnes Christiani participant. Ac propterea quidem Christus ante pòstque Sacramēti huius institutionem, tanta discipulos fidelésque suos diligentia, dilectionis mutuæ admonuit, suóque exemplo inculcauit. Imò hac ipsa etiam ratione in iis rebus hoc sacramentum instituit, quæ ex multis vnum fiunt, vt in pane & vino: ex multis nanque granis vnus panis conficitur, & ex multis acinis vnum vinum confluit. Eiusmodi ergo sacramentum suum Christus esse voluit, quod ad vnitatem nos attraheret, imò quo ipsi inuicem vnus panis vnúmq; corpus efficeremur, maneremúsq;, quotquot de vno pane & de vno calice participamus. Et eo modo etiā veteres illo vsi sunt, cùm ex peregrinis conuenientes nationibus, hoc sacramētum veluti fidei concordiæque suæ testimonium alter alteri mittebant. Idem de primis Ecclesiæ membris post ascensionem Domini legimus, quorum omnium hoc conuiuio cor vnum & mens vna fuerat. Sit ergo illud primum, cuius hoc sacramentum nos admonet, Christiana pœnè vnitas. Ideò enī cõuiuiū dicitur. Quā verò è re Christianæ Reipub. esset, nos vnicū hoc diligētius cōsiderare verbū, qua tū facilitate vitia nostra ipsimet agnosceremus: Quā nos peruersitatis illiꝰ nostræ puderet, q tam multa de hoc sacramēta loquimur, prædicamus, cõscribimus: nihilominꝰ rectà in sensum illiꝰ peccamꝰ: qd illi discordia, lite, bello, simultate, inimicitia, sectis & deniq; dissidio magis contrariū? Quibus

verò

verò rebus hac nos tempestate perinde dediti sumus atque discordiis inimicitiísque disseminandis, & quod multo etiam pestilentius, ex ipso hoc eodémque sacramento dissidiorum semina causásque seligimus, quo Christus colligere nos, & in vnum coalescere voluit. Et vt in summa dicam, nolumus vt nobis conuiuium sit, quo mutui admoneamur amoris, quisque de eo in suæ pertinaciæ angulum rapit ac detrahit, illóque pro suo arbitrio vtitur, inuisis & contemptis aliis omnibus. Et in tanta omnium discordia nunquam rectius in vsu fuisse hoc sacramentum nobis persuademus. Imò verò nunquam hoc modo illo vsi sunt credentes. Neque enim hucusque perstitissent, iam olim dissipata interiisset Religio, si tantum ad disseminanda dissidia ab exordio Ecclesiæ patres illo vsi fuissent. Sed melior sanctas mentes inhabitauit scientia, melioribus etiam vsibus hoc sacramentum accommodauit antiquitas, nempe ad vnanimitatis, dilectionis, pacisque incitamentum. Idem tu quoque ô ingenue Christiane facito, agnosce quia sacramentum hoc non cibus priuatorum est, sed conuiuium omnium Christianorum, scito, inquam, alios quoque inuitatos esse, partémque in illo habere. Hoc age, vt in illa vnitate inueniaris, non solùm cum omnibus in vniuersum, verùm etiam cum quocunque Christiano in specie: quandoquidem omnes ad eandem mensam tecum accumbere, eodem cibo potúque participare, idémque etiam tecum corpus esse agnoscis. Ecce hæc primum illud verbum nos docet. Sed & illud attende, sacramentum hoc, non solùm conuiuium, sed & sacrum conuiuium esse. Id quod inter hunc alióſque cibos discernit, & quales hoc sacrum epulum conuiuas requirat, admonet. Corinthiis Paulo adhuc viuo eo fere res deuenerat, vt ex sacro conuiuio factum fuisset prophanum, quare acriter eos Apostolus increpauit, primæ illius institutionis seriem denuo inculcans, vt sacrum esse conuiuium intelligerent, ac singulatim noctis illius, in qua Dominus in mortem tradebatur, meminit, quo Iudam omnes in memoriam reuocarent, ac latæ super eum sententiæ meminissent, vt quisque seipsum probaret, ne in tam sacrum conuiuium impingeret. Id quod nunc prætermitto, quod ad cœnæ Domini tempus, quo communicare consueuimus, pertineat. Sed nunquid hoc totum illud est, inquis, quare sacramentum illud proponitur nobis, monstratúrque hodie? Minimé. Nam & aliæ plures rationes subsunt: 1. Cor. 11.

ſunt:nempe, quòd ipſe Chriſtus in eodem ſacramẽto ſit, hoc eſt, non ſolùm ādmonemur illius communionis, quæ nobis cum fratribus cæteris eſt, verùm etiam illius, quæ nos Chri-
Ioan.17. ſto coniungit. Non hoc ſolùm ille vult, vt inter nos fratres cõmunem foueamus amorem, ſed ipſe etiã ſe nobiſcũ, nóſq; ſecum vnũ eſſe exigit. Quid enim prodeſſet adeò nos mẽbra inuicem coagulata eſſe, niſi & ipſe Chriſtus vnũ nobiſcum eſ ſet? In externis quidem rebus concordia nonnihil commo-
Prouerb.18. dat, teſte Salomone: Frater, inquit, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma eſt. Sed in ſpiritualibus, niſi cum Deo vnũ
Ioan.13. facti, nihil prodeſt. Propterea in cœna nõ ſolùm dicit, Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem: ſed addit poſt-
Ioan.17. ea, Pro eis rogo Pater, vt ſint vnum ſicut & nos vnũ ſumus. Ego in eis & tu in me, vt ſint conſummati in vnũ. Quin propterea etiam non ſolùm Euangeliũ ſuum dedit in corda noſtra, non ſolùm etiam Spiritũ ſuum in animas noſtras infudit: ſed etiam corpus ſanguinémque ſuum porrigit, vt eò arctiùs fortiúſque illi coniungamur, incorporemúrque: ac ſi diceret: Ecce omnes ad eãdem menſam inuitaui, vt vnanimes
Zacha.2. ſitis, pacémque conſeruetis: Quod ſi feceritis, ero & ipſe ego veſter, & qui vos tetigerit, pupillam oculi mei tanget. Nec ſolùm inhabitabo in vobis: verùm etiam vnum vobiſcũ corpus ero, ita, vt membra veſtra mea ſint, in quæ deitatis meæ potentiam effundam. Illa enim vos indigetis, & mihi eius abundans copia eſt. Ecce quomodò ſacramento hoc non ſolùm fraternitatis, quæ inter nos erit, verùm etiã coniunctionis noſtræ cum Chriſto, admonemur. Id enim ſignificamus, cum in Eccleſia canimus, O ſacrum conuiuium, in quo Chriſtus ſumitur. Annon igitur immenſa conſolatio eſt, quia ſacramentum hoc certiſsimum teſtimonium perhibet, quòd cum Chriſto & electis omnibus communicamus? Quomodo in terris ſufferri poſſemus ſublimiùs? quàm hoc ſacramento firmiorem ſpem deſideramus? Ad hæc in eo etiam memoria paſsionis Chriſti recolitur. Quid verò aliud Chriſti paſsio fuit, præter victimam pro peccatis noſtris? Illius ergo paſsionis & victimæ (hoc eſt, quod Chriſtus idem corpus quod in ſacramento percipimus, eundem ſanguinem, quem hîc bibimus Deo Patri obtulerit) in hoc ſacramento memoria recolitur: nec memoria tantùm, verùm etiam quaſi viſibili quodam repræſentatur: Non quòd denuò crucifigatur, vt quidam blaſphemi blaterant: ſed quia crucifixus & in ſe-

metipſo

metipſo oblatus Chriſtus, Deo Patri in ſempiternam memoriam præſentatur, quod tam charam, pretioſam, dignam, ſufficientémque victimam pro delictorum noſtrorũ expiatione dignatus ſit ſuſcipere. Hac ratione in hoc ſacramẽto memoria paſsionis Chriſti recolitur, quæ ſanè vna in præcipuis institutionis eius cauſis eſt. Accipite, inquit Chriſtus. Hoc facite in meam cõmemorationẽ. Manducabimus & bibemus, eiúſque paſsionem in memoriam reuocabimus. Hęc duo ſanè cunctis temporibus in vſu manẽt. Sed quia ad perceptionem ſacramenti illius non cogimur: nõ ideo tamen paſsionis memoria intermittitur. Id quod præcipuum in Eccleſia ſacrum eſt, iuge nempe ſacrificium, quod nulla die prætermittitur. Hęc ſumma fiducia noſtra eſt, quòd corpus Chriſti in cruce oblatum, & ſanguinem eius in noſtrorũ peccatorũ remiſsionem effuſum habemus. Illa nempe oblatio irã Dei mitigauit. Ille ſanguis peccata noſtra abluit. Illa oblatione omnia nobis obtinuit: Et quia duo illa certò nobis adſunt, non eſt, quòd porrò Dei iram extimeſcamus, nec oberunt commiſſa mala, imò omnia etiamnum apud Deum Patrem impetrare licebit. Et hoc tertiũ vult. Nondum tamen ad finẽ peruenimus. Nam in hoc ipſo etiã ſacramento mens noſtra impletur gratia, nec id immeritò. Quę enim illic gratia deeſſe poteſt, vbi Chriſtus prȩſtò eſt, & ſumitur? Reuolue ſextũ Ioannis caput, vnde hęc Euãgelica lectio deſumpta eſt, haud dubiè, quæ gratiarũ dona à Chriſto ſperare poſsimus, inuenies. Et quid de gratiarũ donis tantùm dico? In hoc ipſo ſacramẽto etiã futuræ gloriæ nobis pignus datur. Certiſsimũ eſt, infallibilius futuræ felicitatis pignus habere non poſſe nos hoc ſacramento: quẽadmodũ nec ditiorẽ hîc gratię fontem habere licet eodẽ ſacramẽto. Qui mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus. Pignus huius promiſsionis quæris, en tibi ſacramentũ hoc, atq; in ſacramẽtũ arrhæ loco ipſum Chriſtũ. Si enim Deus donauit nobis filiũ ſuum, quomodo nõ omnia ſimul cũ illo donabit? Hinc nẽpe eſt, quòd toties in Ioãne cùm huius cibi meminit, vitã pollicetur. Sic igitur opinor videre licet, quãtũ in hoc ſacramento ſitũ ſit, eóq; nobis pretioſius honoratiúſq; ȩſtimabitur. Gratia Dei nobiſcũ, Amẽ.

Matth.26. *Ioan.6.* *Ioan.12.* *Rom.8.* *Ioan.6.*

SERMO QVARTVS.

SI fas eſſet humana dicta diuinis admiſcere eloquiis, oppidò quàm hũc ſermonẽ cũ Gẽtili quadã hiſtoria exordiri,

cupe

Hiere.23. cuperem. Sed Hieremias Propheta id fieri prohibet: Quid paleis ad triticum? ait. Vnicum enim Dei verbum verus animarum cibus est, quicquid humanus dictat sensus, quantúlibet egregium, si ad diuina verba conferatur, paleæ sunt. Verūtamē quid oberit, ex Gentiū historiis vsurpare, quod mul-
1. Corinth.15. torum emendationi cōmodet? Nam & Paulus ideo quædam
Act.17. ex poëtis, Menandro, Arato & Epimenide in Epistolis con-
Tit.1. cionibúsq; suis citauit. Liceat ergo ex Gentium scriptis exempla hortationésque mutuare virtutum, veritas tamen ac fundamentum in Dei verbo petenda est. Cuius igitur præ-
T. Liu. decis.3. lib.1. sens me Festiuitas admoneat, audi: Titus Liuius de Anniba-le Carthaginensium duce refert, quòd rebūs priùs quàm verbis adhortandos milites ratus, circūdato ad spectaculū exercitu, captiuos montanos vinctos in medio constituit, armísque Gallicis ante eorum pedes proiectis, interrogare interpretem iussit: quis si vinculis leuaretur, armáq; & equum victor acciperet, decertare ferro vellet? Cùm ad vnum omnes ferrum pugnámque poscerent, & deiecta esset in id sors: se quisque eum optabat, quem fortuna in id certamen eligeret. Vt cuiusque sors exciderat, alacer, inter gratulantes gaudio exultans cum sui moris tripudiis arma raptim capiebat: vbi verò dimicarent, is habitus animorum nō inter eiusdem modò conditionis homines erat, sed etiam inter spectantes vulgò: vt non vincentium magis, quàm bene morientium fortuna laudaretur. Dum sic aliquot spectatis paribus affectos dimisisset, concione inde aduocata ita apud eos locutus fertur, Si quem animum in alienæ sortis exemplo paulò antè habuistis, eundem mox in æstimanda fortuna vestra habueritis, vicimus milites. neque enim spectaculum modò illud, sed quædam veluti imago vestræ conditionis erat. ac nescio, an maiora vincula maioréśque necessitates vobis, quàm captiuis vestris fortuna circundederit. dextra læuáque duo maria claudunt, nullam ne ad effugium quidem nauem habentibus: circà Padus amnis maior violentiórque Rhodano: à tergo Alpes vrgent, vix integris vobis ac vigentibus, transitæ. Hîc vobis vincendum, aut moriendum, milites, est. Hoc modo dux ille milites suos, primùm spectaculo, deinde sermone animauit. Volui autem hanc historiam ideo sermonis huius exordio enarrare, quòd idem in nobis nunc fieri videatur. Et aliis quidem festiuitatis verbis tantummodo cohortamur, hic & verbis & facto simul. Egregium sanè

& iucundum hodie omnium oculis exhibitum est spectaculum. Plenum consolatione Euangelium audiuimus. Quòd si ingenui Christiani sumus, nostram exhortationem vtrunque ducimus, non solùm Euangelium, verùm etiam supplicationem. Neque hæc sine ratione moneo. Inuenias enim qui vtrunque simul contemnant. Sunt alij, quibus processio hæc ambitiosum videtur spectaculum, quasi ob superbiæ pompam & ostentationem instituta sit, eóque plus mundo quàm Deo placere student. taceo interim plures esse, qui erga sacramenti huius maiestatem nec fide accendantur, nec pietate moueantur & quò se hodie magis cernuos in supplicatione ostentarunt, eò maiore impietate reliquo totius anni tempore ista & negligunt & contemnunt. Iam verò non hoc veteres supplicationis illius instituto quæsiuerunt, vt ostentationi seruiret inani, sed quod Annibal spectaculo suo, hoc nempe Ecclesia ista supplicatione vult. Adhortari atque animare, vt fide in Deum fortiùs perstemus, vt pertinaciori virtute hosti nostro nos opponamus, vt minus mortẽ aliáq; aduersa timeamus. Quod ergo Annibal militibus suis locutus est, idẽ ego hic cũctis in vniuersum Christianis loquor. Si integrũ est, ò fratres, cor vestrũ erga Deũ, si id animus loquitur quod corpora hodie cernua ostẽderũt, vicimus, imò verò felices beatíq; sumus. Quid enim totus hic orbis dãni inferret, si ita in fide religionéq; concordes sumus, quales nos hodie in supplicatione publica exhibuimus? Quã cladẽ diabolus in nos inducet, si ita vt hodie in diuinorũ operũ cõsideratione Deíque laudibus perseuerauerimus? Quomodo mors cęteráq; aduersa, ita semper in tanti sacramẽti memoria persistentes territabit? Videtis ergo, opinor, qua ratione ipsa etiam supplicatio hodierna, quam alij, vt vanã superstitionẽ dãnãt, nobis cõmodare possit: quãtò magis Euãgeliũ, ipsiúsque sacramẽti institutio? Sed quid his immoror? Sic festiuitas isthæc instituta, sic Scripturis, cõcionibus ceremoniisq; ornata est, vt meritò exultemus Christiani, quanquã vt nũc sunt hominũ mores & flendũ erit. Nõ nũc de illis dico, qui hãc festamdiẽ planè reiiciũt. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt iudicare? Iudicẽ Deum habent, cui rationem reddent de quocunque cùm facto, tum verbo, siue illud bonum, siue impium. De nobisipsis loquor, qui hanc festiuitatem celebrare non recusamus, qui diuersos sanè honores huic sacramento impendimus. An igitur nõ est res mirum in modũ miserãda, 1. Cor. 9.

illa

illa nos habere bona, tamen omnino non aut certè rarissimè iis vti? Annon dignum omnium risu, ita nos festos agere dies, ita multum circa hoc sacramẽtum turgere pompis, nec vnquam tamen quid hęc ipsa sibi velint, cogitare? Annon est contemptus, per omnes plateas sacramentum hoc propter
Num.11. omniũ fores deferri, à nemine tamẽ recipi? Iam verò id Deo in nobis placeat, impossibile est. quid illi contigerit, qui olim dicebãt, Nauseat anima nostra super cibo isto leuissimo. Iterũ ergo mihi de hac solẽnitate dicendũ est, si quo tãdẽ modo expergisci, & seriò erga hoc sacramentũ affici poterimus. Ac principiò quidẽ non ignoro multa de hoc festo dicta atq; scripta esse, nec solùm multa, verùm etiam varia, & sibi inuicẽ admodũ dissimilia: non tamẽ meum propositũ est hîc enumerare. Neque enim tẽpus sufficeret. Et sanè ita insulsè quidã de eo dixerũt scripserúntque, idémq; nũc faciũt, vt tedæat iis earum disperdere tẽpus, nẽpe non ignorantes conuenientiora. Deflendũ tamen est, tot dissentiones ex hoc ipso sacramento enatas esse, quod alioqui fidei summæque nostræ spei seruare potuit. Sed hæc malignus ille spiritus, assiduus sempiternúsque salutis nostræ hostis excitat, vrget, promouet. Nostram ille naturam ad curiositatẽ nouit pronam, eóque curiosa & in disceptationem controuersiásque pertinentia affert, vt vtiliora magísque necessaria postponamus. Nouimus cogitationes eius, inquit Apostolus, vtinam
2.Cor.2 dolos imposturásque illius altius consideraremus. Quid igitur de Sacramento hoc Scriptura loquitur? De hoc ipso ergo
Matth.26. go loquar. In Matthæo ita legimus: Vespere facto discumbebat cum duodecim: & cœnãtibus eis accepit panẽ Iesus & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, & ait, Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Paulus sic habet, Panis
1.Cor.10. quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est? Quoniã vnus panis, & vnũ corpus multi sumus omnes, qui
Ioan.6. de vno pane & de vno calice participamus. In Euãgelio hodierno sic legimus: Caro mea vere est cibus: & sanguis meus
Psal.110. verè est potus. Dauid ita testatur, Memoriam fecit mirabilium suorum, escam dedit timentibus se. Hæc omnia de Sacramento nostro dicta scriptáque sunt, vt nulli dubiũ sit, magnum aliquid in eo situm esse. An tibi indignum fortè videbitur toto anno vel semel illud in memoriam reuocare? Et quod illi considerationi tempus hoc ipso aptius est? Superiore dominica de regenerationis lauacro dictum est, quòd

quòd ſit veluti ianua ad Chriſtianam religionem, & quòd nemo regnum Dei videre poſsit, niſi natus fuerit denuo ex aqua & Spiritu ſancto. Quæ autem vtilitas eſt, naſci vitámq; accipere, niſi qua ratione eadem conſeruari poſsit, norit? Iam verò quemadmodum nemo hac vita fruitur, niſi prius naſcatur, ita nemo eandem conſeruat, niſi conuenientibus cibis vtatur. Quòd ſi igitur omnibus neceſſarium eſt, nouam cœlitus vitam accipere: erit haud dubiè non minus neceſſarium, ſingulari cœlitus cibo ad acceptæ vitæ conſeruationem vti. Huic rei præſens ſeruit feſtiuitas, quæ ipſum demonſtrat cibum, quo ſpiritualis vita conſeruanda eſt. Et qua meliori ratione ordinari hæc inſtituíque poſſent? Vtique omnibus animantibus hanc primam natura curam indidit, vt mox nata, quomodo adeptam tueantur vitam, quærant. Tum Ioannes duo illa connectit, Hic eſt, inquit, qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus. Non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Quæ primùm quidem de perſona Chriſti poſſunt intelligi. hîc venit in aqua & ſanguine, hoc eſt, baptizari voluit, deinde & mori. Omnia noſtri cauſa. Deinde etiam intelligi poſſunt de præcipuis illis ſacramentis, per quæ Chriſtus potiſsimùm ad nos venit. Aqua baptiſmum, ſanguis verò altaris ſacramentum ſignificat. Per aquam, hoc eſt, in baptiſmo vitam largitur, per ſanguinem, id eſt, per altaris Sacramentum datam vitam conſeruat. Hęc enim duo præcipua ſunt ſacramenta, quibus ſalus noſtra conſiſtit. Nunquid ergo rectè aliud aliud ſequitur, nobíſque gradatim proponuntur? Si ſuperiore Dominica de baptiſmo audiuimus, meritò hîc de hoc ſacramento docemur. Quid ergo in hanc feſtiuitatem inuehimur, quæ ideò inſtituta eſt, vt ſpiritualē ob oculos habeamus cibum, quo ſpiritus vita in nobis conſeruanda eſt? Illic inuehamur, ac conqueramur, ſi quando hic cibus detraheretur nobis. Id quod multi noſtro ſeculo accuſant: nempe laicis detineri alteram ſacramenti ſpeciem. Hinc ergo, opinor, videre licet, iuſtam huius feſtiuitatis cauſam eſſe. Hęc ſumma eſt, vt cùm feſtiuitatis, tum ipſius etiam ſacramenti verum vſum apprehendamus. Hîc ergo non ſolùm apertis oculis circumſpiciamus, verùm etiam mentes in eas res, quæ hodie nobis conſiderandæ proponuntur, excitemus, quo ſuo etiam tempore deſiderium fruendis illis mētes noſtras occupet. Nec id ſine cauſa dico. Adhuc in deſerto ſumus, longa nobis via reſtat.

Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

3. Reg. 19.

Tum nec Satan cum sua Iezabel, hoc est, mundo, insidiari non cessat. Quod si propterea deficere noluerimus, porrectum à Deo cibum arripiamus. Sic enim Dauid loquens ait,
*Psal.*110. Miserator & misericors Dominus escam dedit timentibus
*Ioan.*6. se. Quæ verò esca illa? Caro mea, inquit Christus, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Sed hic non tantùm in externum sacramentum cõtuendum est, sed totus Christus,
Ibidem. quem fide sumimus, intuendus. Hic noster, quẽ Deus dedit, cibus est, Non Moses, inquit Christus, dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Sed ideò hunc panem Deus præcipuè ad spiritualis vitæ in nobis conseruationem, dat. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, imò habet vitam æternam. Vides ergo virtutem & fructus huius cibi, vides, inquam, quòd longè ab aliis diuersus cibus est.
*Ester.*1. Magnificè quidem magni illius Assueri Regis apparatus splendidus, celebre illud conuiuium, describitur: sed sumptuosa tantùm fuerat ostentatio. Ideò enim tantũ dispendiũ fecit, vt diuitias gloriæ regni sui ostenderet. Ita etiã tertius
3.*Reg.*4. Regũ liber describit sumptus, quos Regalis mensa Salomonis quotidie requirebat. Sed inutilis sumptus ille erat, quo ita subditos aggrauauit, vt postea de eo apud filium eius pro
3.*Reg.*12. mitigatione supplicarent. Ita denique Balthasari Regis Ba-
*Dan.*5. byloniæ conuiuia descripsit Daniel, sed quẽ sortita sint ex-
*Exod.*16. itũ, manus illa in parietẽ scribens indicat. Ita postremò ipse etiã Deus murmurantem in deserto Israëlem coturnicibus cibauit. Ita Israëlitæ manna vescebantur. Sed quid Scriptu-
Psal. 77. ra ait? Adhuc, inquit escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Ita iidem cibum habebant manna.
1.*Cor.*10. Sed quid Paulus dicit? Non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Ita etiamnum sua mundus frequentat cõuiuia, quæ sæpissimè peccatum augent, damna inferunt, stomachum grauant, substantiam eneruant, caput lædunt, vitam breuiant, vt interim alia multa inde nascentia taceam. Hoc solum cõuiuium, quod Christus apparauit nobis, saluificum
*Ioan.*6. est. Qui manducat hunc panem, inquit, viuet in æternum. Infelices nos, qui tantam gratiam non agnoscimus, tantis bonis non vtimur, tantámq; Dei gratiam nõ magnificamus.
*Psal.*110. Eia ergo vel hoc solum quid Dauid de hoc conuiuio canat, consideremus. Dominus, inquit, escam dedit. Non quiuis Dominus, sed misericors & miserator. Vide quibus Propheta

pheta hîc vtatur verbis. Nunquid vel hæc sola animos nostros ad amorem desideriúmque mouent? Si enim Dominus hanc escam dedit, egregium quid & excellens esse nemo sanè dubitat. Tum verò si idem hic Dominus misericors est, haud dubiè omnium vtilitati hoc dato consultum voluit. Si enim officeret incommodarétque, profectò qui dedit misericors non esset, sed Tyrannus. Quare si Deus hanc escam dedit, nemo & salutiferam & vtilem esse dubitat. Si enim parentes filiis nostris nihil nociui maliue damus, quomodo non etiam Deus dabit Spiritum bonum petentibus se? Vis autem & qualis sit cibus, nosse? Audi quid cõsequenter Propheta de Deo, atque hac esca addat. Memoriam, inquit, mirabilium suorum fecit. Audis quia memoriale sit omnium mirabilium: quæ ab initio hucusq; fecit Deus, præterea ipsa etiam esca quam dedit, mirabile deitatis factũ est. Id quod cum breuitate docebo. Principiò enim, nunquid vbiq; Scriptura magnificè Christi dilectionem prædicat? Cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem vsq; dilexit eos. Et Paulus, Dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et iterũ, Dilexit me, inquit, & tradidit semetipsum pro me. Et, Dilexit nos, & dedit consolationem æternam & spem bonam in gratia. Cuius quidẽ dilectionis quid nos rectiùs pręter hoc ipsum sacramentum admonebit? Hic enim apertè videmus quantum in nos ipse impenderit. Hîc corpus, quod pro nobis in mortẽ tradidit, hic ille sanguis, quem pro nobis effudit. Quibus qui non admoneri potest dilectionis illius magnæ, quo alio modo admoneri posſit, non video. Per seipsum sanè raro aut nunquam illius recordabitur. Igitur sacramentum hoc memoriale mirabiliũ Dei dicitur. Ad hæc & eorum memoriale est, quæ Christus docuit. Docuit verò nos obedientiam erga Deum, patientiam in cruce & afflictionibus, amorem, beneficentiã erga fratres: docuit, inquam, hæc non verbis tantùm, sed & exemplo suo. Iam verò eorum omnium nos admonet hoc sacramentum: nẽpe, quales esse nos deceat erga Deum in obedientia, quales in cruce, quales in fratres. Hic enim maximè consideramus, quam in pasſione sua Christus exhibuit obediẽtiã, patientiã, & dilectionem. Primũ, nẽpe obedientiã, erga Deum: secundum, scilicet patientiam erga semetipsum: tertium, nimirùm dilectionem erga proximos nos: quo meritò pudeat nos, in hoc sacramentum oculos conuertentes. Pudeat,

Luc. 11.

Ioan. 13.

Gal 1.

2. Thes. 2.

inquam, nos, tantæ inobedientiæ in Deum, impatientiæ erga persecutores, & indolentiæ erga proximum. Non dubito quin idem sacramentum eius farinæ plurimarum rerum nos pręterea admonere posſit, ſi tantùm diligenti illud indagine ſcrutari voluerimus. Sed ea de re hæc dixiſſe ſuffiſiat. Nunc illuc quæramus, quomodo in ſeipſo etiam mirabile Dei opus ſit. Certiſsimũ autem eſt mera hîc eſſe Dei mirabilia, ſiue primam eius inſtitutionem, ſiue conſecrationẽ, ſiue etiam perceptionem conſiderauerimus. In inſtitutione enim mirabilia diuinæ ſapientiæ opera videmus, nempe ꝙ tam grata hanc medicinam ad languentium diſpoſitiones temperatura miſcuit. Omnium autem vox eſt primũ hominem in vetito cibo offendiſſe, propterea quòd plus ſerpenti quàm Deo crediderit. Aduerſus huiuſmodi peccatum hunc Deus cibum per Chriſtum ordinauit, vult etiã nunc ſuo verbo quàm noſtræ rationi credamus magis. Et quidem ita fiat oportet. In hoc enim ſacramento, omnes ſenſus noſtri exteriores, ſolo auditu excepto, fallũtur. Vt olim Iſaac Patriarcham præter auditum cæteri ſenſus fallebant omnes. Vox quidem Iacob: manus verò, manus Eſau; ita & in hoc ſacramento. Nihil ſanè præter panem videmus, pręter panẽ nihil vel guſtamus, vel olfacimus, vel etiam contingimus. Ex ſolo verbi Dei auditu, corpus Chriſti eſſe audimus. Et hæc diuinæ in ſacramento mirabilia ſapientiæ ſunt. Porrò in conſecratione eiuſdem alia mirabilia conſideramus, nimirùm mirabilia diuinę omnipotentiæ, quam licet ſępe Deus, mutatis creaturis oſtenderit, cùm Iſraëli aquam de petra duriſsima produxit in deſerto, nihil in petra ſiue quod ad ſubſtantiam ſiue quod ad naturam & formã. Prius etiam cùm amaram aquam in dulcem & potabilem conuerteret, ſubſtantia quidem aquæ manſit, ſed accidens amaritudo cõuertebatur in dulcedinẽ. Poſtea cùm Chriſtus aquam mutauit in vinum, ſubſtantia ſimul & proprietas aquæ vertebantur in ſubſtantiam atq; naturã vini. Hîc verò nouum quid docente Euangelio intelligimus, nempe ſubſtantia panis vertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti, Accidentia verò panis, vt albedo, olfactus, guſtus, permanent. Et hęc mirabilia ſunt diuinæ omnipotentiæ. Poſtremò verò in perceptione ſacramenti huius bonitatis diuinæ mirabilia conſiderantur, quòd ſeipſum nobis populis ſuis manducandum dat. Sanè nullus ſub ſole tã celeber populus, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut

Gen. 3. *Gen. 27.* *Exod. 17.* *Exod. 15.* *Deut. 4.*

sicut Deus noster adest nobis. Sed tum maximè huius bonitatis in hoc sacramento videbis mirabilia, si varios inde nascentes fructus consideraueris: nempè, ꝙ per illud Christo primùm, deinde catholicæ Ecclesiæ incorporamur, denique etiam aduersus omnes aduersitates cõfirmamur. Hinc ergo facile est colligere, qualis hoc sacramentum sit esca, quàm meritò illud dicamus Sacrum conuiuium, in quo Christum sumimus, eiúsq; gratiam suscipimus, memoriam paßionis recolimus, & futuræ gloriæ pignus accipimus. Gratia Dei nobiscum, vt hæc cogitemus sedulo, Amen.

SERMO QVINTVS IN HIstoriam Danielis, quem Dominus per Prophetam in lacu leonum cibauit. Daniel. 4.

CVm mecum, quid hæc festiuitas velit, cur credentibus feriari indictum sit, diligentius perpendo, nescio, quo meliore modo hunc sermonem exordiar, quàm exclamatione illa, aut potius gratiarum actione, quam heri sacerdotum chorus Deo cecinit: O quã suauis est Domine spiritus tuus, qui vt dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo præstito esurientes replens bonis, fastidiosos diuites dimittens inanes. Hæc verba plenis vocibus decantata sunt heri in vesperis, ad excitandas omnium mentes in considerationem diuinæ omnipotentiæ, in admirationem diuinæ sapientiæ, & considerationem diuinæ munificentię, imò etiam ad gratias agendas pro omni bono, gratia atque dono, quorum hæc nos solennitas admonet. Id, inquã, quæsitum est hîc enarratis verbis. Et sanè ea ipsa sunt, quæ pręsens à nobis postulat festiuitas, & tum demum piè recteque celebrata erit, quando pro se quisque dicere potest, corde, inquam, atque animo admirari potest. Quæ Domine operum tuorum maiestas est, quàm mirabilia sunt iudicia tua Domine Deus, quàm immensa est tua munificentia, quàm speciosa sunt dona tua in hoc sacramento, quod nobis miseriis faméque presßis filiis tuis spiritualem cibum, per Christum filium tuum demisisti cœlitus? Quisquis hæc corde oréq; dixerit, rectè hanc festiuitatem celebrauit. Hæc enim instituti huius ratio est, vt omnipotentem virtutem, incomprehensibilem sapientiam, ineffabilem amorem, & omnium excellentissima dona Domini & Dei nostri cõmodius agnoscamus, magnificemus, exaltemus, laudemus, & prædice-

Sap. 16.

mus: vt eò fortiores in fide, firmiores in spe, ardentiores in charitate, tandem etiam feruentiores in oratione, prōptiores in obedientia, æquanimiores in cruce efficeremur. Hæc, inquā, huius solēnitatis ratio est. Sapiēs quidem ille hæc ea-
Deute.8. dem in viliore, nimirum manna, quærit. Sed nec solus ille. Idem enim ante illum in Mose videre est. Mirum sanè quo ille verborum exquisitissimorum splēdore cœlestem illum
Sapi.6. panem prædicet. Vocat panē angelorū, panē cœli delectabilem, & omnis etiam saporis suauitatem habentem, escā qua filijs suis Deus dulcedinē suā voluerit ostendere, vniuscuiusque non necessitati modo, sed & voluptati deseruientē. Et quæ tam multarum appellationū intētio, quid his quæsiuit, nisi vt sui seculi credentes diuinæ illius, quam in manna cognoscerēt, potētiæ, sapiētiæ ac bonitatis cōsideratione eiusmodi Deū confiteri, venerari, colere atque prędicare mouerentur incitarētúrque? Idē Dauid in Psalmis egit. In Deute.
Psal.77. Moses Dei populū admoniturus eorū, quæ Dominus inter ipsum fecisset, ante oīa Mannę meminit: Recordaberis, in-
Deute.8. quit, cūcti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Māna, quod ignorabas tu & patres tui, vt ostenderet tibi, quod nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Quòd si veteris testamenti populus Mannę illius sui toties, tam multis verbis, & longo pòst tēpore, quā dari desiuisset, vt in eo Dei omnipotentiæ, sapiētiæ, bonitatisque recordarentur, vt fidē suā cōfirmarent, vt sese ad omnis generis pietatem excitaret, admonēdus fuit: quāto æquius Christiani, nostri Sacramenti longè pręcellentioris panis, in quo ipsum Deum, Deique virtutem, sapiētiā, bonitatémque multò rectius clariúsque quàm illic in Manna cognoscimus, admonemur? Quid enim Manna, si ad hoc sacramentū æstimetur?
Ioan.6. Patres vestri, inquit Christus Iudæis loquēs, manducauerūt Manna, & mortui sunt. Et, Non Moses dedit vobis panem
Ibidem. de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et
Ibidem. Et iterum, Operamini cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater signauit Deus. Illic figura tantùm & vmbra fuit, hic lux & ipsa est veritas. Nemo igitur, nunc nos denuo sacramenti nostri admoneri miretur, nemo id inane quid autem iniquum arbitretur. Si enim ille populus, quod multis parasangis minus erat, tanti æstimauit, toties commemorauit,

memorauit, tam magnificè prædicauit, cur nobis non liceat facere idem in eo quod maius est? Quod si tantũ illo tempore, dum illud vescebantur, prædicatum fuisset Manna, forte & nobis sufficere cogitaremus, si tantum Cœnæ dominicæ, hoc est, cùm omnes sacramento nostro communicare consueuimus, eius admoneremur tẽpore. Sed quia apertissimè constant, cessante Manna, memoriã tamen eius perdurauisse, & veluti ingens Dei opus, vti re vera erat, diuulgatum fuisse omnibus, non verbis modò, vt demonstratum est, sed & factis (veluti cùm Moses Aaroni mandat, vt sumpto vase mittat ibi Man, quantum Gomor capere posit, reponátq; in Arca reclusum intra tabernaculum domus Dei, ad seruandum in generationes sempiternas) sanè non est quòd quis miretur, nostrum hoc sacramentum non illo solùm tempore, quando secundum corpus illud vescimur, verùm etiam hac ipsa festiuitate, quibus licet modis, in memoriam reuocari, imò in Ecclesia asseruari ob memoriam indelebilem: id'que eo maximè, quòd non ignoremus, aut certe ignorare non debemus, ita voluntatem postulare Christi, non modò secundum corpus, & semel tantùm quotannis, verùm etiã spirituali modo, & quotidiè corpus, sanguinem suum percipiamus. Hoc est autem spiritualiter mãducare hunc, obedientiam & dilectionem eius cogitare: quarum illam erga Deum, hanc hominibus exhibuit, cũ sua se spõte in mortẽ tradidit: & quod pro nobis passus sit, corpus suum in nostram redemptionem impenderit, sanguinẽ suũ in ablutionem delictorum nostrorum effuderit: & denique in hoc ipso exultare. Sed & hunc eundem pro nobis crucifixum Christum fide, spe, & charitate apprehendere, quicquid de dilectione Dei Scriptura tradit, toto pectore credere quod nos quoque eorum in numerum asciti sumus, pro quibus Christus eam mortem subiit, confidere, ideóque plena fiducia illi adhærere, ipsum prædicare ac venerari, omne nostrum in eum desiderium conuertere. Hoc est Christum spiritualiter manducasse, id quod maioris sanè ponderis est, quàm corporaliter tantùm hoc sacramentum vesci. Quare, si peculiare tempus corporali manducationi illius sacramenti institutum est, cur nõ etiam spirituali eiusdem sacri cõmunioni suum attribuendũ tempus est? Fit ergo hoc ipsum hodie, & quidem hoc maximè nunc facere

Exod. 16.

exercereque nos necessum est, si tamen ex hac festiuitate fructus aliquis expectādus est. Proinde copiosius aliquanto de hac ipsa festiuitate dicēdū mihi est, placuitq; veteris Testamenti historiā, nō incōuenientē proposito meo, in mediū adferre, eámq; qua potero breuitate, discutere, in ea etiam
Dan.6. hūc sermonē concludere. Est autē illa Danielis plena miraculi historia, quē Dominus per Prophetā cibauit & conseruauit. Hæc tradit, Danielem Prophetam Domini innocentem & indemnatū in lacū leonū Babyloniæ proiectū fuisse, vt ibi discerptus à leonibus periret. Gratus enim & charus Regi, aulicorū ac primorum in se concitauit inuidiā, qui nō ferentes exotici hominis fidem tantū apud Regem mereri gratiæ, hoc damnabant & accusabant, quod rectius & lau-
Dan.14. dassent & secuti fuissent: Orare eū quotidie ter ad Deū suū, confringere idola Bel, incusant: nēpe inimici æquitatis, in primis Satan tantā viri probitatē abolere ita laborant, vt licet faueret Rex, tamē quia sibi domuíque suæ imminēs, si nòn damnasset, periculum timebat, leonibus discerpendum adiudicauit, nō diffidens hominem innocentē mortis posse effugere periculū, contra quē non dictante iustitia, sed metu concitante, mortis protulisset sententiā. Deus tuus, Danielē allocutus ait, Quē colis semper, ipse liberabit te. Et sanè verū hūc iniqui Iudicis sermonē fuisse postea probauit euētus. Permisit Deus impios delatores cordis sui exatiari desiderio, impiæ volūtati insignem pietate virum tradidit, vt in eo quod vellent, facerent. Interea tamen suam quoque non obscurè ostendebat gratiam. Si inuidebant Danieli Regis fauorem, inuiti etiam cogebantur agnoscere, quæ in ipso erat, Dei gratiam, qui & defensor & adiutor astitit, cū Rex saluare non potuit: imò sua ipsorum cùm temporali, tum sempiterna perditione, non Regis solùm, verùm etiam Dei iram experiri & sufferre cogebātur. Hucusque hæc historia in sexto cap. Danielis descripta est. nihil tamen adhuc, quod huic festo conueniat, in ea narratum est. Verùm cōsequenti narratione, hæc eadē historia repetitur, sed & aliud ibi recēsetur miraculū, quod Deus Danieli inter leones posito exhibuit, & hoc ipsum huic diei cōuenit, diuinæ nos cōsolationis in hoc sacramēto admonēs. Quæris quale sit illud
Dan.14. miraculū? Refert Scriptura, cū Daniel in locū leonū missus esset, fuisse Prophetam nomine Abacuc in Iudæa. quē messoribus suis in campum cibos ferentem, angelus Domini acceptis

acceptis capillis capitis sui,per aëra in Babylonē ad locum leonū,in quo sedebat Daniel,portauit. Ab hoc Daniel accipiens prandium,non hos in vsus paratum,surgens comedit, gratiásque Deo egit. Hæc,inquam,Scriptura illic enarrat, conueniúntq; huic festiuitati,imò quasi figura sunt eorum, quæ hodie in nobis per hoc sacramentum operatur Deus. Quid Daniel,nisi quilibet credentiū? Quid locus ille,siue leonū cauea,nisi lacrymarū vallis,in qua terrifica omnis generis mōstra sunt? Quid verò cibus ille,quē Deus per Prophetam suum ad nos mittit,præter verbum,& sacramenta eius,maximè tamen hoc,de quo hodie nobis Ecclesia loquitur? Rectè ergo Prudentius nostræ religionis poëta Christianus,hoc sensu eam historiam tam exquisitis verbis explicuit,vt cōuenientiorē optauerim nullā. Hūc & ipse sequar, nihil moratus,quòd in Iudæorū Bibliis non habeatur ista historia,nec recipiatur. Sufficit enim huic instituto meo,ꝙ publicè in Ecclesia legitur,& ꝙ alij ante me inde tam disserendi materiā sumpserunt,maximè verò ꝙ nihil in ea sit fidei nostræ contrarium,nihil repugnans. Potuit hæc hísq; maiora Deus noster: Eliam per coruos quotidie panem carnésq; adferentes cibauit. Cur igitur non etiam per Prophetam è Iudæa Danieli in Babylone sedenti cibos mittere potuisset? Agite ergo videamus,qua ratione Prudentius hanc historiā ad spiritualē escā ac consolationē,quā Deus in tribulationibus positis largiri & conferre solet,referat. Principiò igitur occasiōe à corporali cibo sumpta,quomodo pro corporis etiam refectione laudes Deo dicendæ sint,docet. 3. Reg. 17.

Pastis (inquit) *visceribus, cibóque sumpto:* Prudent.
Quem lex corporis imbecilla poscit,
Laudem lingua Deo patris rependat.

Hoc primum poëta veluti fundamentū ponit,& in minori, quid in maiori præstandū sit,monet. Mox enim omisso corporali cibo ad spiritualem escam transit,vbi ipsam quoque, Danielis historiam exempli loco ponit.

Sed nos tu gemino fouens paratu,
Artus atque animas vtroque pastu
Confirmas pater,ac vigore comples.
Sic olim tua prælucens potestas
Inter raucisonos situm leones,
Illapsis dapibus virum refouit.
Illum fusile numen execrantem,

Et curuare caput sub expolita
Aeris materia nefas putentem,
Plebs diræ Babylonis & Tyrannus
Morti subdiderant: feris dicarant
Sæuis protinus haustibus vorandum.
His addit exclamationem festiuam:
O semper pietas, fidésque tuta
Lambunt indomiti virum leones,
Intactúmque Dei tremunt alumnum.
Astant comminus & iubas reponunt,
Mansuescit rabies faméque blanda,
Prædam rictibus lambunt incruentam.

Postremò ipsum factum describit, Angelum atque Prophetam officia sua præstitisse, dum Angelus Prophetam portauit, Propheta cibos attulit, Danieli ab vtroque ministratum est, qui & ipse Dei factum agnoscit.

His sumptis Danielus excitauit
In cœlum faciem, cibóque fortis,
Amen reddit, Hallelu-iah dixit.

Hæc omnia ergo ad nostram doctrinã spem, & exemplum scripta factáque sunt. Nos Daniel, non qualis iam in cœlesti Hierusalem, sed qualis tum erat in Babylonia, vbi nõ hominibus solũ odio habitus erat, verũetiã feris indomitis vorãdus proiectus est. Nos, inquã, ille Daniel sumus, imò verò esse debuimus, puta, sic illuminati in agnitione Dei, ita fortes in fide, ita seduli in oratiõe & diuino cultu, tam casti vita in mũdo, tam humiles erga Deũ, tam patientes in omni aduersitate. His coloribus Danielẽ Scriptura depingit. Hæc illa ipsa, quæ decent Christianos oẽs, sunt. Et sane, si tales Danieles essemus, nõ minus nobis præsentẽ Deũ experiremur, quã suo tẽpore Daniel. Babylon mũdus est, in quo per omnẽ vitã peregrini, imò captiui in miseriis sumus. Vera patria nostra cœlestis Ierusalẽ, non terrenus, sed spiritualis paradisus, ex quo peccatũ nos profligauit. Promissiõe tñ acceptа speramus, nos illuc reduces reuersuros, sed nõ nisi peractis septuaginta annis, hoc est, vitæ hui⁹ tẽpore. Interea sub amaris Babyloniæ salicibus sedemus, in multa, quã De⁹ sup nos induxit, tribulatiõe, in qua tñ perire nos nõ permittit. Babylõ mũdus nõ solus impiis hominibus, verũetiã immanissimis leonibus nobis insidiãtibus plen⁹ est. Duplex tentationum genus, internæ externæ, corporis & Spiritus.

Iere.29. *Psal.136.*

Vtrunque

Vtrunque genus Dauid expertus est. Ferre enim eum nolebant homines, deuorare volebāt leones. Nec verus Christianus qsquā est, qui nō vtriusq; generis tribulationes cùm ab hominibus, tū ab impiis spiritibus sentiat & sustineat. Quicūq; enim hîc piè volūt viuere, inquit Apostol᷑, persecutionē patiētur. Et Christ᷑, Si, inquit, mūdus vos odit, scitote qa me priorē vobis odio habuit. Quàm porrò venenatū, quàm insatiabile mūdi sit odiū aduersus pios, pulchrè Prudēti᷑ indicat: *2. Tim. 3.* *Ioan. 15.*

Vexamur (inquit) *premimur, malis rotamur,*
Oderunt, lacerant, trahunt, lacessunt,
Iuncta est suppliciis fides iniquis.

Si quis vspiam verè Christianus est, si quis se huic mundo conformare nolit, quotidiè ea his & maiora & immitiora experitur. Tolerabilia tamen hęc forent omnia, quandoquidem externa tantùm & temporalis illa calamitas est, nihil incommodans animæ. Mundus bona eripere, corpus in crucem agere, vitámque potest adimere: quod præterea possit, nihil est. Sed habet præterea Babylon leones immanissimos, non corpus solùm infestantes, verùm etiam animæ insidiantes, nimirùm spirituales tribulationes, quas aduersum nos impius spiritus excitat. Ille enim leo, ille immanis ac sæuissima bestia, quæ circumfremit, & vorare tentat, insanos acuens furore dentes: nempe mortem, peccatum, infernum: his dentibus inuadit nos leo, iugulúmque petit, commissis nos territat, territat morte atque inferno, quorum aliud alio terribilius est. Quid autem conscius sibi peccator insurgente leone & aduersus se ferales dentes acuente, potest, nisi exhorrescere & contremiscere? Quàm sæuissimam horribilémque trucidationem in orbe excitauit morte? Neque enim quisquam illius manus effugere potest, cùm omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur. Quot hominum millia hæc bestia spirituali morte peccati iugulat? Quot deuorat & inferno deglutit? Ecce hæc omnia dum in mundo sumus, expectamus, incursiones cùm impiorum hominum, tum etiam infernalium leonum vix euitamus. Et hîc quidem Daniel in leonum cauea iacet, cùm spirituales tentationes ita aduersus vnum aliquem hominem insurgunt, vt simul vnáq; vice ante oculos videat mortē, quam euitare non licet, peccatū quod fecit, & infernū quem meritus est. hic sanè non minori auxilio consolationéque opus est, quàm Danieli in leonū lacu posito, alioqui enim aduersus hunc infernalem *Matt. 10.* *1. Pet. 5.* *2. Reg. 14.*

nalem leonem, imò tot immanissimas contra bestias minimè præstabit. Sed quis certior Deo in his omnibus anxietatibus defensor?

Tu nos tristifico velut Tyranno,
Mundi scilicet impotentis actu,
Conclusos Regis, & feram repellis.

Quomodo id fit?

Sacris nos reficis cibis ex alto.

Quales verò cibi illi?

Nil est dulcius, aut magis saporum,
Nil quod plus hominem iuuare posit,
Quàm vatis pia præcinentis orsa.

Hic ergo cibus, quem in lacu leonũ positis nobis Deus per Prophetas suos mittit sacrosanctum verbum eius. Nullá nos hac parte inopiá premere permittit. Id quod vnicũ illud est, quo in omni tribulatione corporali atque spirituali nos conseruare possumus. O quot millia hominũ infernalis hæc bestia iam olim deuorasset, hunc si non habuissent cibum! imò verò quis nostrum nisi cõsolatione ac virtute ex verbo Dei cõcepta immanissimæ beluæ vires posset discutere? Magnũ sanè & egregium quid per se est, quòd verbum hoc suũ Deus semper ad nos mittit. Maius verò est, quòd etiá sacramenta sua, maximè verò illud corporis & sanguinis Christi coniungit verbo. Id quod duplici nos cõsolatione reficit. Quicquid enim in verbo Dei promissum est, hoc ipsum videmus, habemus, contrectamus, possidemus, ac fruimur in hoc sacramento. Et quid Babylon mundus cum suis Tyrannis, imò inuidis hominibus, immanissimísque feris damna inferet, cùm non solùm verbum Dei legimus, & audimus, verùm etiam Christum ipsum, sempiternũ & substantiale Dei verbum, in
Ioan. 16. hoc sacramẽto percipere possumus? Quid aduersus Christũ Deum diabolus, quãtũlibet fortis? Confidite, inquit, ego vici mundum. Quomodo obesse peccatum, mors, infernúsq; possunt, vbi corpus pro totius mũdi peccatis immolatũ, & sanguis pro omniũ delictis effusus est, imò vbi humanitas Christi Deũ reconciliás, & imprimis deitas Christi est, qui peccatũ, mortẽ, infernúmq; deuicit? Hic ergo cibus, quẽ Deus largitur: cibus, inquam, quẽ principiò quidẽ Christus messori-
Ioan. 4. bus, hoc est, Apostolis suis, quos ipse messores vocat, coxerat.
Matt. 26. His primùm ad virtutẽ cõsolationémq; hoc sacramentũ dedit, sed nõ illis tãtùm: nam & nobis eũ quotidiè porrigit per

Prophe

Prophetas suos, ministros Ecclesiæ, quibus præceptum est, vt sumãt,& dent cæteris. Horũ officiũ est, Euangeliũ prædicare, sacramẽta administrare, ídq; sine intermissione, dũ in Babylone, in mũdo, & regno Satanæ, inter impios homines, immanissimósq; leones sumus. Hoc enim nos cõseruare põt. *Ioan. 20.*

His sumptis licet insolens potestas,
Prauum iudicet, irrogétque mortem,
Impasti licet intuantur leones.
Nos semper Dominum Patrem fatentes:
In te Christe loquemur vnum,
Constantérque tuam crucem ferentes.

Ecce hoc modo pius ille Prudentius hanc Danielis in leonum caueam positi historiã, & cibos per Prophetam allatos explicuit. Et quid huic festo conuenientius esse posset? Ipsa enim & genuina intentio est, nõ solùm huius festi, verùm etiam ipsius adeò sacramenti. Ne ergo contẽnamus rem ita necessariam: potiùs verò gratias agamus, qui tam piè nobis prouidit, Deo: potiùs cum tota piorũ corona hoc sacramentum veneremur, magnificemúsque, atque omni tempore spiritualiter tantùm per fidem, & iugem meditationem suscipiamus. Precemur Deum, vt semper hunc nobis panem det, ne deficiamus vnquam, aut succumbamus. Sed hoc quoque studeamus, vt veri Danieles simus atque dicamur, qui corpore quidem in Babylone in mundo sumus, affectu tamen semper cœlestem suspiremus Hierosolymam, quotidiè precemur Deum, illíque soli adhærescamus, nec eo minùs irreprehensibiles in mũdo viuamus. Talibus enim hominibus suos Deus largitur cibos, tales etiam digni sunt diuina consolatione. Deus Opt. Max. ita hîc in terris hoc sacramento concedat vti, vt olim æternùm Christo frui liceat, Amen.

SERMO SEXTVS.

PRæsens festiuitas historiæ cuiusdam veteris Testamenti, in qua Achab rex impius tam iniquè, tam etiã tyrannicè contra iustum Naboth egisse describitur, non solùm hæreditatem & vineam, verùm etiam ipsam vitam auferens, me admonet, sed per contrarium. Neque verò dubito, esse quosdam qui quomodo Christiana hæc & læta festiuitas tam impiæ ac tristi historiæ conueniat, mirentur. Vtique enim diuersa sunt, quæ illic de Achab legimus, & quæ hîc de Christo. Ille alienis sua diripuit: Christus quod suũ est, pro nobis impen- *3. Reg. 12.*

impendit, imò seipsum etiam dedit nobis. Achab suam quęsiuit voluptatem, egestatē pauperis nihil moratus: Christus nostræ seruit vtilitati, nihil pretij sui magnitudinē veritus. Ille trucidat innocuos: Christus etiā sontes rediinit. Ille sæuitia imperitauit: hic rexit misericordia. Vtique hæc dissimilia sunt, liceretque nō immeritò admirari, quomodo hæc festiuitas, illáque historia conueniant. Sed opinor hāc ipsam dissimilitudinem hanc festiuitatē nemini nō facere chariorem atque iucundiorem. Quò enim peius audit Achab, quòd tantam in suos ostendit tyrannidem, eò honorificentiora sunt, quæ hodie de Christo canuntur: *Se nascens dedit socium, Conuescens in edulium, Se moriens in pretium, Se regnans dat in præmium.* Hæc gloria, hic honos Regis nostri est. Hac parte nemini vnquam cessit, nec cedet aliquādo. Longè alia res est in mundo, alia etiam videmus in Achab. Charior ergo nobis Christus noster esse debuit, gratior isthęc festiuitas erit, in qua tanta Christi gratia non modò verbis denuntiatur, sed etiam factis quibusdam proponitur. Si dolendum est, iustum Naboth sub truculentissimo tyranno Achab, non solùm vinea spoliari, verùm etiā vita priuari, certè lætitia dignum est sempiterna, quòd Christus non solùm vitā nobis, verùm etiam propriam sempiternámque hæreditatem confert. Huius forte arrham seu hypothecam petis? In hāc festiuitatem inspice, contemplare hocce sacramentum. Quid enim hoc sacramentum, nisi certum & indubitatum sigillum est, quo Christus diploma hæreditatis confirmauit? Quid, inquam, nisi certissimum futuræ felicitatis pignus est? Qua enim ratione testamentum suum Christus confirmasset obsignassétque fortius, nisi sacrosancto corpore, sanguine, atque morte sua? Quod ergo nobis quoque firmius æternæ illius hæreditatis pignus exhiberi possit, præter ipsissimum corpus & sanguinem, quo illa ad nos peruenit, ac parta est? An verò non est dignum lætitia, si quis, quantæ sibi piisque aliis omnib⁹ hęreditatis ius, datis codicillis obtigerit, quam certum eius rei pignus acceperit, diligentius secum cogitauerit? Et quid hæc solennitas vult, nisi eiuscemodi rerum nos admonere & veluti ob oculos depicta ponere? Decebat sanè nostra sponte & semper hæc cogitare, summámque in eis voluptatem nostram quærere, fidem etiam confirmare, ad Dei dilectionem nosmet excitare. Sed, dolor, quis tam cæcus, qui hac in re negligentiam nostram non videat?

Apost

Apostoli,& cum ipsis nascentis Ecclesię patres,quotidiè hoc *Act.2.* tractauerunt sacramentum , suámque in eo spem atque fortitudinem quæsierunt : nos integro anno vix semel eius recordamur,adhuc rarius cogitaturi,nisi aliorum exemplis & admoneremur & cōpelleremur.Quid verò infelicius,quàm multa possidere , quibus tamen vti pro voluntate nō concedatur?quis pauperior homine,cui dedit Deus diuitias, nō tamen tribuit ei potestatē, vt comedat ex eis? quid infortunatius quàm primas ferre,nec semet accōmodare posse iis?quid reprehēsibilius,quàm quod donatur,nolle accipere?quid vesanius oblatū auxilium aspernari?annon hęc nobis cōuenire tibi videntur?Quis enim spiritualibus bonis opulentior nobis?Omnia nobis diuinæ virtutis suæ,quæ ad vitā & pietatē *2.Pet.1.* donata sunt,Petro teste.Et Paulus, Gratias,inquit, ago Deo *2.Cor.1.* meo pro vobis,quia in omnibus diuites facti estis, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia.Quot verò homines inter nos, qui suas ipsi ignorant opes?quot,qui ne cogitant quidem spiritualia?quot,qui donis Dei abutūtur,quot denique,qui seipsos iis nequissimè priuant? Cùm ergo horum nouissimorum temporum,maiorem in credentibus humanam cōsiderare licet negligentiam,quàm in superiorum ætatum Christianis,nemo miretur nos tum verbis tum cæremoniis nunc quoque , quàm olim, incitari atque impelli diligentius. Id quod propterea præfari placuit , quòd non ignoro esse nonnullos,qui inutile institutum,hanc festiuitatē cum cæremoniis suis atque Ecclesiæ traditione,autumant , minimè cōsiderantes,ideo sic ordinatū esse maximè , vt negligentes admoneantur,suspicere,suásq; opes Dei dona agnoscere.Ideo, inquam,hæc festiuitas instituta est,vt cōmodè liceat perpendere quid nobis in Testamēto hoc suo Christus ordinauerit, quod in hebdomada sancta fecisse nō licuit.Ideo supplicationes frequentamus , vt palàm in mūdo corā Iudæis, Gētibus, Turcis,atq; hæreticis profiteamur:quod minimè non solùm fidei, verùm etiā mūdi iudicio minutissimarū rerum ad fidē pertinentium erubescamus.Ideo oblatum nobis demōstratur sacramentū,ac si dicatur. Ecce, quotquot adestis credentes,quāta se pietate,quo affectu erga nos diuina illa & summa Maiestas humiliauit,qua misericordia nos assumpsit. Verè non est alia sub sole isto tam grandis natio , quæ habeat *Deuter.4.* Deos appropinquantes sibi,sicut Deus noster adest nobis: apertè enim hic videm⁹,quia Deus noster Dominus sit, esséq;

velit.

velit. Hîc habemus obuiũ quo in omnis possumus tribulatione consolari. hîc videmus, quãti nos faciat Deus, quã nos ipse diligat. hîc omnes inimici nostri confunduntur. hîc firmum argumentũ, quod nihil nobis sit recusaturus Deus. hîc certũ pignus, quod etiã nos tandẽ aliquãdo in æternã felicitatẽ sit recepturus. Qui enim filiũ suũ vnigenitũ nobis de-
Rom. 8. dit, quomodo non etiã omnia cũ illo donauit? Agite igitur, lætemur & demus gloriã Deo. Eiuscemodi patrẽ Deum diligamus ac prædicemus, timeamus atque honorificemus. Curramus post promissam hæreditatem vbi æternum visuri ac fruituri sumus, quicquid hîc per fidẽ in sacro sancto Sacramento suscipimus. His nos affari, instituti ratio est, quotiescunque venerandũ hoc sacramentũ ostenditur. Sanè vana institutio non est, si hoc modo suscipitur ac vsurpatur, summa (vt ad institutũ recurrat oratio) est cur gratias Deo referamus, qui nõ Tyrannũ aliquẽ, vt Achab, sed propitium seruatorẽ Iesum Christum pastorẽ & Regẽ habemus. Et hæc de festiuitate præsenti dixisse sufficeret; sed nõ possum non fusius aliquid de eadẽ dicere, vt exhorter & moneã pias mentes, quod festa dies suadet maiori cum vtilitate impendere. Ac principiò, si cui mẽs pia ac Christiana est, quæ sacramenti huius amore ac desiderio tangitur, hunc quo nũc meliore
Ioel. 2. modo admoneam nescio, quàm si Dei per prophetã Ioëlem pios quosq; admonentis verba adduxero. Filiæ (inquit ille) Sion, exultate & lætamini in Domino vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiæ, & descendere faciet Dominus ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in principio. Et implebuntur areæ frumento, & redũdabunt torcularia vino & oleo. Et comedetis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscũ. Hæc verba omnibus cupio quàm cõmendatissima esse. satis enim (vt arbitror) magnam, nec festo huic inconuenientem continẽt, monitionem, inquam, & consolationem. Neque verò leue quid æstimãdum est, quòd tanta eos pietate Deus alloquitur, tanto discrimine inter ipsos ceteròsque homines diuidit. Paulò enim antè idem Deus loquens ait, Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus & vinea dederunt virtutem suam. Quibus sanè verbis carnales illos, qui semper in populo suo inueniũtur, Deus intelligi vult, quos iam non homines, sed animalia regionis vocat. Neque sanè honoratiore

noratiore appellatione digni sunt, quicũq; carnalia tantũ cogitant, in his exultãt, ac horũ iactura sese excruciant: ij sanè nihil à brutis animalibus faciũt alienũ. His ergo, cũ præter tẽporanea quęrũt nihil, Deus tẽporanea ac caduca tãtũ promittit. Illos verò hominũ filiorúmq; dignatur nomine, qui spiritalia atq; æterna cogitant. Et ipsi soli his appellationibus digni sunt vt homines dicantur, Deique siue Sion, hoc est, sanctæ Christianæ Ecclesiæ filij. Ipsos etiam longe alia ratione affatur Deus quàm carnales. Exultate & lætamini inquit, filiæ Sion, filij Christianæ Ecclesiæ. Lætamini, non quia lignum protulit fructum suum, sed in Domino Deo vestro, qui misit vobis Doctorem iustitiæ, eum nimirùm, qui vos Deo reconciliauit, peccata nostra abstulit, imò ipse reconciliatio pro peccatis vestris factus, iustitiam, meritáque sua vobis largitus est, viámq; salutis ostendit. Lætamini etiam in Domino Deo vestro, quòd descendere facit ad vos pluuiam matutinã & serotinam, hoc est, dum tẽpus est, gratiæ salutem animarum vestrarum impertit, ad vesperam verò resurrectionem etiam ac salutem corporum daturus. Lætamini denique, quia aream vestram implet frumento, & redundare facit torcularia vestra vino & oleo, hoc est, in omnis generis afflictionibus diuersa etiam consolationum largitur dona. Nam quia in area frumentum trituratur, ac vẽtilabro à paleis segregatur, tum etiam in torculari vua premitur, vinúmq; à racemis seligitur: in vtroq; crucis & tribulationis significatio est. Tum ergo area nostra frumento, & torcular musto oleóque plenum est, vbi adesse diuinæ consolationis diuersa sentitur gratia. Hãc verò vberiorem nemo habet credentibus. His enim Dominus loquitur: In mundo pressuram habebitis, in me verò pacem. Ecce enim, annon abundans est cõsolatio, homini crucis presso torculari, quod hodierno Euangelio Christus ait: Qui manducat carnem meã, & bibit meũ sanguinẽ in me manet, & ego in illo. Hoc igitur est piorũ in omni aduersitate gaudium, ꝙ panem vitæ, ac calicem salutis semper in promptu habeant. Quartò, Lætamini, inquit Ioël, in Domino Deo vestro, ꝙ reddiderit vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca: hoc est, ꝙ per Christum recompensauit, quicquid Adam perdidit, diabolus abstulit, peccatum & mors vastauerunt. Quintò, Lætamini in Domino Deo vestro, quia in medio vestri est, nec confundamini coram inimicis vestris in æter-

Ioan. 16.

Ioan. 16.

num, imò ad nihilum rediget omnes inimicos vestros. Postremò, Lætamini in Domino Deo vestro, quia ipse est Dominus vester, & non est alius præter eum, qui non relinquet vos alteri, secum conseruabit in æternum. Et comedetis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen Dei vestri in æternum, qui fecit mirabilia vobiscum. Ecce hac ad nos Propheta acclamatione vtitur: atq; ipsa ego ad cunctos pios adhortatione vtor. Nec difficile est, cui vel communis ratio inest, videre, quàm omnibus partibus conuenienter huic festiuitati illa admonitio quadret, & quòd omnia illa in hoc sacramento nõ modò proponantur ac promittantur, verùm etiam conferantur ac donentur. Vtinam omnes illius farinæ essemus homines, qui tantis diuinæ gratiæ donis sese accommodantes, capaces eorundem efficeremur. Quæ hæc omnium salus esset? quanta cum delectatione Dei eam gustaremus dulcedinem? qua (vt heri in vesperis testati sumus) esurientes implet bonis, dimissis inanibus diuitibus. Væ hac
Luc. 1. tanta consolatione spoliatis omnibus, vt sunt cuiuscunque conditionis increduli. Væ, inquam, omnibus, quicunque sese hac cõsolatione priuant, vt sunt negligentes & pseudochristiani omnes: quorum alij eiuscemodi bona non curant, alij in ea grauissimè impingunt. Vnde totus hic mundus videre atque in semetipso experiri cogitur, in nos competere, & veluti seuerissimum, tamen æquissimum diuinæ iustitię iudicium incumbere, quod Paulus olim loquutus est in Euan-
Rom. 1. gelio, quod alioqui virtus Dei est in salutem omni credenti, reuelari iram Dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam omnium eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent: cognoscentes Deum ex creaturis, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt cõtumeliis afficiãt corpora sua in semetipsis: quia cõmutauerunt veritatem Dei in mendacium, & euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiẽs cor eorum. Annon autem hæc omnia in nobis impleri tibi videntur? Cui enim populo rectius tribuitur, cognouisse Deum, nisi Christiano?
Ioan. 17. O ingentẽ Dei gratiã cognoscere Deũ. Hæc est vita æterna, ait Christus, vt cognoscant te solũ verũ Deũ, & quem misisti
Matth. 11. Iesum Christũ. Et, Pater, Confiteor tibi, abscondisti hæc à sa-
Rom. 1. piẽtibus, & reuelasti ea paruulis. Sed & quẽ populũ pręter credẽtes, magis dedecet quod Paulus subdit, Nõ vt Deũ glorificauer

cauerũt? Vtinã hęc, inquã, dici de nobis non possent. Sed dolor, cõtrariũ nũc nimis apertè in multis cognoscitur. Sed nihil, inquis, prætermissum est hodie, quod Dei sacramentiq; huius honori seruiat. Non nego id quidẽ externo ritu factũ esse: Sed hoc nondũ est Deũ glorificare, vt Deũ decet. Quæ Deo in externo honore potest esse voluntas? Fide, spe, & charitate colitur Deus, vt Augustinus testis est. Et Christus ipse, Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Frondes pangere, graminibus pauimenta substernere, pretiosis ornari vestibus, carmina pangere, pulsare cãpanas & organa, ob Dei sacramentiq; huius honorẽ, dũ cor adest, malũ non est. Sed verus Dei cultus nondum est. Deus enim spiritus est, & qui adorant eum in spiritu & veritate adorare, & honorare oportet. Tum Christus propterea non venit, nec ideò sese in sacramentũ hoc dedit, quod tantopere externos hos quærat honores. Minimè. Alia eáq; maiora ad hanc rem requiruntur. Quanquam & corporalem, externum cultum ipsi debemus: animam enim, & corpus, & rẽ ab ipso accepimus, iisdẽ quoq; illi seruire æquũ est, sed in his maximè fidem, spem, charitatem, obedientiam, timorem & magnificentiam postulat. Hîc ergo suam quisq; scrutetur conscientiam, & quo affectu Deum magnificet, quid credat, quid speret, quid amet, quid timeat, secum quærat. Tum verò & illud attendat, cui rei toto anno studeat, quam in Ecclesia vitæ rationem sequatur, quæ via sua in huius sacramẽti præsentia, quomodo vtatur, fruatúrue, quo animo accedat: & sanè minus verè nobis conuenire Pauli sermonẽ inueniet. Deũ cognouerunt, sed nõ vt Deũ glorificauerunt. Propterea nec illud adeò mirandũ est, quod tertiũ quoq; illud in nobis consideretur: Euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorũ: tradidit eos Deus in reprobũ sensum. Annon cogitationes nostræ circa hoc sacramentum egregiè nos seduxerunt atq; impingere fecerunt? Annon horrenda cæcitas est insipidi cordis nostri, vt nec aperto & claro verbo credamus. Annon reprobus sensus est, ea contemnere, quæ maximè possent cõmodare? Quod bonũ est, malũ, quod malũ, bonũ dicimus: lucẽ tenebras, tenebras lucẽ ponimus. Annõ peruersus intellectus est, quod honori nostro seruit, erubescere? quæ extremæ ignominiæ sunt, iactare? tã turpi leuitate de grauissimis rebus loqui? Ecce hanc Deus mercedẽ rependit, nẽpe vanas inutilésq; cogitationes, obscuratum

Ioan. 4.

Rom. 1.

Isa. 5.

cor sensúmq; reprobum, ex quibus necessariò vita impudica sequitur. Hæc, inquam, merces nostra, hoc stipendium est, ꝙ Deum cognoscentes, non vti Deum glorificamus: quid sit hoc sacramentum & quis autor eius scientes, tanta tamen leuitate tractamus, tam turpi de eo sermone loquimur, tam denique impiè in ipsius pręsentia conuersamur. Et quis eam ob rem acriore seueriorė́q; nos animaduersione dignos non intelligit? Vtiq; quam olim Deus in populum Iudaicum pro ingratitudine ipsorum pœnæ seueritatem immiserit, nouimus.

Num.14. Dimisi (inquit Deus ad Mosen loquens) scilicet peccatum hoc populi mei iuxta verbum tuū. Viuo ego. Attamen quia viderunt maiestatem meam & signa, & tamen tentauerunt me iam per decem vices, non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum. Et in solitudine hac iacebunt cada-

2.Reg.5. uera vestra. Tum nec ignoramus quàm multi in Arcam Dei

1.Reg.6. impegerint. Osa eam tātùm manu attigit, & occisus est. Sed

1.Reg.4. & Bethsamitæ corporeis eam aspexerunt oculis, quod vetitum erat ipsis, & mox occisi sunt. Israël etiā vniuersus pompas solennes, sed externas sine fide vlla illi instituerunt, & mox deinde cæsi ab hostibus, ipsam perdiderūt. Philistæi ad se rapuerunt arcam, sed in idololatria perseuerantes, ita percutiebantur, vt quancunq; in ciuitatē introduceretur illa, illic mortis pauor esset, & vlulatus vsq; in cœlum ascenderet.

2.Reg.6. Dauidem risit Michol, quod lusisset ante arcā Domini, eóq;

Heb.10. & ipsa vsq; in diem mortis prolem non peperit. Acriori igitur exhortatione nobis opus est (vt nunc sunt hominum mores atq; tempora) quandoquidem omnino horrēdum est in manus Domini incidere. Si enim irritam quis faciens legem Mosi, sine vlla cōmiseratione duobus vel tribus testibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiū Dei conculcauerit, sanguinémq; testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum dixerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Tātam ergo aduersus seculi huius proteruiam commodiorem exhortationem vnde sumam, nescio, quàm

Heb.11. illa Pauli dicentis, Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nō effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur, multò minus nos qui de cœlis loquentem nobis auertimus, cuius vox mouit terram. Et iterum, Nolo vos igno-

1.Cor.10 rare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube & mari. Et omnes eandem escam spiritalem

mand

manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt, ſed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo. nam proſtrati ſunt in deſerto. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt. hæc omnia huius ſeculi leuitas meritò & rectè perpenderet. Hodie, inquit Dauid, ſi audiretis vocẽ Domini, nolite obdurare corda veſtra, ſicut patres veſtri obdurauerunt. Quapropter gratiam Dei non ſuſcipiamus in vanũ, vt Paulus in genere quidem monet, tamẽ peculiari quodam modo de hoc feſto & ſacroſancto ſacramẽto intelligi poteſt. Vtique enim & ipſum ad gratiam Dei pertinet, imò verò præcipua eius pars eſt, vnde & nomen ἐυχαριςία non ſolùm gratiã, ſed bonam gratiam, dignámq; laude ſignificat. Non id ſine cauſa inditum illi nomen eſt, vt & gratia, & bona gratia nominetur. Primò enim nullo noſtro merito, ſed gratia à gratioſo Deo nobis colatum eſt. Deinde etiam eorum tantùm commodo datum eſt, qui coram Deo gratioſi, hoc eſt, accepti, ſiue in gratia ſunt. Tertiò, ipſum Chriſtum plenum illum gratia in ſe continet. Vnde non ſine cauſa, ne gratiam hanc in vacuum recipiamus, admonemur. Ille verò in vacuum recipit, qui hoc ſacramentum nulla ſui emendatione percipit, qui nec fide confirmatur, nec ſpe certior, nec charitate fit flagrantior, nec maiori ac promptiori erga Dei mandata & ad imitandum Chriſtum obedientia mouetur. Agite ergo ne hanc in vacuum receperimus gratiam. Donum illa per ſe ingens eſt, pretioſum eſt, ſummè vtile eſt, pernéceſſarium omnibus eſt. Tum à ſummo Deo ſumma charitate & gratia nobis venit. Beatos planè nos rectè recipientes: infelices nos, ac væ nobis, ſi ingrati fuerimus. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

2. Cor. 6. *Pſal. 94.* *Eucharistia cur dicta.* *Ioan. 1.*

SERMO SEPTIMVS, IN PROſam, Lauda Siõ ſaluatorẽ, lauda ducẽ & Paſtorẽ.

Feſta iſthæc ac ſolennis dies illius me dicti admonet, quo Manaſſes Rex Ieruſalẽ olim Deo Opt. Max. & maieſtatẽ & miſericordiã, pœnitentiã agẽs, inter alia multa confeſſus eſt, dicẽs, Immẽſa & inueſtigabilis miſericordia ꝓmiſsionis tuæ, qm̃ tu es Dñs altiſsimus ſuper omnẽ terrã, lõganimis, & multũ miſericors, & pœnitens ſuper malitiã hominum. Habent ſanè hæc verba quod piis mentibus plurimum prodeſſe queat. imò vnica peccatorũ conſolatio eſt, noſſe, quia

2. Par. 36.

Dei immensa & inuestigabilis sit misericordia. Horum igitur verborum iuxta præsentem festiuitatem memini: neque verò qua conuenientiori ratione hunc sermonē exordiar, scio. Primò, quòd hodie id genus verba in Ecclesia vtimur. Sic enim audimus dicentem: Immensa diuinæ largitatis beneficia exhibita populo Christiano inæstimabilē ei cōferūt dignitatē. Quæ sanè illis Manassiæ verbis, quibus Dei misericordiā immēsam esse testatur, non absurdè competunt. Id quod hoc ipso festo apertè cōsideratur. Quid enim sacramētum hoc, nisi certū & infallibile diuinæ charitatis & misericordiæ argumentū est? *Se nascens dedit sociū, conuescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in præmium.* Et quid vt omnia faceret, nisi amor atque misericordia mouit? Sanè vulgaris neq; amor neq; charitas est, cuius eiusmodi effecta sunt. Neq; vllū in omnibus historiis exēplū huius inuenire licet, siue homines siue fictitios stultæ gentilitatis Deos

Ioan. 13. considerers. Maiorem, Christo Deo teste, charitatē nemo habet, quā vt animā suam ponat quis pro amicis suis. Inuenti quidē sunt & inter Gentes, qui sese amicorū gratia in mortem dederunt: vt in Romanis Curtius, Decij, Attilius Regulus, & alij: in Atheniensibus Codrus: idque in hominū natura summū est, quæ charitatē suā nullo maiore argumento ostendere potest. Sed apud Deū & patrē nostrum & amor & charitas multò sublimior est, imò apud ipsum omnia im-

Phil. 2. mensa, omnia sunt imperuestigabilia. Primò enim, cū Christus naturalis ille Dei filius in forma Dei, Deo per omnia æqualis esset, exinaniuit semetipsum, formā serui accipiēs, humiliauit, obediens factus vsque ad crucē. Hoc nulli fecit

Rom. 5. secundus, nec habebit secundū aliquem. Deinde non solùm

Ioan. 17. pro amicis, verùm etiā pro inimicis suis mortē subiit. Neq;

Gen. 15. id ante pòstue ipsum fecit alter, nec faciet aliquando. Tertiò nō solū secū suos habere in cælis, verùm etiam eorum ipse merces esse vult. Id quod ipsum quoque nemo secundus potest. Ad hæc pro sua omnipotenti sempiternáque sapientia eiusmodi mediū modúmque inuenit & disposuit, quo etiam his in terris, licet inuisibiliter, tamē verè ipsum habere, percipere, fruique possimus, idq; in certissimū suæ dilectionis atque misericordiæ pignus. Et illud sanè immensa est misericordia. Hoc ergo festo apertum sit, verè ac rectè Manassen dixisse, ijs ipsis verbis, quibus & ipse exordij loco vsus sum. Neque vlla eius firmior validiórque, quàm hoc sacramentū esse

esse & haberi poterit demonstratio. Vnde apud pios multa quæstione aut disputatione opus non est, cur tanta cum magnificentia hoc sacramētū in Ecclesia veneretur, cur illi hæc dies festa instituta. Acta Apostolorum legenti, manifestū est, hoc in primis habuisse veteris Ecclesiæ patres, cùm & Apostoli, & qui cū ipsis credebant, post acceptum Spiritum sanctum in hoc sese exercentes perseuerarunt, fidémque suam coràm in fidelibus testati sunt. Erant, inquit Lucas, perseuerantes in doctrina Apostolorum, & in fractione panis. Tum nemo ignorat ipsa institutionis sacramenti huius die, nō licuisse prolixo sermone, vti necesse est, hac de re loqui, quòd mox passionis sequebatur sermo. Propterea necesse erat olim institui solēnem diem, maximè verò illo tempore, quo Apostoli quàm diligentissimè illo vsi sunt. Et hæ rationes pijs omnibus procul dubio sufficiunt. Si porrò quis contentiosus esse noluerit, nec his acquiescere, huic ego respōdeo, nouis morbis, nouis remedijs obuiandum est. Quòd si nihil ab hæreticis in Ecclesia fuisset deuastatū, quod Ecclesia instauraret, nihil habuisset: si Berengarius, de quo alibi dictū est, qui primus sacramenti huius veritatem negauit, in Ecclesiæ mansisset gremio, cur hoc festum instituerct Vrbanus, non habuisset. Sed quia ille sacramentum hoc omnium contemptui exposuerat, hic necessariò maiori diligētia prædicauit, scripsit, aliáque instituit, quo pristinæ restitueretur dignitati, quod callapsum fuerat. Hoc ergo modo etiamnū festam hanc diem celebrem agimus, Deo qui eiusmodi thesaurum donauit, gratias agentes, fidem nostram aduersus veterum nouorúmque hæreticorum errores confitentes, coram Iudæis atque Gentibus, quòd non erubescamus, fidei nostræ confessionem testificantes, ignauos ad reuerentiam, amorem, & pietatem huius sacramenti incitamus. Sed & contemptores admonemus hoc ipso, vt non hominis se, sed Dei instituta contemptui habere magno suo malo cogitent. Hæc iam festi huius omnísque solennitatis præsentis causa est. Hæc remedia noua, quibus Ecclesia nouis Berengarij aliorúmque medetur morbis. Et hæc illis dicta sunt, qui sine aliquo dispendio hāc ab Ecclesia solēnitatē propelli arbitrantur, quòd aliquādo sine illa steterit, nō considerātes, quòd multò melius ac rectius Berēgarico illo errore vacuos esse liceret. Verùm enimuero repetito renouatóque nostris temporibus errore ita planè, vt apud mul-

Act. 2.

Institutio Festi huius.

tos indubitatæ veritatis autoritatem obtineat, contrarium illi remedium repetendum est. Derelinquant potius errorē, sacramentum hoc iusto honore, vt olim, venerentur: & Ecclesiam, nullum hæreticum, qui hunc errorem resuscitet, aliquando proditurum certiorem faciant: tum ipsi hanc festiuitatem Ecclesiæ non esse necessariam sponte fatebimur. Vbi enim morbus nec adest nec timetur, remedio opus non est: vbi vltrò paratisque animis fiunt, quæ fieri conueniunt, exhortatiōis locus nō est. Sintq; hęc de hac festa die in genere dicta. At vulgi causa etiam in specie aliquid de eadē mihi dicendum est. Cui quidem instituto cantiones Ecclesiæ inseruient, quæ nunc ac deinceps eò diligentiùs interpretari laborabo, quò alios negligentiam suam in cultu Dei pertinacius defendere video, hoc ipso quòd eas non intelligant. Materna igitur tibi enarrabo lingua, quæ de sacramēto hodie inter alia decantata sunt. Sequentiam (quam vocant) siue prosam, qua summam festiuitatis huius, hoc est, quid hic cogitandum, dicendum, faciendum, petendúmque sit, in se cōplectitur. Illa ergo sic habet: *Lauda Sion Saluatorem, lauda ducem & pastorem in hymnis & canticis. Quantum potes, tantùm aude, quia maior omni laude, nec laudare sufficis, &c.* Hoc modo pro cuiusque voluntate vti illa licebit. Est enim hæc Ecclesiastica cantio, quam per se meliora non inuenientibus hic proponere placuit. Habet autē, vt dixi, qcquid de hoc sacramento credendū, cogitādū, dicendū, quicquid hic faciendū, orandúmque est, & ita habet, vt rectiùs clariúsque enarrari non possint. Ea ipsa etiam quàm compendiose possum explicare, ac Scripturarum testimonijs, veluti digito ostendere libet, quicquid in ea dicitur, vt nemo non, cui fundamento Ecclesiasticæ conciones innitantur, videat. Duobus ergo primis versibus Sion spiritalis, Ecclesia, nempe Catholica ad laudandum Deum exhortatur. Et sanè Deum laudare primùm huius festiuitatis esse decet. Neque id vlla demonstratione eget Scripturarum. Deum enim laudare, decentissimum Christianorum studium est. Propterea, enim
1.Pet.2. vocati omnes, vt annuntiemus virtutes eius, qui de tenebris vocauit nos in admirabile lumen suum. Tum in Isaia
Isa.43. ipse loquitur dicens, Populum istum formaui mihi, laudem meam enarrabit. Vnde & Paulus monet, vt impleti Spi-
Ephe.5. ritu sancto loquamur nobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritalibus, cantantes & psallentes Deo in cordibus

bus nostris, gratias agentes pro omnibus. Magna enim, vt id præstemus, causa est. Et tria illa hodie decantata epitheta idipsum monent, nimirum, cùm Sion laudare iubetur & saluatorem, & ducem, & pastorem. Hæc enim tria in Christo nunquàm non inueniuntur. Saluator est enim, qui nos à peccato, & morte liberauit: Dux, qui in omne bonum præcedens inducit: Pastor, qui nos in optimum salutaris pascuæ locum collocatos ab hoste, lupo tuetur atque defendit. Et quid hac præstanti referri potest rectius laude gratiarúmque actione? Non autem negligenter hoc, sed vt possumus vigilanter, faciendum est. Minus enim illo est quicquid conamur, maiórque ille est omni laude, nec laudare dignè sufficimus. Ecce hæc priores duo versus exigunt, éstque hoc dictum in genere. Verùm mox alia subiungitur ratio, qua hac die peculiari quodam modo & fortius ad gratiarum actiones cohortamur. Panis viuus & vitalis, quem Apostolis suis in Cœna Christus eo modo proposuit, vt etiam nobis hodie proponatur. Qui certè rectè panis viuus, & vitalis dicitur. Ita enim eum Christus ipse vocare non dedignatur. Ego sum, inquit, panis ille viuus, qui de cœlo descendit. Et, Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Annon speciali laude dignum est, eiuscemodi nobis à Deo patre cibum datum esse, ac dari hodie? Nobis, inquam, quia quod Patres in manna perceperunt, hoc nostro pane omni comparatione minus est. Et huc collatio illa sancti sacramenti huius nostri cum manna Iudæorum pertinet. Superbè gloriabantur Iudæi, patres suos à Deo in deserto cœlestem panem accepisse, tamen mortuos eos, & magna ex parte in peccatis mortuos esse fateri cogebantur. Manna enim quod acceperant, neque à corporali, neque ab æterna morte liberare potuit. Propterea verè Christus ipsorum iactantiam refellit. Non, inquit, Moses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et hoc sequentes duo alij versus volunt, quibus causa diuinæ laudis innuitur. Nimirum ideo hæc Dei laus instituta est specialis, quòd nobis mēsam parauit, aduersus omnes qui tribulant nos. Id quod in sequentibus clarius adhuc, qualis sit mensa, quam Deus suis parauit, ostenditur. *In hac mensa noui Regis, nouum Pascha nouæ legis phase vetus terminat.* Ecce tibi his verbis expressum, quæ hæc mensa sit. mensa, non hominis alicuius pri-

Luc.1. *Eccl.43.* *Ioan.6.* *Ibidem.* *Psal.22.*

uati, ſed Regis: nec cuiuſlibet Regis, ſed noui, cui Deus ipſe (poſt multam huius mundi altercationem) regnum, regnum, inquam, ſempiternum tradidit teſte angelo in Da-
Dan.4. niele, qui poſt quatuor potentiſsima orbis regna, Babyloni- cum, Perſicum, Græcum, & Romanum, regem ſurrecturum alium aſſerebat, cuius poteſtas æterna, cuius regnum ſempiternum eſſet futurum. Hic Rex Chriſtus eſt, qui omnes nos ad hanc menſam inuitat. Et quis honos contingere nobis poſſet amplior? aut quis in hac tanti Regis menſa exquiſitum excellénſque expectandum quid eſſe, non arbitratur? at quæ Rex noſter apponit fercula? Nouum paſcha nouæ legis. His ſanè verbis ſacramẽtum noſtrum, imo ipſe
Exod.12. Chriſtus cum Iudæorum agno Phaſe confertur. Illud vetus Phaſe veteris legis erat, hoc nouum Paſcha nouæ legis eſt. Quemadmodum ergo illud primùm immolabatur, deinde veſcebatur, ita & noſtrum ſacramentum primùm offertur, deinde frangitur. Illud figura & vmbra erat, hoc veritas & lux eſt. Vt igitur figura veritati, vt nox diei cedit, ita Phaſe vetus Paſcha noſtrum, qui eſt Chriſtus immolatus, terminat. Hoc ſolùm agamus, vt hoc ipſum
1.Cor.5. Paſcha noſtrum in azymis ſinceritatis & veritatis epulemur. Iam verò & illud hac Eccleſiaſtica cantione deſcribitur ordine, quid de hoc ſacramento Eccleſia credat: quo ſanè omnes hæreticorum errores, quibus Satan hoc nouum Paſcha impetijt, refutantur. Id quod præcipue cum omni diligentia conſiderandum eſt, maxime noſtra ætate, quæ tam diuerſam fidem atque doctrinam de eo tradit. A principio ſancta catholica Eccleſia & credit & palàm docet, ſacramentum hoc non ſolùm vti ſpiritalem cibum, verùm etiam vt ſacrificium datum eſſe nobis: Vnde & nouum Paſcha dicitur nouæ legis. Erat enim Phaſe apud Iudæos in præcipuis ſa-
Exod.12. crificijs, veteris Teſtamenti, idque prius immolabatur, deinde comedebatur, in memoriam exitus ipſorum de terra Aegypti. Eadem ratio ſacramenti noſtri eſt. Atque hic moxeorum ſententia confunditur, qui hoc ſacramentum aiunt teſtamentum eſſe, quo nobis aliquid à Deo confertur, non verò ſacrificium, quo nos Deo aliquid donemus offeramuſq; nempe hoc vrgẽtes, non poſſe in eodem conſiſtere ſacrificare & comedere, non intelligentes non ſolùm agnum Phaſe, verùm etiam omnia fere alia ſacrificia hæc duo comprehendiſſe, vt primùm immolarentur, & deinde comederentur.

Deinde Ecclesia credit atque docet, non Apostolos solùm à Christo semel hoc Sancto corpore & sanguine suo pastos esse, verùm etiam quoscunque subsequentes, imò & ipsos qui nos vsque ad finem mundi secuturi sunt credentes. Quod in cœna Christus gessit, faciendum hoc expressit in sui memoriam. Id quod Euangelistæ nostri & Paulus clarissime exprimunt, cùm Christi verba referunt mandantis: Hoc facite in meam commemorationem. Quo rursus & eorum opinio incredulitásque refellitur, qui Christum eam post se reliquisse, ac hominibus datam esse potestatem diffidunt: impossibile arbitrantes, humana voce Christum è cœlo posse euocari, inque panem impelli, non considerantes, sola Christi verba hęc operari, quibus nihil vnquam impossibile fuit, vt in tot tantísque miraculis, quæ solo virtutis suæ verbo operatus est, videre non est difficile. Et quomodo non in hoc etiam sacramento omnipotens verbi illius virtus operaretur? Non humana possibilitas, sed diuini verbi respicienda est potestas. Quartò Ecclesia credit docétque, præcipuam, cur Christus hoc sacramentum institueret, fuisse causam, vt sanctæ passionis oblationísque in cruce factæ apud omnes haberetur memoria, ac conseruaretur. Et illud est quod canimus: Faciendum hoc expressit in sui memoriam. Quo quartus circa hoc sacramentum error confunditur, quo alij sine iudicio docent, simplicésque in eam persuasionem inducunt, quòd ideo institutum sit, vt peccatorum inde petatur remissio, cùm tamen aliud sacramentum ordinatum sit ad remittenda delicta, nimirum pœnitentia. Et hinc est, quòd omnes ferè pœnitentiam negligant, cùm quisque peccatorum remissionem compendiosiore via sibi promittat, nimirum in hoc sacramento, vbi longè minus laboris est, quàm in pœnitentia. Hinc quoque, quòd rudiores admodum vtranque speciem vrgent: nam cùm in verbis calicis remissionis peccatorum fit mentio, arbitrantur se minimè remissionem peccatorum consecuturos, nisi sumpto è calice sacramento. Id quod falsissimum est deprauati sensus commentum. Nusquam enim sacris Scripturis traditum est, sanguinem in remissionem peccatorum bibi, sed in remissionem peccatorum effusum esse, hoc manifestè probatur. Ante remissum sit peccatum oportet, quàm percipias hoc sacramentum, alioqui ad iudicium & condemnationem percipies hoc sacramentum. Propterea catholicę sanctæ Ecclesiæ

Matt.26.

1.Cor.11.

clesiæ doctrina est: Sacramentum hoc offerendum simul atq; percipiendum esse, non solùm in remissionem peccatorum, verùm etiã in memoriã passionis Christi. Illud enim Christus in cruce meruit: hoc semper necessarium est. Quintò etiam hæc fides atque doctrina Ecclesiæ est, in ipso hoc sacramento, panem ac vinũ per cõsecrationẽ in corpus ac sanguinem Christi cõuerti, id quod verum salutis nostræ sacrificiũ est. Dogma datur Christianis, quod in carnẽ transit panis, & vinũ in sanguinẽ. Et hic iam Berengariorũ cõtunditur schisma, quo tradunt sacramentũ hoc nõ esse substantiale Christi corpus, tantũmodo figuram eius cõtinere, id quod fit, quĩdo propriæ suæ opinationi, quàm infallibili Dei verbo plus tribuunt. Propterea rectè nobis Ecclesia cõsulit, cùm rationẽ captiuare docet, vt sola in diuinis rebus fides operetur: *Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides præter rerum ordinem.* Sextò & hoc credit traditq; Ecclesia, quòd post factã consecrationem, nec panis nec vinũ illic maneat, sed signa & circunstantiæ tãtum panis ac vini, sub quibus maxima, nimirũ corpus & sanguis Christi cõprehenduntur. Id quod ipsa etiã institutionis verba innuũt. Nõ enim Christus dixit: Hic panis est corpus meũ, siue in hoc pane est, sed simpliciter, Hoc est corpus meũ. Quo rursus erroris arguuntur, qui transsubstantiationem negant, existimantes panẽ & corpus, vinũ cũ sanguine simul adesse, occasionẽ vero erroris sui aucupantes ex eo, quòd Paulus integrum seu totum hoc sacramentũ vnũ panem dicit. Septimò, Ecclesię hec fides atq; doctrina est: Integrũ Christũ sub vtraq; specie esse. Cuius fundamẽtũ in Ioanne est, qui ait, Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus. Semel solutus est Christus nimirũ in morte, quãdo à carne eius sanguis, & à corpore soluebat anima. Quãquã deitas ipsius nihil horũ dereliquit. At nunc porrò integer ac totus vbiq; Christus manet, nõ caro à sanguine, nõ corpus diuiditur ab anima. Vbi corpus, illic & anima: vbi caro illic & etiam sanguis est, illic & deitas ipsa præsens est, sed cum ratione. Nam sub specie panis, primum & maximè corpus Christi est, consecutiue autem & sanguis. Sic etiam sub specie vini, principaliter sanguis Christi est, consecutiuè verò & corpus, & anima, & deitas eius. Et hic illis respondetur, qui Christum in hoc sacramento diuisum esse autumant: scilicet, sub panis specie solum corpus Christi, sub vini specie solum sanguinem, quod nec est, nec esse vnquam

1. Ioan. 4.

quam poteſt. Chriſti enim, poſteaquam reſurrexiſſet, corpus & ſanguis, anima & deitas coniuncta ſunt rurſum: amplius non ſoluitur, totus & integer ſub vtraque ſpecie manet. Octauò credit ac docet Eccleſia: Licet in multas partes ſacramentum hoc fractum, nõnunquam in multos diſtribuatur, integrum tamen manere Chriſtum, cúmque nec diuidi dentibus, nec frangi manibus Nec plus qui ſolus accipit, nec minus qui cum mille participat, vterque enim & quilibet eorum totum Chriſtum habet Id ergo repugnat Capernaitarum errori, qui corpus Chriſti dentibus carpendum, & quò alter plus ſibi ſumeret, hòc alteri relinqui minus, putauerũt. Sed negat Eccleſia: *A ſumente enim non conciſus, non confractus, non diuiſus, integer accipitur. Sumit vnus, ſumunt mille, quantum iſti tantum ille, nec ſumptus conſumitur.* Poſtremò Eccleſia credit ac docet, hoc ſacramentum credentibus fructiferum eſſe, malos verò non ſine ſalutis diſcrimine illud participare: *Mors eſt malis, vita bonis: vide, paris ſumptionis quàm ſit diſpar exitus.* Id, quod ex Paulo ſumptum eſt, ſimúlque negligentiam cùm Eccleſiaſticorum, tum vulgi circa hoc ſacramentum damnat. Eadem enim ſæpè & ſacerdotum ſacrificantium, & plebis communicantis eſt negligentia. Nemo illud mortem eſſe malis, nemo paris ſumptionis tam diſparem exitum cogitat. Ecce hæc catholica ſanctæ Eccleſiæ de hoc ſacramento & fides & confeſsio eſt, qua quicquid Satan aduerſus illud molitus eſt, moueréque porrò poſsit, refutatum eſt. Huic iam exclamationem iungit, deinde & preces addit: *Ecce panis angelorum*, hoc corpus & ſanguis, anima deitáſque Chriſti eſt, quòd ſumma exultatione ſemper intuentur Angeli, *Factus cibus viatorum, verè panis filiorum, non mittendus canibus. Id quod non nunc excogitatur, ſed in figuris præſignatur, cùm Iſaac immolatur, agnus Paſchæ deputatur, datur manna patribus.* Hæc illa Eccleſiæ exclamatio, qua hìc præſente ſacramento filios ſuos exhortatur. Huic adduntur preces. *Bone Paſtor, panis verè Ieſu, noſtri miſerere, tu nos paſce, nos tuere, tu nos bona fac videre in terra viuentium. Tu qui cuncta ſcis & vales, qui nos paſcis hìc mortales, tuos ibi commenſales cohæredes, coæquales & ſodales fac ſanctorum ciuium*, Amen. His precibus Eccleſia cantionem ſuam, quam laude diuina inceperat, concludit. Vtile ſimul atque neceſſarium, maximè his malis diebus iudico, ſi quis ſumpta temporis commoditate, quæque huius verba ſecum põderauerit. Equidem occaſionem vobis dare volui,

1. Cor. 11.

Matth. 15.
Gene. 22.
Exod. 12.

quod

quod ſolum nunc licuit. Prolixius enim ea de re loqui, non datur. Pius ille Thomas Aquinas, cui hæc cantio Eccleſiaſtica, vnáque cum illa totum Officium tribuitur, nihil quod ad confirmationem conſeruationémque fidei noſtræ in hoc ſacramentum facere poſsit videri, prætermiſit. Faxit Deus Optimus Maximus vt hæc mente ſequamur, Amen.

SERMO OCTAVVS.

SI nulla alia Deum, vt ſuo ſancto Spiritu nos ad vnitatem fidei, Chriſtianæque doctrinæ reduceret, inſtanter & aſsiduè orandi daretur occaſio, ſola tamen hæc feſtiuitas moueret. Quò enim res quæque melior eſt, eò maior quærẽdi adeſt cauſa, cùm ab vſu eius prohibemur. Eccleſiam verò corporis ac ſanguinis Chriſti ſacramento nihil habere melius, nihil pretioſius, vti quo vno veluti corporaliter & ſubſtantialiter Chriſto incorporamur (Qui enim mãducat carnem meam & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo, ipſe ait) fatemur omnes. Annon igitur conquerendũ meritò eſt, quòd noſtro hoc ſeculo, ipſius ſacramenti cauſa tot quæſtiones mouentur, tot diſceptationes rixæque exortæ, imò tot conuitia & maledicta nata ſunt, vt plurimi homines hoc ſacramentum minus curent, & fructu, quem inde percipere poterant, priuantur? Annon ingenui hominis Chriſtiani eſt, Deum ardentiſsimis votis precari, vt nos in vera ſacramenti huius fide coniungat, atque in eadem conſeruet, quo maiori cum vtilitate illo vtamur? Quandiu enim amara illa inter nos vigent iurgia, verum vſum in ſacramento hoc nulla inueniet partium, quòd contentionibus eiuſcemodi dilectionis rumpitur vinculum: contrà verò inuidia & odium in nobis excitatur, id quod huic ſacramento planè cõtrariũ eſt. Eſt enim illud vnitatis ſacramentum, amoris pignus. Iam mihi hìc vide, annon ſit omniũ miſeratione digna res, quòd Chriſtus tanta diligentia, mera, ingenti, atque ineffabili dilectione ad ſempiternam ſuorum conſolationem inſtituit, hoc propria peruerſitate nobis inutile reddimus. Propterea hunc hodiernæ feſtiuitatis ſermonem quomodo conuenientius exordiar neſcio, quàm ſi omnes in genere, & quemlibet veſtrum vrgentiſsimè admonuero, vt iamiam atque deinceps quandocunque hoc ſacramentum intuendi datur opportunitas, aut ipſi illud in memoriam veſtram reuocaue

Ioan. 16.

caueritis, singuli precemini atque dicatis, Veram ô Deus hic nostris mentibus insere fidem, ne nos errare in fide, doctrina, vsúque huius sacramenti patiare. Satanam hoc tanto nos thesauro priuare, eúmque incommodum nobis reddere, ne permittas. Da gratiam, qua voluntatem tuam in hoc sacramento agnoscant omnes, rectè de illo sentiant ac doceant, iustè etiam suis vsibus accommodent. Omnem circa hoc sacramentum dubietatis, erroris, superstitionis, abusus denique nebulam cordibus tuorum exime. Da vt Ecclesiæ proceres hac parte præter tuam gloriam, ac mystici corporis tui salutem nihil quærant. Hac arbitror oratione summè opus esse, aut simili, huic festo conuenienti, præsertim nostro hoc seculo. Vnde & vos eius omni studio admoneo atq; hortor. Non enim parum quid nostra refert hoc sacramentum. Quare iam porrò nonnihil mihi dicendum puto de festi huius institutione, quid à nobis postulet, vt eo vobis piè cogitandi hodie atque operandi detur occasio maior. Ac principiò, hanc festiuitatem nulla alia ratione institutã esse, quàm vt credentibus cum diligentia meditandis Dei miraculis ac gratiis daretur tempus & occasio, certissimũ est. Hìc enim miraculorum miraculum, & gratiam aliam alia abundantiorem comperimus. hìc Deum omnia verbo suo posse, & quoduis facere. hic discimus, nihil tam charum Deo esse, cuius nos quoque non velit facere participes, imò q; noster esse velit, quantus quãtus est. Nemo tam rudis, qui hoc sacramentum considerans cùm Dauid non dicat: Tu es Deus qui facis mirabilia, tu es Deus solus. Et cum Hieremia: Non est similis tui Domine, magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis nõ timebit te ô Rex Gentium? Rursus nemo in spiritualibus tam negligens, qui non vel semel degustata sacramenti huius suauitate, cùm Dauid dicat, Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum. Et mox. Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Quum ergo magna in hoc sacramento Dei mirabilia, ingentem diuinæ bonitatis inuenimus gratiam, meritò maiori hæc indagamus studio. Sanè si aliis quæ Christus pro nobis fecit & passus est, propriæ ac peculiares festiuitates, imò & octauæ, hoc est, octo continui dies, quibus omnia rectè atque vt decet, ordine cùm prædicentur, tùm considerentur, instituti sunt, cur non & hoc Dei opus, sacramentum hoc, inquam, peculiare quoddam tempus, meditan

Psal. 76.
Hiere. 10.
Psal. 144.

ditan

ditãdis prædicãdisq; Dei in eo nobis exhibitis donis aptum haberet? Et conuenienti ordine hæc facta fuissent, quinta Cœnæ dominicæ feria, qua Christus hoc sacramẽtum instituit, sed passionis illo ipso die, imò & eadem hora auspicandus sermo impedit. Cùm enim duo facilè præcipua Dei miracula vno eodémq; tempore nec proponi, nec pro maiestate explicari possunt, rectè illud Ecclesia tempus in alterius, hoc est, passionis seruatoris nostri Iesus Christi meditationem impendit, & sacramenti huius commentationem in aliud tempus differt. Et hæc hodiernæ festiuitatis causa est, quam nemo, nisi Dei operum meditationẽ malam dixerit, arguet. Quòd si eorũ meditatio atque laus mala est, erit & isthęc festiuitas mala: si verò bona est & digna Dei operũ cõfessio & prædicatio, etiam vel semel toto anno Dei opera atq; gratiam in hoc sacramento magnificare atque prędicare bonum, & dignum erit. Atq; hæc de causa huius festiuitatis sint dicta. Sed hic aduersarij obiiciunt, non illa, sed alia longè diuersa inter nos fieri, vt festiuitatẽ hanc maxima ex parte ad externas pompas & ostentationem, imò etiam ad inutilem sumptuum profusionem directam esse: quasi verò Dei in ornatu auri, argẽti, margaritarúmque & põpis, quàm in spiritualibus animæ ornamẽtis, maior voluntas sit. Tum quòd ipsum Sacramentũ deferimus, ostentamus, adoramus, quorum nihil in Euangelio præscriptum est. Atque hîc sanè non diffiteor, verum esse, nõ hanc solùm, verùm etiam alias festiuitates maxima ex parte, in externã pompã & ostentationem inuersas. Cæremoniis, campanarum sonitu atque clangore festa nostra peragimus: quod reliquum est, raró cogitamus. Inuenias enim plures, qui processione hac, quã vocant, pomposissimè instructa, abunde satis factum esse huic festiuitati, nihil referre, si reliquo totius diei tempore sacramentum hoc ne cogitent quidem, imo vero toto die Christum ipsum atque sacramentum eius blasphemiis, nefandísque actibus iniquissime insectati fuerint, arbitrãtur. Sed non hoc Christiano, quin potius ethnico more festos dies agere est, Idque nulla non ætate, vt inutile, superstitiosum, & pomposum Ecclesiæ arguit & damnauit, nedum docuit, vt veterum Ecclesiæ doctorum monumenta testantur. Nemo igitur Ecclesiam, quòd quibusdam hæc festiuitas magis superstitiosè quàm piè peragitur, accuset. Tollantur abusus, maneant res. & hæc priori obiectioni responsa sint.

Et

Et alteri quidem respondens, ipse fateor, ꝙ sacramentum ostendimus, circunferimus, adoramus, nusquam esse mandato præscriptum: sed ideo malum esse ea facere nōdū ostēsum est. Non enim constat sibi, quod quidam dicunt, impium esse & minimè Deo placere, quicquid Scripturis nec præceptum, nec suasum est. Christus nullum cibum credentibus suis interdixit, imò liberum fecit quemcunque vellent, cùm ait, Quod intrat in os, non coinquinat hominem; *Matth.15.* nihilominus tamen primo Concilio iis, qui ex præputio cōuersi erant, vt ad tempus quibusdam cibis abstinerent, concordiæ causa mandarunt Apostoli. Hoc, inquam, nusquam præceperat Dominus: non tamen id statuentes, peccarunt. Non ergo consequitur, si dixero, Hoc Scripturis sacris mandatum non est, ergo malum est. sed si dixero, Hoc Scripturis repugnat, aut consentaneum non est, sic sane formam argumenti, & quidem iusti haberet. Quicquid enim Scripturis sacris repugnat, sine dubio malum est. In aliis rebus sufficit consentaneum esse Scripturis, & ex iisdem elici posse. Qui enim non est aduersum vos, inquit Christus, pro vobis est. *Luc.9.* Ita & hîc mihi dicere libet: Non ideò malum est sacramentum circunferre & ostendere, quod Christus id fieri non præcepit. Primò enim nulla Scriptura id prohibet. Secundò Scripturis vehementer etiam cōsentaneum est. Christus enim nullam aliam Sacramenti huius causam, præter sui memoriæ conseruationem in nobis, indicauit. *Matth.26.* Sed circumlatio illa & demonstratio sacramenti ad excitandā atq; conseruandam Christi in nobis memoriam facere potest. Sanè optimus vsus esset, perceptione siue participatione eius Christi in nobis fouere memoriam. Id quod in exordio Ecclesiæ Patres factitasse Lucas commemorat, cùm perseuerasse eos in doctrina Apostolorū, & in fractione panis tradit. *Act.2.* Etsi hæc de sacramento hoc participandi pietas quotidiè, aut certè quauis septimana vicibus aliquot in nobis considerraretur; hac circumlatione & demonstratione opus non esset. Sed quis ardorem hunc extinctum esse, quis pietatem illam refriguisse iam olim, nō videt, & ita sanè, vt vix semel toto anno ad communicationē inducamur? Et quid hîc Ecclesiæ facto opus est? Ingens peccatū, grande dedecus est, hoc tanto thesauro locupletatos esse, nec eo tamen vti. Grauius delinqueremus, maioréq; cū dedecore fieret, si Christi etiam memoriā aboleri pateremur. Ecce igitur hoc ipsum præue-

nire Ecclesia laborat. Cùm ad quotidianã sacramenti huius perceptionem nõ compellit: quod potest, præstat: ob oculos positum sacramentum ostentat, antefert nobis, vt in plateis, vicis, atq; ipsis domibus contueri liceat, si fortè ex aspectu ad perceptionem eius aliquo modo moueri & excitari possimus. Nec quicquam hæc Ecclesiæ supplicatio tam requirit, quã quod obuiis omnibus dicere vult: Quid ò mortaliũ infelicissimi facitis? Quid cogitationes vestras vanè consumitis? Omnem in temporanea curam vestram impẽditis, quod maximè oportuit, relinquitis. Christum, inquam, salutis omnis fontem maximo vestro incommodo negligitis. O miseram Adæ propaginem. Cur tãtum tãti Regis munus proiicitis? quid proprio filio Deus dare potuit præstantius? quid filius relinquere vobis proprio suo corpore & sanguine excellentius? Ecce corpus, quod pro vobis traditum est. Ecce sanguinem qui pro vobis effusus est, imò quem ipse tradidit, atque effudit. Et quæ vestra ingratitudo est, hæc nolle agnoscere, nolle memoria tenere, nolle cogitare? Quam vobismetipsis calamitatem inducitis, quàm grauiter Deum ad iram prouocatis, qui hæc eius dona respuitis, odistis, & nefando modo in calumniam rapitis. Hoccine Deus in vobis meruit? Hoccine patri piissimo repẽditis filij, creatura creatori talia redditis? An homo summum illud bonum cùm negligere, tùm cõuitiis insectari audebit? Cõuertimini credẽtes, ab execranda illa negligentia vestra desistite, vocationẽ vestram agnoscite, ad Christum conuertimini, & huius sacramenti respectu, quid ille vobis prestiterit, recolligite. Ne vosmet tantis bonis spoliate, &c. Hoc modo sapientia Dei, hoc die vbiq; & in plateis clamitat. Vsquequo paruuli diligitis infantiam? Conuertimini ad me, ne postea flẽtes audiatis: Vocaui vos, & renuistis, extendi manum meã, & non est qui respiceret. Et ego quoq; de interitu vestro ridebo. Inuocabitis me, & ego non exaudiam. Hoc, inquã, nec quid aliud Ecclesia vult, sacramentum hoc circunferens omniúmq; oculis exponens. Et hîc vides, festiuitatem hanc, quantum ad institutionem eius nihil mali cõtinere. Vnum adhuc restat, quo homines plerunque seducuntur: nimirùm quòd nonnulli aiunt, tandiu manere corpus Christi in sacramento, dum verba proferuntur. Id quod ita esse nequit. Sequeretur enim primò, neminem corpus sanguinémq; Christi percipere, quòd antequam os intrat, verba transierunt. secundò,

Prou. 1.

solum

solum vnum ex duodecim illis Apostolis corpus & sanguinem Christi percepisse, nempe eum cui Christus cum verborum enunciatione repente & simul in os dedisset. Semel enim tantùm hæc verba pronuntiauit, vt ex omnibus Euangelistis apertè constat. Quin etiam ex Christi verbis, cùm ait: Qui mãducat carnem meam & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo: colligi potest, etiam iamdudum pronuntiatis verbis, ipsóque sacramento sumpto, corpus tamen & sanguinem Christi manere in homine. cur ergo non etiam in Sacramento, alibi asseruatum ipsum corpus atque sanguis idem manerent? Rursus, si corpus Christi tandiu in sacramento mansit, dum duodecim ordine illo perciperent, imò si etiamnum hodie idem corpus ac sanguis in sacramento manent, dum aliquot centena homines communicant, cur non etiam in sequentem diem in loco honoratiore manerent? Aut si id negas, Scripturas & rationes adfer, cur illud ita esse posit, hoc non posit. Interea dum Scripturas, tuam sententiam affirmantes inuenis, nos cum catholica S. Ecclesia, corpus ac sanguinem Christi in Sacramẽto, etiã pronuntiatis verbis, licet nõ statim sumatur, attamen vt sumetur in futuro, seruatur, manere credemus atque confitebimur. Sumere enim illud, præcipuus eius vsus est. Accipite & manducate, ipse Christus ait. Ex his omnibus satis, opinor, apertè declaratur, nihil mali in hac festiuitate esse, sed illuc potius respicere, vt Christi satis fiat institutioni. Iam quid ea à nobis quoq; requirat, quærendũ est. Nõ enim per se bonã esse rẽ quãpiã, satis est, sed rectè illa vtendũ est. Sed, nunquid hodie satisfactũ illi est? inquis. Nihil enim quod ad huius festi gloriã facere videbatur pretermissum est. Tũ protulimus quicquid pretiosum repositũ habuimus. Nunquid hæc fecisse sufficit? Respõdeo, Sufficeret, si Deus tantũ externa requireret. Sed hęc Deo satis esse superius negatũ est: alia enim præterea requirit. Fili mi, inquit, præbe mihi cor tuũ. Et Christus in Euãgelio: Deus est spiritus, & qui adorãt eũ, oportet in Spiritu & veritate adorare. Quẽadmodum enim ad bonũ nauis non extrinsecus pictam esse, sed validã: & ad bonum gladij nõ argentea vagina amictum, sed acutum esse sufficit: ita ad perfectionẽ cultus diuini nõ sufficit põposum, sed pium esse, & ex imo pectoris prodire. Quòd si quæris, quid hæc festiuitas requirat, tria sunt, memoria Christi, gratiarum actio, & iustus sacramenti huius vsus. Primò om-

Ioan. 6.

Matth. 26.

Prou. 23.

Ioan. 4.

nium cùm hoc sacramentum aspicis, ipse Christus totáque illius passio tibi in mentem veniat. Tum Patris dilectionem cogita, qui sola motus, filium suum vnigenitum dedit, vt ipse Christus testatur. Non enim nos ipsum priùs dileximus, sed ipse prior dilexit nos, teste Ioanne. Vnde & pudeat te tam parui pendisse Deum, imò omnia reliqua prętantiora duxisse ipso. Deinde etiam paratam Christi obedientiam in memoriam reuoca, qua ad crucem vsque humiliauit se: contra inobedientiam tuam in Deum, atque mandata eius argue. Tertiò ineffabilem Christi dilectionem, qua se totum quantus quantus est, pro nobis impendit, cogita: tuæq; te, qui vel minimum etiam Christo ac mēbris ipsius denegas, pudeat immanitatis. Quartò, hoc nos sacrificio, corpore nempe & sanguine Christi ab æterna morte atque damnatione ereptos redemptósque esse, tecum perpende: tuámque, qui nunquam dignas Deo exolueris grates, ingratitudinem corripe. Quintò hoc sacrificium, corpus scilicet & sanguinem Christi omnium perfectissimum, Deóq; patri gratissimum esse considera, tuámq; incredulitatem, pusillanimitatémq; qui tam certo diuini amoris pignore donatus, tamen desperationi appropinquas, increpa. Hæc aliáque id genus, piis hîc cogitanda sunt. Nondum tamē satis est, nisi etiam grati Deo laudes decantauerimus. Hinc enim sacramento huic nomen inditum est εὐχαριστία, quod est gratiarum actio, dicitur. Illo enim quàm maximè ad gratias Deo agendas incitamur. Id quod Deo acceptissimum, nobis verò conuenientissimum est. Populum istum, inquit Dominus, formaui mihi, laudem meam enarrabit. Vnde & Paulus monet, vt in omnibus gratias agamus Deo: hoc enim ipsi beneplacitum esse. Si verò in omnibus laudandus est Deus, quantò magis in hoc sacramento? Propterea in quotidiano etiam sacrificio dicimus: Gratias agamus Domino Deo nostro. Et hæc quidem nobis hac maximè die dictum putemus. Vtique enim Deo hîc gratias agere dignum & iustum, æquum & salutare est. Et væ nobis, si hac parte ingrati fuerimus. Tertiò danda est opera, vt rectè ante omnia hoc sacramento vtamur. Hac enim parte horrēdè ac perditissimè delinquimus, qui tā impiè, ridiculè, tā leuiter, tā impudenter, ab omni timore Dei alienissimi hoc sacramentū tractamus. & quis hęc videre sine gemitu possit? quis hîc irā diuinā nō timebit? quis seuerissimum illius iudicium nō extimescit? quid horribilius, quàm

Ioan.3. *1.Ioan.4.* *Isa.43.* *1.Thes.5.*

quàm immundis tanta Dei mysteria tractare manibus, impuris hæc facere mentibus? Ad vos ô Sacerdotes os meum est, Malachias ait, Laudem meam annuntiare debuistis, & ecce despicistis me. Oblationem mundam debuistis nomini meo in omni loco offerre, & ecce panem pollutum offertis super altare meum, illotis manibus, conscientia polluta corporis & sanguinis mei sacrificium tractatis, Hæc ô fratres cogitemus, ne idem nobis, quod Heli filiis contingat, qui quidem egregiè sibi in Arca Dei placebant, ac confidebant: sed quia iniquè sacerdotale munus ac sacrificia explebant, quia dum admonerētur, desistere ab iniquitate sua nolebant, factum est, vt vna die ambo perirent, simúlque & Arcam Dei, & sacerdotium cum sacrificio, & vitam, & denique ipsum Deum amitterent. Proinde diligentius vigilemus ipsorum exemplis moniti, vt rectius hoc nostro sacramento vtamur, quàm illi Arca vsi sunt, alioqui iisdem pœnis subiecti peribimus. Gratia Dei nobiscum, Amen. *Malach. 1.*

SERMO NONVS.

EVangelio hodierno sic regius ille Propheta accinit: Deus cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Neque sanè sine ratione fit, cui Euangelium ipsum causam, vt fieri debeat, administrat. Psalmus, vnde hic versiculus desumptus est, propriè quidem de sacramento hoc nihil habet, multáque minus huius festiuitatis meminit: sed solummodo quid Israëlitis Aegyptum exeuntibus contigerit, narrans, ad spirituale nos exhortatur gaudium, quod eundem quem ipsi Deum habeamus, eiusmodi planè, qui non solùm præteritis seculis beneficus in suos fuerit, verùm etiam eandem liberalitatis suæ munificentiam nobis promittat in posterum. Aperi os tuū, inquit, & ego adimplebo illud. Hæc illius Psalmi summa est. Porrò quis tā stupidus, vt, nobis quoq; hoc ipso occasionē dari, rememorandi quæ olim Deus benefecerit nobis, quæ nunc, quæ aliquando facturus est, ac propterea in domino Deo nostro etiā exultandū, non videat? Vbi enim modica & temporanea dona ea maiestate proponuntur, vtique cuique nostrum, quanti magna illa spiritualia ac sempiterna bona promissionésque æstimanda sint, manifestatur. Sit ergo hoc dictum in Israële corporaliter impleuerit Deus, eósque non simpliciter pane quouis, sed adipe frumenti, quod *Psal. 80.*

est, optimo frugũ genere cibauit, tũ etiã nõ modò aqua è petra, sed & melle, hoc est, optimo potu liberalissime (id enim hic tropus vult) potauit, saturauit, impleuit: excellentius q̃d tũ est, q̃ credẽtib' nobis exhibuit spiritualiter, atq; etiãnum exhibet: cibauit olim, cibat etiamnum: potauit olim, potat etiamnum. Iam olim præterierant apud Israelem, quorum postea hic Dauid meminit. Mãna enim dabatur illis quousq; Iordanem transirent, tantúmque in deserto vescebantur illud. At deinde corripiens, misit in eos magnam famem, vt tempore Eliæ: tandem etiam omnes ex ea, quam dederat, terra eiecit. Nobiscum verò vsque ad consummationem seculi, ipso testante, permanet. Maiori igitur ratiõe nobis hic Psalmus conuenit, quàm illis. Quid ergo Propheta dicit? Cibauit & potauit eos. Ecce vtrũque ponit, vtrũque etiam natura exigit. Non cibum solùm, verùm etiam potum: non potum solùm, sed & cibum. Et iuxta hunc sensum hæc verba innuunt, quòd copiosè, quicquid ad naturæ conseruationem requiritur, Deus contulerit. Sed & illud vide, quibus rebus ipse & cibauerit & potauerit nos: nempe non sumplici pane, sed adipe frumẽti: nõ aqua, sed melle. Vbi verò id melius & expresius egit, quàm in Sacramento? Quid enim hoc sacramentum est, præter omnium frugũ ciborúmque adipẽ? Et quid nisi mel de petra sunt, quæ Christus ante & post cõsecrationem huius dixit, verba? His iam duobus Christus cibat potátque nos, verbo suo atq; sacramento reficit nos, nõ alterutro solo, sed vtroq; simul. Paulus quidẽ sacramẽtũ hoc, Domini panẽ vocat. Quẽadmodũ enim panis priusquã panis fiat, in minutissimos atomos conterendus est, igne, & aqua coquẽdus est: ita nõ sine magna impensa ad nos iste panis peruenit. Est certè nunc cibus delectatiõe plenus, sed nõ fructus, nõ consolatio in eo parata nobis cõsiderãda solũ est, verũ etiã præcedẽtia ipsa, nimirũ passio ac mors Christi respicienda sunt. Granũ illud frumenti Christus, priusquã nobis panis fieret, cõteri oportuit, ac mori. Vnde hoc sacramẽtum panis dicitur: licebit & adipẽ frumenti dicere. In omni enim ciborum genere, præstantissimum est, non solũ contenti, hoc est, corporis & sanguinis Christi ratiõe, verũ etiã significati. Est enim omniũ promissionũ Dei sigillũ, de quo alibi latiùs dictum est. Vnde non immeritò hodie cecinimus, Cibauit nos adipe frumenti. additur autem & illud, Et de petra melle saturauit nos. Id quod in hoc ipso etiam sacramento,

Iosue.5. *3.Reg.17.* *Matt.26.*

cramento, si verba, qbus Christus, dum illud institueret, vsus est, quæ verè nil præter mel sapiunt, rectè degustamus, consideratur. Quid enim dulcius? quid pium animũ magis exhilarare potest, quã quod Christus ait, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem, in me manet & ego in illo: & viuet in æternum, & non morietur? Quid homini optabilius vita? quid præstantius obuenire nobis possit, quàm nõ mori in æternũ? Quid ergo homini deesse potest, qui in Christo manet, & illum manentem in se habet? Si quis ergo nulla his verbis dulcedine afficitur, lapide insensibilior est. Et hoc modo cuiuis apertum esse potest, non immeritò nos hodie canere, Cibauit nos Deus ex adipe frumẽti, & de petra melle saturauit nos. Et hæc piis mẽtibus sufficerent, ad hãc festiuitatẽ cũ gaudio Spiritus, Deique laudibus trãsigendam, nulláque validiore exhortatione opus foret. Sed quia hanc solennitatem aliis contemptui esse, aliis nihil præter ostẽtationem & pompam haberi video, fusiùs mihi aliquãto de eadem dicendum est. Sanè dolendum est, nullũ his rebus inueniri medium post tam multas disputationes, quũ tamen meo iudicio, facilè inueniri posset, si modò verã institutionis eius causam scrutari liberet. Nemo sanè prudens hanc ipsam solẽnitatem rideret. Principiò enim iam peractis festiuitatibus aliis omnibus, huius sacramenti institutionem, quæ propriè ante passionem Christi facta est, vbi etiã breuis quidem eius, propter sequẽtem passionis historiam, cui rectè omnes sensus mentésque intendunt, sed tamen aliqua mentio facta est, rursus atq; ab integro in medium proponi. Duæ igitur dum incurrerent maximi ponderis res, eæ'q; breui illo tempore simul in concione tractari pro maiestate rei, atque credentium vtilitate satis commodè non possent, passio verò illius temporis ita principem locum obtinuit, vt sacramẽti huius institutio, vti cùm æquum, tum necessarium erat, cogitari atque perpendi non posset: hãc ecce diem Patres instituère, qua omnibus per otium commodè de eo cogitare, loqui, atque discere vacaret. Id quod Patres magna diligentia considerauerunt, suámque erga hoc sacramentum pietatem & deuotionem, internè, externè, anima atque corpore, in mentis exultatione, atque oris confessione, summè declarauerunt: sed & fidem, spem, charitatémque suam in Deum externa reuerentia ac cultu testati sunt. Cuius rei etiamnum apud nos sunt vestigia quædam & *Ioan. 6.*

indicia, sed imperfecta ac propè obliterata. Apud plerosque enim tantùm externa quædam pompa & ostentatio est, sine mẽte, sine vlla pietate: & quæ ergo inde vtilitas sperari potest? Quid mirum si alij eiusmodi nostra dictis atque scriptis rideant? Solus, qui nihil immeditatus dicit facitue, sapiens mundo est. Hinc prouerbium, quod Apollini tribuitur, Inter mille vix vnum sapientem inueniri. Et quod Salomon ait, stultorum infinitum esse numerum. Id quod *Eccl.1.* veriùs quàm vel nos decet, vel conducit, in nobis manifestatur, præcipuè in hoc festo. Quicquid hodie peregimus, vbique gaudium quoddam præ se fert: gaudium, inquam, nõ leue, sed magnũ: nec qui hodiernas cæremonias considerauit, secus dicere potuit. Quàm pauci vero sunt, qui quid eiuscemodi lætitiæ signa velint, intelligant. Et licet sciant nõnulli, non tamen expendunt. nihilominùs tamen immiscemus nos aliis: si quid faciunt, facimus: si canunt, canimus: si quò eunt, & illuc sequimur. Hic gradum sistimus, atque bellè satis hanc festam diem celebrasse videmur nobis, cùm hæc fecimus, cùm tamen de nobis quoque dici debuit etiam in *Deute.4.* externis: Ecce populum intelligentem atque sapientem, sed *Isa.29.* maxima parte tantùm qui Deum labiis honorat, cuius cor *Apo.3.* longè est ab eo. Populus nos sumus, imò verò nec frigidi nec tepidi meritóq; ne nos euomat Deus, timemus. Proinde intentis oculis, quæ huius festi atque gaudij sit ratio considerandum est. Est autem magna illa Dei patris bonitas, quam toties, in tam grauibus rebus, tã apertè experti sumus. Huius, inquam, maximè nos admonet Sacramentum, vt quod Christus etiam in sui commemorationem, imò Dauid teste in memoriam omnium mirabilium suorum instituit. Sed quæ illa mirabilia, in quibus bonitatem beneficentiámque suam Deus ostendit, esse possunt: nisi Dei filium hominem factum, passione sua ac morte pro peccatis nostris satisfecisse, per resurrectionem suam super omnia exaltatum esse, ipsa passionis suæ merita, ipsam resurrectionis suę victoriã, tum gratiam & pacem cum Deo, electis suis cuiuscunque fuerunt conditionis omnibus donauisse, & quod nos quoque in reliquorum numero admisit? Hæc, inquam, mirabilia illa, atque plena dilectionis opera sunt, quorum hoc sacramento hodie admonemur. Ecclesia enim quasi omnibus dicere videtur in hæc verba, Videte ò Christiani, quanto dilectionis affectu summa illa Maiestas sese humiliauit, quanta

quanta pietate in nos respiciens nobis præuidit. Nulla sane alia natio est, que habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis. Quo vno facto declaratur, quod diuina illa sapientia loquitur, nimirum delicias Dei esse cum filiis hominum. Et hic iam cum Ieremia rectè confitemur, dicentes. Quis similis tibi? magnum est nomen tuũ. & quod Samuel monet, Timete Dominum, & seruite ei in veritate, & ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit Dominus. Neque enim pia mente decentius vtiliúsque aliquid cogitabunt, quàm si cogitationibus suis omnibus huic sacramento intendant. Primũ enim eiusmodi cogitatio contra peccatum, mortem, infernum, omnémque desperationem solatur ac erigit. Deinde etiam fidem confirmat, spem erigit, charitatem accendit, non in Deum solummodo, verùm etiam in homines, longanimitatem in perturbatione, promptitudinem in omne bonũ conferret. Quæ eiusmodi sunt, vt sine iis non liceat esse Christianis, hoc licet seculo rariora considerentur, vt enim hæc tempora sunt, exigua admodum hominum fides est, imbecilla spes est, charitas refriguit, pietas periit, longanimitas nulla est. verũtamen vnicum hoc sacramentum hæc omnia in nobis instaurare posset, si modo diligenter ac rectè illi intenderimus. Et cur miramur, tanta illud hodie grauitate proponi? Principiò enim licet per baptismum ex Aegypto, hoc est, diabolica potestate erepti ac liberati, per mare Rubrum transiuimus, salebrosum tamen desertum cum Israele nobis restat, in quo plurimæ occurrunt tentationes, ac longa grandísue via cum Elia nobis peragranda est, in qua vndique pericula insurgunt. vnde non solùm exhortatione ad pergendum, ne deficiamus, quemadmodum Eliam vrgebat Angelus, excitãs è somno, verùm etiam spiritualis cibi alimento opus est, imò verò nõ minore, quàm Mosi olim præsidio atque auxilio opus est. Ille enim, cùm transiret desertum, ad Dominum vociferatur, dicens, Si non tu ipse præcedas nos, ne educas de loco isto. Et hoc dixit, qui præter homines quod timeret, nihil habebat. Elias vnicã tantùm mulierem, quã timeret habuit, ita tamen pusillanimis erat, ipsam vt mortem concupisceret. Et nobis homines, ipséque cũ suo principe mundus timẽdus est, quẽ tamẽ effugere poterimus, si cũ Elia deserta petẽtes, subter vnicã Christi crucis iuniperum requieuerimus: vbi nõ iam angeli, sed ipsius

Deute.4. Prou.8. Hier.10. 1.Reg.12. 3.Reg.19. Exod.33. 1.Reg.19.

Christi vocē audimus;dicētis,Confidite,ego vici mundū. Et
Ioan.16. iterū,Qui sequitur me,tollat crucē suā,& sic sequatur me,
Matt.16. &,Nolite timere eos,qui occidunt corpus,animā autē non
Matt.10. possunt occidere.Quin sub hac iunipero cibū potúmq;,hoc
est,consolationē aduersus omnē mundi huius perfidiā atq;
stratagemata inuenimus.nēpe cū nihil nos posset solicitare,
quod non ipse prius pro nobis passus esset.Primus enim hūc
passionis crucisq; calicem hausit,quo nos minus abhorreremus.Proinde nō est,cur tātopere hoīes mundūue timeam⁹.
Quid eñ aduersum nos possunt?Corpus,atq; bona tollere
possunt.Nō magna iactura æstimāda est,perdere,quo alioq
carendū est.Ablato corpore,quod præstantius est,tenemus,
animā ipsúmq; Deū.Et quidē horū causa,peculiares quosdā
hostes habemus,animæ nostræ insidiātes,nimirū peccatū,
mors,infernus atq; Dei iudiciū.Quos licet nō semper experiamur in nobis,certissimè tamen aliquādo experiemur.
Mors eñ certa ventura est,tū haud dubie peccata tua tibi se
offerent,& deniq; iudiciū Dei præfinitū in prouidentia Dei
obseruat diē.Triceps imago horribilis.Et qs aduersus mortē,peccatū,atq; iudiciū Dei persistere potest?Inimici tui,inquit Christ⁹,circūdabūt te vallo,& coangustabūt te vndiq;,
& ad terrā prosternēt te.Tria sunt,quorū primū mortis,secundū peccati,tertiū iudicij Dei atq; inferni opus est.Cōtra
hos oēs nemo,nisi in Christū respexerit,persistere potest.hic
eñ imago vitæ tibi est,si mors territat:imago gratiæ est,si
peccata te coāgustāt:imago bonitatis Dei est,si diuinum te
Matt.11. iudiciū solicitat.Venite,inqt,ad me oēs q laboratis & one-
Ioan.6. rati estis,ego reficiā vos.Ego sum panis viuus.Et mox,Qui
māducat meā carnē & bibit meū sanguinē,in me manet,&
ego in illo.Quib⁹ qd aliud Christ⁹ vult,nisi q credētib⁹ suis
seipsum exhibet?Et hoc modo sacramentū hoc certissimū
indiciū est,Christū intolerabile iugū peccatū,quod (Dauid
Psal.37. testāte)graue on⁹ est,& virgā humerorū nostrorū,mortéq
pro peccato in oēs venit,& baculū exactoris,hoc est,infernū
& æternū Dei iudiciū,à nobis abstulisse:imò verò vita sua
mortē nostrā,obediētia sua peccatum nostrū:dilectiōe sua
infernū dānationéq; nostrā deleuisse:tū etiā se totū in nostrā dedisse salutem.Ecce omnium horum pręsens festiuitas
nos admonet,quæ ideo instituta est,vt in vitæ huius via sursum ad cœlos discamus respicere,vbi,ne deficiamus,aut hostium insultantium vi opprimamur,cib⁹ potúsq; refectio,

atque fortitudo quærenda est. In Christo nimirum per participationem sacramenti corporis & sanguinis sui, compendiosissimè vero omnium, per spiritalem eius perceptionem, quod est, per fidem, quærenda isthæc sunt. Nihil enim sine fide participatio prodest. quandoquidem in Cœna Dominica corporaliter sumpsisse hoc sacramentum, Ecclesiæ satis non est, nisi & hodie illud proponens, ad spiritalem participationem excitet. Tunc verò spiritaliter Christi corpus & sanguinem percipis, quando dilectionem, qua Deus Pater filium suum dedit: obedientiam, qua se Christus in cruce obtulit, sanguinémque suum in mundi pretium effudit, commemoras, admiraris, in iisq; exultas, fide, spe, atq; dilectione eadem apprehendis, Scripturæ de Dei dilectione testificanti credis, ipsum te quoque in eorum, quos Christus morte sua liberauit, numero esse speras, ac propterea ipsi mente ac dilectione adhæresčis, prædicas ipsum ac colis, desiderio illius traheris, confidens illi inniteris: hoc inquam, spiritaliter est corpus sanguinémq; Christi percipere, hoc ipsum maximè hac festiuitate in nobis requiritur. Atq; tūc demum illi satisfactū est, quādo cōsideratione & quotidiana sacramenti huius propositione ad fidē, ad spem, ad charitatē, ad æquanimitatem, ad deuotionē omnémq; pietatem incitamur: atq; illud ipsum in nobis cùm erga Deū, tum erga proximū consideramus, quod in seipso Christus, cùm summā erga Deum obedientiam, perfectissimam erga proximū charitatem exhiberet, habuit. Hæc, inquam, in nobis quoque consideraremus in supplicatione hodierna, nimirū obedientiā & dilectionem. Hæc instituti huius intētio est. Sed quid rarius illo? Refriguit charitas, vicit malitia, nósque ipsi dissipati sumus, imo nō dissipati solùm, sed & inuicem exasperati. Cui tamen animorum exasperationi præsentis festiuitatis atque ipsius sacramenti huius sedula cogitatio mederi posset. Profecto si in huius sacramēti præsentia, quāto pretio redēpti sumus, cogitaremus, minime tāta peruicacia, proteruia, petulantia atq; insolētia in omnē impietatē leuitatémq; nosmet præcipitaremus. Sed nec tam ingrati, nec tam socordes erga Deū, neq; etiā tam tædiosi, pigri, negligentésq; in cultu diuino, omnisq; boni exercitatione essemus, si hic quā per Christum Deus charitatē nobis exhibuit, in memoriā reuocaremus conseruaremúsq;. Deniq; nulla tam execrāda in nobis, perdendi, exurendi, trucidandiq; inueniretur cupiditas, si in

Phil. 2.

Matt. 26.

hoc ſacramento, quomodo omnes per Chriſtum redempti ſumus, cogitaremus, atque ô vtinam nemo non Chriſtianus, cùm ad lites, ad iurgia, ad contentiones iuris, ad bella, ad cędes, ad profligationes, ad perditiones deſcenditur, huius ſacroſancti ſacramenti meminiſſet: haud dubie propriis conſcientiis arguerentur, dicentibus, Quid facitis credentes? quid cogitatis? neſcitis cuius ſpiritus ſitis? an ignoratis vocationem veſtrã, qua vocati eſtis ad maxima nimirum, vt vnũ corpus vnus idémque ſpiritus ſitis, quẽadmodũ & vnam fidem, vnum baptiſma, vnum Deum, vnum Chriſtum, vnum Euangelium, vnámque futuram hæreditatem habetis? An- *Eph.4.* non audiſtis Paulum dicentẽ, quòd omnes vnus panis vnúmque corpus ſumus, quicũq; de vno pane & de vno calice participamus? an ignoratis, quia hoc ſacramentum vinculũ eſt, quo Chriſtiani compingimur, in quo vt fratres & domeſticos nos inuicem agnoſcere debemus? an neſcitis fortè, quia Chriſtus nihil æquè grauiter, atque dilectionem præcepit, mandauit, inculcauit: nihil perinde in ſuis abominetur atq; diſſentiones, zelum, iurgia? annon audiſtis quia Deus nõ diſſidia, ſed pacẽ cõcordiámq; ſuorũ quærit? Et qui fieri poſſet (ita inuicẽ exacerbati perſeueramus) ſi hoc modo ſacramentum hoc intueremur? Nõ ergo, quòd toties nunc ſacramentũ hoc nobis proponitur, demonſtratúrque, cõquerendũ eſt, imò potius ardentiſsimis votis optandũ eſt, vt nũquã ex conſpectu & noſtro & omniũ credentiũ amoueretur, ſi quo modo amarulentia plurimorum leniri, amórq; excitari poſsit. Leuemus fratres oculos noſtros, quemadmodũ & Moſes populũ Dei hortatus eſt, viam, qua à Deo ducimur, reſpiciamus. In peccatis quidem naſcimur, ſed mox lauacrum paratũ adeſt, in quo peccata abluuntur. Deficiendum nobis eſſet in via, & ecce menſam nobis parauit Deus, aduerſus omnes qui tribulant nos. Si ergo quicquã aduerſi inſurgit, ꝙ verum manna, verum illũ cœleſtem panẽ habeamus paratum, cogitandum eſt: panem, inquam, nũquam deficientẽ. Chriſtus enim, qui heri & hodie eſt, vſque in æternum permanebit. Quid ergo tantopere mũdus, & huius incurſus ſolicitant, Deo nos cœlitus tam manifeſtè erigente ac conſolante? Ille ipſe ergo gratiam ſuam nobis impertiat omnibus, Amen.

1.Cor.10. *Ioan.13.* *Matt.20.* *1.Cor.14.* *Deut.8.* *Pſal.23.* *Hebr.13.*

SERMO DECIMVS.

PRæter Euangeliũ hoc, in quo exquiſitiſsimis verbis de ſpirituali corporis & ſanguinis ſui cibo, fide propriè perci-

percipiendo, Christus loquitur, etiam Epistola legitur, in qua de eiusdem corporis & sanguinis Christi sacramento, corporaliter etiam sumendo, Paulus Apostolus scripsit. Et quidem pulchre Euangelio huic Epistola illa coniuncta est, 1.*Cor*.11. vt vtraque corporis & sanguinis Christi perceptio simul consideretur. Quibus Ecclesia hanc orationem annectit. *Deus*, inquit, *qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue quæsumus ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari, vt redemptionis tuæ fructum in nobis iugiter sentiamus*. Et hanc orationem si quis Euãgelio atque Epistolæ addiderit, tria habebit, vnde quod meditetur hodie abunde sumere possit, cætera licet nesciat. Tria, inquam, in quæ totam hanc festiuitatem licebit contrahere. Si cui enim huic festæ diei satisfacere animus est, primò omnium, quod sacrum corpus & sanguinem suum in mortem ad effundendum pro multis Christus dederit, firma fide credendum & meditandum est. Deinde etiam, quòd idem ipsum nobis corpus suum & sanguinem det. Ac tertiò, quomodo vtroque commodè vtendum sit, quærendum est. Ad primum Euangelium hoc refertur, ad secundum Epistola, ad tertium Ecclesiæ oratio. Euangelium, inquam, primo seruit, hic enim Christus corpus sanguinémque suum in spiritualem cibum dedit, qui fide percipiendus est, eo planè modo, quo superiore Dominica ad Nicodemum dixisse audiuimus. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, vt qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Epistola hodie lecta sacramenti huius institutionẽ respicit. tum oratio Ecclesiæ verum vtriusque vsum docet. Et quomodo tota festi huius intentio vel rectius, vel compendiosius proponi, quàm his tribus, posset? Nam & in cantionibus Ecclesiæ cæteris tres veteris Testamenti figuræ, nõ solùm festo huic, verùm etiam tribus illis partibus, quarum memini, aptissimè conuenientes accinuntur. Prima enim figura, quæ est agni Paschæ, passionem Christi respicit. Altera mannæ, institutionem sacramenti huius. Tertia Eliæ, qui tantùm ex vno pane subcineritio robur concepit, vt sine alterius cibi alimento vllo quadraginta diebus & totidem noctibus per deserta vsque ad montem Dei Oreb pergeret, ad vtriusque, nimirum passionis Christi, & sacramenti institutionis fructum respicit. Et hæc omnia ostendere, minime (vt intelligentibus patet) erit difficile. Sed hac vice exordij lo- *Ioan*.3.

dij lo

dij loco huius sermonis Euangelium, Epistolam, atque orationem Ecclesiæ placuit conferre. Atque vtinam hæc ipsa tria probè considerarēmus. Profectò, si non maiori commoditati, huic tamen seruiret, vt hæc ipsa festiuitas etiam apud hostes maiorem consequeretur autoritatem, qui nullam alioqui ridendi calumniandique finem norunt, nimirum considerantes in externis quibusdam cæremoniis hærere nos tantùm, nec quid præterea cogitare, imò sæpe quod facimus ignorare, nec quare id fiat intelligere. festos dies celebrare, sed causam nescire: externo habitu gaudium ostentare, nulla tamen mentis lætitia moueri: Deum labiis honorificare, corde tamen longè ab eo abesse. Quanquam vnicum Euangelium hoc, Epistola atque oratio satis declarant, non cæremoniarum causa hanc festiuitatem institutam esse, sed potius multa longè maiora à nobis requirere. Sanè inuicem ad reuerentiam sacramenti huius exhortamur, Tantum ergo sacramentum veneremur cernui, & quæ sequuntur: sed & facto reuerentiam quandam exhibemus, coram Iudæis simul atque Gentibus, tum & hæreticis confitentes, quòd minimè erubescamus fidem nostram, atque omnia ea, licet minutissima, quæ ad salutem nostram pertinent, incitamus hoc ipso vulgus hominum ad reuerentiam atque amorem sacramenti huius, qui forte aliàs hæc minus cogitarent. denique & calumniatores monemus, vt se minime hominis, sed Dei ordinationem contemnere cogitent. Licet verò plurima id genus externa factitemus, non tamen omne illud est, quod ad hanc festiuitatem pertinet. Imò omnia eiusmodi non minus ab iniquo, quàm à pio fieri possunt. Sed longè præstantiora, Ecclesia docente hæc festiuitas à nobis postulat. Et quæ illa? Principiò Ecclesia orans dicit: Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue quæsumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari, vt redemptionis tuæ fructum in nobis iugiter sentiamus. Ecce hæc nobis cogitanda Ecclesia offert, nempe, quod sit mysteriū corporis & sanguinis Christi, non vt tantùm signum & figura sit corporis & sanguinis Christi (id quod nonnulli bacchātes calumniantur) sed eiusmodi mysteriū, quod corpus & sanguinem Christi verè in se cōtineat, atq; hac ratione à Christo datū sit, vt nos passionis suæ admoneat. Ecce hæc duo cogitare, ab Ecclesia admonemur, quæ & vtriq; petitionē applicat. Primò, quando sacramentum

Mysterium sacramenti.

mentum hoc mysterium est corporis & sanguinis Christi, rogandus est Deus, vt se donante verè & iuste hoc ipsum veneremur. Secundò, quando hoc sacramentum in memoriam passionis Christi institutum, orandum est, vt eiusdẽ passionis fructum in nobis iugiter sentiamus. Hæc sunt, quæ propriè ad hanc festiuitatem pertinent. huc ergo maximè respiciendum est, quòd ea prætermittentes, admodum parũ vtilitatis ex externis cæremoniis capiamus. Vnde nunc denuo nonnihil de hoc festo in medium adferre compellor. Neque enim (vt video) tam multa ea de re dici possunt, quin plura dicere sit necessarium. Ita enim deuiauimus omnes, vt nihil ferè æstimemus eorum, quæ antiquitus in Ecclesia asseruata, ad nos vsque deuenerunt. Quin eandem Christo, cum Iudæis Capernaitis, in hoc sacramento gratitudinem exhibemus. *Ioan. 6.* Illi enim, cùm Christum longo sermone de spirituali hoc cibo loquentem audissent, intolerabilem, insuauem, imò etiam impossibilem eius sermonem iudicantes, qui nuper nomine sua Christo dederant, retro abeunt, susceptámque disciplinam ab humeris excutiunt. Eadem ferè nostrorum temporum ratio est. ita enim de hoc sacramento cogitamus, loquimur, prædicamus, scribimus: ita nos componimus in eius præsentia: ea facimus, vt omnium piorum vota meliora desiderent edocti, Apostolos sequamur: aliósq; dictitare & scriptitare permittamus: pro cuiusq; spiritus suggestione. Nunquid & vos vultis abire? Christus rogat: Quò ibimus, Petrus respondet, verba vitæ æternæ habes. *Ibidem.* Hic nempe omnia viuifica verba esse iudicabat, quæ illi dura, & impossibilia proclamabant. Hunc ergo sequemur, & hanc festam diẽ in nostros vsus conuertamus, quicquid cùm Christus tum Ecclesia de hoc nobis sacramento proponit, cum exultatione atque gratiarum actione suscepturi, tùm cum Petro omnia viuifica verba esse, hoc est, quæ ad vitam æternam obtinendam faciunt fatebimur, ac denique cum Dauid dicemus: Domine, nõ recedimus à te, viuificamus nos, & nomen tuum inuocabimus. *Psal. 79.* Imò quod Iudæos incredulos abegit, idem nos attrahet: eóque Christus nobis charior erit ac gratior, qui corpus suum nõ solùm in redemptionẽ pro nobis obtulit, verùm etiã nobis in cibum dedit. Tum etiam eò magis hoc sacramentũ magnificabimus, quò ab aliis cõtemptibilius haberi nouimus. Agè ergo quid ipse Christus de spiritali corporis & sanguinis sui cibo loquatᷣ, audiamus. Caro mea, *Ioan. 6.*

ro mea, inquit, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quid hæc verba velint, & quando primùm de spiritali, deinde etiam de corporali seu sacramẽtali participatione sint intelligenda, alibi à me dictum est. Hinc sequẽtia declaranda mihi sumam, Hic est panis, qui de cœlo descendit. Non sicut patres vestri manducauerunt manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panẽ, viuet in æternum. His ergo verbis Christus contumeliosę Iudęorum obiectioni respondet: Quod tu signum facis, inquiunt, vt videamus & credamus? Patres nostri manducauerunt manna: ac si dicerent, Hoc Moses potuit, vnde non iniquè illi credimus. hoc nobis verũ signum visum. tu simile quid nondũ ostẽdisti. Hac cõtumeliosa Iudæorum comparatione Christus occasionem sumit non solùm fusius de spirituali illo cibo suo dicendi, verùm etiam quod manna ipsorum nihil sit collatione ad eum, quẽ ipse daturus esset cibum cùm ipsis testibus, patres sui nõ minus morti fuissent obnoxij, qui manna comedissent, quã alij qui non comedissent, demõstrat. Et hac iam cõparatione, docet, quę illius spiritalis cibi apud nos ęstimatio esse debeat, imò etiã in mannæ historiam respicere monet, vt quę cõpendiosissimè ostẽdere posit, quam præstantiã in nouo Testamento acceperimus. Si enim ea figuræ maiestas fuit, quæ veritas præstantia erit? Sed apertè Christus Mannã figurã tantùm fuisse alterius cibi, quẽ in nouo Testamento Deus daturus erat cœlitus: propterea hoc verũ manna dicit, illud verò eam additionem non habet, quod verò è cœlo venerit, quæ vera illius mannæ atquę nostri spiritalis cibi est. Illud quidem nomine dignamur, quod è cœlo manna dicamus, sed è cœlo non venit, nimirũ in nubibus angelis eam in formam redacta. Christus verò certissimè è cœlo venit. Illud neminem in vita conseruare potuit, hoc etiã æternam vitam dare potest. cùm igitur ipse Christus spiritalis cibi sui excellentiam è figura & vmbra mannæ demonstrat, arbitror & hodie permultum id facere ad magnificentiam & verum sacramenti huius vsum, si modò mãna figurã diligẽtius cõsideraremus. Propterea quid rectius agã quã si quibus partibus historia illa sacramẽto huic atq; festæ diei conueniat, aperuero? Confido equidem hac ipsa collatione amorem pietatémq; erga hoc sacramentum apud pias quasque mentes non solùm renouandam, verùm etiã adaugendam atq; conseruandã. Iam verò plurima inuenio in quibus mãna illud cum sacramen-

to hoc cōferri poteſt, quorū quodlibet per ſe nōnihil ad magnificentiam huius ſacramenti facit. Primùm, ipſa datę mānæ cauſa eſt, cur eā Deus dederit: quam Moſes deſcribēs, ita loquitur, Profectiq; ſunt de Helim, & venit omnis multitudo filiorū Iſraël in deſertū Sion. Et murmurauit omnis cōgregatio filiorū Iſraël cōtra Moſen & Aaron in ſolitudine. Dixerúntq; filij Iſraël ad eos, Vtinā mortui eſſemus per manū Domini in terra Aegypti, quādo ſedebamus ſuper ollas carniū, & comedebamus panē in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertū iſtud, vt occideretis omnē multitudinē fame? Dixit autē Dominus ad Moſen, Ecce ego pluā vobis panes de cœlo, & quæ ſequūtur. Ecce hæc cauſa datæ à Deo mānæ. Deficiebant populus alimento, quod enim ſecū ex Aegypto tulerāt, cōſumptū erat: & quò longius in deſertū pergebāt, eò minus victui neceſſaria inueniebāt. hoc mouebatur Deus, vt daret eis panes. Neceſsitas vrgebat, cū alioqui quo famē ſedare poſſent, ad manū nihil erat. Et quid Chriſtum cœlos deſcenderet huc ad nos, ſéq; ipſum nobis panē afferret, tum ſacroſanctum corpus ſanguinémq; ſuū in cibū daret, niſi ingens totius mundi fames mouit? Fames, inquā, non corporalis alimenti, ſed gratiæ diuinæ. Nullius aliqua in parte dominiū præter peccati, mortis, dānationis: nuſquā vita, nuſquā ſalus aut gratia apparebat in hominibus. Hoc motus Deus miſit vnigenitū ſuū, vt omnis qui in ipſum crederet, non periret, ſed haberet vitā æternā. Hoc ipſum etiā Chriſtū mouit, vt ſeſe omni modo nobis daret, nēpe naſcens, ſocium: conueſcens in edulīū: moriens, in pretiū: regnans, in præmiū. Propter miſeriā inopum inquit, & gemitū pauperū, nunc exurgā. Ponam in ſalutari, fiducialiter agā. Eādem ipſam rationem Ioannes cœnæ Dominicæ refert, cùm dilexiſſet ſuos, inquit, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ingrati igitur ſint oportet, qui nunc tādem diſputare ac ſecum diſceptare volunt, quæ inſtituendi hoc ſacramentum cauſa ſit. Nunquid non intelligis tibi atq; omnibus diuinæ gratiæ fame laborantibus in ſpem ac conſolationē factum eſſe? Quid ſi vel ſemel peccati, mortis, dānationiſq; famem perpeſſus, nullam quocunq; reſpiceres vitā, nullā gratiam, nullam ſalutē apparentē conſpiceres, haud dubiè eiuſmodi inutilibus quæſtionibus abſtineres: & contrà cum Eccleſia in hæc verba erumpēs gratias ageres, O quàm ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus, qui vt dulcedinem tuā in filios demon-

Exod. 16.

Exod. 12.

Ioan. 3.

Pſal. 11.

Ioan. 13.

Sap.12. strares, pane suauissimo de cælo præstito esurientes re-
plens bonis, fastidiosos diuites dimittens inanes! Et hoc pri
mùm, quo historia mannæ cum sacramento hoc nostro cō-
fertur, Vtrobiq; Deus pater filiorū suorū respexit famem,
vtrobiq; populi sui curam gessit, vtrobiq; dilectionē osten-
dit & gratiam, vtrobiq; miraculosè cibauit, illos quidem
manna, quod nunquā vidit, nec sciuit mundus: nos verò suo
ipsius corpore atque sanguine, quod nemo mortalium vel
expectasset vnquam, vel suis meritis promisisset. Et quid
Exod.16. porrò mannæ refert historia? Priusquàm Deus illum cœli-
tus demitteret cibum, per Mosen annunciauit dicens, Vespe
re scietis quòd Dominus eduxerit vos de terra Aegypti: &
manè videbitis gloriā eius, imo dabit vobis vespere carnes
edere, & manè panes in saturitate. Hoc iā rursus sacramen-
to nostro conuenit. Antequam corpus sanguinémque suum
Christus daret in edulium, multifarie multísque modis per
Prophetas prænuntiauit splendidum se exquisitissimorum
Isa.65. ferculorum apparaturum esse conuiuium. Serui mei come-
dent, & vos esurietis. Serui mei bibent, & vos sitietis. Serui
mei laudabunt præ exultatione cordis, vos clamabitis præ
Isa.49. dolore cordis. Et iterū: Super vias pascentur, & in omnibus
planis pascua eorum. Non esurient neq; sitient, & non per-
cutiet eos æstus & sol, quia miserator eorum reget eos, & ad
fontes aquarum potabit eos, Et hoc ipsum in nobis imple-
Ioan.6. tur, eo modo, quo Christus loquitur: Ego sum panis viuus,
qui in me credit, amplius nō esuriet. Et hac igitur ratione sa
cramētū hoc gratius nobis erit, cùm in ipso completa sunt,
quæ prophetæ prædixerunt: in ipso nobis percipiendum of-
Exod.16. fertur, quod illi longo tempore desiderarunt. Porrò iā hoc
etiam mannę historia refert: Manè surgentes filios Israël vi
disse superficiem terræ sine vlla humana ope rore cœlestis
panis apertam præ insolitę rei admiratione dixisse: Manhu?
Quid hoc? Nos similia videmus: Christus sine opera nostra,
præter meritū nostrū, hunc nobis cibū apparauit: idq; ma-
nè, ipso nēpe gratiæ tēporis exordio. Id quod tot Psalmis, tā
Psal.110. aptis hortationibus admonemur. Memoriam, inquit Dauid,
fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Domi-
Psal.47. nus, escam dedit timentibus se. Et, Qui pacem ponit fines
Psal.22. Ecclesiæ, & adipe frumenti satiat nos. Et iterum, Parasti
Psal.83. nobis mensam aduersus omnes, qui tribulant nos. Et ite-
rum; Ex altari tuo Domine Christum sumimus, in quo
cor

cor & caro nostra exultāt. Quæ omnia aliud nihil sunt, præter admirationem & gaudium, quæ credentes in hoc sacramento sentimus, atq; exprimimus. Quisq; enim dicere potest: Introibo ad altare Dei: sumam Christum, qui renouet iuuentutem meam, epulantium sonus in hac mensa in voce exultationis & confessionis esse debet, vt alibi hortamur. Vide, hoc iam tertium est, in quo mannæ historia, cum hoc nostro sacramento conuenit. Quartò illic innuitur, quomodo Deus eos tentauerit, si timeant ipsum, an non. Et nos tentat Deus hoc ipso sacramento, si Vnigeniti sui verbis apertè se nobis corpus ac sanguinem suum hìc dare affirmantis, tātam fidem habeamus, quantam primi parentes serpenti, qui esu vetiti cibi post apertos oculos, Deorum similitudinem falsò pollicebatur, crediderant. Sanè præter fructum illum oculis subiectum, & palpabilem, nihil videbant, nihilominus tamen Diabolo similitudinem Deorum promittenti ex esu, ita fore crediderunt. & quid est, quo minus filio Dei, dare se nobis in hoc sacramento corpus & sanguinem suum affirmanti credimus, externam licet tantummodo speciē panis videamus? Hoc modo, inquam, tentat nos Deus in hoc sacramento, vúltq; vt salutari huius sacramenti fide, credendi exitialem facilitatem Adæ atq; Euę diluamus. Fides ipsorū, in quam per serpentem inducti fuerāt, in perditionem perduxit: fides nostra, quam Christus dat, verū corpus verúmq; sanguinē suum in hoc sacramento nos percipere, vitam atq; salutem nobis confert. Præterea illud quoq; mannæ habet historia, ꝙ exire castra, & Manhu colligere pro cuiusq; domus necessitate in diem, sexto verò die duplicē cibum, hoc est, quantum biduo sufficeret, sequēs enim dies requies Domini erat, inferre iusserit Deus. idipsum quoq; nobis hic dicitur. Primò exire ex nobis ipsis, id est, curiositatem, ac proprias opiniones seponere, non secundum exteriores sensus, an illic sit corpus & sanguis Christi, sed secundum verbum fidei, diuinæq; veritatis, quæ affirmans ait, Hoc est corpus meum, iudicare oportet. Secundò etiam ex pristina conuersatione exeundum est, vetus homo cum actibus suis relinquendus est. Non enim decet sanctum mittere canibus. Tertiò quærendus hic cibus est. Neque enim vbique obuius est, aut nos sequitur. Qui manè vigilauerint ad me, inquit Sapientia, inuenient me. Semper hic nobis necessarius cibus est, semper etiam inueniri potest. Quò igi-

Psal.24. *Psal.41.* *Exod.16.* *Gen.3.* *Exod.16.* *Matth.26.* *Prou.8.*

tur quisque tribulatur magis & angitur, eò diligentiori cura hunc cœlestem panem quærat, & quotidiè quærat, & quantum sufficit, colligat. plenitudo enim hîc omnis gratiæ est. Ecce cur etiam nobis dicatur, vt exeuntes manna nostrum colligamus. Sed singulari ratione nobis præceptum est, sexto die, hoc ipso mundi nouissimo tempore duplicem, in biduum mensuram inferre. Sabbato enim, hoc est, post mortem, non inuenietur, cùm quisque ex eo viuet, quod sibi collegit prius. Venit nox, quando nemo operari potest. Sunt denique alia nonnulla, quæ rectè sacramento huic ex illa mannæ historia comparari possunt.

Joan.9.

Exod.16. Vt quòd, Scriptura referente, nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus parauerat, reperit minus. Id quod verissima huius sacramenti proprietas est. Ita enim fides nostra docet, quòd alius alio nec plus nec minus sumat, quantum quidem ad corporis & sanguinis Christi veritatem attinet, nec illam secundum quantitatem hostię distribui, sed secundum cuiusq; fidei ac desiderij modum percipi. Quemadmodum & primus homo tantùm degustato fructu interdicto, tam sufficiebat ad damnationem illi, acsi omnes paradisi fructus comedisset, ita etiam quantumuis exiguum fidelis hinc percipiat, tam ad consequendos sacramenti fructus sufficit, quàm si totum illud quod in altari est, comedisset. Adhuc vnum in mannæ historia describitur, nempe quosdam plus quàm requirebat necessitas, collegisse, atque vsque manè dimisisse, atque scatere cœpisse vermibus, & computruisse. Id ipsum ergo in sacramento

Ibidem. nostro inuenitur: nec id modo, verùm etiam alia plura. Curiosis nempe longis disceptationibus de eo altercantibus computrescit, nihil conducit, sinéque fructu perit, superbis

1.Cor.11. verò scandalum est, indignis mors & damnatio, quemadmodum olim arca Dei piis Israëlitis summa spes, at impiis

1.Reg.5. Bethsamitis, incredulisq; Philistęis certissima perditio erat. Postremum in mannæ historia est, quod gomor ex illo asseruandum esse Moses præcepit, in sempiternas populi illius generationes. Et hoc ipsum Christi mandatum est, vt sacramentum hoc in Ecclesia in æternum maneat, ínque suam memoriam sumetur. Ex his ergo omnibus non erit difficile, quàm pulchrè ea in manna omnia præfigurata sint, quæ in hoc sacramento nostro percipimus. Quid ergo miramur in Ecclesia hanc sonare acclamationem: Ecce

panis Angelorum; factus cibus viatorum, verè panis filiorum, non mittendus canibus? Et quid illi acclamationi aptius, quàm illa, cuius exordio huius sermonis memini, oratio coniungitur? Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE D. BONIFACII, EPISTOLAE LOCVM TENENS LECTIO PROVERB. XV.

Lingua sapientum ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Lingua placabilis lignum vitæ, quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Domus iusti plurima fortitudo, & in fructibus impij conturbatio. labia sápientum disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victimæ stultorum abominabiles Domino, vota iustorũ placabilia. Qui sequitur iustitiã, diligitur à Dño.

EODEM FESTO EVANGELIVM IOAN. XVI.

IN illo tempore, Dixit Iesus discipulis suis; Ego sum vitis vera, & Pater agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum; & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructuum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me. & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

DE D. BONIFACIO ARCHIEpiscopo Moguntino, Sermo primus.

INTERROGA Patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Initio hodierni Euangelij admiranda quædam de vulgi in Christum ardore Lucas commemorat. Ve-

Luc.6. nisse ad eum multitudinem plebis copiosam ab omni Iudæa & Ierusalē,& maritima Tyri & Sidonis. Sed & causas, quid ita vulgus mouerit addit: quarū prima comitas Christi erga omnes, ipsa, inquā, philantropia Domini est, quæ in hoc maximè consideratur, quòd nō solū de monte, verùm etiam è cœlo in has terras ad nos descendit, quò omnibus ad ipsum facilior esset aditus: altera causa est diuina potentia, qua facillimè omnium morborum genera curauit. Virtus, inquit Lucas, exibat de illo, & sanabat omnes: tertia denique causa
Ibidem. est verborum Christi suauitas, qua etiam conscientias mentésque hominum permouens, lætitia imbuit. Hic ille tripli-
Eccle.4. catus funiculus, qui nō modò Iudæos illo tempore, sed etiānum Gentes ad Christum attrahit, imò idem funiculus nos
Psal.99. in Christo manentes dicere facit cum Dauid: Domine, nō recedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Credimus enim ipsi, atq; adeò videmus verba ipsius, verba Dei, aut (vt cum Petro cōfiteamur) vitæ æternæ: potentiam eius, potentiam Dei esse, & quod ipsius se in omnes exten-
Ioan.6. dat bonitas. Et cui non vel maxima esset voluptas illic esse, vbi tam mitem atque benignam sese diuina bonitas exhibet, tam potenter curat & saluat, tantáq; promittit? Admirabātur olim increduli Iudæi, Gentésq; cæcæ, tanto credē-
Ioan.10. tes affectu Christum secutos fuisse crucifixum. Dæmonium habet & insanit. Quid illum auditis? aiebāt. Tum Græci incantamentis homines ad Christū trahi, támque indissolubiliter non sine Magia illi adhæreret arbitrabantur. Sed & etiānum inuenias tanta constantia Martyres Christo adhæsisse, vt non modò omnia eius causa reliquerint, verùm etiam sese in omniū immanissimos cruciatus dederint, admirentur. Verū hoc Euāgeliū intuenti minimè admiratione dignum illud videbitur, quin nec insaniā, nec Magiam in Martyribus fuisse, quod ea cōstantia Christo adhæserint, sed fidem, pietatem, amorē. Qua re factum est, vt hoc Euangeliū, in Martyrum festiuitatibus in Ecclesia legatur, quo cuilibet apertum sit, quid eos ad Christū pertraxerit, quidq; in ipso cōstātes in mortem vsq; seruauerit. Id quod primum hîc cogitandū est, cùm nos quoque hoc ipsa festiuitate tantæ sedulitatis, amoris, desideriique, quibus patres olim nostri ad Christum pertracti sunt, admonemur. Patres nostros dixi, nimirum Diuum Bonifacium cum sanctæ societatis suæ collegio. Id quod nemo miretur. eruditi enim nouerūt,

Patris

Patris nomen non corporum modò genitoribus attribui. Nam & in precatione nostra & Apostolico symbolo Deum patrem nostrũ dicimus. tum & seniores quosque patres appellamus. Sic etiam Reges & principes viri patres patriæ dicti sunt. Sed & in sacris Scripturis Abrahã pater omnium credentium vocatur. Et Salomon patrẽ se omnium eorum dicit, qui Sapientiæ student. Audi fili mi, inquit, disciplinam patris tui. Et denique Paulus patrem se Corinthiorũ dicit; quos per Euangelium genuit. Et hoc modo non immeritò Bonifacius Germanorũ pater dicitur. Per ipsum enim Deus patres nostros ad agnitionẽ fidei atque veritatis perduxit. Nõ quòd primus ille Euangelium Germanis prædicauerit. Fuerũt enim & ante eũ Præsules Mogũtiæ. Alij fidẽ plantauerunt, hic plantationẽ rigauit: alij nouã domũ ędificarunt, hic collapsam instaurauit: alij in vna aliqua parte, hic per totam ferè Germaniã prędicauit: alij bonum semen seminauerunt, hic zizaniam densè succrescentem succidit, eradicauit, extirpauit: alij vitæ suæ diebus veram in hominibus fidem conseruarunt, Bonifacius, vt se mortuo etiam vera in Germania fides permaneret, studuit. Hinc tot collegia, tótque cœnobia ab ipso fundata, quibus sanctos, doctos, idoneósq; viros vndequaque collectos præposuit, eam ob causam, ne quando doctorum hominum inopia deficerent, sed perpetua successione, qui Germanos nos in fidei pietatisque veritate cõseruarent, haberemus. Id quod aliqua parte factũ est. Nam (vt vno verbo omnia dicam) quod in Christianæ fidei vnitatẽ Germani peruenit, in eáque vsq; ad hæc nostra tẽpora perstitit, primum Deo, deinde Apostolis, tertio etiam Bonifacio nostro acceptum ferimus, ꝙ nemo alter, qui diutius & sedulius hoc in Germania prædicando sudauerit, inueniatur. Ex quibus omnibus cuilibet facile est videre, cur tanta hæc festa dies solennitate celebretur, & cur D. Bonifacij tam præclara atq; honorifica memoria maximè hic Moguntiæ perseueret. Est nimirũ gratiarum actio erga Deum, qui tam diligentes fidósque pastores dedit. Tum etiã significatio quædam est gratiæ mentis nostræ erga ipsum Bonifacium, qui nostro bono tam fideli studio laborauit. Deinde, quod ante dictum est, quid nos hic facere conuenit, docet. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Si enim Germanos ad fidem pietatémque conuertit Bonifacius, decentius magisque necessarium

Matt. 6. Rom. 4. Prou. 1. 1. Cor. 4. Deu. 32.

hoc nequam seculo contaminata cùm doctrina tum vita omnium, vix quicquam facturi sumus, quàm si ad ipsius doctrinæ vitæque puritatem & normam respicientes nosmet iustificauerimus. Proinde nonnihil de tanti viri dicendum mihi vitæ historia est, vt eò rectius, an in ea, quam patres nostri & ipsi calcauerunt, & nobis pergendam ostenderunt, via pergamus. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi. Et quidem Moses Israelem corripiẽs his verbis adorsus est. Nam & viuente se & superstite legem Dei sepe præuaricati fuerant, videbátq; in spiritu Domini, se defuncto maiori eos rabie contra eam, quam mandante Deo tulisset, legem pugnaturos esse. Propterea exclamat dicens, Audite cœli quæ loquar, audiat terra verba oris mei, quia nomẽ Domini inuocabo. Date magnificentiam Deo nostro, Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Peccauerunt ei nõ filij eius, in sordibus: Generatio praua atque peruersa, hæccine reddis Domino stulte popule & insipiens? Nũquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: ac si diceret, Nunquid exigua tibi videntur huius temporis beneficia? cogita superiorum temporũ dona. Si mihi fidem non habes, interroga patrem tuum, & dicet tibi Hoc modo populum suum Moses arguit. Atque vtinam non illa in nos etiam quadraret correptio. Tangit autem verissime, vbique enim, & in omnibus hominũ conditionibus inuenitur peccatum & præuaricatio. Tum omnes declinauerunt, inquit David, omnes inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Imperfectio & iniquitas in iuuenibus & senibus, in Magistratibus atque subditis, in Ecclesiasticis atque secularibus præualent. In doctrina pariter atque vita vitium est, illa enim superstitiosa nimis, aut carnalis est: hæc planè Ethnica, hoc est, impia est. Non hæc patres docuère nos, multóque minùs ita ipsi vixerunt: quorum doctrina firma, fundata, constans, & spiritualis erat, vita sancta fulgebat. Et hîc quisque secum cogitet, cui in fide credat, quem sequatur moribus. Plures quidẽ magistros habeamus, paucos tamen patres comperimus, vt suo etiam tempore Paulus dixit. Tum plurima exempla atque vestigia cõspicimus, sed eiusmodi quæ ad tartara ducunt, praeuia. Multi enim latam viam ad perditionem deducentem ambulant. Quod si securus & recte cùm in doctrina, tum vita incedere vis, interroga

Ibidem. *Psal. 13.* *1. Cor. 4.* *Phil. 2.* *Matt. 7.*

roga patrem tuum Bonifacium, & dicet tibi. Duo autem in eius vita digna præcipuè cõmemoratiõe inuenio. Primùm, quòd humilis Dei seruus: secundum, quòd seuerus & grauis Ecclesiastes fuit. Vis autem quæ eius doctrina fuerit discere? In hoc Euangelium oculos conuerte. Illic enim tota eius doctrina atque prædicatio proponitur. Neque enim potuit diuersum quid prædicare ab eo, quod à Christo audiuit & didicit. Qua enim ratione Christus prædicationẽ illius hominis tantorũ miraculorum testimoniis approbasset, si secus atq; ipse prædicauisset? Iã verò quatuor in illa Euãgelij lectione Christus docet, quorũ primũ fidẽ, secũdũ spẽ, tertium charitatẽ, quartũ crucẽ & perseuerãtiæ probationẽ respicit. Primũ est paupertas spiritus, de hac sola enim Christus loquitur, vt in Matthæo videre est. Et qd illa spiritus paupertas aliud est, quã humilis operũ & proprij meriti diffidentia, & perfecta diuinæ misericordiæ fides seu fiducia? Deinde quid spes aliud est, quàm sempiternæ felicitatis, bonorum appetitus & desideriũ? Et quid charitas facit, nisi blasphemias in Deum, hominúmq; iniurias luget? Deniq; quid mundi huius odiũ, quid contumeliæ, persecutionésque aliud sunt, quàm crux quædam, qua vetus homo noster crucifigẽdus atque mortificandus est? Hæc ergo Bonifacius docuit, hanc fidem, spem, charitatem, patientiam, etiam vitæ suæ moribus expressit. In fide enim incepit, in spe progressus est, charitatem erga omnes maximè in pontificatu bene administratis rebus declarauit. Patientia totius vitæ actum conclusit. Agite ergo recentes, quod patri vestro rerum gerendarum initium fuerit, accipite. Cùm in Britannia natus ad iustam viri ætatem peruenisset, mox sese sacris Scripturis atque Ecclesiasticis rebus tradidit, solidúmque fundamentum ponens, omni diligentia, omnique studio, vt paupertatem illam Spiritus, hoc est, veram humilitatem, sui abnegationem, Dei timorem pariter atque fidem, suam faceret, laborauit. Hoc illi principium fuit: Vnde tantus vir euasit. Sed Deum immortalem, quomodo posset non pudere iuuentutem nostram, hæc si audit? aut quomodo parentes negligẽtes, qui propriis ipsi liberis suis æternæ sunt causa perditionis, non terrebuntur? Quid hac tempestate leuius iuuentute est? Quid parentibus, pædagogis, curatoribúsque negligentius? Non ergo est, quod fidem in Germania deficere miremur: sed non hæc à patre nostro Bonifacio

Matt. 5.
Paupertas spiritus quid sit.

didicimus. Interroga patrem illum tuum: is nihil æquè necessarium iuuentuti, atque pietatis studium docebit. Id
Thren.3. quod Hieremias quoque docet, cũ ait, Bonum est viro, cùm portauerit iugum (Domini) ab adolescentia sua. Contrà nihil periculosius, quàm ab adolescentia peccandi assuescere facilitati. Id quod rursus idem Hieremias docet: Si mutare potest Aethiops pellem suam aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cũ didiceritis malefacere. Quã porrò vtile, quàm decens mortalibus, ab incunte ætate pietati & iustitiæ assuefacere, liber Tobiæ docet. Sed & Dauid
Psal.111. ostendit, cùm ait, Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius, generatio rectorũ benedicetur. Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi. Contra verò quàm sit perniciosum, ab incunabulis, & quasi cum lacte imbibere iniquitatem, ferale duorum filiorum Heli exemplum, qui
1.Reg.4. ambo vno die occubuerunt, sacerdotio exuti, atq; Arca Dei priuati. Sed nunquid feliciter iacto fundamento satis est? Non. Audi ergo quomodo Bonifacius succreuerit. Cũ iam excessisset ephebiam adolescens factus, animum in timore Dei, ac spiritus paupertate assuetum obfirmasset, alios quoque ad felicitatem perducendi desiderio tangitur, relictáq; patria, prædicat verbũ, alióſque cõuertit: & licet liber esset, omnium se tamen seruum fecit, vt omnes lucraretur & ad salutẽ perduceret, exemplum præceptoris Pauli secutus. Et hoc adolescentiæ suæ incrementum erat. Id quod in primis
1.Cor.9. sibi dictum existiment, qui adulti totos sese mundo dedunt, superbiæ, concupiscentiæque seruientes spiritui: sibi viuentes nullius alterius curam habent, nec Dei gloriã, nec proximi salutem, nec denique Ecclesiæ promouẽt instaurationem. Sed age, Patrem tuum Bonifaciũ interroga, piè ne hoc atque Christiana vocatiõe dignè factũ sit, imò ipse hũc imitare patrem, vt illi similis effectus, verè dicaris Bonifacius, hoc est, benè faciẽs. Talis enim nisi fueris, Christiano nomine indignus es. Hinc ergo collige, quo nomine cẽsendi sint, qui nõ solum benè agere negligunt, sed & omni generi nequitiæ student, eiúſque tam scilicet vigilantis studij venãtur gloriã. Non iustitiæ, nõ salutis tanguntur desiderio, sed ad perditionẽ aliorũ inuigilant. Tertius porrò veræ pietatis in Bonifacio gradus est, grauissimus in Põtificatu labor, curæ solicitudinéſq; innumeræ. Primus hic illius sancti pectoris

angor erat, sicubi diuini nominis blasphemias contumeliásque, tum & animarũ perditionem intelligebat. Quare quo potuit modo eiusmodi mala præuidit & cauit, hac illac profectus, visitauit, spe extulit, docuit, suasit, zizaniam extirpauit, pietatẽ plantauit, vbique pios gnarósque Pastores & Episcopos præfecit. Et hæc apertè omnia atque palàm. Verũ solus & secreto assiduè orauit. Hæc in Pontificatus dignitate exercitia illius, sanè omnes Episcopos decẽtia exercitia. Sed quis tam cæcus, qui quàm, & hac parte Bonifacij exẽplũ relinquentes, deuiauerimus non videat? Sæpè per vim nosmet in Ecclesiastica munera ingerimus, nec tamen quicquã præter otium voluptatémque quærimus, & sequimur: nemo vt Bonifacius fiet, operam dat. Nesciunt enim nec intelligunt, quanti sit periculi præesse aliis, quod si scirent, sine dubio ita in vtranque aurem nunquã dormirent. Quare & hic patrem tuum interroga, quæ Episcopi, Abbatis, Prælati, Sacerdotis, cæterarúmque Ecclesiasticarum personarum sint munia, & nos etiam qui spirituales dicimur, longe à recta semita deuiasse intelliges. Postremò, interroga patrem tuum Bonifacium, quæ piæ vitæ conclusio sit, & respondebit tibi, patientiam, constantiam, perseuerantiam eam esse. In patientia vestra, discipulis loquens Christus ait, possidebitis animas vestras. Et hanc egregiam in Bonifacio consideramus. Iam enim morti vicinus, in Frisiam descendit, ibique collapsam religionem instaurat. Tum etiam discipulos, quos habebat, ne persecutoribus suis resisterent, nec se in suam defensionem armarent, monuit, imò verò mortem ipsam minimè timendam esse docuit. Quo facto ab impiis trucidatus est. Et quàm rara hæc in nobis patientia? Pauciores ergo ad felicitatem peruenire, mirum non est, cùm Christus eam forti pectore constantibus promisit. Bonifacium ergo consideremus. Eiuscemodi patrem imitemur, quo de nobis etiam dici possit: Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum cælorum. Beati qui nunc esuritis, quoniam saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati estis cùm vos oderint homines, &c. quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Gratia Dei nobiscum, Amen. *Luc. 21.*

SER

SERMO SECVNDVS COLLA-
tio duorum Bonifacij & Dauid cum sua cithara.

IPse est directus diuinitus in pœnitentia Gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit
Ecclesiast.49. cor suum, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Refert Regum liber primus, quòd Dauid olim citharam
1.Reg.16. suam pulsans, malum à Saul Rege spiritũ abegerit: id quod multis olim miraculum visum fuit, videretúrq; etiamnum, nisi quid cithara illa fuit, sciremus. Scriptura autem refert,
Psal.107. Dauid citharam pulsando, diuinas laudes, misericordiam, veritatémque decantasse: ipsúmque Deum inuocasse. Hoc cantu, hoc sonitu nequam spiritum propulsare potuit: alioqui enim fides citharæque concentus nihil effecissent. Similia in hoc Euangelio atq; festo videmus. Vterque enim Christus & Bonifacius malum ex hominum pectoribus profligauit spiritum, concentu nimirùm illo suaui euangelicæ citharæ: ille Iudęam primùm, deinde per Apostolos vniuersam orbem: hic verò priuatim Germaniam, personantes: idque ambo feliciùs rectiúsque, quàm Dauid confecêre. Hic quidem cithara sua spiritum illum abegit, sed ab vno tantùm Saul, nec perfectè, sed ad tempus: illi verò, hoc est, Christus & Bonifacius ex multis hominum millibus, & ita, vt relictum domicilium, deinde nunquam potuerint repetere. Id ita esse, paucis Euangeliũ hoc atque festum explicans, docebo. Principiò, sine cõtrouersia omnes nouimus Dauid in multis, imò in omnibus ferè quæ de ipso scripta sunt, Christi gessisse figuram. Verùm quòd etiam citharam pulsans, figura Christi fuerit, ex hoc Euangelio colligitur ita planè, vt vtrobique iisdem penè verbis res proponatur. De Dauid enim Scriptu-
1.Reg.16. ra refert, dicens, Igitur quandocunque spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuiùs habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. De Christo ita Scriptura re-
Luc.6. fert: Multitudo copiosa plebis venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis: & qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. Ecce quod & Christus spiritus nequam profligauerit, nec ab vno, sed à multis hominibus. Sed Christus hoc (inquis) non cithara fecit, quemadmodum Dauid. Agè ergo, quæ cõsequenter Lucas commemorat, audi: Et ipse, inquit, eleuatis oculis in discipulos suos dicebat.

Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum cœlorum. Annon huiusmodi verba suauissimi citharæ cantus tibi videntur?& quæ cithara, ita hominum animos demulcere potuit, atque Christi verba? quis vnquam concinnius cithara accinit, quàm ipse in hoc Euangelio Christus prædicat? Sit ita, fuerit licet bonus citharædus Dauid, quid verò externo sonitu magnum efficere potuit, si non iuxta citharam Dei etiam verba factáque decantasset? Non enim dæmonium nequam nisi verbo Dei solo eiicitur, externũ omnẽ sonũ contemnit. Aduersus solùm Dei verbũ persistere nequit. at vbi clariùs verbum Dei personat, quàm in Euãgelio? Agè ergo quid miraris suauissimo Euangelij cõcentu pelli dæmones? Breuis quidem hæc Euangelica lectio est, si verba numeres, attamen multa hominũ dæmonio liberauit millia, liberátque etiamnum. Annon ille tibi miserè à dæmonio impugnari videtur, cuius animũ vel superbia occupat, vel auaritia inuasit? Quis enim inquietior impulso à superbiæ vel auaritiæ spiritu? cõtrà verò quid auaritiæ illũ spiritũ potentius eiicit, quàm quod Christus ait, Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorũ? Quo vocum sono ita plurimi cõmoti sunt, vt post se relinquentes omnia, Christum secuti sint, omnia arbitrati sunt, vt stercora vt Christũ lucrifacerent. Id quod Matthæus & Zacchæus fecerunt, qui aliquando miserè circũacti auaritia, ad vnum Christi verbũ omnia reliquerũt. Ita & cæteri Apostoli licèt nec opulenti ipsi essent, nec diuitias cõcupiscerent, quæ habuerunt tamen reliquerunt, eóque Christo desiderio atq; amore adhærebant, vt postea Petrus erumpẽs diceret, Quò ibimus Domine, verba vitæ æternæ habes. Eodem modo Christus cùm dixit, Beati qui esuritis, quia saturabimini; ex plurimorũ hominum mentibus gulæ crapulæque spiritũ eiecit, quę sanè sepissimè ita inuadit homines, vt nec loquantur nec faciant quicquam ab habente dæmonium alienũ. Sic & quod ait, Beati qui nũc fletis, q̃a ridebitis, multos à spiritu vanitatis, irrationabilis gaudij, concupiscentiæ carnalis, voluptatísq; liberauit, qui & ipse brutis quàm hominibus similiores facit homines. Sic quòd ait, Beati estis cùm vos oderint homines, multis pulsauit inordinatũ seculi timorẽ, tristitiã, pusillanimitatẽ, desperationẽ, & impatientiam, ita omnino, vt in mediis periculis ipsáque morte exultare possent. Ecce igitur & Christũ cithara sua, suauique verbi sui sonitu nequam fugare spiritus. Quòd si iam & festum hoc

Matth. 9. *Luc. 19.* *Matth. 4.* *Ioan. 6.*

hoc inspexerimus, idem etiam Bonifacium fecisse inueniemus. Quid enim in hac Germania nostra nisi nequã spiritus, qui patres nostros, post Euangelij prædicationẽ per Apostolos Apostolicósq; viros diuulgati, rursum in omnis generis errores, superstitiones atq; peccata præcipitarãt, eiecit? Quo verò id instrumento nisi Euãgelica cithara, cõfecit, quam ea grauitate pulsauit in Germania, vt sui similem ab Apostolorum hucusque temporibus, patria nostra neminem viderit? Nemo, inquam, tantùm nobis quãtùm Bonifacius præstitit:
1. Corinth. 15. vnde verè cum Paulo dicere potuit: plus omnibus laborasse, sed nõ tamen se solùm, sed gratia Dei secũ. Meritò etiam Bonifacij illi nomen datum est, quod est, beneficus, vel bona faciens. Atq; eadem de causa Iesu Sirach verba de Rege Iosia cõscripta huc in ipsum adduxi. Ipse est directus diuinitus in pœnitentia Gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominũ gubernauit cor suũ, & in diebus peccatorũ corroborauit pietatem. Quæ sanè rectè in Bonifacium nostrũ referentur. Etenim ipsa diligentius cõsiderans, vitæ sanctæ illius totã videbit seriem. Principiò enim verissimè hic nobis à Deo directus est. nõ enim Germanus natus, sed abundè ad nos venit, non ex sese ipso: neque enim propriã gloriã quæ-
Ioan. 7. siuit aut priuatę vtilitati inhiauit, Id quod faciunt, qui ex seipsis veniunt, & ex seipsis loquuntur. Sic nec ab Tyrãno aliquo nostram inuadere ditionẽ directus seu missus est. Vnam enim animarum, quas perdere studet Satan, quæsiuit salutẽ: vnde rectè sequitur à Deo solo missum esse. Deus enim ipse
Ezech. 18. est, qui ait, Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Et quid aliud Bonifacius quęsiuit, præter plurimorum in Germania libertatem animarum? Eóque à Deo
Ioan. 7. ipsum missum esse, nemo dubitet. Qui enim quærit gloriã eius, qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est. Deinde etiã in pœnitentiã Gentis, hoc est, in conuersionem
1. Cor. 3. populi missus est. Non enim primus fidẽ religionémque nostram plantauit, sed plãtatã ab aliis, rigauit. quod degenerauerat, in naturã reduxit, atq; restituit: vnde baptizare nõ est missus, sed cõuertere. Maximè verò hoc in eo cõsideratur, quẽadmodum & Iosias, abominationes impietatis abstulit. Hic enim prædicationis suæ fructus erat, qui vbi nõ sequitur, frustra prędicatur. Nõ illius infructifera fuit prędicatio,
Abominatio quid sed viuax & operosa, mẽtes hominũ penetrãs, cẽtuplũ fructũ attulit. Omnẽ impietatis abominationẽ abstulit. Abominationem

tionem dicimus ea omnia, quæ vt inuisa detestamur, & refugimus, vt sint absentia, & nō appropinquēt. Et hac significatione multæ sunt corā Deo abominationes, quę odit, detestatur, atq; execratur. Prima, idololatria est. Hæc enim omniū abominabiliū maxima abominatio est. Ego sum Dominus Deus tuus, ait Omnipotēs, nō habebis deos alienos corā me. Ego enim sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, &c. Aduersus hāc abominationē omnes Prophetæ clamauerūt. Secundò etiā impura doctrina abominatio est corā Deo, cū omnibus humanæ rationis sensibus verbo Dei repugnātibus. Propterea Iudæorū cultus excogitatos, nulla causa, nullâq; ue lege pręscriptos Deus in Isaia reiicit: Nō est, ait, mihi voluntas in eis. Denique omnis vitæ morúmq; impietas corā Deo abominatio est. Odit enim Altissimus peccatores. Quare Sapiēs ille testatū dicēs, Abominatio Domini, cogitationes malæ. Et, Abominatio est Domino via impij. Et, Abominatio Domini est omnis illusor: Abominatio est Domini, labia mēdacia. Et, Abominatio Domini est omnis arrogās. Et, Statera dolosa, abominatio Domini est. Iā verò omnē Bonifacius abominationē abstulit, nullā passus est vel in doctrina, vel in cultu Dei, vel deniq; credētiū moribus. Nō nostrorū tēporū atq; hominū more, qui sibi vidētur omnē abstulisse abominationē, superstitionémq;, nō tamē, quod doctrinā pariter atq; vitā credētiū plenā abominatione inseminauerint animaduertētes. Nō ita, inquā, Bonifacius noster fecit, pari enim cōstātia, grauitate, atq; seueritate aduersus falsam doctrinā, vitámq; impiā, atq; idololatriā, inque cultu diuino superstitionē restitit atque pugnauit. Vnde factū est, vt multos è tenebris in lucē, ab errore ad veritatē, ab iniustitia ad virtutē, ab idololatria, ad verū Dei cultū, ab ebriositate ad sobrietatis amorē, à carnali cōcupiscētia, ad cōtinētiā induceret, adtraheret, impelleret. Omnē impietatē abstulit, spiritus impios profligauit, nullo alio medio, quàm diuini verbi cithara. Sed nunquid hîc quieuit, finémque laborū posuit? Minimé. Ad Dominū gubernauit, seu direxit, cor suū: & licèt maxima pars hominū peccato seruiret, ipse tamē corroborauit pietatē, hoc est, in medio peccatorū verè diuinos cultus, fidē, spē, charitatémq; internè oīs etiā generis pietatē, virtutūq; exercitia instaurauit. Hęc de Bonifacio testātur historię: hinc illi nomē Bonifacij datū est. Annō hęc tibi cū Dauid cithara cōsonare vidētur? Primū igitur hîc gratias agamus Deo, qui hūc nobis dedit Bonifa-

Exod. 20.

Esa. 58.

Ecclesi. 12.

Prouerb. 19.

Prou. 1. & 12.

Prou. 16. et 11.

Ecclesi. 49.

Gal.4. nifaciũ,ſalutis ꝓmotorẽ. Deinde ipſum quoq; Bonifaciũ vti patrẽ,q nos regnauerit in Chriſto,veneremur. Tertiò omni
Matth.11. diligẽtia in hoc incũbam⁹,ne fruſtra nobis verbi Dei pulſa-
Luc.7. uerit citharã: vt nõ & de nobis dici aliquãdo poſsit, Cãtauimus vobis tibiis,& non ſaltaſtis: lamẽtauimus vobis,& non plorastis. Præterea ipſi quoq; annitamur , vt tales ſimus bonorũ operũ factores. id enim omnibus neceſſariũ eſt maximè. Poſtremò, Deum quoque precemur vt ſanctæ Eccleſiæ ſuæ eiuſcemodi Bonifacios excitet,& præficiat. Nam & hoc vehemens & vrgens neceſsitas poſtulat, in tãta eius generis hominum penuria inuenias, qui Reipub. in externis ſeruire ſeſe dedãt, multos, in Eccleſiaſticis verò & ſpiritualibus neminẽ. Hinc eſt quòd omne artes, omnes reliquæ ſciẽtiæ ſummum teneant, ſola Theologia excepta , quæ detrimento ſepulta iacet: imò hinc eſt, vt Gregorius ait, quòd totus mundus ſacerdotibus plenus eſt, pauci verò adeò in multis inueniantur in meſſe Domini laborantes, quod tamen omnium primum eſt. Quid enim prodeſt Medicos eſſe qui corpus curent, quum nemo ſit qui medetur animæ? Quid iuuat plures eſſe qui linguas forment, diſertáſque facient , cùm qui vitam inſtituat , moréſque reformet inueniatur nemo? Quid cœli motus ſiderúmque curſus qui doceant eſſe iu-
Luc.10. uat , cùm qui in Dei agnitionem inducat, neminem videas? Et deniq; quæ vtilitas eſt, eſſe qui imperiales leges enodent, cùm ſit qui iuſtitiam quę coram Deo valet, doceat nemo. Eò igitur vehementius ardentiúſque rogandus eſt Deus, vt operarios mittat in meſſem ſuam, tales omnino, qualis Bonifacius fuit. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

EVANGELIVM ALIVD, QVOD LEGITVR QVANDO FESTVM BONIfacij poſt Pentecoſten aut S.S. Triadis ſolennitatem celebrandum eſt. Lucæ VI.

IN illo tempore, deſcendens Ieſus de monte cum diſcipulis ſuis, ſtetit in loco campeſtri , & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis, ab omni Iudæa & Ieruſalem & maritimâ, & Tyri & Sidonis, qui venerant vt audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immũdis,

immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebant, Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nũc fletis, quia ridebitis. Beati eritis, cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tãquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cœlo. Secũdùm hæc enim faciebãt Prophetis patres eorũ.

SERMO TERTIVS.

CVr Euangelium hoc sæpe in Martyrum festiuitatibus totius anni circulo legatur, quemadmodum & hodie cùm D. Bonifacij sociorúmq; eius memoriam celebramus, ipsa verborum series manifestat. Docemur enim eos, verè Apostolicos viros fuisse, Apostolorum in vitæ æternæ semita calcauisse vestigia, qui & in semetipsis exhibuerunt & ostenderunt quod in Apostolis suis Christus prædicat, summáq; æternę felicitatis remuneratione dignum iudicat, qui Christum ipsum in humilitate secuti sunt, iustitiam sitiuerunt, omnia reliquerunt, nulla temporanei boni cura affecti sunt, calamitatem vitæ huius, & filiorum Adæ inopiam defleuerunt, propter iustitiam persecuti sunt, in sola Christi ad credentes suos promissione futurę vitæ cõfisi sunt. Vnde cum Christo exaltati nunc, gratia, iustitiáq; illuminati, satiati, vitam æternam possident. Hac ratione istud Euangelium in Martyrum memoriis legimus. omnia etiam in ipsis apertissimè verò in nostro Bonifacio considerare licet. Idq; meritò in eius laudibus primas tenet. Nimirũ Christi imitatio, mens Apostolica, animus moresq; Euangelio conformes. Licet enim aliàs multa in homine egregia consideramus atq; admiramur, nisi tamen Euãgelio cõformia sint, nihil sunt. Inuenimus enim & Iudæos atq; Gẽtes, pro rectè factis prædicari. Sed quid profuit illis, cũ Christũ ne quidẽ cognouerunt, nedũ vitã suã ad illius doctrinæ normã accõmodauerint & instituerint? Sic etiã inuenias qui longo ordine prosapiã suã recẽsere norit, sed exiguo suo honore, quod de

generans eos non sit imitatus, in quorum præstantia gloriatur. Verùm si quis iuxta Euangelij regulam vitam suam dirigit, & in eorum qui primi à Christo promissionẽ acceperũt, vestigiis hæret, hic laude dignus prædicabitur. Ita enim
Phil.3. præcipiens Paulus vult. Estote, inquit, imitatores mei, sicut & ego Christi. Addit autem, vt obseruemus eos, qui ita ambulant, sicut forma ab ipso præscripta docet. Et eiusmodi omnino hic noster Bonifacius fuit, Diligẽs Christi imitator: vera atq; fructifera Apostolicæ successionis plantatio. Vnde nemo miretur, hoc de eo, eiúsq; societate Euangelium legi, in quo Apostolos suos multiplici consolatione erigit, magnísq; promissionibus attollit, beatos eos, nec semel, sed quinquies pronuntians, licet in terris positi essent, imò gra-
Luc.6. uissima cruce premerentur. Age verò, Apostolis ipsam Euangelij hodierni lectionẽ primũ fuisse dictam nouimus: sed eandẽ hîc de D. Bonifacio in Ecclesia decãtari audiuimus. & quidẽ hoc meritò. Hoc restat, vt eam vitæ normã sequamur, qua ad participationẽ harũ promissionũ perducamur. Quæ enim nobis illinc vtilitas, quia Apostolos suos Christus, omnibus audientibus, beatos affirmat, idipsum etiã de Bonifacio Ecclesia cõcinit, si nos ista refugimus: imò væ nobis sempiternũ, nisi aliquando horũ verborum participes fuerimus. Vbi enim pars nulla promissionũ Christi est, certissima atq; æterna expectatur perditio. Iã verò partẽ in iis habere non possumus, nisi ipsi Apostolorũ vestigia calcauerimus, id quod Bonifacius studiosissimè fecit. Non enim promissiones hæ omniũ cõciones sunt, sed tãtummodo Christi Apostolorum, qui pauperes sunt spiritu, sitiunt atq; esuriunt iustitiã, peccata sua deflent, patienter mundi odiũ persecutionémq; sustinent. Proinde ita planè hac festiuitate vsurpandum est, ac si ipse Bonifacius etiãnum admonẽs diceret, Imitatores mei estote, sicut & ego Pauli atq; Apostolorũ, ipsi autem Christi. Hæc, inquã, nobis ante omnia dicta existimemus. Neq; enim minus necesse nunc est, quàm cùm hæc Paulus Corin-
1.Cor.4. thijs, deinde etiã aliis, Ephesiis nimirũ scriberet. Vtrobiq;
Phil.3. enim inuenit non imitatores Christi, sed inimicos crucis Christi, sua quærẽtes tantũ, vẽtrẽq; Deũ suum putãtes. Propterea oportebat, vt cæteris eò fortius acclamaret. Quantũ verò nostro hoc tẽpore ab Apostolorũ vestigiis atq; imitatione deflexerimus, facilius cõqueri, quã dici potest. Quare studiosiùs cõsiderãdi sunt quos proximè ad Apostolorũ formam

mã exẽplâq; accesſiſſe colligimus. Si enim cũ ſanctis in æterna felicitate participare voluerimus, eorũ collegio cõiungi in via neceſſe eſt. Et hæc de D. Bonifacio eiuſq; ſociis quantũ ad Euãgeliũ, in genere dicta ſint. Nunc porrò quæ piis prætereà in hoc feſto cõſideranda ſunt quæramus. Principiò hîc Moguntiæ quis Bonifacius noſter fuerit, multis enarrare ſuperfluũ arbitror. Neq; enim ſine dedecore noſtro nos neſcimus de eo, quæ totus Chriſtianus orbis in numerato habet. Sed omnes hiſtoriæ primũ eũ annumerãt, qui Apoſtolici verbi munus in Germania promouerunt, atq; ea de eo referũt, vt nemo inueniatur ſecundus, qui maiora in eo opere nobis præſtiterit. Non ꝙ primus fuerit, qui initiò Euangeliũ Chriſti inter Germanos diſſeminauerit, patréſq; noſtros ad fidem adduxerit. Nã & ante eũ Germania Euangeliũ recepit, tum etiã Moguntia aliquot pios Epiſcopos Martyres habuit, ſed ꝙ hi, aliiq; cũ ipſis ædificarant, idipſum aut Arriani ſuis erroribus internè, aut Huni tyrannide ſua externè depopulati erant, deſtruxerant, deleuerant. Has enim ambas calamitates Deus in Eccleſia ſimul graſſari permiſit, conceſsitq; poteſtate ſua vti longo tẽpore, vt omnia ferè, in morẽ duorum validiſsimorũ fluctuum aduerſus ſeſe inſurgẽtium colliderent, totúmq; inundantes mundũ Chriſtianum orbẽ deuaſtarent, Huni gladio, Arriani doctrinæ impuritate atque errore, imo etiã ferro. Hi enim hæretici non minus tyrannicè, quàm ipſi Huni, aliíq; ante eos Tyranni, in Catholicos & vere credentes, perſecutione, trucidationéq; deſæuierunt. Id quod Ambroſius, Hilarius, & ante hos Athanaſius, aliiq; innumeri experti ſunt. In hoc ſanè tumultu Catholico pio exoptabilior Diocletianus, quàm Conſtantius, Valens, Theodoricus, aliíque hæreſiarchæ, fuiſſet, optaſſétque ingenuus quiſq; Chriſtianus ipſum magis Caiphã Epiſcopũ habere, quàm Auxentiũ Mediolanenſem, Euſebiũ impium Nicomedienſem, cæteróſque Arrianos Epiſcopos. His ergo ambobus connixa grandine nimbis continuò ingraueſcentibus, facilè poteſt, quæque fuerit calamitas, conſiderari, nimirùm hoc ſequebatur, vt nuſquã pura doctrina, aut verus Dei cultus reperiretur. Alij enim Germanorũ planè in priſtinã idololatriã relabãtur, alij verò in graues horrẽdóſq; errores reciderãt, vt nõ minore Eccleſia ab huiuſmodi abominatione vindicaretur reformaretúrque labore, ꝙ̃ eſſet ædificata. Imò facilius fuiſſet cũ Apoſtolis Eccleſiã ædificare, quàm cũ Bo-

nifacio instaurare colapsam. Id quod hodie etiã vsu venit, vt
minori labore Ethnicũ aut Turcã ad fidẽ cõuertas, quã sedu-
ctũ erroneũq; Christianũ, in verã regiæ viæ semitã reducas.
Atq; hinc facile est videre, quid Germanis, maximè verò no-
bis Moguntiais præstiterit, & quæ illius apud nos reputatio
1. Pet. 4. esse deceat. Petrus Apostolus monet, vt si quis in Ecclesia lo-
quitur, quasi sermones Dei loquatur. Qui ministrat, tanquã
ex virtute quã administrat Deus. Paulus aliquãto clariùs nõ
Rom. 12. solùm doctrinã, verũ etiã exhortationẽ; nõ solùm fundamẽ-
1. Cor. 12. tũ ponendũ esse, sed & superędificandũ: nõ modò plãtandũ,
sed & irrigandũ esse. Tũ à Deo nõ modo varia dona, verùm
etiã multa officiorũ genera dedisse affirmat, quæ & in ea,
Ephe. 4. quã ad Ephesios scripsit Epistola, enumerat. Sed ipsa etiã ex
perientia docet sine irrogatione, & imprimis sine Dei in-
Psal. 126. cremento inanẽ plantationẽ esse omnem. Sic ædificare nihil
est, nisi quod ædificatum est, sartum tectũq; seruetur, ipseq;
Deus architectus fuerit. Sic cæterarũ rerũ nulla tã firma dis-
positio, quæ sine quotidiana instauratione nõ mutetur, & ad
interitũ appropinquet. Idquod exẽplis nõ modò experiẽtię,
Deut. 5. verùm etiã Scripturæ demonstrari potest. Moses eo populũ
Exod. 32. suũ induxerat, vt dicerẽt, Loquere tu nobis, & audiemus: quę
cunq; præceperit nobis Dominus, faciemus. At postea cũ so-
lũmodo quadraginta ab eo esset diebus, planè contrariũ in
eo videre erat. Dauid & Salomon omni diligentia tẽplũ, &
2. Par. 29. in tẽplo Dei cultum instituerãt, sed defuncto demũ Salomo-
3. Reg. 7. ne, maxima pars populi à tẽplo simul atq; cultu Dei deficie-
3. Reg. 11. bãt, imo ipse Salomon primã eruptionẽ maximũ damnũ in-
3. Reg. 18. ferens, ferit. Elias ingenti labore populũ ad verum Dei cul-
tũ reduxerat, sed mox Achab & Iezabel quadringentis Pro-
4. Reg. 18. phetis suis rursus seduxit. Ezechias Rex pius maximo stu-
4. Reg. 21. dio indefessáq; operą abominationem idololatriæ eradica-
4. Reg. 22. uit, vtrosq; veri Dei honores instituit, sed mortuo patre, Ma
nasse filius omnia inuertit. Idem Iosiæ euenit. Tam firmum
enim nihil instituit, quin mox ab impiis suis infirmaretur
1. Esr. 3. filiis. Reuerso Israële è Babylone, nihil primi illi duces ita
1. Esr. 9. piũ ac pulchrũ instituerãt: quin Esdras veniẽs multa emẽdã-
Nehe. 13. da inuenerit. Tũ nec ipse Esdras tã cõueniẽti ordine disposue
rat oĩa, vt sequẽs Nehemias, nihil mutandum inuenerit. Et
hic perpetuus Ecclesiæ cursus est. Propterea nõ illi tantũ re-
quirũtur, qui fundamẽta locẽt, verũ etiã q exhortẽtur, & ex
1. Cor. 3. truãt extructáq; solida cõseruẽt. Apostoli fundamẽta posue-
runt,

runt, teste Paulo, atq; plātauerūt, Bonifacius atq; alij extru-
cta sarta cōseruarunt, plātata rigarūt. Quorū hi, quoq; tam
suā apud Deū mercedē recepturi, quā illi priores. Quēadmo
dū & Camill⁹, q captā & cōflagratā à Gallis vrbē restituit, in-
staurauitq; nō minus cōditor vrbis dictus est, q̄ primus eius *Tit. Liu.*
conditor Romulus. Sic nobis parē maiestatem habet, ꝙ per
Christū nos refecit Deus, & ꝙ per eundē fecit, imò vero ma-
iorē. Sic Munitius Romanus equitū Magister, nō eū solùm
patrē appellauit, quo esset genitus, sed etiā Fabiū dictatorē,
à quo cū suis conseruatus esset, & qui morte liberasset. Sic in
sacris Scripturis non minore laude dignus censetur Dauid,
qui in verā Religionē perduxit populū, quàm Iosue, qui in
promissam terrā induxit. Sic Esdras qui legē à Chaldæis ex-
ustam & dissipatam restituit, parē cum Mose gratiā habuit,
qui primus eam dedit. Sic deniq; Zorobabel, qui tēplum in-
staurauit, nō minus prædicatur, quàm Salomon, qui primus
extruxit. Cùm ergo Bonifaciū Germaniā in iustū ordinem
reduxisse constat, merito eam apud nos autoritatē obtinet,
quàm qui primi nobis Euangeliū prædicauerunt. Nam pari
id impensa fecit cum illis, non minus eā ob causam vitam
amittens, quàm illi. idq; hîc in Bonifacio considerandū ma-
ximè est: nimirùm ꝙ desertam deformatámque Ecclesiam
inuenerit, reformatam posteris tradiderit. Atq; vtinam plu-
res eius generis Bonifacios haberemus, qui huc, suam im-
penderēt operam, et emendatā Ecclesiam posteritati trade-
rent. Deformem quidem inueniunt omnes, sed magna pars
talem etiam successoribus suis tradit, ne quid grauius dicā.
Sed eiusmodi quicunq; illi sint, cáne cum animorum alacri-
tate, qua Bonifacius, hinc migraturi sint, ipsi viderint. Sanè
Augustus Ethnicus summam sibi laudem putabat, ꝙ verè
dicere posset: Lateritiam inueni, Auream relinquo. Alij Au-
gusto succedētes, aureā inuenerunt, sed lateritiā reliquerūt.
Eadē ratio Ecclesiæ est. Alij eam extruxerunt, nobisq; orna-
tā reliquerunt: nobis videndū erit, qualē relinquamus poste-
ris. Bonifaciū desolatā in Germania inuenisse Ecclesiā eāq;
repurgatam reliquisse verè dici potest. Et huc, omnes vires
suas impēdit, nullis nec laboribus nec sumptibus parcēs. Sed
qd eū vt hæc faceret, cōmouit, aut quē huius rei finē propo-
suit? an honorem, humanámq; auram? Minimè. Mundus e-
nim iniquam ipsi retulit: Dei gloriam, animarúmque salu-
tem quæsiuit. Hoc illi fundamentum erat, quod in Iob scri- *Iob. 28.*

ptum legerat: Timor Domini ipsa est Sapientia: & recedere
Isa. 33. à malo, intelligentia. Et quod Isaias ait, Diuitiæ salutis, sapiētia & sciētia: timor Domini, ipse est thesaurus eius. Hoc inquā fundamentu propositum erat. hic thesaurus & summa possessio, scientia, sapientia, & timor Domini. Et hæc in vita illius splendent. Quid enim vera sapientia nisi Dei per fidē agnitio? Id quod Hieremias testatur, cùm ait, Non glorietur sapiens in sapientia sua, & nō glorietur fortis in fortitudine sua, & nō glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me. Hoc modo Apo-
Luc. 10. stolos suos Christus beatos pronūtiat, quòd ipsi viderint &
Ioan. 17. audierint multis desiderata: quin Deum cognoscere & quē misit Deus Iesum Christum, vitam æternam dixit. Quæris
Psal. 25. quà ratione agnoscatur Deus? id Dauid suo exemplo docebit. Misericordia tua Domine ante oculos meos est, & cōplacui in veritate tua. Ecce hæc vera sapientia est: videre, nosse, credere sine vlla hæsitatione, esse Deum in factis misericordem, & in verbis verū. Et hæc duo misericordiam, & verita-
Psal. 144. tem Dauid sæpe coniungit. Sed qua cum ratione loquatur, attende: nō dicit, Scio, aut, credo quia misericors es. Hoc enī nemo non dicere potest: sed misericordia tua ante oculos meos est. Tum nec ait, Scio, quia verax es: sed, Complacui in veritate tua. Id vero dicere non est cuiuslibet. Vera igitur piorū hæc est sapientia, & hac contenti viuunt: verbum Dei atque gratiam habere, & misericordem veracémque Deum agnoscere. Et quid Bonifacius coram mundo, nisi Dei misericordiam & veritatem prædicauit? Quemadmodū & Pau-
1. Cor. 2. lus ait Corinthiis, se nihil præter Christum, & hunc crucifixum prædicasse. Verū hæc duo nullius, aut certè exiguæ autoritatis sunt coram Mundo, cui nō iam sapientia, sed stultitia est, cū sola Dei misericordia, & veritas prædicatur, & ꝙ nostra causa Christus crucifixus sit, affirmatur: Vere tamē vnica atq; summa sapientia est. Vbi enim, de Dei misericordia nihil sciētes, permanere peccatores poterimus? qs nobis locus relictus erit? Si iniquitates obseruaueris Dñe, inquit
Psal. 129. Dauid, Domine quis sustinebit? Tum quæ spes nobis relicta esset, si & iustitia Dei nobis esset incognita? infeliciores nos omnibus essemus mortalibus, si in hac vita spei nostræ finē poneremus, hic omnia relinquentibus, nulla futuri spes superesset. Tum etiā si non Christus pro nobis mortuus esset, quàm adhuc in peccatis volutaremur? Proinde mundum

de eiusmodi

de eiusmodi rebus loqui, pro sua cognitione, permittamus. Nobis hæc summa erit sapientia, nosse Deũ, qui faciat misericordiam, iudicium, & iustitiam. Et hoc primum, quod in Bonifacio consideramus ac discimus. Alterum, scientia est, siue vt Iob ait, intelligentia. Et hæc nil aliud est, quàm nosse quomodo placendum sit Deo. Beati sumus Israël, inquit Baruch, quoniã quę Deo placẽt, manifesta sunt nobis. Et Paulus ait, Gratias ago Deo meo pro oĩbus vobis, quia diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia. Et, Hæc est volũtas Dei, sanctificatio vestra, quẽadmodũ accepistis à nobis quomodo oporteat nos ambulare & placere Deo. Hæc vera & genuina illa sciẽtia est, cui, pijs oĩbus studendũ est. In hac ergo & Bonifaci⁹ sese exercitauit, illo planè zelo; vt rectè cum Dauid dicere potuerit, Non sedi cũ concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus nõ introibo. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs nõ sedebo. Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum, Domine: Vt audiã vocẽ laudis tuæ, & enarrem vniuersa mirabilia tua. Hæc præcipua diuinæ huius sunt scientię. Qui Deo placere vult, in concilio vanitatis non sedeat, cor suum nõ apponat vanitati, multóque minus malitiæ, iniquitati, & impietati, quẽadmodũ & Ioseph dicitur non consentijsse in necem Christi. Deinde qui Deo placere vult, cũ iniqua gerentibus non ambulet. Pedes enim eorum veloces ad effundendum sanguinem, benè agere nesciunt: Viã pacis ignorant, nõ est timor Dei ante eos. Tertiò qui deo placere vult, Ecclesiam malignantium odio habeat, hoc est, non ipse sequetur eos, sed corripiet, vti Ioannes, prophetæ, & ipse etiã Christus fecit. Quartò, etiã manus suas inter innocẽtes lauabit, hoc est, bonis ac pijs applicabit se, quemadmodum Moses olim in Aegypto se Israëli applicauit, in extrema licet tribulatione positus esset, ipse vero omnis generis voluptatibus Regiæ aulæ frui posset. Magis elegit affligi cũ populo Dei, vt Paulus etiam testatur, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorũ improperium Christi. Et hoc est inter innocentes lauare manus. Quintò, qui Deo placere vult, illius incumbat cultui, vt Dauid ait: Circũdabo altare tuum Domine. Sic olim Daniel & collegæ sui fecére. Sic Iosias Rex pius, cùm adhuc puer esset, cœpit quærere Deum. Bonum enim est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. Sextò, qui Deo placere

Baruch. 4. *1. Cor. 1.* *1. Tes. 4.* *Psal. 25.* *Psal. 13.* *Exod. 12.* *Heb. 11.* *2. Par. 34.* *Thre. 3.*

Psal.84. vult, Dei verbum audiat, vt Dauid ait, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, Et Dominus ipse, Audi Israel, loquar ego. Ego sum Dominus Deus tuus. Et, Si me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Hoc, beneplacitum est Deo: & nolle suos audire, vbique & semper cõqueritur. Septimò etiam enarrare mirabilia eius, Deo placet. Laus enim & gratiarum actio requiritur. Et denique vt diligamus decorem domus eius, hoc est, Ecclesiæ commodis & reparationi seruiamus. Omnium horum Bonifacius nõ modo discipulus, sed & doctor fuit. Id quod vita illius perhibet. Malorum conuersatione se exuit, bonis coniunxit. Mundum fugit, in Ecclesiam refugit, in cultu Dei se exercuit. Ecclesiam restituit, & ita restituit, vt cum Apostolo dicere non immeritò potuerit, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Ecce, igitur non iam Iob & Isaias solos, sed & Bonifaciũ cum illis maximas suas diuitias duxisse: nosse Deum, placere Deo, Deúmque timere. Hoc enim vterque addit, & ita sit oportet, vt non modò Deum agnoscamus, illíque seruiamus, sed & iudicia illius timeamus. Nõ perdas Dñe, inquit Dauid cum impijs animã meã. Hæc sunt, in quib. se Bonifacius hic exercuit, quæque alios docuit. Hoc restat, vt ipsum sequamur. Vtut enim plurima temporanea consequamur, si tamen spiritalibus bonis deficimus, nihil sunt, præter veram sapientiam, verum intellectum, verúmque Dei timorem, cætera omnia vana sunt, Gratia Dei nobiscum, Amen.

Psal.49.

Psal.80.

2.Tim.4.

SERMO QVARTVS BONIfacium cum Ezechia Rege comparat.

CVi rei præsens hæc festiuitas instituta, & quomodo à nobis celebranda sit, longo sermone apud nos Moguntinos docere, meritò videtur superfluum. Ita enim omnibus in his partibus positis, Bonifacius notus, tam celebre & honoratum illius nomen erit, vt memoriã & exemplum eius non solùm ipsi perpetuò ob oculos habeamus, verùm etiã exteris omnibus pleno ore prædicemus, quod peregrinationis suæ tempore in his terris nulli tam propinquus factus est, atque nobis, nostrísque patribus. Ipse quidẽ à nobis cognomen sortitus est, vt in omnibus historijs, Chronicis & Annalibus, Bonifacius Archiepiscopus Mogũtinus dicatur. Hoc illi à nobis cognomẽ est: sed vtinam nos

quoque

quoque suum adepti essemus nomen, quo omnes Bonifacij, bonam faciẽ, hoc est, bonũ piæ vitæ apud oẽs testimoniũ haberemus, siue benefaciẽtes. Id quod etymologia noĩs Bonifacij vult, vt aut bonæ faciei, aut bona faciẽtes simus. Quorũ vtrumq; Christiani hoĩs est. quisquis enim talis Bonifacius nõ est, ingenuus Christianus nõ est, cuiuscunq; alioqui noĩs, cõditionis, dignitatis sit. In Matthæo enim ea de re Christus ad Apostolos, eorúmque successores ita loquitur, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificẽt Patrẽ vestrũ qui in cœlis est. Et Petrus post Magistrũ suũ in hæc verba scribit: Cõuersationẽ vestra inter Gentes habẽtes boná, vt in eo quod detrectãt de vobis, tãquá de malefactoribus, ex bonis operibus vos cõsiderantes, glorificẽt Deũ in die visitationis. Et deinde, Nemo vestrũ patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorũ appetitor. Si autẽ vt Christianus, nõ erubescat, glorificet autẽ Deũ. Et Paulus: Fornicatio & oĩs immũditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquiũ, aut scurrilitas, quę ad rẽ nõ pertinẽt. Ecce oĩm hoc esse pie Christianorũ vt sint Bonifacij, benè agãt, vt sint quẽadmodũ facie, ita etiã facto boni. Nã & Euangeliũ hoc validissimè requirit, vt simus bona facientes. Vnde Christus ait, Omnẽ palmitẽ, qui fert fructũ, purgabit eũ Pater agricola, vt fructũ vberiorẽ adferat: & omnẽ palmitẽ in me nõ ferẽtẽ fructum, tollet eũ, & in ignẽ mittent & ardet. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructũ multũ. Si quis in me nõ manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet. & colligẽt eũ, & in ignẽ mittẽt, & ardet. Quin in hãc ipsam sentẽtiã Christus totã hãc parabolã de vite, palmitibus & agricola proposuit. Cur plãtatur vitis? vt ferat palmites, vt grãdescat, & germinet. Et cur fouẽtur palmites, nisi vt fructificẽt? Neque enim alius eorũ vsus est, nec quid valẽt nisi vt in ignem mittãtur. Et quod operosi agricolæ in vinea officium est? vt nutriat vitem, purgat palmites, putet sarmenta, fertilia muniat, vt fructum vberiorem adferant. Tota hæc parabola huc facit, vt Bonifacij simus. Christus vitis vera est, q ideo à Deo patre in Christianæ Ecclesiæ agrũ plãtatus est, vt multos germinaret palmites, vt ipse primogenitus sit in multis fratribus. Nos palmites. Propterea in baptismo per fidẽ, viti fructiferę cõplantati sumus, vt ipsius virtute & humore, fructũ afferamus: ideo Christo capiti nostro incorporati sumus, vt in

Matt.5. *1.Pet.8.* *1.Pet.2.* *Ephe.5.* *Ioan.15.* *Rom.8.*

ipſo Spiritũ gratiámq; haurientes, Dei in omnibus impleamus voluntatẽ. Et hic verus agricola eſt, qui erga vitẽ eiúſq; palmites, hoc eſt, Chriſtum ac credẽtes afficitur, ſua cuſtodia tegit, doctrina circunfodit, cordiũ interiora ſoluit, beneficijs ſtercorat, calore amoris ſui accendit, Spiritu ſuo irrorat cœlitus, redũdantia inutiliáq; aduerſitate ac cruce amputat, nihil quod ad fructificationẽ palmitum facere videtur intermittit. Hic finis omniũ quæ operatur Deus. fructũ quęrit, nõ folia tantùm. Bonifacios vult, nõ otioſos: tales omnino, quibus nomẽ Chriſtiani fruſtra non ſit inditũ, qui gratiã Dei in vacuũ nõ receperint. Cuius in Bonifacio noſtro exẽplũ propoſitũ eſt. Hic enim veram nominis huius virtutẽ in ſe ipſo expreſsit, bonã faciẽ, honorãdũ nomẽ, apud omnes obtinuit, bona nunquã nõ fecit. Propterea quòd exordio huius ſermonis, idẽ hîc repeto: Vtinã eius nomẽ virtutémq; ab ipſo ceu hæreditatẽ capiẽtes noſtra faceremus. Sic enim huic feſto ſatisfactũ eſſet, ſic genuini filij atq; imitatores tanti eſſemus Patris: Sic ille in nobis corã Deo gloriari, nóſque in ipſo corã mundo poſſemus nõ erubeſcere. Sed hic labor, hoc opus: hoc ipſum eſt, quod cõquerimur. Bonifaciũ prædicamus, maleſacij ipſi manemus. nomen nouimus, ab opere longè abſumus. Hoc ergo eſt, quod cõſiderandũ eſt hodie, quomodo vita moréſq; noſtri cũ Bonifacij exẽplo conueniant. Nihil hoc facto huic tẽpori nobíſque cõuenientius. Sanè Regum liber ſpeculũ quoddã offert, in quo non modò ipſum Bonifaciũ, verùm nos quoque veluti expreſſa imagine contẽplari licebit. Sit ante oculos Rex Ezechias, & pulchrè Bonifaciũ depictum ſuis coloribus agnoſces. Huic filium adde Manaſſen, & nos noſtráque omnia coram videbis. Id ita eſſe, paucis ex eadem hiſtoria oſtendamus. Principio nemo noſtrum, quibus ſacra Scriptura legitur, ignorat, Eccleſiæ, inter omnes Reges Ieruſalem poſt Dauid, celeberrimum nomen fuiſſe, eorúmque de numero, de quibus Ieſus Sirach loquitur: Laudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione
Eccl.44.
ſua. Et poſt de Ezechia priuatim loquens, ait, Fecit Ezechias
Eccl.48.
quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Dauid patris ſui, quam illi mandauit Iſaias Propheta magnus & fidelis in conſpectu Dei. Hoc nomen, hæc Laus Ezechiæ, etiam defuncti. Aliorum quidem Regum aut nulla, aut plena dedecoris fit mentio. huius vero vt ſempiterna, ita eſt & honorifica memoria. Nam & nobis credentibus nomen eius honorabile

norabile est, éritq; semper. Et qua ratione eum nominis honorem consecutus est? Diligentia & studio pietatis, vt instaurarer cultus diuinos, seductásque gentes reduceret laborauit. Hoc ipso æternũ nomen adeptus est Rex piissimus. Vnde suam laudem in sacris Scripturis non minus prædicamus, quàm Mosi, qui primus populum in mandatorum Dei viam adduxit: aut Dauidis, qui cultus Dei pulcherrimo ordine instituit: aut etiam Salomonis, qui primus templum fundauit. Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri. Tum maioris fortè industriæ erit atque laboris, collapsam instaurare domũ, quàm nouam extruere. Moses, Dauid, & Salomon extruxerant, Ezechias ruinosæ domus damna resarciuit atq; in integritatem restituit. Bonifaciũ plures hic Moguntiæ & præcesserunt, & sequuti sunt Episcopi, quorum nemo recordatur: in obliuionem coram mũdo, & fortè corã ipso etiam Deo, descenderunt. At Bonifacij gloriosum est nomen, cùm apud Deum, tum apud homines, quod ipsum etiam, dum res Christiana stat, conseruabit. Et qua hunc titulum via consecutus est? In prompto responsio est. Per amorem pietatis, per studium purgandæ Ecclesiæ, & restituendæ pietatis. Non ille eorum in numero est, per quos Ecclesiam suam Christus primùm ędificauit, tum nec primus Euangelium hìc aut alicubi prædicauit. Non Moses, non Dauid, non Salomon aliquis est, sed nec Apostolus, at verè Ezechias, eorúmque aliquis est, qui post Apostolos labentẽ Ecclesiam in pristinum statum restituerunt. Vnde etiam hac parte, cæteris paribus, Apostolis confertur, Germanorúmque dicitur Apostolus, haud alia ratione, quàm Romani olim Camillum suum, qui vrbem à Gallis captam conflagratámque restituit instaurauitque, Romulo conditori vrbis, conferentes. Alterũ conditorem vrbis inscripserunt. Et quemadmodum hodie etiam, alterũ Achillem, fortem quemque: alterũ Herculem, indefessi magnique laboris hominem: alterũ Eliam, grauem reprehensorem dicimus. Hac ratione Bonifacius alter Paulus, verus Apostolus, pro Euangelij prædicandi, Ecclesiæ instaurãdæ, & à peccatis soluẽdis animabus studio, ac feruore dicitur. Quid pulchrius de ipso dici posset? quid in Ecclesia Apostolico munere maius? quid hoc nomine celebrius? Hæc quibus cordi est immortalitas, q sui in mũdo nominis ꝑpetuã venãt gloriã, sedulò cogitẽt. Aliꝰ domos extruit magnificas, alius marmoreas æreásq; colũnas sua imagine cęlatas erigit.

alius

alius in omnes basilicas arma noménque suum importat, depingit, affigit: alius denique nouũ quid molitur, sæpe etiam parum nomini suo digna perpetrat. Inuenias etiam qui flagitiis partam memoriam post se relinquant. Vt Herostratus, qui non aliam ob causam Dianæ templum, quod Ephesi celeberrimum erat, igni succensum conflagrauit, quàm vt Herostratum hoc perpetrasse, posteritas cõmemorare posset. Sed hæc omitto, ac de his tantùm loquor, qui preclare gestis nominis perpetuitatem quærunt. Nulla sane hánc consequendi via compendiosior est, præter Dei timorem. Non ædificia magnifice extructa, non cum casside clypeus, nõ admirandæ flammæque pyramides, non colũnæ, non imagines, idque genus alia memoriam quidem seruant? verùm non semper laudem adferunt. Videas enim non pauciores qui ista cõspuát, quàm qui admirentur. Pietas ad omnia vtilis. In memoria æterna, inquit Dauid, erunt iusti. Memoria iustorũ immortalis est, teste Salomone, cõdemnátque iustus mortuus viuos impios. Et ipse Dominus, Qui honorificauerit me, inquit, glorificabo eum. Hæc prima, inquam, & compendiosior, & certior via nominis immortalitatem, laudẽ memoriámque consequendi cùm apud Deũ, tùm apud homines. Exemplo sit Bonifacius, quem Deus gratiis donisque suis, miraculis in vita ac morte clarum fecit, honorificat etiãnum, & in sempiterno suo regno magnificabit. Et cur hoc? Nimirũ & ipse Deum in vita sua honorificauit per omnia, eiúsque gloriam quęsiuit. Sed & hodie omnes summi Põtifices, Episcopi, Prælati: imò omnes Cæsares, Reges, Principes, celebrius nomen sibi nõ cõparabunt, quàm si Bonifaciũ sequátur. Certe non minus vrgenti id causa quam olim Bonifacius, præstiterint. Sed (dolor) nemo hæc cogitat. Vnde fit vt veluti nũquã fuissemus, pereamus: & postquam satis diu põpose vixerimus, memoriã nostrã cum sonitu perdimus, sæpe præter turpitudinis fœtorem posteritati nihil relinquentes. Sed non hæc à Bonifacio doctore didicimus. Est enim ille eorũ nõ infimus è numero, qui concessæ à Deo gratiæ talentũ minimè in terram defossum abscondunt, sed nummulariis commissæ, multum lucrantur. Quare futuro iudicio iusti iudicis vocẽ audiet dicentis, Euge serue bone & fidelis, qui in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Sed & bonum cum Paulo certamen certauit, cursum consummauit: propterea etiam coronã iustitiæ accepit, eandémque

Herostratus.
1. Tim. 4.
Psal. 111.
Sap. 4.
1. Reg. 2.
Matt. 25.
2. Timoth. 4.

démque perfectiorem in resurrectione mortuorum consecuturus. Hoc modo Bonifacius Ezechiæ Regi cõfertur. Quanto bono autem, qui ipsum secuti sunt, ipsius vestigiis vsque ad hęc nostra tempora inhæsissent! sed clarè ostenderunt nõ omnes esse Ezechias aut Bonifacios, qui eorum in locum successerunt. Non omnes boni filij, piis progeniti parentibus. Manasses enim patris sui affectum ac spiritum minimè secutus est. Quod enim restituerat ille, hic demolitus est: quod instaurarat pater, destruxit filius: eò res populi coëgit, vt Ierusalẽ sancta alioqui ciuitas Regis agni, deterior omni Paganissimo redderetur. Hoc Manasse egregium facinus. Hęc optata filiorum, scilicet, Ezechiæ successio: & hoc, de quo suprà dictũ est, speculũ, in quo omnes nos contemplari licebit, O impiè Bonifaciũ secutos! quam longè à pij exẽplo Patris defleximus! quæ deformata facies Ecclesiæ, præ illo quo Bonifacius vixit tẽpore! Quomodo facta est meretrix, ciuitas fidelis? Argentũ versum est in scoriã. Quicquid pius instaurauit Bonifacius, successores mali nõ solùm collabi permiserunt, verùm ipsi quoque corripuerũt. Nõ minus incõmodarunt, quàm ille cõmodauit Ecclesiæ, eadémque cùm Bonifacij, tùm Ezechiæ filiorũ iniquitas. Et qui illi sunt filij? Nos, nos, inquam, filij degeneres. Sed quod dixi, nos, eo modo intelligi volo, quo Daniel olim locutus est, cùm ait, Tibi Domine iustitia, nobis autẽ cõfusio faciei, Nobis, inquit, Regibus nostris, Principibus nostris, & Patribus nostris qui peccauerunt. Nobis, sicut est hodie viro Iuda & habitatoribus Ierusalem & omni Israël iis qui propè sunt, & iis qui procul in vniuersis terris sunt. Hoc modo igitur etiãnũ, Nos, quod dixi, intelligo. Omnes enim in causa sumus, tam exiguũ superesse boni ab Bonifacio plãtati: tã multa mala quibus maximè repugnauit, inueniri, & vbique obuia esse. Nõ est quòd alius in aliũ culpã torqueamus. Prophetæ somniãt mẽdaciũ, Sacerdotes applaudũt manibus, & populus diligit talia, filij colligunt ligna, & patres succẽdũt ignẽ, & mulieres cõspergunt adipẽ, quasi dicat, Omnes ad introducendã idololatriã cõmodarunt, nemine excepto, id quod aliàs tẽpore veri dixisse me memini: Nimirũ somnolentos & negligẽtes Ecclesiæ ministros vehementer in culpa esse, tanti in Ecclesia tumultus. Addidi autem nos etiam non minimã tanti incendij facem porrexisse Licet enim pastores sæpe habeamus pios, acquiescere tamẽ his nolumus. Discedimus quò sua quéque fert

Isa.1. *Dan.9.* *Hiere.5.* *Hier.7.*

fert opinio. Sequi recusamus: ipsos nos in luporum ora deuorandos ingerimus: in propria perditione exultamus: rectè monentes abominamur: animarũ nostrarũ salutẽ quærẽtes, refugimus: quod cõmodare potest, cõtẽnimus: quod obesse, toto pectore amplectimur: tenebræ nobis lux sunt, & cõtrà. Ecce hoc modo Manasses omnibus nobis inuenitur cõditio. Ezechias atque Bonifacius patres pij succubuerũt. nõ est qui hos respiciat: q̃ sequi velit, nemo: omnes eorũ refugiũt horréntq; exẽplũ. Sed quis tantæ peruersitatis erit exitus? Quis extremũ finẽ obtinebit? Ezechias, an verò Manasses? Bonifacius, an nos? Verùm Ezechiæ memoria atque laus vltra bis mille annis in Ecclesia perdurauit, Bonifacij verò octingentis annis celebre nomen fuit. Sed de Manasse eiúsq; asseclis,
4.Reg.21. dictum est, dixisse Dominum: Quia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas: ecce ego inducam mala super Ierusalẽ & Iudam. Nimirum degenerantibus hæc dicta erãt filiis, quæ postea etiam completa sunt in eis. Et nobis hæc dicta putemus: vt qui in multis Manasse similes sumus, nec minora omnis generis pietatis exẽpla in Bonifacio nostro habemus, quàm ille in Ezechia patre. Sed, inquis, qua ratione confiteri poterit, vt interminatã iram liceat effugere, quandoquidẽ peccati demerita culpa minimè negari potest? Respondeo: Duo adhuc media quibus periculũ potest euitari, restant, quorum alterum est pœnitentia præteritorũ criminum: alterũ vitæ emẽdatio in futurum. Hæc ipsa duo ipsum etiam Manassen, pro delictis suis in Babylonem deductum
2.Paral.33. liberarunt. Qui postquam coangustatus est, inquit Scriptura, orauit Dominum & egit pœnitentiam valde coram Deo. Et exaudiuit eum Dominus, & reduxit in Ierusalẽ in regnũ suum. Hæc sanè etiamnũ iuuare possent media: & aut vtendum iis, aut certissimæ pœnæ periculum expectandum est. Necessaria omnino est pœnitentia, vt commissorum pœniteat: hoc est, quòd vocationi nostræ tantum abest vt responderimus, vt ne id facere quidem cogitauerimus, gloriã Dei non quæsierimus, pia patrum exempla amplexi non fuerimus, salutiferas admonitiones non susceperimus, sed cõtrario modo repugnauerimus, doleat. Hæc pœnitentia necessaria est, neq; enim excusari potest, quòd deliquimus. Omnes
Psal.14. aberrauimus, simul inutiles facti sumus. Contegi nõ potest, neque enim desinet suo nos premere Deus iudicio, donec fateamur dicẽtes, Nos peccauimus. Sed & emẽdatio in posterum

rum requiritur. Tum enim vera pœnitentia eſt, vbi emendatio ſequitur. Neque enim commiſſorum tantùm pœnitentiā egit Manaſſes, ſed & domum rediens, aras locóſq; quos fecerit, abſtulit eiecítque. Quæ pia erant, & ſe iubēte interdicta, reſtituit, & quemadmodum plebem impio ſcandalizauerat exemplo, imò vi ad idololatriā pertraxerat, ita etiam paríque grauitate ad pietatem reduxit. Hæc enim vera & iuſta emendatio erat, quæ & in nobis requiritur. Multa & inutilis ſuccreuit zizania. Plurimum pietatis cecidit, quod erigendū eſt. & hîc omnes tantæ rei promouendæ adiumento eſſe poſſemus. Principes & Magiſtratus ordinādo & præcedendo: Prædicatores & Paſtores admonendo, ſuóq; exemplo ad Chriſtianè viuendum populum adducendo: populus audiendo & ſequēdo. Sed hodie denuo decreta Synodi euulgata ſunt, plurimarum ſperanda emendatio rerum eſt, maximè cùm adeò Spiritus ſancti feſtum in foribus eſt, qui & ipſe ſuam quæſitus & exoratus nō denegabit gratiam. Hæc igitur hic in diuo Bonifacio conſideremus & cogitemus. Gratiam Dei nobiſcum, Amen.

SERMO QVINTVS, QVO confertur Bonifacius Regi Iehu.

SVperioribus annis dixiſſe me memini, qua ratione Euangelium hoc ac feſta dies Bonifacij noſtri ſanctorúmque ſociorum eius conueniat, nec cuiquam noſtrū vitas ipſorum legenti id ſecum conſiderare difficile erit. Per pauperē enim ac famem, per lacrymas ac gemitus, per afflictiones atq; crucem Chriſtum ſecuti ſunt, vnde beati prædicantur in terris, beati cū Chriſto in regno ſuo ſatiati bonis Dei, æterna felicitate refecti, & deniq; ſecundū huius Euangelij promiſsionē ſummæ mercedis retributione remunerati ſunt. Id quod alias fuſiùs ptractaui, nec eſt, q̄ vel rectiùs vel meliùs in ſanctorū feſtis fecerimus, quàm ſi cogitauerimus oſtēderimúſque, qua via ipſorūvita, doctrina ac mors Euāgelio cōueniat: id quod vnū verā credētibus pietatē cōfert, rectiſsimáq; futuræ beatitudinis vitæ cōſequēdæ via eſt. Sed & nūc aliæ, quæ me mouēt, cauſæ ſunt, vt porrò aliquid de hac feſtiuitate ac Bonifacio patrono noſtro diſſerā, eæ'que ita ſe ad manū afferūt: ita vix ſciā qua ratione meliore his de reb' loqui incipiā. Quæris quæ eiuſmodi ſint? Superiore Pētecoſtes feſto cùm de Spirit' ſancti miſsione ſermonē habebā, cū animorū noſtrorum

rum lætitia, cũ gratiarũ etiã actione, quomodo per Apostolos suos Deus Ecclesiã Christianã in hoc mundo plãtauerit, ordinaueritque, non modò variis donis spiritualibus, verùm etiam igneis linguis Spiritu sancto dato, in memoriã reuocauimus. Illud ipsum etiã diuinæ bonitatis factũ olim prædixisse Psalmistã Dauid audiuimus. Eiusmodi planè illud factũ est, vt meritò eius gratia lætemur. Deóque per omnẽ vitam nostrã gratias referamus. Sed quid restat, nisi vt Deus, qui per Apostolos Ecclesiã ædificauit, eandẽ per horũ successores sartã tectámq; conseruet? vt quod per Apostolos plantatũ est, per hos irrigat, nec marcescat? nẽpe qui rorẽ dedit, etiã serotinã pluuiã cõcedat, hoc ipsum, inquã, restat. Quid enim veterum prodest ædificatio, nisi per successores quod ædificatũ est, sartũ cõseruetur. Quid Hortulanũ plantasse iuuat, nisi & irrigauerit sedulo? Optimus pater familias Deus est, qui quod per Apostolos plantauit, per alios irrigauit: qđ ædificauit per illos, per hos cõseruauit. Ego plantaui, inquit Paulus, Apollo rigauit: Deus incrementũ dedit. Deus virtutẽ subministrat, & vtriq; cooperatur, qui & vtrunq; in ministeriũ suum instituit. alius quidẽ seminat. Et Christus ipse ait, Ego misi vos metere, quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorũ introistis. Si ergo gratię Dei est, quòd in nobis structuram suam Deus incepit, erit etiam gratiæ, quòd eandem in nobis ipsis sartam tectámq; conseruat. Si donum Dei est, à Deo primùm Spiritum verbúmq; ad Ecclesiæ plantationem datum esse, erit & eiusdem donum quòd eundem Spiritum idémque verbum continuò vsq; ad nos longo ordine dedit ad rigandam Ecclesiam. Qua enim ratione noua illa Ecclesiæ plantatio in tanto tyrannorum, hereticorúmque per satanam motorum æstu atque feruore, manere ne dicam adolescere, nisi continuò per Spiritum verbúmque suum irrorante Deo, potuisset? Si ergo magnificentiam suam Deus hoc ipso ostendit, quòd ciuitatem suam per Apostolos fundauit: meritò etiam magnificentiæ laudem apud omnes obtinet, quod eandem Ecclesiam ciuitatem suam, post Apostolos aliorum mentibus ad hoc excitatis sartam tectámque seruat. Huic sanè rei præsens festa dies seruit, quòd Bonifacius noster horum posteriorum in numero habetur. Non enim ex illis est, qui initio plantandæ ædificandéque Ecclesiæ incubuerunt, sed his inquam annumeratur per quos plantatam ædificatámque Ecclesiam

Psal. 37.

1. Cor. 3.

Ioan. 4.

siam suam Deus, maximè apud nos conseruauit. ídq; nemo facilè negauerit. Plures sanè Germania habuit, quorũ doctrina vitáq; Deus per Apostolos plantatã fidẽ cõseruauit, promouitq;, sed inter omnes Bonifacius hic noster facilè principẽ locum obtinuit: quare etiam exteris nationibus Germanorũ dicitur Apostolus. Quòd enim alij priuatis quibusdam in locis, hoc ipse in vniuersa Germania præstitit, omnes ad Deum perducere studuit, à quo studio dum homines peccatores restare intelligit, non destitit: haud aliter erga omnes quàm pater erga vnicũ ex se natum filium, affectus: vnde verè cũ Paulo dicere potuit, Plus omnibus laboraui. Et qua ratione in nobis venerandi nominis immortalitatẽ non obtinebit, qui tanta nobis, patribúsq; nostris præstitit? Cur in eo nobis non gratulabimur, per quẽ nobis Dominus tanta exhibuit? Aut cur in hoc ipso Deũ non magnificabimus, quòd Bonifacij opera, veluti domi nata religione, summè bonum intra parietes agnouimus? Hoc nempe est, quod Dauid olim decantauit: Deus in domibus cognoscetur. Neq; enim minima ciuitatis Dei pars Germania est. Quot enim & quàm præclara in ea palatia, quot populosæ cõgregationes credẽtis populi, quibus Deus cognitus est olim atq; etiamnum cognoscitur? Et hæc ipsa Bonifacius noster sarta tectáque conseruauit, instaurauit alia, in pristinum statũ reduxit multa. Ecce quomodo ex hoc ipso Psalmo festam hanc diẽ, ipsámq; Bonifacij memoriam celebrem agere licebit. Sed Psalmum prætereo, eiúsque explicationem in crastinum sermonẽ differo: & quod hic conuenienti modo faciendum est, ex Regũ historia, nostra, quæ huic festo conueniunt indicabo. Cõueniunt autẽ multa perappositè: Quę veluti cõpẽdio aggrediamur. Omnia tamen huc facient, vt Bonifacium nostrum eò maiorẽ iudicemus, ꝙ apertius etiam quid Deus per eũ in Germanorũ Ecclesia, maximè verò in Moguntini Archiepiscopatus circulo effecerit. Quartò igitur Regum libro legimus, quomodo idololatriæ virus, quod Achab Rex cum sua Iezabel in Israëlem inuexerat, longo tẽpore pręter modum finémue serpserit, ac quotidiè ingrauescens Dauid Regis familiam in Ierusalem infecerit. Frustrà Prophetæ repugnabant, præmonebãtque: ita planè, vt ipse etiã Elias Propheta actũ esse de Israëlis salute, nulliúsq; opera ad fidẽ posse, conuerti, timuerit. Tũ Deus Opt. Max. virũ Iehu excitauit, cui tãtũ spiritus sui zelũ indidit, tãtáq; potẽtia ac virtute arma-

1. Cor. 15. *Psal. 47.* *4. Reg. 10.* *4. Reg. 9.*

uit, vt vi etiã contra omnes idololatras restiterit. A superioribus initiũ fecit, quos simul congregatos in Iezrael adorsus est. Iorã regẽ sagitta arcus sui emissa percusit, Ochosiã verò in curru suo pcuti iussit, Iezabel per fenestrã præcipitari iussit, filios Achab septuaginta numero viros decollari fecit. Et hæc omnia in vnica ciuitate fecit. Deinde versus Samariam perrexit, inuentóque in via Ionadab iusto homine dixit, Nunquid est cor tuum rectũ cum corde meo, sicut cor meũ cum corde tuo? Eadẽ via inuenit fratres Ochoziæ descendentes salutatũ filios Regis & Reginæ, ignorantes iam tum decollatos. Hos, qui essent, rogat, ac idololatras esse, Ochoziæ fratres, eáq; de causa descendere intelligens, omnes iugulauit, nimirùm quadraginta duos viros. In Samaria neminem eorum qui Achab olerent, reliquit. Postremò etiam idololatras sacerdotes aggreditur, quos ex omnibus partibus conuocatos, quadraginta, religionis simulator, in tẽplo Baal sacrificaturos scilicet, vestimentísque suis indutos, per octoginta viros armatos trucidat. Dicebat enim Iehu: Achab parũ coluit Baal, ego autẽ colã eũ amplius. Et ad armatos viros, Quicũque fugerit de hominibus iis quos ego adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. Trucidatis ergo omnibus his, ædẽ Baal destruxerunt, statuámq; eius cõbusserunt & comminuerunt. Hoc modo idololatriã sustulit, idq; mãdato diuino, vnde etiam sacris Scripturis prædicatur, regnúmq; Israëlis posteritati suæ in quartam vsq; generationẽ confertur. Non enim inuidia hominũ aut vindicans se, sed zelans pro Deo fecit. Et hæc illa historia: quæ ordine Scripturæ exponenda esset. Sed quis nõ moxvidet, quàm sibi Iehu & Bonifacius consentiant? vnus in vtroq; spiritus, idémq; zelus quod ille in Israël, hic inter vos fecit. hoc solùm differunt, ꝙ Iehu gladio, Bonifacius verbo Dei vsus fuit: ille vnã tantùm idololatriã extirpauit, permissa alia, in qua & ipse ad mortẽ perseuerauit: hic verò aduersus omnes impietates, in mortẽ vsq; decertauit. Quam collationem quilibet facilè, collatis vtrinq; historiis, cõsiderabit. Vtrobiq; enim Satan aduersus Ecclesiam, ipsúmque Deum moliatur, videri potest. Vtrobique etiã Deum Deique verbum præualere, ac potiri victoria colligitur. Neque enim Ecclesiã suam credentésque funditus deleri permittit Deus. Non tantam Achab in Israelem idololatriam inuexit, quin longè pestillentiores errores in Ecclesiã Arrius importauit.

4. Reg. 10.

rit. Tũ nec tantĩ Iehu zelũ in extirpãda idololatria ostẽdit, quin maiorẽ Bonifacius in omnis generis erroribus, idololatriis impietatibúsq; tollendis impenderit. Iehu Israëlẽ plenum idololatria inuenit, Bonifacius Ecclesiã, maximè verò in nostris partibus, peccatis erroribúsque grauibus reperit sauciam. Quẽadmodũ ergo illum Deus ad excidendũ Baal, ita hunc ad repurgandã Germaniam à tantis peccatis & erroribus excitauit. Hæc duo enim plerunque concurrunt, vt vbi error & infidelis præualet, illic etiã iniqua & impia vita sequatur. Sic Iehu vsu venit: sic Bonifacio, sic denique & nobis. Quæ enim vitæ impietas, ex tot erroribus, quibus iam annos aliquot desæuimus sit secuta, cæco etiã apertũ esse potest. Quos enim hostis ille noster in errores induxerit, eosdẽ haud magno labore in omnigenã impietatẽ pertrahet. Propterea Iehu noster, Bonifacius puto, aduersus vtrunque pugnare habuit. Vnde non immeritò de ipso etiã dici potest quod de Iosia scriptum est. Ipse directus est diuinitus in Pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit cor ipsius: & in diebus peccatorũ corroborauit pietatẽ. Hoc modo, manifestũ esse potest, arbitror, qua ratione hæc festiuitas historiæ Iehu conueniat. Restat ergo vt vtroque rectè vti discamus. Sed hoc mltæ considerationis est. Docent hæ duæ historiæ multa, & quid timẽdum, quid sperandũ sit, quid amplectendũ aut fugiendũ sit: tum quid expetendũ ostendunt. Omnia hęc, inquã, Iehu historia, atque Bonifacij nostri festiuitas docet. Et quid est quod timeamus? nimirũ hostẽ & inimicũ nos habere inuidũ, fortẽ, dolosum: nos contrà imbelles esse. Hostẽ, inquã, nulla non Dei dona nobis inuidẽtẽ, semper manus suas ad strangulandũ nos extendentẽ, insidij viq; omnigena contra nos insurgentẽ. Septẽ capitũ ille draco est, qui nunquã quiescit, dum fœminã, seminis illius contereutis caput suum, genitricem ante oculos videt, hoc est, dum Christus cũ sua Ecclesia esse perseuerat: dũ, inquã, in Christũ credentẽ hæc terra alit. Legamus Scripturas, & non obscure qua tyrãnide mortales in peccatum, vitia, cæcitatem, errores, in quam egestatem, calamitatem, perditionem foris intúsque præcipitauerit. Cui rei vnica Achab historia testimonio esse potest. Deum immortalem, quæ illa calamitas erat, cùm omnem terræ faciem idololatria occuparet, Reges omnes hanc vrgerent ac promouerent, cùm nulla cuiquam pio prorependi esset *Eccle. 49.*

ſecuritas, cùm abſconditi in cauernis palleſcerent Prophetæ, cùm Prophetas Baal audire compellerentur, cùm iniquitas & tyrannis omnis tolleranda ferendáque eſſet. Eò res mortalium tempore Achab Diabolus deuoluerat, imò & Arrij temporibus, ea rerum facies erat, eò etiam noſtro nos ſeculo adigere conatur, adegítque quamplurimos. Eſt hoc ergo quod timere habemus nos maximè, quorum nulla ferè virtus eſt, qui tã facilè ſeducimur, quouis vento territamur. Nemo tam ſubitam Iſraël defectionem ſperaſſet, quorũ fides & cultus tantis támque apertis prodigiis cùm data tum cònfirmata eſſet. Nemo in nobis tam facilè ſeductũ iri nos, qui tam conſtanti pietate fidei adhæſiſſemus, credidiſſet: Ario tamen & quibuſdam aliis exurgentibus, collabi omnia magna clade videre licebat. Sed & noſtro hoc ſeculo nemo tantam in nobis fidei infirmitatẽ vel auſus fuiſſet cogitare, niſi cũ tot vndique inſurrexère ſectæ: tum ſanè multi paleæ inuenti ſunt, qui videbantur frumentũ optimũ, ac ipſe flos tritici habebantur. Eóque igitur magis timendum eſt. Multa ille inimicus noſter poteſt, Deo permittente: tum nos, niſi ipſo Deo dante, nihil poſſumus. Simon, inquit Chriſtus, Satan expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticũ: ego autẽ rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua. Ecce quod temerè habemus, hoc eſt, quid verò ſperandũ eſſe poteſt? nimirũ, Deũ non minus ad tuendã cuſtodiendámque Eccleſiã ſuã vigilare, quàm adoriri illam ac diſperdere ſudat Diabolus. Hinc eſt, ꝙ ſemper operarios in vineã ſuã miſit: ſic Moſen dedit, vt Iſraëlem ex Aegypto liberaret: ſic iudices dedit, qui populum defenderent: ſic qui regerent Reges, qui docerent & in viã reducerent miſit: ſic etiã in nouo Teſtamento ſemper, qui Eccleſiam repurgarent, collapſámque erigerent, miſit, ſuóque Spiritu imbuit. Neq; enim ſine his tanto tẽpore ſtaret Eccleſia.
Iſa.1. Niſi Dominus reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma eſſemus. Hinc ergo ſpes illa noſtra, hinc quòd lætamur in hac Bonifacij feſtiuitate eſt: hinc etiam gratiarum actiones in Bonifacio noſtro. Propterea ergo ardentius orandus eſt Deus, vt & noſtro tempore eiuſcemodi non dedignetur demittere Bonifacios, qui abominationes impietatis tollant, & peccatorum mentes conuertant. His enim noſtro ſeculo Eccleſia opus habet maximè. hoc poſtulari vult Deus. Ro-
Luc.10. gate Dominum, meſsis vt mittat operarios in meſſem ſuam. Præterea in hoc etiam incumbendum eſt, vt ipſi ſimus Bonifacij

facij, tunc certè auitum zelum præstaremus: & si quam vel in nobis, vel etiam in aliis, falsæ doctrinæ, idololatriæ, vitæque impietatis abominationem consideraremus, hîc pro sua virili quisque, Deum amantes, grauitatem ostenderemus, nullius amori indulgeremus, nec nobisipsis parceremus. Qui amat patrem suum aut matrem plusquam me, hic me non est dignus: imò verò qui non odit amimã, nõ potest meus esse discipulus. Hæc sunt ergo quæ docent festum hoc & historia. hoc Bonifacij esset celebrare festum: hinc etiam vtilitas non parua, non nobis tantùm, verùm toti Ecclesiæ etiam veniret. Hæc pius quisque secum cogitet, & Deum vt sua gratia Ecclesiam visitet, illique subueniat, precemur, Amen. *Luc. 14.*

SERMO SEXTVS. COLLATIO Euangelij ac festi, tum etiam facti ac Naboth.

SI quis vel exiguum spiritualium rerum cognitionem habuerit: facilè, qua de causa hoc Euangelium in genere de Martyribus & in specie de Bonifacio nostro legatur, considerat. Principiò enim ad Apostolos his verbis vsum esse constat. Id quod Lucas apertissimè atque expressè indicat. Et ipse, inquit Euangelista, eleuatis oculis in discipulos suos, docebat eos. Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorum. Iam verò discipuli illo tempore velut grex occisioni deputata erant. Omnes Martyres efficiendi erant. Tam apertè enim prædictum hoc illis fuerat, vt nec sperare, nec expectare possent meliora: vt in Matthæo vbi Christus ait: Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab hominibus: tradent enim vos in conciliis, & in Synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides & ad Reges ducemini propter me in testimoniũ illis & Gẽtibus: & quæ sequũtur. Et in Ioanne, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si sermonẽ meũ seruauerunt, & vestrũ seruabunt. Et, Si de mundo fuissetis, mũdus quod suũ est diligeret. Sed de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mũdus. Et pòst, Et venit hora vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc faciẽt vobis, quia nõ nouerũt patrẽ neq; me. Et quibus omnibus clarè videtur, Apostolos persecutionibus & cruci fuisse deputatos. quare peculiari opus habebant *Matth. 10.* *Ioan. 15.* *Ioan. 16.*

consolatione. Et quæ melior consolatio, quàm quod omnibus & singulis loquitur, Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorum? Hac tali acclamatione atque apostrophe opus habebant, inquam, Martyres futuri, quomodo enim alias paupertatem, anxietatem, famem, solicitudinem, pericula, persecutiones, ipsámque mortem tolerauissent? Hac consolatione perdurabant, cogitantes Christi verba: Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei, pro paupertate, nimirum, regnum Dei: pro lacrymis, gaudiũ: pro fame, plenã saturitatem: pro persecutione, abundantem in cœlis remunerationẽ promittentis. Hac ergo ratione Euangeliũ hoc in festis Martyrũ legimus, vt non solùm quid quantúmue passi sint, verùm etiã qua via omnia aduersa, tribulationes, mortémque deuicerint, cognoscamus. Alioqui nobis admodum parum adferret gaudij, quin etiã territaret ac pusillanimes faceret, nihil præter passiones & afflictiones in S. Dei Martyribus considerantes. Sed quam in passionibus consolationem, quã deuicta aduersitate mercedis coronã repositam habuerint, aduertentes, animosiores reddimur, vt faciliùs adducamur & ipsi promptiore æquanimitate perferre, si quid erga nos, vt aduersus discipulos Martyrésque Christi moliri mundus tentauerit. Eadem hac ratione hodie Euangelica isthæc lectio de Bonifacio legitur. De Bonifacio nostro, inquam, hoc Euangeliũ in specie proponitur, vti in quo omnia illa Christi verba concurrant, & cuius exemplo eadem nobis maximè inculcare deceat. Si enim Bonifacius cõiunctior nobis aliquãto est cæteris, eius nos diligentiùs considerare exẽplum cæteris ęquum est. Quem enim filius rectiùs patre imitatur? & quid præter Bonifacium patres nostros secundò per Euangelium Christo genuit? Non est, quòd huius nos patris pudeat. nostra ille coram Deo atque hominibus gloria est. nostrum erit cauere, ne illum nostri in extremo iudicio pudeat. Proinde non possum non aliquid, sed succinctè hac de festiuitate dicere. Vitæ igitur Bonifacij historiam, in exhortationem contraham, ita tamen ne consuetã materiam præteream, magis verò conferam. Etquidem minimè inconuenienter hoc fieri arbitror, multò verò magis piis profuturum ita collata, spero. Ac principiò me præsens festiuitas, hîc honori Bonifacij nostri celebrata, (nostri inquam, quòd aliquando Archiepiscopus Moguntinus, imò primus post Apostolos Germaniam ab omnis generis er-

Matt. 6.

roribus atque impietate, quam per hæreticos impiósque antesignanos in eam disperserat Satan, vindicauerit, inque fidem verúmque cultum reduxerat, vnde & Germanorum Apostolus dicitur) admonet sermonis hesterni, maximè vero verborum quorundam, quæ ex Ambrosio diuitibus seculi huius loquente, adduxeram: Bonum est vt iam quiescatis, & à flagitiis feriantes, reuereamini Domini potestatem: & quæ sequuntur. His inquam optimus ille Ambrosius diuites olim exhortabatur. Iam verò in ipso Ambrosio Bonifacium nostrum mihi videre videor. idem enim huic, quod illi officium genus incubuit, tum quòd errantibus suo tempore nõ minus Ambrosio acclamauerit constat. Vtrique licuit cum Paulo dicere, Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem vobis omne consilium DEI. Et quod alibi idem Apostolus ait, Ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit. His aliisque similibus verbis Germanos nos maximè Moguntinos affari Bonifacius potuit. Sanè si aures haberemus eiusmodi rebus intentos, etiamnum sic nos affari intelligeremus. Verè enim Augustinus loquẽs ait: Solennitates Martyrum exhortationes sunt martyriorum, vt imitari non pigeat quod celebrare delectat. Agitè ergo & hanc festiuitatem, vt seueram exhortationem suscipiamus, quam ipsi nobis exemplo vitæ mortisque tanti huius viri inculcemus. Nullo enim modo, quasi de Bonifacio nostro actum sit, mentem subibit cogitatio. Venit nomen illius apud Deum etiamnum, súoque quod post se reliquit exemplo prædicat: & quicquid vspiam Christianum priusquàm perfecit, idem nunc quoque (si attendere libet) & linguam & virtutem efficacem habet ad persuadendum. In Genesis enim historia refertur, occisi & mortui Abel, ad Dominum clamasse sanguinem, nemo licèt præter eum, ad quem hic clamabat sanguis, audiret. Homines nõ audiebãt, parũ attendentes, imò nec cogitantes hunc fusum mortuúmque (vt ita dicam) sanguinem coram Deo & viuere & clamare. Quando enim Cain, hoc credens aut audiens, præ clamore illo penitus non contabuit, cũ ipsius effusi se reum sanguinis nouit? Tum verò alij hoc credentes, certam inde spem virtutémque conceperunt, patienter impiorum persecutiones perferentes. Sed, vt dixi, præter Deum, nemo hunc clamorem audit: propterea nec fratricida contabuit,

Ambros. Tom. 4. ca. 16.

Act. 20.

1. Thes. 2.

Serm. de tempore 47.

Genes. 4.

nec pij hinc consolati sunt, quousque ipse Deum Cain alloquitur, dicens, Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. His tandem verbis Cain conterritus ita planè vagis incertisque oberraret sedibus, nuspiã quietis, aut tutus latitaret: nobis contra etiamnum confirmatam mentem addit, minimè de piis actum esse, etiamsi trucidãtur & pereunt. Ita & hîc nobis cogitandum. Ipsum quidẽ Bonifacium corporeis iam non auribus audimus docentem, vt qui octingentis annis ampliùs defunctus est. Nihilominus tamẽ ipsius nos hortatur vitæ exemplum, quo præcessit: mortis constantia quam in passione ostendit: sanguinis, quam pro Christi nomine effudit, cineres, quos hîc in terris reliquit. Quibus verò vocibus, eum, si viueret, acclamaturum esse arbitraris? Haud dubiè iisdem, quibus Paulus olim partim Galatas, partim adorsus est Philippenses. O insensati Galatæ quis vos fascinauit non obedire veritati? Et: Charissimi mei, (sicut semper obedistis) non in præsentia mei tantùm, sed multò magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore, vestram salutem operamini. His, inquam, verbis nobis, si viueret, loqueretur Bonifacius: sed &, si attendimus, loquitur, O insensati, quis vos fascinauit non obedire Euangelio, quod prædicauimus vobis? currebatis benè, quis vos impediuit, veritati non obedire? Imitatores mei estote, fratres, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrana sapiunt. O homines stultos, qui spiritu inceperunt, carne consummant, O inanem & fallacem, cui innitimini confidentiam. Quàm (dolor) misere illaqueantur. De tabernaculis impiorum recedant qui possunt, ne simul comprehendantur. Fugite Babylonem popule meus, ne peccatis eius cõmuniceris. Quæ sit insania cogitate, in incerto sperare, vbi mortis est periculum. Et quis ea quæ sub Sole sunt, omnia, aurum, voluptates, diuitias, gaudia, incerta & vana esse nõ videt? Quo momento pereunt? Quàm multò pluris estis Christiani, quàm vt his vosmet oblectemini? Longe præstantioribus vos rebus formauit Deus, quàm vt creaturæ vos subdatis seruituti. Animas

Gal. 3.
Phil. 2.
Gal. 5.
Phil. 3.

ti. Animas vobis suæ capaces gratiæ indidit, ad æternam vocauit felicitatem, nullum hîc vos habere locum manentem admonet, sempiternam verò promittit patriam, domum non manufactam in cœlestibus, vbi diligentibus se ea præparauit bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audi- *Isa. 64.*
uit, nec in cor hominis ascēderunt. Agitè ergo vel Gētium *1. Cor. 5.*
vos exempla moueant. nam & Seneca nullo magna huius mundi desiderio teneri se apertè testatur, in solam immortalitatem anhelans. Et idē in Tullio de Catone legi potest. Plato etiam tam exquisitis verbis tam propriè suis animæ immortalitatem coloribus depinxit, vt legens ea Theombrotus quidam, immortalitatis quam ita depictam meditabatur, consequendæ desiderio, altissima sese præcipitem daret turre. Et hi quidem Gentiles fuere: vobis autem, Bonifacius ait, clarius lumen lucet, hanc veritatem nō somnijs vanisue opinionibus concepistis, sed diuino ore didicistis: tot præeuntia sanctorum exempla cernitis sequentes, qui omnes ita in religionis negotio cōfirmati fuerunt, vt sponte mortem ipsi sua subire non dubitarint. Quis inquit Paulus, liberabit me de corpore mortis huius? Et, Cupio *Rom. 7.*
dissolui & esse cum Christo. Et iterum, Scimus quoniam si *Phil. 7.*
terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, *2. Cor. 5.*
quod ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactā, sed æternam in cœlis. Hæc, inquam, didicistis: & à nobis accepistis: hæc in vita ac morte nostra consideratis. Et quî fit, vt aliò vos cōuertatis, incerta, neglectis certis & veris, sectamini, nihilominus egregia vobis de Deo pollicemini? Rectè quidem & verè Dei misericordia magna prædicatur: at certa est & promissio ipsius, qua vnicuique secundum opera sua mercedem pollicetur: iustis quidem, vitam, iniquis, pœnam: nec Diuina miseratio vnquam mendacij arguet dicentem, Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Vos ipsi iudicate, qua fronte mercenarius *2. Timoth. 2.*
mercedem sperabit splendidam, qui toto die, cæteris laborātibus, ipse stertit. imò sæpe aliorum labores perdit? Qua opera insudatis, si quid alicubi lucelli speratis, cogitate. Nullis hîc laboribus parcitis, nulla pericula refugitis, corpus animámque, vt comprehēdere liceat, impenditis: quin ergo in sempiternis consequendis tam vos nihil vel facere, vel pati, pudeat. Certissimam imminere mortem, imò verò iam iam in vos irruere, perinde ac si omni momento suffo-

care ac persternere illi primùm sit,perpendite. Væ væ prævaricatoribus omnibus,quos horribili mors tyrannide inuadet, nihil præter lacrymas, gemitus,sempiterniq; ignis cruciatus pauorésque adferens. Ecce,hic remunerator erit: hic falsæ cõfidentiæ vestræ ac cupiditati finem imponet,leuitatem vel constantiæ franget,pigritiam inertem,somnolentiámque excutiet:& demum cùm ad Deum clamare volueritis,ipse ora occludet:&,quod de Nerone legitur,serò dicet vos sapere. Hæc diligentissimis cogitate animis,ait
2.Cor.11. Bonifacius. Mei imitatores estote fratres,sicut & ego Christi. Ecce talibus nos Bonifacius affatur,non oris plectro,sed vitæ,conuersationis,mortisque exemplo. Id quod meo quidem iudicio intelligentibus sufficeret. Si,inquit Christus,in Tyro & Sidone factæ essent virtutes,quæ factæ sunt in vo-
Matt.11. bis,olim in cilicio & cinere pœnitentiã egissent. Veruntamen dico vobis,Tyro & Sidoni remissius erit in die Iudicij
Matt.12. quã vobis. Et iterum, Viri,inquit, Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista,& cõdẽnabunt eã:quia pœnitẽtiã egerunt in prædicatiõe Ionæ:& ecce plus quã Ionas hic. Regina Austri surget in iudicio cũ generatione ista,& condemnabit eã:quia venit à finibus terræ audire sapientiã Salomonis:& ecce plus quã Salomon hic. Sic ergo cogitemus quid per Bonifaciũ cõcesserit nobis Deus,qua ratiõe etiãm eius nos exẽplo & vita admoneat & hortetur. Magnas Deus per ipsum virtutes operatus est,ingentẽ variãq; in vita eius fortitudinẽ cõsideramus,Dei cooperationẽ & auxiliũ in doctrina illius atque morte colligimus. Qua de re pauca libet commemorare. nã & iusti Naboth mors,cuius heri memini,huic meo instituto seruiet. Hic igitur in Regis sui indignationẽ incurrẽs,ꝙ vineã hæreditariã illi recusaret,quam legibus vetãtibus alienare non posset,occiditur. Quid autẽ Bonifaciũ nostrum,omnésq; Ecclesiasticos ac fidos pastores iam inde ab Apostolorũ tẽporibus in tantum mundi deiecit odiũ,nisi ꝙ magna semper Christi hæreditati tuendæ insti-
Psal.2. terunt sedulitate? Hanc nullo modo eripi sibi volebant. Ad Christũ loquens pater ait, Postula à me,& dabo tibi Gentes hęreditatẽ tuã & possessionẽ tuã terminos terræ. Reges eos in virga ferrea,& tanquã vas figuli,cõfringes eos. Hoc iam mundi Princeps inuidet,sibi hãc vẽdicãs hæreditatẽ:eóq; & Iudæos,& Gẽtes,& hæreticos nũc hos,nũc illos cõcitat,tãtũ vt Christo,quã acquisiuit,hęreditas subtrahatur. Iudęi quidem

dem eam Synagogæ ſuæ vendicabant, Donatus in Affricam trahebat, Gentes omnino reſpuebant Chriſtum. His ſeſe opponebant Apoſtoli ac diſcipuli Chriſti, poſt hos alij Epiſcopi & Paſtores innumeri, quorum in numero hic noſter Bonifacius eſt. Hæc inuidiæ odiiꝗue in mundo fuerunt ſemina. Vineam ſuam Naboth derelinquere noluit, propterea occumbere eum neceſſe eſt. Apoſtoli apoſtolicique alij viri Chriſti hæreditatem diabolo permittere nolebant, idcóque perſecuti ſunt. Qua via vero Achab adoritur Naboth? non aperto Marte, ſed inſidiis Iezabel. Hæc non veritatem rei proponit, vineæ hæreditariæ negotium agi ſubdole ſilet. mendacio pium Naboth in mortem tradit: ſubornat, qui Naboth in Deum atque Regem blaſphemum ſcilicet, falsò accuſant. Hæc mortis innocentis cauſa eſt. Et quid, niſi hoc ipſum, in Bonifacio conſideramus? Imò non in Bonifacio tantùm, ſed in omnibus etiam apoſtolicis viris, veriſque Eccleſiæ doctoribus, quos poteſtatem dæmoniorum habere nouit. Nunquam prodire rei veritatem permiſit, ſed ſemper aut mendaciis eos adorſus eſt, vt in Stephano & Paulo, aut peruicacia: vt de Iacobo & Petro legimus. Eodem planè modo Bonifacium noſtrum aggreſſus eſt. Ipſos filios pij patris, quos ad fidem conuertiſſet, & quos in fide confirmandos acceſsiſſet, concitauit: vt eum trucidarent, qui ſuæ ſaluti ſeruiebat. & vt ſummatim dicam, impatiens Achab eſt conſortis Naboth, niſi per omnia impiis placitis reſpondentis. Sic Satan pios Eccleſiaſtas, repugnantes regno ſuo ferre nequit. Sed quid Achab profuit, iuſtum trucidaſſe? quid iuſtus, ſit licet mortuus, deperdidit? Vt nihil illi profuit, ſic hic nihil incõmodi ſentiit. quæſiuit Achab (alienis inhians) vineam, ſed mox proprij ſanguinis aſperſione dedicandam, inuaſit. trucidatur Naboth, nomine ęterno in Eccleſia celebris. Eadem Martyris Bonifacij noſtri conditio eſt. Quid ergo mors illi obfuit? Nihil omnino: quin magis profuit. Contrà, quid impios iuuit, propriæ peruicaciæ malitiam aduerſus pios exercere permiſſos? Nihil plané. Verùm & plurimùm nocuit. Ecce hiſtoriarum conuenientiam. Vtrobique Deum in Sanctis ſuis mirabilem eſſe cognoſcimus. nõ hac ratione ſuos mundus tractat. ſed quos euehere vult, his omnia largitur, ad cœlũ vſq; extollit: ſed ſæpe infelix ſequitur exitus, nihil habet in omnibus firmũ aut ſtabile. Alia Deo cum ſuis agendi ratio eſt. Non ergò timeat pius, ſi quãdo mundi huius perſecutioni

tionibus premitur. In Deum respiciat, eiúsque promissis instet. Contrà, si cui mundi blanditur fortuna, nihil efferatur, ne superbiat: finẽ potiùs respiciat, exempla omnia cogitet, quomodo Deus superbis resistat, humilibus autem gratiam præstat. Hæc igitur hìc consideranda sunt. Id vt faciamus, sua Christus gratia efficiat, Amen.

Iacobi 4. *1. Pet. 5.*

SERMO SEPTIMVS, DE Ecclesiæ cantionibus, quando Bonifacij festum in octauam Ascẽsionis Christi incidit.

FEstiuitas isthæc præsens, honorificáque memoria Bonifacij nostri, primi Moguntini Archiepiscopi, vnde meritò noster dicitur: quanquam tota Germania Apostolum cum suum patrémq; dicere posset, quando nemo inde ab Apostolorum temporibus, in Germania effecit maiora, apostolatũ ac prædicãdi munus nemo diligentius, maioríque fide in his partibus executus est, illo. Id quod nõ nos modò, verùm etiã exteræ & norũt, & cõfitentur nationes: huius, inquam, festa dies ac memoria pulchrè in octauam & ascensionẽ Domini incidit. Rectà enim in ipsam ascensionẽ respicit, verósq; fructus inde defluẽtes ostẽdit. Qui sic? quæris. Ecce, Christus superiùs dixerat, Nisi ego abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autẽ abiero, mittã eum ad vos. Sed quomodo in discipulos Spiritũ sanctũ miserit, testãtibus Apostolorũ Actis nouimus, nempe in linguis similitudinẽ ignis habentibus, ita planè, vt in omni lingua Euãgeliũ Christi prædicare nouissent. Hæc visibilis illius & apertæ, Spiritus sancti missionis causarum precipua est. Id quod Ioël significãter exprimit qui ait, Effundam de Spiritu meo super omnẽ carnẽ. Sed quo fine? Et prophetabunt, inquit, filij vestri & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabũt: & iuuenes vestri visiones videbũt. Sed super seruos meos, & ancillas in diebus illis effundam Spiritũ meũ, & dabo prodigia in cœlo. Planiùs verò adhuc Paulus, cùm ait, Ascendens Christus, in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Et quæ dona? Et ipse quidẽ idem consequenter ait, Dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatẽ fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ecce Pau

Ioan. 16. *Act. 2.* *Ioel 3.* *Eph. 4.*

Paulum, præcipuum fructum asserentē, quòd Christus ascendens, Spiritum sanctum misit, per ipsum Ecclesiæ suæ ordinās Apostolos & ministros: ídque in eum finem, vt crescamus in virum perfectū, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: & non simus porrò paruuli, fluctuantes, & circūferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris: ídque non vno aliquo tempore, sed semper quoad occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei. Dum enim vel vnus aliquis in mundo est, aut aliquando venturus est, qui in mysticū Christi corpus coniungendus est, hæc non cessabit Spiritus sancti operatio. Si non supersunt Apostoli ac Verbi ministri, facilè Deus vt sint excitabit, donec corpus plenum fiat. Est autem notatu dignū, Paulum non modò Apostolos, sed & Euangelistas, Pastores, & Doctores recensere: alioqui enim hanc Spiritus sancti virtutem, de duodecim illis Apostolis tantùm, ac vnà cum ipsis præteriisse suspicaremur. Qua ratione ipse etiam Paulus secluderetur, qui in duodecim illorum numero non fuit? fuerunt enim duodecim ipso excepto. Tum ipsum non in terra Christus, sed è cœlo vocatum Apostolum constituit: nam & ipse de se testatur, non quidem dignum se Apostoli nomine, sed tamē plus cæteris laborasse omnibus. Obiiciebatur quidem illi, quasi verus Apostolus non esset, quòd Christo in carne hic ambulante non adfuerit. Sed quid ad hæc respondit? Annon Apostolus sum? annon vidi Dominū Iesum Christum? annon vos Apostolatus mei sigillū? Et iterum, Existimo enim nihil me minus fecisse à magnis Apostolis. nam etsi imperitus sermone, sed non scientia. Vnde alibi etiam dicit, Nunquid egemus commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus. Dum enim superestis, & in fide persistitis, nullo alio ad Apostolatus mei demōstrationem testimonio, opus habeo. His aliisque Apostoli verbis clare vtique innuitur, dona quæ Christus postquam ascendisset, demisit, Apostolos, & Doctores, & Pastores, & Euangelij prædicatores esse: non autem solos illos duodecim, sed omnes, quotquot ab initio corpus Christi ædificarunt, ac deinde ædificatū sartúmque tectúmque conseruare studuerunt. Nemo quidem Apostolis, prima fundamenta locandi, post Christum, potestatem fuisse datam negauerit. Solis enim illis hoc datum fuit priuilegium. Qui enim

Ibidem. — *1.Cor.15.* — *1.Cor.11.* — *2.Cor.3.* — *Apostolica potestas.*

enim hos secuti sunt, Apostolos, Pastores, Doctorésque vocati sunt quidem: sed nouum aliquod fundamentũ ponere potestatem non habuerunt, sed potiùs superędificare supra fundamentum iam iactum. Nemo, inquit Paulus, potest aliud fundamentum ponere præter id quod positũ est, fundamentum Apostolorum & Prophetarum, Christum Iesum. Qui quidem abinuicem diuiduntur discretione. Ipsi fundamentũ posuerunt, vnde etiam fundaméta dicuntur: alij verò superædificant: nihilo tamen minus, & ipsi significantur his verbis: Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatẽ, dedit dona hominibus. Alios Apostolos, Prophetas alios. Ecce, fratres, hoc modo ad Bonifacium nostrũ conuertimur. Sic & Bonifacius nos Pauli verborum admonet, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Alios quidẽ dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas. Quorum sanè Bonifacius in numero censendus est, quem Christus in corporis sui ædificationem misit. Proinde literis commendatitiis, dum Germania, maximè verò Rheni tractus, Saxonia, Turingia, Frisia, ínque primis Mogũtia hæc, in fide perstant, non eget. Hæ enim partes ipsius prędicandi muneris testimonium sunt. Ille, ille est, qui, quod Paulus in Achia, Corintho, Epheso, ac aliis nationibus, nobis Germanis præstitit. Huius nunc festiuitatem annuam celebramus: idque non immeritò. Si enim per eum patres nostri ad fidei in Deum ac Christum agnitionem peruenerũt, meritò illius nos in sempiternum celebramus memoriam filij. Rectè ergo & ipse ego de ipso, sermone loquar pleniore. Sed quia raucus sum, & crastina bis mihi concionandum est die, propinquos terminos dicendi non excedam, tantùm quid de eo Ecclesia canat indicans. Id quod hac vice sufficiet, cùm Bonifacium nostrum & suis depinget coloribus, & nobis imitandum proponet exemplum. Prima igitur cantio, quæ eius nomine in Ecclesia hodie personuit, ex Psalmis desumpta, hæc est: *Sancti tui, Domine, benedicant tibi: Gloriam regni tui dicent. Exulate iusti in Domino: rectos decet collaudatio.* Et his quidem verbis, quis Bonifacius fuerit, quam fidem, conuersationem, doctrinæ normam, officiúmque habuerit, ostenditur. Id quod totum nostri causa factum, atque nobis exemplum imitandum etiamnum propositum est. Non enim ille his eget. Nam quod impiorum non solùm calumnias sustinuit, verùm etiam truculentas manus perpessus est, ipsi quidem nihil

1.Cor.3. Ephe.5. Act.18. Psal.144.

nihil nocuit. Tum etiam nec quòd pij illius celebrant memoriam, quicquam illi commodat: sua enim ipsi laus apud Deum manet. Nostræ verò vtilitati consulitur, cùm illius in Ecclesia exemplum ad nostram consolationem, spem, eruditionémque proponitur. Vis igitur vno verbo dicam, quis Bonifacius fuerit? sanctus fuit, non autem simpliciter sanctus. Nam & hic mundus sanctos suos habet, falsos nimirùm & fictitios. Verùm hic noster Dei sanctus fuit. Sic enim per totum orbem diffusa Ecclesia canit de eo: Sancti tui Domine, benedicant tibi. Sed quis non videt, quæ vno hoc in verbo lateant mysteria? sanctum esse, & Dei sanctum. Certissimum enim est, si quando minus aliquem sanctum colit, ideo id fieri quod nihil in eo mali, plurimum verò boni in ipso agnoscat. At longè præstantius est, Dei sanctum esse. Et quare hoc? nimirùm quòd homo tantùm ea videt, quæ foris apparent; Deus verò ipsum etiam cor intuetur. Et sæpe vsu venit, vt qui in mundo habebatur sanctus, tandem rerum exitu alius præter omnium spem & expectationem inuẽtus sit. Id quod nostro etiam seculo contingere potest. at Deo sanctum esse, & plena laus est. Hic solidam eámq; veram meretur laudem, de quo rectè dicitur sanctus Dei. Et talem quidem Bonifacium fuisse per hoc innuitur, quòd de eo canitur: Sancti tui, Domine, benedicant tibi. Et hìc cuique facile est videre, quàm longè præfixus sit scopus omnibus cum Bonifacij successoribus, tùm cæteris etiam Episcopis. Quos vtinam tantùm coram mundo sanctos reputaremus, id enim exemplum præberet pietatis, etiamsi coram Deo intráque pectora sua iniqui sint. Sed quæ turba eorum, qui nec Deo, nec mundo sancti sunt? Mentibus impij, vita plus quàm Ethnici. Hi sanè illorum in numero non sunt, de quibus canitur: Sancti tui, Domine. Non illa Bonifacij consuetudo fuit. de quo rectè dici potest, non modò coram Deo, verùm etiam coram mundo fuisse sanctum, & è diuerso. Cuius rei testimonium ipsi dedêre tota fere Europa, omniúmque historię. Sed ipse etiam Deus idem approbat, tot per ipsum viuum, pariter atque mortuum editis signis. Sit ergo hoc dictum de illo Psalmistæ verbo, Sancti tui, Domine. Et quid consequenter additur? Benedicant tibi. & gloriã regni tui dicent. Hoc opus, hoc munus omnium, qui verè sancti Dei sunt: vt benedicant, & gloriam regni Dei dicant, prædicent, magnificent. Et hæc tota vitæ Bonifacij nostri historia est, excepta vi

pta vitæ ipsius pietate, qua ratione cætera respondeant sibi inuicem, ad dicendas laudes Dei, prædicandámque gloriam regni eius intelliges. Ideo enim nunc illàc profectus est: ideo etiam discipulorum suorum nunc hos, nunc illos, in alias atque alias prouincias, ciuitatésque emisit: ideo deniq; ipsam quoque vitam impendit. Vtique secum nullo non tempore
Psal. 144. rememorans, Exaltabo te, Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Sed & hîc nobis scopum præfixisse longiùs, videmus. Quàm paucos inuenias Bonifacios, qui gloriam regni Christi prædicent? plurimos verò qui mundi regna appetant? Atque vtinam vel in hoc solùm incumberent, vt alios vicarios subrogarent. Sed & inuenias multos, & vbique, qui nec hoc postremum præstent. Hæc enim & maxima & omnium querela est. Nec id mirum. Si enim sancti Dei essent, certissimè sequeretur, Gloriam regni tui dicent. Sed quia primum illud vbique deest, sequentia non adesse, an miramur? Sed vbi exemplum Bonifacij? Et quid nobiscum cogitamus cantantes hæc, Gloriam regni tui dicent? Quin & stantibus comis exhorrescerent animi, si quid in Ecclesia & legimus & psallimus, cogitauerimus, quantò magis si vitam nostram ad veterum exempla contulerimus. Eia verò fratres, quæ nostræ professionis sit conditio consideremus. Si enim duo hæc in nobis inuenta non fuerint, væ nobis æternùm erit, si, inquam, nec sancti Dei fuerimus, nec Christi regni gloriam prædicauerimus,
Prou. 15. perimus. Atque hæc de Missæ introitu dicta sint. Post hæc verò pulcherrima lectio è Prouerbiis Salomonis desumpta, Epistolæ loco legitur. Idque ideo, vt Bonifacij nobis exemplum expressiùs proponatur. *Labia sapientum ornat scientiam:* & quæ sequuntur, quæ Epistolæ loco lecta, non quidem Bonifacij nomen præ se ferunt, sed Bonifacium decentes proprietates, & quæ Bonifacium efficiunt, in se comprehēdunt.
Bonifacius. Bonifacius enim dicitur, bonum faciens, aut certè bonam faciem habens: quæ duo in idem ferè recidunt: bona enim faciens, bonam famam omniúmque in se oculos conuersos habet: nomine videlicet ab ipsa vita deducto. Et quæ melior, splendidior, fulgentiórque haberi poterit facies, nisi cuius mens, lingua, & opera ad pietatem directa sunt? Et hæc tria hac in lectione præcipuè innuuntur. Lingua quidem iusti principem locum obtinet nec frustra, magna enim eius vtilitas est. Veruntamen consequenter additum est,

vota

vota iustorum esse placabilia, & sequentem iustitiam diligi à Deo. Et quare hæc omnia vna hac die leguntur? nimirum talem fuisse Bonifacium agnoscamus, qui trium harum, linguæ, cordis, operisq; laudem sit meritus. Maximè verò linguæ, qua plurimum nos profuit, hac nobis præcipuè seruiuit: reliqua tamen duo otiosa non fuerunt. Vbi enim cor ipsum pium est, atque vita sancta est, illic linguæ organum efficacius est: his verò non respondentibus linguæ inuerso ordine malè procedunt omnia. Si vitium vita habet, infirma lingua redditur, frigida sunt omnia, quæ loquitur. At corde ipso deprauato, nil nisi perniciem, errores, discordias, seductionésq; lingua disseminat. At Bonifacius nobis proponitur, tria hæc simul in se complectens: vnde etiam in Germania vberiorem fructum messuit, quàm vllus alius, siue præcedentia, siue sequẽtia, ipsum tempora respexeris. Et hæc ipsa Epistola est. Quod optimum est, restat, ipsum nimirùm Euangelium. Et quis illud paucis indicare potest? quot enim verba cõplectitur, tot horas requirit, iusta si quis omnia interpretatione enucleare voluerit, qualis vbique Ioannes est, copiosius simul atq; sublimiùs. Nec hac vice totam Euangelij huius lectionem interpretari conabor, iusta & suprà adducta ratione. Vnum hoc solùm veluti digito monstrabo, hic rursum Bonifacium nostrum suis depingi coloribus, maximè tribus illis partibus. Principiò quis fuerit. Secundò, vnde nominis bonam famam adeptus sit. Tertiò, quid vtrobiq; cùm hic, tum in sempiternum illic profuerit. Et hæc tria eiusmodi sunt, vt in ea totam vitæ ipsius historiã liceat contrahere. Quid enim in ea aliud consideratur, nisi palmitem eum in vite vera fuisse fructiferum, quem multorum & bonorum fructuum fœcundum, multis persecutionibus Agricola putauit? Sic enim Christus ait, Omnem palmitem in me nõ ferentẽ fructum, tollet eum: & omnẽ qui fert fructũ, purgabit eum, vt fructũ plus adferat. Et vnde hoc illi? Gratia Dei. Id quod Christus innuit: primò, ꝙ ait, Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructũ multũ: quia sine me nihil potestis facere. Sicut palmes non potest ferre fructũ à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Non ergo palmes solùm, verùm etiam ipsa vitis, vnde palmiti fœcunditas venit respicienda est. Hæc fœcundos facit. neq; enim Bonifacius vnquã eã fructuum vbertatẽ ex se dedisset, nisi viuus in Christo vite palmes permãsisset. Quæris *Ioan. 15.*

quid illi commodi, nobísq; vtilitatis inde euenerit? Exemplum Bonifacij respice, nimirùm diligere iustitiam. Manete in me, & ego in vobis, ait Christus. annon hoc egregiũ quid est? Adhuc amplius quid requiris? Audi, Si in me manseritis, & verba mea in vobis manserint, quodcunq; volueritis petetis, & fiet vobis. Quid his optabilius? Hic, nimirum obtinere quod velimus, & in æternũ cum Christo manere. Huic rei commodat pietas, & exempli Bonifacij imitatio. Ille quidem cùm in fide, tum in vita isthæc sentiit, & nos si voluerimus sequi, eadem sentiemus. Agite ergo, ne hæc frustra nobis dicta sint, caueamus. Gratia Dei nobiscum.

Ioan. vt suprà.

SERMO OCTAVVS, DE BOnifacio, vbi eius festiuitas in quartam post Pentecosten feriam inciderit.

ORiginem causámque tam celebris, non solùm in hac vrbe, verùm etiam in tota diœcesi Moguntina, memoriæ, qua festam diem agentes, D. Bonifacij vitã, mortémque cum sempiterna nominis celebratione prædicamus, longè hîc sermone referre, non ita operepretiũ arbitror. Exteris fortè hîc necessarius fuerit labor, vt qui nunquã huius viri famã audiuerunt. Nobis verò non itẽ, vt quibus quæ de hoc viro dici posfint omnia cõstant. Hic Moguntiæ primus Archiepiscopus fuit, hunc locũ parentésq; nostros, vitæ suę hospitiũ familiarésq; præ cęteris omnibus eligens. Hic, inquã, Bonifacius noster, triginta & sex annis Euangelij verbũ magna cũ grauitate atq; constantia prædicauit. Hic, inquã, verbis, factis, vita, conuersatione, passione, deniq; morte, fœcũdum in vera vite Christo palmitem se declarauit. Hic, inquã, in huius ditionis circo, mortale etiã corpus suũ deposuit, vt in perpetuum nobiscum haberemus, quo ad pietatis cõtraheremur studium. Hic aliisq; nonnullis in locis circa cõfinia, plurima illius quæ in ipso fuit, Spiritus diuiniq; amoris supersunt indicia. Et quid multis? Bonifacium & nomine & re fuisse nouimus. Non enim post Apostolos eorúmq; discipulos vel vnum aliquem facile inuenias, qui Germaniæ in fidei salutísque negotio plus illo commodauerit, maximè huic vrbi. Nec cui, nominis huius Bonifacij ius concedat videas vspiam. Atque vtinam tales fuissent Episcopi omnes, qui post ipsum secuti sunt. Quòd si esset, iam certe Germaniã nostram, reliquarum nationum in veræ religionis pietat-

Ioan. 15.

pietatísque negotio videremus principem. Sed vtcunque successores eius negligentes fuerint, suo tamen ipse ingenti sudore eò res perduxit, vt mortuo etiam se longo tempore veræ Ecclesiæ Christi genuinus Dei cultus in Germania perdurauerit, quosque tandem postremis his temporibus, negligentia pastorum pietas, religióq; labefactata penè concidit. Eò igitur magis talis nobis necessarius est Bonifacius, qui labentem erigat Ecclesiam: quin si (vt æquum est) omnes inniteremur, adhuc tamen magna cum difficultate Christianam religionem in eam formam restitueremus, in quam Bonifacius vnus olim restituit. quãquam nimis hęc serò cogitamus. Neq; enim, quoquò versum me conuertam, vel vnum inuenio, qui tantæ moli manum admoueat: Imò verò inter omnes Episcopos facilius tres inuenias, qui quod reliquum est veri cultus (quanquàm & hoc perexiguum est) diripere malint, quàm qui instaurare velit vnũ: cùm tamen omnes à piis grauissimè admoneantur officij sui: ab aliis vero infinitis extremísq; calumniis, infensissimè pro sua negligentia impetantur & insectentur. At quid nobis in tanta prælatorum inertia, faciendum est? an fortè otio, torpore, & diligentiam curámq; omnẽ timoris Dei atq; religionis seponere, dũ illi expergiscantur? Nullo modo. Longior enim fortasse illius somni mora protraheretur, vti iam antè (dolor) nimis diu dormitauêre. Et quid si iam dudum diuina in eos conscripta sit sententia, quosdam eorum nunquã expergecturos esse? an eorum causa nobis ipsis impedimento esse, damno nosmet afficere debemus? Minimè. Quin agite potiùs, suæ quisq; curam gerat animæ. Si nouus quispiam Bonifacius dari nobis non debet, qui collapsæ religioni auxilietur, in antiquũ illum respiciamus, huius, his temporibus, vita, nobis sit ad omnẽ pietatem incitamẽtum. Hoc meo iudicio, consilum erit & saluberrimum & pręsentissimum. Idque nobis cùm vtile, tum honestum erit: nimirùm si eum secuti fuerimus, cuius honorificã memoriã celebramus. Eam ob causam fusiùs porrò de ipso mihi dicẽdum est. Principiò igitur hæc Bonifacij nostri festiuitas, commodè hoc anno in ipsam ascensionis Christi octauam incidit. Cùm enim hoc tempore gratis mentibus pręedicamus, quid missus Spiritus sanctus, in credentiũ cordibus operatus sit: cogitaremus forte semel hoc ipsum Apostolorũ peregisse tẽporibus, postea verò cœlũ, vnde descenderat, repetiisse. verũ hæc vita Boni-

facij testatur, suo etiã tẽpore efficacẽ fuisse Spiritũ sanctum ita apertè, eáq; virtute, vt eã vitę seriẽ perlegẽs, fateri cogatur: fuisse eum semper in Ecclesia, & non modò per Christi discipulos, verùm etiã per horũ successores operari eiuscemodi planè opera, quæ primis illis credentibus adfuisse Lucas cõmemorat. Id quod hodierna Epistola docebo. Sic ergo
Act. 3. Epistolæ loco lectum est hodie: Per manus Apostolorũ fiebant signa & prodigia magna in populo. His verbis partim colligimus, quã Spiritus sanctus per Apostolos Ecclesiã instituerit, & quis eius ordo fuerit, quæ vita & administratio in ea approbata sit. Huc etiã quod Lucas prius cõmemorauit pertinet: Erant, inquit perseuerantes in doctrina Apo-
Act. 2. stolorũ, & cõmunicatione fractionis panis, & orationibus,
Act. 4. & quæ ad finẽ vsq; illius capitis sequuntur. Et iterũ, Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnũ & anima vna. His tribus locis quasi tota series & conditio nascentis Ecclesiæ exprimitur. Hic ordo erat. Principiò Apostoli virtute magna reddebant testimoniũ resurrectionis Iesu Christi Dñi nostri. Secũdò, non solũ per manus, verũ etiã per vmbrã Apostolorũ fiebant signa & prodigia magna in populo. Tertiò ita Iudæi sibi præter alios timebant, vt omniũ animos occuparet timor. Quartò eã vitæ rationẽ sequebantur inter medios hostes, & omnibus probarẽtur. Quintò, numerus ipsorũ quotidie magis magisq; crescebat. Sextò hoc quotidianũ ipsorum exercitiũ erat in Apostolorũ doctrina perseuerare, fractionẽ panis celebrare, & quod reliquũ erat tẽpus orationibus impẽdere. Et deniq; ea oẽs amicitia cõiungebãtur, vt nullũ inique in paupertate relinquerẽt: imò qđ maius est, oẽs possessiones suas conferrent in cõmune. Hic ordo primitiuæ Ecclesiæ fuit, hæc spiritus dispositio. Et quomodo cõmodiùs tantæ molis negotiũ exordiri potuisset? Quid hac cõgregatione beatius, quid splendidius, in qua omnes eam viuendi sequuntur normã? Quòd si Bonifacij vitam intueri libet, inueniemus Spiritũ sanctũ mirabilẽ omniũ horũ in eo artificẽ, eáq; omnia ipsum in Germania præsertim in his cõfiniis præstitisse. Refert enim ipsius vitæ historia, quãto zelo prædicationi munere institerit. Non enim vt alij voluptatibus deditus fuit, aut inerti otio torpuit, aut prædicandi laborem in alios detersit. Secundò, magna per eũ Spiritus sanctus effecit miracula: vnde maiorẽ inter infideles fidẽ consecutus est. Tertiò, ea in arguẽdo vtebatur seueritate, vt impiis quo-

que

que reuerendus esset. Quartò, eam vitæ rationem iniit, quam nemo recte argueret. Quintò, non potuit sibi temperare: nec quieuit, donec quotidiè aliquos ad fidem reduceret. Atque hac parte ita felix erat, vt suo tempore se gubernatore religio Christiana mirificè in Germania vires sumeret. Tum totus in hoc incubuit, vt verbum Dei, Sacramēta, obsecrationisque feruor, iusto vsu procederet. Postremò, eam ipsam etiam bonorum communicationem Priorum inducere studuit, quod cū nō potuit apud omnes, apud eos tamen, qui in suam disciplinam se dederant, præ aliis effecit, vt huius etiam ex primitiua Ecclesia vestigium in Germania relinqueret. Hoc modo Deus per Bonifacium vetera prodigia renouauit, primámque credentium fidem, pietatem, ardorem, spiritum deuotionémque lucere voluit. Si ergo ingentia videntur, quæ per Apostolos Hierosolymis effecit Spiritus sanctus, vtique & digna iudicabis laude, quæ hîc apud nos per diuum Bonifacium operatus est. O felicem, imò verò auream illis temporibus Moguntiam! Vtinam nos quoque sub tali militaremus Bonifacio. Ardentibus ergo ô fratres apud Deum instate precibus, vt re vera Bonifacios habenti suæ Ecclesiæ excitet, qui quod bonum est, diligant, doceant, promoueant, faciant. Hic dignus titulus omnibus: tales Bonifacios esse omnes decuit. Nihil enim tituli illi præclari ad rem faciunt. Additi quidem nobis sunt honorifici tituli, Pape, Cardinales, Episcopoi, Præpositi, Abbates, Pastores dicimur. Aliíne contenti his quidem sunt, sibíque ipsis Apostolorum, Euangelistarum, prædicantium, parochorum summis imponunt nomina: sunt etiam qui Petro sese æquales faciant: tum alij alios se Paulos, Eliásq; reputant, nec vllus iactātię finis est. Sed quis omnium eiusmodi zelum præstat? quis eam, quam Bonifacius, Ecclesiam instituit? Inuenias qui pulchrè reformasse se Ecclesiam sibiipsis applaudant, cùm tamē inordinatissimè turbarint, deformarintque. Et quæ gloriatio nostra? quæ iactātia? Verba sunt præterea nihil. at in Bonifacio aperta & vbique Spiritus diuini nobis sunt obuia indicia. Id quod ostendisse satis mihi videor. Sed, inquis, Ecclesiæ (quod approbo) plurimum commodauit, audio: nondum tamē quis ipse sibi fuerit intelligo. Hoc postulo Rectè, mi Christiane admones, Non enim aliis prodesse sufficit, sibiipsi verò impedimento esse. Paulus sane huiusmodi homines æri sonanti & cym- 1.Cor.13.

balo tinnienti comparat, quæ aliis quidem commodant, sibi verò nihil emolumenti adferunt, signa edit alij, sese verò exedit. Huc, ergo quod de Spiritu sancto Christus ait, referēdū est: Ille testimonium perhibebit de me. & addit, Et vos
Ioan.15. testimoniū perhibebitis. Præter enim testimonium Spiritus sancti in nobis, necesse est, ipsi quoq; testificemur de nobis,
I.Ioan.5. quia Christi simus. Huc quod Ioānes ait, pertinet, Tres sunt qui testimoniū perhibent in terra, Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. Secundum literam sic interpretantur hæc verba, quòd, scilicet tria sint, per quæ nos esse Christi certificamur. Per sanguinem, quem pro nobis Christus effudit, inque Sacramento suo porrigit: per aquam, in qua baptizati sumus: per Spiritum, quem in baptismo cōcepimus. Hic enim genuinus horū verborum sensus est. Sed necesse tamen est, per hæc ipsa nos, si verè Christiani simus, probe-
Rom.8. mus. Per Spiritū quidem, vt Spiritu ambulemus, & non se-
Gal.5. cundum carnem, Tum vt Spiritu facta carnis mortificemus, fructus illius doctrina atq; moribus exprimamus. Per aquā verò, vt primò omnium peccata nostra defleamus, & per singulas noctes stratū nostrū lachrymis rigemus, vt vera pœ-
Psal.6. nitentia præteritorum criminum immundiciem diluamus. Præterea vt in sudore vultus nostri vescamur pane nostro, & per exercitij aquam, sudorem, pérque piam conuersationem iniqua frāgamus desideria. Postremò per aquam deuotionis mentes nostras in cœlestium admirationem erigamus. Hoc enim est per aquam de conuersationis Christianę pietate testimonium dare. Ad hæc etiam per sanguinem testificandum est: vt quacūque hora necessitas ita postulat pro Christi nomine, nō modo omnia terrena, sed ipsam etiā vitā promptè relinquamus, nostróque illi sanguine testimoniū reddamus. Hoc ipsum triplicatum testimonium in Bonifacio nostro consideramus: nempe, decentissimam spiritualéq; vitam, assiduam pœnitentiam, constantémque passionē hoc est voluntariam pro Christi gloria, passionem, expeditámque mortem. Ecce eiusmodi Patrem habuimus. annon ergo illius exemplo, ad virtutis pietatísque imitationem meritò trahimur? Imò verò nunquid nos pudet? nunquid nos omnésq; prælati, plebeij, Ecclesiastici, seculares rubore suffundimur, qui in omni gradu Patri nostro tam sumus dissimiles? Neque id multa demonstratione eget. Non igitur ꝙ Bonifacij nomen celebramus satis erit, nisi ipsum etiā imitati

tati fuerimus. Non imbelles fœminas pueróſque ſequamur, qui fortiter in Theatro confligantes, laudant quidem & admirantur, ipſi tamen nunquã audent in arenam deſcendere. certandum ſanè nobis eſt. Idem ille Spiritus, qui per Bonifacium operatus eſt, nobis quoque adeſſe, imploratus, vult. Hæc igitur ſtudioſa breuitate admonere volui. Non eſt ꝙ expectes, quouſque Doctores noſtri cõſentiant, aut Epiſcopi expergeſiant. En tibi Bonifacij exemplum, quod imitatus, non aliquando aberrabis. Quòd ſi Chriſtianum te eſſe non licet per ſanguinem teſtificari, tantùm per Spiritum & aquam approba. Id enim maximè neceſſariũ eſt. Quæ enim ſterilibus palmitibus immineat ſentẽtia, Euangelica manifeſtante lectione didiciſtis: Omnem palmitem in me non ferentem fructum bonum, tollet eum, & in ignem mittet, & ardet. *Ioan.15.* Ponderet hæc ſex tantùm dictiones quiſquis apud ſe, quid velint: Tollet eum, mittetur foras, creſcet, colligent eum, in ignem mittent, & ardet: &, vt opinor, nõ luſum eſſe facilè perſenties. Iterum ergo atque iterum Bonifacium ſequamur, moneo. Simus Bonifacij, & nõ Malefacij. Qui enim bona egerunt, ibunt in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

DE SANCTO ALBANO.
EVANGELIVM IOAN. XII.

IN illo tẽpore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico vobis, Niſi granum frumenti cadẽs in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam ſuam, perdet eam. Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Et vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.

EPISTOLAE LOCO LECTIO SAP. IIII.

SEnectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Placēs Deo factus dilectus, & viuens inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona. Consummatus in breui, expleuit tēpora multa. Placita enim erant Deo omnia illius: propter hoc properauit eum educere de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia: quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus super electos illius.

SERMO PRIMVS. DE SANcto Albano. Vox sanguinis fratris tui, clamat ad me de terra. Genes. IIII.

DIVI Albani festam diem peculiari quodā gratiarum agendarum modo hodie celebramus, quā ideo (vt æquum est) magis nobis propriam vindicamus, quo nobis præ cæteris S. Martyr
Dan. 3. viuens moriénsque amplius est cognitus. De Nabuchodonosor Rege in Daniele legimus, quod licet impius, tamen in sanctis viris Dei mirabilia vidēs, in hæc verba erumpēs clamauerit: Sidrach, Misach, & Abdenago, serui Dei excelsi, viui, egredimini & venite. Statímque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis. deinde posito edicto decreuerit, vt omnis populus, & tribus, & linguæ quæcunque locuta fuerit blasphemiam contra Deū Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eius vastaretur: quòd alius Deus nō esset, qui posset ita saluare. Hoc modo signa atque mirabilia quæ Deus in dilectis suis fecisset, per omnē regni sui terrā prædicans. Nabuchodonosor Rex (hic edicti tenor) oībus populis, gētibus, & linguis, qui habitāt in vniuersa terra, pax vobis multiplicetur: Signa & mirabilia fecit apud me Deꝰ excelsus. Placuit ergo mihi prædicare signa eius, quia magna sunt: & mirabilia eius, quia fortia: & regnū eiꝰ regnū sempiternū: & potestas eius in gñationē &
Dan. 6. gñationē. Idē fecit & Darius seruato in lacu leonū Daniele.

Cuius

Cuius edicti hæc verba sunt, Darius Rex vniuersis populis, tribubus & linguis habitantibus in vniuersa terra: Pax vobis multiplicetur. A me ergo constitutũ est decretum, vt in vniuerso imperio & regno meo, tremiscãt & paueãt Deum Danielis. Ipse enim est Deus viuens & æternus in secula: & regnum eius nõ dissipabitur, & potestas eius vsque in æternum. Ipse liberator atque saluator, faciens signa & mirabilia in cælo & in terra, qui liberauit Danielem de lacu leonum. Tales se Nabuchodonosor & Darius Reges penes signa atque prodigia Dei præstitêre. Quòd si impij Reges tam diligenti cura considerauerunt prædicauerúntque Dei mirabilia in Sanctis suis, quantò magis nos id decet præstare: maximè Deo qui iam per se ipsum, iam per Sanctos suos inter nos, ita magna illa mirabilia cumulat, vt fidẽti animæ rectè liceat cum Dauid dicere: Benedicam Dominũ in omni tẽpore, semper laus ei⁹ in ore meo. In dño cõfiteatur anima mea, audiãt mãsueti & lætẽtur. Et, Lauda anima mea Dñm, laudabo Dñm in vita mea. psallam Deo meo, quã diu fuero. Sic & Paulus facere consueuit. Vnde omniũ Epistolarũ suarũ exordia cũ laude Dei gratiarũq; actione posuit: hoc innuẽs, quod nulli mortalium vnquã desit causa prædicandi Deũ, si modò attendere libet. Hoc nunc exemplũ nos quoque sequamur, atque cũ Paulo initiũ dicendi sumamus dicentes, Benedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictiõe spirituali, in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi cõstitutionẽ, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius, in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionẽ filiorũ per Iesum Christũ, in ipsum. Hæc quẽlibet verè piũ decẽt: at nos peculiari quodam modo. Verè enim nos, nõ vna aliqua, sed multiplici benedictione benedixit nos, imò omni spiritali benedictione. Principiò enim elegit nos, deinde etiam prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum in ipsum. Tertiò, gratificauit nos in filio suo dilecto. Quartò, redemptionem dedit nobis, cõdonans peccata secundum diuitias gratiæ suæ. Denique ipse quoque filius benedixit nobis in omni dono, cùm verbum suum in doctrinam & consolationem: opera, in exemplũ: miracula, in confirmationem: corpus, in cibum: sanguinem, in propitiationem: gratiam & Spiritum, in auxilium cõtulit nobis, etiam gloriam suam in mercedem aliquando daturus. Et ne quid

Psal. 33.

Psal. 145.

Ephe. 1.

Rom. 15.

quod ad plenam salutem facere videri potest intermittat, ecce D. Albanũ aliósque Martyres dedit, vt hos respiciẽtes, spem conciperemus, ab impietate abstracti, ad iustitiam incitaremur. His enim tribus de causis Martyrũ potissimum proponuntur exempla. Necessum igitur erit, aliquanto nos penitius, quàm fortè alij, hanc præsentem festiuitatem cõsideremus. Atque ideo quidem exordio huius sermonis Dei ad Cain verbis, vsus sum: quæ licet ad Cain fratricidam impiissimum de interfecto Abel dicta sint, nos tamen quasi de D. Albano dicta vsurpemus. Id quod nemo miretur, collationem Albani & iusti Abel audiens. Nam cùm Abel in primis, qui ex filiis Adę Deo placuerunt, fuit, primus etiã morte iniqua occisus est: figuram & significationem omnium piorum & credentium habuit. Primo igitur ipsam Abel historiam audiamus, deinde singula in Albanum interpretemur. Habet ergo Geneseos liber, eiectam è Paradiso Euam concepisse, filiúmq; peperisse, illique nomen indidisse Cain. Arbitrabatur enim ipsum fore, quẽ Deus promiserat. Propterea ait: Possedi hominem per Deum. Rursum deinde cõcepit & peperit Abel. Fuit autem Abel pastor ouiũ, & Cain agricola. Factum est autẽ post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Et respexit Dominus ad Abel & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera illius non respexit. Iratúsque est Cain vehemẽter, & concidit vultus eius. Dixítque Dominus ad eũ, Quare iratus es, & concidit facies tua? Nonne si benè egeris, recipies? sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit? Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Dixítque Cain ad Abel fratrem suum, Egrediamur foras. Cúmq; essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eũ. Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit, Nescio. nunquid custos fratris mei sum ego? Dixítq; ad eũ, Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terrã, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui, de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. Hæc illa Geneseos historia est. Sunt autem in ea quatuor consideranda. Primum, humanam naturam mox in primis Adæ hæredibus, primáq; propagine diuisam esse in bonum & in malum. Cain malus, Abel bonus

Gene.4.

erat. Qua re significatum fuit, idem in successione omnium vsque ad finem euenturum esse. Alterũ, quòd Abel in primis Adæ filiis Deo placuerit, & à fratre germano præter omne meritũ occisus sit quo significatur, pios quoslibet multa ab impiis passuros esse sine causa. Tertium, quòd iustum Deus Abel etiam mortuum inultum non relinquit. Quo sanè piè defunctorũ animas in manu Dei esse, nec vllum eos mortis tangere tormentum docemur. Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio eorum exitus. Et ab itinere iusto abierunt in exterminium, & quod à nobis est iter exterminij: illi autem sunt in pace. Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis eius. Impij autem secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & à Domino recesserunt. Hanc, ecce Sapiens de impiis fert sententiam: piis verò spem adauget vehementer. Quartò considerandum est, quanquam mortuo Abel, solus Cain cum suo semine terram possideat, nouissimè tamen aliud quondam in iusti Abel locum nasci. Quo docemur, licet piorum numerus exiguus sit, esse tamen aliquos pios in cœtu hominum semper. Quæ omnia commodè huic festiuitati conueniunt. Principiò ergo primo historiæ diui Albani intuitu mox Cain vnáque cum illo Abel sese offerunt. Qui enim Albanum occiderunt, semen impij Cain fuerunt, non natura, sed imitatione, factorúmque similitudine. Scriptura enim filios eius dicit, quem imitantur. Vt Iudæi filij dicuntur Satanæ, non generatione carnis, sed prauæ imitatione voluntatis. Zacchæum verò filium Abrahæ Scriptura nuncupat, propter fidei imitationem. Sed & Christiani omnes Israëlitæ vocantur eadem ratione. Tum verò Albanus alter, quidam Abel multis rationibus non absurdè dici potest. Primò, quemadmodum Abel inferior fratre Cain, & vilior habebatur: ita etiam Albanus noster

Sap.3.

Psal.8.

ſter non magnæ alicuius autoritatis fuit. Secundò, vt Abel non ab alienis & ignotis, ſed à fratre germano, & qui ipſe quoque ſacrificaret Deo: ita etiam Albanus non ab alienæ fidei, ſed ab Arrianis, qui ſibi maiore ſanctitate placebant inter Chriſtianos, trucidatus eſt. Tertiò, quanquam Abel vilior fratre ſuo Cain reputaretur, nihilominus tamen ipſe, cum ſuo ſacrificio, Deo magis placuit, fratre ſuo eiúſque victimis: eadem & in Albano ratio eſt. Quartò, quemadmodum nulla alia cauſa Abel occiſus eſt, niſi quòd Deo placeret, ita quoque Albanus. Quintò, quemadmodũ Abel poſtquam occiſus eſſet, viuere tamen adhuc, à Deo teſtimonium accepit: ita etiam ſigna atq; prodigia de Albano, quòd Deo viuat, teſtantur. Sextò, licet primus frater ipſius Abel, impius fuerit Cain, pium tamen poſtea fratrem germanum habuit, nimirum Seth: ita hic quoq;, multi licet primùm in Albano ſcandalizati ſint, poſtea tamen plurimi agnito errore conuerſi ſunt, & emendati. His rationibus Albanus noſter alter quidam Abel eſſe poteſt. ideo potiſsimũ, quòd æquè impios atque pios fratres habuit, vt Abel in ipſo quondam rerum initio. De vtroque igitur hanc Dei, ad Cain vocem interpretari libuit. Ecce vox ſanguinis fratris tui clamat ad
Gen.4. me de terra. Vtique terribilis illa vox eſt impiis, admodum verò ſuauis piis eſt. Videamus ergo quomodo iam non illa ſolùm, verùm etiam ipſa hæc feſtiuitas terribilis ſit impiis, vt deinde quàm ſit piis Deúmque timentibus grata, diſcamus. Principiò, ſi hiſtoriam attendere licet, proculdubio Albanus, Cain ſcilicet, perſecutorem ſuũ habuit, ſed & etiamnum habet Cain quàm ſibi ſimiliores: id quod, ſi Cain naturam rectè cõſiderauerimus, facile videbimus. Primùm enim, quòd ad externum habitum, ſatis ſe pium exhibuit Cain, dum ipſemet, ſed ſine fide ſacrificat. Et hæc prima impiorum natura ſiue proprietas eſt, hypocriſis & ficta religio.
Iſa.29. Cor eorum longè eſt à me, teſtante Domino per Iſaiam. Secundò, quamuis iniquæ mentis malitiam alto corde premeret Cain, tamen leuiſsima cauſa permotus, eam prodidit, quòd fratri iraſcitur: ita & impij omnes facillimè ſeſe produnt, & quid mente gerant, apertum faciunt. Tertiò, licet ab
Gene.4. ipſo Deo admonetur, nihil tamen curat. Dixit enim Dominus illi, Quare iratus es, & cõcidit facies tua? nonne ſi bene egeris, recipies? ſin autem male, ſtatim in foribus peccatũ aderit? Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Sed hanc

hanc Dei monitionem reiecit Cain. Quartò, vehemẽter ira concitatus sanguinaria in fratrẽ crudelitate sæuit. Quintò, cùm à Domino corriperetur, excusare atque negare studet, séque, vt Deo illusurus, defendit. Sextò, grauius diuina sententia redargutus, nihil pœnitet, protinúsq; desperat. Septimo, multis peccatis vndiq; septus, tantùm externa quædam petit, vt profugus tutò habitare posset, ne interficeretur: cætera nihil curat. Postremò, plusquam tutus exorato nempe Deo, abiit à facie Domini, oppidáque & munitiones, quantũ potuit, firmat: securus vt habitaret. Hæ sanè omnibus impiis communes sunt proprietates. Sed quis non videt, in nobis quoque plurimos eius animi inueniri? Sic patres sequimur, vt semper impiis, quàm piis, similiores inueniamur. His ergo quid hodie etiam loquatur Deus, attende. Vbi est Abel frater tuus? ac si dicat, Hunc vobis ô Moguntini, virum in magna perturbatione, misi: nimirùm Arrianis tumultuantibus, & cœlum terrámque miscentibus, qui, dum Christum Deum negarunt, in quo summa spei nostræ consistit, tutissimum salutis abstulerunt refugium. Illo, inquam, tempore hunc tibi, Moguntia, dedi. At vbi nunc frater tuus? Quando pro ipso gratias mihi reddidisti? Salutis eum tuæ prædicatorem dedi tibi: & quomodo audis eum? In ipso piæ vitæ normam exhibui tibi: quomodo imitaris? In mortem dedi eum, vt ad similem te constantiam perducerem: & quid simile præstas? Has Dei voces si audiremus in interiore homine, vtique ad preces gratiarúmque actiones commoueremur. Id quod rectè esset hãc festiuitatem celebrasse. Deinde impiis etiam diuina vox loquitur, Quid fecisti? Patres tui occiderunt Sanctos: tu vt omnino mensura patrum impleatur, sanctos rides, ac calumniis laceras. Persequeris odio, qui te meliorum admonent, paternéque præmonent. Eorum nominibus abuteris: quæ ipsi refugerũt diligis. Vbi illi pietatis studia sectati sunt, tu impie pecudúmq; more viuis. Quid fecisti? Quidque facis etiamnum? Hanc sanè diuinam vocem si altiùs infigeremus menti nostræ, proculdubio longe alia ratione ad Dei cùm agnitionem, tùm amorem accenderemur. Iam verò adhuc aliud quiddam Deus subdit: nimirum etiamnum sonare vocem aliquã: Ecce, inquit, vox sanguinis fratris tui, clamat ad me de terra. Frater tuus Albanus, cuius facta atq; exemplum respuis, aduersum te testificatur. Sanguis illius: & in qua cubat, humus, clamat cõtra te. plurima testiũ turba

stant

ſtant contra te. Et quis tanti clamoris futurus ſit finis, Cain te exemplum doceat. Quis noſtrum hæc intelligens nõ exhorreſcit? quis ab impietate ſua non deſiſtet? Age, hæc Deus in tria verba contracta omnibus pertinacibus hodie loquitur. Quod ſi non audierint, ſi non attenderint, adhuc alia, & hæc quarta vox reſtat, Maledicta ſit terra in opere tuo: imò, quod terribilius eſt, maledictus ſis ſuper terrã: & quod terribiliſsimum eſt, vagus & profugus eris ſuper terram. nullúſque apud Deũ refugij locus tibi ſupererit. Ecce, quàm ſint impiis, Sanctorum feſta terrifica. Proinde admoneo, & præmoneo vos, vt prudentiùs agatis, & non temporaneis, in terris, ſed ſpiritualibus in cœlis ſtudeatis, hæc enim ſola ſalutẽ prꝺſtãt, ſed & pœnitentiã agatis ſuadeo. Væ enim omnibus, quibus his vocib' Deus loquitur. Gratia Dei nobiſcũ, Amen.

SERMO SECVNDVS.

QVòd Chriſtiano homini, laudandi Deũ nulla deſit occaſio, maximè in diuorum memoriis, quãdo diuina opera, quæ vel per ſeipſum Deus vel per ſanctos operatus eſt, proponuntur, ſuperiore ſermone tractatum eſt. Atque eam ob cauſam primùm à laude Dei exorditus ſum ſermonem. Sed quia præter feſtiuitatem hodie perdulce Euangelium audiuimus, etiam hunc ſermonem à laude Dei libet exordiri, Pauli verba repetẽtes, Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti. Alia verò Paulus hîc ratione Deũ benedicit. Principiò Deũ benedicit, ꝙ nos in omni ſpiritali benedictione benedixerit: hîc verò, ꝙ in omni nos tribulatione cõſolatur, vt poſsimus & alios cõſolari. Iuſtæ ꝑfectò rationes, cur ſine intermiſsione à nobis benedicatᷣ Deus. Quid enim præſtantius à Deo expectare, quàm benedictionem & conſolationem, eámque perfectiſsimam, poſſumus? Quod conſoletur nos Deus, & quidem perfectiſsimè, ex Euangelica lectione didicimus. Quatuor enim ſunt quæ humanæ imbecillitati grauia videntur. Primùm eſt, ſeſe negare ſuámque vitam odiſſe. Hos ne grauemur: ecce cõſolationem Chriſtus adiungit. Qui odit animam ſuam, inquit, in hoc mũdo, in vitam æternam cuſtodit eam. Secundò, quod grauat, eſt: pauperem Chriſtum per crucis ignominiam ſequi: Sed Chriſtus huius cauſa etiã cõſolatur nos, cùm ait: Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Sed Chriſt' per crucis ignominiã in gloriam Patris aſcẽdit. Tertiò & hoc graue nimiũ videtur, mandata

2. Corinth. 1.

Ioan. 12.

data Dei operando implere, nullo interea cõmodo, tantùm aduersa tolerare: Sed hac etiã parte nõ deficit Christus: Qui mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. Nullus profectò labor peribit inanis, hîc licet optata laboris remuneratione nõ fruamur. Quartò grauissimũ hoc est, pro Christo ita & tẽpore & causa exigentibus, mori: nihilominus tamen & huic morbo Christus medetur: Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Ecce, quod verè de Deo dicatur, quod in omni nos afflictione consoletur. Id quod hodierno etiam festo clarum fit: éstque illud ipsum, de quo dicturum me esse promiseram. Superiore ergo sermone dictum est, quàm meritò diuorum festa impios homines conterreant. Verè enim horrendum est, tot diuorum rectè factorum exẽplis propositis, adhuc tamen impietatem sectari plurimos: doctoribus piis erudiri, nulla tamen parte meliores reddi. Multa præeuntia pietatis exempla videre, nullũ tamen sequi. Horrendæ sunt, inquam, blasphemiæ illę, illusiones, impudicitię, idque genus alia. Quorum etiam in numero sunt, qui festos dies derisui habent: sunt autem nõ pauci. Sanguinẽ illorum in cælos pro vindicta clamare audiuistis. Cui quod in Zacharia scriptum est, Domino dicente, Qui vos tangit, oculi mei pupillam tetigit, conuenire videtur. Sed de his antè audiuimus: nũc porrò quam hæc festiuitas piis spem adferat, auscultemus. Licet enim habuerit Albanus noster, Cain haud absimiles, cùm in vita, tùm etiamnum: tamen virtutis morúmque suorum ac fidei haud dubiè imitatores habuit, habebitque modò. Hac ratione iustus Abel, quãquam vt natu maiorem, ita etiam impietate crudeliorẽ fratrem haberet Cain: timentem piúmq; tamen aliũ adhuc post se, nempe Seth habuit, de quo parentes cõfitentes dixerũt, Posuit nobis Deus aliud semen pro Abel, quẽ occidit Cain. Qua in re quatuor memoria hominum digna sunt consideranda, quæque huic etiam festæ diei cõueniunt. Primum, licet impius Cain propagationi seminis sui vehemẽter studeret, breui tamẽ pòst, ipso diluuij tẽpore interiisse, cùm ipsum, tùm propaginem suam omnem. Secundũ, quanquam coram hominibus mortuus esset Abel, apud Deũ tamen vixisse. Tertium, licet Abel nullos ex sese genitos filios paternæ imitatores fidei pietatisque reliquisset, vnum tamen, nempe Seth, post se inuenisse. Quar

Zach. 2.

Gene. 4.

se. Quartum denique, quãquam pro sua Cain impietate, diuinum, quẽ frater peragebat, cultum sufferre nollet: postea tamen tẽpore Enos, nolit velit diuinos honores instoratos, nomẽnque Dei inuocari vidisse. Hęc omnia huic diei conueniũt. Principiò, licet aliquãdiu blandiẽte fortuna exultarent Albani hostes, non multò tamen pòst tempore cõprimebantur. Quę prima piorum ex diuorũ festis profluens spes est, nimirũ cùm considerant impiorum ferociam esse momẽtaneam, Vidi, inquit Dauid, impium superexaltatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, quęsiui eum, & non est inuẽtus locus eius. Imò quò magis feruntur in altum, eò propiore via ad interitum accedunt. Exemplo sunt, Pharao, Saul, Antiochus, & alij. Secundò, fides dictat, diuos etiã mortuos, tamen Deo viuere. Ego sum Deus patris tui, inquit in Scripturis, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Quibus sanè verbis memorias horum patriarcharum etiã defunctorum coram Deo viuere innuitur. Vnde & Moses pro populo orans horum memorias repetit dicens, Recordare Domine Abraham, Isaac, & Iacob seruorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum dicens, Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cœli, & vniuersam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper Et mox sequitur consequenter, Placatus est Dominus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus populum suũ. Vnde sanè defunctorũ sanctorum memorias apud Deũ vixisse colligitur. Hoc modo subinde in Prophetis loquitur: Protegã ciuitatem istã, vt saluem eã propter me & propter Dauid seruum meũ. Sanè hic Dauid apud Deũ viuere ostẽditur. Simili modo, Abel dicitur viuere, quòd sanguis ipsius de terra clamat: sic & Albanus Deo viuit. Atque hæc piorum ex festiuitatibus eiusmodi consolatio secunda est. Hic enim consideramus nihil incommodare mortẽ piis, tum quod peracta huius vitæ fabula, meliora speremus. Scimus enim quoniam si terrestris hæc domus nostra dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus non manu factam, sed ęternam in cœlestibus. Tertiò, pauci admodum fuerunt licet, qui Albanum hic viuentem, vita fidéque imitarentur, tamen vitæ ipsius candor ipso etiam mortuo prædicatur. Id quod piis mentibus vehementer consolatorium est. Inde enim licet nihil magnum de piis suspiciat hîc mundus: fieri tamen, vt suo tẽpore ipsorum pietas beatitudóq; innotescat, itelligimus: ita planè, vt ipsi

Psal. 36.

Exod. 3.

Exod. 32.

Isa. 37.

2. Cor. 5.

ipsi etiam hostes eorum aliquādo dicturi sint, Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem impro perij: nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo cōputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorū est? Quartò, quā impij in vno Albano veram veræ fidei agnitionem ferre no leuant, eā nunc per totum orbem videre & ferre coguntur. Omnes enim nos Christum non creaturam, sed vnigenitum Dei viui filium cōfitemur. In hoc enim omnium spes nostra posita est: hinc etiam nō minuendi sed augendi indies diuini cultus fiduciam concipimus. Id quod non minimam piis mentibus cōsolationem adfert: vt quibus suo Christi honos magis cordi est. Hinc est ꝙ Moses e libro viuentium magis deleri elegit, quàm Dei nominis blasphemias audire. Et Paulus anathema esse Christo, quo multi & agnoscant & prædicent Dei maiestatem, magis voluit. Hoc Sanctorū erat gaudium, ꝓ in toto mundo per Spiritū agnoscerent, manifestandā esse Dei gloriā. Ecce quàm credentibus festiuitas hæc fiduciam adferat. Cuius vt participes simus, ita iustum Seth, de quo pauca quidem, sed magnifica Scriptura prædicat, imitemur, vt impij Cain sequuntur. Principiò, ꝙ in locū Abel datus sit: deinde, quòd filium Enos genuit, qui primus cœpit nomen Domini inuocare. Qualis autem Abel fuerit, Scriptura manifestat. Primò, Christo testāte, iustus fuit. Deinde diuinis honoribus corde atque opere institit. Tertiò, nihil mouetur, iuniorē se esse fratre, tantùm si Dominum habeat contētus. Quartò, licet irā fratris cognosceret, simplex tamen nihil de ipso suspicatur mali. Quintò, & ipsam etiam mortem patiēter suffert. Huius in locum Seth nascitur, qui vehementer nobis imitandus est. Hæc enim ingenuè Christianis propria sunt, vt internæ externæ'q; iustitiæ studeāt: vt Deū amantē, ipsum reuereantur, ipsi credant, in ipsum sperent, totá'q; mēte omnibus viribus diligant: vt & proximum ament, vt patienter sufferant. his etiam inuocationem diuini nominis & orationem addant. Hęc si nos cogitauerimus, erit haud dubiè hæc nobis pergrata festiuitas. Suauissimè enim Deus nobis loquetur, vbi est frater tuus Abel? ac si diceret, Oculos, imò & mentē eleua, & quò ille ascenderit cogita. Vbi sit diligenter considera: vtiq; in pacis tranquillo, securitate, securitate, æternáq; vita: imò in Dei manu. Hanc sanè si quis probè vocē audierit, in cœlestia æternáq; mente

Sap. 5.

Exod. 32.

Rom. 8.

Gen. 4.

Matth. 23.

Psal.83 exaltata, cũ Psalmista dicet, Quã dilecta tabernacula tua Do
Psal.54. mine virtutũ, concupiscit & deficit anima mea in atria Dñi,
Psal.119. Et quis dabit mihi pennas sicut colũbæ, & volabo & requiescã? Et iterũ, Hei me, quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cũ habitantibus Cedar, multùm incola fuit anima
Rom.7. mea. Et cum Apostolo, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? In summa, sine intermissione ad futuram felicitatem anhelabit. Sed & postea dicentẽ audiet, Ecce vox sanguinis fratris tui. Sunt enim Sancti fratres no-
Eccl.4. stri. Quid verò iucundius? melius enim est duos simul esse, quàm solum. Væ soli, quia cùm ceciderit non habet subleuátẽ se. Deinde, Clamat frater tuus. Quid ergo clamat? Imitatores mei estote, sicut ego Christi. Clamat vita ipsius, ipsam sequamur: Clamat sanguis, vt discamus tolerantiã in q; aduersis exultemus. Clamat ergo Albanus noster, salutis nostræ desiderio. Si enim sanctorum animæ aduersus impios vociferantur, haud dubiè pro piis etiã clamãt, q̃ sine nobis in imperfectione sint, stola licet amicti sint: id est, quanquã animarũ felicitatẽ obtineant, non tamen corporis. Vnde celeriùs vt se sequamur monent. Agite ergo, caueamus, ne frustrà clamẽt. Optabilius est vtiq; pro nobis, quàm aduersum nos clament. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO TERTIVS, Psal. 65.

VEnite & videte opera Dei, terribilis in consiliis super filios hominum. Diui Albani in Ecclesia, maximè hoc in loco (scitis) hodie celebramus memoriam. Nec vos huc, ad illius cineres ideò accessisse, vt fidem vestram confirmetis, vitam emendetis, dubito. Et quidẽ de eiusdẽ viri, aliorúmq; sanctorum gloria dicere, præsens lectio Euãgelica, satis magnam occasionẽ subministrat. Ea licet breuis sit, si verba numeremus, verã tamen viuendi formã, omnibus Christũ imitaturis, exprimit. Preterea etiam, cuius autoritatis sint Sãcti dignitatísq;, innuit. Qui mihi ministrat, inquit Christus
Ioan.12. me sequatur, vt vbi ego sum, illic & minister meus erit. Sed & qua honoris laurea in futuro seculo sint donãdi, his exponit verbis, Qui mihi ministrauerit, honorificabit eũ Pater meus. Ecce, quis hic dicẽdi cãpus apertus est? equidẽ nescio, an quicquã maiori cũ fructu in Sanctorũ festiuitatibus doceri possit? Sed quia superioribus hoc Euãgeliũ abũde satis declaratũ memini, nũc Dauidicã illã vocẽ, qua ad considerãda

memor

memorandáq; Dei beneficentissimi mirabilia exhortatur, explicandam mihi sumā. Venite, inquit, & videte opera Dei, terribilis in consiliis super filios hominum. Non sine graui causa hac nos voce cōuocat: Vtilissimū enim est, Dei opera cogitare: contrà verò neglectus ipsorum, perniciosissimus. Nihil enim ea vehementia Iudæis exprobrari legimus, qua terrenarū sollicitudo, & operū Dei obliuio. Hæc enim eorū negligentia & obliuio omnis ipsorū perditionis causa fuit. Væ qui consurgitis manè, ad ebrietatē sectandā, & potandū vsq; ad vesperā, vt vino ęstuetis. Cithara & lyra & tympanū, & tibia & vinū in cōuiuiis vestris: & opus Dn̄i nō respicitis, nec opera manuū eius cōsideratis. Et mox pœnā addēs, subdit, Propterea captiuus ductus est populus meus, & non habuit scientiā, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit infirmus animā suam, & aperuit os suum absq; vllo termino, Et descenderunt fortes eius: perinde ac si diceret, Insanus amor vester, terrenarúmq; studiū, nimiúmq; reprehensibilis negligentia, spiritualium, in vitiarum iniquitatísq; omnis seruitutem deiecerunt. Vnde etiam iusto Dei iudicio subtractis temporaneis, post huius viæ ærūnas in inferna detrudemini. Vera hæc nimirū Deo dictante sententia, quū & in Iudæis & in nobis cōperimus. Nā quod est, tēporalium rerum negotiū, profectò alia de causa, præter eorū abusum & in spiritualibus propè deficimus, nec fide firmi, nec deuotione pij: idq; ideo solùm, qꝫ Dei opera minimè cogitamus. Cùm igitur hodie egregiū nobis factum, ipsum nempe Albanū, hoc est, vitæ ipsius pietatem, doctrinæ veritatem, fidei constantiam, in amore cōdolescentiam, in persecutione tollerātiam, in morte pacem, ponamus ob oculos quæ sine omni dubio, à Deo proficiscūtur, non alienū à re facturū me esse confido, si omnes hic cōgregatos Dauidicis verbis admoneam: Venite & videte, inquit Dauid, opera Dei terribilis in consiliis super filios hominū. Præstantia en, proponuntur, ne pigeat. Quæris ergo quæ illa? Plurima quidem ad manum sunt, vnum hoc tamen sufficiat: Terribilis, siue vt quidam legunt, mirabilis Deus in cōsiliis super filios hominū. Vitā Albani perlegas, & verè dixisse Dauid intelliges. Principiò illis tēporibus ita sæuierūt Arrianorū furiæ, vt non modo simplices, verùm etiā doctissimi, & quidē plurima orbis Christiani pars, ad fidei defectionē adacti essent. Annon illud mirabile, imo terribile

Psal. 65.

Isa. 5.

Dei iudiciũ fuit? Deinde ingentis quidem bonitatis diuinæ signũ erat, in tanta omnium rerũ perturbatione, quosdã in vera fide cõseruatos esse, verũtamen terribile quid fuit tam paucos eius generis fuisse inuentos, qui & ipsi timere poterãt, Pauli cõsilio, dicẽtis, Qui stat, videat ne cadat. In ipsum ergo Albanum, tũ in hostes ipsius intuentes, deinde oculos ad vtriusq; partis Iudicẽ subleuãtes, bifaria, at diuersissima Dei opera intelligemus: gratiæ quidẽ in Albano, at iræ in ipsius hostibus, quorum posterius timorem incutit: prius verò fidẽ confirmat, charitatémq; meritò incendit. At de passione paucula dicam. Scire delectat, quid Deus in genere in sanctis suis operetur? Dauid dicentem attende: Domine, inquit, in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuũ exultabit vehementer. Desiderium cordis eius tribuisti ei, & voluntate labiorũ non fraudasti eum. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti super caput eius coronam de lapide pretioso. Vitam petiit à te, tribuisti ei, longitudinem dierũ in seculũ seculi. Magna est gloria eius in salutari tuo, gloriam & magnum decorem impones super eum Domine. Quæ propriè ac potissimum quidem de Christo dicuntur, nihilo tamen minus de Sanctis Dei interpretari possunt, vt qui vnũ cũ Christo corpus, per ipsum Reges sacerdotésq; facti cum ipso regnant. Ergo opus Dei est huius temporis, vt ipsos præueniat in benedictionibus dulcedinis. Qua voce omnia comprehendit, quæ ad vitam gratiæ pertinent. Attende verò, quod non simpliciter dicit, Benedixisti eum, sed ait, Præuenisti eũ non vna aliqua benedictione, aut qualibet, sed in multis, & in benedictionibus dulcedinis. Sunt enim & corporis benedictiones, quibus sæpe impij participant, nullo salutis suæ commodo. Benedictiones gratiæ nobis necessariæ sunt. Non vnica, sed triplex, nimirum præueniens, adiuuans, & perficiẽs. Prima benedictio misericordiæ, altera gratiæ, tertia dicitur gloriæ. Hac triplici benedictione nisi cœlitus suscepta, terra nostra fructum suum non dabit. Neq; enim possumus bonum inchoare, nisi præuenti misericordia: nec quod bonũ est facere, nisi gratiæ benedictio adiuuet, nec perficere, quod facimus, bonũ possumus, nisi impleti gloria. Cõmodè verò benedictiones dicuntur dulcedinis, quod verã animæ dulcedinẽ, requiẽq; cõferant, sed solis piis dantur. impij enim corporali quodã modo & tantùm externè, nõ in anima benedicũtur. De his piorũ benedictionibus pulchrè sanè sapiens loquitur: Iustũ, inquit, deduxit per vias

Rom. 11. *Psal. 20.* *Apoc. 5.* *Triplex benedictio.* *Sap. 10.*

rectas, sapientia Dei, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorũ, honestauit illũ in laboribus, & compleuit labores illius. Hæ veræ dulcedinis benedictiones rectæ sunt, quas apertissime omnes in Albano colligimus. Principiò enim Scriptura ait, Iustum deduxit Dominus per vias rectas. Non omnes huius participes sunt: iustorum tãtùm hîc fit mentio. At iustus principiò sui accusator est: nec in operũ suorũ merita cõfidit, sed ex fide in misericordiam Dei viuit: denique etiã iustitiæ adhæret. Eiusmodi ergo (vult Sapiens) docuit Dominus. Ille enim ab iniquitatis spaciosa via, ad iustitiæ veritatisque semitã ducit, in eáq; conseruat. Beatum hominem, quẽ ipse Deus hoc modo educit. Tutus enim & securus hunc mundum perambulat, & hinc ad cœlestẽ æternámq; patriã trãscendit. Vis autẽ beatitudinem eius, quem Deus deducit, aut quæ ducis Dei fides sit, nosse? Dauidẽ audi: Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus firmamentum meum & refugium meũ & liberator meus, Deus meus, adiutor meus: & sperabo in eum. Principiò ergo Deum fortitudinem suã Propheta appellat. Ipse enim fortitudinem, qua benefacere inchoamus, confert. Est deinde firmamentũ, qua pij in certamine persistunt. In ipso enim firmabitur & non flectetur. Domus enim super petram ædificata consistit. Sed & refugium ille piorum est, qui dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Est denique liberator noster Deus, si fortior hostis preualuerit. Fidelis est Deus, Paulo teste, qui non permittet nos tentari vltra id quod possumus, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Ipse enim laborantium protector, Dauid dicente, Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Ad hæc & protector Dñs dicitur, eorũ nimirùm, qui se timẽt: vt rectè Isaias dixit (Dñs) in vmbraculũ diei ab æstu, & in securitatẽ & abscõsione à turbine & pluuia. Ipse etiã cornu salutis. In ipso eñi inimicos nostros vẽtilabimus cornu. Postremò est & susceptor, deuictis hostibus, ex arena reuertentiũ. Venite, inquit, benedicti Patris mei: percipite regnũ, quod paratũ est vobis ab exordio mundi. Is ergo est iustũ deducens. Et quem timebit? Hinc est quòd omnem etiam lernam malorũ peruadant sancti, sed per rectas vias deducit. Viæ Domini, viæ rectæ: sine vllius erroris impedimento ad vitam perducunt. Viæ Domini, viæ pulchræ: sine macula enim vlláue iniquitatis

Psal. 17. *Eccl. 15.* *Matth. 7.* *Matth. 11.* *1. Cor. 10.* *Psal. 93.* *Isa. 4.* *Psal. 43.* *Matth. 25.*

nubecula, veram innocentiam sanctitatémque docent. Viæ plenæ: multi enim requirunt atque ambulant eas. Viæ planæ: rectam enim felicitatem tribuunt. Iugum meũ, inquit Dominus, suaue, & onus meum leue est. Et quomodo ducit? Audi Dauid, id quoq; dicentẽ tibi, Apud Dominum gressus hominis dirigẽtur, & viam eius volet. Primò piis ostẽdit viã salutis: deinde vult: idest desideriũ quo in via salutis sibi cõplaceat, incẽdit Dominus. deniq; si fortè ceciderit nõ collidetur: ipse enim Dominus supponit manũ suam, nimirum à gratia labentes non excludens, clementer lapsos erigens. Qua de re, nẽpe, quomodo deducat Dominus iustos, in alio Psalmo scriptum est. Conuertit Dominus, inquit Psalmista, mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso. Id quod olim factum esse meminimus. Eodem planè modo quos suos agnoscit, per baptismum ex Aegypto, peccati scilicet seruitute liberat. Deinde in flumine pertransibunt pede, hoc est, ipse facit, quo inoffenso pede mundi huius torrentem peruadant electi. Propterea in ipso lætantur. Tertiò, Animam meam ad vitam posuit, hoc est, animæ vitam largitur. Quartò, Non dedit in cõmotionem pedes meos. Sed ne quis semet persuadeat, quasi sub hac Domini tutela in ea via ambulantibus omnia pro arbitrio succedant, addit, Probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueũ, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis. reddã tibi vota mea, quæ distinxerũt labia mea. Attende quid dicat, Transiuimus, inquit, nõ per aquã solam, vt filij Israel, nec per ignẽ tãtũ: vt tres illi pueri in Babylone: sed per ignẽ & aquã, hoc est, per omnia aduersa: & sic eduxisti nos in refrigeriũ. Talis dux Deus noster est. & hæc omnia in Albano videre licet. Sequitur, Et ostendit illi regnum Dei. Variè Deus gratiã suã ostendit piis, per prædestinationem, per vocationem, per Iustificationem, & glorificationem. In prædestinatione enim conducit suis regnũ Dei, in vocatione promittit, in iustificatione arrham eius dat, in glorificatione ipsum confert. Ecce quæ sit benedictio, qua regnũ Dei Christus suis ostendit. Hoc ergo quosq; sanctos lætificauit in omni tribulatione. Sequitur alia etiã benedictio, Dedit illi

Marginal notes: *Matt. 11.* (beside "nę: rectam enim…"); *Psal. 36.* (beside "Dominus, suaue…"); *Psal. 65.* (beside "Qua de re…").

scientiam

sciētiā sanctorū, scientiā inquā, quā vel habēt sancti, vel in diuinis negotiis quærūt. Sciētia mundi terrena inquirimus, atq; superbimus: sciētia carnis voluptati seruientia perquirit, at sanctorū est, quæ Dei sunt quærere. Et hæc sanè optima est, cui oēs pij semper inhæserūt. Sequitur adhuc alia benedictio, Honestauit illū, nō in otio, quod plurimū dehonestat, sed in laboribus. Nō omnis labor, sed honestus tantùm laudatur. Quāquā enim pij in laboribus suis, dū in hoc mūdo sunt, ab impijs uidētur, defuncti tamē in ipsis prædicātur, summáq; & apud homines, & apud Deū gloriā cōsequūtur, ita planè vt ipsi etiā impij prorūpere cogātur. Hi sunt quos habuimus aliquādo in derisum, & in similitudinē improperij. Ecce quomodo cōputati sunt inter filios Dei. Sequitur alia adhuc benedictio, Et cōpleuit labores illius hìc in cōstāti perseuerātia, ne desereret eū: illic in gloria, vt in æternū exultaret. Vtrobiq; felix cōplemētū. Huc pertinet quod Dauid ait, Posuisti super caput eius coronā de lapide pretioso. Vitā petiit à te, tribuisti ei longitudinē dierū in seculū & in seculū seculi. Magna est gloria eius in salutari tuo, gloriā & magnū decorē impones super eū Dñe. Hæc illa Dei, in Albano cōspicua opera. Beatū planè, cui tā proximus adest Dominus. O miseros nos, qui nihil horū sentimus. Agitè ergo, Deū in his factis suis magnificemus, precemúrque eū, vt & nos simili modo benedicat: imò ipsum imitemur Albanū, & nulla nobis benedictio deerit. Sed iā aduersarij Albani respiciendi nobis sunt, nā & in his Dei opera sunt obuia, terribilia nimis, vt nobis quoq; terrorē possint incutere: imò verò mera Dei iudicia sunt. Principio enim, quia veritatis amorē nō susceperūt, iusto Dei iudicio excæcati sunt: deinde etiā in omnis generis vitia prolapsi sunt, maxime verò in eā tyrannidē, vt magna crudelitate aduersus pios insurgerent. Ita enim ab initio cōsueuère impij, Gladiū euaginauerūt peccatores, intēderūt arcū suum, vt deiiciant pauperē, & inopē, vt trucidēt rectos corde. Gladius eorū intret in corda ipsorū, & arcus eorū cōfringatur. Primò enim nihil aduersus Dñm. Deinde & spiritualiter proprio peccato intereunt ipsi. Preterea sæpenumero fit, vt malū quod in alios dixerūt, in ipsos aureos recidat. Stat enim sentētia firma, exēplóque Aman & alij sunt. Hinc est quòd Sapiens ait, Supplantatio peruersorum vastabit illos. Et comedent fructus viæ suæ.

Sap. 5.
Psal. 20.
2. Tim. 2.
Psal. 36.
Prou. 11.
Prou. 1.

Isa.3. Et Isaias, Væ impio malo: retributio enim manuũ eius fiet *Deut.23.* illi. Hac ratione Dominus, cõsilij & retributionis Deus dicitur, vt nihil vel de pœna impiorũ, vel de mercede bonorũ addubitemus. Vnde ait: Ego reddã vltionẽ hostibus meis, & iis qui oderunt me, retribuam. Et, sanguinẽ seruorũ suorũ *Psal.30.* vlciscetur Dominus, & vindictã retribuet in hostes eorum. Propterea Psalmista ait, Diligite Dominum oẽs sancti eius, quoniã veritatẽ requiret Dominus, & retribuet abundãter facientibus superbiã. Abundanter sanè corpore & anima. Ignẽ enim, & vermẽ, & gladium vtrinq; scindentem habet, *Exod.20.* quibus pœnas hìc atq; olim infliget. gemina enim cõtritione cõsumentur. tandémq; ipsos ipsorũq; cõplices arguet: visitat enim iniquitatẽ patrũ in filios. De qua malorum pœna *Psal.51.* pulchrè Dauid loquẽs ait, Propterea destruet te. Id quod in genere dictũ est: deinde euellet te, ab huius terræ possessione nimirũ: & emigrare faciet, puta è vita corporis: à tabernaculo tuo, hoc est, piorũ consortio: & radicem tuã de terra viuentium, id est, ad damnationẽ æternã. Ecce hæc sunt Dei aduersus impios opera atq; iudicia, quæ diligenter considerata, nunquã obliuioni tradite, iuga memoria cõprehẽdite, sedulò cogitate. Proposita enim nobis est, vita atque mors. Nostræ ergo saluti prospiciamus. Gratia Dei nobiscum. Amen.

IN DIE DIVI IOANNIS BAPTISTAE EVANGELIVM

LVCAE I.

ELisabet autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierũt vicini, & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiã suã cum illa, & congratulabantur ei. Et factum est in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit. Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quẽ vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit dicens, Ioannes est

nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi. Apertum eſt
autē ilico os eius & lingua eius, & loquebatur be-
nedicens Deum. Et factus eſt timor ſuper omnes
vicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudææ di-
uulgabantur omnia verba hæc: & poſuerūt omnes
qui audierant in corde ſuo dicentes, Quiſputas
puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſan-
cto, & prophetauit dicens: Benedictus Dominus
Deus Iſraël, quia viſitauit & fecit redemptionem
plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis in domo
Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorum,
qui à ſeculo ſunt, prophetarum eius. Salutem ex
inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt
nos: Ad faciendam miſericordiam cum Patribus
noſtris, & memorari Teſtamenti ſui ſancti: Iuſiu-
randum quod iurauit ad Abraham patrē noſtrum,
daturum ſe nobis: Vt ſine timore de manu ini-
micorum liberati, ſeruiamus illi: In ſanctitate &
iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Et tu
puer propheta Altiſsimi vocaberis: præibis enim
ante faciem Domini, parare vias eius. Ad dandam
ſcientiam ſalutis plebi eius, in remiſsionem pecca-
torum eorum, Per viſcera miſericordiæ Dei
noſtri, in quibus viſitauit nos oriens
ex alto. Illuminare his qui in te-
nebris & in vmbra mortis
ſedent, ad dirigendos
pedes noſtros in
viam pa-
cis.

EADEM FESTA DIE EPISTOLAE LOCO LECTIO ISAIAE XLIX.

AVdite insulæ, & attendite populi de longe: Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladiũ acutum, in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam. In pharetra sua abscondit me, & dixit mihi, Seruus meus es tu Israël, quia in te gloriabor. Et ego dixi, In vacuum laboraui, sine causa & vanè fortitudinem meam consumpsi. Ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo. Hæc dicit Dominus formans me ex vtero, seruum sibi, vt reducam Iacob ad eum, & Israël ad eum congregabitur. Et glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit, Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Ecce dedi te in lucẽ gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Hæc dicit Dominus redeptor Israël, sanctus eius ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad seruum dominorum. Reges videbunt & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te.

SERMO PRIMVS.

LONGA in hac præsenti solennitate, verborum periphrasi, quis hic noster Ioannes sit, & cur tam illius cùm in Euangelio, tum in Ecclesia honorifica habeatur mentio, memorare, minimè necessarium arbitror. Oratio rebus dubiis adhiberi solet, Appij Claudij accusator olim dicebat, superfluum nimirum ratus, multis verbis vti in eius accusatione, cuius scelera per omnium ora volitarent, omniúmque odium mererentur. Sic eũ, cuius manifesta virtus est laudare, necesse non est. Ipsa enim virtus sui copiosa laus est. At sicubi quod malum est, tanquam bonũ, prædicandum erit, hoc opus, hic labor est. Appium enim si quis & Neronem, idque genus hominum iniquissimorũ aliorum virtutis ornatu decorare voluerit, is sane meditatus accedat, necesse habet: si verò Ioannes noster laudãdus est, multis verbis non eget, tantum huius Euangelij in mente ha-

bueris

buerit historiam. Etenim hoc in Euágelio cognito, quis hic Ioannes fuerit, non ignorabitur: tum verò si quis, qua ratione ad fidem & Christi agnitionem peruenerimus, quomodo lapsi, quotidie in gratiam redeamus, secum perpendit: sanè cui rei ipse seruiat nobis Ioannes, ad quid vtilis sit, sciet. Cognitis ergo nomine officióque illius omnibus, faciliore tractatione res tota absoluetur. Neque enim dubia res est hoc negotium Ioannis, sed certissima omnium. Quicquid vspiam magnum, quicquid egregium, dignúmque laude prædicatum est in aliis, commune huic Ioanni nostro cum illis est: præterea autem peculiaribus quibusdam donis claret, quæ nulli secundo data sunt. Id quod longa demonstratione non eget. In omnibus creaturis, Angeli primas tenent: & Ioannes angelus dicitur, non natura, sed officio. Post Angelos Patriarchæ principem locum tenent: & inter ipsos Ioannes & caput & finis est. Post hos Prophetæ primi sunt, quorum Scriptura meminit, & ecce Ioannis plusquam Propheta est. In nouo Testamento Apostoli digniores sunt, idque meritò. Et quid Apostolus significat, nisi legatum & missum? At de Ioanne dicitur, Fuit homo missus à Deo, cui nomen Ioannes. Post Apostolos Euangelistarum dignitas potior est. An vero Ioannes Euangelista non est, qui primus regnum cœlorum prædicauit? Quid Martyre in Ecclesia honorificentius? & Martyr Ioannes fuit. Quid magis decorum virgine? etiam virgo Ioannes fuit. Et quis veteres illos Eremitas non est miratus? & Ioannes eiuscemodi fuit. Quid Christiano homini decentius quàm esse Confessorem, qui veritatis in omnibus confessionem teneat, siue de seipso, siue de Deo, aliisue hominibus res agitur? annon & hoc ipsum Ioannes præstitit grauissimé? Quis vnquam egestatem suam confessus est humilius Ioanne? Non sum dignus, inquit, soluere corrigiam calciamenti Christi. Quis maiore maiestate Christi gloriam prædicauit vnquam, quàm Ioannes? Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quis vnquam ea vehementia qua Ioannes, vitia hominum insectatus est, & coarguit? Non licet tibi, ad Herodem regem ait, fratris tui habere vxorē. Hæc omnia Ioannis cum aliis communia habet, sed longe plura in ipso conspicienda sunt præterea, ipsi propria, nulli omnium data. Neq; enim vllius natiuitas tanta maiestate prædita legitur. Isaac atque Samson natiuitates prænuntiatæ quidē sunt, sed illa solis parentibus

Ioan. 1. *Ioan. 1.* *Mar. 6.* *Ioannis priuilegia.* *Gen. 17.*

Abra

Iudic 13. Abraham & Saræ, hæc ruri prædicitur. Hæc verò Ioannis, in templo ipso, populis præsentibus, ac publico sub sacro, éstq; illud primum. Deinde etiam qui eo modo Spiritu sancto in materna aluo repletus fuerit, nemo est. Tertiò, nemo eo modo ad Christi natiuitatẽ exultauit, quo ipse. Quartò, nullius alterius natiuitas tot miraculis claruit. Quintò, nullũ, qui tam iuuenis, tam austerã vitæ normam secutus sit, inuenias. Elias quidem & alij prædicantur, sed nulla omniũ erga hunc comparatio est. Sextò, ante eũ nemo tam apertè regnũ Dei prædicauit. Multi quidẽ docuerunt, sed alij terribilia, alij læta prædicantes, omnes sub verborum inuolucris res abditas proposuerunt: hic verò apertè. Septimò, ipsum gloriæ Regẽ baptizauit. Octauò, ipsi omnium primo summa illa se Maiestas apertam atq; perspicuam vidẽdã obtulit. Abraham tres personas vidit, sed quod illi obscurũ erat, huic fit clarũ. Denique nullum alterũ, ipsa veritas tanto dignata est testimo-

Iob 1. nio. Iob enim testimonium habuit iustitiæ: Dauid, quòd vir

Ecclesiast. 47. secũdum Deum fuerit: Moses, quòd electus seruus Domini.

& 45. Si tamen hæc cũ Ioannis laude conferas, nihil sunt. Ait enim

Matt. 18. veritas, Amen dico vobis, Nõ surrexit maior Ioanne Baptista inter natos mulierum. Quid ergo miramur, tanti viri inter nos honorificam permanere memoriã, nimirum sciẽtes hæc nostro bono sic ordine instituta esse? Nõ sibi tãtùm Ioannes in medium prodiit, nobis potiùs factum est quicquid in ipso Deus operatus est: Ideo tanta vehemẽtia, in deserto clamauit, ideo baptizauit, ideo Eliæ confertur, imò hanc ipsam ob rem Elias dicitur. Ideo Christus eum lucernã ardentem & lucentẽ dicit. Et vt breuissimè dicã, sicubi Christus quicquam efficiet, Ioãnes præcedat necesse est. Illic Euangelium rectè ingreditur, vbi Ioannes anteambulo priùs intromissus est. Ita Dei ordinatione institutũ est, ita Christus disposuit, Ecclesia obseruauit: ita etiam vsq; ad mundi finem perdurabit. Plurima Neotericorum pars, quę falsò sibi Euangelicorum nomen vendicat, vehementer de Christo superbiunt, nec ideo culpari merẽtur: sed nisi Ioannẽ præcedere feceris, hoc est, nisi leues impiásq; hominũ mentes lege iudicióque Dei perterrefeceris, admodũ parũ Euangelij sermo efficiet. Optima profectò diuinæ sapiẽtiæ ordinatio est, tantùm si ea nobis rata esset. Agitè ergo, Ioannẽ mẽtis oculis intueamur, ipsiúsq; doctrinæ vocẽ audiamus: sic enim rectè Christi futuri sumus. Quam ille vitæ doctrinæq; regulã secutus sit,

cogitemus: & sic Christi Euangelium commodiùs, maioréq; cum fructu auscultabimus. Id ergo vt faciamus, Christi nos gratia adiuuet, Amen.

SERMO SECVNDVS.

EQuidem neminem vestrûm, quasi indignum quid fieri, iudicaturum esse cõfido, tanta quòd hodie cum honorificentia, Ioannis Baptistæ, memoriã in Ecclesia celebramus. Neque enim admodũ præclarum speratæ pietatis ederet indicium, quisquis isthæc carpere adhuc præsumpserit, imò ne quidẽ legisse Euangeliũ, aut vllo erga pietatẽ affectu moueri sese proderet, quorũ alterutrũ Christianũ hominem vehementer dedecet. Quis enim Christianũ censeret eũ, qui aut Euangeliũ planè nesciret, aut nulla solicitudine quę pietatis sunt curaret? Toties quidem Euangelia, Ioannis huius mentionem faciunt, vt non possit nõ agnosci ab ea, cui illa vel semel & obiter lecta sint: tum etiam tam præclara de ipso Scripturæ tradũt, vt si cui vel minima Christiani sanguinis guttula insita fuerit, nõ posset nõ & amare eum, & qui omnibus piè credentibus imitandũ exemplũ proponatur, dignũ iudicare. Vt autem & simplicioris ingenij homines intelligant quid in hoc viro tantopere Ecclesia miretur, agè, duas eásq; legitimas huius festi causas adferam. Prima harum est, quòd hic tantus præco primus in nouo Testamẽto Christũ in carne venisse, apertè prædicauit. Apertè inquam: antea enim & alij, vt Angeli, Maria, Elisabet, Zacharias, Pastores, Simeon, Anna, multa de Christo loquuti erant. Sed paucis præsentibus. hic verò primus clarè atq; apertè Christũ prędicauit, idque ea felicitate vt omniũ applausu, omniũ ad se raperet fidem. An fortè indignum ea propter erit, si pij semel tantùm quotannis secum cogitauerint, per quos Euangelicus sermo primùm in orbe intonuerit, & quomodo? Et hæc prima huius festę diei causa est. Altera est, quòd Ioãnes nõ modò Christũ in orbe prædicauerit, verùm etiã ipse quoq; Christianus fuerit: isq; nõ claudicans, nec verbis modò, sed rectus, totus, & ipso etiã facto: talisque nõ demum senex factus est, sed ex vtero matris natus est: nec aliquo tãtùm vitæ suæ tẽpore, sed per omnem vitã talis esse perseuerauit. Itaq; in ipso nõ modo strenuum prædicatorem, verùm etiam perfectũ Christianum videmus propositum: quę duo plurimi sanè facit Ecclesia. Quanquam nostro hoc seculo, vtrunque vehementer vacillet,

Causa instituti festi huius.

cillet,

cillet, tam prædicatio, quàm pietas & deuotio. Pauci admodum sunt, qui Ioannis grauitatē, veritatem, constantiam in prædicando ostendant: pauciores, qui vitæ ipsius asperitatē, sanctitatémque exprimāt. Et quæ facies potest esse Ecclesiæ, vbi nec prædicatores nec auditores suum satis faciunt officium? His enim duobus, doctrinæ nimirum & vitæ veritate pietatéque Ecclesia constat & conseruatur. Quomodo enim Christiani ab Iudæis, Turcis, separamus, nisi his duobus? Tolle ab Ecclesia hæc duo, & Turcis meliores nō erimus. Quæ cùm ita sint, vtiq; vt in pristinum redeant statum, laborandū est vehementiùs. Et quidem huic rei plurimum conduceret, Ioannis exempli obseruatio. In ipso enim exemplum habemus propositum, & Christianæ doctrinæ, & piæ vitæ, vtrūq; in summo gradu. Propterea & mihi nonnihil porro de eo dicendū est. Nihil enim vtilius fructuosiúsque in Ecclesia fieri posse arbitror, quàm si exempla eorum, qui prima Ecclesiæ fundamenta posuêre, diligenti cura considerauerimus. Illic enim mox apparebit, quàm infirma sit, quámque ab antiqua illa virtute defecerit Ecclesia, in qua nec doctrinæ veritas, nec vitæ cōspicitur pietas. Qua re pij quique ad orandū Deū accendentur, sua vt ille gratia tales viros nostris quoq; temporibus excitet, qui collapsam Ecclesiā erigant: eámque in conseruatione eius, quod bonū dicimus, seueritatem, quam olim plantatores illius, exhibeāt. Sed ipsum Ioannē cōsideremus. Primò igitur omnium cogitemus, quomodo Christus Euāgelicæ suæ doctrinæ semen nō per leues vilésque quelibet homines, sed per cordatos, iustos, sanctos, ac graues viros, primùm in terris disseminauerit, trāsplātauerítq;. Et horū alij quidē licet scientia, arte, diuitiis prædici, clarisue natalibus orti essent, quæ hic mūdus miratur & suspicit: magnā ipsis tamē fides, dilectio, veritas, æquitas, iustitia, Dei timor, id genus aliæ virtutes, autoritatē tribuerūt. Et quod mundanæ maiestatis deerat, Spiritus sanctus abunde gratia sua suppleuit, eámque æstimationē eorū fecit, vt & mundus eos miraretur, potentes reuererentur, hostes etiam infensissimi laudare cogerentur. Atque ita fieri necessum erat: ne si etiam leues quique hominū, eo rem deduxissent, nec fidē in mundo

1.Cor.2. meriti fuissent. Propterea Paulus ait. Ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus & virtutis: vt fides non sit in

sapien-

sapientia hominum, sed in virtute Dei. Quanquam idē ipse Paulus alibi quidem scribit, quæ stulta sunt mundi elegisse Dominum, vt confunderet sapientes: & infirma mundi elegisse, vt cōfunderet fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia, & ea quæ non sunt elegisse, vt ea quæ sunt, destrueret: minimè tamen stulta hæc atq; infirma de mundi amicorum stoliditate, vitæque leuitate (id quod moderni prædicatores persuadere conantur) interpretanda sunt. Illi sane scurrilitatem, petulantiam, imò malitiam lasciuiámque vitæ, infirmitatem illā cuius Paulus meminit, interpretari nō erubescunt. Hinc est, quòd si quando ipsos eas ob res arguas, plenis buccis proclament, Deū infirma mundi elegisse: sic voluptuariam vitam suā excusant, defendúntque, ac reliquū vulgus in nocentissimā persuasionem inducunt, quasi Deus nullam vitæ cuiusque qualitatē respiciat, tantum egregie vociferetur & prædicet. Sed longè secus sese res habet. Nō enim eam, quam tu intelligis, infirmitatē Paulus intelligit: nec vspiam, quòd Christus eiusmodi infirmos elegerit, nempe leues, mundanos, carnales, sinéque omni timore Dei viuentes, scriptum legimus. Matthæus quidem secundum mundum vixit, sed priusquam vocaretur. postea enim multum mutatus, quasi sui dissimilis factus est. Et vt breuissime dicam, non illa in primis illis Euangelij prędicatoribus, quam nostrûm aliqui prætendunt & excusant, infirmitas, quam rectius malitiam dixeris, fuit. Homines haud dubiè fuerunt, nec perfectè à peccato immunes vixerunt: non tamen carnalis, mundo conformata, aut iners otiosáque vita ipsorum fuit, sed plane seuera, grauis, sancta. Cuius sane rei Ioannes exemplum est luculentissimum: primus ille fuit, qui Christo, aperta prædicatione seruiuit, & ad hoc ministerium non sese ingessit, sed à Deo vocatus est. Ita enim Scriptura de eo testatur: Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes: hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Ecce hic tibi nomen & personam, officium, vocationémque eius. Arduum profecto officium, recte Christi præire, ipsum ostendere, viámque eius præparare. Vnde non quilibet ad hoc munus eligi debuit. Nouus quidam & peculiaris homo requirebatur, quem ad hanc rem Deus ab æterno præuidisset, elegissetque ornasset. Ecce, inquit Dominus, ego mitto Angelum meū ante faciem tuā qui præparabit viam tuam. Ac si di

1.Cor.1.
Matth.9.
Ioan.1.
Mallach.3.

si diceret ante te. Meum inquit, angelum. Plures quidē alios nuntios, angelos, atq; homines habeo, quorū ministerio in alias res conficiendas vtor. verùm huic negotio singularem quendā qu elegi, quem ideo meū dico, quòd præ aliis ipsum elegerim præordinauerimque. Et hîc præter Ioannē nemo
Matt.11. fuit. Id quod Christus ipse testatur dicēs, Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciē tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vt ergo omnes talē eum crederēt, Deus ab initio ad finē vsq; magna in ipso operatus est, miraculisq; conspicuū omnibus fecit. Primo enim egregia cum familia, piis sanctisq; parentibus, nō sine miraculis, concipi nasciq; fecit. Deinde etiam antequam nasceretur, officium vitęque modum per angelum edocuit. Tertio & nomen illi, tale omnino, vt officio per omnia conueniret, per eundē angelum indidit. Quartò spiritu sancto eū adhuc ex vtero matris donauit. Quintò præclara etiā in natali ipsius signa edidit. Deniq; in pudicitia innocentiáque eum immaculatum ad finem vsque custodiuit, ita vt omnibus hic, tanquàm nouus aliquis homo, esset mirabilis. Verū an fortè sine causa factum arbitrabimur, quòd hunc talem, nō alium, filij sui anteambulonem primúmque præconem Deus habere voluerit? Minimè. Qui enim nouit corda hominum, vtiq; nō ignorauit, morum vitæ grauitatem permultum ad verbi doctrinæque laudem confirmationémque facere. Id quod in Ioanne videre est. Nemo vnquam Prophetarum tanta cum diligentia auditus fuit: nemo hominum mētes, eo quo hic modo, permouit, quin reliqui Prophetæ, vbique de oduratis
Isa.53. hominum mentibus conqueruntur & clamant. Sic Isaias fecit, cùm ait, Domine, quis credidit auditui nostro? Et, Expen-
Isa.65. di manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona, post cogatationes suas. Et iterum, In va-
Isa.49. cuum laboraui, sine causa, & vanè fortitudinem meam con-
Ierem.15. sumpsi. Sic & Ieremias clamat, Væ mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra?
Mich.7. Omnes maledicunt mihi. Et Michæas, Væ mihi, inquit, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ.
Ionæ.1. Non est botrus ad comedendum, præcoces ficus desiderauit anima mea. Et quia Israël audire recusauit, Ionas propheta in Gentes prædicaturus mittitur. Idem etiam Ezechieli dici-
Ezech.3. tur, Domus Israël nolunt audire te, quia nolunt audire me. Verùm Ioanne hoc nostro prodeunte, turmatim accurrunt

proce

procedũtq; obuiã, ciuis, agricola, Sacerdos, laicus, publicani, stipendiarij milites. Quæris vnde verbis illius tanta virtus inierit? Dei opus erat, qui mentes hominum ad Christum adduxit, traxitq;, ad quẽ nemo, nisi à Patre tractus venit. Prę- *Ioan.6.*
terea & illud non parum autoritatis verbo addidit: quod omnibus cognitum esset, quanta in ipso Deus ab infantia miracula edidisset ꝙ ipse pie sanctéq; in deserto vixisset: nemo vero vllius mali in eũ vel suspicionẽ haberet. Alij prophetæ in mundo, in hominum cœtu, vbi nemini sine crimine licet viuere agebant. Vnde illorũ sermo non eundem effectũ sortitus est. Cuius enim vita sordidatur, eius sermo facilè despicitur. Id quod in nobis ipsis satis apertè experimur. Quid enim est, ꝙ ea Verbi non nunc est virtus, quæ olim esse solebat? Haud dubiè iusto Dei fit iudicio, ꝙ excæcati, nec videmus nec audimus. Deinde & illud non parum impedimenti adfert, quod nullus Ioannes nunc reperitur, hoc est, gratiæ donum amplius in prædicatoribus non lucet. Contritio pœnitentiæ nusquam in illis consideratur: nouus Christianæ nouitatis, homo non apparet: Christi imitatio nulla est in ipsis: & vt vno verbo dicam, diuinus ille Spiritus in iis non videtur, quos spirituales vocitari delectat. Neq; enim quicquam præter mundana, carnalia, superbiam, auaritiam, vitæq; turpitudinẽ in nobis conspicitur. & cur miramur sermonem nostrum sine fructu perire? Nostra causa nomen Dei, verbum, honósq; negligitur, contemnitur, blasphematur. Et procul dubio sine difficultate verbum Dei priorem efficaciam sortiretur, nos si pelles Ioannis, hoc est, spiritum vitámq; ipsius indueremur. Non sine causa veteres tot statutis piam esse voluerũt spiritualium hominum vitam: imò non frustra Paulus quid Episcopum, quid Diaconũ, & in his omnes Ecclesiasticos ordines deceat præscripsit: nempe Ecclesiam non solùm verbis conseruari, verùm etiam impietate vitæ labefactarier agnouerunt. At nostra ætate nõ modò Canones & statuta, sed ipse etiam Paulus despicitur. Quam autem excusationem prætendes, olim in magna illa iudicij die, quando ꝙ tuæ vitæ impietate verbum Dei aliis in risum abierit, te culpa redarguet? Isthæc fratres diligenter cogitemus. neque enim sine causa Deus talem Ioannem initiò habere voluit: imò verò te quoque eiuscemodi virum vult, qui si non fueris, periculosissimè habitas. Quæ si nobiscum cogitaremus, profectò vndique nos premerent angustiæ: *1.Tim.3. Tit.1.*

nos, inquam, Ecclesiasticos tantæ vndequaq; solicitarēt curæ, vt nemo hos sibi ordines illo tā graui æris pondere coëmeret, multòq; minus vi, dolo, tótq; hominū immerentium cruore in eos sese intruderet. Sed nulla nos huius rei cura tangit, qui honores magnificósq; titulos & commoda huius temporis venamur. Sed quid Dei vox clamat? Scio, inquit, opera tua, quia nomen habes ꝙ viuas, & mortuus es. Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. non enim inuenio opera tua plena corā Deo meo. In mente ergo habe, qualiter acceperis & audieris, & serua, & pœnitentiam age. Si enim non vigilaueris, veniam ad te tanquā fur, & nescies qua hora veniā ad te. Hac igitur ratione abūdè satis dictum esse arbitror de persona Ioannis. Nunc porrò & prædicationē illius consideremus. Hanc vere partim in Matthæo, Marco atq; Luca scriptā legimus, vbi in hæc verba de Christo loquitur, Non sum ego Christus. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitētiam. Venit autem fortior me post me, cuius non sum dignus vt soluam corrigiam calciamētorum eius. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & cōgregabit triticum in horreum suum, paleas autē cōburet igni inextinguibili. Hæc aliáq; id genus multa monet refertq; ad populum. Verùm in Ioanne expresśius aliquantò, ꝙ huius viri de Christo testimoniū fuerit, describitur. Ecce, inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi. Hic est de quo dixi, post me venit vir, qui ante me factus est, qui prior me erat, & ego nesciebam eū. Sed vt manifestetur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizās. Et testimoniū perhibuit, dicēs, Quia vidi Spiritū quasi colūbā descendentē de cœlo, & mãsit super eū, & ego nesciebā eū: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quē videris Spiritū descēdētem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Et iterum, Ipsi vos testimonium perhibetis, ꝙ dixerim, non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autē sponsi qui stat & audit eum, gaudet gaudio propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletū est. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cœlo venit, super omnes est. Et quod vidit & audiuit, hoc testatur, & testimonium

Apoc.3. *Matth.3.* *Mar.1.* *Luc.3.* *Ioan.1.* *Ioan.3.*

monium eius nemo accepit. Qui autem accepit eius testimonium, signauit, quia Deus vexax est. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitã: sed ira Dei manet super eũ. Ecce, hic Ioannis de Christo sermo est, in quo omnia ea quæ rectè ac necessariò de Christo sciuntur atque creduntur, cõprehensa sunt. Agnum eum vocat, quo nomine, & innocentiam eius, & mansuetudinem, & sacrificiũ innuit. Sed & peccata tollentem & sponsum, & Dei filium ipsum nominat. Quid autẽ præstãtius de Christo expectare potes? Sed quoque considera, q̃ Ioannes non modo Christum prænuntiauerit, verùm etiã viam ipsi præparauerit: idq; partim durioribus verbis, vt superbas elatásq; mentes, hoc est, Pharisæos in disciplinam attraheret, partim etiam amicis atq; blãdis, quibus valles exaltaret, hoc est, pusillanimes, & pro peccatis timidos consolaretur: ita planè vt nimiũ securos minis terreret, duros prauósq; doctrina corriperet, omnes ad pœnitentiam adduceret. Hoc modo Domino viã preparauit Ioannes, non vno dicendi genere contentus, sed pro hominum captu, conditione, atq; ordine sermonem attemperauit. Id quod angelus de eo predixerat, Multos filiorum Israël conuertet ad dominum Deum suum. Et præcedet ante ipsum in Spiritu atq; virtute Eliæ, vt conuertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiã iustorũ, parare Domino plebem perfectã. Eiusmodi prædicatores, qui docendo delectum haberent, etiãnum plurima efficere possent. Sed & hac parte laboramus. Non enim autoritatem personæ Ioannis tantùm non habemus, verùm etiã nec sapientiã nec intelligentiam eius, tantúmq; Christum prædicamus, at viam illi non prepa ramus. At quam viam quæris? peccato sepultis conniuemus, nec corripimus, nec reprehendimus, qualescunq; homines sint, nihil moramur, tantúmq; gratiam egregiè proclamamus, & quid est, quod ad tam paucos Christum venire, obsitis nimirum viis peccatorum repagulis, tam plenam esse Ecclesiam, Pharisæorum, impiorum, Herodúmque miramur? Ioannes, nẽpe, qui Domino viã præpararet, deest. Restat tertium, quod & ipsum in Ioanne considerandum est: nempe, perfectum illum ingenuúmque fuisse Christianum, hoc est, diligentem, imitatorémque Christi, idque per omnem *Luc. 1.*

vitam ipsius: ita, vt omnibus nobis, cuiuscunque conditionis perfectum satis exemplum esse posit. Innocẽs ille puer, pudicus iuuenis, grauis adolescens, honoratus sanctúsq; vir, egregius prædicator, martyr denique patientissimus fuit. Hinc quisq; suæ & ætati & conditioni exemplum sumat. Si puer es, innocentiam eius sequere: iuuenis, pudicitiam cole: adolescens, grauitatem imitare: vir, seueritatem, honorificentiam & sanctitatem: prædicator, virtutem zelúmq;: ad crucem vocaris, patientiam, æquanimitatémq; illius sequere. An non felix ille Ecclesiæ status, si eiusmodi Ioannes & prædicatores, & auditores haberet? Agite ergo pro virili pellem nostram mutare, & Ioannis induere studeamus, si modò pacem felicitatémque volumus. Et hęc quidẽ breuissimè de D. Ioanne nostro dicta sint. Gratia Dei nobiscũ, Amẽ.

SERMO TERTIVS.

DE Ioanne, cuius hodie per omnes Ecclesias magno gaudio celebramus natalem, tanta & tam multa, non modò homines, verùm etiam Angeli ipséq; adeò Christus locuti sunt, vt rectè nemo mirari posit, tantã eius apud nos permanere memoriam. Prius enim quàm in vtero conciperetur, ea de ipso Angelus prædicabat, vt Zacharias futurus pater, si possibilia essent, miraretur. Deinde ipso iam nato recens illa diuinorum operum maiestas circa vicinia clarescebat, vt mirarentur homines, atq; dicerent, Quisputas puer iste erit? Postremò etiam iam penè peracto delegato sibi munere, ipse Christus eius deprædicat laudes: Angelũ eũ dicit, & Prophetã, imò & plusquàm Prophetam: palàm, maiorem inter mulierũ natos surrexisse neminem, Ioanne Baptista testificans, vt taceam interim, inter impios quoq; Iudæos, tantã eius autoritatẽ, existimationémq; fuisse, vt Christus ipse putaretur. Eiusmodi igitur cùm fuit Ioannes, nemo & hîc quędã de eo audire grauetur. Difficilè enim aliũ quẽquã in omnibus aliis, qui vtilior commodiórq; Ecclesiæ fuerit, sitque etiãnum inuenies illo. Tria igitur consideranda sunt in ipso, persona, officium, ac fructus illius. Personæ quidem proprietatem, Angelus expressit, cùm ait, Erit magnus coram Domino. Sanè magnus, nõ secundum exteriorem mensuram, hoc est, longitudinem latitudinémue corporis: sed magnus coram Domino. Magnus in matris vtero, magnus in natiuitate, magnus in iuuentute, magnus in perfecta viri ætate.

Luc.1. *Matth.11.* *Luc.1*

ætate, magnus vita, magnus in pasſione. In bonā enim terram plantatus, multo imbre diuinæ gratiæ irrigatus, magis creuit, ſeq; ipſo maior factus eſt. Primò enim materna in aluo magnus erat, Spiritu enim Sancto impletus fuit. Et quid præſtantius? Indè enim Chriſtum priùs ſeipſo agnouit, priùs prædicauit, quàm fari poſſet: imò prius cœlum apprehēdit, quàm terram attingeret. Et quis hanc procacem Ioannis magnitudinem non miraretur? At quæris, quæ tibi hinc vtilitas ſit? Hic, vt & ipſe creſcas, precare: quin & gratias age iam dudum tibi, queq; Spiritum ſanctum dediſſe Deum, tum in ipſo vt augeare, labora. Ideo enim Deus ſua dona elargitur manifeſtè, vt alij iſthæc conſiderantes, ad precandum moueantur. Secus diuites noſtri faciunt, qui clam erogant, ne plus poſtea & aliis erogare, neceſſe habeant. Hoc ergo primùm in Ioanne conſiderandum eſt. Fuit deinde & in natiuitate magnus, ita plenè, vt non ſolùm parentibus, verùm etiam omnibus aliis, hæc videntibus, audientibúſq; admirationi eſſet. Omnes enim cum ipſo manum Domini adeſſe intelligebant. Vnde certatim ad laudem Dei erumpebant. Benedictus Dominus Deus Iſraël: Zacharias clamat. Hæc ergo in ipſa natiuitate contigêre: hæc illa quæ Angelus prędixerat, gaudia ſunt. Atque vtinam in nobis quoq; contingerent eiuſmodi. Nos mēſas inſtruimus, cōuiuia aparamus, natis liberis, his nobis gratulamur leuitatibus, cùm rectiùs & pro merito precaremur benediceremúſq; Deum: vnde liberos noſtros, aut nunquā, aut certe ſerò, corā Domino magnos fieri, ſequitur. Tertiò, etiam in iuuentute Ioannes coram Domino magnus fuit. Nam & domum paternā reliquit, & gaudia vana contempſit, & mundum refugit, ſeq; ad deſerta cōtulit. Animā enim bonā conſequutus, corpus immaculatū cuſtodire ſtuduit. Id quod difficilime in hoc mundo fit. Qui enim tāgit picē, inquinatur ab ea, & cū peruerſo tū cōuerſatione, facile peruertitur. &, Corrūpunt bonos mores colloquia praua. Quicquid animam coinquinare poteſt, omne inuiſum Ioanni eſt, conuenientius atq; ſalubrius arbitratus, ſolitariū, aut cū feris eſſe, quàm cū impiis: id quod vtinā illi cōſiderarēt, qui liberos ſuos in mundi medio, cōmorari cōpellūt, ipſorūq; eo ipſo magna, perditionis horrēdæ, cauſa ſunt. An nō rectiùs cū Ioāne, in deſerta eos cōmitteremus, vbi magni corā Deo ſuccreſcimus? In mūdo deficimus decreſcimúſq;. Id quod ipſe etiam Dauid rex conſiderauit,

Sap 8.
Eccl. 13.
Pſal. 17.
1. Cor. 15.
1. Reg. 11.

Exod.3. qui in deserto positus, multos egregiæ pietatis composuit
3. Reg.19. Psalmos, verùm in mundũ rediẽs, in adulterij crimẽ lapsus est. Et Moses quidẽ deserti accola, ita vires sumpsit crescẽs, vt etiã Deum videre atque audire posset. Sic etiam Elias. Et quid multa? quis enim, in quam celsitatẽ ac magnitudinem Ioãnes, in deserto positus excreuerit, nõ videt? Dicere quis potuisset, ecquid in deserto desidet? cui proficit? Sed cũ definitũ illi tẽpus aduenisset, ea autoritate progreditur, vt omnium in se tanquã in nouũ hominẽ raperet oculos. Nunquã sanè, tantus in mundo creuisset. Hac ratione veteres Credẽtes, liberos suos ab ineunte ætate, è Mundo extractos, desertis commiserũt, hoc est, iis locis, vbi Dei timorem, pietatẽq; addiscerent, quales cœnobia olim fuerũt, tradiderunt. Tum si quãdo requirebatur vnus aliquis Ioannes, deserta illa, nimirũ pietatis scholæ, plures dabant. Id quod vehementer è re sua esse, Ecclesia didicit. At nos, quæ huius seculi est peruersitas, mundum refugientes, séque negotiis tumultuariis abdicantes, diris prosequimur: quasi verò otiosi inertesque sint, nullúsq; præter mundi externáq; impedimenta, labor
Luc.10. supersit. Sic Martha Mariã sororem desidem iudicabat: sed Christus longè secus docet. Verũ, crede mihi, verbo Dei occupari, orare atq; cõtemplari, nõ est otiari. Populus Israëlicus olim ad pugnã procedentes, otiosum esse Mosen arbi-
Exod.17. trabãtur, sed plus omnibus laborauit. Et sanè Ioannẽ, quicquã mechanici exercuisse non legimus: verũtamen otiosus non fuit, somnolẽtia enim, aut inerti otio, ad eã perfectionẽ nunquã peruenisset. Vigilantia autem, & abstinentia, & oratione is tantus euasit. Sed de hoc satis. Quartò, & in vita Ioannes magnus fuit, maximè ꝙ tam valide mundo, ac carni renuntiauit: hoc enim ipso, multò maior illis censendus est, quos aliquãdo mũdus, Magni nomine dignatus est: vt Alexander, Põpeius, & alij, qui licet magni essent, concupiscẽtiarũ & appetitus tamen erant mancipia. Fuit autem & prædicatione Ioãnes magnus. & hæc ipsius magnitudo olim
Malach.3. per prophetas prænũtiata fuit. Malachias enim, Angelũ eũ
Isa.40. dicit: Isaias clamantẽ vocẽ prædicat. Neq; id frustra. tam vehemẽti enim sonitu pertonauit oẽm illã regionẽ, vt etiam omnes accurrerẽt, publicanos atque peccatores cõuerteret: sed & cedros Libani, hoc est, Herodes, Pharisæósque, clarus agitauit, mouit, concussit. Ecce hæc ipsa Ioãnis persona fuit atque modò est. eum hominẽ Deus, Ecclesię suæ primũ præ-

posuit, in quo successores sese, tanquã in speculo quodã contemplarentur. Vtinam sæpius ipsum cõtueremur. Sed quod officiũ ipsius? Breuiter: idem illi, quod & Legi, officiũ fuit: nempe, pararet Domino viam, atque de Christo testificari. Sed lex hoc modo Christo viam præparauit, vt primò peccata hominib⁹ sua ob oculos proponeret, deinde mox Christum ostenderet. Eadẽ & Ioãnis prædicatio fuit, cuius exordium, pœnitẽtiæ doctrinam habebat, deinde agnum mũdi, peccata tollentẽ monstrabat. Hanc viam etiamnũ in nobis, Ioannes præparat: pœnitentiæ enim prædicatio, ad peccatorum agnitionẽ, ad contritionẽ commissorũ vocat. præterea etiam ad medicũ ducit Christũ, tot testimoniis. Atq; vtinã, idem fructus nunc sequeretur, qui olim dum ipse prædicaret. Sed à diebus Ioannis Baptistæ, inquit Christus, regnum cœlorũ vim patitur. Et in hodierna lectiõe, Reges videbũt, & consurgent Principes, & adorabũt Dominum Deum. Hic fructus est, qui ex memoria festóque Ioãnis metiri debuit: nẽpe, vt ardentiùs incũberemus, regnum Dei ad nos attrahere, quando eam ob causam Ioannes missus, venit, atq; Dei gratiam vbique prædicare exorsus est. Sustollamus igitur oculos, & natos nos in hęc gratiæ tempora, lætemur. Gratia Dei nobiscum. Amen. *Ioan. 1.* *Matt. 11.*

QVARTVS SERMO. QVANdo hoc festum cum S. S. corporis Christi solennitate coincidit.

MIrè hoc anno festi dies, & mihi quidẽ, quæ nunc mea est cõditio incõuenientissimè coincidunt. Duæ enim hac vna die solẽnitates festiuæ, ambæ celebres obtingunt: prima est ordinati sacramenti cõmemoratio: altera, Ioãnis Baptistæ memoria. Vtraq; plena suauitatis atque consolationis est: vtraq; etiã Euangeliis fundata firmissimè. Primò eñ haud facile quicquã in Euãgelio, ab Euãgelistis diligentius, consonantius, cõformiúsque, præter huius sacramenti institutionẽ perscriptum inuenies. Cuius rei cuilibet obuia sunt testimonia, in Matthæo, Marco, & Luca: tum etiam in prima ad Corinthios. Id verò singularem meretur & festiuitatem & sermonẽ præterea & hoc cõstat, post Christũ, hominẽ esse nullũ, cuius vel honorificentior memoria sit, vel maiore cum maiestate describatur natiuitas, quàm Ioannis *Matt. 26.* *1. Cor. 11.* *Marc. 6.*

Matt. 14. & 11. Baptistæ. Primò enim in Marco legimus, quòd ipse etiam Herodes Ioannē timuerit, sciens eū virū iustum & sanctum. Deinde populus vniuersus non iam prophetā eū, sed ipsum etiam Messiam arbitrabatur, reuerebatúrque. Tertio & ipse Christus maiora illi testimonia cōtulit, cū inter natos mulierū non surrexisse maiorē Ioāne Baptista, asserit. Id quod & ipsum proprio sermone explicandū esset, priuatáque festiuitate cōmemorandum. Et quidem quod ad vtranque festiuitatem attinet, concurrentibus hoc anno duobus, in vnā diem festis, perappositè factum est, vt cuique propria deputata sit dies, & hodie S. S. corporis & sanguinis Christi memeriam: ac sequenti die Ioannis Baptistæ natalem celebremus. At sermo deerit, vt enim nunc me affectū sentio, vósque ipsi debilitatū intelligitis, crastinus sermo prætermittēdus mihi erit, si modo Dominica die sermo mihi habēdus erit. Quanquā & aliàs quoq; sextis feriis, cōcionari admodū parum volupe mihi est: nimirū hîc: non enim conueniūt, Euangelij concio, & nundinæ, Christus & Belial. Veruntamē maximus mihi dolor est, si quando (Deum testor) sermo mihi intermittēdus est: maximè verò cras, quod Ioanni solēnis dies, meúmque festū est, nō solùm ideo quòd Ioannes ipse dicatus illóq; die natus sim, verūetiā ac multò magis, quòd hoc die primā in hac æde concionē habuerim. Atque hic quidem septimus annus est. Verū secus nunc fieri non potest. At ne omninò inconsideratè nobis prætereat Ioannes, huius sermonis exordio deseruiet. Et quis decentius id Ioanne faciet? quisue nouit melius? Si Christo viam parare potuit, vt certatim oēs accurrerent, publicani, milites, qui ante nec Deū, nec propriam salutem curabant: profectò & nobis viā præparabit, occasionēq; eorū quæ ad hanc festiuitatē pertinent, dabit. Atque vtinā hac festiuitate eiusmodi Ioannē haberemus, qui nō nudis incederet verbis, sed in Spiritu atque virtute Eliæ præiret: talis omnino hominū mentes accendere ad amorē reuerentiámque huius sacramēti posset, vt eodē, quo Patres nostri, sensu ambularemus. Imo vero, vtinā vel vnā Ioannis prædicationē cōprehēderemus, quæ sola digna huic festæ diei foret exhortatio. Et quæ illa Ioannis prædicatio? Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quid autē tota hæc festiuitas, nisi acclamatio quædā est huiusmodi? Cur nunc denuo sacramēti huius peragitur memoria? Cur nō ipsa institutionis die dictis quiescimus? Imò cur toties

ties nobis ostenditur Sacramẽtũ? Et quã ob causam per plateas iuxta domos trãsfertur, nisi vt quasi dicatur nobis, Ecce agn⁹ Dei, ecce qui tollit peccata mũdi? Admonemur nimirũ, cogitem⁹ quãto pretio coëmpti sumus: quomodo Deus pro sua misericordia atque gratia nostri curã gerens, tã ineffabili Charitate præuenerit nos, & quòd oẽs tãtę gratiæ participes simus. Hæc enim omnia Ioãnis verba complectuntur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. His eñ Christum immolãdũ, quẽadmodũ olim agnus in Aegypto, suóq; sanguine hostẽ subacturũ significauit. Ecce agnus Dei, atq; gratia factum esse indicauit. Ecce qui tollit peccata mundi. Quòd enim non vnius hominis, sed Mundi, dixit: hoc ostẽdit, ꝙ omnes in ipso saluari posśint. Et quid nobis magis necessariũ, eiusmodi exhortatiõe? Tribus hic mundus vitiis laborat, certissimũ toti orbi exitiũ, maxime his partibus allaturis. Primũ est, tanta violentia abundare iniquitatẽ omnium. Secundũ, omnẽ erga Deũ diuináq; omnia deuotionem Charitatémque refriguisse. Tertiũ, omnes nos inuicẽ dissectos esse. Hæc sunt, inquã, quæ nobis certissimã calamitatẽ superinducũt. Extincto enim in nobis deuotionis ardore, suã quoq; Deus à nobis manũ subtrahit. Abundantẽ iniquitatem pœna sequitur iusta, nec tardabit: sed & dissidiis animorũ concordiã rũpentibus, pessum iri omnia necessum est. Quid verò tanto huic malo rectiùs tẽpestiuiúsque obuiare posset præter hãc festiuitatẽ, atque Ioannis sermonẽ? An possibile est, tanta pertinacia, proteruia, impietateque nos in varia scelera leuitatésque præcipitaturos esse, si magno nos coëmptos pretio consideraremus? Ecce agnus Dei, clamabat ille: ecce atque considerate Christo inaugurati omnes, pro vobis immolatũ agnũ. Deinde, an tanta esse poterit ingratitudo, tanta irreligiositas nostra tã enormis accedia erga Dei cultũ, tam impudẽs socordia erga omnẽ pietatem erit, si, quã nobis per Christũ dilectionẽ beneficentiáq; præstitit Deus, diligentiùs cogitauerimus? Ecce agnus Dei Ioannes ait. Videte & cogitate nõ modo agnũ qui pro vobis passus est, verum etiã Deũ vestrum, qui sic mũdũ dilexit, vt filium suum daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illũ, non pereat, sed habeat vitã æternam. Et hoc secũdum. Tertio, an forte ita nos dissipabimus, inuicem contemnemus, maledicturiue sumus, an tantis furiis alter in alterius perditionem concitabimur, si Christũ pro omnibus simul mor-

Ioan. 1.
Exod. 12.

Triplex in mũdo vitium pestiferum Ecclesiæ.

tuum fuisse, vt mediũ inimicitiarum parietem tolleret, ex duobus, imò omnibus populis vnam Ecclesiam formaret, in qua vnicus baptismus, vna fides, vnus De⁹, vna vocatio, vnáque spes esset, cogitauerimus? Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Videte atque cogitate, Credentes, inque huius sacramẽti aspectu considerate, summa vos colligatos dilectione, vt vnus essetis panis, qui omnes de vno pane participatis: vnum corpus, qui vnius vos capitis membra agnoscitis. Ecce quomodo & Ioannis prædicatio, non autem festum hoc tantũ à peccatis absterrere, ad pietatẽ incitare, inque vera vnitate cõseruare possit. Et quid nobis vniuersæq; Ecclesiæ obtingere posset vel melius vel vtilius? Quando igitur vnà hac die cùm Sacramentũ tum Ioannis festiuitas cõueniunt, agè quisquis ingenuè Christianus es, tu quoque verũque cõiunge, & quotiescunq; Sacramentũ illud vidẽdũ datur, sit, quasi Ioãnes iuxta staret, atque ter accineret, Ecce agnus Dei. Hæc pro peccatis vestris victima est: hæc certissima plenæ dilectionis Dei arrha est. Hoc vinculũ quo colligimini credentes, in quo mutuo agnoscitis fratres atque domesticos, Deum immortalẽ, si hęc teneremus, quantũ hodie didicissemus: quàm pulchrè hanc festiuitatẽ peregissemus? Hoc igitur dicere volui, quòd Ioannes quoque in hac festiuitate partem suam tuetur.

SERMO QVINTVS. COLlatio Ioannis atque Eliæ.

QVod in huius festiuitatis sermone exordiũ lõgè quærã, nõ est. Eliç enim historia nõ modo exordiũ mihi, sed totã etiã vitã Ioannis nostri docebit. Id si quis miratur,
Luc.1. primũ Lucæ, vndecimũ & decimũ septimũ Matthæi capita
Matt.17. legat, & nullũ totius anni festũ tam apte Eliæ historiæ cõuenire, atq; hoc ipsum intelliget. Qui sic quæris? Priusquã nasceretur Ioannes, in Spiritu atque virtute Eliæ, præcessurus ante Mesiã, ipsique viã præparaturus, Prophetarũ angelorũque oraculis prędicitur. Tũ Christ⁹ ipsum esse Eliã aperte testatur, nimirũ quem Prophetæ prædixissent venturũ, atque Christum præcessurũ esse. Omnes Prophetæ & Lex vsque ad Ioannẽ prophetauerũt: & si vultis recipere, ipse est Elias
Matt.11. qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Et alibi interrogantibus discipulis, Quid ergo dicunt Pharisæi &
Matt.17. Scribæ, quia Eliam oportet primum venire? respondit: Elias

cùm venerit primùm, & restituet omnia. Sed dico vobis, quia Elias iam venit, nõ cognouerunt eum, sed fecerunt illi quæcunque voluerũt. Et sequitur mox, Et intellexerũt discipuli, quia de Ioãne Baptista dixisset eis. Verùm nemo hîc titubet, quod Ioãnes (vt in alio Euãgelista est) interrogatus, an Elias esset, respõdit, Non sum: similitudinẽ quidẽ habet repugnantiæ, sed reuera nõ est. Alterũ enim personã respicit, alterum virtutẽ atque Spiritũ. Persona quidẽ Elias, nõ erat Ioannes, verissimè tamẽ Elias erit officio atque spiritu. Quem enim ille quondã exhibebat zelum aduersus idololatras, eundem Ioãnes in conuersione populorũ ad Christũ, suo tẽpore ostendit. Id quod multa demonstratione nõ eget. vtriusque enim historia, pari eos Spiritu atque zelo fuisse præditos manifestat, etiãsi nec Angelus nec Christus ipsos cõtulisset. Quod enim hactenus in Elia videre licuit, idem in Ioanne consideramus hodie. Elias Propheta erat, erat & Ioannes, imò plus quàm Propheta hic erat. Elias eo ipso tẽpore, cùm idololatria feruẽtissima, impij peruicacissimi essent, mittitur: Ioannes quoque cùm omnes ferè promissiones Dei in obliuionẽ abierãt, eóque credẽtes diffidẽtiores essent, prodiit. Eliæ sermo vt ignis ardebat, Ioãnis verba hominũ mẽtes accẽdebãt, *Matth.11.* vt Publicani etiã atque milites, gens alioqui impia, cõcuterentur, cõsiliúmque & spem quæsitam acquirerent. Elias nihil curabat mundũ, refugiũ quæritabat eremi: Ioãnes ab infantia deserti fuit cultor, quousque Deo iubente prędicationẽ suã exordiretur. Elias omnibus viribus impugnabat impios, idem Ioãnes fecit. nemini pepercit Elias, ita & Ioannes. Elias Achab, Ioannes Herodem arguit. Et quid longa collatione vtor? tantum textus verba sensúmque mihi sumã, quẽ proximè recitaui: illic quomodo Elias atque Ioannes vnius Spiritus, animíque fuerint, nõ modò erga Deũ verùm etiã erga homines videbimus. Audiuimus ergo superius, quemodo Elias Achab. nihil regium diadema veritus, acerbè corripuerit, vt qui eius facti mandatũ illius, qui super omnes Reges est, haberet. Occidisti, ait, insuper & possedisti. Hæc ergo dicit Dominus, In loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. Quibus *3.Reg.21.* verbis Achab nihil respondit, nisi quod diceret, Inuenisti me inimicum tibi? quasi diceret, Vt quid mihi repugnas, nunquam à me lacessitus? Vbi rectè colligitur Regem timuisse Prophetam, & nõ cõtrá. Propterea ait, Inueni, eo ꝙ venũdatus sis,

tus sis, vt faceres malum in conspectu Domini. Ac si Propheta diceret, Qui Dei inimicus est, etiā meus hostis est: qui Deo reluctatur, amicum dicere nequeo meum. An nō similia quędam in Ioanne inueniātur? Ioānes, inquit Euangeliū, arguebat Herodē, dicens, Non licet tibi fratris tui habere coniugem. Herodes autē metuebat Ioannem, sciens eum virū iustum & sanctum. Vide ergo num vtrobique idem factum, idémque sit Spiritus? Vtrobiq; Spiritus verax, grauitas, constantiáque in his prædicatoribus consideratur. Vtrobiq; diuini verbi virtus cernitur. vtrobiq; filiorum Adæ natura conspicua est. Quæris quî sic? Ecce veracem Spiritum, grauitatē, constantiámque, quæ ita sese in Propheta ostēderunt, vt rectè de eo dici potuit, In diebus suis non pertimuit principē, & potentia nemo vicit illum: cùm ea verbi Dei potentia est, vt etiám impios terrefaciat. Quod si suo commodo impendere nolunt, ad æternum cruciatum audient. Hæc semper Adamo genitorum natura fuit, nullū delictorum correctorem amicum putauerunt vnquam. Sic impius Achab fecit. Quod si Elias tacere, conniuere, ac blandiri potuisset, sanè Achab amicus fuisset reputatus, sed quia arguit, inimicus habetur, imò nullius sibi rex impius hostibus facinoris in Eliá conscius, iniuriam fieri sibi, dum à Propheta corripitur, autumnat. Sūma enim in mundo iniuria est, corripi atque moneri. Idem Ioanni euenit. Et quid peruersius? Achab Eliam inimicum suum iudicabat, eo quòd argueret: verus tamen amicus illius erat, tantum si amici consilium secutus fuisset impius. Alios in impietatem instigantes, seque strenuos iniquitatis augendæ adiutores offerentes, intimos amicos putabat suos, cùm reuera essent inimici, quòd ad certissimam perditionem Regem totámque familiam pertraherent, secundū hæc externa: quod enim ad animam, iam antè perierat. Ita & Herodes, qui conniuentibus adulterio suo, amicus erat. Quòd quia Ioannes arguebat, carceri inclusus tenebatur, imò capite plectebatur. Sed euentus rerum docuit, quis fidus consilio amicus fuerit. Idem morbus etiamnum perdurat, nemo vult corripi. Quotidie enim experimur Eliā atq; Ioannem admodum parum inire gratiæ coram mundo, sed propterea cessandum non est, imò hanc ob causam vterque hîc proponitur. vterque constantis verique prædicatoris exemplum habet. Non ideo cessandum est, quia mundus audire recusat. Quanquam enim Achab cum sua Iesabel inuitus audiret

Mar. 6.

Ecclesiast. 48.

audiret, non tamen Elias destitit, idémque Ioannes fecit. Cùm igitur tam sibi inuicem conformes hi duo sunt, simul etiam atq; vnà eos nobis inculcemus, ipsique quantum licet conformes fieri studeamus, Gratiæ Dei nobiscum, Amen.

SERMO SEXTVS.

SI quis Euangelij huius historiam nouerit, facilè quidem si modò communi ratione præditus fuerit, quis Ioannes, cuius hodie natalem peragimus, quod officium eius, quid in terris effecerit, & quis eius vsus sit, intelliget. Quinimò Ecclesiasticarũ rerum gnarus, primò mox historiæ illius intuitu, dignã iustámque hanc illi animã memoriã tribui iudicabit. In ipsa enim historia clarè demõstratur quod de Ioanne prædicauit Christus, nimirũ inter natos mulierũ nõ surrexisse maiorem Ioanne Baptista. Magnos quidẽ hìc mundus & excellentes viros habuit, præstãtiores verò Ecclesia. neutra tamen in perte, maior hoc Ioanne Baptista surrexit. Omnia enim in illo noua, omnia rara, excellentia, sancta: ita vt Scriptura veluti de nouo quodã homine, cui similẽ hic mundus nõ viderit, loquatur, quãdocũque ipsius mentionẽ facit. Fuit homo missus à Deo, Ioãnes ait, cui nomen erat Ioãnes. Hic venit in testimoniũ vt testimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederẽt per illũ. Sumus quidẽ homines etiã nos: in Ioãne tamẽ illud nouũ est, ꝙ mirabiliter cõceptus, in natiuitate miraculis decoratus est. Peculiaris quidã homo fuit. Deinde quoq; & alij quidã hoc nomine Ioãnis appellati sint. Sed hoc ipso illi nouum est, quòd nomen hoc, nõ ab hominibus, sed ab Angelis inditũ accepit, nec nudũ, sed ipsam nominis significationẽ atq; virtutem. Ioannes enim gratiã significat. In quo verò diuina gratia clarius luxit? aut quis Christũ prædicauit clarius? Præterea sunt & alij Prophetæ à Deo missi: sed hoc in Ioãne nouũ est, ꝙ non modò missus, verùm etiã per Malachiã promissus, officiúmq; eius per Isaiã Prophetas vaticinatũ est. Propterea peculiari quodã modo, missus à Deo dicitur. Postremò & alij Prophetæ testimoniũ veritati perhibuerũt: sed hoc in Ioãne nouũ est, ꝙ nõ, vt alij, de vẽturo Christo loquutus est, sed præsentẽ digito mõstrauit. An fortasse magnus hic Ioãnes, enumeratis his causis indignus erit, cuius honorifica memoria in credẽtibus vigeat cõseruetúrq;? in hoc cardo rei vertitur, vt diuina opera, cùm in cõceptione, tùm etiam in natiuitate facta diligẽter cõsideremus, de

[Margin notes: *annuam* (handwritten, beside "animã"); *Ioan.1.*; *Malach.3.*; *Isa.40.*]

mus, deinde & prædicationẽ illius attendamus, deniq; & vitæ cõuersationẽ. In primo certissima diuinæ bonitatis, veritatis, atque potẽtiæ, videbimus signa : idque nostro bono. In secũdo, Christianę doctrinæ modũ inueniem⁹. In tertio, perfectæ vitæ exẽplũ habebimus obuiũ. Si quæ tibi de Deo sperãda sunt, hæsitas, quid in Ioãnis natiuitate cõtigerit, vide. Normã veræ doctrinæ petis, Ioãnis prædicationẽ obserua: quę vitę ratio sequẽda sit piis ignoras, Ioãnis vitã aspice. Hęc q fecerit, præsentẽ festiuitatẽ rectè celebrauerit. Gratia Dei nobiscũ, vt Ioãnis adhortationẽ sequẽtes, ad eũ perueniamus securè, quẽ ipse prædixit, Iesum Christũ Dñm nostrũ, Amen.

SERMO SEPTIMVS.

PRæter alia, illud quoque in hoc Euãgelio ostẽditur, quæ ea diuinorũ operũ in Ioãnis Baptistæ natiuitate fuerit maiestas, vt nõ modò propinqui ac vicini, quicquid de nato infante futurũ esset, mirarẽtur, verùm etiã alij, quorũ fines hęc pueri fama percrebuisset, obstupefacti inuicem quærerent:
Luc.1. Quis putas puer iste erit? Quin hodie etiã admirari quis posset, quæ Dei hoc ipso facto fuerit intẽtio, vt hoc ipso puero, & in ipsa quidẽ natiuitate, tot signa fecerit, nusquã cùm simile legatur in vlla historia: nẽpe, tot in vnius natiuitate hominis signa facta fuisse, excepto Christo. Est alioqui minimè ra-
Psal.67. rum, Deũ mirabilia in sanctis suis fecisse: facit etiãnum, noménq; tenet, in sanctis esse mirabilẽ: sed hic tãtum de Ioan-
Gene.17. nis natiuitate loquor, in nulla aliqua historia eiusmodi, tot
1.Reg.1. signa inuenio. Mirabile erat Isaac atque Samuelẽ senio confectis & antea sterilibus genitos fuisse matribus. Mirabile
Hiere.1. etiã Hieremiã in matris vtero fuisse sanctificatũ, inque pro-
Luc.1. phetã electũ. Mirabile erit, Mariã sine originali peccato conceptã fuisse. In Ioãne verò nõ vnũ aliquod, sed multa simul cõsiderãtur miracula. Annũtiatur, proprio ac insolito nomine vocatur, ad præstãtissima peculiariáq; munia ordinatur ab Angelo: anicula & nũquam priùs fœcũda matre cõceptus in hãc lucẽ editur. Mirabilis Deus in Patre, quẽ pro incredulitate sua quasi elinguẽ fecit: mirabilis in matre, quã repletã Spiritu sancto, præsentiã Domini adhuc in virginea aluo clausi cognoscere docuit: mirabilis in Ioãne, adhuc maternis visceribus abscõsum exultare faciẽs in gaudio. Rursus in Zachariа mirabilis, linguæ eius vinculũ nato infante soluẽs. Hæc admirãda erãt, cunctisque ad stuporẽ adactis, in hanc vocem erum-

erumpere fecit. Quis putas puer iste erit? etenim manus Domini erat cum eo. Posset quis nõ ab re etiamnum secum mirari, ac quærere, Ecquid tot in infante exhibitis signis Deus voluit? Sanè sine graui & vrgente causa factũ non est. Ipsum munus cui Ioannes destinabatur, eiuscemodi signa Dei in ipso postulabat. Et quod officiũ? Ipse Deus in Malachia dicit: Ecce mitto Angelum meum, qui præparabit viã ante faciem meam. Et in Esaia legimus, Vox clamãtis in deserto. Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri in solitudine. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Ioannis primo legimus, hominẽ à Deo fuisse missum, nomine Ioannẽ. Venisse hunc in testimoniũ, vt testimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illũ. Tum Angelus Lucæ primo capite sic de eo refert: Ipse pręcedet ante Dominum in Spiritu & virtute Eliæ. Deinde ipse etiam pater Zacharias ipsum alloquitur dicens, Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Ecce Ioannis officiũ, præire ante Christum, vt fortem antesignanum decet, vt Prophetam ac clamantem vocem Christo parare viam in hominem mentibus, testificari de vero æternóque lumine, quo omnes illuminamur, conuertere corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorũ, dare scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorũ eorũ, & sic Domino perfectã tandem parare. Hæc omnia officij sunt Ioãnis. Hic magna corã mundo autoritas requirebatur, qua sine quid horũ effecisset? Pręstans esset persona decebat, tãta expediturus negotia. Ecce, eam ob causam, tãta Deus in ipso ante póstque natiuitatẽ effecit: ideo etiã à Spiritu sancto à iuuẽtute ad deserta, deserta inquã, lõge ab hominũ cõuersatione, ad cãvitę asperitatẽ adactus est, ideo etiã tot retro seculis officiũ munúsq; eius prænũtiari Deus voluit. ideo ipse Christus tã de eo honorificã mẽtionẽ fecit, vt cùm mũdo manifestatus cũ esset, maiore æstimatione in vulgus ꝓdire faceret. Et qdẽ speratus successit cõatus: & tãta qui strenuus grauitate prædicaret, regnumque cœlestis negotiũ ꝓmoueret, solo excepto Christo, alius inuẽtus nemo est. Vnde factũ est, vt nemo tã deses, qui tãtũ virũ corãm videre atque audire nõ laboraret: nemo tã impius, qui ab eo cõsiliũ nõ quæreret: nemo tam pusillanimis, qui in ipsius sermone hæsitaret: nemo tam magnus, qui nõ inquireret: ne

Malach. 3.
Esa. 40.
Ioan. 1.
Luc. 1.

ret nemo denique tam potens, qui ipsum à propositi semita retraheret. omnes ipsum Messiam esse iudicabant, suscepissentq; tãquàm promissum saluatorẽ Regem, nisi ab ipso fuissent prohibiti, se non esse Christũ cõfitẽte. Vnde nõ immeritò de eo Christus ait, Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Ioanne Baptista. Sanè verò, Magnus & admirabilis puer erat, nõ modò animã bonã, sed corpus etiã incõtaminatum nactus. Magnus vir, vt qui cùm egregia effecit, tùm multa quoq; passus est. Magnus Propheta, nã & pręteritorũ & pręsentiũ, & futurorum mysteria rationésq; patefecit. Magnus Doctor: verbo enim atque opere docuit. Magna lux, arsit enim atque luxit: magna vox, nã & pœnitẽtiam, & gratiam, saluatorémq; proclamauit. Ecce tibi Ioãnẽ, cuius tãta hodie apud omnes credentes memoria celebratur idq; non immeritò. Nã & hodie multũ cõmodare potest. Quã enim ob causam gaudendũ sit, ipsius nos docet natiuitas, nimirũ in Deo eiúsque laude. Ioãnis vitã respice, & pro tua negligentia rubore suffunderis, quòd tuam vitã illius vehementer consideraueris dissimilem. Ioannes enim mundum refugit: tu cõtrà totũ mũdũ ad te atrahis. Ille in labore; tu vero in otio viuis. Ille in ieiunio vixit: tu cõtrà in luxuria. Ille corpus suũ castigauit: tu voluptatibus seruis. Ille sine vino: tu in ebrietate. Ille in camelorũ pilis: tu in mollibus vestibus. Ille in deserto: tu in aulis principũ. Ille paucis cõtẽtus. tu insatiabilis. Vides ergo quomodo Ioãnis vita nostram arguat? Posset ergo ipsius nos hoc modo ad Deum vita cõuertere. Maximè verò hoc prædicatio eius posset, quã breui ac succincto modo pręteritorũ cõmissorũ pœnitẽtiã, deinde etiã fidẽ in Christũ tãquã vnicũ mediatorẽ docuit. Agè ergo hunc nobis Ecclesia hac die Baptistã ꝓponit, si quo modo cõuerti voluerimus ad dñm Deũ nostrũ. Ipsum ergo intueamur: ipsum sequamur: tũ haud dubiè eã apud Deũ mirebimur laudẽ, quã hic Ioannes noster præ cæteris adeptus est. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Matth. 11.

SERMO OCTAVVS. Collatio Iosiæ & Ioannis.

QVod in hesterna tractatione dicebam postremum, illud hodierni sermonis erit exordium. Inter cætera verò quæ in ea Regũ histor ia sunt, cogitandũ proposuerã quomodo præter omniũ expectationẽ gratiã suam Deus abũdãter in Iosia ostẽdisset. Id quod proculdubio hominũ vulgo

go nõ exiguã admirationẽ, piis verò & ingẽs gaudiũ attulit: nimirũ cũctis cogitantibus quã nihil virtutis in parẽte suo Iosias posset vel cõcipere vel imitari, eóq; pro Rege impium paternæ iniquitatis imitatorẽ seu hæredẽ expectãtibus: de carne enim caro nascitur, & placidã nõ lupus rapax ouẽ procreat, nec à degenere maláq; arbore bonos quis fructus expectat. Vnde maior oĩm & admiratio & gaudiũ fuit, tã diuitẽ & veluti procacẽ in puero Iosia Dei luxisse miserantis gratiã. Et ipsum illud est, qđ festiuitati huic atq; Euãgelio perappositè cõuenit. Quid enim in Ioãnis nostri natiuitate vel videtur vel auditur, preter admirandã gratiæ factorũq; Dei excellẽtiã, quæ ita sese in hoc puero exhibet, vt cùm præsentes, iuxta angeli vaticiniũ exultarẽt, tũ etiã famã eius rei audiẽtes admirarẽtur, altísq; omnia mentibus reponerent, inuicémq;, quisputas puer iste erit disquirerẽt? Etenim manus Dñi erat cũ eo, hoc est, gratia atq; omnipotẽtia Dei sese præsentem in eo, & non solùm in eo, verùm etiam in vtroq; parente manifestauit. Tria enim miracula in patre, tria in in matre, totidémq; in Ioãne filio omnibus erãt cõspicua. Patri enim apparuit Angelus prenuntiãs promitténsq; filiũ. Sed Angelo diffidẽs pater obmutuit, postea verò vbi natum infantẽ aspexit, rursus loqui cœpit. Mater Elisabet sterilis iámq; senio cõfecta anicula erat, cõcipit tamẽ ac parit, insuper Spiritu sancto repletur. Ipse verò Ioãnes infans sanctificatur in vtero: needũ natus Christũ cognouit, noménq; suũ nõ ab homine inditũ sed ab angelo prædictũ suscipit. Et hęc illa est, quæ cũ puero erat manus Dñi. Hoc modo gratia se Dei in natali pueri ostẽdit. Quid ergo miramur, si nõ modò pij gauisi sunt, verùm etiã alij hęc audiẽtes stupefacti? Verùm in tã tenera pueri ætate Deo tã tẽpestiuè operante, egregia quædã subsecutura fuisse etiã nemo dubitabat. Nec mirũ, tã diuite diuina gratia cœlitus tã citò rigatũ, in eã præ cæteris succrescere altitudinẽ, quẽadmodũ & Ioannes ea quã ab initio habuit gratia, in eã sublimitatẽ accreuit, vt nõ tantũ Angelo prænunciãte, magnus corã Dño futurus prædicaretur, verùm etiã ipso Dño testante, inter natos mulierũ maiorem illo nõ surrexisse prædicatur. Quid si quis quærat, qua in re hæc Ioannis magnitudo siue præstantia, qua cæteros antecellit, cõstiterit: huic ipse Christus respondet, Non ea qua in Ioanne prædicamus, præstantia est, quasi corpore, diuitiis, amicis, aut ætate reliquos antecelluerit maiórque fuerit: sed

Ioan.3.

Matth.11.

hæc fuit: Principiò quòd fide sua non vti arundo, sed quasi cedrus nullo vento motus perstitit. Secundò, quòd nullius hominis fauorē, nulláque mūdi gaudia quæsiuit. Tertiò, quòd ita omnium illius religionis mētes prædicatione ac baptismo suo permouit, vt oēs accurrerent, corámque eiuscemodi hominē videre atque audire, ab ipso etiā doceri cuperent. Quartò, quòd non solùm Propheta, sed & plusquā propheta fuit. hæc omnia ipse Christus de eo prædicat. Et quod illi maius, vtilius, certiúsque testimoniū dari posset? & quidē ea omnia in ipso certa atque cōperta sunt. Quid homines vel ad faciendū, honore, vel a pretermittendū, timore magis incitat prohibétque? Quid Absalō, in impiū illū, pulsandi regno patrē impulit cōnatū, præter honores? Vtrunque Ioanni ad manus fuit, nihilominus tamē in cōstantia perseuerat: vulgus eū Christū æstimabat, eúmque pro Messia suscepissent, qui maximus illius
Ioan.1. gētis honos erat: sed noluit, sed confessus est, & nō negauit: Quia, inquit, nō sum ego Christus. Cōtrà Iudæorū primores
Mar.6. imperiose quærebāt, quid baptizaret, cùm nō esset Christus: sed minimè conterritus est. Herodes rex in carcerē inclusit:
Luc.3. at ipse in veritate professa cōstitit. Tū Lucas ab incunte ætate deserta incoluisse eū testis est Alij verò locustis ac melle
Matth.3. syluestri pro cibo vsum fuisse referunt. Id quod clarè demōstrat, nec gaudiū in mūdo, nec amicitias hominū quæsiuisse eū, aut ambitiosè cōcupiuisse. Deus illi & fundamentū erat & finis. Tum verò ita clarè in Euangeliis qua grauitate, nullius cuiuslibet fortis hominis timore, prædicauerit perscriptū est, vt lōgiore probatione nō sit opus. Deni que etiā & propheta & plusquā propheta fuit. Quæris quomodo plusquā propheta fuerit? Ecce mōstrauit corā quē omnes prophetæ alij venturū esse prędixerāt. Deinde etiā prophetauit adhuc in matris aluo positus, exultās & gestiēs. Tertiò tantā propheticæ gratiæ abundantiā cōsecutus, vt ipsius parentes etiā inde participarint propheticū spiritū. Ad hæc omnia illius prophetarunt. Nā & natiuitas eius mox futuræ Christi natiuitatis præsagiū erat. Quēadmodū & aurora propinqui solis spē affert. Nomē Ioannes, adesse Dei gratiā indicio erat: Ioānes enim gratia dicit. Prædicatio eius sequētis prædicationis, peccatorūque ablutionis vaticiniū erat. Admirāda vita ipsius futurū ostēdebat, vt cōuersis mortalibus ad meliora, vera bona conquisituros, falsa verò contempturos esse homines. Hac ratione propheta maior Ioānes est: alioqui enim quid desertū incolere oportuit? Propterea igitur Christus ait,

Inter natos mulierũ,nõ surrexit maior Ioanne Baptista. Et ipsum q dẽ credentiũ Ecclesia hodie cõmemorat. Miratur & exultat in pręstãti illa Dei gratia, quã in Ioãne, & q dẽ ab ipsa natiuitate manifestauit. Estq; sufficiẽs cogitãdi materia huius diei. Id ergo vt faciam⁹, gratia nos Christi adiuuet, Amẽ.

SERMO NONVS SVPER D. Chrysostomi verba, Tom. 2. sermone de natiuitate Ioannis Baptistæ.

VNde festo huic nomen origóque data sint, cõmemorare necesse nõ est. Neq; enim Christiani tantùm, verùm etiã Iudæi atq; alij circa nos Ioãni nostro hãc diẽ sacrã esse, illiúsq; hodie natalẽ celebrari norunt. Verũ quid in eo piè atq; commodè meditari, aut qua ratione Christianè celebrari posſit, nõ omnibus apertũ est. Quanquã & illud longè petitũ addiscere necesse nõ sit. Ipse enim Euangelista Lucas duobus Euãgeliis hæc ostẽdit, quorũ alterũ heri: alterũ hodie legimus. Et tãta quidẽ ille támq; magnifica de pueri huius natiuitate cũ circũstantiis perscripsit, vt facile cuius attẽto sit cognoscere, quãta cũ pietate celebrãda sit festiuitas. Sanè maioribus nostris primísq; Christianis satis magnã pietatis occasionẽ hæc historia dedit. Imò verò in ipsis Ecclesiæ proceribus nõ modò quod mireris, verùm etiã quo delectari posſis videre est. Tanta enim diligẽtia Ioannis historiã hãc considerauerũt, tã profundè perquisierũt, omniaq; ac singula verba librarũt, tã suauibus meditationibus semet in ea oblectarũt, tã multa pietatis plena inde & ipsi sumpserũt, & aliis proposuerũt, tã præclara eius rei monumẽta post se reliquerũt, vt mirari quis posſit quo tandẽ modo tã lõgè deflexerimus nos, quibus Ioannis hæc solẽnitas tantùm in lasciuia vocũ pedúmq; saltatione, in comesſationib⁹ cõpotationibúsq;, in insanis clamoribus vociferationibúsque peragitur. Nec historiæ maiestatẽ attẽdimus, nec in eã patrũ meditationibus mouemur. Vide enim vel solius Chrysostomi præclarã illã tãtùm in prima Euãgelij verba locupletẽ exercitationẽ, cũ hæc sibi verba sumens, Elisabet impletũ est tẽpus vt pareret: primùm, illud ipsum Elisabet tẽpus circa solstitiũ æstiuale fuisse. Deinde à natiuitate Ioãnis ad cõceptionẽ recurrẽs, per nouẽ illos mẽses, quibus in vtero matris erat Ioannes, circa autumnale æquinoctium ab angelo prædictum fuisse inuenit. Hinc tertiò à Ioannis natiuitate sex mensibus enu- *Chrysost.*

meratis, ad illud tempus quo incarnatio filij Dei ab Gabriele Virgini prænunciatur, procedit, atque vernale illic æquinoctium cōperit. Denique inde nouē illos menses, quibus virginea carne latebat Christus enumerans, circa solstitium brumale natum ipsum fuisse inuenit. Hinc tandē concludit, Ioannem autumno conceptum, verùm æstate natum: Christū verò veri tempore cōceptum, sed natū fuisse hyeme, quæ sanè quatuor anni partes sunt. Nec sine causa duorū Ioannis ac Christi cōceptiones natiuitatésq; quatuor illas anni partes occupauisse opinatur. Postea etiā quid sibi velit obseruati temporis ordo exponit, cur Ioannes non solùm remeante sole natus, verùm etiā accrescente nocte adeóque diem minuente cōceptus sit: Christus verò nō solùm sole superiores circulos ascendente natus, verùm etiam vernali solstitio crescente die atq; noctē abbreuiāte in virginis matris vtero cōceptus sit. Ioannes intelligitur Lex, veterísque Testamenti, omniúmque, quę illud cōplectebatur, ac humanū genus grauabat illo tempore molestiarum, imperfectionis inopiæq; figurā gerebat. Christus Euangelium significat, & nouū Testamentū cū omnibus gratiæ donis libertate atque gaudio ipsius, quæ in eo regnant. Quòd ergo Ioannes crescente nocte cōcipitur, remeante etiā sole natus est, indiciū erat abrogandæ Legis auferendíq; peccati, mortis, omnísq; miseriæ. Quòd verò Christus mense Martio, & post vernale æquinoctiū conceptus, ac homo natus est solstitio hyemali, quando crescente die nox decrescit, argumentū erat prodeuntis micantísq; Euangelij, siue noui Testamenti, Lucis ac gratiæ ortus expectandus erat. Cui etiam rei hoc seruit, quòd matre anicula Ioannes, Virgine matre Christus natus est. Deficere nimirū Ioannē, Christū verò quæq; per ipsum significata sunt,
Ioan.3. adolescere oportuit, Ipso Ioanne dicente, Ipsum oportet crescere, me autē minui. Ecce hæc D. Chrysostomi super primā illā huius Euangelij vocē meditatio fuit. Et quale tandem tēpus postularetur, si quid præterea idē aliiq; in eā Ioannis nati recens historiā multa cōsideratione conscripserint, recitare voluero? Vtiq; minimum hoc in ea historia est quod
Luc.1. Lucas ait, Impletum est tempus pariendi. Si ergo quod minimum est illic, tanta ostendit, quid magis ardua facient?
Matth.11. Verùm ipse Christus ait, inter natos mulierum, non surrexisse maiorem Ioanne Baptista. Idque copiosè demonstrari potest, nimirùm Ioannē ipsum omnibus veteris atque noui

noui Testamenti sanctis præstare. Neq; enim, si omnes omnium têporũ historias legeris, tot tantáq; in vnius alicuius hominis natiuitate, Christũ semper excipio, miracula videbitis, præterquã in Ioannis nostri, idq; nõ sine peculiae ratione factũ est. Nullũ enim ipse Ioannes per omnẽ vitã miraculum edidit: eóq; maiora Deus exhibuit in natiuitate illius, atq; ita quidẽ fieri oportuit. Ad egregiũ atq; celebre munus Ioãnes seligebatur: ideóq; ab incunabulis celebrẽ eius famã esse decuit. Id ergo Deus in eius natiuitate magnis ac inauditis prodigiis effecit, vt oẽs simul inuicẽq; dicerẽt, Quisputas puer iste erit? Hũc Deus finẽ proposuerat. Quia verò nõ sibi, sed Christo homines colligere debuit, si ipse per vitæ tẽpus suũ miracula edidisset, nihil sanè profuisset. Sine miraculis enim Iudęi eũ Christũ opinabãtur, ꝙ si etiã miracula ipse edidisset, vulgus hominũ relictoChristo, omne ad ipsum reuertisset. Ea propter edendorũ miraculorũ virtus, ipsi quidẽ data nõ erat. Deus autẽ illo maiora in natiuitate eius faciebat, imò verò & ante natiuitatẽ, quo sua ipsi maneret autoritas. Quantus verò hic de iis miraculis cãpus se aperit? Sanè nõ vnius, sed plurimorũ sermonũ hæc dicẽdi materia est. Sed quiã hęc maxima parte superioribus annis docui, nũc in tria verba (quod dici solet) coniungam. Quicunque piè Christianus es, Ioannẽ in lucem prodiisse lętare: Deum omnia etiam quæ impossibilia videntur facilè posse exequi, mirare: quod idẽ visitauerit plebẽ suã, eámq; redemerit, cũ Zacharia laudes prædica. Hæc sunt quæ propriè ad hanc festam diẽ pertinẽt. Saltationes enim atque choreæ, tum comessationes ebrietatésque ac vociferationes nihil ad rem faciũt, magísq; Ethnica quàm Christiana sunt. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO DECIMVS IN historiam natiuitatis Ioannis.

CONuenientius nullum exordiũ huius video sermonis, præter ipsam natiuitatis sancti viri historiã. Ait Lucas, fuit in dieb⁹ Herodis Regis Iudeæ sacerdos quidã noĩe Zacharias, de vice Abia: & vxor ei⁹ de filiab⁹ Aarõ, & nomẽ ei⁹ Elisabeth. Erant autẽ iusti ambo ante Deũ, incedentes in omnibus mãdatis, & iustificationibus Domini sine querela. Et non erat illis filius, eò ꝙ esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factũ est autẽ, cũ sacerdotio fungerẽt Zacharias in ordine vicis suæ ante Deũ, secũdũ cõsue-

tudinē ſacerdotij,ſorte exiit,vt incēſum poneret ingreſſus
in tēplū Dñi ſtās à dextris altaris incenſi. Et Zacharias tur-
batus eſt vidēs,& timor irruit ſuper eū. Ait autē ad illū An-
gelus, Ne timeas Zacharia, quoniā exaudita eſt deprecatio
tua: & vxor tua Eliſabet pariet tibi filium,& vocabis nomen
eius Ioannē: & erit gaudiū tibi & exultatio,& multi in nati-
uitate eius gaudebunt. erit enim magnus corā Dño,& vinū
& ſiceram non bibet. Et ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex
vtero matris ſuæ,& multos filiorum Iſrael cōuertet ad Do-
minum Deū ipſorum: & ipſe præcedet ante ipſum in ſpiritu
& virtute Eliæ,vt conuertat corda patrū in filios,& incre-
dulos ad prudētiam iuſtorū,parare domino plebem perfe-
ctā. Et dixit Zacharias ad angelū: Vnde hoc ſciā? Ego enim
ſum ſenex,& vxor mea proceſsit in diebus ſuis. Et reſpon-
dens angelus,dixit ei: Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deū,
miſſus ſum loqui ad te,& hæc tibi Euāgelizare. Et ecce eris
tacens,& nō poteris loqui,vſque in diem quo hæc fiant,pro
eo quod nō credidiſti verbis meis quę implebuntur in tem-
pore ſuo. Et erat plebs expectans Zachariam, & miraban-
tur quod tardaret ipſe in templo. Egreſſus verò non pote-
rat loqui ad eos. Et cognouerunt quod viſionem vidiſſet in
templo. Et ipſe erat innuens illis,& permanſit mutus. Et fa-
ctum eſt vt impleti ſunt dies officij eius, abiit in domum
ſuam. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius,&
occultabat ſe menſibus quinque,dicens, Quia ſic fecit mihi
Dominus in diebus,quibus reſpexit auferre opprobrium
meū inter homines. Ecce hæc illa hiſtoria,quā ideo totā re-
citari,vt omnes hanc feſtiuitatem,tanto cum omniū in Ec-
cleſia tripudio,nō ſine vrgēti cauſa celebrari videant alio-
qui enim non immerito quis miraretur,maximè qui hanc
feſtam diem,tantū natiuitatem illius viri reſpicere intelle-
xerit. Eſt autem hæc Eccleſiæ conſuetudo,vt cum filiis ſuis
exultet,non ea qua primū in hunc mundū nati ſunt die,ſed
qua paſsi ſunt,qua re ſanè longè ſecus,atque mundus hic fa-
cit. Qui enim mundi ſunt,lætantur cùm naſcuntur,mœrore
afficiuntur mortis præſentia. Longè (inquam) alia Eccleſiæ
filiorū ratio eſt,qui natales ſuos in peccatis ad multas exi-
lij huius miſerias nati deflent,at in morte contrà lætantur,
vt qua miſeriis peccatiſque exuti,ad requiē tranſeant. Nul-
lius,præter Chriſti, Mariæ atque Ioannis,natalem Eccle-
ſia celebrat,ſed eam potius diem annua memoria repetit,
qua

qua piè sanctéque hanc vitam finiuerunt, Diabolum Mundúmque deuicerunt, ex tempesto mari in optatum portum appulerunt, & ex labore huius vitæ in domini sui requiē introierunt, securi in perpetuū permansuri. Id verò ante obitus diem nunquàm contingit. Hìc ergo festos dies agendos Ecclesia docet. quanquam enim vel iustissimi sint, quandiu tamen in hoc mundo viuunt, timendum est. Qui stat, monet Apostolus, videat ne cadat. Et sapiens ante mortē ne, inquit, laudes hominē quenquā, ac si diceret, finem expecta, nescis enim an constans permansurus sit. Ne felicem iactaueris nautam, antequam littus attigerit. Ne canas triumphū alicuius, ante victoriam: sed in Ioanne peculiare quid offertur. Vnde credentium populus, non modo in morte, verūetiam in natiuitate eius cum ipso gaudet. idque ideo fit principiò, quia tot in natiuitate eius cùm in ipso, tum etiam parentibus miracula cōtigerūt. deinde quòd ipsa natiuitas tot motus inter homines excitauit, multos in admirationem, non paucos etiam in gratiarum actionem induxit: vt illo ipso etiam tēpore impleretur in eo quod postea Christus testatur dicens, A diebus Ioannis Baptistæ vsque nūc regnū cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim Prophetæ & Lex vsque ad Ioannem prophetauerunt. Maximè vero ideo factum est, quòd Ioannes quēadmodum prædicando Christū prænuntiauit, ita etiam nascēdo sequētem significauit. Erat enim sequentis Christi certissimum indicium, Ioannis natiuitas. Haud aliter atque stella matutina oriente, mox solem surgētem certò expectamus. Hoc verò non exiguum gaudiū hominibus attulit. Ipse enim Deus quondam hoc signo dato, homines sperare docuit, quod viso aliquando auditóque Ioanne, mox secuturus esset, inque publicum processurus Messias. Ecce, inquit, ego mittā Angelum meum, & preparabit viam ante faciē meam: & statim veniet ad templū suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus Testamēti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituū. Et alibi, Vox clamantis in deserto. Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri in solitudine. Omnis vallis exaltabitur. & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt pauca in directa, & aspera, in vias planas. Et reuelabitur gloria Domini: & videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutū est. Hæc olim Deus prædixit, voluítq; his præmonitos homines: ac si dixisset, Cùm hæc ita fieri vide-

1. Cor. 10.
Eccle. 11.
Matt. 11.
Malach. 3.
Isa. 45.

ritis,attolite capita veſtra,& nõ longa mora venturũ expe-
ctate Meſsiam.Hoc ergo ſignũ dederat Deus.Vnde quãdiu
Angelum hunc nuſquam apparentem cernebant,nec hanc
in deſerto vocem audiebant , nullam appropinquãtis Meſ-
ſiæ , ſpem habebant . Verum nato Ioanne, & hunc anteſi-
gnanum eſſe Regis magni,Angelo præmonẽte , venturum
mox Meſsiam certi erant . Ecce hæc celebrati natalis no-
ſtri Ioannis cauſa eſt.Quam ea Lucas diligentia præſcripſit,
vt meritò piè Chriſtianus, quilibet in illa hiſtoria occu-
petur , vt quæ multis modis prodeſſe queat , maxime ve-
rò in eo , quod Eccleſia docente , precamur , nimirum, ad
ſpiritualium gratiam gaudiorum,& ad dirigendos nos in
viã ſalutis.Hæc enim duo precari iubemur hodie,vt & ſpi-
ritalium gaudiorũ gratiã agnoſcamus,in viã ſalutis,pedes
noſtri dirigantur.Et quid eſt,quod nobis ad hanc rem plus
cõmodare poteſt,preter hanc quã audiuimus hiſtoriã.aliáq;
quorũ Scriptura,de Ioanne loquens mentionẽ facit?Nuſquã
enim eam,quã in hac hiſtoria verã,ſpiritualem diuinámque
lætitiam videbimus.Non alia re,quã hac hiſtoria,compen-
dioſius diſces,qua ratione pedes tuos in viã ſalutis æternæ
dirigas:id ita eſſe,paucis oſtẽdã.Principiò igitur,quod verè
ſpirituale ſit gaudiũ quæris?(de hoc enim ſolo loquor,hoc
omnes inquirere ęquum eſt,hoc etiã Angelus intelligi vult,
cũ multos in natiuitate Ioannis gauiſuros eſſe prænuntiat:
hoc etiã pij patres noſtri in hoc feſto quæſierunt,cũ nemo
Luc.1. nõ ſpirituale gaudium expeteret,quod Angelus nuntiaſſet,
quod etiãnum inueniri poſſet,quẽadmodũ & ab illis inuẽ-
tum eſt,ſi tantũ inde abduci nos,ab hoſte noſtro paſsi non
fuiſſemus,aut ipſi à ſpirituali gaudio,ad mentium illã cor-
porúmque inſaniam,petulantiámque non defeciſſemus, ita
vt nec illius quod Angelus prænũtiauit,gaudij recordemur.
Id quod Chriſtianos non modò minus decet,feſtóſque dies
noſtros Iudæis atq; aliis,riſum facit,verũetiã hoc efficit,vt
Luc.6. licet inuiti audire tamen cogamur:Væ vobis qui nũc ride-
tis,quia flebitis.Nec mihi propoſitũ eſt,mundi illã veſaniã,
ab hominibus eximere:ꝙ alij multi me multò præſtãtiores
id ſæpe fruſtra tentarũt:ſed piis atque credentibus loquor,
quorũ de verè ſpirituali gaudio,quæſtioni ex ipſa hiſtoria
reſpõdebitur)Ipſe Zacharias,qui eã hiſtoriã nõ modò men-
tis gaudio,ſed & oris cõfeſsione cõcludit,docebit. Et quo-
modo ad illud gaudiũ peruenit?Serò quidẽ & nõ ſine mora

successit, inceptũq; est negotiũ, multi etiã dolores se immiscebãt, præibãtq;. Quãquã enim, ambo iusti, essent, Zacharias vxórq; Elisabeth, vsq; in senectã, tamẽ illa, quã nonnunquã & malis, cõcedi videmus, benedictiõe priuati erãt. Non erat illis filius, ait Euãgelista. Quæ sanè illorũ temporum, maxima erat miseria piorũ, sciẽtes Abrahã hanc à Deo accepisse benedictionẽ primũ, futurũ esse, vt benedictiõe multiplicaretur semen eius, ita planè, vt oẽs populi in illo semine benedicẽdi essent. Vnde hac prolis benedictiõe priuati, eiectos sese esse à gratia Dei colligebant, & eiusmodi planè esse, alij iudicabant. Id quod in Anna Samuelis matre videre est, cui, veluti grandis calũnia, hac fœcunditatis bñdictione priuatã esse, obiectũ fuit. Hãc ergo & ipse, quantũuis iustus Zacharias sustinuit, & quidẽ in senectã vsque, calumniã. Insuper priusquã verũ illud, cõsequeretur gaudiũ, etiã linguæ vsu orbatur, quo nõ modò priuaretur benedictiõe illa, prçterea etiã pateretur. Id quod amplius, quasi irati Dei pœna, suspitionẽ augere potuit. Solet enim hoc modo, iudicare mũdus, vt eũ maledictũ putet, cui afflictiones à Deo impositas esse videt. Ita enim & Christo & Apostolis, & martyribus, & veteris Testamẽti patribus, & ipsi huic Zachariæ vsu venit. Verũ tandẽ rerũ exitus alia edocuit, quãdo copiosum gaudiũ, cumulatè confertur. Primò Angelus apparet: idque principiũ erat gaudij. Neque verò exigua gratia est, videre angelũ, eo videre modo, quo Angelũ hunc, Zacharias vidit. Enimuero alia longe hæc apparitio fuit, quã olim cũ vel in Aegypto apparẽs, primogenita occidit: vel in faciẽ Baal educto gladio restitit: vel in tentoriis Sennacherib, vna nocte omnẽ exercitũ deleuit. clemẽtiæ hæc apparitio erat, illa verò iræ. Quãquã enim Zacharias turbaretur, mox tamẽ consolatio consequitur, Angelo dicente, Ne timeas Zacharia, quoniã exaudita est deprecatio tua. Et vxor tua Elisabeth, pariet tibi filiũ, & vocabis nomen eius Ioannẽ, & erit gaudiũ tibi, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Et hic ad gaudiũ illud secũdus erat gradus, cũ nõ modò Angelũ videt, sed & loquentem audit verba Dei, & eiuscemodi planè, quæ meras promissiones cõtinebant. Et quæ promissio? illius nẽpe quod in hac vita expectabat maximũ, filium nimirũ, & eiuscemodi, qualẽ vsque in eum diem ne mundus quidem vidit: filiũ, in quo mortalibus omnibus præstantis gratiæ ederetur exemplũ: quã ob rem etiã Ioannes dictus

1. Reg. 1.

est. Et huius rei gratia Angelus multis verbis vsus est: sed quæ multum ad rē faciant, & quorū quodque peculiare quid in se cōprehēdit, de hoc puero. Principiò enim Angelus ait, pariet tibi filium: vocabis nomē eius Ioannē: & erit gaudiū tibi & exultatio. Et hæc quidē in genere dicta erant, potuissēntque eā coniugū horū, quā tot annis sustinuerant, calūniā leuare. Sed minimè his cōtentus Angelus quiescit: adhuc enim alias hui⁹ infantuli cōditiōes enumerat, & tot omnino, vt Zacharias habere dictis fidem vix posset, vt qui eā bonorū liberalissimi Domini copiā ne sperasset quidē. Quid ergo de nasciturо infante prædicit Angelus porrò? Magnus erit corā Domino. Ecce hæc de Ioanne necdū concepto dicuntur. Et quid præclarius de eo dici potuisset? An nō lętitia perfundi debuit pater, cui tantus filius prænūtiatur? Quantus sudor est, ad pietatē filios erudire? Nō hoc labore Zacharias, in erudiendo filio opus habuit. Deus enim ipse in hoc infantulo operari voluit, imò verò adhuc in matris politū vtero, Spiritu sancto replere: vnde nihil, præter magnū atq; egregium sequitur. Quid enim non potest spiritus ille sanctus? Sanè nō est quod miremur magnū fieri corā Domino, nulla mundi huius cupiditate titillari, omnes ad Christum perducere, eū, qui Spiritū sanctum in se habet. Et quomodo hæc in Ioanne cōsummata sint, omnes Euangelistæ testantur. nullus horū Ioannē nostrum transijt. Et Lucas quidem atque Marcus exordium ab eo Euangelicæ historiæ sumūt, Matthæus non quidē ab eo exorditur: verùm mox tamen in illius historiam incidit. Quemadmodum Ioannes etiā facit. Quod ad Lucam, iam antè audiuimus. In Marco verò sic legimus, Initium Euangelij Iesu Christi. sicut scriptum est, in Isaia Propheta: Ecce ego mitto angelū meum, ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Matthæus in hæc verba scribit. In diebus illis (nimirum quibus Christus natus erat) venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, &c. Postremus quidē Ioannes Euangelistarum est, sed omnium grauissimè, nec vno in loco de Ioanne Baptista loquitur. Omnia hæc Zachariæ promissa sunt, & quid miramur, aliud præter Ioannis, puero indi nomen prohibuisse? Nequaquam, inquit mater: ipse verò pater cùm loqui non posset, scripsit in eandem sententiā. & hoc secundum est, quod Zachariæ patri gaudium attulit.

Marc. 1. *Isa. 40.* *Matt. 3.*

Tertium

Tertium verò maximum est, quòd filij promissionem accepit, & talis filij, in cuius officij descriptione ipse etiam Christus promittitur. Et ipse præcedet ante ipsum in Spiritu & virtute Eliæ. Hoc maximum erat, neque Zacharias satis mirari potuit: Et, inquit, tu puer Propheta Altissimi vocaberis. Præibis enim ante faciem Domini parare vias eius: imò verò propterea erumpere in hanc exclamationem cogitur: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Hic illud gaudium perfectissimum est, imò vita æterna est, cognoscere Deum, &, quem ille misit, Iesum Christum. De qua re quàm pulchrè Zacharias canat ausculta. Nondum Christus redemptionis munus exorsus erat, imò nondum in hanc lucem processerat, tam confidenter tamen ea de re Zacharias loquitur, acsi iam dudum confecta essent omnia. Sed vnde hęc illi certitudo? Ioãnes. Quãdiu enim hunc habebat, de Christo hæsitare non potuit. Et tu puer. Quis iste vero Dominus est, ante cuius faciem Ioannes erat præcessurus? Oriens ex alto. Sic Lucas, sic & Zacharias Christum appellat. hoc illi nomen est. Sed quale munus ipsius est, quid effecit? Visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. & erexit cornu salutis. Quomodo visitauit? Per viscera misericordię. Quomodo, & vnde liberauit? Salutem ex inimicis nostris, vt seruiamus porrò coram ipso, omnibus diebus nostris, sine timore. Quid ipsum ad hæc permouit? Tria. Misericordia ipsius, veritas, & nostra inopia. Ad patefaciendam misericordiam suam, primum est: Ad faciendam misericordiam cum Patribus nostris, & memorari Testamenti sui sancti, ac iusiurandi quod iurauit ad Abraham Patrem nostrum atque Dauid. Per memetipsum iuraui, inquit, si Dauid mẽtiar. Et, Iurauit Dominus, Dauidi veritatẽ. Et, Iuraui seruo meo Dauid. Tũ per reliquos etiã Prophetas denũtiauerat atq; ꝓmiserat. Hoc ergo præstare voluit. Traxit verò & nostra inopia. Prospexit de excelso sancto suo, Dñs de cœlo in terrã aspexit, vt audiret gemitꝰ cõpeditorũ, & solueret filios interẽptorũ. Et que nostra inopia? In tenebris & in vmbra mortis sedebamꝰ, pedes nostri à via felicitatis deflexerãt. hęc nostra erat inopia. Ille ergo cõtrà lucẽ dedit nobis, & reduxit nos in viã salutis. Et q̃d cõuenietius sequit̃, nisi vt dicamus, Benedictꝰ Dñs Deus Israël. Ecce gaudiũ, quod Angelus annũtiauit. Zacharias sensit, cui & præsens festiuitas innitit̃, & quod publica omnium voce à Deo expetimus: Da Domine spi

Luc. 1.

Psal. 89.

Psal. 132.

Psal. 88.

Psal. 101.

ne ſpiritualium gratiam gaudiorum. Hoc qui non concipit, intráque ſe experitur, vere hunc natalem nõ celebrauit: imò qui per Ioannem ad Chriſti agnitionem non venit, ne Ioannem quidem nouit. Non enim ſibi tantùm natus eſt Ioãnes, ſed ad parandam viam Domino, ad perducendum homines in agnitionem Chriſti & beatitudinis, in remiſsionem peccatorum ipſorum. Id quod ſecundũ eſt hodiernæ ac Eccleſiæ orationis, qua Deum precamur, vt omniũ fidelium mentes cõuertat. Huic igitur rei pręſens hiſtoria ſeruiat, vt via aperta ſit Deo introeundi in corda noſtra, tum verò pedes noſtri in viam pacis atque ſalutis directi ſint, hoc eſt. Ad hanc rem nobis cõmodabit Ioannis feſtiuitas, ne noſmet in ea quam præſentem tenemus gratiam, impediamus: ſed ipſi quoque futuræ gloriæ acquirendæ ſtudeamus. Gratia enim promerita eſt, ſalus atque gloria promiſſa eſt. Chriſtus præſto eſt. Ego, inquit, ſto ad oſtium & pulſo: & Ioannes quidem digito in ipſum monſtrat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic eſt qui in Spiritu & igni baptizat. Hic eſt de cuius plenitudine omnes accepimus. Hic eſt vnigenitus ille Dei Filius, qui eſt in ſinu Patris, quem manifeſtauit Pater, quem Pater diligit, cui pater omnia in manus dedit. Proinde pœnitentiam agite, quicquid vſpiam impedimenti, quod vos ab ea gratia remoratur, eſt, abiicite. Quicquid commodare poteſt, ſuſcipite. Ne quid cõfidentius agatis, neque deſperetis, nolite in factis veſtris gloriari, nec peccatores animum abiicite: Vtrumuis enim horum Chriſto viam præcludit. Peccatores vos agnoſcite, gratiam quærite, diſcedite à prauis viis veſtris, rectam & regiam viam incedite, vt ab hoſtium veſtrorum timore liberati, deinceps Deo & Domino veſtro ſine timore in ſanctitate atq; iuſtitia ſeruiatis, omnibus diebus veſtris. Ita enim Zacharias monet. Propterea liberauit nos, vt non nobis, non mundo: ſed ipſi, nec externo habitu tantùm, ſed in ſanctitate & iuſtitia, non ſolùm coram mundo, ſed coram ipſo, nec vno aliquo tempore, ſed omnibus vitæ noſtræ diebus ſeruiamus. hæc via illa ſalutis ac pacis, ad conſequendam peccatorum remiſsionem & æternam cùm pacem, tum felicitatem. Hanc viam Ioannes docuit, hanc ipſe cum vtroque parente iuit. In omnibus iuſtificationibus ambulabant. Propterea etiam primi erant, quos pro Chriſti agnitione, lętitia Deus perfudit. Huic ergo nos quoque ſtudeamus ſecundum Euangelium. Monet quidem Eccleſia

clesia precari Deum, vt dirigat vias nostras, tamen etiam quod nostrum est prętandum erit. Deus iustificat atque sanctificat nos, sed non sine nobis. Non enim otio torpendum est. Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE APOSTOLORVM PETRI AC PAVLI EVANGELIVM MATTH. XVI.

VEnit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos dicens, Quem me esse dicunt homines, filium hominis? At illi dixerunt. Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, Alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis. Dicit ei Iesus, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit, Tu es Christus filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit ei, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.

EADEM FESTA DIE EPISTOLAE LOCO LECTIO ACT. XII.

EOdem tempore misit Herodes Rex manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradénsque quatuor quaternionibus militum ad custodiendum, volens post Pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes,

rodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini adstitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussóque latere Petri, excitauit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic: & dixit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum. Existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuò discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus ait, Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

SERMO PRIMVS.

QVOD nuper ante paucos dies dixisse me memini, idem nunc in hac festa die dico: nimirùm commodè iustóq; ordine fieri, vti præter Euangelij doctrinam illud quoq; ac iuxtà doceatur, qui primi illius doctrinæ & susceptores & prædicatores fuerint. Ita enim plerunque in mundo vsu comparatum est, vt quæuis doctrina gratior reddatur, nō iam quòd vera ac bona, sed quòd per graues bonósque viros prædicata, amplectenda proponatur. Iam verò apertissimum est, nostram Euangelij doctrinam, quam Christo Deo dante accepimus, non modò per se bonam, certam, ac indubitatam, verùm etiam ab initio per eiuscemodi homines prædicatá esse, quos ipse etiam mundus prædicare ac magni facere cogitur, vtique cùm nihil habeat, quod verè obiicere possit. Id quod suprà in Ioanne, atque hic in ipsis Petro atque Paulo videmus, qui ideo pariter nobis hac die proponūtur, nō quia vna die passi sint, sed vt clarius aliquanto perspiciamus, quos Ecclesia primos duces pastorésque habuerit. Hi enim duo inter eos qui primùm Ecclesiam plantauerūt, facile fuerunt principes. Quicquid etiamnum Christianismi maxime in Europa superest, per alium neminem, præter hos duos Apostolos, horúmque successores plantatum fuit. Vnde propriè etiam nostri Apostoli dicuntur. Nunquid ergo indignum est eorū vel semel quouis anno nos meminisse? Vehementer arbitror necessarium esse id, maxime cùm sint tales quorum

nos

non pudendum nobis est, sed magis lætandum in iis est: idque rectius quàm de Philosophis olim suis Græcia, vel de belli magnanimis ducibus suis Roma gloriabatur. Quid enim hi omnes erga nostros sunt? Quid simile effecerunt? Et illi quidem, quorum summa virtus ac sapientia fuit trucidare ac circumuenire homines, æterna suorum memoria celebres erunt, nos verò nostrorum ducum obliuiscemur? Longè à nobis, qui Christo Iesu militamus, hoc absit, ne vnquam Apostolorum in Ecclesia, maximè horum amborum memoria sepeliatur. Quod enim maius robur fidei nostræ tum supererit? Quod præstantius certæ atque piæ vitæ exemplum, præter horum duorum relinquetur? Quòd si hi duo ad Christum non traxerint, nemo sanè trahet: qui horum à peccatis ad pietatem exemplo ducti non fuerint, haud facile à quouis mouebuntur. Et vt breuiter dicam, si quis necdum Christianus effectus esset, si tamen quorum opera Euangelij verbum primùm inter homines, atque fides disseminatum sit, cogitauerit, adhuc Christo nomen daret. Ecce hæc causa est, cur tanta cum honorificentia duorum horum memoriam Ecclesia repetit. Nec secus ac dixi se res habet. Atque vt necessarium, ita quoque pulcherrimum esset, sæpe præsertim hac tempestate, eorum meminisse. Proinde non possum quin pauca de ipsis dicam. neque enim vnquam, quid nobis ad veram pietatem desit considerabimus, nisi primos fidei doctores intuiti fuerimus. Id vt fiat, tu Domine, oculos cæcutientium aperias oro. Sunt igitur in his Apostolis nostris tria perpendenda, persona, doctrina, ac vita. Quod ad personas, magnæ autoritatis ac reputationis fuerũt: quod ad doctrinam, indubitatæ fuerũt veritatis: quantùm verò ad vitam attinet, plenæ perfectionis fuerunt. Hæc sunt Christianorum ornamenta, quæ etiam omnibus vehementer necessaria sunt. Autoritatem personæ habebant Apostoli, inquam, non secundum originis aut mundanæ scientiæ, aut diuitiarum, multò verò minus ostentationis respectum. his enim rebus atque formis seculi huius filij autoritatem sibi conciliare consueuerunt imprudentium, nihil eò præstantiores coram sapientibus iudicati, nisi cæteris virtutum ornamentis claruerint. Nam & Neronis, hodie eius causa recordamur, parua admodũ ipsius laude, at veluti primi Christianorũ persecutoris, atq; crudelissimi tyranni, qui

primus

primus post Pilatum, Romanam Christianorum sanguine sedem consperserit. Hic, inquam Nero, omnia habet, quibus carnales homines populi fauorem sibi conciliare consueuerunt. Erat enim Cæsareo genere, illo tempore facilè præstantissimo oriundus. Matrem Agrippinam Caij Cæsaris sororem, Tyberij verò Cæsaris neptim habuit, Germani filio Drusi fratre. Adde quòd & adoptiuus erat Claudij Cæsaris, tandem ipse quoque in fastigium rerum subuectus fuit, tantis diuitiarum copiis, tanta doctrina præditus, tanto fastu tumidus, vt Suetonio teste, nunquàm vnam vestem bis indutus sit. Hęc aliáq; multa id genus Nero copiosè habuit. Quí autem apud homines autoritatem obtinuerit vis scire? Oderunt omnes, calumniabantur, ad nominis etiam appellationem, pro detestatione conspuebant, denique interitũ ipsius efflagitabant. Contrà verò Apostoli nostri horum nihil habuerunt, nec diuitias possederunt, nec voluptatibus deditì fuerunt: nihilominus tamẽ ea ipsorũ apud pios omnes erat autoritas, vt ab omnibus magni haberentur, venerarentur, suspicerentur. Vis autoritatem ipsorũ cognoscere? In Actis
Act.5. legimus plurimos infirmos in lectulis suis in plateas fuisse positos, vt veniẽte Petro, salutem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Sed & multi finitimi Hierosolymam venientes, attulerunt ægrotos suos, & qui vexabantur à spiritibus immundis, cu-
Act.9. rabantur. Et in Ioppe quidem tãtum Petri erat desiderium, vt missis ad eum duobus Legatis orarẽt, vt ad se venire non grauaretur. Quò cùm peruenisset, duxerunt eum in cœnaculum, & circunstiterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit: & conuersus ad corpus dixit, Tabitha, surge. At illa aperuit oculos, & viso Petro resedit. Sic cùm ab Herode in carcerẽ missus esset, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia pro eo ad Deũ. Tãtæ ergo apud omnẽ credentiũ Ecclesiam æstima-
Act.14. tiõis erat. Similis est Pauli ratio. hic enim Lystris nõ homo
Act.19. sed Deus habebatur aliquis Corinthi sudaria ipsius super
Act.21. malè affectos, pro remedio ponebant. Cum Epheso Hierosolymam pergeret, osculabantur eum omnes seniores in signũ dilectionis. Comitabãtur eum Tyri cũ vxoribus ac liberis, cùm ab eis recederet. in Cæsarea, cùm Agabus ligandum

dum esse eum Hierosolymis prædixisset, omnes pro sua incolumitatis ipsius cura ne ascenderet illuc, obtestātur. Sic *Act.28.*
cùm naufragiū passus esset, atq; Mitylenā venisset, breuissimo tēpore tantā cōsequebatur gratiā populi, vt pro Deo haberetur, humaniúsq; socij sui causa ac mitius tractarentur: deinde Romā aduentans, occurrerint ei fratres vsq; ad Apij forū & tres tabernas. Et quid multis? Tātæ autoritatis erāt hi nostri Apostoli, vt primi etiā Cæsaris aulici illis coniungerētur: vt testis est Linus in ipsorū passionis historia: imò vero ipse etiā tyrannus Nero admiraretur ipsos. Sed vnde hæc illis autoritas venit? non aliūde, nisi quòd Deus in ipsis operaretur. Loquebatur Deus per eos, ipsiúsq; gratia lucebat in verbis ipsorū atq; factis. Hoc ergo ipsis parabat admirationē atq; autoritatē apud omnes. Age huc adsis ac disce, quicunq; nominis gloriā immortalitatémq; in mundo aucuparis. Quòd principū fauorē appetas, argētum reponas, auro gemmísq; te ornes, necesse non est. Tū etiam colūnas, imagines, ædificia, nomē, & cū armis galeā erigas, aut parietibus allinias. Hoc studeas potiùs, quò Deus intra te operetur, per te loquatur, ínq; vitæ tuæ modo, sese ostendat sic, sic inquā, maximā, eámq; verā tibi laudē conciliaueris, pij quique diligēt te, mali admirabūtur, atq; reuerebūtur. His mediis Apostoli nomen decúsque consequuti sunt. Priusquā enim diuina illa in ipsis gratia luceret, satis ignobiles mūdo erāt. Verùm cū accepto in Pentecoste Spiritu sancto, loqui *Act.3.*
inciperēt, magnificentiámq; Dei variis linguis prædicarēt, tum demū eam autoritatē consequebantur, quæ sanato, vno *Act.14.*
verbo Petri, claudo, cumulatè creuit. Vti etiam Paulus no- *Act.28.*
minis sui gloriam Lystris consequebatur, quod claudum erigeret: & Mytilene, quòd viperam à manu sua in ignem excuteret. Hæc aliáque his similia Dei opera tantùm ipsis autoritatē pepererunt. Atq; hinc considerare licet, cur nō hac nostra ætate etiā sacerdotes ac cæteros Ecclesiarū ministros tanto honore reuereātur, quo olim veteres illos Ecclesiæ pastores atq; Episcopos. Vis nosse causam? Nō illa Dei facta in nobis inueniuntur, nulláq; vera in nobis apparet pietas, nulla gratia Dei lucet in nobis, imò verò his planè contraria vbiq; sunt obuia. Et quid causæ prætendemus, quia contēnimur? Impietas, luxuria, vitæq; impietas in causa sunt. Atque his quidē nō nominis gloriā cōparabimus, verùm multò magis ignominiā prouocabimus. Quòd si Apostolos imitare-

mur, haud dubiè longè præstantiorē nominis famā consequeremur. Atq; hæc de Apostolis eorúmq; personis sint dicta: nunc porro quod doctrinæ genus promouerint. Id quod breui sermone dici nequit. Verùm nō diffido de vobis, atq; planè mihi rē actā agere videbor, si diutiùs hac in parte laborauero. Neq; enī vlli ipsorū incognita doctrina est, nisi qui forte & ipsum Christū nesciat. Nihilominus tamē vel tria solū verba de ipsis cogitāda vobis libet proponere, quibus quis finis quæ'ue doctrinæ ipsorū intētio sit, facilè erit perspicere. Petrus in cōcilio Iudæorū sic loquitur, Non est, inquit, aliud nomē sub cœlo datū hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Idē & Paulus dicit, In nomine Iesu omne genu flectetur, cœlestiū, terrestriū & infernorū. Ecce tibi Christianæ atq; Apostolicæ doctrinæ exordiū, caput, atq; intentionē. quēadmodū illud in omnibus eorū scriptis atq; sermonibus videre licet. Hoc exordiū perpetuū erat, nunquam ab ore eorū discessit. Vis huius doctrinæ successum videre? vt inquit Petrus, diuina eius virt⁹ omnia nobis largita est, quæ ad vitā ac pietatē pertinent, per agnitionē eius, qui vocauit eius propria gloria & virtute, per quē maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ, fugientes eius, quæ in mundo est, cōcupiscentiæ corruptionē. Ad hæc & Paulus sic loquitur, Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentē, sanctā, Deo placentē, rationabile obsequiū vestrū. Ecce hęc cōsequentia sunt Apostolicæ doctrinæ. Nunquid & finē vis? Gloriari absit mihi Petrus, cū ad supplicium Crucis raperetur, ait, nisi in cruce dñi mei Iesu Christi, cui ego seruio. Et Paulus corā Nerone, Exiguo admodū tēpore patior, inquit, postea cū Deo meo viuente, & cū Rege meo Iesu Christo æternum victurus. Habes ergo Apostolicæ intentionis summam. Exordium eius siue caput, Christus est, siue quæ in ipsum est fides: consequentia siue successus, via pia ac Christiano digna: finis siue cūclusio, crux & in persequutione patiētia, & de hac doctrina pulcherrimus D. Bernardi sermo extat. Docuerunt nos sancti, inquit, Apostoli nō Platonē legere: docuerunt me viuere. Putas parua res est scire viuere? magnū aliquid, imò maximū. Non viuit qui superbia inflat, qui luxuria sordidatur: quoniā hoc non est viuere, sed vitam cōfundere, & appropinquare vsq; ad portas mortis. Bonā autē vitā puto, cognoscere Deum, & quem ille misit

Act. 4.
Phil. 2.
2. Pet. 1.
Rom. 12.
Bernard.

misit Iesum Christũ, deinde & voluntatẽ eius implere: Postremo, per secundã atq; aduersam fortunã ad vitã properare æternã. Hoc est viuere, & mala pati, & bona facere: hæc Apostoli nostri docuerũt. Vtinã eadẽ doctrina omnes cathedræ personarent: vtinã omnes mortales hæc cuperẽt discere. In nullo enim negligẽtiores sumus, cùm tame hoc ipsum maximè necessariũ est. Sint ergo hæc de Apostolorũ doctrina dicta: nunc porrò & vitã ipsorũ consideremus. Hîc autem de ambobus id dico, quod olim Chrysostomus de altero horũ scripsit. Si quãdo Pauli vitã cõsidero, tanquã in speciosum omnis generis virtutum prospicere mihi videor. Hoc igitur de vtroq; hîc loquor: omnes enim sanctorũ virtutes, in his duobus sunt obuia Apostolis. Abel laudatur, ꝙ Domino sacrificauerit. Id quod tantùm pecudũ & vnicũ sacrificiũ fuit. Apostoli nostri semetipsos immolabant, non semel tantùm sed quotidie, Paulo dicente, Quotidie morior propter gloriam vestram, fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro. Et iterũ, Ecce tertiò paratus sum ad vos venire, & non ero grauis. Nõ enim quęro vestra, sed vos. Et mox: Ego autẽ libentissimè impendã, & superimpendar ipse pro animabus vestris. quin nec hoc contenti, totũ etiam mundum Christo cupientes adducere. Noe iustus senex tãdem arcam extruxit, in qua reliquos mortalium in diluuio cõseruauit. At multò præstantiorem arcam ædificarunt, in qua nõ octo animæ tantùm, sed totus hic mundus conseruari possit. In arca enim Noe nemo, quàm antè fuisset, melior factus est: Coruus emissus euolabat aduolabátq;. In hac verò quã Apostoli ædificarunt arca, ex coruis colũbæ, ex lupis efficiuntur oues. Abrahã patriam suam & omnem cognitionẽ reliquit, Deo iubẽte, postea etiam pro defensione Lot fratris sui filij discrimini sese exposuit. Apostoli itẽ omnia reliquerunt. Omnia, inquit Paulus, existimo detrimenta esse & arbitror vt stercora, vt Christũ lucrifaciam. deinde suo etiam periculo, non vnũ aliquẽ, sed multa hominũ millia è seruitute liberauerunt. Isaac prædicatur, ꝙ Philistheorũ malitiã æquanimiter sustinuerit, atq; ipsorũ furori cesserit: hi verò non modò cesserunt hostibus, verùm etiam ad vitam pertrahere eos studuerunt. Quatuor enim annis Iacob pro Rachel seruiuit: hi verò omni vitæ suæ tempore pro Ecclesia ministrauerunt, non modò æstum frigúsque, sed flagella & carceres denique ipsam etiam mortem pertulerunt. Ioseph pu

Ioan. 17.
3
Gen. 4.
2. Cor. 12.
Gen. 7.
Gen. 12. 14.
Phil. 3.
Gen. 26.
Gen. 30.

dicitiæ laudẽ obtinuit:& quid nisi eandem præstãtẽ in Apostolis consideramus? Moses Pharaoni restitit: hi diabolo. Moses ne populus pderetur, demeritáq; pœna extingueretur, deleri ipsum se de libro viuẽtiũ postulauit: idẽ de Paulo legim⁹, qui anathema pro fratribus à Christo esse voluit. Iosue, eũq; succedẽtes, pro populo Dei certauerũt:& quid aliud Apostoli nostri? Dauid ingenti zelo domum Dei ædificare, cultúmq; verũ disponere arsit: idẽ & Apostoli fecerunt. Elias pro zelo quẽ habuit, laudẽ obtinuit:& qd aliud in Petro videre licet in morte Ananiæ: quid aliud in Paulo cũ fornicatorẽ Corinthiũ excludit? Vides ergo verè de Apostolis dici, ꝙ ipsorũ vita sit veluti cãpus virtutum humanarũ omniũ. Et eiuscemodi quidẽ duces fidei nostræ habuimus, & quid miramur iis ducibus Ecclesiã adoleuisse atq; stetisse? Deum immortalẽ, quæ nostra tam diuersa ratio est? Attamen miramur Ecclesiam nobis ducibus quotidiè labefactari viliorémq; fieri? Consideremus hęc, fratres, sequamur Apostolos, precemúrq; hodie cũ Ecclesia dicente, Deus qui hodiernum diem Apostolorũ tuorũ Petri & Pauli martyrio consecrasti: da Ecclesiæ tuæ eorũ in omnibus sequi pręceptum, per quos religionis sumpsit exordiũ, per dominũ nostrũ Iesum Christum. Amẽ.

Exod. 32. Rom. 9. Act. 5. 1. Cor. 5.

SERMO SECVNDVS.

VT nunc sunt tempora, singulis festiuitatibus, singulas denuo rationes cur institutæ sunt, cur in Ecclesia seruentur, ostendere necessariũ arbitror: tam negligentes sumus, atq; quotidiè viliores reddimur, his tẽporibus nouissimis, in iis quæ magno nobis cõmodo esse possent: vnde quã deuiauerimus, longéq; à patrũ deuotione ac charitate discesserimus, facilè cognosci potest. Sit hodierna festiuitas exemplo. Et quidẽ Antiquis nihil perinde, atq; par illud Apostolorũ omnibus fuerunt cogniti. vbicunq; enim homines credentes erant, illic & horũ duorũ magnifica frequentata fuit festiuitas. Omnes Petri admirabantur virtutẽ, omnes Pauli prædicabant sapientiã. Vnde in omnibus libris, in omnibus Ecclesiis, in omnibus templis, ipsorum memorias legimus, canimus, consideramus. Quæ sanè dilucidè satis indicant, quæ ipsorum semper & vbiq; fuerit autoritas, atq; dignitas apud omnes Christianos. Et verè Christianus non est, qui ipsos honore non dignatur. Quanquã hoc seculo inuenias, qui nec ipsum Christũ magnopere curẽt, nedum Apostolos.

Quid

Quid autẽ maiore reprehensione dignius hac nostra leuitate, si quæ nobis maximarũ diuitiarũ oppulẽtia per horũ manus tradita sit, cogitauerimus? Dauid propheta cũ olim in oratione suáq; deuotione, suspenso teneretur animo, secũ primæ rerũ creationis factũ cogitaret, non potuit quin prorũperet, atq; de quolibet diuinę pietatis omnísq; potẽtię facto proclamaret dicẽs, Cõfitemini Domino, quoniá bonus. Cátate nomini eius, quoniá suaue est. Et iterũ: Cõfitemini Domino, quoniá ille est, qui fecit luminaria magna solus, Solẽ in potestatẽ diei, lunã & stellas in potestatẽ noctis: quoniam in æternũ misericordia eius. Agè igitur si Dauid hoc fecit, quãtò rectiùs nos idẽ facimus, quorũ vtilitati tãta Deus Ecclesię suę pręfecit luminaria. Quid enim Ecclesia sine vel Petri potestate vel doctrina Pauli? Petrus diei præfuit, lucẽs in ea, hoc est, Iudæis, quibus vel exiguũ lucis erat, ipse prędicauit. Paulus in nocte, hoc est, inter Gẽtes, quibus nulla veritatis lux erat, euãgelizauit. Petrus, inquã, vetustate desertum, ac infœcundũ agrũ sub legis vmbra à solis veri calore tectũ, in lucẽ producere laborauit: Paulus nouá terrã Crucis aratro scidit, frugũq; nesciá seminauit. Petrus olim in plãtata laborauit vinea: Paulus nouã vineã in Gẽtibus, quę nõ fuerãt vinea, fodit, excoluítq;. Petrus oliuã purgauit: Paulus oleastrũ cõtra naturã in verã oliuã inseruit. Petrus Iudæorũ duritiã mitigauit: Paulus Gẽtiũ ignorãtiã illuminauit: Petrus saucios Iudæorũ oculos sanauit: Paulus à natiuitate cæcorũ Gẽtiũ oculos aperuit. Et vt succinctè dicã, hi duo sunt, quorũ opera Ecclesia, in qua nos viuimus, fundata atq; ædificata est, quíq; peculiari modo nostri dicendi sunt, vtiq; singulari gratia nobis missi. Christus enim ipse in Oriente, vbi ortus solis est, prædicauit, Occasum solis non venit. Verũ ne quid desit nobis, hos præcipuos Apostolorũ in Occidentẽ mitit. Iustum igitur est, vt ipsos nostros iudicemus: tantùm rectè vtamur illis. Hic verò iustus ipsorum vsus erit, si doctrina ipsorũ fidẽ nostrã cõfirmauerim⁹: vitæ verò eorũ exẽplo vitã nostrã emẽdauerimus. Quæ ambo nostro hoc seculo quidẽ maximè necessaria sunt. Primò, inquã, fidei nostræ confirmatione opus est nobis. Quotidie enim magis magísq; claudicamus, & quouis doctrinæ vento agitamur. Nouis mundus opinionibus atq; sectis vbique plenus est, quorum alij aliis suam fidẽ anteferũt, déq; vera Ecclesia iactitat. vnde factum est, vt multi dubitent etiam, vbi vera fides, vera Ecclesia sit.

Psal. 135.

Act. 2.

Isa. 5.

Rom. 11.

Propterea fidei illa iactātia satis non est, sed magis quo fundamēto innitatur atque insistat, videndū est. Id quod Paulus quoque docet, qui eā quoque ob causam ciues nos atque domesticos Dei vocat, quòd superædificati sumus sup fundamentū Apostolorū & prophetarū. Tū & illa vera fides, veráq; Ecclesia erit, quæ fundamēto Apostolico innititur. Quanquā autē oēs Apostoli in ponēdo Ecclesiæ fundamento laborauerunt, alius in India, alius in Aethiopia, alius in Asia, alius in Europa (testis enim est Ioānes cœlestem Ierusalē duodecim fundamentis insistere, in quibus scripta sunt noīa Apostolorum) nullius tñ fundamentū perstitit diutius, quā horū duorū Petri & Pauli. Non quòd malè ædificarint alij, (vnus idēque in omnibus fuit Spiritus) sed quia Deo ita visum fuit. Vbi enim alij Apostoli ædificarūt, ad tēpus fides stetit: postea verò defecit, iusto proculdubio Dei iudicio. Vbi verò hi duo fundamentū posuerunt, illic & fides & Ecclesia vsque ad nostra tēpora perdurauit. Quæ ergo certior fidei nostræ cōfirmatio esse posset, quā quòd sup fundamentū duorū horū ædificati sumus, quorū ædificatio ad nos vsque pstitit, scire? Hæc fidei norma, quā in Romana Ecclesia posuerūt Apostoli, nunquā nisi in nostra hæc tēpora rupta fuit, semp licet extensa sit. Id quod de nulla alia fide dici potest. Nec quisquā oīm hæreticorū demonstrare potest, suā fidē atq; Ecclesiā, ab vllo Apostolorū per verā rectāque lineā inconcussè ad se descendisse. Quēadmodum nobis id docere de nostra fide atque Ecclesia difficilè admodū nō est. Atque ideo hāc Deus vnicā lineam siue normā (meo iudicio) cōseruare voluit, vt, si qua hæresis orta fuerit, vbi vera sit Ecclesia, videre liceat. Quēadmodū & in veteri Testamēto factū est: licet enim multa orientur, infracta tamen suā fidē Deus semper cōseruabat linea. Sic ab Adā ad Seth fides descēdit vera linea, à Seth ad Noe. verū in linea Cain fides occidit. A Noe porro vsque ad Abrahā in linea Sem, postea mansit in linea Isaac atque Iacob. Ab hoc omnes duodecim illi tribus susceperunt fidē, tandem verò in sola tribu atque linea Iuda permansit. Aliæ enim tribus ab Iuda atque tēplo deficientes sese absciderunt. Atque hæc admirabilis turbatio, horrēdúque dissidiū erat. Alij in Dan vitulo aureo supplicaturi dilabebātur: alij in Hierosolymorum templū cōcurrebant. Idque Samaritani ipsius terræ incolæ considerātes, & ipsi sibi priuatū locū eligebāt orationi commodū, nimirū montē in quo Iacob orauerat. Atque in hoc

Ephe. 2.
Apoc. 21.
3. Reg. 12.
Ioan. 4.

hoc quidē dissidio quæque pars sibi videbatur verā se fidem verūque cultū Dei habere, habebātque omnes suos quæque Prophetas, qui sua dum cōfirmarent, alios dānabant. Cū tamen nulla illarū partiū verior certiórque esset, quā quæ tēplum Hierosolymitanū sequebatur. Vtique hoc freti, ꝙ eā fidē à patribus suis per manus accepissent longa successiōe. Id quod aliæ partes minimè poterāt. Eandē quoque horum tēporū ratio est. licet enim suā fidē pleno ore prædicēt hæretici: nobis tamē hoc priuilegiū manet, ꝙ soli inter omnes demōstrare possumus, nostrā fidē atque religionem inde ab Apostolis, tanquā per certissimā inconcussamque regulam vsque ad nos sese protendere. Aliæ enim si respicere libet, decem, aut maximè viginti annis plerūque perdurauerunt sectæ. Attamē Arriana hæresis etiā centesimū excessit. Tum Turcica rabies aliquot etiā seculis durauit. Nulla tñ harū partium Apostolos attingit. Nostra verò linea ad Apostolos se extendit, licétque nobis dicere: Sic docuit Petrus. sic Paulus vixit. In hac linea patres ieiunauerunt, orauerunt: & cur mihi idē nō licebit? Neminē verò si quos abusus in hac linea irrrepsisse videat, remoretur. Multa quidē in Ecclesia mala videmus, plurima in hac linea obuia sunt mala: omnia tamē arguuntur per fidē. Non eā ob causam Ecclesia fugiēda est. si enim peccata voluerimus fugere omnia, è mundo excedēdum erit, ꝙ quòquò nos vertamus, vbiq; peccata sint obuia, nulláque firma nobis erit māsio: id quod in Anabaptistis videre est. Dauid & Augustinus suo etiā tēpore multa in Ecclesia mala considerabāt: nō tamen ideo refugerunt eā, imò verò malū quod videbant, tollere atque cōprimere: bonum verò quod desiderabant, plātare & prouehere laborabāt. Nā & Christus dixit semper cū tritico zizaniam crescere: & Paul⁹ quidē impietatē fugere docet. Propter quod, inquit, exite de medio eorū & separamini, & immundum ne tetigeretis, & ego recipiā vos, dicit Dominus. Alibi tamē in aliam sententiā de Christianorum peccatis loquitur, dicēs, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Tum alibi induratorum pertinaciūque pœnæ, hoc est, anathematis modū perscribit. Quod si magistratus huic Pauli doctrinæ nō obsequitur, & quod suū est officium nō facit, ideóne Ecclesia dānanda erit? An ideo boni fugiēdi erunt, atque maledicēdi, ꝙ malos inter permistos habent? Minime: infirmus fugiendus nō est

Matt. 13. *2. Cor. 1.* *1. The. 5.* *1. Cor. 5.*

at potiùs qua ratione sanari posit, videndũ est. Si ergo inualiditutem Ecclesiæ vides, hoc age, nõ vt deseras, sed vt adiuues & cures. Ecce hoc modo fidẽ nostram Apostolorũ eorum respectu confirmare licebit. Neque tamen id satis est, fuerũt illi qdẽ doctores fidei, sed tñ & pædagogi isti fuerũt. 1.Cor.4. Hinc illa vox Pauli, Imitatores mei estote, fratres, sicut & ego Christi. Agè igitur, quos pædagogos habeamus audi. Ex multis enim paucula adferã. Superiore Dominica audiuimus Petrũ dicẽtẽ, Exi à me Dñe, quia homo peccator ego sum. Luc.5. Ecce veræ humilitatis vocẽ. In hodierno Euãgelio idẽ ait, Tu es Christus filius ille Dei viui. Matt.16. Ecce fidei vocem. In Matthæo idẽ quoq;: Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, & Matt.19. secuti sumus te: atque hæc verę obedientiæ vox est. In Ioanne verò, Tu scis Dñe quia amo te. Ioan.21. ecce veræ in Deũ dilectionis vocẽ. In Actis ad claudum loquẽs dicit, Argentũ & aurũ Acto.3. nõ est mihi: sed quod habeo, tibi do. ecce condolentiæ affectum. In eodẽ volumine ait, Non est aliud nomen sub cælo Act.4. datũ hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, pręter nomen Dñi nostri Iesu Christi. & hæc cõstantiæ vox firmæ est. Matt.17. Tum in Matthæo: Dñe, inquit, bonum est nos hîc esse. Et in Iaan.6. Ioanne, Domine, quo ibimus. verba vitæ æternæ habes. Et hæc sunt, quæ in Petro discẽda sunt. Haud minora his & in Paulo legimus: ille enim, quanquam pro generis dignitate atque scientiæ nomen sibi cõparasset, omnia tamen vt stercora existimat, neminẽque præter Christum Iesum, diligit. Phil.3. Qui non diligit Dominũ Iesum, anathema sit, ait. 1.Cor.16. videbatúrque sibi prædicans nihil scire se præter Christũ, & hunc crucifixum. Vita Christũ imitari studuit: Viuo, inquit, iam nõ ego, sed viuit in me Christus. Officio patrẽ se exhibebat 1.Cor.2. omniũ, omnia factus omnibus. 1.Cor.9. Ecce eiuscemodi patres habemus horum studio in fidẽ ædificati sumus. His ergo adhæreamus, hos sequamur, si modò cõmodis nostris consulere voluerimus. Id ergo vt faciamus, præstet Dei in nobis gratia, Amen.

SERMO TERTIVS. QVANdo festum hoc secunda post quintã Trinitatis Dominicam feria incidit.

PVlchrè atque commodè hæc Petri atque Pauli Apostolorũ festiuitas in hanc diem incidit hoc anno. Hesterno enim Euangelio respondet ita, quòd illic dictum est Euangelicis

gelicis verbis, hîc Apostolicis verum demonstretur exẽplis. Inter cætera autem dicebam, Ecclesiam, quam Petro Christus commendauit, quę etiã à Petro ad nos vsque inconcussa linea descẽdit, sempiternam illam nauim esse, qua tutò turbidum mũdi huius mare tranamus, vnde audẽter sine metu nosmet ipsi cõmittere, intrepidè etiã in ea perstare possumus, nunquã ab ea vllis persuasionibus defecturi, vtut alij nouã suã quã nescio Ecclesiã, iactitent egregiè. In hoc verò Euãgelio Christũ dicentẽ audis, Tu es Petrus, & sup hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã, & portæ inferi nõ præualebũt aduersus eã. Quis autẽ nõ cupide huic se committeret naui? Quẽ nõ vehementer etiam in ea Ecclesia, quæ super petram ædificata est, iuuaret inhabitare? Vtique quę promissionem, eámque firmã habet, nihil vnquã aduersus eã, vel ipsas etiã inferni portas posse, quæ claues etiã regni cœlestis habens, ligandi atque soluendi potestati præest. Et hoc quidem primum est, in quo præsens festiuitas hesterno Euãgelio conuenit. Deinde hãc quoq; promissionẽ Petro Christus dedit, nempe hominũ illũ piscatorẽ fore, tot homines capturum, quot antè cepisset pisces. Id ipsum ergo in Petro hodie, nec solũ in Petro, sed in Paulo etiã consideramus. Qui enim cooperatus est Petro, idẽ & Paulo, vel seipso teste cooperatus est. Hi illi piscatores sunt, quos Christus Euãgelicæ doctrinæ cõmisso rete, in spaciosum hoc mundi pelagus emisit, nimirũ vt homines in profundũ peccatorũ submersos, inque erroribus suffocatos extraherẽt, extractos ad veritatis sempiternæque vitæ lucem adducerent. *Petrus*, inquit Ecclesia, *Apostolus, & Paulus Gentium doctor*. Petrus ipsa Pẽtecostes die omnibus Hierosolymitanis, ob rei nouitatem concurrentibus, & quod in Apostolis factũ esset cognoscere desiderãtibus, quid rei nouitas significaret, vnde & quo autore factũ esset sciscitãtibus, primũ hoc rete iecit. Tũc, inquã, primũ iecit Petrus: & euge quã benè cecidit, vno iactu duo hominũ millia cõuersi sunt. Eiusce modi deinde & alios plures iactus fecit, imò ab illo die id facere nũquã destitit, nec in cassum, quẽadmodũ Acta Apost. fuse testantur. Et Paulus quidẽ postea cœpit tandẽ, sed quod neglectũ erat tempore, abũde resarciuit diligẽtia, assiduo indefessóque labore, ita, vt verè dicere potuerit, Ego sum minimus Apostolorũ qui nõ sum dign⁹ vocari Apostolus, quoniã persecutus sum Ecclesiã Dei: Gratia autẽ Dei sum, id qđ sum, & gratia eius in

Cor. 15.

Euangelici piscatores.

Actor. 2. 3. 4. 5.

1. Cor. 15.

me vacua nõ fuit, sed abũdãtiùs illis omnibus laboraui. Nõ ego autẽ, sed gratia Dei mecũ. Sanè nõ aliũ Apostolorũ tot vrbes, regiones, insulas atque regna, Euãgelica tuba pertonuisse, atque Paulũ cõstat: nimirũ ab Hierusalẽ per Iudæam vsque Romã peruenit, vbique Euãgelium annuntians. Imò verò par illud Apostolorũ audebat & se extremis periculis cõmittere, vbi & mare profundissimũ, & Satã fortissimus, & mundi potestas validissima atque terribilissima erat: & summum magistratũ, cui totus hic mũdus incuruabatur, & maxima deferebat, Romã cunctis mortalibus inuictã, adoriri: & ipsos quidẽ rerũ dominos, qui oẽs ditiones, omnia regna ceperant, inque suã potestatẽ subegerant, capere, & sub Christi regis iugũ domare poterãt. Quare minimè cuiquã mirũ videatur, de ipsis nos canere, quòd ipsi Principes Ecclesię suæ fi dei virtute, spei certitudine, dilectionisq; Christi plenitudine principẽ terræ deuicerint. Et iterũ, *Ianitor cæli, doctor orbis pariter. Iudices secli, vera mundi lumina: per crucem alter, alter ense triumphans, vitæ senatum, laureati possident.* Et quid honorificentius de ipsis dici posset? Quid nomen præstãtius, quis titulus ipsi dari posset celebrior? Et quidẽ oĩm horũ titulorũ digni sunt. Principiò enim sine dubio Ecclesiæ fuère Principes, vt qui maxima ex parte eam & ædificarint, & sartam tectámque conseruarint: deinde & verè triũphantes duces spiritualis militiæ fuère, vt qui etiã adhuc in terra positi dicere poterant: Quis nos separabit à charitate

Rom.8. Dei? tribulatio, angustia, fames, nuditas? Et alibi, Persecu-

2.Cor.4. tionem patimur, sed non destituimur. Et iterũ, Bonum cer-

2.Tim.4. tamen certaui, cursum cõsummaui. Tertio & seculi ipsi Iudices sunt, qui in terris adhuc positi dixerunt, Nostra con-

Phil.3. uersatio in cœlis est: Et, Scimus quoniã si terrestris hæc domus nostra dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum nõ manufactam, sed æternã in cœlis. Quartò sunt etiam vera ipsi mundi lumina, vt qui sua doctrina omnes errorum tenebras fugarunt è mundo, verúmque lumẽ in quo Deus videtur, & quem ipse misit, per quẽ & omnia impertit, Iesum Christum. Hos igitur vna vice ambos nobis Ecclesia proponit. Nec immeritò, Quemadmodũ enim se in vita dilexerunt, ita & in morte nõ sunt separati. Et quis non videt quã spaciosus hic dicẽdi se cãpus aperit? Quid laude magis dignũ, illa Petri tã cõstantis voce, Tu es Christus filius Dei viui? Quid honorificẽtius respõso Christi, Tu es Petrus? Quid

præstantius

præstantius Petri verbis in hesterna lectione, Argentum & aurum non habeo, quod autem habeo, hoc tibi do, In nomine Iesu Nazareni surge? Quid magis consolatorium iis quæ hodie lecta sunt, quanto Deus Petrum miraculo è carcere liberauerit, quòd catenæ de manibus ipsius sua sponte ceciderint, quòd immunis ipse, imò aliis incōsiderātibus per vtrāq; custodiam abierit, quòd prima porta vltro illi aperta fuerit: vnde & vox illa ipsius nomine in ipso Sacri introitu cantata est, Nunc scio verò quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Et quæ dicendi materia, si Paulum respicias, offertur? Quanta Lucas de eo in Actis à nono cap. vsque ad finem perscripsit? Sed quia legentibus hæc sunt obuia, & simplicioribus multa id genus superioribus annis dixisse me memini, diutiùs nūc iisdem immorari superfluum arbitror. Cuique vestrum precationem illam Ecclesiæ tantùm commendo, vt ea corde atque ore ad Deum Patrem precemur. Id quod rectè hanc festiuitatem celebrasse erit: *Deus qui hodiernum diem Apostolorum Petri & Pauli martyrio consecrasti, da Ecclesiæ tuæ eorum in omnibus sequi præceptum: per quos religionis sumpsit exordium, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.*

Matt.16. *Act.3.* *Act.12.*

SERMO QVARTVS. QVANdo festiuitas hæc in quartam Dominicam Trinitatis incidit.

PErapositè præsens festiuitas, qua duobus illis Petro & Paulo Apostolis nostris parentamus, cum Dominicali Euangelio conuenit. In hoc enim vt misericordes simus, Christus initiò admonens, multis deinde quomodo misericordiæ vocem intelligere debeamus, annectit, nempe ne iudicemus, neque condemnemus, sed ignoscamus atque dimittamus. Tum pleno Ecclesia ore de Apostolis nostris canit. Hi, inquit, sunt viri misericordiæ, quorum pietas non defecit. Cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum. Quid autem rectiùs coniungitur, quid pulchriùs conuenit, fido præceptore cum non ignauo discipulo? quis vnquam maiore fide docuit Christo? quis auditor diligentior discipulis? Domine, inquiunt, verba vitæ æternę tu habes, & quò abibimus, tui vt similē inueniamus? Paulus verò, Imitatores mei estote, inquit, sicut & ego Christi. Vt ergo

Ecclesiast.44. *Psal.6.* *1.Cor.11.*

ergo diligenter Christus in Dominicæ huius diei Euangelio misericordiã docet: ita etiã nõ incõueniẽter Apostolis tribuitur fuisse viros misericordiæ, hoc est eiusmodi homines, in quibus omnis generis misericordia cõspiciatur. Misericordiã enim à Deo cõsecuti, ex misericordia Ecclesiæ à Deo dati sunt, misericordes semper fuerũt. Ita enim D. Bernardus exponit, atque hæc tria in Apostolis nostris demõstrat. Vide, inquit, quã misericordiã cõsecuti sunt. Paulũ interroga de
1. Cor. 15. seipso, vel magis spõte cõfitẽtẽ ausculta: Qui blasphemus fui & persecutor & iniquus, sed misericordiã cõsecutus sum. Et iterũ, Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quoniã Dñs Iesus venit in hũc mũdũ peccatores saluos facere, quorũ primus ego sum. Verùm apud Petrũ aliud habeo quod apponã, abũdãtiore modo in illo se misericordia Dei exhibuit, dũ nõ modò in gratiã, posteaquã tam horrẽdè cecidisset, rediit, sed & pristinũ honoris gradũ recuperauit. Nã peccauit Paulus, sed ignorãs fecit, in incredulitate: Petrus cùm cecidit, apertos habuit oculos, eóque maius delictũ habuit: Nõ enim vt Paulus ex ignorãtia aut incredulitate peccasse se dicere potuit. Vbi verò abũdauit delictũ, superabũdauit & gratia. Con-
Rom. 6.
Luc. 21. uersus Dñs respexit Petrũ. vtique misericordiæ respexit oculis. Post resurrectionẽ enim hoc primũ dicebat angelus mulieribus: Ite, dicite discipulis eius & Petro: quia præcedet vos
Mar. 16. in Galilęã. Deinde nõ iam primus, sed solus erat, cui Christus
Ioan. 21. dicebat, Pasce oues meas. Ecce hoc modo Apostoli nostri viri misericordiæ dicũtur: nẽpe, quia tãtã misericordiã suã Deus in illis ostẽdit, ídq; ad cõsolationẽ omniũ peccatorũ. Si enim ex ignorãtia peccasti, Paulũ: si post agnitionẽ veritatis & voluntariè lapsus es, Petrũ respice: Nã vt Paulũ suscipit, sic nec Petrũ excludit, modò queadmodũ Petrus per galli cãtũ, hoc est, per Legis prędicationẽ: ita nos quoq; ad cor redierimus, à peccato surrexerimus, ipsúmque defleuerimus, & firma fide gratiã Dei & cõsolationẽ expectauerimus. hi sunt viri misericordię. Quòd si quis vel nescit vel nõ credit, Deũ esse misericordẽ, atque peccata hominũ remittere, hos ambos Apostolos respiciat. Sed nõ modò misericordiã eos cõsecutos, verùm etiã ex misericordia nobis datos, & ad nos missos cogi-
Matth. 9. temus. Ita enim legimus Matthæo referente. Videns Iesus turbas, misertus est eis, quia erãt vexati, & iacẽtes, sicut oues non habentes pastorẽ. Tunc dicit discipulis suis, Messis quidem multa, operarij verò pauci. Rogate ergò dominũ messis,

sis, vt mittat operarios in messem suam. Mox verò sequitur, quòd missis duodecim Apostolis, præceperit dicens, Euntes prædicate, dicētes, quia appropinquabit regnū cœlorum. Et hæc secūda ratio est, cur dicantur viri misericordiæ: quòd ex misericordia Dei ad nos missi, misericordiam prædicarint. Vnde dixerunt, Posuit in nobis verbum reconciliationis. Et quis nō videt, quàm præstans hoc diuinæ misericordiæ donum sit, & quàm nos ad gratias referendas Deo obligamur? Eramus peccatis obnoxij: sed abluti, sed sanctificati sumus. Eramus tenebræ, & sine Deo, & ecce ciues sanctorum & domestici Dei facti sumus. Et cui id debemus? Deo ipsiúsq; gratiæ. Et qua via ad nos isthæc gratia venit? vtique per Apostolicam prædicationem. Hi ergo sunt viri misericordiæ. misericordiam consecuti sunt, misericordiā prædicauerunt, pleni miseratione & dilectione fuerunt, pro eadem sua miseratione & dilectione, serui nostri permanebunt vsq; in finem. Argentum & aurū, inquit Petrus, nō habeo, quod autem habeo hoc tibi do. Et Paulus: Testis, inquit, est mihi Deus, quomodo cupiā vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et iterū, Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Tam pleni enim misericordia erant, vt nulli labori parcerēt, nullum periculum timerēt, tantum à perditione eximerent. Salus hominum atque conuersio, vnicam imò & summum ipsorum gaudium atq; bonum erat, quod quærebant & cuius causa tantopere laborabāt. Nam & Petrus summè lætabatur, intelligens quomodo & Gentibus annuntiandum esset Euangelij verbum. In veritate, inquit, comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Et in Paulo quidem multa id genus voces legimus. Gaudium meum & corona mea, ad Philippenses scribit. Et ad eosdem, Implete gaudium meum. Et ad Thessalonicenses, Quæ est, inquit, nostra spes aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos? Et ad Corinthios, Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio. Quæ omnia satis declarant, plena eos misericordia atque dilectione affectos fuisse. Non igitur immeritò viri misericordiæ dicuntur? ideo etiam iustitiæ eorum obliuionem non accipient. Corpora eorum in pace sepulta sunt, nomina autem eorum viuunt in seculum seculi. Sapientiam eorum

Matt.10. *1.Corinth.6.* *Act.3.* *2.Cor.12.* *Act.10.* *Phil.4.* *Ibid.2.* *1.Thessal.2.* *2.Cor.7.* *Ecclesi.44.*

prædi

prædicent populi, & laudem eorum omnis Ecclesia narret. Quæ verba si vspiam impleta sunt, certè in his duobus impleta sunt Apostolis. Si igitur & nos sempiternam memoriam volumus, si obliuionẽ refugimus, si nominis gloriam apud Deum atque homines appetimus, ad misericordiã Dei festinemus, gratias Deo agamus, quòd misericordiam nobis suam exhibuit, atque quotidiè offert. Exhibeamus verò & ipsi erga proximum nostrum misericordiam: idque Apostolorum nostrorũ exemplo. Estote misericordes, inquit Christus. Atque hoc modo præsens festiuitas cum Dominicali Euangelio conuenit. Quæ omnia piè Christianus penitus secum examinet. Quotidiè enim par illud Apostolorum nobis loquitur, ita vt integrum sermonem inde contexere necessarium non sit. Deus Opt. Max. qui per ipsos religionis dedit exordium ipsorum, nos sequi doctrinam largiatur, Amen.

IN DIE VISITATIONIS MARIAE EVANGELIVM

LVCAE I.

EXurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth. Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in aurib⁹ meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: & beata quæ credidisti, quoniã perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi

magna

magna, qui potẽs est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. Mansit autem Maria cum illa, quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam.

EODEM FESTO EPISTOLAE LOCO

LECTIO CANT. II.

Ecce, iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ, hinnulóque ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi, Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, imber abijt, & recessit: flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit: Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt suum. Surge, propera amica mea: speciosa mea & veni, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

SERMO PRIMVS.

TANTA diligentia à Luca Euangelista conscriptum hoc Euangelium, tam grauidum exemplis pulcherrimis est, vt nemo tam sit simplex, qui quàm piè iustéque factum sit, dum peculiarem illi festam diem Ecclesia instituit, nõ videat. Neque enim tam lapideus quisquam est, qui ad huius Euangelij auditũ nõ mollescat. Nemo tã incõsiderate mẽtis est, qui hoc Euãgelio, cùm in Deũ ipsum, tũ erga eos, in quibus Deus miraculosè operatus est, nõ incitetur. Totum enim Euãgeliũ nihil preter gratiã atq; opera Dei sonat. Vnde hos ipsos quorũ Euãgeliũ meminit, in Deo exultare, suúmq; gaudiũ tũ corde, tũ etiã verbis atq; opere ostẽdere, nemo miratur.

tur. Præ exultatione enim psallit Maria, præ nimio gaudio clamat Elisabeth. Et ipse etiã Ioãnes adhuc in materna clausus aluo, in gaudio exultat, cùm psallere atq; clamare nõ potuit. Hæc festa dies, hoc gaudiũ cũ iubilatione tũc tẽporis in Zachariæ celebrabatur ædibus. Omnia autẽ in Deo atq; ex eodẽ pro cuiusq; & pietatis ardore ac zeli feruore. Mũdanũ enim gaudiũ, & quicquid hic mũdus egregiũ habet & æstimat, illic locũ nõ habuit: sed Deus ipse omnia erat in omni-
2. Cor. 10. bus. Propterea nõ absurdè Ecclesia, nec immeritò, huic solẽnitati, Arcæ Dei in Obed Edõ domũ inuectæ historiã, cuius gratia Deus ita ipsius viri domũ omnẽ benedicebat, vt ipse
2. Reg. 6. deinde Dauid in sua palatia arcam introducere moueretur, cõparat. Annõ simile in hoc Euãgelio videmus hodie? annõ Arca atq; thalamus, in quo vnigenitus Dei filius requieuit, Maria fuit? Huic enim rei plurimũ seruit, quòd queãdmodũ tribus mensibus Arca Dei in ædibus Obed Edom requieuit, ac totam eius familiam omnis benedictionis genere cumulauit: ita virgo Maria Zachariam & Elisabeth feliciter inuisit, atque in domo eorum tribus mensibus habitauit. Qua ex re Zacharias omnisque domus eius parem Dei benedictionem suscepit. Nam & ipse, & Elisabeth, & Ioannes, ac sui, spiritu sancto repleti sunt: nec quicquam tam exile támque abiectũ in tota illa familia, quod hãc Dei benedictioné non senserit: atque hæc omnia propter Arcam, imò per & propter eum qui in arca latebat, vt non immeritò Elisabeth exclamauerit: Vnde mihi hoc, vt veniat mater Domini mei ad me? Rectiùs verò deinde dixisset, Venerunt mihi omnia pariter cũ illa. Iam verò si nobis Dauid spiritus adesset, vtiq; quemadmodũ Dauid, ita nos quoque loqueremur atq; faceremus. His ergo postquã audiuisset Arcã Dei intrasse in domum Obed Edom, dixit, Ibo, & reducam Arcam cum benedictione in domum meam. Et quidem fecit, quod dixerat. Hîc ergo Zachariæ felicitatem quam ab illa die habuit, qua Maria domũ suam intrauit, cogitemus. Atq; hęc nos decceret diligẽtia, vt & ipsi participare diuina gratia studeremus. Id quod facili opera possemus efficere. Neq; enim quicquã vel in Deo, vel in Dei deest donis. Diues enim est in misericor-
Ephe. 2. dia. Et quod illo tẽpore fecit in Zacharię ędibus, nõ quatuor illarũ personarum causa tantùm factum est, queãdmodũ nec paucorũ hominũ causa in mundũ venit: sed vt omnibus vbique populis quantum quidem in se est, eiusmodi gaudia propo

proponeret, parémq; gratiam conferret. Id quod omnes semper pij, nósque etiánũ experiremur, nisi ipsi diuinæ gratiæ obicẽ opponeremus. Ego, inquit, sto ante ostium, & pulso. si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum: & cœnabo cũ illo, & ipse mecum. Si quis ergo ea quæ Zacharias in cordis sui domo, non inuenit, sibi imputet. Stat enim sententia firma, dicente Deo, Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autẽ contemnunt me, erunt ignobiles. Propterea dignius atque honestius nobis agendũ esset, vt quã vult Deus gratiã suam nobis exhibere, possit. In nobis enim & maxima ex parte situm est, vt à Deo glorificemur. Nec multa inquisitione hic opus est, an ad eã prædestinatus sis. Lata est hæc sententia, Si honorificaueris Deum, glorificaberis ab eo. Verùm illud quoque diligenter atque solicitè cogitandum erit, non sufficere si Deum labiis externóque quouis cultu honorificaueris: sed queadmodum Sapiens, seniores docet honorandos, verbo, opere, & omni obedientia: ita etiã Deus honorari vult, corde, lingua, atque manu, hoc est, fide, confessione, mandatorúmque ipsius perfectione. Deum enim honoramus, quando ipsum bonũ, potentẽ, veracẽ, pium, iustúmque credimus. Sic enim Abraham honorificauit eum. Propterea etiã scriptum legimus, Credidit Abrahã Deo, & reputatũ est illi ad iustitiã. Sic & Maria: vnde audit, Beata quæ credidisti. Hæc enim, nẽpe fides, ante omnia Deo placet: vnde & iustitia illi tribuitur. Cõtra verò vehementer Deo displicet, si minus crediderimus, sperauerimus, timuerimus, dilexerimus. Post fidẽ Deus etiam lingua prædicandus est. Sacrificium laudis, inquit ipse, honorificabit me. Hinc Petrus nos vocatos esse ait, vt annuntiemus virtutes eius, qui vocauit nos de tenebris in admirabile lumẽ. Et huius quidẽ laudis pulcherrimũ sanè exemplum suo cantico Maria edidit. Deus q; etiã opere, hoc est, vita, atq; mãdatorũ Dei perfectione honorificatur. In quẽ sensum Christus loquitur, Quousq; dicitis mihi, Dñe Dñe, & nõ facitis ea, quæ dico? Et ipse quidẽ suo exẽplo Deũ non solùm verbis, verùm etiã, ac multò magis mãdatorũ ipsius obedlẽtia, honorificari docuit. Pater, inquit, ego te clarificaui super terrã. Quæris quomodo? Manifestaui nomẽ tuũ hominibus, quos dedisti mihi. Sed nũquid præterea effecit? Opus, inquit, cõsummaui. Ecce quod & opera Deo placeant. Huc etiã pertinet quod in Isaia scriptũ est, ꝙ qui honorificat Deũ, nõ pro suæ volũtatis

Apoc. 3. *1. Reg. 3.* *Gen. 15.* *Luc. 1.* *Psal. 49.* *1. Pet. 2.* *Luc. 6.* *Ioan. 17.* *Isa. 58.*

arbitrio viuat, sed esurienti panẽ suum frangat, nudósq; vestiat, &c. Propterea toties Christus testatur Patris se voluntatẽ impleuisse: Meus cibus est, inquit, vt faciã voluntatem Patris mei. Et, descẽdi de cœlo, nõ vt faciã volũtatẽ meã, sed eius qui misit me Patris. Et, Sicut mãdatũ dedit mihi Pater, sic facio. Ecce breuissimè ostensum est, quomodo Deus honorificetur fide, nẽpe cõfessione atq; vita. Cauendũ ergo nobis est sedulò, ne quid horũ negligamus. Contrà vero & illud memoria tenendũ est, quomodo Deus contẽnatur, nimirum incredulitate, abnegatione, ipsiúsq; volũtatis contẽptu. Et quid Scriptura dicit? Qui me honorificauerit, glorificabo eũ. Iã verò internè Deus eos qui honorãt se, glorificat, quãdo eos sanctificat, iustos, veracésq; efficit. Et huius rei exemplis Scriptura plena est. Tũ etiã honoratos conspicuósq; facit, & tandẽ in regno suo æterna beatitudine honorificat. Contra verò contemptores suos contemnit, internis bonis eos spoliat: externè obscuros linquit, atq; in ęternum arguit. Agite ergo, hæc consideremus atq; cogitemus. In Mariæ virginis matris respiciamus exẽplũ, quæ summè Deũ honorificauit, & vicissim ab ipso summè glorificata est: ita vt omnes dicere oporteat, Benedicta tu inter mulieres, nec sub sole habes similem. Hoc sequamur. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Ioan. 4. *Ioan. 6.* *Ioan. 14.*

SERMO SECVNDVS SVPER Canticum, *Aue præclara.*

EVangeliũ quod hac festiuitate in Ecclesia legimus pulcherrimum, eorũ me verborum admonet, quæ olim de honestissima Iudith dicebantur, quando in mediũ Assyriorũ sese ingerebat, dolo circũuentura Holofernẽ, eóq; mundo suo omniũ pretiosissimo ornata esset, vt verba corã ipso Rege faceret. Non est, aiebant, talis mulier super terrã in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborũ. Adeò pulchritudinẽ eius, decus, atq; facundiã admirabãtur: sed quæ suo ipsorũ damno erant, per eadẽ enim ipsa decepti, cõfundebãtur. Multò verò rectiùs nobis hæc de Virgine nostra dicere licet. Id quod non modò damnum nullum, verùm etiam ingens nobis adferet cõmodum. Monet quidem & rectè Scriptura, ne quis alienam speciem respiciat, quòd multi in illa perierint: vt videre est ante diluuium, in Sichen: postea verò in Dauid, in Amon, ac duobus presbyteris in Babylone.

Eccl. 9. & 15.

Verùm nullum hic periculum timendum eſt: tuto atq; cum magna ſecuritate Virginis huius dicendi ſuauitatem admirari licebit, ſine metu illius faciẽ intueri poteris. Nõ enim in carnalem te ſolicitabit amorem, ſed in Dei inflãmabit charitatem, niſi forte omnino lapis fueris. Imò verò ideõ hoc Euangelium perſcriptum eſt, ideo hæc feſtiuitas inſtituta eſt, ideo etiam ipſa virgo proponitur, vt ornamenta illius ac decorem, atq; verba, cum omni diligentia cõſideremus, admiremur, atq; in iis oblectemur. Neque verò decus illius, à momentanea faciei aut corporis eſt gratia: ipſius ornamenta non mũdus muliercularum faſtuoſarum eſt. Tum nec verba illius fruſtranea, inanis, doloſa dicacitas eſt, ſed decus ipſius, decus Deo placens eſt: ornamenta illius ornamenta animæ ſunt: verba illius, verba veræ pietatis ſunt. Quæ omnia in hoc Euangelio conſiderantur, & ita, vt quicunq; tandem legerit attentiùs, huic Virgini ſimilẽ in toto orbe eſſe, vel forma, vel decore, vel verborum prudentia, facilè ſit negaturus. Idq; nõ multa dẽmõſtratione eget. Principiò enim ſi mores modeſtiámue aſpexeris Virginis, videbis decorem ipſius non in extraneo ornatu, aut capillatura aut circundatione auri, aut inanibus, aut indumento ſuperfluo ſitũ fuiſſe. Minimè. Verùm hoc ipſius fuit, non ſublime ſapere, nec ſuperbire pro acceptis Dei donis: ſed mox audita gratia, quã Deus Eliſabeth cognatę ſuæ exhibuiſſet, quomodo & ipſam viſitaſſet, proliſq; fœcunditate donaſſet, ſui oblitam planè alterius congratulatum abire felicitati: deinde mox ſurgere, non, nec labore nec difficultate deterreri, & qua ratione aliis, dilectionis ſanctæ obſequia exhibeat cogitare. Tertiò in mõtana feſtinare, vt cuius mẽs ſenſúſq; nõ ad infima, ſed magis ſurſum ad cœleſtia erecti ſint. Quartò, non morã in vicis, in hominũ frequentia trahere, nõ omnia ſcrutari, non circumſpicere: ſed properare. Quintò, non ad leues, ſuſpectóſue: ſed ad pios, ad iuſtos, ſanctóſq; diuerti. Sextò, Eliſabeth, longè ſanè apud Deum inferiori ſeruire: idq; nõ vno aliquo die, ſed tribus integris menſibus. Poſtremò Deo ſoli omnia aſcribere. Hoc ergo decus Virginis noſtræ eſt. Nec aliã facilè inuenias, in qua omnia hæc tãta perfectione cõſpicere liceat. O beatã te, quæ credidiſti, clamat Eliſabeth. Hęc formæ ſpecies & pulchritudo eſt, de qua & Dauid loquitur, Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuã, & obliuiſcere populũ *Pſal. 44.* tuũ & domum patris tui, hoc eſt, ſi Deo placere cupis, audi,

crede, ipsiq; adhæresce: & sic concupiscet Rex speciem tuam, quoniam ipse est Deus tuus, & adorabis eũ. ipsius enim fides longe præstantior est fide Abrahamica, ꝙ ea credidit quæ cunctis seculis inaudita erant, imò quæ secundum naturæ cursum impossibilia erant. Vis tertio quoq; videre, quia in terra omni, talis mulier in sensu verborum non sit? quid in Cantico suo canat, vide. Fuerunt quidẽ & aliæ fœminæ, quæ compositis canticis Dei laudes cantauerunt: vt Mosi soror Maria, Delbora, Anna mater Samuelis, Iudith, & aliæ. Sed hæc cæteris sua cantione longè præstat. Illa enim principiò quid sit Deus, nempe Dominus, indicat, dominus omniũ hominum, salutare eorundem, Deus potens, cuius nomen sanctum est. Deinde quodnam illud diuinæ pietatis factum sit, quod in se Deo autore peractum est, cõfitetur. Respexit, inquit, humilitatẽ ancillæ suæ: fecit mihi magna. Duo facta, vtrunq; egregium, quorum illud spiritus bona, quibus eam Deus dotauerat: hoc incarnationem Christi, ad quam eã ipse Deus præ cunctis selegerat, respicit. Tertiò & illa enumerat facta, quæ in vniuersum Deus in mundo operari consueuit, vt sunt timẽtibus misericordiam præstare, superbos dispergere, potentes deponere, humiles exaltare, esurientes bonis implere, diuites inanes relinquere. Hæc opera cõsueta sunt. Quartò etiam in specie Virgo nostra, quid priuatim Deus in Israële operatus fuerit, nimirùm ꝙ misericordiã suã atq; veritatem in illis ostenderit, recenset. Pro sua enim misericordia Christum illis promisit, pro veritate sua eundem ad ipsos misit. Ecce hæc omnia Virgo nostra hoc in Cantico perstrinxit. Annõ igitur mihi licebit dicere, eiuscemodi fœminam in terram non esse? Vides ergo quàm multa & quàm varia nobis hìc cogitanda proponantur? Et sanè hæc hodiernæ meditationi abundè sufficerent, nec quicquam meditabimur vtiliùs. Sed tamen præterea ac præstantius quid audiendum nobis est. Canticum ergo, cuius exordium est salutario, *Aue præclara* considerare libet. idque breuissimè, tantùm vt quod vobiscum cõsideretis, habeatis vel aliquid. Tria autem in illo Cantico facit Ecclesia. Principiò oculos, mentem cogitationésque omnes ad hanc virgunculam conuertit, tãtùm præ admiratione eorum, quæ in ipsa Deus omnium nostrum bono operatus est. Atque huc prima illa verba respiciunt, *Aue præclara.* Mox ipsa opera, quæ per eam Deus fecit recenset, atque veteris Testamenti figuris

Exod. 15.
1. Reg. 1.

horum

horum operum inserit: atq; hîc multi respiciunt versus à primo vsque ad duodecimum. Postea precationem subdit, quẽadmodum in omnibus quicquid boni de Deo intelligimus, precibus concludendũ est, atq; hîc quiescimus. Est autẽ illa Ecclesiæ perpulchra oratio. Principiò Mariã, vt quã proximã gratissimámq; esse Deo non diffidat, alloquitur. Sed nec hoc contenta, sed considerato, ꝙ nec ipsi sancti omnésq; angeli cœlestes ex se quicquã possint, mox ad Christum sermonem cõuertit: vt qui nõ homo modò, sed & ipse Deus sit, & cui omnia Pater in manus dederit, quæ in cœlo quæ'q; in terris sunt. *Audi nos* (Mariã alloquitur) *nã te filius nihil negãs honorat. Salua nos*, (ad Christũ conuerso sermone ait,) *Iesu pro quibus Virgo mater te orat*. Et hîc videre est illã, quã etiã in Litaniis suis obseruat differentiã. Ab hominibus quidẽ & angelis tantũ intercessionẽ petit, verùm à Christo auxiliũ atq; salutẽ. Et qua meliore via posset confieri? Nulla siue angelica, siue humana creatura tã per se præstans est, vt auxilium ex se præbere, aut saluare possit. Domini est salus, & super populũ tuũ benedictio tua. Aptè igitur positæ sunt orationes Ecclesiæ: Audi nos, Salua nos. Magna differentia distãt, audire & saluare. Omnes quidem audire preces: sed non omnes exaudire & opitulari potest. Vnus est Iesus, hic potest: ideóq; in hoc auxiliũ salúsq; quærenda est: & alios quidẽ vt preces miseriásq; nostras respiciant, vt vnà precentur nobiscũ, orare possumus. Et hanc qui animaduertit differentiam, nõ vspiã aberrabit. Interea tamen neminẽ moueat, aliquas precatiũculas, ab ipsa etiã Maria auxiliũ opémq; videri petere: cũ dicimus, *Tu a fontẽ boni*. Nã illa voce, Salua nos Iesu, illi opinioni preuẽtũ est. Verũ qua ratione pro nobis Sancti orẽt, In Ioanne satis abundè docui, atq; ea præteriens, quid in hoc Cantico precari doceamur, indicabo: idq; maximè nostra refert. Omne bonũ à Deo nobis manat, & ab ipso petẽdũ illud est, nihilominus tamẽ illi, suæ voluntatis beneplacitũ relinquẽtes, velit per se ipsum an ꝑ alios, quasi media qđ rogatur præstare. Iã verò hoc Cãtico multa & præstantia à Deo petere docemur. omnia Scripturarũ testimoniis fundata: primò vt nudis sine calceatu pedibus, puris labiis mũdóq; corde liceat appropinquare ad ignẽ sanctũ, quem Maria virgo mater portauit, quẽadmodũ olim rubus in igne flãmáq; Mosi videbatur, sed nõ comburebatur. Et hoc primùm precari docemur, quo etiã ad veteris Testamenti historiã, quæ Psal. 3.

Moses tyrannidem Pharaonis fugisse commemorat, respi-
Exod.3. cere monemur. Moses enim fugiēs Pharaonē, Iethro soceri sui oues pascēs in deserto, videbat quòd rubus arderet & nō combureretur, dicebat ergo; Vadā & videbo visionem hanc magnam: vbi autem propius accessisset, videbat nō esse naturalem ignem, sed Deum loquētem sibi in rubo audiebat: Moses Moses, non approperes huc. Hanc igitur historiam precatio illa respicit. Et Benè. Nā & nobis tyrannus est, qui vitæ nostræ insidiatur ipse nimirū Satan. Et ipsum sanè tutò fugere nō licet, nisi sacrum ignem accesserimus, ad essentiale Dei verbū, ipsum filium, quē Maria virgo mater portauit, & virginitate integra genuit. Hūc enim ignē quicunque viderit atque accesserit, sine dubio vocem illam plenam cōsolationis audiet: Ego Dominus Deus tuus, vidi afflictionem tuā, descendi vt liberem te. Et quid magis consolatoriū in hoc deserto, in hac inquā lacrymarum valle audire possemus? Ecce hac ratione precari monemur, vt cōsecuti gratiā hunc ignē videre, ad ipsum accedere, hoc est, Christum Dei filium agnoscere, & ad ipsum venire possimus. Non enim cuiuis hoc datum est. Nemo venit ad eum nisi Patre trahēte. Vt ergo trahamur à Patre, precari docemur: sed & quid nostra parte faciendum est admonemur. Deus quod suum est, facit: omnes trahit. Calciamenta pedum soluenda sunt, mortua peccati opera deponenda sunt: mundis labiis puroque corde accedendum est. Alioqui enim plus incommodabit hic ignis, quàm sperassemus. Deus noster, inquit Moses,
Leuit.10. ignis consumens est. Et Dominus ipse, Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi. Non ergo quid precandum nobis sit tantùm, verùm etiā quid orantibus præstandum sit hoc cantico docemur. quòd si exaudiri volumus per Christū, vt Moses ita nobis etiā accedendū est: accedēdū inquam, solutis calciamētis, mūdo corde purisq; labiis. eo plane modo quo Paulus viros in omni loco, & puras manus leuare præcipit. Et hac primùm ratione precari hic docemur. Deinde etiam vt fontem suauē per petram deserti figuratum plena ac pura fide gustemus, hoc ipso Cantico docemur. Qua re iterum in veteris Testamenti historiam respicere monemur: quæ
Exod.17. Deū sitibundo populo è petra durissima in deserto aquam
Num.20. præbuisse cōmemorat. Petram illam Mosen accedere Deus iussit. Hac ratione vt & ipsi suauem de petra aquam gustemus, docemur orare. Est autem hæc aqua nihil nisi Spiritus

sancti

sanctus, imò omnis generis gratia & consolatio. Petra autem, Paulo docente, Christus est. Petra, percutiente Mose, *1. Cor. 10.* aperta est: Iudaico populo Christum occidente, varia dona gratiarum veluti e fonte suauissimo fluxerunt, nec fluere desinent. Sed hæc aqua nō omnibus datur, nisi pura fide accedētibus. Qui credit in me, inquit Christus, flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ. Vt igitur hunc fontem pura fide gustemus, Dei gratiam expetimus. Semel vero degustatus, sine dubio sui desiderium excitat, Domine, inquit Petrus, *Ioan. 6.* quò ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et, Bonū est nos hîc esse. Tertiò & hoc precamur, vt loti in mari, renibus constri *Matt. 17.* ctis, anguem æneū in cruce speculemur. Et hoc rursus, veteris Testamenti libros reuoluere monemur. Mosi enim præ- *Num. 21.* ceperat Deus, vt liberandis populis à serpentum morsibus, serpentem æneum in signum erigeret, quo viso viuerēt. Recte igitur hîc orare docemur, vt à Diabolo per peccatū læsi, exaltatum serpentem, ipsum crucifixum Christum liceat aspicere. Habebat enim æneus serpēs, figuram Christi, ipso dicente, Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita *Ioan. 2.* exaltari oportet Filium hominis, vt omnis qui credit in eū, non pereat, sed habeat vitam æternā. Et quid in hoc deserto rectius precari possumus? Percussi sumus omnes, omnes præcipitati in peccata, nec vllum contra hanc pestem remedium, præter crucifixum Iesum, nec licet hunc nisi baptismate lotis, & post baptisma succinctis lumbis ambulātibus, hoc est, in puritate ac pietate vitæ, & non in carnis desideriis incedentibus aspicere. Et hæc tertia oratio. Hæc quarta est, *Da fontem boni visere, da puræ mētis oculos in te defigere. Da non modo fontem deserti degustare, verùm etiam omnis boni fontem videre.* Et qua ratione id fiet? *Da puræ mentis oculos, in te defigere.* Soli enim mundi corde Deum videbunt. In hūc ve- *Matt. 5.* rò finem, boni fontem visere cupimus. Christum agnoscere petimus: non iam vt scientes credentésque de ipso multa loquamur, verùm etiam vt sapientiæ hausto, saporem vitæ valeat mens intelligere. Et quid sapientia vera, nisi Euangelium gloriæ Dei, per Christum manifestatum? in ipso & ex ipso saporem vitæ intelligimus, Christo dicente, Qui ser- *Ioan. 14.* monem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum. Ideo Christi agnitionē petimus, vt ipsius sermonem audientes, hoc ipso ad vitam animæ pertingamus: deinde etiam Christianismi fidem operibus redimamus. His rebus

Luc.6. Christi agnitio commodat. Quousque, inquit Christus, dicitis mihi, Domine domine, & non facitis quæ ego dico vobis? *Matt.7.* Nō omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei. Et *Phil.4.* quibus operibus fides Christianismi redimēda est? Audi Petrum, Vos autē, inquit, curā omnē subinferentes, ministrate in fide vestra virtutē, in virtute autē sciētiā, in scientia autē abstinentiā, in abstinētia autē patiētiā, in patientia autē pietatē, in pietate amorē fraternitatis, in amore fraternitatis *1.Pet.1.* charitatē. Hæc enim si vobiscū asint, & superēt, nō vacuos, nec sine fructu vos constituent, in domini nostri Iesu Christi *Philip.4.* cognitione. Idē Paulus facit, cū ait, Fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque sancta, quæcūque amabilia, si qua virtus, si qua laus disciplinæ: hæc cogitate, quæ & didicistis & accepistis, & audistis, & vidistis in me. hæc agite, & Deus pacis erit vobiscū. Hæc vera fidei redimicula sunt, sine quibus omnis fides in semetipsa mortua est. Tertiò denique Christi agnitio huic rei seruiet, vt beato fine ex huius incolatu seculi ad Deū patrem nostrū transeamus. In hunc enim finem creati sumus, huc omnes tendimus, nō vt hîc perpetuò maneamus, sed vt æternū cū Deo viuamus. Et hoc ipsum à Deo petendū est, vt mediāte fide optatū finem consequamur, quandoquidē soli beati sunt, qui in Domino moriuntur. Tum demū hoc nobis præstat fides quando in se *Apo.14.* perfecta est. Qui enim credit in Christū, in iudicium nō venit, sed transit à morte in vitam. Annō igitur Ecclesia Canticum hoc suum, quo cū admiratiōe Virginem matrem sibi proponens, Deique in ipsa gratiam commemorat tam piis precationibus pulchrè concludit? Omnes enim precationes illæ Deum, & quem ille misit Iesum Christum, respiciunt, ita tamen vt hæc Dei cognitio per bona opera in nobis sit fructifera, vt tandem aliquando ad clarissimum lumen pertingamus. Quam enim hîc habemus Dei Christique agnitionem, perexigua & ex parte est. Modo enim per speculum videmus in ænigmate, illic autem facie ad faciem videbimus. Deus Optimus Maximus faxit, vt his precationibus rectè ac piè vtamur, ínque his exaudiamur. Id'que vt faciat, gratiam suam omnibus nobis præstet, Amen.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE EVAN. LVC. IX.

ET ingressus *Iesus* perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse diues. Et quærebat videre Iesum quis esset, & nõ poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborẽ sycomorum, vt videret eum, quia inde erat trãsiturus. Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit: & excepit illum gaudens. Et cùm viderent omnes, murmurabãt, dicentes, quòd ad hominem peccatorem diuertisset. Stans autẽ Zachæus dixit ad Iesum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad eũ, Quia hodie salus huic domui facta est, eò quòd & ipse sit filius Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

EODEM DIE EPISTOLA APOC. IOAN. XXI.

ET ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatã viro suo. Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus: & habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cum eis, erit eorum Deus. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quæ prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno, Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt & vera.

SERMO PRIMVS.

TOTIES hoc Euangelium quotannis, maximè in hac ciuitate, quę vt multa templa habet, ita plurimas dedicatiões frequentat, prædicatur, vt verisimile sit (vt nunc sumus ad pietatẽ omnẽ negligẽtes ad nugas leuitatémque proni) nõ fieri modò, quia multi fronte corrugant, imò ridiculè hoc Euangeliũ excipiãt: cũ tamen ea ipsius dignitas est, vt satis deprædicari possit minimè, & pro merito rectiùs quotidiè in Ecclesia sonaret, quo nemo in Christianis discerет atque agnosceret, quæ spei copia nobis in Domino Iesu sit reposita. An enim nõ est plenũ cõsolationis ac spei, Christum tam citò Zacchæi affectum respicere, tantum peccatorem affari, amicitiam promptè offerre, ad peccatorẽ diuertere, & mox ex publicano filium formare Abraham? An non illud gratissimum est quod ait, Venisse filiũ hominis quęrere, & saluũ facere quod perierat? Et quod in omnibus Euangeliis magis consolatoriũ inueniri possit? Quis hoc audito vel in peccatis desperat, vel non ad gratiæ sedem accelerat? Quis nõ & ex intimo affectu Deo gratias agere, hoc Euangelio ob oculos proposito, velit? Tanta ergo consolatione confertum nemo sanus contẽpserit ideo, quod sæpius quotannis in Ecclesia sonet. Quod si adhuc quisquam est, quod ipsum Euangelium contẽnendum ducat, seipsum prodit: ꝙ nec Deum, nec Dei vel amet, vel magnificet gratiã. Et sanè eiusmodi quicunque tandẽ ille est, vt probè secũ examinet qualis sit Christianus, necesse habet. Quẽ enim tantũ gratię diuinæ factum nec trahit nec mouet, quo alio medio trahi moueríque possit nõ video. Dauid enim eiusmodi hominibus quàm ipsi periculosè habitent, indicat dicens, Omnem escam abominata est anima eorũ. Et quid sequitur? Et appropinquarunt vsque ad portas mortis. Et quidẽ necessariò id sequitur. non enim minus periculi est, si stomachus omnem cibum nauseat atque reiiciet, quàm si esuriẽs quod edat non habeat. Vtrobique mors proxima est. Hæc igitur præfari libuit exordij loco, ad cohortãdos nasutos quosdã, qui præter nouum quodcunque, nihil curant, hoc frustrati, cætera contemnunt omnia. Verùm quod de Euangelio dictum est, idem & de hodierno festo intelligi volo. Nihil communius huius festiuitatis concionibus: sed nihil etiam con-

Psal.106.

tempsibi

temptibilius est. Neque tamen ideo tacendum est: Paulum discipulum suum admonentem audi: Testificor, inquit, coram Deo, & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius & regnum: prædica verbum, insta opportunè, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Hanc prædicandi normam Paulus discipulo suo præscripsit. Præuidebat enim mundum ad Euangelij prædicationem languidum fore. Neque tamen ita apertè & clare isthæc prædicere potuit, vt nos ante oculos nostros, & veluti in foribus videmus omnia. Vt ergo superioribus annis, semper proprio sermone huius festi memini, quidque nobis necessarium atque conueniens in medium proposui, ita etiamnum faciam. veruntamen & nouum quid interam. Quemadmodum enim duobus proximè elapsis annis quomodo non Salomon tantùm, verùm etiam Christus ipse dedicationem templorum celebrauerint, indicaui: ita hoc sermone quæ patrum Ecclesiæ in hac festiuitate fuerit pietas deuotióque libet proponere: si fortè ipsorum verba plus quàm mea effecerint. Tamen hoc sequuturum spero, vt non tam miserè despiciantur Patres, quasi nihil de Christo nouerint: quemadmodum nunc vulgo traducuntur. Si enim eo modo ipsorum scripta legerentur, quo modernorum longè alia, de ipsis nostra essent iudicia. Vnicum igitur hodie diui Bernardi de dedicatione sermonem in medium proferam. Illinc enim poterimus discere, num quid de Christo sciuerint Patres, num ipsum prædicauerint. Vtinam eiusmodi & nunc haberet Ecclesia prædicatores: profectò ipsa & quicquid eius est, rectiùs starent, atque modò. Agite igitur Bernardum audiamus. Sed sensum ipsius tantùm indicabo: longum enim fieret, si omnia verba recitare voluero. At principiò quidem nemo scandalizetur, veteres non magnis & superbis elatæ mentis se verbis titulisque prodidisse, sed purè & apertis verbis Christi nam veritatem docuisse. Propterea enim tutiùs illis possumus fidem habere. Non enim veritas vllo prætextu indiget, vt quæ perclara & lucida est. Mendacio verùm vmbraculo opus est, quo sub veri specie diuēdi possit. Et hic quidē egregiis titulis nominibúsq; autoritatis, opinionē venari opor

1. Thessal. 2.

oportet simpliciúmque oculos Prophetę, Euangelistæ, Apostoli, Prædicantísque appellationibus perstringere. Deinde etiam nouorum spirituum, visionúmque priuatas consuetudines iactitare: blandiloquentia indoctos persuadere: cōminationibus calumniísque prudentiores terrere: tandē etiam ne mendacium prorepat ac manifestum fiat, diligentissimè cauere. Hæc Arrianorum, Montanorum, Donatistarum, cæterorúmque omnium hæreticorum consuetudo fuit. Quanquam nihil tandem potuerunt, quemadmodū & hodie eiuscemodi artes nihil cōmodant. Potest quidem ad tempus abscondi sub leoninam pellem Cumanus asinus, potest & conterritare homines, perinde ac si verè Leo esset: tādem tamen lōgioribus auribus, quas nequit obtegere, proditur: & quòd sit asinus, declaratur. His præstigiis non indiget veritas: ipsa in lucem procedit, veretur neminem. Id quod in antiquioribus Ecclesiæ videmus Patribus. Atque huius rei hîc nobis Bernardus exemplum exhibebit. Etiā hodie fratres, inquit, solennitatem agimus & præclaram. Atque id quidē facilè dixerim. Videmus enim id omnes: sed pergitis quærere, cuius sancti, illud fortè iam nō ita. Iam verò indignū Ecclesiasticis est, ignorare cui honorē deferant: nec prudentes decet, venerari incognitum. Quærendum ergo primū est, in cuius sancti, aut quorū honorē hunc diē solennē agimus. Et in aliorū quidē Martyrū atque Apostolorū festis, cuius memoriā frequentemus sancti dicere, difficile nō est. Verùm hîc nō ita facilis est responsio. Et omnes quidē externam hanc domum, vnde festiuitas nomē habet, videmus. Sed quòd honoremus, aut etiā honorare cogitemus nostris festis ligna, lapides, & alia, Christiana professio nō patitur. Licebit quidē & externam hanc domum sanctam vocare, quòd sanctis Episcoporum manibus in honorem cultúmque diuinum dedicata est, quòd in ea sancta Scripturarum volumina leguntur, sancta sacramenta administrantur, sancta Christiani populi Ecclesia in ea cōgregatur, sanctæ preces Deo offeruntur. sancti hîc nos visitāt, & nobis adstāt, sanctorū hîc corpora requiescūt. Et denique sanctus sanctorū præsentem se hîc exhibet, cùm preces ipse nostras exaudit, largitur suā gratiam, suúmque in nos effundit Spiritum. His rationibus hæc domus non immeritò sancta dicitur. Sed quòd ipsorum sanctitas, ipsorum causa honoretur, tam nō est credendum, quàm certum est, ipsorum causa non esse sanctificatā. At multò magis domus

Bernar. ser. 5.

mus hæc sancta est, propter corpora, corpora verò propter animas, animę vero propter inhabitantem Spiritum. Quam ergo externam videmus domum, in dedicatione est minimũ: nos isthæc respicit festiuitas: nos domus, & familia Dei: nos templum Dei, ciuitas Dei, nos sponsa Dei. Hi sancti illi, quorum hodie festiuitatem celebramus. Sãcta enim domus Dei est, & templum sanctum est, ciuitas sancta est, sancta est & sponsa Dei, quam filij sui sibi sanctificauit sanguine. Videntur quidem hæc quatuor esse, sed vnum re vera sunt. In externis quidem diuersa sunt, domus, templum: & longè aliud quid est ciuitas, quàm domus & templum. at longe diuersissimum est sponsa à ciuitate, domo, aut Dei templo. At hic omnia idem sunt. quisquis enim domus Dei est, ipsius etiam templum est: & quisquis domus, templúmque Dei est, idem & ciuitas eius est: & deniq; quisquis domus, templum & ciuitas Dei est, etiam sponsa ipsius est: sed omnia hæc sumus nos. Circunspicere igitur hic opus est, vt verè intelligamus & cogitemus, quæ domus patrisfamiliàs huius, quod templum Dei, quæ ciuitas Regis, quæ denique sponsi sit, atq; dicatur sponsi. Optimè enim hoc modo videbimus quid per nos simus, & quid in Deo cognoscamus. Videbimus, inquã, ad quam dignitatem quósue honores à Christo cõseruati simus. At ego super hoc nõ parum vereor loqui, quid sentiam, ne quis forsitan ab hoc auditorio discedat, aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus præ pusillanimitate spiritus sui. vtrobique enim periculũ est, si aut elati, aut increduli his effecti fuerimus. Vbi enim gratiæ fit mentio, humilibus atque credentibus opus est. Vtrunque enim requiritur. Deus superbis resistit, inquit Petrus: humilibus autem dat gratiã. *1. Pet. 5.* De alio verò Paulus loquitur, Sine fide, impossibile est placere Deo. *Hebr. 11.* Opto igitur & omnibus modis cupio, vt & paruulos vos & magnos, imò vt plus miremini, nihil aliud quàm grande aliquid ei vos exhiberi curetis. Neque enim sine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regno cœlorum, non plus quàm idem regnum cœlorum intrare, nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli. *Matt. 18.* Non sum homo profundi sensus: non possum vobis quod non gustauerim eructare: dicam tamen quod interdum in me sentiam actitari, vt si quis fortè vtile sibi iudicauerit, imitetur. Quia enim olim persuasum est mihi, vt miserear animæ meæ, placiturus exinde Deo meo, frequenter de eo recogito, *Ecclesiast. 30.*

to, vtinam autem magis ſemper liceret. Erat, quando id actitari minimè libebat, nempe quod minus, ſi tamē minus, & non magis, minimè diligerem eam. Quomodo enim quis
Pſal. 14. amat, cuius mortem amat? Quod ſi vt verum eſt, & indubitabile, mors animę iniquitas eſt: abſolutam proinde liquet eſſe ſententiam, quòd iniquitatem qui diligit, odit animam ſuam. Oderam ergo eam, & odiſſem adhuc: niſi hoc mihi quodcunque amoris initium eius, is qui prior eam dilexerat, contuliſſet. Ipſius proinde beneficio ſubinde de ea cogitans, videor mihi in ea (fateor) velut duo quædam contraria inuenire. Si ipſam prout in ſe eſt, ex ſe, iuxta rei veritatem intueor: nihil de ea verius ſentire poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam. Quid modo neceſſe eſt, ſingulas eius miſerias numerare? quàm ſit onerata peccatis, effuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens cōcupiſcentiis, obnoxia paſsionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne procliuis, poſtremò totius ignominiæ & confuſionis
Eſa. 64. impleta. Nimirùm ſi ipſæ quoque iuſtitiæ noſtræ omnes ad lumen veritatis inſpectæ, velut pannus menſtruatæ inueniuntur, iniuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen
Matt. 6. quod in nobis eſt, tenebræ ſunt, tenebræ quantæ erunt? Facile eſt cuique noſtrum ſi ſua vniuerſa melius, & ſine diſſimulatione veſtiget, & iudicet ſine acceptione perſonæ, atte-
Gal. 6. ſtari per omnia Apoſtolicæ veritati, liberè proclamare, Qui
Iob 7. ſe putat aliquem eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Quid eſt homo, quia magnificas eum (ait fidelis & deuota confeſsio) aut apponis erga eum cor tuum? Quid? ſine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodo tamen penitus nihil eſt homo, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor diuinum? Reſpiremus, fratres: & ſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. O Pater miſericordiarum, O Pater miſerorum: quid
Matth. 6. apponis erga eos cor tuum? Scio, ſcio, vbi eſt theſaurus tuus,
Iſa. 40. ibi eſt & cor tuum. Quomodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt apud te, & tanquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem apud te, & ſed non in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Sic nimirùm ſic c... ſolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliaſti: magnificè dilatetur in tuis qui meritò anguſtiatur in viſceribus

ribus suis. Siquidem vniuersæ viæ tuæ misericordia & veritas, requirentibus testamentum tuum, & testimonia tua. Testamentum vtique pietatis, & testimonia veritatis, lege homo in corde tuo, lege intra temetipsum, de teipso testimonia veritatis, etiam hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde Dei Testamentum, quod firmatum est in sanguine Mediatoris: & inuenies quàm longè aliud spe possidere, quàm re tenere videris. Quid est, inquit, homo quia magnificas eum? Magnus vtique: sed in illo: si quidem magnificatus est ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura est de illo? Ipsi enim cura est de nobis, ait Apostolus Petrus. Et Propheta, Ego autem mendicus sum & pauper homo: Dominus solicitus est mei. Planè artificiosa connexio vtriusque considerationis: qua velut vno momento descendens, pariter & ascendens, se & pauperem & mendicum, & Deum pro se solicitum vidit. Quod autem de se Dauid testatur, idem nobis contingit. Annon solicitum se Deus nostri ostendit, quòd immeritos in domum suam in domesticos suos suscepit? In templum suum, quod inhabitet, nos sanctificauit? in ciuitatis suæ ciues, in quibus in perpetuum regnare vult, incorporauit? denique in sponsam suam, cum qua omnia communia habere velit, elegit? Vtique hæc tanta bona humanus animus concipere non potest. Vnde non absurde cum Nicodemo dixerim, Quomodo possunt hæc fieri? Et cum Apostolis, Si ea hominum conditio est, quis poterit saluus fieri? Et quis hæc de Deo sibi polliceri possit? Sed quid Christus ait? Apud homines quidem hoc impossibile est, sed non apud Deum. Hæc tota fiducia nostra, hæc vnica consolatio nostra, hæc tota ratio spei nostræ. Sed de possibilitate iam certi, de voluntate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? quis cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Hîc iam planè nobis fidem subuenire necesse est: hic oportet succurrere veritatem, vt quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipsius Spiritum declaretur, & Spiritus eius testificans, spiritui nostro persuadeat quòd filij Dei sumus. Proinde Scripturas, hoc est, testimonia Spiritus sancti in his rebus audi, Omnem curam vestram proiicientes in eum, inquit Petrus, quoniã ipsi cura est de vobis. Et, Nolite soliciti esse, scit enim Pater vester cœlestis quia his om

Iob 7. *1.Pet.5.* *Psal.39.* *Ioan.3.* *Matt.19.* *Ecclesi.9.* *Rom.11.* *1.Pet.5.* *Matth.6.*

Ioan.16. his omnibus indigetis. Et ipse Pater amat vos, quia vos me
Luc.12. amastis. Et alibi, Noli timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro, dare vobis regnũ. Annon hæc certa testimonia sunt, quia domestici Dei sumus? An nescitis, Paulus
1.Cor.3. ait, quòd templum Dei estis vos, & Spiritus sanctus habitat
2.Cor.6. in vobis? Et iterũ, Vos enim estis tẽplum Dei viui: sicut Deus dicit, Quoniã inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos,
Leuit.26. & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. & Ioannes, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cũ eis.
Apoc.21. Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Annon & hæc certa testimonia sunt, quia tẽplum Dei sumus nos? Sed & de reliquo accipiamus, Accessistis ad Sion
Hebr.12. montem & ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium angelorum frequentiam. Annon & hęc verba, quia nos ciuitas Dei sumus satis demonstrant? Et in
Osee.2. Osee Dominus ait, Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te, in iudicio, & iustitia eius non tuam intellige, desponsaui te misericordia & miserationibus. Et hæc quidem testantur, etiam sponsam nos esse. Hoc modo hodierna celebritas duo nobis meditanda docet: quid in & ex nobis sumus, & quid in Deo. Si in nos ipsos respicimus, nihil sumus: si verò secundum fidem nos iudicauerimus, magni sumus, nimirùm domus, templum, ciuitas & sponsa Dei. Hæc omnia sumus, sed non in nobis: sed in corde Dei, inquam, sumus, sed gratia Dei, & non ex dignitate nostra. Non ergo abutamur illo quod Dei est, nec præsumamus nosmet magnificare. Alioqui enim & Deus quod suum est, faciet: elferos superbósque humiliabit, & sublimia deiiciet. Quandoquidem ergo isthæc demonstrauimus, nunc porrò ad ea quæ restant, transcendamus. Nimirum vt dignè ambulemus in ea vocatione & dignitate, qua vocauit nos, & in quam prædestinauit nos Deus. Si ergo domus Dei sumus, & domestici eius, Deum patremfamiliàs agnoscamus, & ab ipso omnia petamus, & expectemus. Cùm oraueritis, in-
Matth.6. quit, dicite, Pater noster qui es in cœlis, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et Dauid ait, Venite adore-
Psal.94. mus & procidamus ante Deum, quia ipse est Dominus Deus noster: nos autem populus eius. Et hæc donum Dei
Leuit.20 docent. Deinde, si templum nos Dei sumus, sanctitati studeamus. Domum enim Dei decet sanctitudo. Estote sancti, ait Omnipotens, sicut & ego sanctus sum, Dominus Deus

Deus vester. Vnde Paulus ait, Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Præterea, si ciuitas nos Dei sumus, pacem vnitatémque sectemur. Deus enim non est Deus dissentionis, sed pacis. Hinc & Paulus monet dicens, Pacem sectamini cum omnibus, cum sanctimonia, sine qua nemo Deum videbit. Hæc enim est, quę facit habitare vnius moris in domo. Vbicunque enim sine vinculo pacis, sine legis obedientia, sine disciplina & regimine, sine capite populus congregatur & confluit, non iam populus, sed turba: non ciuitas, sed promiscua inquies est, Babyloni non Ierusalem similis. Postremò, si nos sponsa Dei, quæ sponsæ sunt, hoc est, dilectionem fidémque illi præstemus (eadem enim & ipse nobis primùm præstitit) si ergo per abundantem refectionem magni patrisfamiliâs domus esse probamur: si templum Dei per sanctificationem, si ciuitas summi Regis per socialis vitæ cōmunionē, sponsa immortalis sponsi per dilectionem: puto iam non esse, quod dicere vereor, nostram solennitatem. Collætemur ergo angelis Dei, & in Domino gaudeamus, inque gratiarum actione præsens solennitas transigatur. Ecce hoc modo Veteres de dedicatione prædicauerunt. Et quis non videt etiam Christi Dei gratia ipsos prædicauisse? Sanè si hos asiduò reuoluerimus, præstaret quàm alios, nescio quos legere atque audire. Quòd si his prædicandi in Ecclesia locum daremus, vtique multorum, qui nunc omnium sibi ascribere scientiam non verentur, ora obturarent. Quòd si hos in consilium aduocassemus, certè non in eam leuitatem deuenissemus. Et hæc de prædicatoribus vetustioribus dicere hac vice volui.

1.Cor.3.

Heb.12.

Psal.67.

SERMO SECVNDVS. QVÆ olim patrum in hac festiuitate fuerit deuotio, & quomodo nobis eadem celebranda sit.

SI quis ignorat quanto studio Satan iam inde ab initio rerum vsq; in hæc nostra tempora, quicquid vspiam salubre, quicquid bonum, quicquid pium, sanctum atq; diuinum est, aut omnino tollere ac disperdere, aut saltem labefactari nitatur: vel ex sola hac festiuitate, quæ cum in veteri, tum in nouo Testamento, tam firmum fundamentum atq; principium habet, facilè intelliget. Verùm eiusmodi festa penè

apud omnes aut in abusum, aut omnino in nihilum deuenerunt, atq; redacta sunt. Veteris Testamenti historia tradit qua exultatione, quo gaudio populus ille Israëliticus festam diem celebrauerit, quando Moses tabernaculum fœderis Domini erexisset, nempe per hoc omnia bona sibi à Deo pollicebantur, ducebántq; argumentum esse, ꝙ Deus in ipsis habitare elegerit. Longè vero maius gaudium ostendebant, quando ædificatum recens templum Salomon sanctificabat. Idque meritò: quandiu enim tabernaculo pro templo vtebantur, ac sæpe mouebant, vtique adhuc timere poterant nondum certò statuisse Deum, inter ipsos perpetuò habitare. At ædificato templo, tum demum perpetuam Dei præsentiam sibi polliceri poterant. Ea propter magis in Templi, quàm in tabernaculi dedicatione exultauerunt. Cæterùm occupato deinde templo, & profanato ab Antiocho, postea verò à Machabeis recuperaretur purgaretúrq;, denuo populus turmatim aduolat, templum rursus dedicaturus, perinde ac si recens fuisset ædificatum: itaque pristinum innouabant gaudium. Idem patres nostros fecisse, testis est Eusebius, qui multis ostendit Christianos post persecutiones, desolata templa repetiisse, repurgasse, atque dedicasse. Defuncto eo, inquit, qui erga Christianos nunc inaudita crudelitate, nunc simulata venia agebat, aperta indulgentia legitimorum principum, & absque vlla iam suspicione, Ecclesiarum status multò etiã clarior quàm priùs fuerat, reparari cœpit. Verbum verò Dei & doctrina Christi longè gloriosiùs & liberiùs propagabatur. Tum verò inimicis pœnitudo vltima atrocitatis & crudelitatis suæ, ita vt pudefaceret eos aspectus ipse publicus, nec eleuare oculos in hominum faciem auderent. Et mox, Interea festiuitates à nostris frequentiſsimè gerebantur cũ omni lætitia & exultatione, per vrbes & loca singula Ecclesiarũ dedicationibus celebratis. Congregabantur in vnum sacerdotes: nec pigebat longè positos conuenire, quia nullum longum videbatur spatium charitati. Ecce hoc dedicationum nostrarum initium, atq; eo quidem modo celebratæ sunt. Verùm mox deinde dormitantibus agricolis, venit inimicus ille Diabolus, & malum semen conseminauit: id quod ita excreuit quidem, vt vix quicquam boni seminis supersit, ita planè, vt & nostræ etiam dedicationes, nihil ferè præter comessationes & nondinæ sint. His rebus nostro seculo occupantur homin

Num.9. *3.Reg.8.* *1.Mach.4.* *Euseb. lib. 9. cap.10.*

homines, & quidem tanto studio, vt ne semel quidem quid dedicationum sit solennitas, cogitare libeat. Atq; huius peruersitatis nobis ipsis exemplum sumus. Et Moguntina dedicatio non modò longe latéque cognita est, verùm etiam ab omnibus honoratur: nec dubito quin multi pij hæc secum cogitent, Ecce & nos Moguntinam dedicationem celebramus: quanta igitur huius festiuitatis solẽnitas Moguntiæ erit? quàm illic plena omnia gaudiis, plena deuotione? Ipse ergo eò me conferam, vt cõmuni gaudio tantæ solennitatis participem. Hac ratione, inquam, non dubito plurimos motos, atque huc aduenisse, spirituale gaudium internámq; lætitiam visuri: & tam frigidè nos quidem, tam etiam negligenter agimus, vt si extranei illi in templo circunspiciant, vix vnum atque alterum in concione videant. Alij enim foris ventri & Baccho inseruiunt: alij famulantur Mãmonæ. itaq; fit vt in templo præter exteros videatur nemo. hi dedicationis nostræ festiuitatem celebrant, nobis interea aliis rebus occupatis. Annon hoc ingens nobis imò sempiternum dedecus? Quòd si toto anno negligentiores fuissemus, vel hoc saltem die diligentiùs maioréq; pietate tamen omnia agere, quo exteros nostro exemplo ad pietatem moneremus, oportuit. Sed contrarium agimus: quid ergo exterorũ de nobis fama loquetur? & quomodo nostro exemplo meliores efficientur? fit ergo vt qui huc, pietatem deuotionémq; suã aucturi aduenerant, nihil pręter pigritiã, in omni pietate frigidiores damnum reportent, ne dicã interea de scandalo, quod in vitæ nostræ impietate haurire possunt. Et omnes quidem vicinos nostros, nostro exemplo discere oportebat, quò diligentiùs verbum Dei audirent, maiori pietate diuinis honoribus insisterent, promptiores orationi vacarent, constantiùs pias cæremonias seruarent, tum etiã suas priuatas festiuitates maiore deuotione celebrarẽt. Sed omnino contrariũ in nobis considerant. Et quid tãdem summo iudici respõdebimus, ꝙ quos ad pietatẽ nostro exẽplo trahere decebat, à vera pietate atq; deuotione detrahimus? Non hæc via, non hoc conseruandæ Religionis mediũ est. Quòd si ita perrexerimus, nunquã sane ad antiquum reuocabimus, qui ab Ecclesia dissipati sunt. Necessariũ igitur iudicaui, rursus aliquid de festiuitatis huius vero vsu nonnihil dicere, si fortè aliqui expergefacti, quod ad rem faciat, cogitare cœperint: idq; vt fiat, sua gratia Deus præstet. Princi-

pio igitur nemo miretur festiuitatem hanc nomen suum ab externa hac domo sortiri. Inter ea enim quæ hodie in Ecclesia cantantur, quædã etiã inducuntur ea autoritate, vt ipsa quoq; in hãc festiuitatem pertinere, nemo possit dubitare. Id verò iã per exẽpla docebo: certũ est, Euãgelium hoc in omnibus dedicationibus legi, neque tamen vel Ecclesiæ, vel domus huius minimo vocabulo meminit: tantúmq; de interna Zacchæi domo, cui salus facta est ex Christi præsentia, loquitur. neq; tamen incongruè hîc monemur, hac in festiuitate conscientiam quenq; suam perscrutari: idq; nonnihil diligentiùs, quàm aliàs consueuimus. Quid enim alioqui hoc Euangelio hac die opus fuisset? deinde nec in Epistola templi externi fit mentio, sed tantùm de sancta ciuitate Ierusalem loquitur, Ierusalem, nũquã quę ciuitas Regis magni Deíq; viui, in qua ipse Deus cum suo populo habitat. Vnde liquet in templorum dedicationibus, etiã catholicę hoc est, vniuersalis Ecclesię, locũ habere meditationẽ. Pręterea sunt & aliæ cantiones, quæ nos cęlestis Ierusalem cõmonefaciũt, vt quæ in Vęsperis in hymno cecinimus: Vrbs beata Ierusalem dicta, pacis visio, quæ construitur in cœlis viuis ex lapidibus, & angelis coornata, vt spõsata comite. Hæc, inquam, nec de externo tẽplo, nec de huius tẽporis Ecclesia, sed de cælesti patria intelliguntur. Sic ergo præsens festiuitas ab externa domo incipit, simúlq; iis quæ modo recensui, dictis, & conscientiã, & Ecclesiã militantẽ, & futurã patriã cõprehendit. Et sanè non absurdè mirari quis possit, cur tot vna vice mea ditanda proponantur. Sed nihil hîc nouũ fit, iis qui diuina diligenter indagare norunt. Hi sæpe ab vna meditatione in aliam transeunt, planéq; ad maxima transcendunt nempe ab infimis exordiuntur, & vsq; ad summum pertingunt. Id quod in prophetis videre est, maximè verò in Dauide, qui in omnibus ferè Psalmis, hoc studet, vt à minimis occasione sumpta, summa attingens meditetur. Agè igitur & vnico id vnius dicti exemplo discamus: conueniet autem & huic festiuitati nostræ. Ait ergo Psalmista, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Hoc in Psalmo Propheta exorditur à templo, non quidem ædificato, sed promisso. Quando impleti fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo: & firmabo regnum eius. Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum

Psal. 122.

2. Reg. 7.

regni

regni eius vsq; in sempiternum. Hanc igitur diuinam promissionem tam gratanti animo Dauid suscipit, vt non posset, quin & aliis eam manifestaret. Lætatus sum, inquit, in his quæ dicta sunt mihi. ac si diceret, Quàm ingentis ego verba lætitiæ, audiui fratres. Patres nostri quadringentis annis peragrarunt vagis sedibus, nunc in terra Chanaan, nunc in Aegypto, nunc in deserto nulla consolatione freti, nisi quod fide Dei promissa de futuro apprehenderent. Prorogatis verò promissis, tabernaculũ in medio ipsorum erigi iussit, nẽpe ꝙ ipse inter eos habitaret significãs. verũ nũc in promissa terra positis nobis maiora suæ beneficentiæ signa edidit, domũ nomini suo ædificari vult, vel ideò, vt agnoscamus non iam vagam sedem, sed manentẽ locũ in sempiternum inter nos habitare velit. & hanc domum Salomon filius meus extruet. Huius rei grata ad me promissio facta est, Lætatus ergo sum. neq; enim optabilius quicquam mihi posset cõtingere. Quòd si & vestras mentes vlla insedit pietas, simul & ipsi mecum gratantibus psallite vocibus. Ecce hoc Psalmi huius initiũ Dauid fecit. his cogitationibus circa externum templum, quod tamen nondum videbat, occupatur, tantúmque promissione ipsius fretus, exultat. Præterea quæ ad ædificationẽ templi huius necessaria videbantur, parat. Leuitarum qui templi ministerio incũberent, ordinem disponit, haud secus se in omnibus gerens, quàm si iã ædificatũ fuisset tẽplum, instat omni diligentia, vt omnia rectiùs succederẽt. Et quanquã ipse nũquã eiusmodi tẽplum esset visurus, particeps tamẽ eius esse voluit, & omnibus innotescere, quantæ sit beneficentiæ diuinæ, firmã inter ipsos domũ habere. Et hic primi versus sensus est, quo ait, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi. In secundo versu externæ domus non meminit, de sancta ciuitate Dei tantùm loquens Ierusalem: & hanc exquisitissimis verbis ita describit, vt quam ciuitatem significet, cuius sit facile colligere: ac si diceret, Quid de vna solùm domo per Salomonem ędificanda loquor? est quidem & illud gratia, qua pusillanimitatem nostram Deus consolatur: sed maiora ego præuideo. Non de vna aliqua domo dictum mihi est, sed de magna ac celebri ciuitate, quæ vocatur Ierusalem, nec de ea quæ olim extructa est loquor: adhuc ædificanda est, imò iam nunc ædificatur, quã dico. Neq; tamen oculis exposita erit corporeis: sed quẽadmodũ hęc est ciuitas, habitura est similitudinẽ,

imò verò omnes absolutæ ciuitatis conditiones. Illic nemo quod suum est tuebitur, sed partes in commune conferentes totum facient vnũ. Nec vlla illic videbitur leuitas, sed ascendent omnes ad confitendum nomini Domini. Denique nulla etiam illic dominabitur iniquitas, sed omnes sedebũt sedibus iudicij & veritatis. Hęc dicta sunt mihi: propterea lætatus sum. Vt ergo certissimum est, filium meũ Salomonem ædificaturum esse templũ, ita etiã indubitatò filius pariter atque Dominus meus Messias, hanc nobis ciuitatẽ extruet. Si ergo lætitia nobis est, certa sede inter nos habitare Deũ, quod gaudium, quæúe omniũ exultatio erit, vbi ipse Deus eam ciuitatẽ extruxerit, priúsque fundamẽtis superædificauerit? Quapropter quæ ad huius ciuitatis conseruationẽ faciunt, quæ ad pacẽ sunt Ierusalem, precor & abundantia diligentibus eã. Fiat pax in virtute tua, & licet ipse hãc tuam gloriam videre non potero, propter tamen fratres meos & proximos meos loquor pacem de te, imò propter inhabitatorẽ tuum Deum meum, quæro & precor omnia bona tibi. Ecce hunc vobis hìc libuit proponere psalmũ, vt nemo miretur, non vnum aliquid tantũ considerandum hodie nobis proponi. Nam & Dauid vnico Psalmo à domo Dei incipit, sed postea tam graphicè tantáque de ciuitate Dei loquitur, vt planè eius quod de domo Dei seu tẽplo proposuerat, oblitus videatur. Quòd si hunc ipsum cũ festiuitatis huius cantionibus cõparauero, nõ possum nisi vnũ eundémque vtrobique adfuisse Spiritum iudicare. Qui enim Dauid vno illo psalmo non modò de domo verùm etiã de ciuitate Dei loqui permouit, idẽ quoque patres Ecclesiæ sua inspiratione docuit, vt nos in externi tẽpli consideratione, etiam animarum nostrarũ, simúlque cùm militantis tum triumphantis
Gene.28. Ecclesiæ recordari, admoneant. Preterea etiam peculiaris quædam, & sæpe repetita fit mẽtio scalæ, quam priùs quondam Iacob in somnis in Haram vidit, cuius summitas cœlos tangebat, in qua angeli Dei ascendebant & descẽdebãt. Et meo quidem iudicio hos firmissimos scalæ gradus arbitror, quibus cœlum cõscenditur. Principiò nihil leuissimo-
Psal.25. rum hominum curare dicta, sed cũ Dauid dicere, Dilexi decorem domus tuæ Domine: non sedi cum concilio vanitatis. Et, Introibo in domum tuam: simúlque quæ Dauid ergo externam domum pietas fuerit, quos sumptus eius causa fecerit, quo ordine omnia instituerit, cogitare. Tũ verò quid alij in

alij in hác rem contulerint, vt Ezechias, Iosias, Esdras, Zorobabel, Iudas Machabæus, postremò etiã quid ij qui antẽ nos fuerũt patres nostri fecerunt, quid etiãnum multi pij in Templum cultúmque Dei cõferant, memoria colligére. Hęc quisquis cogitauerit, modò vel guttulam virtutis in se habuerit nostrã modò non irreligiositatem arguet, qui nõ, vt ita dicam, similia facimus, verùm etiam sacrilegis manibus, quæ alij maximo sumpto instituerũt, demolimur & rapimus. & hìc iam primus gradus scalæ nostræ esset. Tũ verò si quis secum cogitauerit, quã patres & externam templi domum politè custodiuerint, quã exquisitis ornamẽtis instruxerint: impossibile est, quin hæc apud se mussitet. Si ea externi templi, in quo verbum Dei prædicatur & sacramenta administrantur, est munditics, quæ mentium erit puritas, in quibus ipse Deus inhabitat? Si ea erga externa Templa est diligentia, quæ non ita necessaria Deo sunt, qua solicitudine animæ, quas ipse Christus liberauit, curandæ sunt? O fœditatem domus meæ, ò impuritatem conscientiæ meæ, si ad ea quæ in externa domo hac video, comparauero. Ignosce Domine, ignosce negligentiæ meæ, qui tanta ignauia cordis mei domum tibi in habitaculũ præparare negligo. Et hic secũdus gradus est scalæ nostræ: Iam verò si quis hoc etiam cogitauerit, licet multi in vnam domum conuenerimus, omnes tamen vno tecto obtegi, omnes in vna domo orare, omnes vnum Deum eandémque salutem quęrere, vnã denique Euangelij doctrinam audire, iisdem Sacramentis vti, aut, quemadmodum Paulus ait omnes de vno pane participare, déque vno calice bibere, ideóque vnum panẽ idémque corpus fieri, perinde atq; in externis rebus multæ domus vnam ciuitatem, multi ciues vnam Remplicam constituunt, omnes tamen vnius domini imperio subesse, iisdem legibus, priuilegiis, eodem iure ciuili vti: hæc, inquã, si quis cogitauerit, iam tertium gradum conscendit, cámque ciuitatem, cuius Ioãnes in Epistola, & Dauid in hoc Psalmo meminit, conspicit. Hic, inquam, ex plurimis vnũ fit. licet enim multi simus, qui credimus, vnum tamen in Christo sumus: & quælibet licet ciuitas suam propriam Ecclesiam commu nionémque habeat omnem, tamen vna est Ecclesia. Et, vt in summa dicam, quemadmodum multi homines domũ, multæ domus vnã rempub statuunt: ita & omnes multi in vnũ dirigimur, Pater, inquit Christus, rogo vt omnes sint, sicut

& tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, vt credat mūdus, quia tu me misisti. Et Esdras, Dominator domine ex omni sylua terræ & ex omnib⁹ arboribus eius elegisti vineam vnicā, & ex omni terra orbis elegisti tibi foueā vnā, & ex oībus florib⁹ elegisti tibi liliū vnū, & ex omnibus abyssis maris replesti tibi riuū vnū, & ex oībus ædificatis ciuitatibus sanctificasti tibimetipsi Siō, ex oībus creatis volatilibus nominasti tibi colūbā vnā, & ex omnibus plasmatis pecoribus prouidisti tibi ouē vnā, & ex oībus multiplicatis populis acquisiuisti tibi populū vnū, & ab omnibus populis probatā legē donasti huic, quē desiderasti, populo. Ex quibus sanè facile videmus quid sit Ecclesia & qualis. Duo sunt quæ Ciuitatem faciunt, muri & portæ: tria vero quæ exornant eam atque conseruant, concordia ciuium, pietas religionis, iustitia legum. Et vbi hæc vnquā quā in Ecclesia plenius fuerūt? Ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, Et in Ioanne, Ego sum, inquit, ostiū. Videmus ergo quia in Ecclesia rectus murus est, nimirum ipse Deus, hic iustæ portæ sunt, nimirum Iesus Christus, Dei filius, Deus & homo, per quem si quis introierit, saluabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. hic verus amor, verus Dei cultus, iustáque iudicia. huic Ciuitati nomen est Ierusalem. hic enim veræ pacis est visio: hîc pax inueniri atque haberi potest. At perpetuò hæc ciuitas cōstruitur tonsionibus & pressuris, expoliti lapides suis coaptantur locis, per manum artificis, disponuntur permansuri sacris ædificiis. Architectus perpetuò incūbit structuræ, nec feriatur, nec cessat per crucem afflictionésque expolire lapides, coaptat, quemque in suum locum disponit per legitimam vocationē & munus. Hæc cogita, & haud dubie nisi planè impiùs, pro huius ciuitatis pace rogabis ipse, & alios ad precādum Dauidico exēplo hortaberis, imò & ingemisces & eiulabis, hanc ciuitatē tam miserè intestinis dissidiis laceratam, atque dirutā esse, tum etiam collapsam erigere, restituere, instaurare conaberis, quocūque poteris studio: idque propter fratres & proximos tuos, imò propter donum Dei nostri, quæ in hoc fundata est. Et hic terti⁹ scalæ nostræ grad⁹ est. Quòd si postremò & illud cogitatiōe sedula ruminauerimus, quod omnia ea, quæ hic habemus ac facimus siue in externo templo, siue in Ecclesia, nihil præter imaginem esse verorum bonorū, quæ in cœlis expectamus, iam summum gradum conscendimus.

Zach. 12.
Ioan. 10.

dimus,& Ierusalem quæ sursum nos est, attigimus, vbi omnia pleniùs perfectiúsque videbimus, habebimus atque peragemus. Hîc vmbram, illic verum lumen videre dabitur: hic quidem diuinas, sed ad tempus: illic sempiternum audituri, laudes audimus, hîc Deum in verbo suo ac sacramẽtis præsentem habemus, illic ipsum vti est habituri, imò ipso fruituri: hic requiescunt corpora, illic vtrumque corpus requiescet & anima. Et vt breuissimè comprehendam quod sentio, si imago tam suauis est, quæ dulcedo veritatis erit? Hæc considera, hæc meditare: & cum Dauid cõpelleris dicere, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Ecce hi quatuor illi gradus sunt, per quos cœlum ascenditur. Vt primùm in externa domo in laude diuina gratiarúmque actione inueniamur: deinde cõscientiæ nostræ secretiora ingressi, illic emundauerimus domum mentis. Tertiò calamitates cladésque Ecclesiæ consideremus, próque virili nostra instaurandæ incumbamus: ac quartò denique omnium quæ retro sunt obliti, ad solam supernam cœli patriam cupidè anhelamus. Sic sic angelo propinquos haberemus, imò ipse se nobis Deus & videndum & audiendum offerret: iisdémque verbis quibus olim Iacob alloquebatur, affabitur, Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Isaac. terram, in qua requiescis, dabo tibi. Sanè omnes vicini in hanc vocem erumpentes, dicerent, Terribilis est locus iste: hîc aliud profectò nihil est, nisi domus Dei & porta cœli. Hinc omnes pij emendarentur, omnes inimici nostri confunderentur: imò verò Deum in nobis habitare fateri compellerentur. sed quis non videt, quantum ab his distemus? Vtinam vel infimum gradum daretur cõscendere, tantúmque in externis aliquanto honestiùs exhiberemus nos. Verùm, quia nec hunc attingimus, nihil cæterorum in nobis certum est. & quales tandem sumus, qui Christianum nomen nobis vindicamus? Quo tandem modo cæteros exuscitabimus? qua ratione hostium nostrorum ora obturabimus? Agitè ergo, in hoc incumbamus, vt iam non modò professione nuda, verũ etiam ac multò magis facto Christiani simus, vt hoc in externa domo tempus ita impendamus, quo in supernam recipiamur Ecclesiam, in cœlestem Ierusalem, vbi perpetuum gaudiũ, sempiternáque exultatio est. In hoc nostros pios conatus misericors adiuuet Dominus, Amen.

Psal.83.

Gen.28.

SERMO TERTIVS.

VT hic, quem institui, plus aliquando ponderis habeat sermo, exordio illius quædã D. Augustini verba, quibus olim in hac festiuitate ad suos credentes vsus est, propo-
Augusti. sermo.5. de dedicatione. nam. Celebritas, inquit, huius congregationis dedicatio est domus orationis. Domus ergo nostrarum orationum ista, domus autem Dei nosipsi. Si domus Dei nosipsi, nos in hoc seculo ædificamur, vt in fine seculi dedicemur. Aedificium, imò ędificatio habet laborem, dedicatio exultationẽ. Quod hic fiebat, quando ista surgebant, hoc fit modò cùm congregantur credentes in Chistũ. Credẽdo enim quasi de syluis & mõtibus ligna & lapides præcidũtur: cũ verò catechizãtur, baptizãtur, formantur, tanquam inter manus fabrorum & opificũ dolãtur, colliniãtur, cõplanantur. Verũtamen domũ Domini non faciunt, nisi quando charitate cõpaginantur. Lingua ista & lapides si non sibi certo ordine cohærerent, si non se pacificè innecterent, si non se inuicẽ cohærendo sibi quodammodo amarent, nemo huc intraret. Denique quãdo vides in aliqua fabrica lapides & ligna benè sibi cohærere, securus intras, ruinam non times. Volens ergo Dominus, nõ dissentionis, sed vnitatis Deus & Dominus Iesus intrare, &
Ioan.13. in nobis habitare, tanquã ædificando dicebat, Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. His D. Augustini verbis hũc exordiri libuit sermonẽ, duabus potissimũ rationibus. Primò, vt videamus nihil nos nouũ facere, cũ dedicationẽ annuã celebramus: nempe, cuius ipsius etiã Augustini tẽporib' magna fuerit celebritas. Deinde, vt quã multa hoc nobis festo cogitanda proponãtur, cogitemus. Et quidẽ ab externa illa orationis domo Augustinus orditur, mox tamẽ ad eã, quæ nos sumus, domũ transit, nimirũ magnã differentiam inter domũ orationis, & domũ Dei statuens, orationis enim domũ, hominũ ædificarunt manus: quòd autẽ nos Dei domus sumus, diuina operatio fecit. In hoc De' pater creauit nos, in hoc Deus filius redemit nos, in hoc Deus Spiritus sanctus dedicauit atq; sanctificauit nos. Vnde cũ Isaia, & nos oẽs opus manuum Dei simus, simul cõfitendũ est omni-
1.Cor.3. bus, & pro se quisq; dicere, necesse habet, Manus tuæ, Dñe, fecerũt me. Id quod ipse etiã Paul' vult cũ ait, Nos Dei agricultura sum'. Hæc sanè differentia inter domũ orationis & domũ Dei diligẽter cõsiderãda nobis est, ne, quod Iudæi,

externam hanc domum respicientes, nostrimet ipsorum obliuiscamur. Neque enim quia orationis domum habeamus, satis est, fratres, vt nos quoque Dei & simus, & maneamus domus laborandum est. Hîc rei cardo versatur, huc quoque in hac festiuitate patres respexerunt: id quod in omnibus ipsorum sermonibus videre est, iis nimirum quos de hac celebritate & conscripserunt, & post se posteritati reliquerũt. Et horum ipse quoque exemplum sequar, atque hunc quem modò institui sermonem, cum diuo Augustino ab orationis domo exordiar: tandem verò nobiscum, hoc est, cum domo Dei spirituali cõcludam. Vtrobiq; enim vitium est, vtrobiq; cùm animaduersione, tum emendatione opus est. Quod si verè Christiani nos sumus, consilio haud dubie atque labore, tum precibus atque votis, vtrobiq; vt pro voluntate res succedat feliciter, instabimus. Age igitur, succinctè quod vitij genus, & vbi sit, deinde qua ratione mederi possit indicabo, quo omnibus innotescat piis, quàm nunc cùm in orationis, tùm etiã ipsius in Dei domo periculose habitemus: tum admoneantur quid cuique facto opus sit, spe futurũ esse, vel aliquis tantum ex omnibus rectius afficiantur, vt tantùm ardentiùs precemur Deum, qui ruinosam domũ suã instauret, vt qui vnus optimè, qua id ratione cõfieri possit, nouit, ipsáque tẽporis opportunitas exigit. Ergo principio cum Aggęa Propheta propono, qui ait, Quis in vobis est derelictus, qui vidit domũ istã in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nunquid nõ ita est, quasi nõ sit in oculis vestris? His verbis Aggæus populum Israelem in instauratione templi à Chaldæorum Rege desolati atque exusti alloquitur: ideo tamen, vt hinc cõsolandi eos sumeret materiã. Cùm enim nonnulli superstites essent, qui primum illud templum viderãt, ac postea nunc præ inopia nõ posse se pristinũ templo decorem inducere facile animaduerterent, pusillanimes facti, eiulabant ac miserè sese excruciabant, quẽadmodum in Esdra videre est. Hinc iam Aggæus occurrit, Scio, inquit, primum illud templum eiúsque decorem in memoriam reuocantibus, nullam huius videri comparationem, eóque abiectis esse animis. Sed quæ Dei sit intentio, intelligite. hæc enim dicit Dominus exercituũ, Pergite ædificantes, nec vlla argenti aurive acquirendi cura afficiemini: meum est argentum & meum est aurum. Nec vos huius templi terreat vilitas: magna enim erit gloria domus istius nouissimę, plusquam primæ, di

Agg. 2.

1. *Esd.* 3.

Agg. 2.

mæ, dicit Dominus exercituum. Hoc modo Aggæus populum conferentem huius secundi templi vilitatem cum prioris illius gloria atque magnificentia, nō vt pudefaceret aut culparet, sed vt consolaretur & erigeret. Quanquam ipsorū culpa non erat, qui eādem secundo templo, quæ fuerat olim primi, optabant: tamen inopia laborabant, & quod volebāt efficere, facultas nō erat. Propterea Deo possibile esse, Propheta ait, quod hominibus erat impossibile. Secus nostræ res habent. Si enim apertis oculis diligētiùs voluerimus attendere, facilè videbimus domū Dei, siue orationis ædem, siue spirituale Dei templum respicias, pristinæ magnificentiæ multū esse dissimilē: at nostra id culpa: possemus enim nos id, si modò voluntas adesset, emūdare. Proinde nō nunc ego ista prophetica voce, quemadmodum Aggæus, pro cōsolandis vobis vsurpare possum, sed per ea nostrā arguere negligentiam cogor, qui longè aliter quàm illi viuimus. Illi quidem libenter templi decorem magnificassent, si potuissent: nos possumus, sed nolumus: ideoque ipsi quidem consolari merebātur, nos repræhensione digni sumus. Ad omnes igitur pios loquor, Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? Quis tam simplex, qui, dum hanc domum aspicit, quomodo extructa, decorata, dotata, quàm pulchrè statutis ordinationibúsque instructa sit, non fateatur, patribus nostris maiorem in Deum charitatem, in honestate deuotionem, in oratione ardorē, in verbo desiderium, tum etiam omnes in bonum ardentiores alacrioresq; fuisse, quàm nos in hac nostri tēporis domo? Ad hæc ipsi fatemur, serò nos eam, si non iam & extructa & decorata, dotatáq; esset, vel ædificaturos vel dotaturos esse. Et quid hoc, nisi apertissimum indicium est, eam vel dilectionem, vel deuotionem, vel alacritatem, Deique timorem iam non in nobis, quæ olim in patribus, esse? imò quid, nisi quòd ipsi palàm, quàm in nosipsos affecti, nec Deū nec diuina curamus, loquimur? Et quid domum, quam illi ædificarunt, nobis superesse, cùm nulla pietatis adsit similitudo, prodest? quid externè hanc domum exornare iuuat, & vera ornamenta nihil curare? Tum verò optimè ornatum est templum, quando turmatim in illud cōcurrimus, diuino cultui sincerè insistimus, ardēter oramus, cupidè verbum auscultamus, diligenter sacramentis participamus. Tum, inquam, verè decorata est, quando vigilantibus ministris, grauibus sacerdotibus, seue-

ris præ

ris prædicatoribus, deuotáque plebe conferta est Ecclesia. Tum ornatè omnia disposita sunt, quando omnes ingredientes templum, vna domus Dei facti sunt, præter Deum nihil quærunt, amant, cogitant, parati séque suáque omnia Deo offerre. Tales fuêre Patres: idque etiamnum ipsorum ostendunt vestigia, quibus nulla pecuniæ sumptuúmque vel parcitas vel pænitudo aderat, quando si quid Deo impendendum erat, nemo postremus esse volebat, quisque ne Christianum quidem se putasset, si vel ea in re negligens fuisset, vel quicquam charius in omni sua facultate habuisset: annon hæc vehementer desiderantur ornamenta hac nostra tempestate? Consideremus, quomodo vel in Ecclesia, vel extra eã nos geramus, & quid tandem futurum sit cogitemus. In Ecclesia, exigua omnium deuotio: & si quid tamen facimus, ingenti id fit negligentia: vt taceam quę in ea mala fiunt, ita vt nonnullis, & sanè non paucis, nil nisi nugarum, negotiationum, impietatis domus, & spelunca latronum sit, & quidem extra eam nil præter apertam manifestámque impietatem videre est, vbi planè obliuioni traditum est omne quicquid in Ecclesia sanæ doctrinæ propositũ est, quicquid pium exemplis ostensum est, nempe volucres cœli comedunt illud. Illic quàm vulgus hominum sit fide, dilectione, fructu, omníque pudore vacua colligitur verbis atque factis: illic, inquam, quàm grauia, impiáque vitia, quàm immania peccata, facinora perpetrentur, abundent, regnent: & vt summa dicam, totus hic mundus omnino solutus in omne malum est. Vitia atque dedecus nihil æstimantur, quòd omnes iis submersi sint: contrà beneficentia, fides, simplicitas, sobrietas, pudicitia, cõcordia nunquam perinde atque modò rara inter Christianos fuêre. In Ecclesia locus est Euangelio, scilicet: foris nec locus illi, nec vacat tempus, nec minus absurdum est extra Ecclesiam Euangelij meminisse, quàm si in œnopolio de ieiunio verba facias: aut in taberna de contemptu mundi: in lupanari de pudicitia prædices: ita omnium propè mortalium mores, gestus, vita, consuetudinésque in temporaneam carnalémque concupiscentiam propensę sunt, nimirum Ethnico more. Meritò ergo cum Aggæo dico, Cõsideremus fratres quomodo in hac se domo patres nostri gessérunt, qua ratione in ea commorati sunt, tum quàm nos illis dissimiles simus videamus. Quàm non hæc dissimilitudo nos deceat, quis propterea finis expectandus sit, cogitemus: *Agg.2.*
omni

omni qua possumus diligẽtia, hoc agamus, vt pristinam hæc domus gloriam suam recuperet: ne nosmet confundamus, omnia in ea vt sint decora ordinatáq;, nos contrà deformes & nudi. Propellite famam iniquam, quod præ cæteris plures ad pietatem occasiones habeatis, omnibus tamen pigriores & sitis & maneatis: imò verò in huius domus cõsideratione, quàm omnia in spirituali domo Dei sint deformata, cogitemus. Si quis in vobis, qui vidit domum istam in gloria sua prima, hic proculdubio facilè quàm diuersi nostri mores sint, cum patrum vita intelliget. Sed quis mihi prioris Ecclesiæ decorem enarrabit, inquis? Lege igitur Acta Apostolorũ, lege patrum scripta: Deum immortalem, quàm hæc domus
Thren.4. deformata! quàm est ruinosa Ecclesia! Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, & nemo afficitur? non est qui consoletur eam: quisque suam domum ædificat: omnes momentaneum hoc tempus in clamoribus, in furiis, adhuc in mortali corpore, mox vermibus esca futuro, positi voluptuosè transigunt: nemo quomodo piè consummet cogitat, tantúmque quæ cõmoda sunt, non quæ honesta inquirimus: cùm tamen apertè videmus, ipsáque experientia do-
Agg.2. cemur, nihil nos proficere. Seminamus multum, inferimus parum, per terras conquisitas mercedes in sacculũ pertusum mittimus, inferimus in domos multa, & dominus exufflat in ea: annon hæc multis iam annis edocti sumus? Et quid causæ est? quia domus Dei deserta est, eius curã omnes in ventum abiiciunt: cùm alius, Quid mea refert, inquit? tãtúmque soluendo vt sit, curat: alius, Hæc mihi minima omniũ cura est, modò panem in domo mea habeam, ait: tertius deinde, Eho sacrificium, atque monachorum res atque contentio est, quidum alterutrum inuicem satis fuerint conuitiati, spontè cessabunt, clamat. Tum Principes rerũ nihil agunt, omnes quidem vitiatam domum cognoscunt, nemo manum applicat: ac tantùm Christiani fidei cura tangimur: hæc, quę nostra est
Exod.36. pietas, Ecclesiæ impendimus. Olim cùm Moses tabernaculũ erigeret, omnis populus contribuebat, cui aurum non erat, pilos caprarum conferebat: ísque omnis erga Dei honos ac cultum ardor erat, vt abundantibus, quæ ad tabernaculi structuram requirebantur, omnibus, Moses per pręconẽ, ne quis
1.Parali.29. præterea quicquã offerret, prohibere cogeretur. Dauid quo-
2.Reg.7. que præparante ea, quæ ædificando templo per Salomonem necessaria erant, tam prõptus erat populus, vt sublatis in al-
tum ma

rum manibus, Dauid ad Dominum precaretur, vt isthæc in populo voluntas conseruaretur æterna. Sic Aggæa populum pro sua negligentia corripiente, Scriptura Zorobabel omnémque populum confortatum fuisse commemorat. Sic & Ezechias Leuitas conuocatos alloquitur, dicens, Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de Sanctuario. Deinde etiam cohortans eos, addit, Tradite manus Domino, & venite ad Sanctuarium eius, quod sanctificauit in æternum. Sic denique recuperato per Machabęos templo, quod Antiochus dissiparat, omnis multitudo gratanter instaurationi incumbit. Nos soli Ecclesiasticarum nostrarum domos collapsas negligimus: nemo illarũ causam suscipit. Et quidem possemus, si voluntas adesset, omnes auxiliari, quando singuli vel vnum tantùm emendare possemus, omnésque ad Deũ cum Machabæis clamare, vt desolati templi sui causam suscipiat, nec posthac ita illud erui permittat, nósue eo modo in alienæ gentis potestatem deuenire concedat, sed potiùs si quando labi contigerit, clemẽter corripiat, ac rursus in gratiam recipiat. Putásne, eiuscemodi oratio, è corde procedens ac vehemens aliquid efficeret? Hæc, inquã, ipsi etiam pauperes conferre possent, nempe nec aurum nec argentum impendere, sed voluntatẽ bonam, orationem sedulam, vitam innocentem, piúmq; coram liberis suis exemplum exhibere. Sed quanta potentes huic rei commodare possent, seculares pariter atque ecclesiastici? Sed hic laboratur, quòd nemo manum rei applicat. Adhuc tamen ipsorũ officij est, domus Dei cura tãgi, nec vnquam hæ res tam in abiectis, perditis, atq; desperatis esse possunt, quin, coniunctis duorũ horum Magistratuũ auxiliis, restitui possint. Magnũ quid Moses moliebatur, ac coniuncto fratre benè successit. Sed qs nos huc suo sermone inducet? Aggæus clamat, Ascendite, & ligna afferte. Ezechias ait, Sãctificamini Leuitę. Paulus Timothæo suo, & per hũc omnibus in Ecclesiastica eminentia constitutis, scribit, Prædica verbũ, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Sed frustra hæc omnia. Ecce hoc vult Aggæus, cùm ascẽdere, atq; ligna cædere iubet. At peculiari Iosue atq; Zorobabel admonitione hortat⁹, hoc est, Ecclesiasticũ atq; seculare magistrat⁹ affat, horũ id reqrit officiũ, prę cęteris vt sup domũ Dei intẽdãt atq; vigilẽt, horũ etiã cõiũctis auxiliis op⁹ est, si

Agg. 1. & 2.
2. Paral. 29.
2. Paral. 30.
2. Timoth. 4.

est, si modò tandem aliquando effectũ voluerimus. Sic Moses & Aaron, Dauid & Nathan, Ezechias & Leuitæ, Ioas & Ioiada, Iesus siue Iosue, & Zorobabel, auxilia consiliáque cõmunicabant. Ecclesiastici prelati nostri iustũ zelũ, diligẽtẽ curã, verũ ardẽtẽmque amorẽ, cõstantes & sedulas prædicationes, vitã piam, sua violentia exẽpla, sciẽtiã atq; sapiẽtiã in mediũ adferãt. Seculares Magistratus timorẽ, humilitatẽ auxiliúmq; in regnũ Dei conferãt, quò super omnia exaltetur. Deum immortalem, quàm facilis esset collapsę Ecclesiæ instauratio, sic omnibus opem ferẽtibus. Hæc igitur cogitemus, horum enim præsens nos admonet festiuitas, nẽpe qui se patres nostri in Ecclesia gesserũt, & quæ aliquando totius Ecclesię fuerit gloria. Considerandũ est quàm longè vtrinq; deflexerimus, vt restituãtur omnia, opitulãdum est. Ne nos his postremis tẽporibus derelinquat Deus, rogandus est: verè enim aduesperascit. Ipsum orare decet, Mane nobiscum. Id ergo vt faciamus, diuina nos adiuuet gratia, Amen.

SERMO QVARTVS HAC festa die in secundam Dominicam, post Trinitatem incidente.

VTrumque Euangelium cùm Dominicale, tum Dedicationis festiuale conuiuij mẽtionem habet. Et in Dominicali quidẽ Christus opiparã cœnã, ad quã multi sunt vocati, proponit. hîc verò in festi huius Euangelio Christus Zachæi conuiua cõmemoratur. Atque vtinã eo, quo Zachęus, modo conuiuia institueremus. ille enim inuitat pauperes. Ecce, inquit, dimidiũ bonorũ meorũ do pauperibus. Quibus debebat, inuitabat. Etsi, ait, aliquem defraudaui, reddo quadruplũ. inuitauit Christũ, & cũ gaudio suscipit. Hoc nemo cogitat: sed hoc solùm cõsideramus, quòd cõuiua fuerit Christus. sic etiã in alio Euãgelio exẽplum conuiuiorũ venãtur. Id quod fortè cõcedẽdu esset, si famuli nostri iussi ad exitus viarũ & sepes pauperes vocarẽt, atq; discũbere facerent. Sed rarò id fit: eóq; minus ad defendendas crapulam & cõmessationes nostras, hæc euangelia faciunt. Aliud quiddam Christus requirebat, dum Cœnę parabolam proponebat. non externa conuiuia, quemadmodum hodie dixi. tum etiam non commessandi gratia, sed vt quæreret quod perierat, Zachęi domum ingressus est. Non suis cõmodis illic inhiabat, aut

aut corporis voluptatem requirebat: sed spiritualia cõmoda, æternáq; salutẽ intulit. Hodie salus huic domui facta est, inquit. Hoc Christus quæsiuit: ob hoc Zacchæus exultauit. nihil aliorum murmurationes horrescebãt: neq; enim propterea vel Christus quod inceperat, implere desistit, vel Zacchæus à concepto piæ voluntatis proposito relabitur. Huius rei Dedicatio nostra nos admonet: hoc considerandum est, eóq; modo hęc frequentanda est celebritas. Propterea enim hoc Euangelium legimus, vt & ipsi domorũ nostrarum salutem quæramus. Quæris quarum? primùm animę atq; conscientiæ. Et quæ salus illarum? esse filios Abrahæ. Et quomodo id potest fieri? per fidem. Quæ verò fides illa Abrahæ? ꝙ in suo semine omnes populi benedicendi essent. Et quid est benedici? nempe ab æterna maledictione absolui. Hæc conscientiarũ animarúmq; nostrarũ salus est: sed vbi hanc quærere necessum est? illic vbi Zacchæus & quæsiuit & inuenit. quęsiuit videre Iesum. Neq; id per nosmet possumus: neq; vlla creatura eã salutẽ cõferre potest. Nisi enim Dominus ædificauerit domũ, in vanum laborant, qui ædificant eam. hũc prima fundamenta locare oportet, qui nisi incipit, omnia nostra recidunt. Quòd si salutẽ nostram apud eum, qui potis est dare, quæsierimus, etiam illa domui nostræ continget, quod quærimus, inueniemus. Vis autẽ adhuc aliam videre domũ, cuius salus quærẽda est, Sãctã, Catholicã, Christianã, atq; Apostolicã Ecclesiã cogita: hæc vera Dei viui domus est. Quæ autẽ huius salus est? nẽpe, quãdo verè de ea dici potest, Ecce tabernaculũ Dei cũ hominibus. Hæc ipsa Ecclesiæ salus est, tũ securè atq; optimè homines in Ecclesia habitant, quando Deus in ea cõmorãs agnoscitur, creditur, laudatur, timetur, amatúrq; vti Deus, quando ipsum solũ Deũ nostrũ esse, nos ipsius populus manere studemus, quando ipsius cõsolationẽ interne, auxiliũ defensionémq; eius externè experimur. hęc, inquam, salus Ecclesiæ est. Et vbi quærenda hæc est? apud Christum. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam. At quomodo illa quæritur. Id Dauid verbis atque exemplo docet, cùm ait, Rogate quæ ad pacẽ sunt Ierusalẽ, & abũdãtia diligẽtibus te. Nihil enim ita atq; pax Ecclesiæ necessariũ, maximè verò in turribus eius. Si enim illic discordia, dissidiúmq; fuerit, nempe in doctrina fidei, consistere ciuitas illa non potest. Rogate ergo quæ ad pacem sunt, maximè ad pacem turrium. Atque hæc illa

Luc. 19.

Psal. 116.

Psal. 121.

Dauid doctrinæ vox est, Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te. propter domum Dei nostri quæsiui bona tibi. Ecce hoc esset salutem quærere totius Ecclesiæ domus nostræ. Sed hæc externa domus silentio prætereunda non est, quia & ipsa, licet alio modo, salute indiget. Est autē illius domus salus hæc. quando verè ac grauiter in ea verbum Dei prædicatur, Sacramenta rectè administrātur, Deus toto mentis affectu in ea benedicitur, illius gratia atq; mirabilia cogitantur, ignitæ ardentésque in ea preces afferuntur. Hæc enim & nubes penetrant, quādo in ea meditamur & incipimus, quæ in cœlis in æternum facturi sumus: breuiter, quando domus illa orationis est, nemo eam speluncam latronum faciat: quando Dei domus est, nemo negotiationis tabernam faciat: si imago cælestis est Ierusalem, hoc est, si in ea meditanda, auspicanda quę tandem in æterna patria consequi speramus, pia sanctáq; conuersatione ornanda est. Hæc huius domus salus. verùm vbi hęc quęrenda est: id modo atq; forma Salomon docet, qui perfecto tēplo, quod Hierosolymis extruxerat, pretiosissimo coram altari, in populi totius frequentia expansis in cœlum manibus, dixit, Domine Deus Israël, non est similis tui Deus in cœlo desuper & super terram deorsum, qui custodis pactū & misericordiam seruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo, qui custodiui seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei. Ore locutus es, & manibus perfecisti, vt hæc dies probat. Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, dicens, Nō auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël. ita tamen, si custodierint filij tui viam suam vt ambulent coram me, sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc Domine Deus Israël, firmētur verba tua quæ locutus es seruo tuo Dauid patri meo. Ergóne putandum est, ꝙ verè Deus habitet super terram? Si enim cœlum & cœli cœlorum capere te non possunt, quomodo domus hęc, quam ædificaui tibi? Sed respice ad adorationem serui tui, & ad preces eius, Domine Deus meus. Audi hymnum & orationem quam seruus tuus orat coram te hodie, vt sint oculi tui aperti, & aures tuæ intentæ super domum istam nocte ac die, super domum de qua dixisti, Erit nomen meum ibi, vt exaudias orationem, quam orat in loco isto seruus tuus: vt exaudias deprecationem serui

2. Par. 6.

serui tui & populi tui Israël, quodcunque orauerit in loco isto, & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo, & cùm exaudieris, propitius eris. Si peccauerit homo in proximum suum, & habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur adstrictus, & venerit propter iuramẽtũ corã altari tuo in domũ tuam, tu exaudies in cœlo, & facies, & iudicabis seruos tuos, condemnans impium, & reddens viam suam super caput eius, iustificánsq; iustum, & retribuens ei secundum iustitiam suã. Si fugerit populus tuus Israël inimicos suos (quia peccaturus est tibi) & agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo venerint & adorauerint, & deprecati te fuerint in domo hac: exaudi in cœlo, & dimitte peccata populi tui Israël, & reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco isto, pœnitentiam egerint, nomini tuo, & peccatis suis conuersi fuerint, propter afflictionem suam: exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata seruorum tuorum, & populi tui Israël, & ostende eis viam bonam per quam ambulent, & da pluuiam super terram, quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aër, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus eius, portas obsidens, omnisque plaga & infirmitas presserit, cuncta deuotio & imprecatio quæ acciderit omni homini de populo tuo Israël, si quis cognouerit plagam cordis sui, & expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies vt des vnicuiq; secundũ omnes vias suas, sicut videris cor eius: quia tu nosti solus cor omniũ filiorũ hominũ, vt timeant te cunctis diebus quibus viuunt super faciẽ terræ quam dedisti patribus nostris. Insuper & alienigena, qui non est de populo tuo Israël, cùm venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum extensum vbiq;) cùm venerit ergo, & orauerit in hoc loco, tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia pro quibus inuocauerit te alienigena: vt discant vniuersi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israël: & probent quia nomen tuum inuocatum est, super domum hanc, quam ædificaui. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocunque miseris eos, orabunt

I. (beside "suum, & habuerit aliquod iuramentum")
II. (beside "tiam suã. Si fugerit populus tuus Israël")
III. (beside "cata eorum, & orantes in loco isto")
IIII. (beside "fuerit in terra, aut pestilentia")
V. (beside "tribus nostris. Insuper & alienigena")
VI. (beside "ædificaui. Si egressus fuerit populus")

te contra viam ciuitatis, quam elegisti, & contra domum quam ædificaui nomini tuo, & exaudies in cœlo orationes eorũ, & preces eorum, & facies iudicium eorum. Quòd si pec-
2.Par.6. cauerint tibi (non est enim homo, qui non peccet) & iratus
Eccl.8. tradideris eos inimicis suis, & captiui ducti fuerint in terrã
1.Ioan.1. inimicorum, longè & propè & egerint pœnitentiã in cor-
Dan.10. de suo in loco captiuitatis, & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate sua dicentes, Peccauimus, inique egimus, impiè gessimus, & reuersi fuerint ad te, in vniuerso corde suo, & tota anima sua, in terra inimicorum suorum, ad quã capti- ui ducti fuerint & orauerint te, contra viã terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, ciuitatis quam elegisti, & templi quod ædificaui nomini tuo: exaudies in cœlo in firmamento solij tui orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum, & propitiaberis populo tuo qui peccauit tibi: & omnibus iniquitatibus eorũ, quibus præuaricati sunt in te, & dabis misericordiam coram eis qui eos captiuos habuerint, vt misereantur eis. Populus enim tuus est, & hæreditas tua, quos eduxisti de terra Aegypti, de medio fornacis ferreæ, vt sint oculi tui aperti ad deprecationem serui tui, & populi tui Israël, & exaudies eos in vniuersis, pro quibus inuocauerint te. Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem de vniuersis populis terræ, sicut locutus es per Mosen seruum tuum, quando eduxisti patres nostros de Aegypto, Domine Deus. Factum est autem cùm compleisset Salomon orans Dominum omnem orationem & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini. Vtrunque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cœlum. Stetit ergo & benedixit omni Ecclesiæ Israël voce magna, dicens, Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israël, iuxta omnia quæ locutus est. Non cecidit, ne vnus quidem sermo, ex omnibus bonis, quæ locutus est per Mosen seruum suum. Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquẽs nos, neque proiiciens, sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vniuersis viis eius, & custodiamus mandata eius, & cæremonias & iudicia quæcunque mandauit patribus nostris: & sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes coram Domino Deo nostro die ac nocte: vt faciat iudicium seruo suo & populo suo Israël per singulos dies, & sciant omnes populi ter-

tæ,quia Dominus ipse est Deus,& non est vltra absq; eo, sit quoq; cor nostrũ perfectũ cũ Domino Deo nostro,vt ambulemus in decretis eius,& custodiamus mãdata eius,sicut & hodie. Igitur Rex & omnis Israël cũ eo immolabant victimas corã Domino. Mactauitque Salomon hostias pacificas, quas immolauit Domino, boum viginti duo millia, & ouiũ centum viginti millia, Et dedicauerunt templum Domini Rex & filij Israël. In die illa sanctificauit Rex medium atrij, quod erat ante domum Domini. Fecit quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum & sacrificium, adipem pacificorum. Fecit ergo Salomon in illo tempore festiuitatem celebrem, & omnis Israël cum eo, multitudo magna, ab introitu Hemath vsque ad riuum Aegypti, coram Domino Deo nostro septem diebus,& septem diebus, id est, quatuordecim diebus, & in die octauo dimisit populos,qui benedicentes Regi, profecti sunt in tabernacula sua,lætantes,& alacri corde, super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid seruo suo, & Israël populo suo. Ecce hoc est planè & vbique domui nostræ salutem quæsiuisse. Et hîc quidem facile est cuiuis videre quæ piis cogitanda hodie proposita sint. Atque vtinam eiuscemodi cogitationibus occuparemur. Quid enim vtilius, quid magis necessarium, maximè his temporibus, quando admodum inualidè domus nostra perstat,intus exteriúsq;,tẽporaneè spiritualiter priuatim atq; in genere? Et quid multis? Securis ad radicem arboris posita est. Propterea quæcunque arbor non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Salutem, fratres,domus nostræ quæramus,dum Christus adhuc in via est,inuocemus eum dum propè est. Sanè eiusmodi materia dicendi digna est præsens celebritas: tum multa satis mihi illa Salomonis historia occasio dicẽdi offertur, quãdo omnino eum locum attigimus,vbi diligentia,qua templum ædificarit,commemoratur: non inconueniens nostræ dedicationi materia. Sed periculosæ hæ motiones bellorúmq; rumores in causa sunt,vt nihil præter lamẽtari ac queri possim. Propterea & hunc ipsum sermonem cum Dauidis querela concludam. Et fortè eiusmodi querela faciet,vt propriæ inopiæ agnitionem, commissa scelera cognoscamus. Hinc pro vitæ emendatione ardenter orare discamus. id enim

Matt. 3.

Phil. 4.

maximè necessarium erit. Ionæ enim prædicatio considerari vult. Illi quidem populo quadraginta dies pœnitentię cõtulit, an idẽ tempus nobis detur, incerti sumus. Et quæ illa
Psal. 79. Dauid querela? Domine Deus quousque irasceris super orationem serui tui? Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in mensura. Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris, & inimici nostri subsannauerunt nos. Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus. Hæc illa Dauid querela est, in qua necessitatẽ, qua ipse, atque populus suus illo tempore premebatur, enumerat. Tres versus sunt, quibus quicquid in hac terra pios premere potest, comprehenditur. sed nos eadẽ iam dudum experimur: Propterea non indigna nobis illa erit querela, Vbiq; enim & in omnibus iratũ nobis Dominũ offendimus. Si enim Germaniæ iam per mille annos certa atq; præsens incubuit exterminiũ, iam certè incũbit. Proinde cuiq; vestrũ hanc Dauid querelã breuitatis studio cõsiderandã relinquo, quo quisq; secũ quã periculosè habitet cogitans, cũ Dauid precari moueatur: Domine Deus virtutum conuerte nos, & ostende nobis faciem tuam & salui erimus. Gratia dei nobiscum, Amen.

IN DIE S. MARGARETAE EVANG. MATTH. XIII.

SImile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum. Iterũ simile est regnum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, abiit & vendidit vniuersa quæ habuit, & emit eã. Iterũ simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedẽtes, elegerũt bonos in vasa sua, malos autẽ foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorũ, & mittent eos in caminum

minum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Intellexiſtis hæc omnia? Dicũt ei, Etiam. Ait illis, ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patriſamiliâs, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.

EODEM FESTO EPISTOLA II. COR. V. & XI.

FRatres, Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus cõmendat.

CAP. XI.

Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ: ſed & ſupportate me. Aemulor enim vos Dei æmulatione, deſpondi vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.

PRIMVS SERMO ET VNICVS.

Diligite dominum omnes ſancti eius, quoniam requirens eſt Dominus veritatem, & abundanter retribuet facientibus ſuperbiam. PSAL. XXX.

EXTERNARVM rerum experiẽtia atq; vſu videmus, munitas vrbes etiã pacis tẽpore excubias habere ſuas, ne inſperato damnũ accipiãt: bello verò exorto, cõſuetas excubias roborare, omnia diligẽtiùs explorare: ſed & quiſque pro ſe quod poteſt in cõmune cõfert & cõſulit, alius alium hortatur & incitat: nec ciuis habetur bonus, qui illic domi deſidet. Quod ſi & nobis cordi eſſet, nomini atq; vocationi noſtræ reſpõdere, proculdubio eandẽ in ſpiritus negotio exhiberem⁹ ſolertiã, parẽque oſtẽderemus diligẽtiã. Sanè, quod Chriſti ducis noſtri eſt, prudẽter vt vigilemus, Luc. 12.
& parati ſtemus, qui, qua hora Fili⁹ hominis vẽturus ſit neſciam⁹, admonet. Tũ verò & anteſignanus ille noſter Petrus Apoſtolus adhortatur, dicens. Sobrij eſtote & vigilate: quia 1. Pet. 5.
aduerſarius veſter Diabolus tanquã leo rugiẽs circuit, quærẽs quẽ deuoret. Cui fortes in fide reſiſtite. Idẽ & Paulus ſa-

cit, dicẽs, State ergo succincti, lumbos vestros in veritate, &
Ephe.6. induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euãgelij pacis. In omnibus sumẽtes scutũ fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeã salutis assumite, & gladiũ Spiritus, quod est verbũ Dei, Induite armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli: quoniã nõ est nobis colluctatio aduersus carnẽ & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarũ harũ, cõtra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Si igitur secundũ doctrinã Christi, parati: secundũ admonitionẽ Petri, sobrij: secundũ Pauli acclamationẽ, armati erimus semper, quid nunc faciendũ est, quando vndique Satan tanta violentia Ecclesiã impugnat? Sanè ipsa experiẽtia docet, adesse nunc tẽpora, quæ olim Ioannes prædixit: Væ, inquit, habitatoribus terræ & maris: quia descendit Diabolus ad vos, habẽs iram magnã, sciens ꝙ modicum tẽpus habet.
Apo.21. Quisquis ergo ingenuus Christianꝰ esse cupit, amplius hoc nequam seculo vigilet, ne vel vrbs nostra euertatur, vel ciues affligantur, vel bona per Christum parta diripiãtur, vel deniq; nos ad Diaboli tyrannidẽ, qua Christi sanguine redẽpti sumus, cõpellamur. Si igitur vnquã cũ aliqua pietate Martyrũ festa celebrauimus, si vnquã ipsorũ exẽpla considerauimus, nũc id studiosiùs maioríq; cũ zelo faciamus, æquũ est. Neque enim quisquã ad multa nobis Martyrum exẽpla prodesse posse negauerit, maximè verò in iis rebꝰ, in quibus nostra ætate, Ecclesia vehemẽter laborat. Quorũ exẽpli causa nõnulla in mediũ proferã. Principiò inuenias, & quidẽ nõ paucos, qui in apertissimis criminibus iaceant, atque perseuerent, contenti quòd baptizati sint, & credant. Alij quidem nõ ita publicis criminibus impij: nimiũ tamen, quã æquum est, temporaneis dediti, præter modũ hunc mũdum diligũt. Alij neutro horum reprehensibiles sunt quidem, tamẽ pigri ac negligentes in omni bono, in nouũ nostri seculi Euãgelium sperãt, ꝙ omnia bona opera, non necessaria, nec vtilia ad salutem esse, tantúmque fidẽ saluare docet. Alij quidẽ bono intendunt, sed pusillanimes sunt & modicæ fidei: vnde
Apoc.3. etiam sæpe deficiunt. Alij verò ita in suis operibus inanibus superbiunt: vt nõ modò quicquã sibi præterea necessariũ iudicent, verũ etiã coram Deo stare audeant, & dicere, Gratias
Luc.18. ago tibi, ꝙ non sumus sicut cæteri hominũ. Vt ergo hęc mala, hísque alia similia tollantur, diligenti sanctorũ, qui p-

ante nos placuerunt, cõſideratiõe opus eſt. cõſideratis enim diuorũ exẽplis, facilè, qui publica impietate criminoſi ſunt, intelligẽt, nõ eſſe vitã ſuã Chriſtianis dignã, ꝙ omnes pij ac ſancti ſummo ſemper ſtudio peccata deuitarint, iuſtitiãq; apprehẽderint. Et licet nõnulli eorũ grauiſsimè hallucinati ſint, & Dauid, Petrus, & alij, iterũ tamen reſipuerunt, & cõmiſſa magna & ſeuera pœnitẽtia diluerũt. Quòd ſi rurſum Diuorũ exẽpla cõſpexerimus, mox etiã ſeculi huius filij pudefierent, ꝙ tanto ſudore ea quærant, quæ pij ſemper veluti ſtercora æſtimauerunt. Quod ſi adhuc in Diuorũ exempla oculos intenderimus, inuenient pigri ac negligentes, Chriſtiani quomodo nõ ad otiũ, ſed ad laborẽ & pietatis opera vocati ſint, ſicut & vineæ & operariorũ docet parabola. Inuenient & puſillanimes modicæ'que fidei homines, quemodo magnæ fidei magnæ'que ſpei magnum robur conſequi valeant. Sed & Phariſæus ſuperbiẽs faſtu, illic mox intelliget, quã nihil ſint omnia ſua opera, collatiõe eorũ quæ ſancti noſtri fecerunt & paſsi ſunt, deſinẽtque facilè deinceps efferri animo. Vides ergo quid crebra diuorũ veluti perfectorũ exẽplorũ cõſideratio poſsit: nimirum vt nulla publica crimina maneãt, nullus tẽporaneorũ amor ſubſideat: nõ pigritia aut neglıgẽtia, nõ puſillanimitas: nõ ſuperbia aut iactãtia foueatur. ſed cõtrà innocẽtiæ ſtudiũ, cœleſtiũ amor, terrenorũ contẽptus, bonorũ operũ ſtudium, fidei perfectio, humilitatis denique profunditas. Et qua via, ſi hæc in Eccleſia ſalua ſtarent, aduerſum nos inſurgere poſſet Diabolus? Sed quorſum, inqs, iſthæc tã lõgè repetito exordio ingeminas? nẽpe vt feſtũ hoc maiori attẽtione ac ſtudio cõſiderem⁹, atq; ingẽs nobis exẽplũ D. virginis huius martyriũ ſtatuamus. Paucis igitur hiſtoriã ei⁹ libet perſtringere: deinde qd hinc eruditionis capere poſsimus, enucleare. Et ſane apparebit ꝙ nõ ſine cauſa thema ex Pſalmiſta propoſuerim. Diligite, inquit ille, Dñm oẽs ſancti eius: quoniam Dñs requirit veritatẽ, & retribuet abundanter facientibus ſuperbiã. Iam verò ſic habet hiſtoria. Fuit Margareta, cui hanc feſtã diem celebramus, Theodoſij Antiocheni Idoli ſacerdotis præcipui filia, tempore Marcelli Romanæ Eccleſiæ pontificis, ac duorum ſæuiſsimorum tyrãnorum, Diocletiani quidem in Oriente, & Maximiniani in Occidente: qui ſæuiſsimam ſane perſecutionem exercebãt in Chriſtianos, à quo tempore plus mille ducenti anni fluxerunt. Cũ verò puella hæc ado-

Philip. 3.

Matt. 20.

Pſal. 30.

leuisset, Spiritu sancto illustratur, cœpítque præter parentum volũtatem Christiana esse. Mortua matre, à nutrice suscipitur, & huic ipsi Christiana fides nõ magnopere displicuit. concessit aliquando rus cũ coæuis suis, & inter agnos ludens, ab Olibrio Asiæ præside Antiochiã proficiscẽte fortè conspecta, per nuntiũ colloquendi gratia adducitur. Tum illa trepida licèt, Dei tamẽ inuocato nomine, accedit. Laudare eã ille, & genus noménque inquirere incipit. Verũ cũcta ex ordine recensens, ita sermonẽ instituit, vt nomine licèt vocaretur patrio, Christianam tamen esse se innueret, ac baptizatã soli Deo Domino suo Iesu Christo seruire ostenderet. Olibrius turbatus virginis cõstantia, vinctam abduci atque inedia torqueri iubet, si fortè mutata sentẽtia, ab inuisa Christianorũ religione deficeret. Verùm ita in proposito cõstans perseuerat, vt in publicum producta, si forte rubore confusa à Iesu seruatoris confessione recedere velit, egregiè ac grauissimè nomẽ, fidémque Iesu profitetur. Olibrius ad hæc pœnas, tormentáque ac mortis infamiam minatur. Cui illa confidenter & liberè respõdit, Agè viriliter, vre, assa, tantũ in Christo maneam. Ergo mox suspensa crinibus fustibúsque miserè cæsa, omnium oculis miserandũ prodibat spectaculum. Vtut autem sæuissimos cruciatus sufferret, testimoniũ tamen cõstantis animi prodidit historia, quæ pœnas eã pro nihili duxisse commemorat. Hac cõstantia tot immania sæuissimi tyranni tormẽta suscipiens, tandem à Malcho gladio truncata in Christo obdormiit. Reliqua eius historiæ, vt quæ draconis mentionẽ faciũt, & alia, in doctissimi præstantísque viri Domini Georgij Vicelij Choro sanctorum licet inquirere. Ea historiæ series est, vt quisquis vel per se eam legerit, vel ab aliis cognouerit, mox cum sponso in Canticis sit dicturus, Quã pulchri sunt gressus tui, filia principis, in calciamentis tuis? Incessit enim hæc

Can. 1. virgo nostra ornatè calceata. Rectè piorum sequuta vestigia, & tempestiuè sequuta nunquam ab iis deflexit. Verè enim Paulum dixisse, hic intelligimus: Infirma mũdi elegit Deus, inquit ille, vt confundat fortia. Sed & hoc vi-

1. Cor. 1. demus, quomodo Deus adsit suis, & quomodo confirmet, atque in requiem suã introducat. Quapropter Dauid non incongruè monet, dicens, Diligite Dominum, omnes sancti eius. Neque verò ad vita hac defunctos sanctos, vt qui in gratia cõfirmati sunt, nullísque admonitionibus egent,

hæc Psalmistæ verba torquẽda sunt: sed nobis dicta sunt, qui sanctificati per baptisma, à sancto sanctorũ Christo nomen sortiti sumus, & ad sancta opera vocati, Petro monitore, cùm ait annuntiandam esse per nos virtutẽ eius, qui nos vocarit. *1.Pet.2.* Sumus deniq; ad vitæ sanctimoniã vocati, & hos sanctos, nimirùm nos, Psalmista hìc vult intelligi. Iam verò nihil molestum aut graue manet nos: tantùm vt diligamus Dominum, hortatur. Quantum & quid hoc sit, Margaretæ exemplo licet cognoscere. Adhæsit illa tota anima totóque corde Deo, maiorem illum præstãtiorémque omnibus rebus æstimauit, Deúmque aperte confiteri nõ puduit: omnia illius causa contempsit: voluntati illius obediuit: tormentis propter illum non cessit. Hoc est Deum verè diligere. Non illud Deum diligere est, ore sine mente Deo velle appropinquare, aut vnà *Isa.29.* cum ipso facultates diuitiásque appetere, diligere. non enim Deo potestis seruire & Mammonæ. Neque verò ille Deũ diligit, qui ipsum cõfiteri timet, aut illius iussa temnit, aut *Matth.6.* crucem refugit. Qui enim vult venire post me, inquit Christus, abneget semetipsum, & tollat crucẽ suã, & sequatur me. Rectè igitur nos Dauid hortatur, vt sancti diligamus Dominũ. Ipse enim vnus & rectè diligẽdus est. Principiò enim ipse veritatẽ requirit, hoc est, eos qui immaculatæ, puræ iustæque viæ sunt, aspicit, hos & ipse diligit. Hinc Psalmista ait, Quàm *Psal.3.* magna Deus multitudo dulcedinis tuæ, quàm abscõdisti timentibus te! Et sequitur, Abscondes eos in abscõdito faciei tuæ, à cõturbatione hominũ. Amplius adhuc Deus requirit veritatẽ: hoc est, in promissionibus nõ fallit. Id quod in hac virgine cõsideramus, Christus credẽtibus dixit: Dabo vobis *Luc.22.* os, & sapientiã, cui nõ poterũt resistere omnes aduersarij vestri. Dabitur vobis in illa hora quid loquamini. Et, Nõ relinquam vos orphanos: alium Paracletũ dabo vobis. Et, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et, Qui *Ioan.12.* *Ioan.12.* mihi ministrauerit vbi ego sum, illic & ipse erit, & honorificabit eum Pater meus. Omnia hæc in hac virgine nostra impleta sunt. Veritatẽ igitur Deus requirit. Tertio & hoc modo veritatẽ requirit Deus, vt suo tẽpore rursus manifestetur. Licet enim nonnunquã primas iniustitia teneat, tandem tamen aliquãdo veritas iustitiáque victrix erit, atque triũphabit. Idem quoque in hac virgine videmus. Agite ergo: diligite Dominum, quoniam ipse requirit veritatem, sed & retribuet abundanter faciẽtibus superbiam. Id quod exẽpla innumera

mera testantur, In Pharaone, Saul, Sennacherib, Nabuchodonosor, Antiocho, Iudæis, & aliis: tum hic in Diocletiano, & Olibrio. Nos igitur hæc duo ad amandum Deum virginis exemplo, meritò mouent. Non enim sine ratione Dauid concludens ait, Viriliter agite, & confortetur cor vestrũ, omnes
Gal. 6. qui speratis in Domino. Idem ferè Paulus monet: Bonũ, inquit, facientes, non deficiamus, tempore enim suo metemus
2. Cor. 6. non deficientes. Et rursum, Nõ deficimus. Licet, enim is, qui foris est homo noster corrũpitur: is tamen qui interior est,
2. Cor. 5. renouatur de die in diem. Et, Scimus, quoniam si terrestris hæc domus nostra dissoluatur huius habitationis, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis. Ecce, hæc ex isthac addisci possent historia. Quòd si nos his rebus meditandis occupauerimus, sanè non sine fructu hunc diem transigemus, nec indignam Deo per Margaretam martyrem suam laudem impendemus, & ipse quidem non absimilem gratiam exhiberet nobis. Id vt fiat, gratia nos Iesu Christi adiuuet, Amen.

IN DIE MARIÆ MAGDALENAE EVANGELIVM, LVCAE VII.

Rogabat Iesum quidam de Pharisæis, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, & stans retro secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Si hic esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis esset mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister dic. Duo debitores erant cui dam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habẽtibus illis vnde redderent, dona

donauit vtrisq;, quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit, Aestimo quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei, Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accūbebant, dicere intra se, Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit. vade in pace.

EODEM FESTO EPISTOLA I. TIMOTH. I.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum: sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam. Regi autem seculorum immortali, inuisibili soli Deo honor & gloria in secula seculorū, Amen.

SERMO PRIMVS.

HISTORIA Euangelij huius tam grauis támque consolatoria est, vt nō immeritò eam omnes, quando omnes peccatores sumus, quisque in suæ mentis secretiora infigat, quotidiè ob oculos habeat, & Deo eleuatis sursum manibus, gratias agat, qui, vt præsens hæc lectio testis est, tam omnibus numeris absolutam doctrinam, tam certam consolationem nobis tradidit. Ecce enim doctrinam pariter atq; exemplū hic pro cuiusq; peccatoris volūtate, pœnitentiúmq; cōsolatione proponūtur. Nā quod felix illa peccatrix egit, exemplo nobis factum atque relictum est. quod Christus loquutus est, nostra consolatio est. De peccatrice quid loquuta sit non

sit non legimus: quæ autẽ fecerit magna, hæc legimus auersionem à peccatis, perfectã ad Deũ conuersionẽ, humilitatem profundam, cordis contritionem verã, strenuam castigationem, pœnitentiam præteritorum commissorũ, & denique in bono perseuerantiam. Et quidem super hæc omnia, fidẽ ingentem, dilectionem admirabilem. Hæc sunt exempla, quæ in peccatrice illa consideranda Euangeliũ proponit. Et quis tam ligneus, qui his auditis, quid sibi facto opus sit non intelligat? Hæc ipsissima consequendæ misericordiæ Dei sunt media. Quomodo enim Deus, cuius natura bonitas est, hominem tam afflictę mẽtis, tam grauiter peccata sua castigantem, nõ potest respicere, aut qua ratione potest nõ suscipere? Atque hac ipsa causa tam facilem piúmq; se Christus hìc exhibuit, nihil Pharisæi moratus calũnias: Tibi, inquit mulieri, remittuntur peccata. & mox, Fides tua te saluam fecit. & Vade in pace. Et quid illi magis consolatorium respondere potuisset? quis vnquam hac lætior muliere, domum repetiit? quis aliquando præstantiora ad suos reportauit? Anxia mœroríque plena conscientia ad Christum venit (id quod & lacrymę & gemitus ostendunt) exultãti animo discessit ab eo. Et quis est, qui hoc exẽplo consequendæ misericordiæ spem non cõcipit? quis eadem sibi obtingi nõ & quidem vehementissimè velit? Quis piè Christianus gratãter nõ canit, quemadmodum ab Ecclesia præscriptum videt? *Laus tibi Christe, qui es creator & redemptor, idẽ & saluator, cœli, terræ, maris, Angelorum, & hominum, quem solam Deum confitemur & hominem. Qui peccatores venisti vt saluos faceres, Sine peccato peccati assumens formulam. Quorum de grege vt Chananæam Mariam visitasti Magdalenam. Eadem mensa verbi diuini, illam micis, hanc reficiens poculis. In domo Simonis leprosi cõuiuas ac cubans typicis. Murmurat Pharisæus, vbi plorat fœmina criminis conscia. Peccator contemnit compeccantem, peccati nescius, pœnitentem exaudis, emundas, fœdam adamans vt pulchrã statuas. Pedes amplectitur dominicos, lacrymis lauat, tergit crinibus, lauando, tergendo, vnguento vnxit, osculis circuit. Hæc sunt conuiuia quæ tibi placent, ò Patris sapientia. Natus de virgine qui non dedignaris tangi à peccatrice, à Pharisæo es inuitatus, Mariæ ferculis saturatus. Multum dimittis multum amanti, nec crimen postea repetenti. Dæmones eam septem mundans septiformis Spiritus. Ex mortuis resurgentẽ das cunctis videre priorẽ, hanc Christe proselytã signans Ecclesiam, quam ad altaris mensam vocas alienigenam, quam inter conuiuia legis & ... fiernis*

Spernit Pharisaicus fastus, lepra vexat hæretica. Qualis sit tu scis, tangit te, quia peccatrix, quia veniæ optatrix. Quid nam haberet ægra, si non accepisset, si non medicus adesset? Rex regum dives in omnes, nos salua, peccatorum tergens cuncta crimina, sanctorum spes & gloria. Hanc nobis cantandi formam Ecclesia præscripsit, simúlque occasionem dedit diuinam misericordiam nō modò laudandi, verùm etiam impetrãdi eam spem auget. Fidelis enim sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundũ peccatores saluos facere. Peccatores, inquam, nō in peccatis veterascentibus, sed huius exemplo fœminæ peccata corrigentes, deflentes, & inde desistentes. Hæc ergo docemur. Sane si hoc Euangeliũ in eum finem susceperimus, multorum bonorum causa erit. Id ergo vt faciamus, Christi Iesu gratia faciat, Amen.

SERMO SECVNDVS. COMPARATIO huius festi & octauæ Dominicæ post Trinitatē.

QVia hodierna festiuitas in hanc Dominicam hoc anno incidit, nihil me vel vtilius vel decentius facturum esse existimaui, quàm si vtrunque Euangelium comparauero. Idque eo, vt maiorem piæ mentes ad consequēdam pietatis virtutem habeant occasionem, & collatione duorũ quomodo appositè coincidant festum & Dominica dies, meliùs possit intelligi. Vtrobique sanè nostra culpatur negligentia, vt qui aut nūquã aut seriùs vitę emēdationē ꝓponimus, cùm tamē vtrũq; Euãgeliũ grauē eius rei exhortationē, alterũ verò etiã prę̃stãtissimũ exēplũ habet, ita vt seueriùs quàm hoc modo ad pœnitētiã hortari nō possimus. Omnis arbor, quæ nō facit fructũ bonũ excidetˉ, inqt Christ⁹ in Dñicali Euãgelio, & in ignē mittetˉ. Et mox, Nō omnis q dicit mihi, Dñe Dñe, intrabit in regnũ cœlorũ, sed qui facit voluntatē Patris mei qui in cœlis est. Eodē planè modo etiã in festæ diei Euãgelio clamat ad Pharisæũ otiosum atq; inertē: Vides, inquit, hanc mulierē? Enumerat quoque opera ipsius ex ordine, quorum nullũ Phariseus fecerat. Veni in domũ tuã, aquã pedib⁹ meis nō dedisti: hæc autē lacrymis suis lauit pedes meos, & capillis capitis sui tersit. Sanè si quis hæc verba dextre examinauerit, facilè videbit, quorsum spectēt quæ in Dñicali Euãgelio Christus loquitur: Ex operibus eorũ cognoscetis eos. Magna cōtrouersia hodie, q sint boni isti fructus, ex qbus arbor homines credētes cognosci possint, disceptatˉ. Et quidē eiuscemodi Matt. 7.

modi negotium in cõtrouersiam vocari necesse non est, tantum beatæ huius fœminę exemplum statuamus ob oculos. Nulla præsumptionis iactantia, hîc paucula magnarum rerum verba audiuntur, imò in ipsa quidem nullum verbum consideratur, verè tamen præstantia conspiciuntur opera. Quęris, quæ? Perfecta conuersio à peccatis ad Deum, ingens humilitas, vehemens cruciatus mentis, seuera pœnitentia, & commissorũ pœna, constans perseuerantia, & super hæc omnia insignis fides, vehemẽs dilectio. Hi veri fructus sunt, ex quibus arbor potest cognosci, & ipsi quidẽ omnes in hac vna muliere leguntur. Licet ergo à Pharisæo reiiciatur, & tanta gratia indigna iudicetur, Christus tamen eam, qui rectè inter fructus nouit discernere, inter bonas arbores annumerat, cùm ait primo: Remittũtur tibi peccata: secundò, fides tua te saluam fecit: tertiò, Vade in pace. Et quis lætior domum rediit vnquã hac muliere, quæ tam pretiosum thesaurum domum refert? cui nõ vel summa voluptas esset, eo modo iustis annumerari? cui verò hoc exemplum spem consequendæ misericordiæ non porrigit? Et quis non auidissi-
1.Tim.2. mè Pauli hodie nos acclamantis verba concipit? fidelis, inquit, sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundũ peccatores saluos facere. His, inquam, Paulus nobis hodie loquitur, nũ ideo vt solùm in seipso, aut Magdalena, quam vterque habet misericordiã prędicemus, verùm etiam ac multò magis, vt eandem ipsi consequi studeamus, qua bonæ arbores efficiamur, & non vt steriles in ignem coniiciamur. Cui rei & illud seruit quod idem Apo-
Rom.7. stolus in dominicali Epistola monet. Debitores sumus, inquit, non carni vt secundum carnem viuamus. si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si verò Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Ecce quomodo hęc Epistolæ verba vna que Euãgelio seruiãt. Vult Christus doctrinæ suæ verbũ bonũ in nobis germinare fructũ. Quo sensu Paulus debitores nos esse dicit, qui Spiritũ Dei accipimus, & in filiorũ Dei sortem adoptati hæredes sumus. Verùm aliud Euangeliũ ostendit, mulierem ingenti dolore peccata sua deflentem, iustitiámque quærentem. At Paulus qui [illegible] nos vt idem faciamus mouere debeat, exponit. Si, inquit, secundum carnem vixeritis, moriemini. Hoc superest, vt tam insignem grauemque exhortationem auidis animis complexi, operi insistamus,

mus, alioqui nihil profuerit multa audire, in nullo verò nobis ipsis meliores fieri. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, proferens spinas & tribulos, reproba est, & maledicto proxima. Oremus igitur, vt gratiam Christi suscipiamus, Amen.

IN DIE SANCTI IACOBI APOSTOLI, EVANGELIVM MATTHAEI XX.

TVnc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram tuam, & alius ad sinistram, in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quē ego bibiturus sum? Dicunt ei, possumus. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dextram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Et audientes decem indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem vocauit eòs ad se, & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatē exercent inter eos. Non ita inter vos erit: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptiōnem pro multis.

EODEM FESTO EPISTOLA EPHES. I.

BEnedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, in ipsum secundum

propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis.

SERMO VNICVS. QVANDO hoc festum in quintam Trinit. Dominicā incidit.

EVANGELIA cùm Dominicæ diei, tum festi huius perappositè conueniunt. Est enim hic ipse ille Iacobus, quem nos maiorē & Zebedæi filium dicimus, qui in piscium illa miraculosa intererat captura, suóq; Petrum trahentem labore iuuabat. Lōgius ergo quis hic Iacobus fuerit, quærere necessarium nō est. etenim si nihil ipsius historię superesset, hoc ipsum tamen Euangelium descriptioni illius sufficeret. Vtiq; illius artis gnarus fuit, quam hic cū aliis collegis suis exercuisse describitur. Piscatores erant officij genere, & à Christo, vt homines non ad perditionem, sed ad salutem capiant, vocantur. Eadem autē ipsorum diligentia in piscādis hominibus postea fuit, quæ antea fuerat in capiendis piscibus. Petro quidem pisces cepisse & rete conclusos tenere, satis non erat, qua ratione extrahere possit, mox secum cogitat: sed quia solus non potest, ex tempore cōsilium capit, vocat socios. hi sua præbent auxilia, nihil morantes rete rūpi, pergunt, & extrahendis piscibus incumbunt, etiam cum suo ipsorum periculo. Hæc vera & notissima Apostolorum historia est. Prædicauerunt illi & docuerunt: sed non hoc solùm, quinetiam qua ratione homines ex aqua, hoc est, veteri præcedentis vitæ consuetudine eriperent, inq; lucem traherent, diligentissimè incubuerunt, nihil curantes, in quod se vitæ discrimen coniicerent, propterea ꝙ hæreticorum impugnationes persecutionésque sequerentur. Et quid etiam num profuerit multos cepisse pisces, ipsos tamen retis relinquere in aquis, etiam irretitos? quis, inquam, fructus erit multis prædicare, non tamen ex vetusta viuendi consuetudine extrahere? Ille ille verus Apostolus & hominum piscator est, qui vt ex perniciosa consuetudine eximat, nec labores refugit, nec timet pericula. ac tales certè nostri fuêre Apostoli. Sed quæ nunc tempora sunt, inuenias quidem non paucos, qui magno animo Apostolorum sibi nomen vendicent, rete expandant latissimè, & multos capiant,

plant, nempe inescare norunt, vltro currentes venantur callide, sed ad littus trahunt nullum, in peccati consuetudine linquunt, puluinaria consuunt, mendacia prædicant, *Ezech.13.*
pacem loquuntur: hoc solùm contenti, quod stultam irretitam multitudinem teneant, nimirum fugam aliorum timent, suóque periculo præuident. Propterea molliter & callide blādiuntur, quò teneant quod habent. Apertè dico, quid iuuat Euangelium audire & vitæ impietatem non relinquere? quid iuuat clamare concionatorem, & nihil ad lucem pertrahere? & quis hoc Apostolicum esse dixerit? longè secus Apostoli fecêre. Exemplum ex hodierna Petri epistola cape: *1.Pet.3.*
Omnes, inquit ille, vnanimes estote, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti. Et hic Apostolicæ prædicationis modus est: idque non modò capere, verùm etiā ad terrā pisces attrahere est. Ecce quid ad rei summam pertineat, quid requiratur, vt homines ad salutem attrahantur. Principiò, fidei requiritur vnitas: vbi enim fidei error est, nunquam ad littus peruenitur. Huc pertinet quod dicitur, Vnanimes estote. Hoc vnum in primis requiritur, sed sufficiens non est. Et quid amplius quæritur? vt dilectionem mutuam foueamus. Sint licet in fide vnanimes: si tamen in charitate fuerint discordes, impedimento graui à littore arcentur. Vnde Ioannes, Hoc, inquit, mandatum habemus *1.Ioan.4.*
à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Et huc respicit quod Petrus ait, Compatientes, fraternitatis amatores. Hoc secundum est, sed nec ipsum sufficit. Quid ergo? alia optanda vita est. iubemur enim exire è domo patris nostri. Huc illud Psalmistæ pertinet, Qui vult vitā, diligit dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum. Post hæc & patientia requiritur: ne quid nimium trepidemus. inuenias enim qui nec fide, nec charitate, nec vitæ pietate deficiant, verùm nimium & sine causa timent. His dicitur, Quis est qui vobis noceat? Et, Timorem eorum non timueritis, vt non conturbemini: dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris. Hoc nonnihil ad rem posset facere: hoc, inquam, ad littus posset attrahere salutis, si quatuor hæc, quódque tamen pro sua dignitate fuerint proposita: Primò fides, deinde charitas, tertiò vita, quartò patientia. Ita enim Apostoli verbi negotium aggressi sunt, ideóque tam feliciter totum hunc mundum ad beatitudinis portum traxerunt. Hoc modo ergo Epi-

ſtola hodierna conuenit Diui Iacobi feſtiuitati. Talis omni-
no ille fuit: propterea eò magis ipſius nobis exemplum am-
plectendum eſt. nam hac ratione ipſe, quemadmodum &
alij nobis imitandus proponitur. Hoc eorum in mundo cer
tamen erat: ideò etiam victoria apud Deum potiuntur. Hos
ergo vt ſequamur, ſua Deus gratia præſtet, Amen.

IN DIE ASSVMPTIONIS MARIAE MATRIS IESV, EVANGELIVM LVCAE X.

INtrauit Ieſus in caſtellum quoddam, & mulier quædam Martha nomine excepit illũ in domum ſuam. Et huic erat ſoror nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſteriũ. Quæ ſtetit & ait: Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. Et reſpondens dixit illi Dominus, Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima. porrò vnum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

EPISTOLAE LOCO LECTIO ECCLESIAST. XXIIII.

IN omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate Domini morabor. Tunc præcepit & dixit mihi Creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Iſraël hæreditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio & ante ſecula creata ſum, & vſq; ad futurũ ſeculũ non deſinã, & in habitatione ſancta coram ipſo miniſtraui. Et ſic in Sion firmata ſum, & in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieruſalem poteſtas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine ſanctorum detẽtio mea. Quaſi Cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in mõte Sion. Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plãtatio roſæ in Iericho. Quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum, iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum & balſamum

aroma

aromatizans odorem dedi, & quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

SERMO PRIMVS. QVANDO hoc festum, in secundam feriam post nonam Dominicam à Trinit. incidit.

HODIERNA festiuitas pulchrè per omnia hesterno succedit Euangelio. Nam quod illic postremum erat, hîc primo loco ponitur, & quod hesterni sermonis erat epilogus, hic exordij loco sumitur. Heri, inquā, æternorum tabernaculorum, vt piarum animarum huius vitæ peracta fabula, receptaculorū postremò meminimus. Qui hac festiuitate requiritur finis, est, vt sublatis mentibus cum mentis exultatione cælestia sursum meditemur tabernacula, in quę & Maria Iesu mater assumpta hodie est, nósq; assumendos aliquando iuxta promisiones Christi, indubitatò credimus. Pater, inquit Christus, volo vt vbi ego sum, illic & hi sint, quos dedisti mihi. Hæc primò omniū pręsens à nobis exigit festiuitas, nec immeritò, neq; sine causa. Neq; enim nos, qui hic manentē locū non habemus, sed futurā ciuitatē inquirimus, rectiùs, aut maiori cum fructu facturi sumus: nihil, inquam, fructuosius nos, qui cōscripti ciues & domestici illius ciuitatis sumus, quam Maria hodie ingressa est, faciemus aliquando, quàm si semper, etiam super flumina Babylonis sedentes, cœlū, in salicibus in medio eius, beatā Ierusalem cogitemus. Idq; eò magis hodie, quo maior illius offertur occasio. hodie enim terra nostra pretiosum donum ad cœlos præmisit, cùm tamen è cœlo omne nobis perfectum donum defluat. Vide ergo an nō sit ingēs causa, cur lętemur, nēpe ꝙ per Christū longè diuersissima, Deus & homo, cœlū & terra, sublime, infimū, tam arcto necessitudinis vinculo coniuncta sunt, vt mutuò dent accipiántq;. E cœlo gratiæ abundātiam recipimus, rursus indē cœli nos recipiunt, quēadmodum hodie Virginē matrē assumpserunt: & alibi Lazarū in sinu Abrahæ ab angelis deportatū legimus. An non hæc nobis magnæ sint causa lætitiæ? An nō sequi hos ęquū est, póstq; ipsos clamare, Trahe nos post te? Quis hoc in nobis improbaret? Laudatur Daniel, ꝙ adhuc in Babylone positus, ter quotidiè versus Ierusalē conuersa facie orauerit. Tum Dauid noster diris se deuouet, si Ierusalē oblitus fuerit, si nō & principio

Ioan. 17. *Heb. 13.* *Ephe. 2.* *Psal. 136.* *Luc. 16.* *Cant. 1.* *Dan. 6.* *Psal. 136.*

Tob.13. lætitiæ illius recordatus fuerit. Sed & Tobias iustus, beatos planè prænuntiat instauratores Ierusalem. Eia igitur & nobis laudi ducetur, si sæpius cœlestis Ierusalē recordati fuerimus, inque eius lætitia atque pace gloriati. Tum neque, *Iudith.13.* *Hest.8.* hodiè etiā Virgini matri cōgratulamur, vitio nobis vertetur. Si enim Iudæorū gens olim truncato Holoferne cū Iudith, & suspenso Aman cū Hester triumphabant, tum etiam *Iudith.1.* *Iudic.4.* cū Delbora ac Iaël deuicto Sisara lætabantur, nec id illis vitio datū est: quid obstat, quo minus & nos cū Virgine matre hodie lætamur, maximè verò cū eam Deus illis mulieribus longè antepofuerit? Licet enim illæ Iudaici populi laus & corona fuerint, Maria tamen longè præstantior est, quæ non vnius gentis, sed totius Ecclesiæ Christianique populi decus & gloria est. Per illos quidē Deus magna in vni' populi salutem operatus est, at per hāc lōgè maiora effecit. Hoc tantum agamus, vt rectā viā aggrediamur. Id quod minimè frustra moneo. magna enim ex parte minus quā oporteat facimus, tum etiā sæpe iam in hāc, iam in illā partē deflectimus: est'que hoc nō difficile videre. Vt enim permultū olim honoris sanctis perhibitum fuit, ita nunc plus illis detrahitur. Olim minus videbatur, quicquid eorum cultui impendebatur: nunc minus est quocūque modo detrahas. Olim hæc beata Virgo & mater præferebatur filio, nunc propè communibus mulierculis vix anteferenda ducitur: omnia quæ humanorum defectuum sunt, illi imputantes, incredulitatem, ignorantiam, diffidentiam, ad peccata propensionem: & id genus alia. Quæ quia peccata sunt, quid aliud faciunt, nisi quod ipsam peccatricem statuunt? itaque vtrinque delinquitur. Idololatria & abusus minime laudari possunt, neque verò debent: sed neque tamen illud aspernandum est, quod Scripturæ sacræ non repugnat, multò minus quod cū ea conuenit, imò ipsa tueri atque defendi potest. Vnde re-*Iere.6.*ctè Ieremias propheta, vt verā rectámque viā inquiramus, monet. Erit autem media via, quæ neque idololatriā superstitionémque neque cōtemptum habet. Media, inquam, via est, & Deo dare quod Dei est, & sanctis tribuere quod sanctorum est. Deinde nihil ab his, quod dent, sed vt simul nobiscum rogent, postulare. Quā etiam Ecclesia in supplicatione solēni differentiam obseruat. Tertiò discrimen, quod *1.Cor.3.* Paulus posuit, cōsiderare. Omnia vestra sunt, inquit, vos autem Christi: Christus verò Dei, Deus autē omnia in omnibus.

bus. Quartò, sanctos quidē vti Dei amicos venerari & prædicare, ita tamen, vt omnis laus in vnum Deum coincidat, ipseque solus in omnibus honorificetur & magnificetur, vbicūque ipsius gratiam cōsideramus ac intelligimus. Hæc regia tutissimáque via est, de qua alibi copiosiùs cùm sit dictum, hic supersedeo pluribus loqui: méque ad ipsum festū recipio. Principiò igitur neminē moueat, Scripturā sacram de Virginis matris assumptiōe nihil expresse loqui. Sufficere enim debet nobis, ꝙ sanctorum mors sacris literis attestātibus sacra dicitur, ipsorúmque sanctitas deuicta morte nobis cōmendatur. Atque hinc occasione sumpta, Ecclesia hodie canit: Maria assumpta est in cœlū, gaudēt Angeli, laudantes benedicant Dominum. Hæc vnica antiphona dextrè examinata, quid pia mente voluendū hodie, præstādúmque sit satis indicat. Cōplectitur enim in se, & personā, & opus, & fructū. Persona quidem, cui hæc dies festa est, ipsa Virgo mater est, quam cū nomino, summam atque caput omnium virtutū in ipsa comprehendo, ipsa verò Eua mater omnium viuentium est, quę nō mortis inuectrix, sed vitæ in mundum est genitrix. Illa illa verè prophetissa est, quæ suo cantico nō semel, vt olim Mosi soror, nec vnā gentem, sed semper & omnes populos ad diuinas laudes incitat. Ipsa est vrna, in qua non Moses, sed Deus ipse, nō vetus manna, sed verū de cœlo panem conseruauit. Ipsa est virga Aaron, quę, repugnāte natura, florens germinauit. Ipsa est Iesse radicis sanctæ virgula, ex qua salutis nostræ flos Christus pullulauit. ipsa vera mater Saluatoris. ipsa vas electū, vas honoris, vas gratiæ, vas ab æterno præparatum & ornatum, ab ipsius manu Sapientię. ipsa est flos de spina, sine spina, imò totius spineti gloria. Ipsa est clausa porta Ezechielis. ipsa est thymiama odorifera. ipsa est turris Salomonis, in qua diuini amoris aurū fulget, & ebur virgineæ castitatis irradiat. Sed quid illius conditioni enarrādę immoror? Omniū horū nos Virginis commonefacit appellatio. Et quis hoc ipsius nomine audito ad laudes Dei non accenditur? quis nō exultat, cùm tanta Deus naturæ nostræ dona cōtulerit. quis nō felicissimā iudicat, in qua illa tam grandia impleta videt? quis pro eius gratiæ vel minima parte impetrāda Deo non supplicat? Ecce, quę commode ex Virginis matris huius persona cogitare possit. Et quid sequitur? Assumpta est in cœlum. Hæc proprie hanc festiuitatem respiciunt, & quæ sit differentia inter iustorum

Gene. 3. *Exod. 15.* *Exo. 16.* *Num. 17.* *Isa. 11.* *Ezec. 44.* *3. Reg. 10.*

impiorúmque mortes, ostẽdunt. Omnes morimur, iusti cœ-
Psal.36. los ascendunt, impij ad tartara descẽdũt. Ait enim Prophe-
ta, Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facien-
tes iniquitatem. Quia tanquam fœnum velociter arescẽt,
& queãdmodum olera herbarũ citò decidẽt. Et mox, Inimi-
ci Domini, mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficiẽ-
tes quemadmodũ fumus deficient. Et rursum, Vidi impium
superexaltatum & eleuatũ sicut cedros Libani, & transiui, &
ecce non erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Et
Ezec.8. in Ezechiele, Finis venit, venit finis, super quatuor plagas
terræ. Nunc finis super te, & immitam furorem meũ in te,
& iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te, abomina-
tiones tuæ in medio tui erunt, & scietis quia ego Dñs. Ecce
quã graphicè Scriptura impiorũ mortes perditionémq; de-
scripserit. Principio non semel, sed quater repetit, Venit fi-
nis: idque eò vt penitus mentibus impiis futuri iudicij hor-
rorem inculcet. Secundò addit, Nunc finis super te: ne scili-
cet longiorem vitam sperent. Tertiò, Et immittã furorem
meum in te. Et quid his cõminationibus grauius? Ergo Da-
Psal.6. uid orans ait, Domine ne in furore tuo arguas me. Quartò
Iudicabo te super vias tuas, minatur hîc non solũ inspera-
tam mortem, sed & iudicium. Quintò, Ponam cõtra te abo-
minationes tuas: id verò, ne quis Deum latere posse peccata
hominum existimet. Sextò, id quod omniũ grauissimũ est:
Non parcet tibi oculus meus, inquit, nec miserabor, Postre-
mò, Et scietis quia ego Dominus, qui percussi vos. Et hæc
Psal.33. quidẽ de impiis dicta sunt. Vnde rectè à Propheta dicitur,
Mors peccatorum pessima: & qui oderũt iustũ, delinquent.
Sed longè secus hodie canimus, Maria assumpta est in cœlũ.
Hæc propriè iustorũ: & Dei amicorũ mortibus conueniunt.
De quibus etiã Dauid loquens ait, pretiosa in cõspectu Do-
Psal.115. mini mors sanctorũ eius. &, Recipiam vos in æterna taber-
Ioan.2. nacula, ad me. & Paulus, Siue viuimus siue morimur, Domi-
Num.14. ni sumus. & rursum, Scimus quoniã si terrestris domus no-
1.Cor.5. stra dissoluatur huius habitationis, quòd ædificationem ex
Deo habeamus, domũ non manufactam, sed æternam in cœ-
lis. Et quid amplius optare possumus, quã quod Mariæ obti-
git? Præterea in hac Virginis matris assumptiõe, Deus quo-
que verax probatur in suis promissionibus esse, qui etiam
abundanter suos remunerat. Maria assumpta est in cœlum,
quibus sanè verbis ineffabilem sanctorum gloriam in-

dit-

dit, quid tutius cœlo? quid remotius ab omni incursu hostium? quid iucundius, quàm inter angelos viuere? quid locupletius, quid amplius, quid gloriosius quàm cœlum habitare regnúmque Dei incolere? quid beatius quàm Deum videre? Hæc omnia vno illo verbo cõplectitur, Assumpta est. Et ipsum quidem est, quod olim Abraham Deus promiserat, dicens, Noli timere, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. & Ieremias, Quiescat vox tua à ploratu. & oculi tui à lacrymis quia est merces operi. Et Christus, merces, inquit, vestra, copiosa est in cœlis. & iterum, Nolite timere pusillus grex, quia placuit patri vestro dare vobis regnum. Et alibi, Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum. Et Paulus, Existimo quod non sint condignę passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. &, Quos iustificauit, hos & glorificauit. Et qd, fratres dicemus ad hæc. Vtique videmus quam nobis huius festiuitatis consolationem adferat. omnia enim completa atque peracta esse compertum habemus. Cur igitur Deo, qui tanta liberalitate suos remunerat, seruire grauamur? tum etiam qua fiducia hæc virgo mater nobis accinat, Deposuit potentes, & exaltauit humiles. Ad hunc modum, cùm personam, tum opus, seu factum, in quibus festiuitatis huius cardo versatur, cõsiderare licebit. Nunc porrò & fructus cõsiderandus est. Gaudẽt angeli, (canit Ecclesia) & laudantes benedicunt Dominũ. Id verò ita esse multa probatione non eget. Lucas enim Angelos super vno peccatore pœnitentiã agẽte lætari docet: tum etiã Angelorũ propriũ officium est, Laudare Deũ. Id quod in sexto Isaiæ capite legimus, vt & apud Dauid 102. Psalmo. Plurimum nostra intererit, vt Angelos imitemur, Deũ in Virgine matre laudemus. sitque hoc finis principiúmque festi huius. Id verò vt possumus, audi quid optima quondam Iudith ad suos illæsa rediens, dixerit monueritque, Laudate, inquit, dominũ Deũ nostrũ, qui non deseruit sperãtes in se, & in me ancillã suã adimpleuit misericordiã suam, quã promisit domui Israël. Hæc enim verba, cur in hac Virgine laudandus sit Deus, innuũt. Primò, quod ipsam, cùm in hunc mundum nasceretur, à peccato conseruauit originis: deinde etiam in mundo positam, ab iis custodiuit peccatis, quæ sunt ad mortem: tertiò, morientem & ab hac vita emigrantem à mortis horrore, communi omnium maledictione, & tabe corporis conseruauit: quartò, quòd

Gen.15. *Iere.31.* *Matt.5.* *Luc.12.* *Luc.22.* *Rom.8.* *Luc.1.* *Isa.6.* *Iudith 13.*

eam ad se vocauit. quintò quòd misericordiam suam, quam hîc in terris incepit, hodie consummauerit in cœlis. His ergo piis animis hodie occupari debemus. & sic quidem fides, deuotio, dilectio oratio, Deique desiderium in nobis exuscitari possint. Sophismata, argutiæque nihil proderunt vnquam. Id quod cuique secum cogitandū permitto. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO SECVNDVS.

CVm diligentius mecum recogito, quam Ecclesia Catholica lætitiam deuotionémque huic festiuitati impendit antiquitus, eámque nostra hac tempestate, hei nimium infelici, ita deperiisse, vt in quibusdā nullū omnino, in aliis verò vix aliquod eius vestigium inueniam: iusta de causa hunc sermonem querelis exordirer, partim id in audaces quorundam conatus, qua quæ minus suo palato sapiunt reiicere & aspernari propria tumulentia nituntur, partim etiam in multimodum abusum, in quem festi nostri dies miserè deuenerunt, maxime verò in Ecclesiasticorū ac prælatorum, qui iam omnia ferè, quæ ab illa Patrum primæua Ecclesia ad nos fluxerunt, interire patienter nimium aspiciunt, negligentiam. Et huic rei conuenientem materiam Scripturarum mihi suppeditarent eloquia: sed quia accepto damno, querelarum locus non est: & reprehensio, quæ non auditur, frustratur omnis, Deo ipsi hęc committo atque Magistratui, & hunc meum sermonem lætis cum Augustino vocibus, si quo modo vel aliquorum mentes Deus exuscitauerit, exordiar. Hos igitur quondam Augustinus de hac solennitate prædicauit. Adest nobis, dilectissimi fratres, dies valde venerabilis, dies omnium Sanctorum solēnitates pręcellens. Adest, inquam, dies inclyta, dies præclara, dies in qua è mundo migrasse creditur virgo Maria. Et ideo laudes intonat vniuersa terra cum summa exultatione tantæ Virginis illustrata excessu, quia indignum valde est, vt illius recordationis solennitas sit apud nos sine maximo honore, per quam meruimus autorem vitæ suscipere. Satísque præposterum iudicādum est, vt cùm sanctorum celebramus victorias Martyrum, illius solennitatem illis non præferamus, quæ huic mundo edidit Principem martyrum. In hac siquidem die competenter sponso illi cælesti proclamat
Psal. 72. beata Virgo, Tenuisti manu dexteram meam, & in volūtate
tua

tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. Hodie, inquam, & ipsa à sponso filio & Domino congrue audiuit, Iam hyems transiit, imber abiit & recessit: Surge proxima mea, sponsa mea, columba mea, & veni. Hæc ideo dicimus, fratres, quia, sicut iam in consuetudinem suscepit Ecclesia, hodierna die ad cœlos assumpta fuisse creditur virgo Maria. Sed quo ordine hinc ad superna transierit regna, nulla catholica narrat historia. Non solùm autem respuere apocrypha, verùm etiam ignorare dicitur hæc eadem Ecclesia. Siquidem sunt nonnulla sine autoris nomine de eius assumptione conscripta, quæ vt dixi, ita cauentur, vt ad confirmandam rei veritatem legi minime permittantur. Hinc sane pulsantur nonnulli, quia nec corpus eius in terra inuenitur, nec assumptio eius in carne, vt in apocrypha legitur, in catholica reperitur historia. Quibus dicendum est, quia si Mosi corpus non inuenitur ab homine in terris, cum quo locutus est Deus facie ad faciem, illius quærere dementiæ est, per quam idem maiestatis Deus incarnatus effulsit in terris. Sunt quidem qui per passionem assumptam arbitrentur. Sed nec inuenitur apud Latinos aliquis tractatorum de eius morte quippiam dixisse aperté. Et quid de aliis loquor, cùm nec ipse, qui hanc accepit ante crucem Domini in suam, id est, Ioannes Euangelista, de hoc posteris aliquid retinendum scriptis mandauerit? Nullus enim hoc fidelius narrare potuit, si illud Deus manifestare voluisset, quàm ille vtique, qui hanc nutriendam suscepit, nec contra morem filius matrem reliquit. Restat ergo, vt homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum. Vera autem de assumptione sententia hæc esse probatur, vt secundum Apostolum, siue in corpore, siue extra corpus ignorantes, assumptam super angelos eam esse credamus. Hæc ille. Atq; hoc modo de hac festiuitate prædicãs, quid nobis hodie cogitandũ, dicendũ, faciendúmq; sit abunde docuit. Proinde ipsa hæc verba penitius aliquantò indagare operepretiũ arbitror: imò iis immorari libet. Neq; enim oberit quicquam videre qua ratione veteres hac celebritate vsi sint. Atq; vtinã veterũ vestigiis insistere possemus. Nõ enim sine causa subinde cũ Hieremia moneo antiquã vt quęramus semitã. Nũquã enim cõueniemus, nisi sepositis mũdi huius desideriis, veteres, nobis quid discẽdum, credendum, quáque ratione viuendum sit, loqui permittamus. Agite ergo, vt æquum iudico.

Can. 2.

2. Cor. 19.

Hier. 6.

Augu

Auguſtinum loquentem audiamus. Primò enim ipſius verbis, non nouum huius feſtiuitatis figmentum eſſe intelligimus, vt quæ ipſius etiam temporibus frequẽtata eſt, ipſéque apertè teſtatur, nõ in vna aliqua ditione aut ciuitate, ſed per totam Eccleſiam vſu receptam fuiſſe. Iam verò & illud non ignoramus, Auguſtinum vbicunque Eccleſiæ mentionem facit, non de priuatis aut clandeſtinis conciliabulis, ſed de catholica, per totum orbem diffuſa loqui Eccleſia. Præterea plures huic rei dies requiruntur, vt in cõſuetudinem abeat, ſit enim vno aliquo in loco ſine mora, vſu recipiatur, tamen hũc vſum in omnes mũdi partes peruulgari, atque ab omnibus recipi, plus moræ poſtulatur. Si ergo ipſis Auguſtini temporibus hęc feſtiuitas in vſu fuit, ſi in vniuerſa Eccleſia celebrata tum fuit, vtique & ante Auguſtini tempora fuit. Sed ab Auguſtino vſque ad Chriſtum ſupra quadringentos annos reciproco gradu non numeramus. vnde hanc feſtiuitatem aut ipſis Apoſtolorum temporibus, aut non multo tempore poſtea, natã fuiſſe manifeſtè colligitur. Atque hic quiſque ſecum cogitet, quomodo excuſetur, quoſdam priuatos propria peruicacia ac vi hanc tot ſeculis receptam, atque huc ad nos deductam feſtiuitatem ridere, calumniari, abrogare, atque nihil pendere: quàm nos deceat, iſtis, quàm catholicæ Eccleſiæ, in qua nati ſumus atque educati, magis obedire. Et hoc primum. Deinde & illud videmus, quanta antiquitus in Eccleſia de mortibus atque emigratione credentium credita, dicta atque conſcripta ſint. Auguſtinus, vti audiuiſtis, Mariam in cœlis eſſe, nihil dubitat. non autem hic ſolus: nam ſi veteres cùm hiſtorias tum Eccleſiæ doctores perlegere libet, hanc fidem ab ipſo ſtatim Eccleſiæ exordio viguiſſe inueniemus: nempe, credentes non mori ſed tranſire à morte in vitam. Id quod exemplis oſtendam. Cyprianus martyr ad Cornelium, qui & ipſe martyr fuit, inter alia, in hæc verba ſcribit. Memores, inquit, noſtri inuicem ſimus concordes atque vnanimes, vtrobique pro nobis ſemper oremus, preſſuras & anguſtias mutua charitate releuemus. Et ſi quis noſtrûm prior diuinæ dignationis celebritate præceſſerit, perſeueret apud Deum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio. Ecce martyris conſtantiam, conſolatur ſeſe, atque vt viuus, ſic mortuus diligere vult credentes, próque ipſis orare, idemque dilectionis fraternæ officium à Cornelio ſuo poſtulat.

Cyprianus Epiſto. 1. lib. 1.

Sed &

Sed & Eusebius aliud huius rei exemplum adferens, Potamienam, cùm ad supplicium innocens raperetur, Basilidi carnifici pro sua sibi exhibita humanitate, apud Dominum suum remunerationem promittentem describit. Sunt id genus innumera, quæ quàm honorificæ diuorum mortes siue emigrationes fuerint veteribus, apertè satis ostendunt: qui indubitatò & crediderunt & docuerunt esse eos atque viuere apud Deum, próque nobis orare. Id quod inde etiam liquet, quòd in diuorum exitu nulla mœroris, at multa lætitiæ signa præbuêre, eorúmque mortes nisi Natales aut Natalitia non appellarunt, nimirum quod tùm demum per mortem ad veram vitam nati essent. Huic ergo conferamus, quomodo plurimi nostro hoc seculo, tam ridiculè, tam contumeliosè, nonnunquam cum quadam etiam blasphemia de Sanctis ganniant, tùm verò & nomen Sanctorum ipsis inuideant: scilicet dormire & mortuos esse, nihil rescire, nihil posse coguntur: cùm tamen videant, nec ignorent Scripturam sacram vbique de eorum obitu quàm honorificentissimè loqui. Dauid enim testatur, Quia pretiosa in conspectu Domini sit mors Sanctorum eius. Et Sapiens, Iustorum animæ in manu Dei sunt, inquit. Christus ipse Abraham, Isaac, Iacob in mortuorum librum non ascribit. Et Paulus habere nos in cœlis domum ædificationis commemorat. Tùm etiam vbicunque Scriptura Diuorum mentionem facit, mortis vocabulum euitare solet, pro quo aliud quiddam ponit: vt, Appositus est ad patres suos, Obdormiuit in Domino, & id genus alia. sic vbique honorificè de Diuis Scriptura loquitur. Et cui in hac controuersia adhibenda est fides? Communine vniuersalis Ecclesiæ consensui, an verò aliquorum erroneorum opinioni? Superioribus diebus docui quid causæ diuum Augustinum mouerit, vt catholicæ Ecclesiæ, quàm Donatistis magis assentiret. Si quis verè Christianus est, haud dubiè in hoc diuum Augustinum, imò ipsam catholicam Ecclesiam sequetur, sitque hoc secundum. Iam tertiò & illud in Augustini verbis consideramus, quî se Patres nostri in Diuorum celebritatibus gesserint. Et in hoc quidem loco ad laudes Deo dicendas hortatur: alibi etiam cum in Spiritus feruorem rapitur, vt ipsis colloquatur, necessitatémque suam aperiat, haud secus atque coràm astantes videret: alibi, vt cùm Psalmos explicat, Diuorum memorias veneratur: alibi etiam ad pietatẽ inflammat. Hoc quondam

Eusebius.

2. Cor. 5.

dam piorum in Diuorum solenniis exercitium erat: atque etiamnum genuinus eiusmodi vsus esset. Hinc emendatio sperari, hinc collapsæ Ecclesiæ instauratio atque conseruatio sperari posset. Sed quis omnium hæc cogitat? quis imitando sequitur? De nobis, qui hic præsentes sumus, loquor: quid enim mihi de iis qui foris sunt, nec audiunt? Atqui perbellè festa nostra celebrare nobis videmur: & quid nostrum celebrare, nisi externa quædam superstitio est? non dico in foro, œnopolio: sed illic vbi rectiùs decuit. In Ecclesia, inquam, vbi hi festi dies peraguntur, pauci illic, qui ex Diuorum memoriis fidem suam confirment, pauciores verò, qui vitam suam Diuorum ad exempla instituant, tantùm necessitate compulsi, eorum aliquando recordamur, cúmque ipsis
Num.23. esse desideramus: nempe, quemadmodum Balaan olim summè quidem Israëlem deprædicabat: ipse tamen in impietate sua perseuerabat, mori sanctorum more desiderabat, sed viuere eorum exemplo nolebat. Longè secus patres nostri fecêre: vt hîc in Augustino videre est. Etenim Diuorum exemplis memoriáque ad laudes Dei, ad confirmationem fidei ad orationem, & vt ad maiorem vitæ pietatem impellerentur, vsi sunt. Ea consuetudo vbi non obseruatur, sanè Christianè non agitur. Atque hoc tertium est. Quartò denique hîc mihi Augustini in dicendo vide prudentiam. Quę Deus occulta esse voluit, rimari non vult. Verùm omnes, ne id tentet quis, præmonet. Idem diuus Hieronymus in huius celebritatis sermone facit. Et quid sanctos hos viros mouit, tanto timore tantóque iudicio diuina tractarent? quia scriptum legerant, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: quoniam qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Sed, quàm diuersè agimus nos? nihil tam absconsum, quod non conemur indagare: nihil tam summum, quod nō scrutemur: quóque sublimior res est, eò magis iudicamus friuolé. Et quam ex hoc labore mercedem reportamus? nempe vt sæpe media in luce Andabatarum more palpitemus manibus: nec consideramus: considerant alij, rectiúsque intelligent & iudicabunt posteri. Cum timore & reuerenter in diuinis agere, Christianorum est, & quidem Augustinus is fuit, cuius similem Ecclesia non habuit: neque tamen sibi fidit, quin & antequam ex hac vita excederet, quæcunque scripserat, rursus perlustrat: ac sicubi plus nimiásue posuisset, corrigit: atque hi veri Ecclesiæ fuêre doctores.

ctores. Et hoc quartum. Quintò & illud maximè considerandum est, quòd Augustinus certam assumptionis Virginis matris nullam conscriptam historiam esse ait. attamen constantem omnibúsque probatam sententiam esse refert, quòd super omnes Angelos assumpta sit, eiúsque rationem tradit alibi, vbi etiam illos tangit, qui palàm condemnant quicquid in Scripturis clarè non legimus. Duo ergo Augustinus hodie nobis cogitanda tradit, vtrunque ex Scripturis: alterum quidem Virginis, alterum verò est Christi persona. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. his verbis Virgini loqui licuit. Tum verò si vlli vnquam hominum diuina pietas loquuta est, Surge proxima mea, &c. certè huic loquuta est. Verùm hîc quisque secum reputet, quæ sit gratiæ magnitudo, vbi Deus ipse manum tenet, suscipit, atque deducit. Quæ sit lætitia cogitate, vbi Deus in morte hominis animæ loquitur, Veni amica mea, veni dilecta mea. Hæc meditare hodie, & erit quo tota hac die & occupari & recreari possis. Quòd si quis Ecclesiæ cantiones inspicere velit, inueniet potissimùm in hæc duo contemplationes suas direxisse Patres. Ecce autem num paucis his verbis Augustinus quæ dignè hîc meditari possint, non ostenderit. Atque olim quoque, fratres, prædicatores fuerunt: quòd si minus sua, vt nunc fit, iactitarunt, eò sanè fideliores æstimandi sunt. Atque hæc de Augustino, déque hoc festo sint dicta: cum Euangelio concludendum est. Illud enim quibus modis vtendum sit omnibus illis, docet. Læta quidem atque magnifica sunt, quæ cùm Augustinus, tum Ecclesia de Mariæ assumptione personant: sed quid hæc sonare solùm prodest, Assumpta est Maria in cœlum: cùm tamen ipsi mentibus defixi in terris maneamus? quid est, Angelos illius causa gaudere, cùm nostrorum peccatorum causa adhuc tristentur? quid est, omnes pios laudare Dominum, nisi ipsi quoque idem præstiterimus, atque ita, vt per nos nomen Dei blasphematur, viuimus? Perapposité ergo in hanc festiuitatem hæc Euangelica lectio ordinata est, in qua principium, medium, atque finis salutis proponitur. Suscipere Dominum, ipsi ministrare, tandémque in ipso quiescere, hæc via, hi nostræ salutis gradus sunt. Sic Maria ascendit. Suscepit Christum, ministrauit Christo, ideóque nunc requiescit in Chri

Psal. 72.

Christo. Si postremum cupis, à primo incipe. Id vt possimus, gratia Dei præstet, Amen.

SERMO TERTIVS TEMpore belli, Anno 1546.

SOlennis isthæc festiuitas, vt nunc sunt tempora, prouerbij quo non modò Philosophi, sed ipsa etiam Scriptura vtitur, me admonet: Musica in luctu, importuna narratio. *Ecclef.22.* Neq; enim solẽnis festiuitas, ac mœsta tẽpora bene conueniunt. Non conueniunt in templis Gaudeamus, & foris in plateis clasſicũ canere simul. difficilime sanè simul eodémq; tempore canimus atque ploramus. Tum etiam longè diuersissimos affectus generat, beatorum gaudij, & perditorum damnationis consideratio. At nobis hac ipsa die contraria hæc simul obueniunt. In templis enim hodie merũ vbiq; gaudium, foris autem calamitosa & periculosa sunt omnia. Si quis enim quid sibi præsens festiuitas velit, non obiter, sed diligenter inspexerit, haud dubiè Gaudeamus in mente secum cantabit, hoc est, mentis ac conscientiæ suæ gaudium atque consolationem persentiet. Atque hæc instituti huius causa est. Hic enim non modò Christum, anquam, præpotentem Deum, & qui de cœlo descendit, antè ad cœlos *Ioan.3.* ascendisse videmus, verùm etiam nobis, qui in Christum credimus, ipsos clœos apertos esse, & impletum esse, atque etiamnũ impleri intelligimus quod dixit atque pro- *Luc.12.* misit, Noli timere pusillus grex: placuit enim patri vestro *Luc.22.* dare vobis regnũ. &, Ego disponã vobis regnũ, sicut dispo- *Ioan.12.* suit mihi pater. &, Accipiã vos ab meipsum. &, Pater volo vt vbi ego sum, & ipsi sint, quos dedisti mihi. *Ioan.17.* Et Paulus, Scimus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis *2.Cor.5.* dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactã, sed æternã in cœlis. &, Nostra autẽ conuersatio est in cœlis, vnde etiam Saluatorẽ expectamus Domi- *Philip.3.* num nostrum Iesum Christum. &, Iam non estis hospites & *Ephe.2.* aduenæ, sed estis ciues Sanctorũ, & domestici Dei. An nõ hęc pio magna lætitiæ causa sunt, maximè si quàm post Adæ lapsum, longo tempore cœlum clausum, cõtrà infernus latissimè hominibus patuerit, secũ cogitauerit? Si quòd non modò Deus Cherubim flammeúmque gladium ante Paradi- *Isai.5.* sum ordinauerit, verùm etiam quòd ipse Diabolus, qua potuit

tuit vi, manibus pedibúsq; obstiterit, ne quis cœlum, ex quo ipse ceciderat, ascenderet: quemadmodum Amalec olim obsepandis viis incumbebat, ne in promissam intraret Israel terram, secum perpenderit? Hæc, inquam, quisquis secum cogitauerit, multa lætitia, Gaudeamus hodie canet. Deo gratia, inquit Apostolus qui dedit nobis victoriam, per Dominũ Iesum Christũ. Quam victoriã? quod libere liceat dicere, Vbi est mors stimulus tuus. Et Moses quidem fugauit Amalec, ne Israelem ab introitu Palæstinæ impediret. Christus verò sua passione effecit, vt nobis cœlum apertum sit. Serò quidem, nisi Moses orasset, Iosue Amalec fugasset. ait enim Scriptura, cùm Moses eleuaret manus ad orationem vincebat Israël. Quo ostendit, Mosen oratione sua plus effecisse, quàm Iosue cum omnis populi multitudine. Quod si non Christus è cœlo descẽdisset, próq; nobis passus fuisset, nemo nostrûm vel hodie cœlos ascendere posset. Christi ascensio causa est assumptionis Mariæ. Illud nisi præcessisset, hæc festiuitas nunquam sequuta fuisset. Nunc autem, quemadmodum indubitata fide cõfitemur Christum in humana forma ascendisse, ita quoque certò dicere possumus, Scimus quoniam si terrestris hæc domus nostra huius habitationis dissoluatur, ꝙ ædificationẽ ex Deo habeamus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis. Ecce tibi hodiernum nostrum Gaudeamus. Hac ratione solennem Diuæ virginis matris assumptionis diem peragimus. Ideo considerandum nobis proponitur, quòd summa cum exultatione beata virgo Christi mater hunc mundum linquens in cœlos assumpta sit, vt & ipsi eò perueniendi spem concipiamus, atque in illius vnguenti odore viam mandatorum Dei curramus. Hæc causa hodiernæ festiuitatis est, atq; lætitiæ Atque hìc latissimus isthæc ornandi campus patet, vt fiat omnium commune gaudium, ex communi consolatione, vtq; hac tota die nihil nisi merum gaudium, in omnibus audiatur atque consideretur. Sed (dolor) hoc anno id non licet, tantúmque intra templi parietes restat Gaudeamus: foris, vbique antè atque à tergo, imò & intra nos, nil nisi classicum audimus: ita vt non iniquè liceat dicere quod olim Israël in Babylone, Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Et cum Ieremia, Venit finis gaudij nostri: Væ nobis, quia peccauimus. Et quid ergo prædicandum mihi hodie est? Si de festo loquar, Musica in

1. Cor. 15. — *2. Cor. 5.* — *Psal. 136.* — *Thren.*

luctu. at taceam? ſed nec hoc licet. Debuit quidem Euangelium noſtra eſſe prædicatio: ſed & ipſum in lamentationem verſum eſt, & Væ. Quemadmodum etiam Ezechieli quondam liber, in quo nihil præter lamentationem & Væ ſcriptum erat, non modò videndus legendúſque offertur, verùm etiam comedendus traditur, vt ea de re poſtea maiore cum ſeueritate poſſet prædicare. Quod ad me, ſane di-
Iob.10.2. cere libet, Tædet animam meam vitæ, ac ſine ſpiritu vitæ eſſe me velim. Eiuſmodi enim in me deuolutum eſt tempus, quo non licet euangelizare. Væ omnibus, quorum cauſa feſtorum noſtrorum lætitia, in luctum atque mœrorem conuerſa eſt. Væ, qui vtrinque ad tanti belli immanitatem con-
Marc.8. citarunt. Væ, qui ſuæ auaritiæ cauſa pacis concordiæ'que media impediuerunt. Miſereor ſuper turbam. Neque enim hoc verbũ ſenſus meos, quos totos occupauit, vult relinquere. Miſeret me ab vtraq; parte populi. In eos enim ſumma calamitatis recidit. Neq; verò dubiũ eſt, quin vtrinq; multi pij ſint, quorũ nemo miſeretur. Sanè olim in Romanis erãt, qui ſeſe deuouere, ínq; mortẽ tradere, pro populi patriæ'q; ſalute non dubitarint. ſic ambo Decij, ſic Curtius. ſic aliquãdo Moſes, noſtérq; Paulus. Imò ſic Chriſtus fecit, vt nos ab æterna morte eriperet, ſeſe ſuáq; ſpõte in mortem tradidit. Sed quis nunc iſthæc exempla cogitat? vbi Euãgelium pacis? vbi charitas noſtra, quã tantopere Chriſtus ſuadet? ſed quis locus querelæ accepto damno? Vtinam prudentiores fuiſſemus, & conſequentia præuidiſſemus. Atque hæc ideo dico, quod nec ipſe ſatis ſciam, in quem ſcopum hic mihi inſtituendus ſit ſermo. Decet quidem feſtiuitatem hanc ſuus peculiaris ſermo, íſque iucundus, ſed temporum horum iſthoc non permittit calamitas Quod igitur eligam neſcio. at vtrunque ſimul coniungam, vtrunque enim noſtris commodis ſeruiet, cùm alterum huius vitæ pariet nauſeam, alterum futuræ incendet deſiderium. Tum ſanè perappoſitè Euangelium, qua ab hac in alteram tranſeundum eſt vitam, oſtendit viam. Age igitur, de hac re pauca audiamus. Principiò igitur, quando demeritam peccatorum noſtrorum pœnam iuſto Dei iudicio nobis imminere videmus, nec fieri poteſt, vt non expectemus, ex bellis calamitatibúſque, quas ob oculos poſitas vndique cernimus, famem atque inediam: neceſſarium omnino eſt, vt qua via hanc cladem in ſpirituale animæ lucrum conuer-

uertamus, solicitè consideremus, ne simul & corpus, & res, atque anima perdantur. Si corporis facultatisque nostræ direptioni obsistere non possumus: animam tamen vt conseruemus, danda est opera. & hanc sanè qui seruat, cæteris amissis, exiguum damnum sustinuit. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Etenim præsens tribulatio spirituali animæ vtilitati commodabit: nimirùm quum hac ratione huius vitæ nauseam concipimus, vt tædeat vitæ, aut certè nullo illius tangamur desiderio. Hoc initium est, in quo si acquieuerimus, facilè ad altiora inducemur. Sed hic maximè remoramur. hoc in cœno hæremus, vnde difficillimè nos explicamus, scilicet mundi ac vitæ huius, & quicquid eius est, desiderium atq; amor limus sunt mordicus seruans. Quandiu autem terrenarum & præsentium amore intricati sumus, nullo cœlestium desiderio tangimur, nec quicquam iis quæ vel audimus, vel ipsi legimus, afficimur. Contrà verò, quid sub sole, huius nos vitæ maiorem nauseam parit, atque tribulatio? Quæ nisi ita præsto sit, vt cùm videri, tum sentiri possit, nemo mortem appetit. neminem huius vitæ tædet: cùm tamen & aliis quibusdam veluti mediis, vt tædium atque nauseam hanc nobis ingerat, Deus vtitur, Offert nobis Euangelium vitæ æternæ, vbi plena securitas, omnium bonorum abundantia, non dolor, non lacrymæ, non vlla tristitia est. hanc nobis paratam esse, regnique cœlorum nostram esse possessionem affirmat. Quæ omnino eiusmodi sunt, vt meritò nobis huius vitæ tædium pariant. Verùm, cui isthæc cordi sunt? nemini. At bello, pestillentia, fame, pressura ingrauescentibus, cùm vndequaque impetimur, aliis deuorantibus, quæ nos in sudore vultus nostri collegimus, semel vnóq; impetu eliminantibus, quæ nos multis annis congessimus, deniq; nos, vxorem atq; liberos nostros calumniantibus, corpus trucidantibus: tum demum his vocibus prorumpimus. Vtinam mors nos absorberet. O felices mortuos, qui his exempti sunt malis. hæccine spes nostra huius vitæ est? Mirum sanè in modum miserabilis lamentatio, vbi eiuscemodi voces audiuntur, adhuc miserabilius quid est, cùm has voces audire in aliis, tum causam eiulatus huius experiri in seipso. Verùm hæc ipsa tamen magnum æternæ momentum adferunt vitæ, æquum si adhibueris iudicium. Nan- Matth. 10.

que hac vna causa sæpe Deus immittit plagas, sine quibus alioqui, vt dictum est, perpetuo adhærescemus his momentaneis. Et huius quidem non pauca exempla Scriptura tradit. Clamauerunt ad Dominum, cùm tribularentur, inquit Dauid, & de necessitatibus eorum eripuit eos.
Psal.106. & tu &, In tempore tribulationis suæ clamauerunt ad te, & tu
Nehem.9. de cœlo audisti. Ecce hoc modo periculosa hæc tempora nobis ad aspernandam hanc vitam adminiculantur: sed non hoc plenè sufficit. Nam & eum, qui desperans sibiipsi cruentas manus infert, huius vitæ tædet: & quæ hîc geruntur, non sine nausea videt. sed non hæc illi ad felicitatem quicquam prodest nausea. Propterea mox vbi huius vitæ tædium nos inuadit, ad futuræ & immortalis vitæ considerationem mens erigenda est. Sic Paulus faciebat, cùm diceret, Cupio dissolui & esse cum Christo. Ni-
Phil.1. mirum nullo se huius vitæ desiderio teneri ostendit: attamen mox addit, Et esse cum Christo, quo alterius vitæ desiderium suum manifestat. Sic Elias animæ suæ petiuit, vt moreretur. sed addit, Domine, tolle animam meam. Atque hic iustus ordo est, quando beatitudinis futuræ in
3.Reg.19. nobis desiderium eò plus augetur ac crescit, quò magis huius vitæ amor decrescit. Huc ergo hæc festiuitas vehementer commodat. Et ipsa quidem natura docet, eos qui paupertate premuntur, aliorum copiis visis, eandem sperare & appetere fortunam. An non autem pauperiem patimur nos? Rursus, An non in Maria, quæ cœlos habitantium beatitudo sit, consideramus? nunquid non ergo eius in nobis desiderium cresceret, scientes, quia vnius tantùm alicuius hominis causa cœlum factum est? Venite ad me om-
Mat.11. nes, Christus ait, qui laboratis & onerati estis: ego reficiam vos. Et qua ratione conuentiore in nostram vtilitatem conuertere possemus festiuitatem hanc, nisi vt Mariæ exemplo in boni vnguenti odore curramus: & vana falsáque esse omnia, in quibus in mundo speramus, agnoscentes, alacriùs & attentiùs æternùm permansuram patriam consideremus? Huc ergo Iosue vocem, quā Iordanem trāsiturum populum alloquitur, adducere possem. Quadraginta annis per deserti inuia huc, illuc, incertis sedibus circūacti fuerant: semper tamen consolabantur promissione terræ, quā daturus esset Deus, terræ, inquā, omnium bonorum copiis abundantis, lacte & melle fluentis: vnde summo eos terrę huius promissę

desiderio tentos fuisse, nemo rectè dubitat. at vbique impedimenta remorabantur eos, imò ipsi impedimenta struebant. Tandem etiam iam proximi facti, Iordane obstante, ab eius introitu prohibebantur. nullum remigij genus, non pontes aderant, nec quisquam sese flumini audebat cõmittere, tum nec circumire per ambitum poterant. Et quid hic Iosue? Dei mandato sacerdotibus arcam tollere, & per Iordanem præcedere populum iubet. Tũ per præcones edicit, Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, & sacerdotes stirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque consurgite, & sequimini præcedentes. Hac via populus per Iordanem terram illam introiit, vidẽtes nimirum aquam ante arcam diuidi, & sacerdotes siccis pedibus transire, confidentioribus animis sequebantur, nec frustrabantur: stetit vnda, quousq; omnes trãsiissent. Idem nobis obtingit, qui cœlestis patriæ viam incedimus. diu multúmq; pauperiem huius viæ perpessis, summè cœlestem patriam desiderantibus, Iordanis, id est, mors, profundus ac torrens fluuius, qui multos suffocat, viam obstipat. hunc propria virtute nemo pertrãsire potest. Verùm arcam Domini, quæ Dei filium portauit atq; genuit, hodie sine mora præcedentem, videntes confidentius sequi audebimus, eóque, quo illa præcessit nos, pertingere, sperare possumus, atq; cũ Dauid dicere, Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Igitur si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Ecce hic salutis nostræ secundus gradus est, & huius nos ipsa festiuitas admonet. Quòd si quem, nec temporum horum periculis consideratis, huius vitæ tæduerit, nec festiuitatis huius meditatione immortalitatis futuræ desiderium affecerit: hic qua via duci possit, nõ video. Sed inquis, Nunquid satis est huius vitæ tædere, & futuram desiderare? minimè. Via quæ nos eò ducat, quærenda est. & quo indice hanc certiùs cognoscemus, quàm duarum in hoc Euangelio sororum? quarum altera Christo externe seruiit, altera verbo Dei occupatur. Ha, si hæc via, inquis, salua res est. Neque enim, quod ad externa officia attinet, quicquam Marthæ concedimus, nec minus atque illa impense cantando, legendo, orando, ieiunando, pulsando, & si quid præterea ad eum cultum pertinet, obsequia præstamus. Tum nec minus quàm Mariæ verbo Dei afficimur: non enim satis nobis est audire, legere, canere & prædicare illud, sed

Iosue. 3. *Psal. 22.*

& in parietes depingimus, in manicas tela textas circumferimus, & gladio ipsum propugnare parati sumus. Rectè quidem, mi frater, cum Martha Christo inseruis, cum Maria verbo Christi delectaris: sed caue hypocrisis sit isthæc tua pietas, fieri enim potest, vt qui Marthæ imitationem fingis, superstitione, hypocrisi nõ vaces. Sic verisimile est, multam pietatem cum Maria circa Euangelium externè ostendere, intus tamen ab omni pietate longissimũ esse. Et quid Christus externum apparatum curaret, qui non ex intimo affectu procedit? Quid me, inquit ille, vocatis Domine Domine, & non facitis quæ dico? Et in Ioannis Apocalypsi, Scio
Apoc.3. opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Sic & per Isa-
Isa.29. iam quondam dixit, Populus iste ore suo appropinquat, & labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est à me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Si steterit Moses & Samuel coram me, non erit ani-
Iere.16. ma mea cum populo, ad populum istum. Et qui sic? scire vias meas volunt quasi gens, quæ iustitiam fecerit, filij mei dici gaudent, & in omnibus tamen mihi contrarij viuunt: cùm iurant, Viuit dominus, falsò iurant. Propterea non est mihi voluntas ad populum istum. Vbi nulla voluntas Deo est, ibi nec habitat: vbi, non habitat, quid boni sperari potest? imò verò quod mali genus expectari nõ potest? Et quid, fratres, cogitare vel possumus vel debemus, tot mala præsentia videntes, plura etiam atque magis horrida expectantes, nisi quòd nulla Deo voluntas in nobis sit, imò nauseat ipsum super nos: nec id immeritò. Vide enim qua ratione cultũ Dei peragamus, de quo tamen nostra parte vehementer gloriamur, & sanè præter externũ fucum nihil videbis. Externos quidẽ ritus Deo peragimus, intus Diabolo mẽte, ore, atque manu seruimus. Verbum & Euãgelium ore pleno sonamus, contrarium factis exprimimus. Et quid Christo in ea domo negotij est, vbi nec Maria, nec Martha suum satis faciunt officium: quæ ipsi voluntas erit in populo, in quo nec verum cultum, nec genuinum sui amorem inuenit. Sed hic cardo rei versatur: Si pacem atque requiam volumus, Christum domus nostræ inhabitatorem habeamus necesse est, sine illo enim, nec pax nec optata expectatur requies. Si
Luc.10. Christus nobiscum manebit, quod Euangelium loquitur,

fieri necessum est, Martha solicita es & turbaris erga plurima: hoc est, sic tranctandus est Euangelij verbi Dei sermo, vt non in forma, sed verè & ex animo cuncta procedant. Id si fieri debet, quicquid verbo ac cultui Dei aduersatur, deponendum est. Id verò vna præstat Pœnitentia, hoc est Lazarus, qui & ipse in hanc domum accersendus est, ipse, inquã, ad trium sororum sortem pertinet. Atque hæc demum pulchra domus dispositio est, vbi Lazarus, hoc est, pœnitentia mundat. Martha, hoc est, cultus Dei, ornat domum: Maria verò sese in Christo eiúsq; verbo recreat. Quia verò (vt nũc nostri mores sunt) hac parte vehemẽter deficimus, vt Martha nostra atque Maria, hoc est, cultus verbíque Dei iactãtia, plus externæ apparentiæ, quàm internæ veritatis habuerit, in Lazaro rursus incipiendum est. Conuertatur impius ab via sua, & miserebitur nostri Deus. Diuertat à malo, & faciat bonum, & veniat, & arguat ipsum. Bonas & rectas facite semitas vestras, & inhabitabo in vobis. Hęc Deus illis loquitur, qui quidem discipuli esse eius volunt, quæ tamen discipulorum sunt, facere nolunt. Agitè ergo diligentius, in posterum nobis caueamus. adhuc enim nobis isthæc dicuntur. adhuc vt emendati sequamur tempus est. Id vt faciamus, Dei in nobis gratia præstet, Amen. *Ezech. 3.*

SERMO QVARTVS, QVANdo hæc solennitas in secundam feriam post Dominicam Trinidecimam incidit.

CONuenientius huius sermonis exordium video nullum, præter hesterni sermonis repetitionem. Neque enim dubito, quin hanc festiuitatem non modò minus contemptui habituri aut aspernaturi, verùm etiam rectiùs in nostram vtilitatem conuersuri, Tum etiã melius cum Maria in eius assumptione lętantes gratulaturi, sed & maiore desiderio post ipsam mente atque prece ascensuri simus. Certe tum demum quæuis res rectiùs cognoscitur atque æstimatur, laudatur aut vituperatur, suscipitur aut refutatur, quãdo oppositum ipsius e regione iuxtà ponitur. Quid autem dissimilius huius temporis via atque illa, quam electi apud Deum consequuti sunt, vita? Perscrutare, ac labora nosse, quæ huius viæ sit conditio, & proculdubio futura illa vita magis arridebit, huius sæpius recordabenis, ipsam

vehementiùs appetes, felices omnes quicunque eam consequuti sint, prædicatis. Iam verò hesterno sermone non vnum aliquem, sed plures locos audiuimus, qui omnes maxime huius vitæ miserias indicant. In ipso enim Euangelio Iudæis Christus futuram ipsorum cladem denuntiat, illámque cum ipsius illacrymatur, ipsóque deflet: in Epistola verò Paulus, quæ nostra fuerit cæcitas, in æternum ingenti nostro malo duratura, nisi Deus pater, nostri esset misertus. Sed & in Psalmo quem manè pro concione explico, Dauid ardentissimis votis precatur, vt Deus nostri misereatur, atque benedicat nobis. Denique in Regum nostra historia, pius ille Iosaphat hostium vi ita vrgetur, vt omnis Israël, iuuenes & senes, vtriusque sexus ieiuniis atque obsecrationibus Dei auxilia postulare cogantur. Atque de his quidem omnibus heri dictum est. Quis autem tam simplex, qui ex his scriptis, historiis, atque orationibus miseriam vitę huius non videat? & quid in nobis aliud experimur, nisi hæc ipsa, quorum illa scripta meminerunt? Nunc in tenebris reptamus, nunc in peccata labimur, nūc hîc agrauamur, illic angustamur, hîc damno afficimur, illic planè perimus. Et quid multis? nisi in hac vita, præter laborem, exilium, angustias, miserias, pauperiem & inopiam, infirmitates atque pericula, peccatum, onus grauissimum, tandemque etiam in fine mortem videmus atque experimur. Hæc vitæ huius nostra conditio. Hæc meditare, & haud dubiè lætitia afficieris, vbi Mariam hinc in cœlum assumptam esse intellexeris hodie, letitia plenus dices cum Ecclesia, Beata quæ credidisti: exclamabis deinde, Trahe me post te, O maria illic nos attrahe, vbi tu cum filio tuo habitas. Sed & tempestiuiùs viam cœli inies, sempérque te alacriorem in ea conspicuum offeres. Et hæc sunt quæ præsens à nobis exigit solennitas. Hîc in terris atque exilio, patriæ nostræ præconia audire, ingentis nobis causa lætitiæ esse debuit. Peculiaris cuiusdam consolationis energiam habere in mentibus nostris decet, quod non modo Christus cœlos ascendit, verùm etiam quòd Maria assumpta est. & quòd non solùm caput nostrum cœlos habitat, sed & membra ipsius quotidie sequantur illuc, freti promissione dicentis, Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Hæc, inquam, peculiaris quædam consolatio atque spes nostra esse debuit. Sed & admonere nos debuit, vt eò ardentiùs preces nostras il-

Psal. 66.

Ioan. 17.

sum dirigamus: denique etiam calcaria nobis addere, cautius & alacriùs viam cœlestis regionis currere. Ecce horum omnium datur occasio, hesternis Euangelio atque Epistola, Psalmo nostro, Regúmque historia, cum hac festiuitate collatis. quæ sanè prudentibus sufficerent, de hac festa die dixisse, sed imprudentium causa porro nonnihil de vero eius vsu dicere placet. Hoc enim omnium maximè refert. De gloria enim atque beatitudine virginis, multa dicere nequimus, vt quæ sensus nostri angustias transcendunt. neque enim auris audiuit. Hìc in inferioribus contenti manebimus, & in paruis per Scripturas apertis, quid nobis commodet, indagabimus. Ac principiò quidem nemo miretur, peculiari quadam præ cæteris solennitate hãc festam diem celebrari, & quidem magis esse plorandũ videri potest, quòd eiuscemodi personam amiserimus ex hoc incolatu. Verè enim cunctis credẽtibus magna fiducia illa fuit, dum in his terris vixit. Nam etiamnum quoque Ecclesia de ipsius exultaret atque consolaretur præsentia, si modò nobiscum hìc viueret. fletu igitur quàm festi celebritate magis dignum, hanc non habere corámue audire atque videre, iudicari posit. Sed longe diuersa Ecclesiæ consuetudo est, à mundi huius opinione. mundus illo tempore festos dies agit, quo homines primùm in hunc mundum nati, hanc vitam viuere incipiunt. Ecclesia contrà, missis in cœlum liberis suis, lætatur. Illic enim omnibus malis exuti, in perfecta securitate viuunt: illic Deus omnem lacrymam ab oculis ipsorum abstergit, & mors non erit vltrà, néque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora transierũt, & noua facta sunt omnia. Hæc propter, Ecclesia lætatur, quando filij eius hanc vitæ fabulam in Domino concludũt, quando quod pro ipsis timeat nihil restat, sciens corpora ipsorum requiescere, animas vero in manu Dei esse, & non tangere illos tormentum malitiæ. & vt vno verbo concludam, tum demum cum filiis suis Ecclesia gaudet & lætatur, quando eos hinc ex hac calamitate ad cœlestem præmisit patriam. Atque hoc fundamẽtum huius festiuitatis est. iam verò Mariam ex hoc seculo morte solutam esse credimus, secundum naturæ statutum, quo quicquid natum est, mori oportet: ita tamen vt tam nõ senserit mortis horrorem, quàm in filij sui conceptione Virginitatis non amisit florem. Nec id cuiquam mirandum videatur: qui enim illud *Apoc.12.*

potuit, huius quoque potestatem habuit. & qui ita eam in vita honorificauit, vt mater fieret, ac virgo maneret, in morte nulla contumelia affecit vt vel amaritudinem, vel horrorem mortis experiretur, quemadmodum nec in partu cõmunionem mulierculãrum dolorem sustinuit. Et hoc secũdum.

Ioan.12. Tertiò. Vt certò Christus Apostolis eorúmque successori-
Luc.23. bus promisit, fore vt vno in loco cum ipso sint, vt etiam la-
2.Cor.5. troni in cruce paradisum pollicetur, & Paulus omnes in genere consolatur, quod si terrena hæc domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis esse dubitare non possumus. Quod enim latroni tam subito promisit, atque præstitit; sanè matri non denegauit. Et hoc tertiũ. Iam quartò, cùm constat eam ante omnes singularis priuilegio gratiæ dotatam esse, nemo etiam in cœlo apud Christum peculiaribus donis, præ angelis atque hominibus ornatam esse dubitat: imò verò nemo summis honoribus ab cœli ciuibus susceptam esse, quæ tanto affectu cœli terræque Dominum suscepit, primúmque hospitio dignata sui est corporis, ambigit. Nemo lucere hanc maris stellam, super omnia cœli sydera, quæ nobis omnium syderum hominum atque angelorum lumen genuit, hæsitat. Et hoc quartum. Quintò, quando hanc solam Deus à generali omnium

Gene.3. fœminarum maledictione hoc verbo Dei lata, Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, &c. liberam sine illæsam præseruauit: credimus nec sine causa, eandem custoditam esse à communi omnium maledicto, quod hac sentẽtia decreuit Deus, in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Certè totũ filij honoribus seruit, quicquid honorificentiæ matri detulit, tum diuinæ etiam maiestati conuenientissimum erat, hoc ipsum corpus à corruptione seruaretur liberum, quod filius in peculiare tẽplum sibi elegerat, atq; sanctificauerat. Ecce, hæc omnia Christianis in hac celebritate meditanda veniũt, præter eã consolationẽ quã in filiorũ suorũ ex hoc mũdo recessu habet Ecclesia. Id quia ita est, certe hodiernũ omniũ nostrum gaudium dignũ iudicamus, maximè quod & nostra cum vtilitate fiat. Sanè omnis Israël redeunti è castris Iudith illæsæ gratulabatur, nẽpe q; communẽ omniũ hostẽ truncasset: sed hic plus

Iudith.13. quàm Iudith illic Iudæi clamitant, Benedicta es tu filia Domini

Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram: & quanto rectiùs nos dicimus, Benedicta es tu filia, quia per te fructum Dei Iesum Christum, Deum hominémque suscepimus? Illic dicunt, Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter: quanto meliùs nos, ipsum de Maria prædicamus? Illic etiam hosti obiiciunt, Iudith filia Merari dissoluit hostem nostrum: & quantò rectiùs id ipsum diceremus nos? Vbi enim minus effecit, quàm in hac virgine? quis vnquam maiora illi damna intulit? Vtique ipsa est mulier, ex qua semen ortum est, quod caput serpentinum contriturum erat, atque contriuit. Historia Esther refert, Iudæos peculiari atque annua festiuitate diē, qua à perditione, quam impius Aman parauerat, per Esther liberati fuerant, celebrauisse. & ecce plus quàm Esther. Illa quidem fontis, qui postea flumen factus est, similitudinem habuit, vnde etiam generationi iustorum gaudium atque exultatio ebuliit. Esther enim primùm paupercula, postea Regina facta, suo studio totum populum à clade exemit: & quantò iustius hæc nostra Virgo eiusmodi fonti comparatur? Nunquid enim paruula illa, cùm diceret, Respexit humilitatem ancillæ suæ? nunquid ingens flumen, cùm ait, Fecit mihi magna, qui potens est, ecce, ex hoc beatam me dicent, omnes generationes? Si ergo illi, quando ex omnibus liberati essent, festos dies egerunt, cur non & nostris, nos publica festorum lætitia gratularemur, ab omni anxietate exemptis, maxime cùm sciamus ipsorum liberationem, futuræ nostræ suo tempore libertatis esse argumentum? Hic vtrinque conferendum est, & quid iusti hic perferant mali, & quid lætitiæ futura libertate expectent. Quæ duo quis Dauid rectiùs ostendere potest? quid ergo de seipso hic dicat, audi, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Ecce quæ piorum huius seculi exiguitas. & quis hæc ipsa rectiùs Maria dicere potuit? annon statim rerum exordio ipsi oraculo Simeonis vaticinatum erat, animam ipsius gladium penetraturum esse? annon hoc ipsum postea experta fuit sub cruce, cùm pateretur Filius? quis dubitat, sæpè ipsi obiectum fuisse, Vbi Deus tuus? & qui illi panes diurni noctu nocturnique esse potuerunt, nisi lacrymæ? Tum etiam

Iud.15.
Iudith 16.
Zach.1,
Psal.14.

etiam qua ratione consolata est rectiùs, nisi quòd dicere potuit, maximè verò assumpta, Introibo in locum tabernaculi domus admirabilis: & quare tristis es anima mea? Breuiter, quis dubitat ipsam toto illo post ascensionem Christi tempore, sic per omnia affectam fuisse, vt verè dicere potuerit, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Ecce hæc conditio piorum in hoc mundo omnium assidua tribulatio, multæ lacrymæ, incessabilis gemitus in Deum atque beatitudinem. Hæc si quis hominum expertus creditur, Maria certè experta est. Neque enim non penetrans Simeonis fuit gladius. Quanquam & Dauid
Psal.39. expertus est satis, aliíque pij cum illo plures. Vis iam & hoc scire, quod filiorum Dei piorúmque ex his miseriis liberatorum supersit gaudium, quid idem Dauid alibi dicat, audi: in persona Christi ipsiúsque membrorum sic loquitur, Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi. Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis. & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Iucundiora hæc verba sunt multò quàm alterius illius Psalmi, idque non immeritò: illa enim querela siue lamentatio est hominis ad huc in huius vitæ miseriis agentis: hæc verò gratiarum actio canticum atque hymnus, sunt hominis liberati, sed illa præcedere oportuit, hæc vt sequi possint: priùs cum sanctis flendum, sufferendum, gemendúmque est, quàm triumphale illud carmen canamus. Si compatimur,
2.Tim.2. inquit Paulus, & conregnabimus: si socij passionum, erimus & consolationis. Et quæ consolatio ex hac vita emigrantium? audere omnia ea verba loqui, quibus per totum hunc Psalmum Dauid vsus est. Primò, Expectans expectaui Dominum. Et hoc piorum omnium commune est. Expectandum omnino est, qui credit, non festinet. Adhuc in fide atque spe ambulamus, nondum comprehendimus quod speramus:
Iacobi 5. sed in patientia expectamus. Agricola expectat pretiosum fructum terræ: patienter ferens donec accipiat pluuiam temprestiuam & serotinam, Iacob monet, Igitur & vos patientes estote, & confirmate corda vestra: quoniam aduentus Domini appropinquat. Et hoc ipsum est quod Paulus ait, quomodo Deus tentauerit Patres expectatione. Primus Abraham, secundus Isaac, tertius Iacob, quartus Moses, quibus omnibus Deus terram Chanaan promisit. Et quid Pau-
Hebr.11. lus, Hi, inquit, omnes testimonio fidei probati, non acceperunt

runt repromiſsionem, Deo pro nobis meliùs aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur. O deſiderium ſacratæ huius Virginis matris, non modò cum Chriſto cœlos aſcendendi, verùm etiam cum ipſo in cruce moriendi! ſed, Expectans expectaui Dominum, ſcriptum eſt. Veruntamen ſubditur, Et intendit mihi, & exaudiuit preces meas. Et hoc ipſum nos quoque ſperare poſſumus, modò in tribulatione expectauerimus. Quando ergo tempus exauditionis venit, quando Deus vult dare quod dudum rogatus eſt, atque exaudiit (citò & ſtatim enim preces piorum exaudit, ſed non ita citò præſtat: ipſe enim nouit tempus opportunum) tùm omnia ſuccedunt, teſte Dauid, Eduxit de lacu miſeriæ. Et quod huic vitæ conuenientius nomen dari poteſt? verè enim lacus miſeriæ eſt, propter externa: lutum fæcis, propter peccata. In hoc lacu atque luto, omnes immerſi ſumus, dum hic reptamus: nemo tam cautus, nemo tam vigilans, qui non aut lacum miſeriæ, aut in lutum fæcis, id eſt, peccati labatur. Sed hinc demum diſcedens pius verè dicere habet, Eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis: & quid præterea? Statuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos. Vt olim immerſus in profundo iacebam, ſic modò erectus ſto altiùs: vt nuper inualidus, ita nunc conſiſto firmiùs: illic ſine fundamento vacillantes tentabam ponere greſſus, nunc immobilis pedum meorum fundamentum, petra eſt. Et quid niſi dicere reſtat, Immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro? quid Iſraël liberatus potuit, niſi cantare? quid aliud pius faciet, à mortis huius corpore, regnóque Satanæ liberatus? Sed longè tamen aliud canticum, quod hîc pij ex vna aliqua tribulatione liberati modulantur, quàm quod illic Sancti ab omnibus ſecuri canunt. Illud enim vetus canticum eſt, commune in terris, quod & impij ſæpe pleno ore perſonant: hoc verò nouum eſt, quod nemo, niſi pij norunt, & quomodo piorum hinc emigrantium gaudium aptiùs atque propriùs deſcribi poſſet, niſi his tribus vocibus, Exaudiuit me, eduxit me, immiſit in os meum? Horum nos Virginis noſtræ admonet aſſumptio. & quid hinc colligendum eſt? quoties Chriſtus in Euangelio regnum cœlorum promiſit? quem verò mox facta promiſsione, in illud locauit? neminem certé. Expectandum eſt neceſſarió. Et Petrus quidem citò deſiderio illius tangebatur. Domine, inquit, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hîc tria tabernacula. ſed *Matt. 17.*
ipſe

ipſe de monte deſcendere cogitur. Multi videbunt,& timebunt,& ſperabunt. hoc diſcamus, timere atque ſperare. Atque his Dauid pulcherrimam ſanè vocem ſubdit, quæ noſtrum etiam hunc meritò ſermonem concludit, Beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes eius,& non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Ecce & hoc ipſum eodem in Pſalmo, mox conſequenter Dauid docet. & quid mortalium ſtudia, niſi vanitates & inſaniæ falſæ? Si ergo commodè hanc feſtiuitatem tuis vſibus impendere vis, ſi eò venire, quò hæc Virgo præceſsit, delectat: vide, in Deo vt ſpem tuam ponas, ne in vanitates reſpicias. Qui enim vanitates ſequitur, peribit, qui autem in Domino confidit confirmabitur. In hoc nos gratia Dei adiuuet, Amen.

IN DIE DIVI BARTHOLOMAEI APOSTOLI EVANGELIVM, LVCAE XXII.

FActa eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum,& qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, ſit miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.

EODEM FESTO EPISTOLA,

EPHES. II.

ERgo iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

SERMO PRIMVS.

APOSTOLO hæc dies sacra est, & omnino
eiuscemodi, qui, vt nostis, annumeratus est
duodecim. Sanè variis modis hæc nobis festi-
uitas commodare potest: idque vt fiat, meritò
damus operam, quando tanta vbique de Apo-
stolis Scriptura commemorat, multáque secus eorum quàm
quorumcunque aliorum sanctorum meminit. quanquam &
aliorum non huius conditionis diuorum honorificam satis
mentionem facit: sed peculiare quid Apostolis Scriptura tri-
buit. Non nũc dico, quòd viros eos vocitet Ecclesia: Isti sunt
sancti qui pro testimonio Dei sua corpora tradiderunt, & in
sanguine agni lauerũt stolas suas. Huius, inquam, nunc men
tionem facere malo. Dauid enim adhuc magnificentiùs eos
prædicat. Principio enim cælos appellat. Cæli, inquit, enar- *Psal.* 18.
rant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firma-
mentum. & quid honorificentiùs posset iis tribuere? neque
tamen hoc facit immeritò. vtique enim Deus in ipsis habi-
tat. in ipsorum verbis auditur, in ipsis per signa lucet, irro-
rat eos gratia. Deinde etiam Principes eos dicit. Pro Patri- *Psal.* 44.
bus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes, super o-
mnem terram. Vtique & hæc appellatio planè iucunda. an-
non autem rectè Principes dicuntur? sanè quod ad nobilita-
tẽ attinet, à Deo generati sunt: quod ad diuitias, amplis vir-
tutibus fuère dotati: tum quòd ad potentiã, clauiũ regni cœ-
lorum custodes sunt. Et hæc qui frẽ omnia amplos merentur
honores. Tertiò quoq; deos appellat: Dij terræ vehementer *Psal.* 46.
eleuati sunt. Præterea & ipse Christus lumina mundi dicit, *Mat.* 5. & 10.
atque sal terræ, Apostolos, atque amicos. Paulus quoque Dei *Ioan.* 15.
ministros, & dispensatores mysteriorum Dei nominat. 1. *Cor.* 4.

Ex his quidem facile est videre quàm reuerenter de ipsis
Scriptura sentiat ac loquatur, quę eiusmodi sunt, vt ad Apo-
1.Cor.4. stolorum memoriam non solùm lætati, sed & præ lætitia
exultare debeamus. Ipsi enim duodecim Patriarchę sunt, ex
Exod.28.25. quibus populus Dei natus est. Ipsi duodecim fontes, ex qui-
Num.33. bus potauimus omnes. Ipsi duodecim nomina sculpta in
Apoc.12.11. lapidibus in superhumerali summi Pontificis. Ipsi duode-
cim panes propositionum sunt. Ipsi duodecim explorato-
res, duodecim in corona sponsæ stellæ. Ipsi denique duode-
cim portæ & munitiones nouæ Ierusalem. Tantis igitur
priuilegiis honoratos à Deo silentio transire, nulláue festi
diei solennitate celebrare, non sine culpa possumus, maxi-
mè cùm festi eorum dies vehementer nostræ vtilitati com-
modant. Mox enim Apostoli audito nomine, ad eũ erigi-
mur, à quo missi sunt. cùm patres nostros eos intelligimus,
ad corripiendam prauam naturam nostram conuertimur:
cùm doctores nostros eos consideramus, ruditatis nostræ
admonemur: cùm denique pastores eos, nobis datos à
Deo agnoscimus, perditionis nostræ recordamur, quòd tam
fideles pastores sequuti non sumus. Hoc modo si nos in Apo-
stolorum solenniis gesserimus, proculdubio non mini-
mum fructum hauriremus. Si enim per eos Dei recorda-
mur, vtique ad laudandum eum incendimur. Si ipso-
rum erga nos conuertimur exemplo, nosmet humiliabi-
mus. Si ruditatem nostram commemoramus, diligentio-
res in posterum efficiemur. Si denique & perditionem no-
stram intuiti fuerimus, maiore nobis deinceps cura caue-
bimus. Hæc ergo Apostolorum celebritates à nobis exi-
gunt. Et licet eiusmodi aliæque id genus plures virtutes
in Apostolis omnibus consideramus, peculiaribus tamen
quisque claret dotibus: quemadmodum & in Bartholo-
mæo singularem quandam in obedientia madatorum Dei
voluntatem intelligimus. Nec hoc solùm, sed & singulari
studio malas Satanæ artes confundendi, & in inauditis tor-
mentis perferendis eximia tolerantia fuit præditus, quo-
rum primum doctrinæ, alterum exhortationis, tertium
verò exempli locum supplet. Atque vtinam hæc tria ex
festiuitate hac piis animis infixa manerent. At multi nulla
huius cura afficiuntur, nihilominus egregie sibi de Chri-
stiano nomine blandientis. Propterea ne aliquando pro-
pheticus ille sermo nobis conueniat, timendum est: A...

mea odit festiuitates vestras. &, Festi dies vestri in mœrorem conuertentur & luctum. Agitè ergo, diligentiùs incumbamus omnes vt bonum faciamus, dum tempus habemus. Idque vt faciamus sua Deus præstet gratia. Amen. *Isa.1.* *Amos 8.*

SERMO SECVNDVS.

Apostoli nostri sententia, quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. Iam verò Scripturæ non solùm Diuorum virtutes prædicant, verùm etiam impiorum vitia, piorúmque imperfectionem describunt. Omnia ad doctrinam seruiunt, vt quàm nihil ex nobisipsis possimus, quàm inconstantes, nisi eius, qui nos creauit, potenti manu confirmamur, consideremus. Constat enim sibi hic sermo. Non sumus sufficientes aliquid à nobis, tanquàm ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit. Sensus enim nostri omnésque cogitationes in malum procliues sunt, & cor hominis iniquum & imperscrutabile. Et quis nisi malus fructus ea ex radice nasci potest? vtique mala arbor fructus bonos ferre non potest. sed hoc quoque iam considerandum est, bonum quo claruerunt Sancti, non à seipsis, sed à Deo habuisse. Ipse enim operatur in nobis & velle atque perficere. Hinc est quòd Paulus omnes, Græcos pariter atque Iudæos peccatores esse conuincit: nimirum omnes egere Christo ostendere voluit. Præterea etiam Apostolorum imperfectionem Euangelium ostendit, nempe quòd orta contentione disceptarunt inuicem, quis eorum videretur esse maior: & cùm ignem è cœlo deuocare volebant: & cùm in passione Christi fuga salutem quærebant, & hanc imperfectionem ipsi perscribunt, non quasi gloriantes in malo, sed ac si dicerent, Fugite fratres, superbiam, in humilitate perseuerantes. neque enim homo ex seipso quicquam potest, nisi gratia potentis Dei adiutus. Exemplo nostram, qui tanto tempore cum Christo fuimus, verba eius, ex ipsius ore semel legimus, signáque vidimus, respicite imperfectionem. Hoc modo Apostolorum imperfectio nobis commodabit. Deinde & huc facit, quòd eandem Christus imperfectionem ipsorum abstulit, vt ipsos simul atque nos in maiorem perfectionem induceret. id quod in Euangelio videre est, vbi Christus mox exorta contentione, docet, quid Euan- *Rom.15.* *2.Cor.3.* *Gen.6.&8.* *Matth.7.* *Phil.2.* *Rom.2.* *Luc.9.* *Luc.22.* *Mat.16.*

gelicum pastorem, imò quemuis Christianum deceat. Ad hæc & Spiritus sancti virtus ex Apostolorum imperfectione probatur, qua imbuti, nihil postea eiusmodi cogitarunt. Antequam enim Spiritus sancti præsentiam contendebant, postea verò omnium vnum cor, vnáque mens erat. ante mortem horrebant, postea dicebant, Obedire Deo
Act.4.& 5. magis oportet, quàm hominibus. antè primos ambiebant accubitus, postea omnibus se offerebant ministros, cum
2.Cor.12. Paulo dicentes, Ego libentissimè impendam & superimpendar ipse pro animabus nostris. Et horum in numero Bartholomæus non extremus fuit. Vnde & sua inter credentes non fraudatur memoria. Apertè enim ipsius vitæ historia, qualem se accepto Spiritu sancto gesserit, describitur: nimirum in fide constantem, in spe firmum, in amore ardentem, in patientia vsque ad mortem immobilem. Et hæc omnia eiusmodi sunt, quæ rectè quemlibet pium, maximè Apostolum decent. His, si vitam nostram probè contulerimus, rectè hanc festiuitatem celebrabimus. Hic enim quod nobis deest, inueniremus: hic est, vnde vitam nostram emendaremus. Atque hac ratione manifestum esse arbitror, quomodo ex festis Apostolorum vtilitati nostræ consulere possemus, modò voluntas adesset. Et hanc ergo ipsam Dei nobis præstet gratia, Amen.

IN DIE NATIVITATIS MARIAE EVANGELIVM

MATTH. I.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Arā autē genuit Aminadab. Aminadab autē genuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Salmon autē genuit Booz de Raab. Booz autē genuit Obed ex Ruth. Obed autē genuit Iesse. Iesse autē genuit Dauid Regē. Dauid autē Rex genuit Salomonem ex

xea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiã. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autẽ genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autẽ genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. Eliud autẽ genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virũ Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

EODEM FESTO DIE, EPISTOLA PROVERB. VIII.

Dominus possedit me initiò, in viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole constiterant. Ante omnes colles ego parturiebar: Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Quando præparabat cœlos, aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyssos. quando æthera firmabat sursum, & liberabat fontes aquarum. Quando circundabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando appendebat fundamenta terræ, cùm eo eram cuncta componens. Et delectabar per singulos dies ludens coram eo in omni tempore, & ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite di-

sciplinam, & estote sapientes, & nolite abijcere eam. Beatus homo qui vigilat ad fores meas quotidiè, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.

SERMO PRIMVS.

NOMEN ac originem huius festiuitatis neminem ignorare arbitror, etenim natiuitati Mariæ hæc dies sacra est: sed qua ratione eadem, rectè piéque celebretur, fortè non ita omnibus manifestum est. Id ipsum ergo paucis mihi indicandum est. Ac principiò cùm Ecclesię consuetudo sit, Sanctorum natales, emigrationis ab hoc seculo die cuiusque celebrare, illud hîc cogitandum est, quomodo non sine causa factum sit, vt hanc ingressus in hunc mundum Virginis diem totum lætitiæ solenni consecremus. Neque enim
Eccl.1. alioqui, nasci hominem nouum aliquid est: generatio præterit & generatio redit, terra autem consistit in æternum. Nasci & mori proprium est omnium creaturarum sub cœlo viuentium: sed hæc peculiare aliquid natiuitas habet, cuius causa meritò totus mundus exultat. Id quale sit quæris? Ecce Dauid regi electo promiserat Deus semen, cuius regnum perpetuò constaret. Dixit enim ipse de Deo, Iu-
Psal.131. rauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum.
2.Reg.7. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et alio in loco, Fidelis erit domus tua, & regnum tuum, vsq; in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter.
Psal.88. Vnde & Dauid ait, Misericordias Domini in æternum cantabo. Quoniam dixisti, Disposui testamentum electis meis, iuraui Dauid seruo meo, vsque in æternum præparabo semen tuum, & ædificabo semen tuum, & ædificabo in generatione & generationem sedem tuam. In hac promissione non modò Dauid, sed omnium spes credentium acquieuit: nempe ex Dauid processurum esse aliquem, qui regeret atq; liberaret Israël populum Dei. & hæc ipsa promissio pulchrè succedebat aliquo tempore. Sic enim hodiernum Euangelium docet: Dauid Rex genuit Salomonem, Salomon autem genuit Roboam, Roboam genuit Abiam, Abia autem genuit Asa: & sic consequenter vsque ad Iechoniam, aut potiùs Sedechiam. Per multas enim generationes regni successio in Dauid hæredibus permansit. Sic Sedechias

Baby-

Babylonem abducto, & Ierusalem regiáque sede destructis, finem habere promissionem hanc æternitatis regni Dauid, videri potuit. Et quanquam nonnulli sanguinis Dauid è Babylone domum reuerterentur, regali tamen diademate carebant. Postea etiam Machabæi rerum potiebantur, quousque tandem ad alienigenas, Herodem, & Romanos regnum delaberetur. Finem ergo habere Dauid regnum & hæreditatem videri potuisset. Reliquiæ enim eius sanguinis ad eam paupertatem redigebantur, vt victū manu quærere cogerentur. Id quod in Ioseph sponso Mariæ fabre lignario videre est. Finem igitur semen regium habebat, sed verbum Dei finem non habebat, imò verò hoc maximè vigebat atque triumphabat. Verbum Dei impleri oportuit, inquam, atque semen Dauidicum suscitari, pristinámque, imò verò maiorem, quàm vnquam habuisset, gloriam recuperare debuit. Atq; horum quidem omnium hæc dies initium est, in qua hæc virgo nostra de Dauid stirpe nata est. Per hanc enim rursus exsuscitatum est semen Dauid, & in huius filio ad amissam regalem dignitatem, imò ad multò ampliorem prouectum est. Quod enim amiserat regnum, temporale erat: quod recuperauit, spirituale atq; æternum, illud super omnes homines. Hoc modo sanguis Dauid regius, qui aliquandiu latuerat, Virginis partu exsurrexit. Verùm id nemo illo quidem tempore opinari aut sperare potuit, alioqui enim omnes turmatim aduolassent, tantámq; natiuitatem celebrassent festiui. Nos ergo vt hæc se ita habere non ignoramus, ita alacriùs hanc diem frequentiori deuotione celebramus, canentes, *Natiuitas tua Dei genitrix virgo gaudium annunciauit vniuerso mundo, ex te enim ortus sol iustitiæ Christus Deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionem, & confundens mortem donauit nobis vitam sempiternam.* Hæc ipsa, hoc solenni festiuitate de Maria eiúsque filio Iesu Christo modulamur. Quæ tamen Isaias Propheta iam antè dudum apertè satis prædixerat: nimirùm defectionem regni Dauid, & pullulationem in Virgine atque filio Virginis. Initio enim prophetiæ suæ calamitatem Ierusalem atque Regum per multa capita docet: tandem verò hanc consolationem subnectit, Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum Spiritus domini, Spiritus sapientię & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spi- *Isa.11.*

ritus sciētiæ & pietatis. Et replebit eū Spiritus timoris Do-
mini: non secūdum visionem oculorum iudicabit, neque se-
cundum auditū aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pau-
peres, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percu-
tiet terram virga oris sui, & Spiritu labiorū suorum interfi-
ciet impium. & erit iustitia cingulum lumborum eius, & fi-
des cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, &
pardus cum hædo accubabit. Vitulus & leo, & ouis simul
morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Vitulus & vrsus
pascentur, simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos
comedet paleas. Et delectabitur infans ab vbere super fora-
mine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, ma-
num suam mittet. Non nocebunt & non occidēt in vniuer-
so monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domi-
ni, sicut aquæ maris operientis. In die illa radix Iesse, qui stat
in signum populorum ipsum Gentes deprecabuntur, & erit
sepulchrum eius gloriosum. Et in die illa, adiiciet Dominus
secundo manum suam ad possidēdum residuum populi sui,
quod relinquetur ab Assyriis, & ab Aegypto, & à Phetros,
& ab Aethiopia, & ab Elam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab
insulis maris. Et leuabit signum in nationes, & congregabit
profugos Israël, & dispersos Iuda colliget, à quatuor plagis
terræ. Et auferetur Zelus Ephraim, & hostes Iuda peribunt.
Ephraim non æmulabitur Iudā, & Iudas non pugnabit cō-
tra Ephraim. Et volabunt in humeros Philistiim per mare,
simul prædabuntur filios Orientis. Idumæa & Moab præce-
ptum manus eorum. & filij Ammon obedientes erunt. Et
desolabit Dominus linguam maris Aegypti, & leuabit su-
per manum suam super flumen in fortitudine Spiritus sui,
& percutiet eum in septem riuis, vt transeant per eum cal-
ceati. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab As-
syriis, sicut fuit Israeli in die illa, quando ascendit de terra
Aegypti. Vult ergo Isaias his verbis hoc dicere, Non ita
deficiet Dauid progenies, vt plane intereat. Arbor quidem
è radice Iesse nata cum ramis succidetur: radix tamen ipsa
pullulans florebit. Tenerrima enim virga ex ea egredie-
tur, quæ desolatam stirpem renouabit. Et ipsa quidem exi-
gua iudicabitur, suaueolentem tamē florem proferet, cuius
odore vel vniuersum genus recreari possit humanū, talem
per omnia super quē requiescet Spiritus sanctus, cum omni
sua plenitudine, quo regnum suū nouum ac spirituale, vere

ætern

æternũ mansurũ auspicetur. Ecce, hæc Isaias prædixit, atque ita successu impleta sunt. Prius illud regnum, prima scilicet huius radicis arbor, regnũ, inquã, tẽporaneũ, quod in Dauide filio Iesse siue Isai exortum erat, postea in multos diuisum erat, & propter peccata in Zedechia corruit. Sed vbi diuinæ volũtati placuit iustũ illud germẽ exuscitare, radicem illã veterẽ Iesse, hãc pullulare virgulã effecit. Atq; hinc est quod Ecclesia ipsi accinit, *Stirpe Maria regia procreata regẽ generans Iesum.* Isaias vero non modò natiuitatem eius, verũ etiam reliqua eius propria pulchre descripsit. Primò, quòd virgam eam, deinde, non de ramis, sed è stirpe egressum esse dicit. Virga enim e terra quidem nascitur, sed sine omni immunditia, omne germen supercrescens recta assurgẽs, perpetuò adolescens, semper maior seipsa efficitur, parua quidẽ collatione cæterarum arborum, nec multum agri occupat, paucis, sed latè expansis frondibus ornata, sine nodis flexibilis, sed fortis fructúmque ex se sine sui dãno profert. Talis per omnia Maria fuit, de peccatoribus sine peccato venit: reliquos omnes supercreuit, erecta omnino sursum ad cœlos adoleuit. Magnificat, inquis, anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ita indies de gratia in gratiam de virtute in virtutem aucta, progressa est, humilis in oculis suis, nulla temporanea appetiit, nullos incredulitatis aut diffidentię nodos habuit, obediens atque in fide constans: pauca, sed planè diuina loquuta est: filiúmque Dei, sine virginitatis macula concepit atque peperit. Vide ergo, an non Isaias eam propriè depinxit? Et qua meliore forma eam rectiùs magísque propriè depingere potuisset, etiam si corã vidisset? Et huc quoque pertinet, quod nõ primo aut veteri ramo, sed ipsa ex radice ortam scribit. Vult enim hoc ipso eam, vti Dauid filiam, radici, quàm ramis, similiorem fuisse: hoc est, veras genuinæ virtutis formas Dauidis atque Iesse, non dedecus succedẽtium Regum expressisse innuere. Omnes enim ferè Reges in hac Dauidis linea impiè vixerunt, ita vt præter vnum aut alterum, neminem Dauid virtute inueniamus similem. Hæc verò ipsam originis naturam expressit, vnde nõ ramis, sed ipsa radice ortam dicimus. Et huc pertinet quod ipsi Ecclesia accinit: Tu Maria, *spes patrum mores, flentas in te, sed excelsis eadem Patris tui Salomonis in te lucet sophia. Et Ezechiæ apud Deum correctium, sed nunquam in te corrumpendum. Patris Iosiæ adimpleuit te re-* Lucæ 1.

ligiositas, summi etiam Patriarchæ te fides totã possedit patris tui.
Atque in his quatuor, sapientia, hoc est, Dei cognitione, iustitia cordis, deuotione mentis, & vera fide, radicis huius consistit natura. Et hæc omnia in Virgine nostra considerамus: & quidem cum aliquo etiam perfectionis augmento, quod in quatuor his Patribus non fuit. Salomõ enim sapiens fuit: tandem verò furiis agitatus stultus factus est. hæc autem non sic. Sic Ezechiæ quidem cor apud Deum rectum fuit, sed non sine flexura. Thesauros enim Babyloniæ legatis ostentans suos, in superbiam mentis incidit. hæc verò non ita. cor enim rectum habuit, & rectum custodiuit. Ita & Iosiæ magna fuit in instaurandis iis, quæ ad cultum Dei, diligentia, verùm nec ipse sine peccato erat. hic verò nil præter meram pietatem consideras Sic denique Abraham Deo ex sterili Sarai filium promittenti credidit, verùm hæc præstantiorem fidem exhibuit, dum Angelo nuntianti, futuram se virginem sine virili semine matrem credidit. Verá ergo hanc Virginem sanctæ radicis habuisse naturam vides. vnde rectè Propheta noster de ipsa radice exiuisse eã perscripsit. Quæ cùm ita sunt, non est difficile videre, cur hanc diẽ natalem eius virginis festam peragimus. vtique pro infallibili Dei veritate, qua promissionis suæ post tot annos non oblitus, verbum suum adimpleuit, lætamur. Lętamur & pro omnipotente virtute ipsius, qua collapsam Dauid domum tam potenter ac miraculosè erigere potuit. lætamur & pro bonitate ipsius, qua nullius hominis quantumlibet enormi peccato à suo proposito deflecti vult. Letamur denique atque admiramur, quòd hanc virginem mox natam, ad radicis naturam, ordinauit. Atque hinc vota gemitúsque nostri sunt. precamur enim, vt in nobis etiam veritatem, potentiam, bonitatem, gratiam amorémque suum ostendat. Hæc huius festiuitatis causa est, quæ qua ratione celebranda sit, Ecclesia vno verbo docet, cum ait, *Natiuitatem virginis celebremus, Christum eius filium dominum nostrum adoremus.* Vides ergo quàm nihil Ecclesia Christi honoribus hac festiuitate detrahere conetur: id quod falsò quidam ipsi impingunt. Manifestam enim diuersitatem inter hanc virginem matrem, eiúsque filium ponit tãtúmque illius quidem memoriam peragit, hunc verò etiam adorat. Hanc ergo differentiam hic atque in aliis omnibus festiuitatibus obseruemus: natiuitatem Virginis celebremus, Christum adoremus. Diuersis sim-

Marginal references (beside the lines where they are printed): 3. Reg. 11. (at "to, quod in quatuor"); 4. Reg. 2. (at "gatis ostentans"); 4. Reg. 20. (at "Iosiæ magna"); Gen. 15. (at "ex sterili Sarai"); Luc. 1. (at "se virginem"); Isa. 11. (at "rectè Propheta").

uersissima vtique sunt celebrare atque honorare. Nã etiam alias celebrare possumus. Deus autem solus adorandus est. Propter hunc enim pater Deus virgam Iesse florere fecit. Ipse flos est, quem virga Iesse protulit. Ipse benedictus fructus ventris Mariæ. Vnde & ipsi, Ecclesia corde atque ore meras atque solidas laudes decantat. Ecce qua ratione Ecclesia Diuorum memorias celebrat, eorúmque suffragia petat, propriè tamen à Christo pendet. Hunc respicit, adorat vti vnicum Dominũ. Sic sequere, nec offendas. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO SECVNDVS IN FEsto natiuitatis Mariæ, quo die R. P. Ioan. Ferus huius postillæ autor, animam quam acceperat, Deo, magna fundi nostri calamitate, tradidit, Anno 1554.

CVm veterum Ecclesiæ procerum scripta reuoluo, non possum, nisi peculiari quadam eos deuotione affectos fuisse, quandocunque de Ecclesiæ solennitatibus scriberent dicerentue, vel considerare vel iudicare: nempe non se solos erga Deum rectè affectos esse sciebant, verùm etiam pietatis deuotionisque autoris ardorem in adiutoribus considerabant. Verùm (dolor) nunc planè videas contrarium. Vt enim magnam illi ex plebis pietate alacritatem cõceperunt: ita ingens tædium, pertinax vulgi impietas nunc prædicatoribus ingerit. Nuper cùm assumptionem huius Virginis matris celebraremus, dicebam, nunquam plures querelarũ obiurgationũque causas Ecclesiastis obtrudi, quàm festis diebus: imò necessarium video, semper atque de integro in contentionum palæstram descendere, noua nouis insidiis arma opponere, nunc contra hæreticos, nunc aduersus personatos Christianos: nunc contra temerarios, nunc contra hypocritas: nunc contra negligentes, nunc denique contra superstitiosos. Hos enim nunc omnes permistos videas, & sanè plures malos paucioribus bonis: Et quæ Ecclesiastæ voluptas erit in tanta auditorum varietate? Alij festos dies planè respuunt, alij manere quidẽ illos, sed nõ vti decet obseruare volunt, cũ plus Iudaismi inducũt, quã quod Chri-

stianũ est, seruant. aliis etiã plus externa pompa, quã interna pietas sunt. aliis etiam nó tam pium exercitiũ quàm reprehensibile otium sunt. Atque ita in festiuitatibus videas, quæ multum tędij pariant. sed nõ ideò omninò silendũ est. Cur peruersorum abusus piis fraudi erit? an fortè ideò vites coli non debeãt, ꝙ multi vino inebrientur, multáque mala moliantur? An ideo bonus ager desertus relinqui debet, si nonnunquam in bono fructu suboriatur zizania? hoc nemo prudens approbauerit. Cur igitur in Ecclesia omnia pessum ibunt, quia quibusdã pertinacibus quędã displicent, quibusdã abutantur? nemo Christianus hoc dixerit. Agè igitur minus causæ est, vt hanc festiuitatem reiicias. Suis enim patres commodis illa vti potuerũt, multa pie meditati sunt in ea, deuotionem pietatémque hauserunt ex ea: ꝙ si in nobis nõ itidem fructifera est, non festiuitas, sed nostra negligẽtia in culpa est. Neque enim alia, in quibus amplius multo situm est, nostris vsibus vtile impendere possumus. Quot enim sunt, quibus nec Sacramenta, nec Euangeliũ, nec ipse etiam Christus quicquam prodest, dum nullam inde nec pietatem nec spem concipiunt? Et quid miramur talibus hãc quoque festiuitatem parũ adferre cõmodi? satis est multorum eam olim deseruisse commodis, atque piis mentibus etiamnum commodare. Atque horum tantũ causa fusiùs aliquanto hac de re libet disserere. Et quidam nemo miretur, nos huius Virginis in Ecclesia toties, & cum quadam etiam piarum mentium iucunditate, cum laude, cum gratiarum actione, cúmque honorificentia memoriam celebrare. David enim Dei opera cum laude atque admiratione meditari in omnibus etiam creaturis, in quibus nec vita nec intellectus est, mandat: & quid in hac creatura, in qua ipse Deus maxima omnium magnalia sua irrefragabiliter operatus est? Et quidem verè Christianus quisque Christum summam spem fiduciámque summúmque bonum semper ducit, & qua ratione hic matrem Christi, nisi omni dignã honorificentia ducet? Qui me diligit (prouerbium est) etiam canem meum diliget. Si quis Christi amator est, sanè quæ Christi sunt diliget: qui Christum amat, non potest eius matrem odisse.

Gen. 49. Et in veteri Testamento Iuda domus honorifica erat omnibus, eo quod ex ea Christus nasciturus erat. Iuda, inquit Iacob, te laudabunt fratres tui: & qua reuerentia dignam iudicabimus eam, quæ suæ ex naturæ substantia huic nostro

Chri-

Christum hominem genuit? Quòd si cui ager est vberior bonorum fructuum, vtique eum maiori in pretio, & cariorem habet: & nobis Maria præter alias mulierculas gratior non erit? nempe qui hanc nobis solam cœlestem illum panem protulisse nouimus, qui mundo vitam præstat: & veram vitem, quæ fructuum suorum dulcedine omnem lætificat. Agè ergo minùs diffidam fore, vt si quis pie sentiat Christianus, his rationibus motus hanc festiuitatem nihil arbitretur superfluum esse, etiam si sæpiùs in Ecclesia Mariæ celebremus memorias. Et hæc quidem in genere, hac de celebritate dicta sint: nunc verò ad alia quædam eiusdem generis accingar. Ac principiò quidem, vt rudiores aliquanto rectiùs huius festi causam intelligant, quid vtilius faciam, nisi vt rem ipsam exemplo siue similitudine proponam, nescio. Si cui arbor est ingenua, vnde pretiosos fructus sperat: vtique exultat, cùm eam iam assurgere, robúrque sumere, gemmas protrudere videt, fructus expectatos sibi pollicetur: si verò per accidens inexpectatum læsa non augetur, si rami eius arescunt, iam totius arboris interitum timet, déque spe atque expectatione omni labitur, nimirùm si diuturnior fuerit calamitas: quòd si postea longo temporis interuallo rursus virgulam prodeuntem, florémque germinantem viderit è radice arboris, certum omnem spem ipsius renouari. & quò antè desperauerit magis, eò amplius exultare, & pro subnascentis virgulæ amœnitate omnis spei recuperationem sibi promittere. Vt enim certum est, perituram esse arborem, cuius rami arescant: ita spes est vires resumere virescentem. Quod si oculos attollere libet, similia hic videbimus hodie. Quid enim hoc Euangelium præter arborem, ex qua Christus nasciturus erat, indicat? Et quis hanc arborem nouissimè aridam factam prope periisse ignorat Scripturarum lector? Hæc præcipua hodierni gaudij causa est. Hodie enim nobilis atque veneranda Dauid Abrahamíque stirps, ex qua quidem exoriri Christus saluator debuit, quæ propè interierat, in Mariæ natiuitate refloruit, florémque nobis exhibuit, ex qua postea fructus salutifer ortus est. Hæc credentibus nobis huius festiuitatis causa est & gaudij. & hic facile videre est, quàm multa hîc consideranda veniant. Nemo autem miretur, quòd Abrahami stirpem,

arbori: Mariam, flori: Christum fructui comparauerim. Ipse
Rom. 11. enim Paulus huius rei mihi occasio est, dicens, Et si radix
sancta, & rami. Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu au-
tem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis
& pinguedinis oliuæ factus, noli gloriari aduersus ramos.
Quòd si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Dicis
ergo, fracti sunt rami, vt ego inserar. Bene: propter incredu-
litatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed
time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè
nec tibi parcat. Manifestum est Paulum his verbis Abraham
stirpem arbori comparare, indicans, Iudæos veluti natiuos
ramos, propter incredulitatem ipsorum excisos esse: nos ve-
rò ex Gentibus, quasi degeneres oleastros, ipsorum loco, in
bonam arborem insitas esse per gratiam: ita vt non minus
ipsi nunc pinguedinis & promissionis, quàm radix ipsa te-
net, capaces simus atque participes, quàm si ex ipso Abra-
ham iusta propagine orti essemus. Hac ratione eo in loco
Paulus ista collatione vtitur, sed ad institutum nostrum ni-
hil: tantùm enim quòd Paulus Abrahæ stirpem arbori com-
paret, indicare volui. Sed & aliàs non infrequens Scriptu[ris]
loquendi mos est, vt hominem arborem dicat. sic Dauid vi-
Psal. 1. rum iustum collatione arboris, fructum suum in tempore
Hiere. 17. proferentis, describit. Hieremias hominem in Deum confi-
dentem arbori confert, quæ iuxta aquas plantata, ad humo-
rem mittit radices suas, & non timebit cùm venerit æstus:
cuius folium viride, & in tempore siccitatis non sit solici-
tum, nec aliquando desinit facere fructum. Qui autem con-
fidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Do-
mino recedit cor eius, erit quasi myrica in deserto, & non
videbit cùm venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in de-
Matt. 37. 21. serto, in terra salsuginis & inhabitabili. Et Euangelio fre-
Luc. 13. quens id genus dicendi est, de bona maláue arbore. Tu[m]
etiam Philosophi hominem arbori comparant, cùm inuer-
sam eum arborem dicunt. Quemadmodum enim in arbore
radix inferior pars est, & ex ea humor sursum surgit, ita con-
uerso modo in hominis capite veluti radix est, ex qua hu-
mores in reliqua membra omnia defluunt deorsum. At[que]
hæc omnia ideo dico, ne quis miretur Paulum Abrah[æ ge-]
nus arbori comparasse. Hanc verò si quis verè intueri, a[t]-
que radicem, truncum, ramos, flores, fructúsque cognos[cere]
velit, hoc Euangelium respiciat, in quo omnia pro volu[ntate]
pi-

piorum veluti spectaculum quoddam ostensa sunt. Vidit quidem & Nabuchodonosor arborem magnam & fortem nimis, & proceritas eius pertingens cœlos, cuius aspectus vsque ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea. Subter eam habitabant animalia & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cœli, & ex ea vescebatur omnis caro. Sed hanc vbi in somnis Nabuchodonosor videret arborem, vox de cœlo veniens, dicit: Succidite arborem & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius. Et quæ illic iucunditas esse potuit, vbi tam subitus finis sequutus est? Illa quidem mundi pompam, in qua Rex consedebat, significabat. Et huius sanè gloria magna videtur, sed coram iudicio non subsistit: at longè alia res hîc est. Hæc sancta arbor, bona radice, mirabilis in ramis, iucunda flore, gratiosa fructu. Hanc Deus plantauit, sua benedictione rigauit: vnde tot hyemes rigidæ, tot æstates siccæ, tempestates horridæ, venti impetuosi, tot denique degeneres verminosique rami hunc nasciturum ex ea arborem impedire non potuerunt. Hic liber (inquit Matthæus) generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Isaac. Ecce radicem, Isaac genuit Iacob. Ecce truncum, Iacob genuit Iudam & fratres eius: & sic consequenter. Et hi rami arboris sunt. Postremò verò, Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, florem descripsit, de quo natus est Iesus, qui vocatur Christus. Et hic fructus ille est. Quæ Matthæus breuissimè quidem innuit, nobis tamen reliqua indagandi occasionem præbent. Etenim citò dixeris, de Abraham genitus est Dauid, de Dauid Maria, de hac Christus. Sed longum tempus requisitum fuit, priusquam eò se extenderet hæc arbor. Ter mille enim annos, historiographi ab Abraham ad Christum numerant. Interea tot calamitatibus quassata est hæc arbor, vt meritò grates referamus Deo, tam diu stetisse, dum hunc florem, & de flore Christum genuinum fructum protulerit. Pius hanc arborem consideret, à radice vsque ad florem omnia perscrutetur: & mera Dei magnalia inueniet. Principiò enim Deus loquens Abrahæ dicebat, Egredere de terra tua, & de domo tua, & de cognatione tua: & veni in terram quam ego monstrauero tibi, faciámque te in gentem magnam, & benedicam tibi. &, Benedicentibus tibi bene

Dan. 4.

Gen. 12.

benedicam, & maledicentibus tibi maledicam. &, In te benedicentur omnes gentes terræ. Hæc radix, hinc Matthæus exordium sumit: Lucas verò aliquanto remotiora peruestigat, ab Adam exorsus, nec id sine ratione: id quod modò prætereo. nunc enim in Matthæi narratione immorabimur. Hîc Abraham ponit radicem aridam, de qua nemo tantam sperasset arborem, Quî sic? iam ambo processerant in diebus suis, nec apti amplius gignendis prolibus. Septuaginta quinque annorum erat Abraham, Sara his decem minus habebat annos, cùm primùm ipsis Deus loquebatur, seminisque promissionem dabat. Sed adhuc viginti & quinque annos expectare cogebantur, priusquam sterilitate ablata filios gignerent, ita vt & ipsa demum hæsitare inciperet Sara. Vtut autem arida esset radix, virescit tamen. Et hoc vndè? ex benedictione & promissione Dei. Hæc, inquam, benedictio humor & pinguedo erat, qua ita augebatur arbor, vt antè etiam, quàm omnino quartam generationem transcenderet, 600000. homines essent. Ita augebatur crescens, sed pleraque ex parte carie erant putridi. Vnde excidebantur, & in deserto moriebantur, quosdam ignis absumpsit: alios, terra, serpentes, gladius abscidit, nihilominus tamen genuinus truncus perrexit auctus. Ab Abraham per Isaac ducta genealogia, ad Dauid vsque intaminata propago mansit. In Dauid promissio renouabatur. Atque hîc spes erat auctioris incrementi, quemadmodum & in Salomone pulchrè inceperat, sed mox in eodem nodos torturásque inflectere incipit, idque virus vires postea magis magisque sumebat in Roboam, Abia, Achab, Manasse, Amon, Ioatham, Iechonia, Sedechia, ita, vt Deum conniuere tæduerit, eóque modo per Nabuchodonosor hanc arborem mutilari fecerit, vt nemo, nisi omnino actum esse de ea cogitaret. id quod Hieremias & alij suis lamentationibus ostendunt. Sed natiuus adhuc radici insederat humor, vnde cùm minimè speraretur, repullulauit. Post transmigrationem Babylonis, inquit Euangelista, Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel. Atque hæc spes magna fuit, cùm genuinum germen permansit, quocunque tandem modo rami cæteri haberent. Quanquam autem & ipsum germen admodum debile & languidum factum fuerat, cùm quotidie magis magisque deficeret, nullam potentiam, nullámue autoritatem haberet.

rerum summa ad Machabæos, qui ex tribu Leui erant, deuoluta esset. Sed & ab his ablata ad Herodem alienigenam deueniebat. Atque hæc ea rerum facies erat, vt nulla ferè spes arboris residua esset. multi Herodis temporibus desperantes de Dauid atque Abrahæ generatione, ab Iudaismo ad Gentilismum deficiebant: Pij verò qui pauci erant numero, aliquam adhuc fouebant spem, propterea quòd Iacob per Spiritum sanctum dixisset, Non auferetur sceptrum de Iuda, neque dux de femore eius, donec veniat: qui mittendus est. &, Ipse erit expectatio Gentium. Quò igitur magis sceptrum à Iuda & Dauid auferri magis videbant, cò propinquiorem esse Messiam sperabant. id quod rei probauit euentus. Omnibus nihil præter extirpationem arboris cogitantibus, ecce flos egreditur. Maria nascitur: hoc in tempore hæc virgo mater, cunctorum consolationi proponitur. Atque hîc primùm fuit piis dicere, Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, ex aromatibus myrrhæ & thuris? Ecce, fratres, hæc causa huius festiuitatis est. lætamur etiamnum hodie, & grates persoluimus, quòd Deus hanc arborem Abrahæ, ac Dauid progeniem tam diu seruarit, in tot aduersitatibus & peccatis custodierit, quousque tandem flos hic ex ea pullulauit, qui fructum vitæ Christum Iesum protulit. Vnde non immeritò dicimus. *Natiuitas tua Dei genitrix virgo, gaudium annuntiauit vniuerso mundo, ex te enim ortus est sol iustitiæ, Christus Deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionem: & confundens mortem, donauit nobis vitam sempiternam.* Hoc modo pij hanc sibi hodie proponant arborem, diligentérque omnia considerent, in flore delectentur, fructum apprehendant: & rectè hanc festam diem peregerit. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Gen. 49.

IN FESTO DIVI MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTAE EVANGELIVM, MATTH. IX,

ET cùm transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. & ait illi, Sequere me. Et surgẽs sequutus est eũ. & factũ est discum

discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discũbebant cum Iesu & discipulis eius. & videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? Et Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, Misericordiã volo, & non sacrificium. non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

EODEM FESTO EPISTOLA
EPHES. IIII.

VNicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum ad inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est, qui et ascendit, super omnes cælos, vt adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores et doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt iam non simus paruuli fluctuantes, et circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.

SERMO VNICVS AC BREVIS.

DVO in hoc Euangelio audimus, quorum alterum quidem Matthæi, cuius hodie festiuitatem celebrem peragimus, vocationem apostolatus, alterum Pharisæorum murmurationem innuit. Vtrumque tamen ad nostram eruditionem, atque consolationem facit. Quod ad primum, magna nobis consolatio est, quòd Matthæum licet plenum & onustum peccatis, Christus contumeliosè tamen non repulit, sed secũdũ multitudinẽ miserationũ suarum suscepit: nec solùm eius domum ingressus, panẽ fregit, verùm etiam

ipsum Dominum domus duodecim Apostolorum in numerum asciuit & ordinauit. Et quid hac gratia peccatori maius contingere posset? Et qua ratione suam Deus gratiam euidentius ostendisset? Ergo communicatis affectibus, hanc ipsam gratiam in Matthæo non modò magnificemus, verùm etiam Deo propterea gratias referamus. & hoc ipsum nos, qui Christo nomina dedimus, maxime deceret. Hic Rom.5.
enim apertè licet videre, quia vbi abundauit delictum, illic superabundauerit & gratia, vt sicut peccatum regnauit in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum dominum nostrum. Hanc enim vocantis gratiam hæc nobis festa dies meditandam proponit: qui licet necdum finem imposuisset vsuris atque publicanis, Matthæum tamen hunc è medio iniquitatis eduxit. Quemadmodum & postea sæuientem Saulum, qui totus in Act.9.
perditionem Ecclesiæ insaniebat, conuertit. Iam verò Euangelium hoc sedisse in telonio Matthæum refert. & quomodo sedere potuit, cùm lege cautum erat, ne quis ex tribu Israël vectigal solueret? Huic Tertullianus respondet, Matthæum Gentibus oriundum fuisse, cúmque ipsis conuersatum, quousque vocaretur, testificans. Iam verò hinc controuersia quædam oritur: nempe in duodecim numero Apostolorum Christum habuisse Gentes: & tamen initio maximè hoc laborauit, ne quo modo labefactaret le- Mat.10.
gem: sed & postea discipulis mandauit, in viam Gentium ne abirent, nec in ciuitates Samaritanorum intrarent, sed tantùm ad oues quæ perierant domus Israël. Contrà etiam nullum quidem manifestum extat testimonium, Iudæos ab exteris tributa postulauisse: sed multò magis contrarium, nempe ne quem læderent. Alienigenam non contristabis, Exod.22.
inquit Scriptura, nec affliges eum. fuistis enim & vos pe- Leuit.19.
regrini in terra Aegypti. idem legimus in Leuitico atque Deut.26.
Deuteronomio. idem etiam Zacharias ait, Viduam, inquit, Zach.7.
& pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari. Et quid de Matthæo sentiendum est, Iudæus an Ethnicus fuit? Age igitur, sic se res habet: nullum Iudæa vectigal exigebatur ante Babylonicam captiuitatem: verùm postea vbi è captiuitate domum reuersi desertam viderent terram, multáque ad instaurationem & structuram requirerentur, maximè ad vrbium munitiones, exigi atque dari cœpit. Id ꝗ; ad Christum durauit, qui & ipse pro se atque Petro tributum Mat.17.

dari iussit: non quia debebat, sed ne quē scandalizaret. Hoc initium vectigalis in Israël fuit: & huic rei Matthæus hic noster præfectus erat. Verū ea omniū eius generis hominum, apud omnes reputatio erat Iudęos, vt indignos, quibus cum cōuersarentur, iudicarent. id quod vbiq; Euangelia testantur: Christus verò, qui neminem spernit, nec personas accipit, multam huic beneficentiam exhibuit, ex publicano Euangelistam fecit, eáque gratia dotauit, vt postea Euangelij regni Dei in Iudæa prædicator, in toto mundo esset scriptor. Quo sanè Christus hoc maximè docuit, quia non sit personarum acceptor, sed quod abiectum est in mundo, eligat. Et hoc primùm ex hac vocatione Matthæi discendum est. Iam verò & ipsius vocati exemplum respiciendum est, qualem se post vocationem gesserit: hoc enim quid accepta fide præstandum sit, docet. Illud verò in vita Matthæi vel præcipuum fuit, quòd perpetuus ac strenuus Christi testis in mortem vsque esse perseuerauit: nec id in Iudæa tantùm, verùm etiam in Gentibus. Est enim eorum in numero hic, qui non modò illo tempore viuentibus prædicando, sed & nunc credentibus scribendo regnum Dei annuntiauerunt. vnde & ipse cū aliis quatuor illis animalibus connumeratur quotidie clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens qui erat, qui est, & qui venit. Et hæc quidem alij etiam Apostoli clamauerunt, sed tantùm in die, hoc est, vitæ suæ tempore. Hic verò cum aliis quibusdam etiam in nocte, hoc est, post mortem clamat. Quid enim aliud in Euangelio suo, nisi de incarnatione Christi, de diuina ipsius maiestate, atque natura, de magnis atque ingentibus miraculis, per ipsum in carne factis, clamat? Sit ergo hoc ad nostram doctrinam dictum. nam & nos vocati sumus, Deus gratiam suam in nobis magnificauit. hoc agamus, vt firmi in ea qua vocati sumus vocatione perstemus, nec indignos nos ea gratia, propria culpa reddamus: verùm semper cum Matthęo ipsi acclamamus, Sanctus, sanctus, sanctus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venit. Hoc præstare, hanc esset festiuitatem piè celebrare, eóque modo Pharisęorum murmura, & aliorum, quibus hæ festiuitates minus placent, risus non modò nihil obessent, sed & prodessent plurimum. Gratia Dei nobiscum.

Apoc. 5.

IN

IN DIE SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI, EVANGELIVM MATTH. XVIII.

IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Quis putas maior est in regno cœlorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum & dixit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum, Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo ab scandalis. necesse est enim vt veniant scandala: veruntamen væ homini, per quem scandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizet te, abscinde eam, & proiice abs te. bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eũ, & proiice abs te. bonum tibi est, vnũ oculũ habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est.

EODEM FESTO EPISTOLA APOCAL. XII.

ET factum est prælium magnũ in cœlo. Michael & angeli eius præliabantur cũ dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, et non valuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cœlo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocabatur

Diabolus & Satanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt. Et audiui vocem magnam in cœlo dicentem, Nunc facta est salus, & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte: & ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, & propter verbum testimonij sui: & non dilexerunt animas suas ad mortem. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis.

SERMO VNICVS.

PRAESENS festiuitas non modò per se pia, verùm etiam plena consolationis est, eóq; maiori deuotione celebranda. Vtique pias mentes decet in multis ac magnis Dei beneficiis, illa etiam vel semel toto anno meditari, quæ per angelos suos nobis defert, atque propterea ipsum laudare. Imò verò quotidiè id facere non iniquum arbitror, qui quotidiè eiusmodi beneficia accipimus. Sed vtinam (vt nunc hominum mores sunt) semel id tantùm, ea qua decet pietate quotannis efficeremus, cuius tanta vbique occasio, maximè ex hoc Euangelio subministratur. Si enim vel postremam in eo vocem considerauerimus, mox cum
Psal.120. Psalmista exclamabimus, Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israël. Nusquam enim certiora indicia inuenies, Deum sine intermissione pro nobis vigilare, curámque
Mat.18. nostri habere, quàm eo ipso, quòd hîc dicit, Angelos
Psal.90. paruulorum semper in cœlis faciem patris videre. Tum Dauid testatur, quòd Deus Angelis suis mandauerit custodire pios in omnibus viis suis, ne fortè offendant ad lapidem pe-
Heb.1. dem suum. Tum Paulus hoc mandatum non vnum aliquem eorum, sed omnes in genere respicere docet. Omnes ministratorij spiritus sunt, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Iam verò singulos homines, singulos angelos habere ex Christi verbis colligi potest. Videte, inquit, ne contemnatis vnum ex his pusillis. dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est: ac si diceret, Credentis vel paupertatem vel humilitatem conditionis ne respicias, sed hoc magis, quod tanti apud Deum æstimatur, vt proprio ipsum Angelo custodiat, imò ipse Deus eius curam

habeat: sitq; hoc indubitatum tibi, non te ipsum hominem sed eius Angelum, imò ipsum Deum contemnere, si hominem ignominia affeceris: Angeli eorum, inquit, semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est, vbiq; Deum præsentem habent. Quæ sanè verba manifestissimè indicant non dormitare neq; dormire, qui suam nobis promisit tutelam. Ipse enim curam nostri gerit. Quod quantum sit, Dauid alibi ostendit cùm ait: Quid est homo, inquit, quòd memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? Minuisti eum paulominus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & cõstituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius oues & boues vniuersos, insuper & pecora campi. Et cui alteri creaturæ tanta Deus, vt homini, exhibuit? imò verò quam creaturam hominis vsibus Deus formauit atque ordinauit, in cœlo & in terra? Et hæc licet sciamus, ipsi tamen non adhæremus, ab ipso deflectimus. Et quid præterea facere nobis debuit? Cùm nihil essemus, ipse creauit nos: simúlque nobiscum, ante nos, quæ necessaria nobis sunt, fecit: postea verò propria voluntate deperditos & desperatos, redemit nos & reparauit. Insuper ea securitate muniuit, vt si voluerimus, liceat esse tutis, & quidem sine difficultate. Contra hominum enim impiorum incursus, secularis Magistratus gladij auxilium dedit: contra peccati insultus, spiritualem Potestatem contulit: contra inuisibiles hostes, nempe diabolos, inuisibilem Angelorum tutelam proposuit. Vnde rectè ad Deum piis licebit exclamare, Ad te Domine leuaui oculos meos, qui habitas in cœli. Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Tum & confidenter in tribulatione positum fratrem consolabitur: Non dormitabit neque dormiet qui custodit Israël. Dominus custodiat te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Dominus custodiat te, ab omni malo custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum, & hoc nunc & vsque in seculum. Ecce hanc consolationem hodierna festiuitas confert. Hæc nostra erit meditatio, vt Deo pro magna sua dilectione atq; cura gratias agamus, ipsum pro gratia sua prædicemus: Angelos eius deniq; pro indefesso ac fido ministerio veneremur. Nunc ergo quisque suum angelum appellet, ipsúmque colat, nec aliquem diẽ, qua ipsum non precetur, aut gra- Psal. 8.

tias agat. Iacob patriarcham sequatur, qui tota nocte cum angelo luctabatur. quæ sanè colluctatio nil aliud præter fletum, & orationem erat, Osee teste. Non te dimittā nisi benedixeris mihi. Ante omnia autē, ne hæc Dei auxilia amittamus, caueamus. qui enim piis bonos angelos deputat, idē impiis malos præponere potest: sicut scriptum est, Misit in eos iram indignationis suæ indignationem, & iram, & tribulationem, immissionem per angelos malos. Sic etiam de Saul dicitur: Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum Spiritus nequā à Domino. Caueamus ergo ne sanctos angelos à nobis expellamus: expellimus autē, quando contrario modo aduersus ipsos viuimus: manent autem, cū quæ ipsi diligunt, amamus. similitudo enim affectum causa dilectionis est. Sunt ergo in sua natura angeli puri atque casti, humiles obedientésque erga Deum, benigni in homines. & tu puritatem castitatémque vitæ apprehende, humilitatem atque obedientiam sectare, maximè proximi benignitaté amorémque indue, nō modò vt ei beneficia præstes, verùm etiam vt eum à scandalo & ira conserues. sic bonis Angelis tecum esse voluptas erit. Hæc sunt, quæ hodiernū exigit Euangelium, in quo Christus paruulorum exemplo ad puritatem vitæ'que innocentiam: tum humilitatem simplicitatémque vocat: deinde etiam ad dilectionem incitat, tandem verò minis à scandalo deterret. Hæc hodie & cogitanda & facienda sunt. Ideo enim hoc Euangelium de Angelis legitur. Quòd si contrarium fecerimus, nō iam angelici, sed dæmoniaci sumus & mali. Id quod ipse angelorum Deus à nobis auertat. Amen.

Gen. 32. *Psal. 77.* *1. Reg. 16.*

IN DIE APOSTOLORVM SIMONIS ET IVDAE EVAN. IOAN. XV.

HÆc mando vobis, vt diligatis inuicē. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mūdo fuissetis mundus quod suū erat diligeret. Quia verò de mūdo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mūdus. Mementote sermonis mei, quē ego dixi vobis, Non est

seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meũ seruauerunt, & vestrũ seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis, propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatũ non haberent. Nũc autem excusationem non habẽt de peccato suo. Qui me odit, & patrem meũ odit. si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatũ non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt, & me & Patrem meũ. Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorũ scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. *Psal.108.*

EODEM FESTO DIE EPIST. ROMAN. VIII.

SCimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nã quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit. quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat? Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis? Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est, Quia propter te mortificamur, tota die æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. *Psal.43.*

SERMO VNICVS. QVANdo hæc festiuitas in vicesimam secundam Dominicam Trinitatis incidit.

NON incongruè Simonis & Iudæ Apostolorum festiuitas dominicali Euangelio atque Epistolæ conuenit. Vtrunque enim Euãgeliũ præter & iuxta fidem proximi quoque dilectionem, non sine singulari seueritate à nobis exiguunt. Tum quod Paulus in Epistola docet verbis, manifestè in amborũ Simonis & Iudæ consideramus exemplis. Hoc mando vobis, vt diligatis inuicem, Christus ait. Seuerissimè dictũ: neque enim facilè id genus voces multas inuenias, Mando, præcipio, imò nusquã, nisi vbi de proximi dilectione loquitur. Hanc non simpliciter proposuisse, sed mandasse vult. Mandatum, inquit, nouum do vobis, vt diligatis inuicem, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. & hic, Hoc mando vobis. Atque hîc, consilium an præceptum sit vide: an in tuo arbitrio stet facere, an necessitate astringaris. Vtique proximi dilectio necessariò fidei additur, si modò Christiani dici, corámque Christo perstare voluerimus. Hoc mando vobis, inquit Christus, Atque hæc sanè piis dicta sufficerent: sed adhuc seueriùs in Dominicali Euãgelio isthæc proposita dilectio est. Illic enim proximi dilectio nõ modò præcipitur, verùm etiam sub grauissima Dei iræ pœna, æternáque dãnatione cuique nostrum imponitur, quódque hoc suum mandatum seuerissima intentione exacturus sit Deus, indicatur. Est enim totum illud nihil aliud, quàm si diceret, Videte & considerate, discipuli mei, qui erga vos ipse fuerim, qualem me fore promiserim. Peccatores fuistis, recepi vos in gratiam: multa debitorum onera vobis incumbebant, remisi omnia: potuissem ego pro iustitiæ seueritate in vos animaduertere, misericordiam præstiti: idem facio quotidiè, nec quicquam non facturum me spopondi, quandocunque gratiam petitum ad me ieritis. Sed idem inuicem faciatis, operam date: sin verò, & ipse cõtraham manum meá, oculos mentémque à vobis auertam: non vos meos cognoscam, sed veluti seuerissimus Iudex inexorabilisque ero. Licet benignus antè fuerim, talisq; porrò esse erga vos magis

Ioan. 15.

Matt. 18.

gis elegerim. Atque hæc Euangelij dominicalis intētio est. Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Et hæc sanè satis strictè dicuntur, & demonstrant, quare alibi Christus dicat, Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Ecce quomodo pulchrè hæc duo Euangelia consentiant. quæ ideo aliquantò plus roboris in nobis haberent, quòd non vno aliquo Christus in loco, sed vbique tanta grauitate de dilectione loquitur, vt quàm maximè in suis requirat, sine qua ne credentes quidem suos agnoscat. Sint ergo hæc de vtroque Euāgelio dicta: iam etiam Epistola dominicalis cum ipsa festiuitate conferenda est. Sic Paulus ait, Cōfido in vobis, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmatione Euangelij socios gaudij mei omnes vos esse. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro, vt charitas vestra magis magisque abundet in omni scientia & in omni sensu: vt probetis potiora, vt sitis synceri & sine offensa in diem Christi repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum in laudem & gloriam Dei. Ecce, quæ Pauli erga alios dilectio, cura, condolentia fuerit. Testis est mihi Deus, inquit, quomodo cupiam vos omnes in visceribus meis. Eiusmodi si quam mentem occupat dilectio, atque regnat, facit vt nihil tam cogitemus, quàm qua ratione proximus iuuari queat, quomodo acceptæ gratiæ dona illi communicemus. Hanc non vnus Paulus, sed cæteri quoque Apostoli omnes habuerunt genuinam dilectionem. Exiuerunt, atque Euangelium vbique prædicauerunt ea grauitate eáque seueritate, vt citiùs famem, sitim, contumelias, persecutionésque, imò ipsam etiam mortem fuissent passi, quàm neglexissent quæ aliis prodesse ad salutem potuissent. Quotquot enim erant, omnium tamen, Luca teste, cor vnum & mens vna erat. Nēpe illud ipsum est, quo se veros Dei filios, discipulos, atque imitatores Christi ostenderunt. Tales enim filios Deus requirit, tales & ipse Christus discipulos exigit. Atque ex his, arbitror, facile erit quomodo non solū ambo Euangelia, verū etiā Epistola atque hæc festiuitas pulchrè sibi cōsentiant: & quod non simplex, sed quadruplex credētibus ad dilectionē incitamentū hodiè detur colligere. Euāgelium enim domi-

Philip. 1.

Act. 4.

nicale dilectionem respicit, festiuale eandē præcipit. In Epistola suā quoque Paulus ostēdit, & hāc ipsam ambobus Apostolis consideramus. Tot ergo dilectionis incitamenta ne, fratres, ventis cōmittamus, sed in charitate ambulemus magis vt simus filij Patris nostri qui in cœlis est. Gratia Dei nobiscum Amen.

IN DIE OMNIVM SANCTORVM DEI, EVANGELIVM MATTH. VI.

VIdens Iesus turbas ascendit in montem: & cū sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos, dicens. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabūtur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniā ipsi Deū videbunt. Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabūtur. Beati qui persequutionem patiūtur propter iustitiam: quoniā ipsorum est regnum cœlorū. Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

EODEM FESTO DIE, EPISTOLA APOCAL. VII.

ET vidi alterū angelū ascendentē ab ortu solis, habentē signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda

Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes, Amen: benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.

SERMO PRIMUS. SIC HOnorabitur, siue, hoc honore dignus est, quemcunque Rex voluerit honorare. Esther 6.

CONVENIENTIUS huic sermoni exordium nescio, quàm verborum, quibus olim diuus Augustinus vsus est, recitationem. Hodie dilectissimi, inquit, omnium sanctorum, sub vna solennitatis lætitia celebramus festiuitatem, quorum societate cœlum exultat, quorum patrociniis terra lætatur, quorum triumphis Ecclesia sancta coronatur, quorum confessio quantò in passione fortior, tantò est clarior in honore: quia dum creuit pugna, creuit & certantium gloria, & martyrij triumphis multiplici passionum genere adornatur, per quæ grauiora tormenta grauiora fuere & præmia. Beati estis, inquit Christus, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Matt. 5.
Dei enim ineffabilis & immensa bonitas etiam hoc prouidit, vt laborum quidem tempus & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, sed breue: & vt ita dicam,

cam, momentaneum. Vt in hac breui & exigua vita agones essent & labores, in illa verò quæ æterna est corona & præmia meritorum: vt labores quidem citò finirentur: meritorum verò præmia sine fide durarent: vt post huius mundi tenebras visuri essent candidissimam lucem, & acceptùri maiorem passionum cunctarum acerbientibus beatitudinem:
Rom. 8. testante hoc Apostolo, qui ait, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur
1. Corinth. 2. in nobis. Et iterum, Non oculus vidit, nec auris audiuit, nec
Isa. 64. in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Quàm læto igitur sinu de prælio reuertentes ciuitas cælestis excipit, de hoste prostrato trophæa ferentibus occurrit. O magnitudinem honores atq; gaudij, quando Christus ipse oues suas in æternum ouile suum annumerauerit, vnicuique mercedẽ promissam dederit, pro momẽtaneis æterna, pro terrenis cælestia: vbi ad paternę eos claritatis faciem adduxerit, in cælestia bona collocans, regnum cælorum aperuerit, æternitatémque amatoribúsque suis & immortalitatem largitus fuerit, atque eos quos sanguinis sui viuificatione reparauerit, denuo in Paradisum reduxerit: ídq; fide & veritate suæ pollicitationis. Hæc hæreant firmiter sensibus nostris, hæc intelligantur plena fide, hæc toto corde diligantur, hæc indesinentium operũ magnanimitate acquirantur. Via salutis strata est, multa millia nos præcesserunt, tantùm ne tardantes, nobisipsis impedimento simus, Curra-
Ephe. 2. mus iter vitæ, reuertamur ad ciuitatẽ cælestem, in qua scripti sumus & ciues decreti: non sumus hospites, sed ciues sanctorum & domestici Dei, etiã illius hæredes, cohæredes autem Christi. Consideremus inclytam vrbis huius, huius felicitatem, in quantum considerare possibile est. Vt enim verè est, comprehendere nullus sermo sufficit. Et quid Scriptura dicit? Ciuitas illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotẽs illuminabit eam. Et lucerna eius est agnus. Et portæ eius non claudentur per diem. nox enim nõ erit illic, nec intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium: dolor tristitia & gemitus aufugient.
Isa. 35. Et quid hac vita beatius, vbi nec egestas, nec morbus timetur? nemo læditur, irascitur nemo, nemo inuidet. Non est senectus, non miseria, cupiditas nulla exardescit, nullum sæui desiderium, nulla honoris pulsatio, aut potestatis ambitio. Nullus diaboli metus, insidiæ dæmonum nullæ, terr

hennæ procul: mors vbi nulla, nec corporis, nec animæ. Verùm super hæc omnia est consociari angelorum & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus, & potestatibus. Ad hæc omniũ felicissimum est Deum videre, cuius decus, pulchritudo, virtus, gloria, magnificentia, atque maiestas omnem sermonem aufugit. His verbis diuus Augustinus in hac olim solennitate ad populum vsus est. Et sanè cui rei hęc solennitas seruiat, ex his facile erit intelligere, quando tantam nobis spem cõsolationémque adferant: nempe quod Deus non iam temporanea atque spiritualia, verùm etiam æterna daturus sit. In lege quidem terrena promisit, in Euangelio spiritualia: hæc verò solennitas æterna pollicetur. hæc veram felicitatem conferunt sola: verùm iustis tantùm reposita. Hæc sunt quasi funiculus triplicatus, quo Deus nos trahit, & sanè his qui non trahitur, spem nullam de se pollicetur. Et Publicani quidem atque Ephori nec Deum nec felicitatem curabant: attamen vbi Christus spiritualia promittebat, accurrebant. De Iudæis nihil dico, qui animales, tantùm carnalibus acquiescebat. An verò pios non traheret, his tribus simul propositis omnibus: quemadmodum hodie nõ in vno aliquo, sed in multis fratrum millibus completa videmus? Hac nos parte laboramus maximè, quod hanc festiuitatem non respicimus: alioqui satis impelleret atque incitaret. Copiosiùs igitur aliquantò de hac solenni celebritate mihi dicendum est. Neque enim toties admonere, tantáque grauitate impellere possumus, vt non vel maxima pars desides torpescant. Sed ne longiùs vos suspendam, vnicam tantùm historiam libet proponere, imò verò cogitandam vobis permittere. Et ea quidem eiusmodi erit, quæ ad docendum ea quæ hodie meditanda sint, quæ sanctorum Dei vita fuerit, quæ modò beatitudo ipsorum, quæque futura sit in æternum, quid in illis mundus, quid Deus operatus sit atque fecit, sufficiat. Est autem ipsa Mardochæi historia, quæ meo quidem iudicio, non iniquè huic conuenit festo, hæc inquam, ad incedendum in sanctorum vestigiis non incitabit, faciétque nos minus dubitare, imò quicquid ad hanc festiuitatem attinet, ostendet. Accipe ergo quid illa historia referat. Refert liber Esther, Assuero Monarcha Persiæ, duos fuisse viros in regno ipsius longè diuersissimos, alterum Aman potentem quidem illum in aula, sed impium: alterum Mardochæum Iudæum, non quidem *Esther 6.*

dem

dem mundo celebrem, ſed Dei timentem, fidúmque Regi:
illum quidem opulentia, honoribus, fortunis, maxime verò
Regis fauore eò adactum fuiſſe arrogantiæ, vt ſuiipſius ob-
litus, ſibi immeritos honores appeteret, omnium genicula-
tionem atque adorationem exigeret: verùm contra Mar-
chæum, qui id ſolus facere nollet, ira deſæuiiſſe, mortis in
lum pœna, nec ſolùm in illum, verùm etiam in omnes reli-
quos Iudaicæ gentis animaduertere ſtatuiſſe, atque eò rem
deduxiſſe, vt edicto quodam, omnium Iudæorum interitio-
ni indicta eſſet dies. Ad hęc patibulum in ſuis ædibus erexiſ-
ſe, ſcilicet necis Mardochæi inſtrumentum, huiúſque pot-
ſtatem à Rege poſtera luce ſibi promiſiſſe, nec quicquam ad
totam hanc rem perficiendam præter tempus, quo Regem
adire liceret poſtulauiſſe. At Regem noctem illā duxiſſe in-
ſomnem (Deo ita prouidente) iuſsiſséque hiſtorias atq; an-
nales priorum temporum adferri, ventúmque fuiſſe ad il-
locum, vbi ſcriptum erat, quomodo nuntiaſſet Mardochæus
inſidias Eunuchorum, Regem iugulare cupientium. Hæc
tum audienti, & quid pro hac fide præmij conſecutus fuiſſet
Mardochæus, quærenti Regi, reſponſum eſſe, nihil. Tum ac-
cerſito Aman, necémque Mardochæi illa ipſa hora paranti
dixiſſe, Quid debeat fieri viro, quem Rex honorare vellet:
illum verò, nihil minus quàm Mardochæo tantos honores
parari cogitantem, ſéque ipſum ſolum iis dignum ſomnian-
tem, reſpondiſſe: Hominem, quem Rex honorare cupiat, in-
dui debere veſtibus Regiis, imponíque ſuper equum, qui de
ſella Regis eſt, & accipere regium diadema ſuper caput ſu-
huius equum tenere primum de principibus ac tyrannis re-
giis, pérque plateas præire, clamare ac dicere, Sic honorabi-
tur quemcunque Rex voluerit honorare. Paulo poſt autem
Aman ipſum indignationem Regis promeritam incidiſſe,
ínque non his vſibus ſuæ domus patibulum paratum, fuiſſe
ſuſpenſum: contrà Mardochęum ſummis honoribus exalta-
tum horrendæ comminationis edictum reuocauiſſe, aliud
illi contrarium, quo decretum erat, hoſtes perſequutores
Iudæorum vna die iugulari, erigi procurauiſſe: atque ita fa-
ctum fuiſſe piorum omnium exultatione & tripudio, im-
piorum verò extrema perditione. Hanc hiſtoriam hic li-
intueri. & quidē ſecularis quædam hiſtoria, nihil ad han-
ſtiuitatem faciens. Sed ſi penitius introſpicere voluerimus
eadem Dei opera iudiciáq; in ea annotata cōperiemus, hodie

hodie in electis prædicamus atque extollimus omnibus. Nil refert Assuerum tanquam hominem Ethnicum huc non respexisse. imò verò verisimile est ipsum & cùm in Iudæos, & cùm in Aman decerneret, nec Deum nec Dei cogitauisse iudicia: nihilominus tamen hæc mera sunt Dei iudicia. Et huius plus quàm Assueri iudicia consideranda sunt. nam & malorum sæpè consilia atque opera ad sua magnalia conuertit. Si quæris exemplum, Deus per Christi mortem humanum genus liberare statuerat: Iudęorum tamen ad hanc rem vtitur malitia. Et hi quidem parum admodum humanā redemptionem cogitabant, tantùm vt suam in Christo inuidiam explerent. Et longè aliter Euangelistæ indicant. Sic de Pilato, Voluit Deus filium suum per vniuersum mundum designari Regem. Ad hanc rem Pilati crucis titulum scribentis manum Deus vsus est. Id quod Pilatus minimè cogitabat, tantùmque Christum seditiosum euulgare, quo à nomine iniqui facinoris culparetur, volebat. Ita hîc quoque ostendere voluit impiorum interitum, piorum verò salutem. Et hāc rem idoneis, Aman & Assuero vsus est. Propterea non hi, nec etiam Mardochæus tantùm, sed in primis Deus intuendus est. Huius in hac historia, iudicia operáq; consideranda sunt. Aman quidem pios perdere studuit, Mardochęus damnationis sententiam sustinebat. Vtrobique Deus operabatur, tandem etiam suo iusto decernit iudicio, quo pij liberati, impij trucidati sunt. Annon etiam hodie eiusmodi iudicia Dei inueniri putas? quod Aman contra Iudæos, hoc etiamnum Satan cum mundo machinatur verè credentibus. quod Mardochæus cum suis sustinuit, idem nunc etiam pij à mundo perferre coguntur. vtrobique Deus permissio est, quæ impiorū in pios sæuientiū malitiā ad tēpus sustinet, sed non in æternum silet: piorum verò ad modicū tribulationes aspicit, non tamen in finem misericordiam suā abscondit. Quia non relinquet Dominus virgā peccatorum super sortem iustorū. *Psal.124.* sed nouit suos de tentationibus eripere, nouit & perdere impios. Hæc præsens festiuitas ostendit. Et hac ratione Assueri regnū, nil nisi præsens vita est, quę semper bonos mistos malis habet. Aman malorū speculū est, qui nec ipse Deū reuerebatur, nec pios ferre voluit. Mardochęus piorum exemplum est, qui Dei timens, omnia tamen aduersa expectare habuit. Vt igitur Aman Mardochęum, sic mundus impius istos non sustinet. id quod omnes testantur historiæ. Superioribus an

bus annis multis Ecclesiastica historia exẽplis ostendi, qua peruicacia Aman ab ipso exordio mundi contra fratres nostros in Ecclesia desæuierit, quidq; hi passi sint. Christus ea
Ioan.15.16. prædixerat, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Et veniet hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Neq; enim Aman secus facit quandiu hoc ipsi à Deo permissum fuerit. hoc festũ intueamur, & videbimus Deum non minùs mirabilẽ in mutatione fratrũ nostrorum, quàm in Mardochęi variatiõe. Quibus ipsi persequuti sunt, interierũt: ipsi verò qui persequtionẽ passi sunt, ad summos honores euecti sunt, & huc Satanã atq; ipsum mundũ suos labores conferre præter voluntatẽ, oportuit, quẽadmodum & Aman mortẽ quidem Mardochæi machinabatur, sed præire eũ, corámq; omnibus honorẽ deferre, eiusmodi planè, quẽ ipse nunquã cõsequutus fuisset: in equum regium collocare eum, regiã vestẽ induere, diadema capiti eius imponere, anteire atq; acclamare, Hoc honore dignũ esse quẽcumq; Rex honorare voluerit. Hæc Aman in Mardochæo obtinuit. Et quid præterea mundus lucratus est in fratribus nostris, nisi ꝙ ad summos honores perduxit? Tyrannos omnes recensis, quid obfuerunt? nihil. quin hoc magis effecerunt sæuientes, quò nunc totus mundus ipsorũ prædicet fidẽ cõstantiámq;.
Sap.3. Quòd si Tyranni non sæuiissent, dimidia Martyrum pars ne quidem conuersa fuisset. Visi sunt oculis insipientiũ mori, & exitus ipsorum ęstimabatur insania. Quod si non dum hoc videt Aman, suo tamẽ experietur tẽpore, quod Salomon
Sap.5. dixit impleri: Stabũt iusti in magna cõstantia aduersus eos, qui se angustiauerũt, & abstulerũt labores eorũ. Et nos quidẽ isthæc experientia didicimus: nihil contemptibilius in
Hebr.11. terris fuit sanctis, nihil nunc iisdem pręstantius. nomen eorum in vniuerso mundo claret. Saulus initiò ipsos prosequebatur: post ea ipsis coniunctus defendebat atque laudabat. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adempti repromissiones, obturauerunt ora leonum, & vim ignis extinxerunt, conualuerunt in infirmitate, effugerunt aciem gladij, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Annon & hic tibi Amã quidam fuisse videtur, qui quem priùs perdere voluit, huic postea equum ducit & clamat, Hoc honore dignus est, quemcunq; Rex honorare voluerit? Ecce hæc præsens festiuitas indicat, quæ meritò nos conformãt aduersus omnia mũdi aduersa, omnnéque quidem

nidem impiorum, quādo hodie tot nobis proponuntur millia fratrum nostrorum, quibus ista non modo non abfuerūt, verùm etiam vehementer profuerunt. Primò in iudiciorum Dei admirationem nos inducere debent, in quibus Deum omnia quæcūq; aduersum nos moliuntur impij, in nostram vtilitatem posse conuertere videmus. Tum iucunditate quadam nos erga fratres perfundere, in quibus iam dudū Deus magnalia sua operatus est. Sed & in omnem pietatem incitare nos, ꝙ tanto sanctos honore dignari Deū ipsorum exēplo discimus. Regis eos vestibus ornat, imponit in equum regium suum, regio diademate decorat, tum hostes ipsorum præire, ipsorúmq; laudes personare facit. Et quæ vestis illa regia? quod liberati non solùm à peccato, sed & à peccati formidine, quā à nobisipsis non habentes, iubemur emere. Regius equus est, ab omni malo securitas, vnde confidentius agere possunt. Aureum diadema, plena animæ corporísque beatitudo est, qua ipsos circundat vndequaq; ne quid deficiat. & hoc digni sunt honore. id quod ipse etiam mundus nolit velit confiteri cogitur. Atq; ab initio quidem hunc honorem impedire studuit, sed non potuit, imò promouere coactus fuit. Atq; hæc nobis ad pietatē incitatio erunt. Non enim omnibus, sed iis tantùm quos Rex honorare vult, cōtingunt. Iam verò hos honorare vult, à quibus ipse prius honoratus est, ipsi seruiunt. Mardochæus sis oportet, non persona, sed imitatione, si tamē honoris huius particeps esse volueris. Vita imitanda est sanctorum, si honorem consequi voluerimus sanctorum. Regnum cælorum in nostra potestate consistit: vim patitur, & violenti rapiunt illud. Aliud non quærit pretium. quàm teipsum. tantū valet, quantū tu es. te da, & habebis illud. Nemo turbetur de pretio: Christus semetipsum tradidit, vt acquireret te in regnū Dei patris, ita & tu teipsum da, vt sis regnū eius, ac nō regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed Spiritus in acquisitionē vitæ. Vt igitur cū Augustino exorsus sum, ita cū eodē cōcludā. Ad hāc, inquit, operū salutariū dilectissimi palmā libēter ac prōptè certemus oēs in agone iustitiæ, Deo & Christo spectāte curramus. Et qui seculo & mūdo maiores esse cœpimus, à cursu nostro nulla seculi cupiditate tardemur. Si expeditos, si celeres in hoc operis agone, si currētes dies vltimus inuenerit, nusquā Dñs meritis nostris ad præmiū deerit remunerator. Quod coronā purpureā in persecutione pro passione dona-

Apoc. 3.

Matth. 11.

uit,ipſe in pace viuentibus pro iuſtitiæ meritis dabit candidam. Nam nec Abraham, nec Iſaac,nec Iacob occiſi ſunt, & tamen fidei & iuſtitiæ meritis honorati inter Patriarchas primi eſſe meruerunt. Memores eſſe debemus voluntatem non noſtram,ſed Dei facere debere.atq; hęc hodie prodeſſe nonnihil poſſent. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

SERMO SECVNDVS.

QVò cōuenientiore modo hūc ſermonē exordiar, quàm ſi ea quæ heri ex Regum libris audiuimus, rurſus in memoriā reuocauero,neſcio. Quanquā perinde eſt, ac ſi nigrum albo cōpares. Illic enim quid Adam ſoboles cogitet, loquatur,moliatur, efficiat:hìc verò quid Dei filij ſint atque cogitent,videmus. Illi pro terreno regno ſudant:hi pro ęterna patria certant.atq; hæc perinde atq; nigrū ab albo diſsident:nihilominus ad rē faciunt, nēpe vt cōparatione duorū rectiùs qd Dei,qd mūdi huius ſpiritus ſit atq; faciat, cognoſcamus. Adde ꝙ & reſponſionē faciliorē facit cōtra eos, qui eiuſmodi feſtos dies,hanc maximè celebritatē rident,ſuperfluúmq; omniū Sanctorū memoriā tanta honorificētia peragere,iudicant. Non enim Spiritui ſancto vanū quid,aut inutile viſum eſt:ſed & Scripturis oſtēditur,quomodo Deus antiquitus ſua iuſtitia atq; ira in impiorū animaduerſione vſus ſit,qui nihil aliud ſunt,quàm vaſa iræ,pręparata in interitū, & in vindictā iræ Dei. Tū verò nec hoc vanū erit, qua ratione Deus miſericordiam ſuā gratiámq; in vaſis miſericordiæ atq; gratiæ oſtēderit,cogitandū proponere. Illud quidem vt timere,ita hoc ſperare docemur. Illud timorē,hoc Dei dilectionē atq; amorē ſuadet. Iā verò omnino pręſtat,omnia nos ex animo atq; vltrò facere, quàm ad id faciendū impelli. Si ergo impij Roboā eiúſq; populi malitiam,imò impietatem & incredulitatē,tum ſequentē pœnam ſancta Scriptura tam apertè deſcribit,ad deterrendos monendóſq; poſteros: ſanè, ꝙ in Eccleſia fidē,dilectionē,patientiā Dei electorum cōmemoramus atq; prædicamus,nemo mirari debet. nēpe nobis cæteríſq; Chriſtianis omnibus exemplo atq; incitamēto eſt quicquid in Sanctis cognoſcimus pulchrū. Has duas ob cauſas hodierna feſtiuitas, heſternáq; Roboā hiſtoria pulchrè conueniunt: nēpe vt Spiritū Dei eiúſq; effectus ex oppoſitis rectiùs cognoſcamus, noſtráq; hāc feſtiuā ſolēnitatē melius defendamus. Et certè nō parui momenti, cui fundamēto Eccleſiæ feſtiuitates innitātur, & quid in piis Spiritus ſan-

ctus

efficiat, cognoscere. Facilè enim in abusum abeunt Ecclesiæ festiuitates, quantūlibet rectè institutæ, quarū causæ ignorātur: tum citò ad prauā impiámq; vitā dilabimur, vbi non & iuxta Euangelij sermonē, exēplū eorū in quibus Spiritus sanctus ab initio operatus est, proponitur. quod qui credere nolit, seculi respiciat huius mores. an non Ecclesiæ festiuitates apud plurimos, in perniciosum abusum abierunt? Non hic de plurima parte illorū, qui his festiuitatibus in otium, imò peccandi occasionem abutuntur loquor: sed de his mihi sermo est, qui seuerissimè iis intendunt. Hîc quanta supersti tio, hypocrisis: quàm nihil veræ pietatis, cultúsq; Dei genuini est? Vnde id verò, nisi ꝙ nulla, cur institutæ sint, cogitatio? Ea verò & aliarum rerū cōditio est: an nō totus Christianus orbis etiā illi, qui incōsultis, imò immeditatis prædicationibus suis non minima huius mali causa sunt, de vitę impietate, nempe iuuentutis conqueruntur? vnde id verò, nisi sublatis è medio sanctorū exēplis: contrà, Ethnicarū, Turcicarū, bellicarum, inhonestarum, impiarúmq; rerum imagines ipsorum præfigimus oculis? Et quid hinc sperandū tandem est? quam posteris nostris relicturi sumus Ecclesiā, qui Dei cultu superstitiosi, moribus Mahumetici sumus? Agè ergo, eò charior nobis hęc festiuitas erit, eò diligentiùs atq; alacriùs circumspiciemus ad eorū exēpla, qui in vita sua non modò in via Domini ambulauerunt: verùm etiam modò patriam consecuti sunt. Et horū hodie nō vnus aliquis, sed multa millia ante oculos nostros ponuntur. Audiui numerū signatorum, inquit Ioannes, cētum quadraginta quatuor millia ex omni tribu filiorū Israël. & iterū, Vidi turbam magnā, quā dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis. Quòd si & nobis eiusmodi essent oculi atq; aures, quibus iucundum hoc spectaculū videre atq; audire possemus, impossibile esset, quin & intimis affectibus exultaremus, & ad omnē pietatē redderemur promptiores. Quandoquidē ergo tantùm nostra refert, non possum non de hac festiuitate aliquantò tractare fusiùs. verùm Roboam impiū, seditiosámq; eius cohortem hac vice missum faciam. Tamen ne vos æquo diutiore mora detineam, néue etiā ad ea quæ superioribus annis à me dicta sunt recidā, placuit ex Paulo aliquid, quod & hodie in Ecclesia personuit, proponere. est autem prima laudū antiphona, quam si hodie rectè meditati fuerimus, sanè nō sine fructu hæc no-

Rom.8. bis solennitas peribit. Agè ergo Paulus sic ait, Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt. Ecce Paulum non leuem scriptorem, grauissimè testificantem. Quòd si & ea, quæ in Paulo his apposita sunt cogitare voluerimus, periucundam huius festæ diei conferent memoriam. Et licet hæc tantùm verba initiò legantur, occasio tamen per hæc præcedentia & quæ sequuntur cogitandi offertur. Da sapienti occasionem,
Prou.9. inquit Salomon, & addetur ei Sapientia. Iam verò hæc modò recitata Pauli verba, tam sunt consolationis plena, vt eius farinæ plura, & præcedere & sequi dubitare possit nemo. Neq; enim tantæ consolationis alia in toto Paulo facilè inuenies, maximè quæ, vt hæc, ita commodè huic solennitate conueniant. Proinde rectè totã illam verborum seriem, vnde hæc desumpta sunt, recitauero. Audiuistis ergo dixisse Paulum, Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, vocati sunt. Et hæc sanè intelligentibus sufficerent, tantísq; magna diuturnæ meditationis causa essent. Tam magnificè enim Paulus de piorum felicitate loquitur, vt ad Christianismum posset pellicere eum, qui nunquam ea religione delectatus esset: deinde tanta prudentia sensus vtrobiq; format, vt nemo sibi quicquam his verbis possit tribuere aut polliceri, nisi ingenuè sit Christianus. Principiò enim non simpliciter de credentibus, sed de diligentibus. Id quod minimè illi incogitanti excidit: nempe verè credentes, in quibus per dilectionem fides operatur, intelligi voluit: aliàs passim de fide atq; eam habentibus nudè loquens, de ea fide intelligi fortè à quibusdam potest, quam se habere multi persuadent. hîc verò aliquãtò expressiùs perspicuè, vt de viua fide loqui necessariò intelligatur. Primò ait, Scimus quia diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum. Deindè & aliã cautelã addit: His, inquit, qui secundum propositũ vocati sunt sancti. Id quod ipsum quoq; immeditatus non dixit. sunt enim qui ad tẽpus credãt, fidéq; suã dilectionis operibus ostendãt, sed nulla his inest constantia: vocati quidẽ sunt, sed non secundũ propositũ, verùm secundũ præsentẽ iustitiã. Propterea nec hi sunt, quibus omnia cooperãtur in bonũ. Ecce tã prudenter hîc Paulus loquitur: ac si diceret, Ingentia vobis de beatorũ felicitate dicã, nõ autẽ de credentibus simpliciter loquor, sed de diligentibus: nec rursus de his, qui ad tẽpus credunt, sed qui secundũ propositũ vocati sunt sancti. Et quid de his, Paule, dicis? Omnia iis coope-

rantur in bonum. Primũ omnes creaturæ: ex his enim Deum agnoſcunt. Secũdò, quicquid à Dei manu ſuſcipiunt bonorũ: ex his enim ad gratiarum actionem incitantur. Tertiò beneficia Dei in proximis viſa: ex his enim ſimilia à Deo ſperat. Quartò, impiorũ peccata: ex his enim cautior fit. Quòd ſi & pœnam horum conſiderat: hinc timet. Si & ipſe Dei animaduerſionem per aduerſa ſuſtinet: ſe ipſum agnoſcere, Deúmque precari diſcit. Si inimicis vel hoſtibus moleſtatur, ardentiùs orat: imò verò ſi & in peccata lapſus fuerit, Dauid exemplo fit ad pietatem feruentior, ad humilitatem propenſior. Breuiter, omnia cooperantur illi ad bonum. Et hoc inquit Apoſtolus, Scimus. Vnde id verò? ex Scripturis, ex promiſsione Dei, ex patrum hiſtoriis, experientia, & hoc ipſo feſto. Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et quid tali Chriſtiano beatius, cui omnia cooperantur in bonum? Quod ſi ita eſt, vt verè eſt, haud dubiè contraria impiorum ratio eſt. Atque ita quidem omnino eſt. Sani ſunt, & leues: diuites, ſuperbi, in eminentia conſtituti, elati: ſi proſperè omnia ſuccedunt, Dei obliuiſcuntur: ſi aduerſis impetuntur, contra Deum murmurant: ſi aliorum fortunas vident, inuident: Si mala conſiderant, exemplum impietatis ſumunt: ſi labi contigerit, deſperant. Ecce quanta hæc meditatione digna ſunt? Neque tamen hîc Paulus quieſcit, plura enim eiuſmodi addit. Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui, vt ſit *Rom.8.*
ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit hos iuſtificauit. Quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Ecce hæc conſequẽter in Paulo ſuperioribus addita ſunt: omnia verò huic omnium ſanctorum feſtiuitati conueniunt. Principiò, quis eos ſanctificauerit audis, & quibus mediis, quidq; hîc conſiderandum nobis ſit, omnẽ Paulus iuſtitiam, ſanctitatẽ, glorificationem, non nobis, ſed Deo aſcribit. Deus illos præ- *Ioan.15.*
ſciuit & prædeſtinauit, inquit Paulus. & Chriſtus ad diſci- *Pſal.113.*
pulos loquens ait, Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. & Dauid, Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriã &, Cũ eſſemus inimici Dei reconciliati ſumus per *Rom.5.*
mortem filij eius. &, Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus *Tit.3.*
nos, ſed ſecundũ miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit. Huc & illud pertinet quod Ioannes ſcribit, ſanctos omnes Deo *Apoc.7.*
& agno honorem ſalutémq; tribuiſſe. Deinde & media Pau-

lus enumerat, per quæ Deus suos ad se attrahit, à peccato ad iustitiam, à iustitia in gloriã, quorum multa recenset: primò præsciuit, deinde prædestinauit. Et hoc aliquantò amplius est. nam & malos quidẽ præsciuit: sed hos, puta sanctos, etiã prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, hic atque in futuro. Vnde omnes persequutionẽ passos sequitur. Et quid præterea? quos autem prædestinauit, hos & vocauit, quos autem vocauit, hos & iustificauit. quos autem iustificauit, hos & glorificauit. Ecce media, per quæ Sancti ad gloriam perrexerunt. Et per hæc ipsa nobis quoque eò perueniendũ est. Atque hic optima omnia considerandi causa datur, qua ratione Deus in suis efficiat. Verè enim hic locũ habet: Mirabilis Deus in Sanctis suis, mirabilis in prædestinatione, mirabilis in vocatione. An non admiratione dignum est, quod de prædestinatione loquitur? Elegit nos in Christo,
Eph.1. ante constitutionem mundi. Ad huc magis mirandum est
Matt.11. quod Christus ait, Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia obscondisti hæc à Sapiẽtibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et in Malachia, Nónne frater erat Esau
Malach.1. Iacob, dicit Dominus? &, dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Hæc sanè Paulus admirari satis non potuit, cùm exclamat, O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia, inuestigabiles viæ eius: vtique fateri
Rom.9. oportuit, neminem huius causam indicare posse. Eadem & vocationis ratio est, Annõ admirandum quid est, quod Paulus ait, Non multi potentes, nõ multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus? Annon plenum miraculo est,
1.Cor.1. Christum in Euangelio eum vocare, qui moram trahebat, alium vltro se offerentem ablegat? annon admiratione dignum est, Neronem persequi Christianos, Senecam verò Pauli familiaritate vti: Diocletianum, tot Martyres facere, ipsius vxorem ad fidem vocari? ita consequenter de Decio & aliis. annon miraculi locum habet, Deum Iudæos pulsare, Gentes ad se vocare? Vide quanta hic in Sanctorum vocatione consideranda sint. eadem & in iustificatione ratio est. annon admirandum quid est, Deum ex peccatore iustum, ex filio Adam, Dei filiũ facere? & hoc in omnibus Sanctis efficit. Eratis aliquando tenebræ, inquit Paulus, nũc autem lux in Domino. & alibi. Sed hæc fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen domini Iesu, & per Spiritũ Dei nostri. Verùm quomodo electos suos Deus

Matt.8.

Ephes.5.
1.Cor.6.

in futuro

in futuro sit glorificaturus, nulla lingua enarrare sufficit. 1.Cor.2.
Nõ oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, quæ præparauit Deus diligentibus se: & Ioan. Nunc filij 1.Ioan.3.
Dei sumus, inquit: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Vita nostra abscõdita est cum Christo Coloss.
in Deo: cùm autẽ Christus apparuerit vita nostra, tũc & nos apparebimus cũ ipso in gloria. Ecce quanta hic considerãda occurrunt, si quis excutere velit, quomodo singulos Deus, & ad quid vocauerit, quomodo iustificauerit. Sed ais, Nunquid hæc de Sanctis cogitare sufficit? minimè. neque enim nostri obliuisci nos decet. Quid ergo ad hæc dicemus? qua ratione Dei in electis operibus vtemur? Quid inde discendũ est? Paulus hoc docebit: hoc nimirum, ꝙ Deus pro nobis est. Certa omnino iudicia Dei sunt, ꝙ diligit nos, quòd propitiatur nobis, ꝙ pro nobis solicitus est, nobísque benè velit: qui enim aliquãdo fuit, idẽ & hodie est: quod promisit, nõ negat: quod alijs præstitit, nobis exhibere paratus est. Deus pro nobis est, charissimi: idque hac festiuitate docetur in tam multis millibus, quos oẽs præsciuit, prædestinauit, vocauit, atque iustificauit. idẽ in nobis experimur. Nulla ergo tanta est potẽtia, quę nobis in Christo manentibus incõmodare potest. Quid ergo aduersus Deũ hic cũ suo Principe mundus audebit? Si Deus pro nobis quis cõtra nos? & illa quã præsens festiuitas docet, spes est, & hãc quidẽ Paulus quã maximè inculcare cupit difficilis enim creditu est. Duo sunt, quæ nos pusillanimes reddunt; peccatũ, deinde aduersitas. Quando enim peccatores esse nos, ꝙ peccauerimus, & ꝙ peccemus, recolligimus, difficillimè Deũ tam vilem creaturam quicquam æstimare, multóque minus diligere, credimus. Tum aduersitatibus ingeminatis nouisque præteritis sequentibus rursus an Deo curæ simus, an nos tueri velit, dubitamus. Semper enim si nos diligeret, tãta mala in nos nõ missurum esse cogitamus. Hîc contra Paulus validissimè pugnat, vult ne quid nos vel peccatũ, vel aduersitas deijciat. Sed magis semper fiduciã habeamus Deũ pro nobis esse. Certus Rom.8.
sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instãtia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundũ, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Hæc quicũque ingenuè Chri-

stianus de Deo credat. si te peccatum terret, cogita quia Deus est, qui peccatores iustificat. Quæris, hoc vnde sciam? quòd filium suũ misit vnigenitum, nec illi pepercit. Et quod eius rei euidentius testimonium erit? Si enim proprium filiũ dedit, vtique vanam & inanem hanc largitionẽ esse non sinet, si, inquam, filium dedit nobis, vtique per eum & iustitiam & salutem & omnia dedit. Quòd si adhuc maiora huius rei testimonia quæris, audi quàm graphice Paulus hunc mediatorem depingat: Mortuus est, & resurrexit, & interpellat pro nobis. Ad quod ista enumeratio? ideo, vt eò melius firmiúsque credamus, quod Deus nobiscum, siue pro nobis, nos iustificet. in morte enim Christi oblationis admonemur: in resurrectione & ascensione, potentiæ: in interpellatione, sempiterni ipsius sacerdotij. Iam verò Christus nec frustra oblatus est, nec sine causa hanc potẽtiam accepit, nec
Heb. 4. inanis eius erit interpellatio. Quid ergo de Dei dilectione hæsitas? Quid tua indignitate deiiceris? Habẽtes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, cũ fiducia adeamus ad thronũ gratiæ eius, vt misericordiã consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Ecce tibi gratia proposita facta est. & quæ maior, oblationi, officio, interpellationique Christi contumelia fieri potest, quã tantum esse peccatum arbitrari, vt nec oblatione, nec officio, nec interuentu Christi posit expiari? Nulla ergo pusillanimitatis causa est, si quis, vt decet, Christi oblationẽ, officium, dilectionémque considerate perpenderit. Huc ergo Pauli ad Hebræos verba respiciunt. Si enim angustiati fuerimus, Spiritus sanctus interne testimonium dat: si tribulationibus molestati, internè: (si modò cor nostrum mundũ fuerit) si denique persecutionem sustinemus, promissionem
Matt. 8. habemus, quia regnum cœlorum obtinebimus. Qui confitebitur me corã hominibus, cõfitebor & ego eũ corã patre meo. Si esurimus, cœlestẽ panẽ habemus paratũ. Si nudi su-
Psal. 22. mus, vestem habemus, in qua corã Deo persistere possumus. Si in periculis positi, dicere possumus, si ambulauerimus in vmbra mortis, non timebimus mala, quoniam tu Deus nobiscum es. Et hoc est quod Paulus ait, Superabũdamus, propter eũ, qui dilexit nos, in omnibus. An forte hîc nos aliqua aduersitas territabit, quasi à Deo nõ diligeremur? An mors
Psal. 43. nos separabit à charitate Dei? nullo modo, Scriptũ quidem est, Quia propter te mortificamur tota Die. Idq; nos experimur

rimur quotidie. sed non ideo non diligimur à Deo, sed & in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Hac intentione hæc festiuitas cõsideranda est: primò quid in sanctis operatus est Deus: deinde quid nos ab ipso sperare debeamus. Etenim nõ modo alios, sed nos ipsos respicere necesse est. Illi quidem præcesserunt nos, sed expectant nos, vt qui sine nobis perfectã gloriã nõ obtinẽt. festinemus ergo, vt huius vitæ peracta fabula, in æternã lætitiã introeamus. Gratia Dei nobiscum. Amen.

IN DIE OMNIVM ANIMARVM, EVANGELIVM IOAN. VI.

OMne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, nõ eiiciam foras: quia descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meã, sed voluntatem eius qui me misit. Hæc est voluntas eius qui me misit Patris, vt omne quod dedit mihi, nõ perdã ex eo, sed resuscitẽ illud in nouissimo die.

EODEM DIE EPISTOLA, II. MACHAB. XII.

FOrtissimus Iudas hortabatur populũ conseruare se sine peccato sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorũ sacrificiũ, benè & religiosè de resurrectione cogitans. Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum & vanũ videretur orare pro mortuis. Et quia considerabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam repositam haberent gratiam. Sancta ergo & salubris cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

SERMO VNICVS, ANNO 1545. habitus. Respondet autem priori de omnibus Sanctis habitus.

HESTERNVM sermonem cũ Augustino exorsus sum, hodiernum verò cum Salomone auspicabor. Da, inquit ille, sapienti occasionem, & addetur Prou. 9.

ei sapientia: doce iustum, & festinabit accipere. Vtique verum dictum hoc est: nam & prouerbiũ vulgò fertur, Doctis bonum esse prædicare. Neque verò multa hortatione eget sapiens, qui ex minima quãtumlibet voce profundæ meditationis occasionẽ sumit. stultus verò etiamsi multa audiat atque loquatur, nihil tamẽ proderit ei. Id verò multa demõstratione non eget, vt quod plus æquo omnibus manifestũ est, & multorũ etiã è nostris exemplis probatur: si enim saperemus omnes, nõ esset opus multis, quæ nunc fiunt necessariò. Quia verò (dolor) nõ vti debemus, sapimus, quia stultorum semper maior est numerus, calcaribus opus est. Sic
Rom. 1. Paulus Romanis scribẽs ait, Sapientibus & insipiẽtibus debitor sum. Idem Ecclesiæ vsus docet. quoties enim cõgregamur, populúsque fidelis in sua deuotione persistit, semper Euãgeliũ & epistola, aliæque Scripturæ proponũtur. Et hęc prudẽtibus sufficerẽt: sed quia maior pars, imprudẽtior est, externis quibusdã cæremoniis, festiuitatibúsque opus est. Hac ratiõe heri omniũ Sanctorũ festiuitas, hodie omnium animarũ memoria instituta est. at prudentibus neutro horũ opus est. Lex iusto non est posita, inquit Paulus: nec est necesse, prudentibus facienda, omittendáue præscribas: per se enim quod bonum est facit, quod malũ refugit. Idem & hic ego dico, prudenti nulla festiuitate priuata opus est. Et cur sic? sibi enim cùm sit lex, quæ iusta sunt facit, gaudet cum gaudentibus, flet cum flentibus: cogitationibus suis nũc sursum cœlos penetrat, nunc deorsum ad inferna descendit: nec solùm pro gratia à Deo accepta exultare, verùm etiam miserias, quæ nobis ex nobis sunt cogitare nouit. Et hoc sapientis est: sed horum pauci sunt. Quot verò sunt, qui nec acceptæ à Deo gratiæ meminerunt, nec propriæ indigentiæ recordantur? Ecce hi non modò omnium Sanctorum festiuitate, verùm etiam omnium animarũ memoria egent, vt altero Dei gratiam, altero propriam egestatem agnoscere discant, atque vtinam vel sic sapere inciperẽt. nemo plus propterea has duas diuersissimas meditationes ita continuas meretur. Si enim sapimus, multa nobis rectè cogitandi occasio data est, quòd si nec sic intelligere quis voluerit, videat ne eorum ex numero sit, de quibus dicitur, Nolue-
Psal. 35. runt intelligere, vt bene agerent. Nescire enim, peccatum non est: sed nil velle discere, nemo excusauerit. Suæ quisque saluti intendat, satis magna enim occasio suppeditatur: quam

quam si susceperimus, nostro bono arripiemus: sin verò, nemini alteri, cùm perierimus, imputemus. Vtinam saperent homines & intelligerent, inquit Moses, ac nouissima præuiderent. Pium sanè votũ: sed sine effectu. plurima enim pars imprudens perseuerauit, atq; vtinam prudẽtes imitaremur: nam & hoc abũdè sufficeret. Egregium quid sanè est, sibiipsi posse consulere: veruntamen perpulchrum est, eum qui hoc nescit, optima rectè consulentes sequi. Verùm si quis nec ipsi suis rebus consulere potest, nec aliorum sequi vult monita, hic sanè minimam de se spem præbet. Atque hæc ideo dixerim, vt eo minùs refutemus, quæ nostris commodis seruiũt. Iam verò quòd omnium Sanctorum festiuitas nobis commodet, heri dictum est: nunc porrò cui rei & quantum hæc dies seruiat, videamus. Principiò ergo hanc diem nõ vita functis tantùm, sed & nobis residuis commodare. Id quod vel ex eo liquet, quòd non modò pro defunctis vtimur precibus, verùm etiam Euangelia, Epistolas aliáque scripta ad consolandos viuentes recitamus. Idque non sine causa, imò optimè ita constitutum est. Minus enim nostra esset prudentia, tantùm orare pro mortuis, & non etiam nos consolationibus munire aduersus mortem. Econtrà nec reprehensione careret, nostri solummodo curam velle gerere, charorum verò nostrorum qui in Domino obdormierũt, obliuisci penitus. Propterea hæc duo coniunxit Ecclesia, & ita sanè oportuit, licet non omnibus ex æquo placeat. Nam quòd consolamur viuos, nemo arguit: quòd autem pro defunctis preces fiunt, nonnullis displicet. Cui sanè non minimam occasionem præbuerunt tot circa defunctorum memorias abusus: quemadmodum & alia quædam per se quidem bona sunt, propter tamen abusus à multis hac ætate reiiciuntur. Equidem sperassem fore, vt Ecclesiæ proceres expergefacti, quam inimicus humani generis zizaniam in bonum semen inseminasset, considerassent. Sed nemo huc vsque manum admouit, nemo cogitauit, id quod & mihi (vt quod res est fateor) prædicandi adfert tædium: nempe cum nemo sit, qui quod malum est, tollere velit. Neque tamen, vt alij, qui propterea cum zizania euellunt triticum, quòd abusus quidam irrepserunt, totum negotium condemno. Indoctus habetur Medicus, qui inter ipsum morbum & accidens morbi nihil discernit: atque eiusmodi omnino est. sic haud dubie crassus erit Theologus, qui inter rei substantiam atq; abusum nullam Deuter. 32.

lam nescit differentiam. Quòd in Ecclesia pro mortuis preces fiunt, per se malum non est: neque id quisquam probauerit vnquam. Principiò enim constat, ab initio in Ecclesia non modò Latina, verùm etiam Græca, id vsu receptum fuisse: & horum hominum cõsensus mihi sufficit, vbi expressam Scri-
1.Tim.1. pturam non inuenio: & Ecclesiam quidẽ Paulus columnam & firmamẽtum veritatis vocat: tum Christus perpetuã suis Spiritus sancti præsentiam promisit. Cùm igitur catholica Ecclesia hoc antiquitus perpetuo consensu obseruauit, dubitare potest nemo, ex Spiritu sancto esse, maximè cùm Scripturis non repugnet, imò validè ex ea conuinci possit. Quæris quì hoc? ecce heri audiuimus, quomodo Ioannes totam Scripturam, atque vniuersa præcepta in vnum quasi fasciculum comprehendat: Hoc est, inquit, mãdatum Dei vt credamus in nomen vnigeniti filij eius Iesu Christi, & diligamus inuicem, sicut mandauit nobis. Quicquid ergo nec fidei in Christum Iesum, nec dilectioni proximi contrarium est, nec Scripturæ sacrę repugnat. Iam videamus quę sit fides nostra, quid possit dilectio. sic ergo habet fides nostra, esse Ecclesiã catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, resurrectionem carnis, & vitam æternã. Sic Christiani credimus. hæc nostra est confessio. Huic autem fidei nullum detrimentũ adfert, quòd pro defunctis oramus, sed magis cõmodum. Hoc ipso enim testamur, inter eos qui Christi sanguine sanctificati sunt, veram constantem æternámq; esse communionẽ. imò verò si non pro mortuis orauerimus, pertinere eos ad nostram communionẽ diffidimus. Præterea & corporum resurrectionem credimus, atque cõfitemur. Ad quid enim illæ super sepulchris defunctorum cæremoniæ? imò his cessantibus, cessante & oratione pro eis, multi nihil hominis superesse post rogum arbitrarẽtur. Postremò aliam etiam sempiternámque vitam confitemur, post hanc vitam. & cur precaremur pro eis, si omnino interiissent? vides ergo ex his orationem pro defunctis non repugnare Scripturæ,
1.Cor.13. multóq; minus dilectioni. Principiò enim ipsam dilectionis naturam ex Paulo nouimus, quòd non modò patiens, verùm etiam benigna sit, quòd cessante fide atq; spe, sola nunquam excidit, quòd morte robustior, nec morte nec vita destruetur. Deinde etiam Christianæ vitæ normam nouimus: Gau-
Rom.12. dete cum gaudentibus: flete cum flentibus. & quare? Alter
Gal.6. alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

Tertiò

Tertiò etiam hoc vnius corporis membrorum communicatio confirmat. Veritatem sectātes, inquit Paulus, in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus cōpactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Sitque hoc maximum. Sed nouimus quia de vnoquoque verbo otioso rationem reddituri simus, in die nouissimo. tùm quòd nihil immundum intrabit in regnum cœlorum. &, Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es in via cum eo. tam verò experientia didicimus, quosdam præoccupari, quosdam etiam minus præparatos esse ad mortem. hos tamen ita derelinquere, atque diabolo tradere nō possumus. Age ergo, hic non erit contra charitatis naturam, imò ipsi conforme erit, naturam membrorum ostendere, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, aliorum portare onera, recuperare eleemosynis, precibus, idque genus aliis pietatis operibus, quod ab ipsis neglectum est, Deúmque suę admonere pollicitationis. id quod minimè illi displicere poterit. Scriptum quidem est, Sinite mortuos sepelire mortuos suos: sed nihil ad nos. cui enim illa dicebantur, alterius intentionis erat atque propositi. Vocatus, moram trahebat, patrémq; sepelire volebat: hic contrà Christus. Nos verò cùm pro defunctis oramus, non à Christo recedimus, sed ad Christum confugimus, in hoc Martham sequentes, quæ quidem amicos atque cognatos habebat plurimos: fratris tamen sui obliuisci non potuit: móxque, vbi Christum accessisset, de fratris sui morte conqueritur. An ergo eorum nos obliuisci æquum est, qui fratres nostri defuncti sunt, vt non eos Christi committamus pietati? imò cui rectiùs eos committemus, quàm illi, qui & resurrectio est & vita? Proinde, inquam, nihil ad nos illa Christi verba, Sine mortuos sepelire mortuos. Imò nec quicquam nobis rei erit cum mortuis. illi enim verè mortui sunt qui in incredulitate obierunt. nostros non mortuos iudicamus, sed viuere credimus. Præterea & Iacobi locum contra eos valere iudicamus, cùm ait, Orate pro inuicem, vt saluemini. Atque ex his arbitror non erit difficile videre, quomodo orare pro mortuis non sit per se malum: sed contra bonum, pium, laudabile, Christianum, atque Scripturis consonum. Est enim opus fidei, in qua sanctorum communionem, carnis resurrectionē, & vitam æternam

Ephe.4.

Matt.5.

Mat.12.

nam confitemur. Est opus dilectionis, qua defunctos etiamnum membra nostra esse testamur. & officium gratitudinis, qua erga benefactores nostros grati sumus. & quid decentius, quàm benefactoris honorificè meminisse? Denique est & iustitiæ opus erga eos, quos aliquando ad peccandum incitauimus, vt ipsorum propter peccata solicitemur, precemur, pœnitentiámque agamus. Atq; hoc, quia per se bonum sit orare pro defunctis, ostensum esse arbitror. de ipsa rei substantia loquor: nil mihi cum abusibus negotij est. Præterea, multis nostris commodis seruit, quòd defunctorum in Ecclesia obseruatur memoria. Atque hoc est, quod initio dixi, tam nostri quàm defunctorum causa hanc diem institutam esse, imò si rectè rem attenderimus, necessarium omnino institutum est. Quæris cur ita? nempe hoc ipso docetur, quomodo patres minimè risum arbitrati sunt, aut iocum esse, quod Salo-
Ecclesi.7. mon dixit, Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, vt viuens homo cogitat, quid futurum sit. Hęc quia seriò cogitauerunt patres, vbique mortis imaginē sibi præfixerunt, vehementérque circa mortuos occupati, cum ipsis perseuerauerunt, ipsorum funera deduxerunt, sepelierunt, nec longè sed proximè humarunt, anniuersarias memorias instituerunt & obseruarūt. ideo, ne quo modo obliuiscerentur defunctorum. Iam verò hac tempestate omnino contrarium facimus. Præterea ideo etiam memoria defunctorum in Ecclesia necessaria est, ad fidei nostræ cōfirmationem: qua sublata omnino, interire hominem corpore atq; anima arbitrarentur multi. Adde quòd & Scripturæ, quæ hic leguntur, manifestè indicant, quomodo non defunctorum causa tantùm, sed & viuorum instituta hęc sint. Tria enim sunt quę nos grauant, mors, prædestinatio, iudicium. Aduersus hæc omnia defunctorum nos consolatur memoria. Mors te territat? ecce Euangelium tibi, Ego sum resurrectio & vita. At prædestinatio conturbat? audi Christum dicentem, Omne quod dedit mihi Pater, ad me veniet: & eū qui venit ad me, non eiiciam foras. Sed iudicium te angit? Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, ita & Filius quos vult viuificat. Atque his finem imponens, hæc sufficere arbitror, vt nemo rectè defunctorum sugillare posit memorias. Quòd si quis hac parte contentiosus esse voluerit, cum Paulo respondeo, Nos
1.Corinth.11. talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia. Spero autem

autem atque confido, vt his contenti pij, rem exactè sint considerature affectu Christiano. Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE SANCTI MARTINI EVANGELIVM, LVCAE XII.

SInt lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando reuertatur à nuptiis, vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quòs cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamiliâs qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

EODEM FESTO EPISTOLAE LOCO, LECTIO ECCLES. XLIIII.

ECce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruauit legem Excelsi, & fuit in testamento cum illo, & fecit illum crescere in plebem perfectam. Benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum suum confirmauit super caput eius. Agnouit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem, & diuisit illi partem in tribubus duodecim, & conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiam in oculis eius. Statuit illi testamentum sempiternum, & dedit illi sacerdotium gentis, & beatificauit illum in gloria, fungi sacerdotio, & habere laudem in nomine suo, offerre sacrificium Deo, incensum & bonum odorem suauitatis.

SER

SERMO VNICVS.

INter multa alia quæ Patrum nostrorum diligentiam, & conseruãdę posteritatis in vera fide studiũ indicant, meo quidẽ iudicio, nõ minimũ est, quòd iuxta Euangelij sermonẽ, admonitionésque pias, etiã cuiq; Ecclesiæ singulare, quod priuati patroni, exẽplum ordinauerũt ac proposuerũt, eósq; eorũ ex numero, qui se Christi imitatores doctrina, vita, mortéq; ostẽderunt ingenuos. Et hos patronos dixerũt, non vt homines à Christo ad sanctos retraherẽt, in sanctis idololatriã instituerent, Christóq; æquarẽt (id quòd nũc Ecclesiæ mẽdaciter atq; iniquè affricatur) sed vt imprudentiores doctrinã pariter & exemplũ habentes rectiùs, quę regia sit via cognoscerent, huic se cõfidentiùs cõmitterent, vbi tot támq; manifesta præcedentiũ viderent vestigia: tum certiùs sibi eorũ, quos audacter sequerẽtur, beneuolentiam promitterent: denique etiam maiore spe ipsorum, qui iam appulissent, suffragiis, portum optatum expectarent. Et hoc quidem credentibus magnopere commodauit: quanquam & Satan minimè quieuit, suúmque semen inseruit, quemadmodum & in omnibus aliis semper fecit, facitque etiamnum, vt etiam communis Prouerbij locum habeat, illic Satanam sacellum proximè extruere, vbi Dei templum sit. Atque hoc inde est, quòd Pastores & Patres Ecclesiæ tandiu (proh dolor) dormitauerunt, qui ne nunc quidem, quanquam in extremo res versetur periculo, expergisci volunt. Nullam, inquam, tot malorum causam video aliam, quantum ad homines, quàm pastorum negligentiam. Iudicium Dei semper excipio, quod haud dubie maximè in hac re valet, iuxta propheticam comminationem,

Zach. 11. Ecce, ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngulas eorum dissoluet. nunquid autem hæc plurimos annos experta Ecclesia didicit? Verùm non nunc meum propositum est, quomodo iam, sed qua ratione olim in Ecclesia vixerunt homines. Et quidem patres nostri idem quod Euangelium habuerunt, legerunt, cantarunt, scripserunt, prædicauerunt, audiuerunt. nihilominus tamen id quoque cogitauerunt quod superiore Dominica Paulus dixerat,

dixerat, Imitatores mei estote fratres, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Ac hac ratione quoque Ecclesia vel vnum tantùm in exemplum sumpsit, alia alium atque alium. ideóque hos varios atque diuersos proposuerunt, ne cui pusillanimitatis daretur occasio. Si enim omnibus Ecclesiis vnus tantùm præpositus fuisset patronus, cogitare homines imprudentes possent, exiguum admodum esse electorum numerum: ac dicere, si ita est, quis potest saluus fieri? sicque relabi. Verùm, cùm tot sint exempla, quot Ecclesiæ, omnibus spes datur, etiamnum manum Dei non esse abbreuiatam. Atque hæc de festiuitatibus dicta sint: nunc porrò etiam de Diuo Martino nonnihil audiamus. Patres nostri Diuum Martinum in patronum suum elegerunt, qui tamen vir virtutis suæ specimen in Francia edidit. Et licuisset alia plura exempla habere, sed excellens quoddam & egregium habere voluerunt, quod non vnius ciuitatis, aut Ecclesiæ, sed totius ditionis ageretur negotium. Nec fefellit eos electio, etiamsi enim duplo plures essemus, omnibus his vnus tamen negotium facesseret. Atque vtinam per omnem vitam nostram tandem aliquando eum, qui Martino primus fuit, gradum apprehendere possemus. Perquirantur omnes omnium historiæ: non tamen iã inde ab Apostolorum temporibus vnum aliquem facilè inueniemus, qui autoritate, nomine, gloria atque honore, Martino nostro comparandus sit. Verissimum enim est, quod hodie Ecclesia de eo testata est, tot nationes partem aliquam sibi, pietatis studio, in Martino vindicare. Pannonia exultat genitrix tanti filij: Italia exultat altrix tanti pueri. & in his Gallia, quarum quæq; eum præsulem flagitat habere. Turones corpus tenent: nos quoq; in eo cum Gallia nostrã partem tenemus. nobis enim veste pauperi diuisit, Christum ostendit. Sed & Aegyptum & Græciam nomen illius percrebuit. Et quid aliorum de eo iudicia multis enumero, ipsa facta qualis fuerit testantur. quomodo? Nulla ecce ætas tam prona in vitia, quàm iuuentus. sed & iuuenis Martinus pius esse potuit. Deinde, nullum hominum genus militibus, aut crudelius, aut magis impium. & in his Martinus iustus fuit. Præterea, in omnibus Ecclesiæ hostibus, Iuliano crudelior nemo: & sub hoc tamen Martinus fidei confessionem constanter tenuit. Quartò, nulla hæresis Arriana violentior, diuturniórque fuit, quæ & Reges, & Imperatores,

Phil. 3.

& Episcopos,& Liberium Papam fascinauit, multum sanguinem fudit, horrendásque in orbe mutationes induxit: Martinus tamen in ea Catholicus perstitit. Annon hæc tibi videntur egregia esse exempla? quàm paucos hac tempestate eiuscemodi inuenias. Eò igitur diligentiùs considerandus est Martinus, modò Catholicismus nobis cordi fuerit. Quia ergo in eius omnino mentionem incidi, quod reliquum est sermonis, in ipso complebo. Neque inutilem me insumere operam puto: eiusmodi enim eius exemplum est, vt quàm plurimis illud infigi cupiam. Omnino enim me affectum video, quemadmodum Comicus ille, qui aliquantò fortuitò viro bono conspecto, Quàm pauca, inquit, id genus exempla video, quàm me noua perfundi intelligo lætitia, eiusmodi superesse exempla; atque si vniuersi tales essent, reuiuiscerem. Ita hîc quoque de Diuo Martino loquor. Vtique admodum pauca eius generis exempla supersunt. meritò recreat horum aspectus, meritò viuere delectaret, si omnes tales essent. Sed adhuc peculiare quid de Martino audiamus, de quo hodie inter cætera hæc cecinimus. *O virum ineffabilem, qui nec mori timuit, nec viuere recusauit. O beatum virum Antistitem, nec labore victum, nec morte vincendum: qui nec mori timuit, nec viuere recusauit.* Hanc vnicam Antiphonam considerandam vobis propono, quæ & ipsum nobis Martinum satis perspicuè describit, & quàm nihil eius spiritus in terris sit, ostendit. Quatuor autem hîc innuuntur, egregia illa atque præstantia, sed in terris rara, omnes tamen Christianos decentia. Primùm nullo labore victum esse, hoc est, nullum laborem refugisse, nullius laboris piguisse aut pertæsum fuisse. Id verò eiusmodi est, vt sit & per se præstans, & consequatur à paucis. Neque enim vehementer labores appetimus, quacunq; alia ratione nominis immortalitatem venantes. Et cui genti ea grauitate labor præcipitur, atq; nobis, qui Christo nomen dedimus? an non

Heb.12. Paulus sæpe ad laborem hortatur? Manus remissas, inquit, & soluta genua erigite, & rectos facite pedibus vestris. &,

Gal.6. Bonum facientes non deficiamus: dum tempus habemus, operemur bonum. Annon totam hanc vitã cursui in studio

1.Cor.6. cõparat, vbi de brabeo certatur? an non Petrus ait, Magis sa-

2.Pet.1. tagite, fratres, certã vocationẽ vestram, & electionem faciatis per bona opera? Hæc enim faciẽtes, ait, nõ peccabitis aliquãdo. Atq; hæc omnibus in genere dicta sunt. Existimo autem

tē hoc esse ad laborē incitare. sed pastores & proceres Ecclesiæ adhuc seueriùs, vt suum officiū faciant, cōpelluntur. An non eiusmodi illis nomina Christus indidit, quæ laborē requirunt? nusquā enim dominos eos, sed vbiq; Apostolos, Pastores, Legatos, vocat. An non eius verba sunt ad Apostolos? Quicūq; voluerit inter vos fieri maior, erit vester minister: & quicūq; voluerit in vobis primus esse, erit omniū seruus. *Marc.10.* &, Ego posui vos, vt eatis, & fructū afferatis, & fructus vester maneat. &, Leuate oculos vestros, & videte regiones, *Ioan.15.* quia albę sunt iam ad messem. Et qui metit, mercedē accipit, *Ioan.4.* & congregat fructū in vitā æternā, vt & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. Ego misi vos (non ad otium) sed metere. An non Paulus dicit, Labora sicut bonus miles Christi? *2.Tim.2.* Solicitè cura probabilē teipsum exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractātem verbum veritatis. &, Prædica verbū, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Vtique & hoc est Episcopos atque animarum curatores, ad laborem adhortari. Sed *2.Tim.4.* quæ vtrobiq; luctatio? Quàm paucos verò vtrobique, tum etiam in præpositis inuenias, qui non vincantur labore, qui non fugiant, aut certè operando nō fatigentur? Vulgus quicquid acerbum videtur, refugit: sine labore cœlum appetit, quasi Christus abundè omnia satisfecisset. Tum etiam Ecclesiastici nostri aliud perscrutati sunt compendium, quando maximam laboris partē inde volunt, ipsi sibi retinētes & nomē cōmodum: Sed & alij quidē laborāt, sed sæpe isto vincuntur, & tędet. Quare ita? nemo cognoscit, nemo cogitat, quid sit quod Christus dicat, Dignus est operarius cibo suo. *Matth.10.* & quod Paulus, Laborātē agricolā oportet primū de fructibus accipere. Atq; hæc Ecclesiæ conditio. Quid autē de Mar *2.Tim.2.* tino legimus? Qui labore nō est victus, multò minus verò laborē fugit. An nō Martini exēplum sequi nos, maximū Ecclęsiæ adferret emolumentū! Labore cōstat Ecclesia, quę per pastorū negligentiā propè corruit. Quòd si adhuc tādē aut ipsi laborare, aut fideles operarios instituerēt, hisq; adstarēt, fortè instaurāda foret. Atq; hîc nobilissis aggrediēdū esset qđ in Martino prædicamus. Huic honori æterno ducitur apud Christianos omnes, ꝙ labore vinci se non permisit, imò ad finem vsque in labore perstitit, pro se in omnium virtutum exercitio, in carnis castigatione, in pietate erga pauperes, in dandis eleemosynis: pro Ecclesia verò, docendo, cōsolando,

exhortando, corripiendo. Quæ sanè hodie etiam immortalitatem nominis in mundo mereri possent, ne dicam sempiternam apud Deum remunerationem. Et quid est, quòd nostra, etiamsi prælati, & opulenti rerum fuimus, nomina tam citò pereunt? nempe nullum vel mediocre facinus operati sumus viuentes, nec Ecclesiæ, nec nobis quicquam præstitimus: ideo memoria nostra perit cum sonitu. Misericordes obliuiscentur eius. Agite ergo fratres, non alienæ virtutis spectatores simus tantùm: si enim vnquam aliquando operandi, operariósq; instituendi, siue pro se quenq;, siue in cõmune, siue pro Ecclesia, tempus fuit, nunc certè maximè est. Videmus quid Satan moliatur, quam negligentia cladem Ecclesiæ importauerit: quóq; maior nostra est negligentia, eò pertinacior Satanæ diligentia: contrà quò nostra porrò fuerit maior alacritas, eò minus ille efficiet. Hæc meditare ac cogita, quotiescunq; Martini memoria inciderit, qui labore victus nõ est. Beatus ille seruus, quem cùm venerit, ita inuenerit. Et hoc primum. quid nunc porrò? Nec morte vincendum. Hoc illo maius est, maiórque requiritur fortitudo. Molestus quidem labor est, sed mortis periculum timórque acerbior. Inuenias qui in labore persistat immobilis, dum tamen labor est, verùm accedente periculo, hic labitur. Sic Petro accidit, non perinde laborem atque crucis periculum formidauit. impigrè Christum sequebatur: at in mortis periculo negare ac detestare incipit. Sic multis post eum vsu venit in tentatione, qui strenuè quidem laborauerunt, sed mortem & crucem vincere non potuerunt: Martinus verò non modò labore, verùm etiam morte victus non est. Atque hîc quidem nõ faciles illi incubuisse labores videmus, quos sæpe cum capitis periculo sustinuit. Periculum ex parentibus, quòd se Ecclesiæ tradidisset: periculum ex Iuliano, quòd militiam eius declinaret: ex incredulis, quòd idola eorum destrueret: ex Arrianis, quorum hæresin respueret: ex Diabolo, cui tot animas surriperet: ex propriis discipulis, qui gratiam donáque Dei inuiderent. Quibus rebus verus Pauli imitator fuit, bonũ se pastorẽ ostendit, cui satis non est laborare ac pascere, vbi securum est, verùm etiam lupo irruente fugiendum esse non ducit. Bonus pastor animam suam dat
Ioan.10. pro ouibus suis. Sic Paulus fecit cùm ait, Ego autem liben-
2.Cor.12. tißimè impendã, & superimpendar ipse pro animabus ve-
2.Cor.11. stris. &, Ministri Christi sunt & ego. Sed hic demonstratione opus

opus est. Ego quidem me ministrum Christi dicere non vereor, sed & talem esse me demonstrare possum. Alij verbis iactitent, ego ipso facto testor. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego. Hebræi sunt, & ego: Israëlitæ sunt, & ego: Ministri Christi sunt, & ego, vt minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate: præter illa quæ extrinsecus sunt, instâtia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meę sunt gloriabor. Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula, scit ꝙ non mentior. Damasci præpositus gẽtis Aretæ Regis custodiebat ciuitatẽ Damascenorũ, vt me comprehenderet: & per fenestrã in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius. An non eiusdem animi fuisse Paulus & Martinus tibi videntur? his pastoribus stetit Ecclesia. Deum immortalem, quàm longè inuicem distamus. nemo nunc laborare amplius vult, ne dicam pati. Si enim laborẽ fugimus, cætera pertimescere quid mirũ? & quales tandem pastores sumus? quomodo coram supremo pastore consistere poterimus? quid respondebimus, vbi de ouibus reddenda est ratio? Hæc si quis rectè considerauerit, proculdubiò timebit. Diligentius ergo veterum intuenda exempla sunt, modò Christiani, maximè Ecclesiæ ministri esse voluerimus. Obfirmatis animis opus est, nõ modò aduersus duros labores, verùm etiam contra mortis horrorem. Et quid de Martino legitur? nec mori timuit. Hoc ipsum illũ respicit, vt intelligamus eũ non modò aliis fidũ fuisse pastorẽ, verùm sibi etiam ingenuũ extitisse Christianũ. Quid enim est aliis bonum esse, sibi vero iniquũ? si tamen posibile est aliis esse fidelem, qui sibiipsi sit iniquus? Neque enim frustra dictum est, Qui sibi malus, cui bonus? Veruntamẽ inuenias, qui magna fide laborẽt, doceant, curent quidẽ, sed impie viuant, &

veluti æs resonans, sibi sunt inutiles, quomodo & Christus de quibusdam loquens, ait, Quod dicunt vobis, facite: secundum opera autem illorum nolite facere. An fortè hos promptos ad mortem arbitraris? qui potest non timere mortem, qui in peccatis viuit? O mors, quā amara est memoria tua: hic verò mortem quòd timeat non habet, qui in Christum credit, bonam conscientiam fouet. Si ergo Martinus mortē non timuit, hoc ipso demonstratū est, quod fide vitáque ingenuus minister Christi fuerit. Et hoc tertium. Quartò nec viuere recusauit. Id quod perfectum consensum voluntatis eius cum Dei beneplacito ostendit, indicium est magni cuiusdam amoris erga fratres atque ouiculas. In terris nihil præter aduersa, labores, pericula idque genus alia habuerat, iámque metam accesserat, vt non modò requie, verū etiam mercede frueretur proximè. Paratus tamen est, rursus inchoare, Deo si id fuisset visum: nō recuso laborem. Hoc demum piè precari est, Fiat voluntas tua. Atque hic ille Paulinus animus est. Cupio dissolui, inquit ille, & esse cum Christo. & Christus mihi viuere est, & mori lucrū. An igitur hæc Antiphona piis mentibus abundè satis, quod meditētur, indicare nō videtur? O festam diē Christianis omnibus dignā, qua his cogitationibus occupamur. Et quid est, quod nūquā ferè quā hoc ipso tēpore magis insanimus crapulis? sed hæc nostra in Diuos diuorúmque vitas intentio est. An autē hoc nō est ridere & Diuos & vniuersam Ecclesiā? Eò igitur diligentiùs in Martini exemplum respiciamus, si modò vt suos nos apud Deum cognoscat, volumus. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Matt. 23.

Phil. 1.

IN DIE PRÆSENTATIONIS MARIAE, IN TEMPLVM.

EVANG. MATTH. I.

LIber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abrahā. Abrahā genuit Isaac. Isaac autē genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudā & fratres eius. Iudas autē genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Arā. Aram autē genuit Aminadab. Aminadab autē genuit

nuit Naason. Naason autē genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rachab. Booz autē genuit Obed ex Ruth. Obed autē genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autē rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit vxor Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autē genuit Aſa. Aſa autē genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioathā autem genuit Achaz. Achaz autē genuit Ezechiā. Ezechias autē genuit Manaſſen. Manaſſes autē genuit Amon. Amon autē genuit Ioſiam. Ioſias autē genuit Iechoniam & fratres eius in exilio Babylonico. Porrò poſt exiliū Babylonicum, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autē genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. Eliud autē genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autē genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph, maritum Mariæ. Ex qua genitus fuit Ieſus, qui dicitur Chriſtus.

EODEM FESTO EPISTOLAE LOCO LECTIO ECCLE. XXIIII.

Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei. In me gratia omnis viæ & veritatis: in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini. Memoria etenim mea, ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum, memoria mea in generationes ſeculorum. Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient. qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt: & qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

SERMO VNICVS.

MAGNA charissimi, hodie adest celebritas, præsentationis, inquam, Mariæ aduenit festiuitas. Quæ quidem in postremis Ecclesiæ festiuitatibus cœpit celebrari: vnde à quibusdã non magni momenti habetur, quibusdã etiã animo non celebratur, nobis tamẽ ideo minimè erit abiectior, quando ingenuorũ liberorum est, plus quid pius pater doceat, quàm quid alij pij non faciant, respicere. Id quod facientes, aliquando, cùm suprema Iudicij dies venerit, non quid alij prætermiserunt, sed quid nos fecerimus interrogabimur. Vnusquisque enim de suo facto rationẽ reddet. Certissimum est autem, hanc quantumlibet multis aspernatam festiuitatem, piis mentibus, vehementer commodare. Nam & Paulus testatur, omnia diligentibus Deum cooperari in bonum. Tùm (quod experiẽtia docet) multi sæpè ex paruis ansis magnas res meditari incipiunt atque facere. Titulos Psalmorum inspice, & videbis Dauid leuissimis sæpè occasionibus motum maximos composuisse psalmos. Ita & hæc celebritas (quẽadmodum de aliis etiam festiuitatibus dixi) piis multa cõmodare posset. De quibus hic supersedeo: illud tantùm indicans, quòd si nihil hæc festiuitas prodesset prætérquam quòd indicaret, quàm decens, vtile, bonum, salutare, atque necessarium sit optimis atque diuinis ministeriis à prima ætate assuesci, à nullo credente reiici, aut aspernari possit. Quis enim in hac rerum perturbatione non videt, quàm sit omnino necessarium pueros à primis annis statim ad meliora educare? Sed hæc negligere nos manifestum est, imò palàm videmus plurimam parentum partem liberos suos mundo atque peccato assuefacere, liberos, nunquam, per se nimium (heu) ad eam rem promptos, nulló que doctore egentes. Interea miseri nihil considerant, quam liberis suis calamitatem inferant ipsi, sese condemnent, & toti mundo ridendos exponant. Annon horrendum mundo homicidium? annon coram Deo scelestissimum facinus esset, si quis liberis suis panem subtraheret? venena citiùs perituris porrigeret? Quid autem aliud facis, cùm eos ab omni virtute abstrahis? ab auditione verbi diuini retrahis? insuper peccandi occasionem suppeditas? An hoc non est salutarẽ subtrahere cibum, & toxicum propinare? Quod si homicidium

Rom. 14.

Rom. 8.

micidium quoquo modo perpetratum, tanta pœnæ seueritate arguitur, & à Deo vindicatur, qui velis in iudicio perstare vide, qui non corpus, sed animam, multò præstantiorem occidis, maximè eorum, qui à Deo peculiari ratiõe tibi túæque fidei ante omnes commissi sunt. Longè secus atque rectiùs hodierna nos docet festiuitas. Ioachim enim atque Anna tempestiuiùs in ipsa adolescentia filiolã suam in Dei templum presentarunt. Tum ipsa tenera admodum virguncula spontè & expedita templum domino ministratura accurrit. Vnde etiam hanc primam gratiam quotidiè Deus augebat, ita planè, vt breui tempore viuum Dei templum facta, ipsum Dei vnigenitum requiescentem corporaliter in se contegeret. Ecce quantum sit liberos statim ab incunabulis ministerio Dei consecrare. Quod si hoc exemplum secuti fuerimus, in nulla gratia deficeremus. Et quidem totus mundus de iuuentutis nostræ conqueritur leuitate, per se sanè maxima. quod si aut rectè voluerimus singula considerare, nosmet in culpa esse intelligeremus. quam enim pietatem filij filiæ'que tui addiscent, qui nullius pietatis vestigium ipse exhibes? quomodo Dei timentes erunt, quos à diuinis ad mundana abstrahis? quomodo pudicitiam amabunt, qui impudicitiam meram in te conspiciunt? Eum te filijs tuis exhibe, quem Tobias atque Iob, quorum ille filium suum à pueritia ad Dei timorem erudiit, hic quotidiè pro filiis suis sacrificans dixit, Tantùm ne peccent filij mei. hos sequere, nec deerit Deus sanctis conatibus. Ecce huic rei præsens seruit festiuitas. Quod si nihil aliud hinc commodi concipere potes, vel hoc solum, qua ratione filios filiásque tuas Deo præsentes, disce: sic nec frustra hæc tibi dies præterierit. Quòd si & maius quid volueris, te ipsum etiam offeras Deo & sistas. Id si puer neglexisti, hodiè incipe, adhuc tempus est, tantùm ne nunc quoque negligas. neque enim Deus sacrificium cõtemnit aut aspernatur vespertinum. Denique si quid pie meditari desideras, quid virguncula hæc in templo egerit commemora. Euangelium hodierna Dominica die lectum respice. Si enim plebs ob miracula quædam, tantam erga Christum pietatẽ desideriúmque conceperunt, vt in desertum vsque sequentes inuiti ab ipso auellerentur: quæ arbitranda est Mariæ deuotio, quæ omnia Dei magnalia tam exactè recensere atque cantare nouerat? contra, si Deus ingrato atque defecturo populo

Tobi. 4. *Iob. 1*

tantum, quia ad tempus sequebatur Christum, tãta beneficia exhibuit, quam putamus Mariæ gratiam exhibuit, quæ semel sé Deo deuouens, nunquam ab eo declinauit? Ecce tibi ea, quibus præsens festiuitas seruit. quę si secutus fueris, vtique omnia ad Dei honorem, ad Virginis laudem, tuámque vtilitatem conuertentur: Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE SANCTAE CATHARINAE EVANGELIVM MATTHAEI XXV.

TVnc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiàm sponso & sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit, exite obuiàm ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus, & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait, Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

EODEM FESTO EPISTOLAE LOCO LECTIO ECCLES. LI.

Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum saluatorem meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor & protector factus es mihi, & liberasti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, & in conspectu astantium factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui à rugiētibus præparatis ad escam, de manibus quærentium animam meam, & multis tribulationibus quæ circundederunt me, à pressura flammæ quæ circundedit me, & in medio ignis non sum æstuatus. De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacij, à Rege iniquo, & à lingua iniusta. Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum, & vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. Circundederunt me vndique, & non erat qui adiuuaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum, & non erat. Memoratus sum misericordiæ tuæ Domine, & cooperationis tuæ, quæ à seculo sunt, quoniam eruis sustinentes te Domine, & liberas eos de manu Gentium.

SERMO VNICVS IN Euangelium, deinde in festiuitatem.

IN hoc Euangelio Christus duplicem docendi viam tenet, cùm nūc similitudine, nunc expressis verbis quid velit, edocet. Summa autem totius Euangelij his verbis consistit: Vigilate, quia nescitis diem neque horam, in qua Filius hominis veniet. Atque hęc prudenti sufficerent. Christus verò in ea re etiam decem virginū similitudine vtitur, in qua perspicuè videre licet, quantum vel commodi vel incommodi adferat, iis in rebus quæ vel Deum vel animæ salutem respiciunt, vigilia aut somnolentia. Quinque ex illis vigilarunt, quinque dormierunt. Verùm non de corporis somno hoc intelligendum est, quo nemo carere potest: tum nec de mortis somno interpretari potest, quia & hic communis est omnibus. Doctus & indoctus simul pereunt. Tum ipsum etiam Euangeliū omnes dormiuisse testatur. Alius somnus quidem, alia vigilantia est, quæ has virgines discernit. Quicunque

cunque ergo in animæ negotio atq; rebus diuinis solicitus, diligens atque promptus est, hic vigilat: qui verò sine cura, solicitudine, timore, rerúmque futurarum prouidentia desidet, sanè hic in vtramuis aurem dormit. Hoc inter virgines, id est, Christianos discernit. Alij prudentes sunt, futuráque præuident, in hæc se armant, promptósque reddunt, vt non modò hîc in hominum conspectu, verùm etiam coram Deo possint consistere. Et hi prudentes illæ virgines sunt, quos nunquam improuisa mors subruit, lampades earum lucent perpetuò, his aperta est ianua. Alij verò superbiũt, minimẽq; futura cogitant, lampades quidem, sed sine oleo ferentes, formis rerum credunt, quales interius sint nihil curãt: hos semper insperata mors præuenit, semper impeditos inuenit, ideóque ianuas nõ aperiendas frustra pulsant. Hæc Christus hac vult parabola innuere, eáque apertis verbis docet. Vigilate, inquit, quia nescitis qua hora dominus venturus est. Quia ergo Christus ipse iuxta expressum sermonem, etiam exempla atque figuras apposuit (simplicium bono) nemini nouum aut rarũ videatur, quod in Ecclesia prẹter doctrinam Christi etiam exempla eorũ, qui summo studio Euangelij doctrinam sequuti sunt, proponantur. Id quod nõ his tandem temporibus inuentum est, sed semper in piorum cœtu obseruatũ est. Nihil ea seueritate Iudæis aut toties inculcatũ fuit, qua Abrahæ, Isaac, atq; Iacob fidei vitæque exempla. Deinde aliorũ etiam exempla proposita sunt, Iudith, Tobię, &c. Paulus simul omnes in mediũ proponit, nubem (vt ipse inquit) testium. Idem etiam patres nostri fecerũt: vt grauissime Dei voluntatem verbúmque docuerũt, ita studiose eorũ qui verbum voluntatémq; Dei vita moribúsque expresserũt, exempláque proposuerunt. Hac intentione hodie diua Catharina proponitur, ingenua Dei puellula, sancta virgo, felix martyr: in qua vna omnes videre possemus omnia, nõ modò quę in Euãgelio Christus docet, verùm etiam quæ aliàs ad Christianum hominẽ pertinent. Idque paucis ostendam, vt omnes videant, quàm meritò huius virginis in Ecclesia memoriam celebremus. At à minimis, nempe nomine exordiar, hinc ad vitam, à vita ad passionem progrediar. qui sanè ipsi gradus sunt cuilibet Christiano scandendi. Nisi enim ab inferioribus inceperis, nunquam ad summa peruenies. qui proprium nomen non cogitauerit, ad vitæ pietatem nunquam perueniet, multò verò minùs mortis aget triumphum. Videamus ergo

ergo quis ordo nominis vitæ atq; mortis, in hac virgine fuerit. Principiò ergo pulcherrimum Christianúmque nomen obtinuit, quod ipsum etiã vita, moribus in seipsa expressit, id quod maximè laude dignum est. Exigua alioqui laus est nominis præstantia, sine vitæ cõsonantia. Catharina à Græco est καθαρὸς, Latinè purus, castus, immaculatus. Et eiusmodi omnes Christianos dici atque esse conuenit, non quemadmodum Nouatiani, olim seipsos dicebant Catharos, puros, séque præferebant cæteris, quod ad pœnitentiam non admitterent eos, qui semel in capitis periculo negassent Christum, vt nunc Catabaptistæ se ab aliis discernunt, sibi de puritate blandientes, omnes alios damnantes. Non autem eo modo Christiani cathari erimus, vt nosmet puros mundósue æstimemus, sed vt verè puri coram Deo simus, atque hominibus. Cuiusmodi hæc Catharina fuit: pura enim, pudica, immaculata, sine felle, simplex, innocénsq; virgo fuit: ita vt hac parte non absurdè Nathanaëli comparare possim, de quo Christus ait, Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est. Ita hîc, Ecce vera Catharina. Quid autem pulchrius in homine, & bono nomine, & huic conuenienti vita? verùm quid illo nunc rarius? Nulla vnquam indendorum nominum maior ambitio: nulla contrà vnquam respondendi nominis significationi maior execrabiliórque incuria. Id quod non modò in baptismo acceptis nominibus videre est, verùm etiam in appellationibus atque agnominibus fortunæ atque officij. Hîc inquam, rarò videas quod in Nathanaël atque Catharina: de paucis enim dici potest, Ecce verus Israelita, Ecce vera Catharina. Verus Christianus, bonus pastor, pius sacerdos, Monachus, iudex, maritus, Ioannes, hoc est, qui accepta gratia, rectè vtatur: Petrus, qui in fide firmus persistat. Et quid est, quod de raris & prẹstantibus nominum titulis gloriamur, cùm omnes contrarium rideant? Hîc verò & nomen & rem simul vides. Nomen quidem Catharina, pura, pudica: nec secus res ostendit. Videte ergo, quantum etiam in hoc minimo deficiamus. Quid verò iam in hac virgine contemplandum restat? vita. Cùm vitam dico, non externam rerum formam, sed omnia quæ externè internè ad vitæ Christianæ pietatem pertinent, quorũ initium à fide, finis verò per media deductus, charitas est. Id quod Christus in virginibus, virginúmque lampadibus ostendere voluit. Virgines sumus omnes, Christo nimirum desponsati: lampas, fides: oleum, *Ioan. 1.*

chari

charitas est. Quæ sanè omnia ad vitæ pietatem pertinent, atque in hac virgine inueniuntur. Christo enim sese tradiderat, fidem non corde tantùm tegebat, sed & ore vitáque exprimebat. Et quantùm hîc quoque deficimus? Superbè quidem lampades nostras portamus, magna de Christi desp̄õsatione iactitamus, variis modis de fide insolescimus, sed multorũ lãpades vacuæ sunt, mortua fides, quæ Deo nec placent, nec placere possunt. Vnde illæ tantùm intromittũtur, quæ lãpadibus atq; oleo paratæ sunt. Vt enim minimè Deo opera nostra sine fide placent, ita etiam fides sine operibus grata ipsi esse non potest. Vtrunque Scriptura docet. omnes etiam pij vtrunque coniunctum habere studuerunt. nec credens quisquam fuit, siue vetus siue nouum Testamentum respicias, qui sine lampade aut oleo, hoc est, sine fide aut charitate saluari præsumpserit: nemo inquam, hęc vel sperare ausus fuit. Multa quidem Pharisæi de operibus suis iactitabãt, sed oleum sine lampadibus erant. Vnde etiã à Christo aspernantur. Nos contrarium tuemur, de lampade vacua, hoc est, fide nuda salutem nobis promittimus: licet in omnibus historiis, vitis, atque monumentis omnium piorum videamus, quàm omni pietati studuerunt semper, ita, vt mirùm cuiquã videri posit, vnde isthæc persuasio inter nos nata sit, sola fide atque adeò otiosa salutem promittere, vtique huic virgini nosmet compararemus, cuius nomen respondet vitæ, vitáque Euangelio consona est, & hoc tandem vtrunque valet Deóque placet. Optimum Christiani, nominis approbatio, consensus vitæ est. Optimum vitæ piæ documentum est, si cum Euangelio consonet, quod verbum vitæ est. Restat nũc vt quomodo non modò ingenua Dei filiola atque virgo, verùm etiam Martyr Christi hæc Catharina fuerit vera, consideremus. Et huius quidem generis testes plurimos Christus habuit. Stephanus omnium primus est, vnde etiã solus protomartyr dictus est. qui de Christo coram Senatu Iudaico testimonium reddidit. Alij idem coram Gentibus pręstiterũt,
Ioan.15. quemadmodum prædixerat Christus ipse: Et vos, inquit, testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis.
Act.9. Et de Paulo, Vas est mihi electionis, vt portet nomen meum coram Gentibus & Regibus. Catharina nostra Christo testimonium dedit coram Maxentio, ea seueritate, vt rectè de ea dicere posim. Persæ habuerunt constantiam eius, & Medi
Iudith 17. audaciam. Id quod propriè quidẽ de Iudith dictum est, quæ Holo

Holofernem trucidauerat, cui repugnare nemo audebat. Vnde Persæ atque Medi huius fœminæ tanti victricis Tyranni, fortitudinem horruerunt. Nos verò Catharina habemus quod meritò omnes Gentes exhorrent, credentes verò prædicamus atq; extollimus. Et quid ipsum? Christiana constantia atque fortitudo. De Christiana, inquam, hîc loquor constantia atque fortitudine. neq; enim omnis audacia laudem meretur. In Dauid quidē Christiana constantia perspicua est, quum ait: Quis est incircūcisus iste, qui ausus est maledicere exercitui Dei viuentis? in Paulo eadem videtur, qui ait, Ego non solùm alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum, propter nomen Domini Iesu. At mundus quoque sæpe eiusmodi sibi fingit fortitudinem, quæ tùm mera pertinacia potiùs dicenda est. Sic Iudæi fortes sibi videbantur, qui propriè desperati erant, aut, quemadmodum Scriptura loquitur, duritia, imò excæcatio Dei In Catharina vtranque videmus, bonam Christianámque audaciam atque constantiam. Vtrunque enim coniungi necesse est. Audacia per se non sufficit, constantia illam comitetur oportet. Nam ipse etiam Petrus audaculus initiò erat, sed Christiana audacia non erat. propterea citò peribat. verùm quæ Christiana est & ingenua constantia, in finem vsque perseuerat. Agitè ergo, propositum in Catharina exemplum sequamur: sic enim præsentem festiuitatem rectè, vt pios decet, peragemus, ad Dei laudem, nostrûm verò omnium æternam vtilitatem. Gratia Dei nobiscum, Amen.

1. Reg. 17.
Act. 21.

FINIS,

Regestum.

† a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

LVGDVNI,
EXCVDEBAT
IACOBVS
FAVRVS.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm